

T.C.
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI

5, 6, 7 VE 8. SINIF TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDA
YAKIN VE UZAK BAĞDAŞTIRMALAR VE TÜRKÇE
ÖĞRETMENİ ADAYLARININ BAĞDAŞTIRMA
ALGILARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN:
EDİP TAŞDEMİR

DANIŞMAN:
PROF. DR. MUSTAFA VOLKAN COŞKUN

KASIM, 2016
MUĞLA

T.C.
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI ADI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI

5, 6, 7 VE 8. SINIF TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDA YAKIN VE UZAK
BAĞDAŞTIRMALAR VE TÜRKÇE ÖĞRETMENİ ADAYLARININ
BAĞDAŞTIRMA ALGILARI

Edip TAŞDEMİR

Eğitim Bilimleri Enstitüsünce
“Yüksek Lisans”
Diploması Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih: 28.12.2016

Tezin Sözlü Savunma Tarihi : 28.11.2016

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Mustafa Volkan COŞKUN

Jüri Üyesi: Doç. Dr. Hatice FIRAT

Jüri Üyesi: Doç. Dr. Özgür Kasım AYDEMİR

Enstitü Müdürü: Prof. Dr. Ayşe Rezan ÇEÇEN EROĞUL

KASIM, 2016

MUĞLA

YEMİN

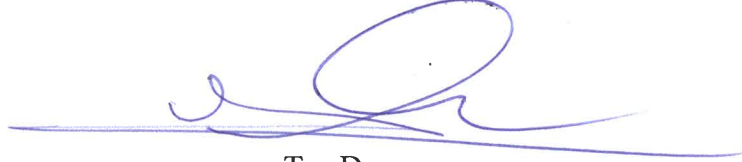
Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “5, 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yakın ve Uzak Bağdaştırmalar ve Türkçe Öğretmeni Adaylarının Bağdaştırma Algıları” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

28/11/2016

Edip TAŞDEMİR

TUTANAK

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nün 17/11/2016 tarih ve 17/1 sayılı toplantısında oluşturulan jüri, Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 24/6 maddesine göre Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Edip TAŞDEMİR'in "5, 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yakın ve Uzak Bağdaştırmalar ve Türkçe Öğretmeni Adaylarının Bağdaştırma Algıları" adlı tezini incelemiş ve aday 28/11/2016 tarihinde saat 10.00'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra 60 dakikalık süre içinde gerek tez konusu gerekse tezin dayanağı olan ana bilim dallarından sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin **kabul** edildiğine oy birliği ile karar verildi.

Tez Danışmanı

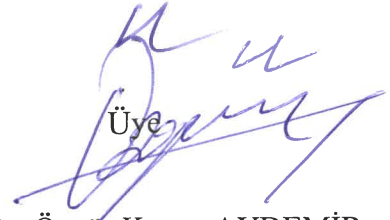
Prof. Dr. Mustafa Volkan COŞKUN

Üye

Doç. Dr. Hatice FIRAT

Üye

Doç. Dr. Özgür Kasım AYDEMİR

YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ
TEZ VERİ GİRİŞ FORMU

YAZARIN

MERKEZİMİZCE DOLDURULACAKTIR.

Soyadı : TAŞDEMİR

Adı : Edip

Kayıt No: 10133485

TEZİN ADI

Türkçe : 5, 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yakın ve Uzak Bağdaştırmalar ve Türkçe Öğretmeni Adaylarının Bağdaştırma Algıları

Y. Dil : Close and Remote Reconciliation in the Turkish Textbooks of 5, 6, 7 and 8th Grades and Reconciliation Perceptions of Pre-Service Turkish Language Teachers

TEZİN TÜRÜ: Yüksek Lisans

Doktora

Sanatta Yeterlilik

TEZİN KABUL EDİLDİĞİ

Üniversite : Muğla Sıtkı Koşman Üniversitesi

Fakülte : Eğitim Fakültesi

Enstitü : Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Diğer Kuruluşlar :

Tarih :

TEZ YAYINLANMIŞSA

Yayımlayan :

Basım Yeri :

Basım Tarihi :

ISBN :

TEZ YÖNETİCİSİNİN

Soyadı, Adı : COŞKUN, Mustafa Volkan

Unvanı : Prof. Dr.

TEZİN YAZILDIĞI DİL : Türkçe

TEZİN SAYFA SAYISI: 353

TEZİN KONUSU (KONULARI) :

1. Türkçe Ders Kitabı Metinlerindeki Yakın ve Uzak Bağdaştırmaların İncelenmesi
2. Türkçe Öğretmeni Adaylarının Bağdaştırma Algılarının Belirlenmesi

TÜRKÇE ANAHTAR KELİMELER:

1. Yakın Bağdaştırma
2. Uzak Bağdaştırma
3. Bağdaştırma Algısı
4. Türkçe Eğitimi
5. Türkçe Ders Kitabı

İNGİLİZCE ANAHTAR KELİMELER:

1. Close Reconciliation
2. Remote Reconciliation
3. Reconciliation Perception
4. Turkish Education
5. Turkish Textbook

1- Tezimden fotokopi yapılmasına izin vermiyorum

2- Tezimden dipnot gösterilmek şartıyla bir bölümünün fotokopisi alınabilir

3- Kaynak gösterilmek şartıyla tezimin tamamının fotokopisi alınabilir

Yazarın İmzası :

Tarih : 28./12./2016

ÖN SÖZ

Sözcüklerin bir araya getirilerek anlamlı birimler oluşturulması ya da kısaca anlamlı sözcük birlikteliği olarak nitelendirebileceğimiz bağdaştırmalarda asıl amaç kavramları etkili ifade etmektir. Özellikle uzak bağdaştırmalarda sıra dışı, renkli, alışılmışın dışında, dikkat çekici bir anlatım söz konusu olmaktadır. Örneğin, şair içinde bulunduğu duygu durumunu onlarca sözcükle ancak anlatabilecekken “yalnızlığın başkenti” bağdaştırmasını kullanarak hem dikkat çekici ve estetik bir anlatım yolunu tercih etmiş hem de dinleyicinin/okuyucunun zihninde birçok tasarımın, duygunun ve çağrışımın canlanacağı bir ifade tarzını benimsemiştir. Bununla birlikte, “renk sofrası, kızıl kıyametin serpintisi, rüzgârın yüreği, bulutları koyun gibi gütmek, zamana vurulan kirkit, ıslak masal, sevginin gölgesi, gölgenin salkımları, yalnızlığın adımları, beyaz bir karanlık, beyaz ölüm, kelimeleri okşamak, kelimelerin nabzını dinlemek, nesillerin başları üstünde çağılayan çınar, kaldırımların emzirdiği çocuk, söz bohçası, bir sünger avcısının vurgunla mühürlenmiş kaderi” gibi kullanımlar bulunabilir. Uzak bağdaştırmaların kavram dünyalarını anlamak için sözcüklerin gökyüzünü keşfedip büyüdü dünyasına yolculuk yapmak gerekmektedir.

Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin yakın ve uzak bağdaştırmalar açısından incelenmesini ve Türkçe öğretmeni adaylarının bağdaştırma algılarının ortaya çıkarılmasını amaçladığım bu çalışmanın konuya ilgi duyanlara yardımcı olacağını ve alana katkı sağlayacağını umuyorum.

Bu tez çalışması, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından 15/164 proje numarası ile desteklenmiştir. İlgili birime en içten teşekkürlerimi sunarım.

Duygu, düşünce ve hayal dünyanın yapılandırılmasına katkı sağlayan, başta Başöğretmen Ulu Önderimiz Mustafa Kemal ATATÜRK olmak üzere bugüne kadar emeği geçen tüm ilköğretim ve ortaöğretim öğretmenlerime, lisans ve yüksek lisans hocalarıma en derin şükranlarımı sunarım.

Uzman görüşüyle katkı sağlayan Değerli Hocam Sayın Doç. Dr. Bilginer ONAN’a; İngilizce çevirisiyle desteklerini esirgemeyen Değerli Hocam Sayın Doç. Dr. Şevki KÖMÜR’e; intihal programıyla çalışmanın geçerli özgünlüğün taranması aşamasında yardımlarını eksik etmeyen Değerli Hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Didem ÇETİN’e en zarif teşekkürlerimi sunarım.

Bu çalışmayı birlikte yürüttüğümüz, biz öğrencilerini her zaman en derin bilgi ve donanımlarıyla destekleyen, zarafet, letafet ve estetik değerlerini aşıl原因an, kendilerine karşı daima vefa ve nezaket duyguları içinde olduğum Değerli Danışman Hocam Sayın Prof. Dr. Mustafa Volkan COŞKUN’a en kalbî teşekkürlerimi sunmayı bir gönül borcu bilirim.

En derin saygılarımla...

2016, Muğla
Edip TAŞDEMİR

Gönül dili Türkçe olanlara...

ÖZET

5, 6, 7 VE 8. SINIF TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDA YAKIN VE UZAK BAĞDAŞTIRMALAR VE TÜRKÇE ÖĞRETMENİ ADAYLARININ BAĞDAŞTIRMA ALGILARI

Edip TAŞDEMİR

Yüksek Lisans Tezi, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Mustafa Volkan COŞKUN

Kasım 2016, 353 Sayfa

Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin yakın ve uzak bağdaştırmalar açısından incelenmesi ve Türkçe öğretmeni adaylarının bağdaştırmalara yönelik algılarının ortaya çıkarılması amacıyla yola çıkılan bu çalışma iki aşamada yapılandırılmıştır. Çalışmanın ilk aşamasında doküman incelemesi, ikinci aşamasında tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın ilk aşamasında, 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alıp yazarı/kaynağı belirtilen 130 metin incelenmiştir. Öğretmen adaylarının bağdaştırma algılarının belirlenmesi aşamasında ise 50 birinci sınıftan, 30 ikinci sınıftan, 40 üçüncü sınıftan ve 40 dördüncü sınıftan olmak üzere toplam 160 öğretmen adayı yer almıştır. Araştırmacı tarafından uzman görüşleri alınarak ve ön uygulamalar yapılarak geliştirilen veri toplama aracı kullanılmıştır.

Araştırmanın bulgular bölümünde ilk olarak yakın ve uzak bağdaştırmalar sunulmuştur. Ardından, yakın bağdaştırmalar ile yaratıcılığın, etkili ve renkli anlatımın bir göstergesi olan uzak bağdaştırmaların sınıf düzeylerine, temalara ve metin türlerine göre dağılımına bakılmış, metin başlıklarında bulunup bulunmadığı incelenmiştir. Son olarak da veri toplama aracından hareketle çeşitli sözcük birlikteliklerine yönelik öğretmen adaylarının bağdaştırma algıları belirlenmiştir.

Sınıf düzeyinin artışı ile ders kitaplarındaki yakın ve uzak bağdaştırma oranının artışı arasında anlamlı bir ilişki çıkmıştır. Yakın bağdaştırma oranı en çok “Millî Kültür” temasında ve bilgilendirici metin türünde yer alırken; uzak bağdaştırma oranı en çok “Zaman ve Mekân” temasında ve şiir türünden metinlerde yer almıştır. Beş farklı metnin başlığında uzak bağdaştırma tespit edilmiştir.

Öğretmen adaylarının bağdaştırma algılarının belirlenmesi aşamasında, yakın bağdaştırma tarafında uzman görüşüyle en fazla tutarlılık gösteren sınıf üçüncü sınıf olurken; uzak bağdaştırma tarafında birinci sınıf olmuştur. Toplam bağdaştırma sayısında ise sıralama 1, 4, 3 ve 2. sınıf şeklinde olmuştur.

Özellikle, en dikkat çekici olarak, uzak bağdaştırmaya en çok “Han Duvarları” ile “Kaldırımlar” metninde rastlanmıştır. Edebiyatımızda oldukça önemli bir yer tutan

Faruk Nafiz Çamlıbel'in "Han Duvarları" şiiri ile Necip Fazıl Kısakürek'in "Kaldırımlar" şiirinin uzak bağdaştırmalar açısından en zengini olması, ders kitaplarında yer alan metinlerin edebî ve estetik değer taşıması gerekliliğini bir kez daha gözler önüne sermiştir.

Anahtar Sözcükler: Yakın bağdaştırma, uzak bağdaştırma, bağdaştırma algısı, Türkçe Eğitimi, Türkçe ders kitabı.

ABSTRACT

CLOSE AND REMOTE RECONCILIATION IN THE TURKISH TEXTBOOKS OF 5, 6, 7 AND 8th GRADES AND RECONCILIATION PERCEPTIONS OF PRE-SERVICE TURKISH LANGUAGE TEACHERS

Edip TAŞDEMİR

MA Thesis, Department of Turkish Language Education

Supervisor: Prof. Dr. Mustafa Volkan COŞKUN

November 2016, 353 Pages

This study while aimed to study Turkish textbooks in terms of close and remote reconciliations and to investigate the reconciliation perceptions of pre-service Turkish language teachers was structured in two. In the first phase, the phases document analysis was made and in the second phase survey model was applied. In the first step 130 texts from 5, 6, 7 and 8th grades Turkish textbooks were analyzed. There were 160 pre-service teachers totally from 50 pre-service teachers in 1st year, 30 pre-service teachers in 2nd year, 40 pre-service teachers in 3rd year and 40 pre-service teachers in 4th year during the determination about perception of reconciliations of the pre-service teachers. For the development of the data collection tool the expert opinions were taken and piloting practices were made.

In the findings section the close and remote reconciliations were presented. After that, the distribution of the remote reconciliations as a sing of creative, effective and colorful narration (rhetoric) was given according to grade level, themes and text types with close reconciliations. Finally, the reconciliation perceptions of the pre-service Turkish language teachers were presented regarding word reconciliations.

There is a significant relationship between the increase in the grade level and the increase in the ratio of close and remote reconciliation in textbooks. While the close reconciliation rate is mostly in the form of “Millî Kültür” and informative text; the remote reconciliation rate was mostly found in texts such as “Zaman ve Mekân” and poetry. In the heading of five different texts, remote reconciliation has been determined.

In the reconciliation of determining the perception of pre-service teachers, the most consistent class with the expert opinion at the close reconciliation side is the third class and first class on the remote reconciliation side. In the total number of reconciliations, the rankings were 1, 4, 3 and 2nd year.

Interestingly, the high rate of remote reconciliations was found in the texts of “Han Duvarları” and “Kaldırımlar”. The fact that the poem “Han Duvarları” by Faruk Nafiz

Çamlıbel and the “Kaldırımlar” by Necip Fazıl Kısakürek are rich in remote reconciliations should be taken into consideration while choosing the texts in the designing process of textbooks, it is also important that the texts used in textbooks should carry literary and aesthetic values.

Keywords: Close reconciliation, remote reconciliation, reconciliation perception, Turkish education, Turkish textbook.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	vii
ÖZET.....	ix
ABSTRACT.....	xi
İÇİNDEKİLER.....	xiii
ÇİZELGELER DİZİNİ.....	xix
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xxi
SEMBOLLER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	xxiii
BÖLÜM I.....	1
1. GİRİŞ.....	1
1. 1. Problem.....	1
1.1.1. Alt problemler.....	3
1. 2. Amaç.....	3
1. 3. Önem.....	3
1. 4. Varsayımlar.....	5
1. 5. Sınırlılıklar.....	5
1. 6. Tanımlar.....	6
BÖLÜM II.....	7
2. KURAM ÇERÇEVESİ VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	7
2.1. Ders Kitabı ve Türkçe Ders Kitabı Metinlerinde Bulunması Gereken Özellikler, Temalar, Metin Türleri.....	7
2.1.1. Türkçe Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretim Programına (2015) göre ders ve öğretmen kılavuz kitabına alınacak metinlerin taşınması gereken nitelikler.....	8
2.1.2. İlköğretim Türkçe Dersi (1-5. Sınıflar) ile İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programlarına göre ders kitapları metinlerinde bulunması gereken nitelikler.....	9
2.1.3. Temalar.....	12
2.1.4. Metin Türleri.....	17
2. 2. Bağdaştırma ve Bağdaştırma ile İlgili Anlam Bilimi Konuları.....	19
2.1.1. Bağdaştırma.....	19
2.2.1. Bağlam.....	22
2.2.2. Tasarımlar, imgeler ve çağrışımlar.....	23
2.2.3. Duygu değeri.....	26

2.2.4. Tasarımlar ve duygu değeri açısından özel adlar	27
2.2.5. Temel anlam, yan anlam ve çok anlamlılık	29
2.2.6. Eş anlam, karşıt anlam ve eş adlılık.....	30
2.2.7. Benzetme ve aktarmalar	32
2.3. Tamlama ve Deyim	36
2.3.1. Tamlama	36
2.3.1.1. Ad tamlaması	36
2.3.1.2. Sıfat tamlaması.....	37
2.3.2. Deyim	37
2.4. Yaratıcılık ve Uzak Bağdaştırma.....	38
2.5. Kavramlaştırma ve Uzak Bağdaştırma Bağlantısı.....	40
2.6. Konu ile İlgili Lisansüstü Çalışmalar	42
2.7. Konu ile İlgili Makale, Bildiri gibi Diğer Bilimlik Çalışmalar	48
BÖLÜM III.....	57
3. YÖNTEM	57
3.1. Araştırmanın Modeli	57
3.2. Çalışma Grubu.....	57
3.3. Verilerin Toplanması.....	58
3.4. Verilerin Çözümlemesi.....	58
BÖLÜM IV	60
4. BULGULAR VE YORUM.....	60
4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum	65
4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum	151
4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	155
4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum	156
BÖLÜM V.....	204
5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER.....	204
5.1. Sonuçlar.....	204
5.2. Öneriler.....	207
KAYNAKÇA	209
EKLER	215
Ek A: Veri Toplama Aracı	215
Ek B: Metinler	218
Beşinci Sınıf Türkçe Ders Kitabı Metinleri	218

OKULUMUZ	218
ÜZÜNTÜ PAYLAŞILINCA AZALIR	218
HERKESE GÜZEL BİR DÜNYA	219
KİRAZ AĞACINDAKİ ÇALIKUŞU (Serbest Okuma Metni).....	219
TATLI DİL (Serbest Okuma Metni)	220
BUGÜN	221
BU MİLLETLE NELER YAPILMAZ.....	222
ATATÜRK'ÜN GÖZYAŞLARI.....	222
ÜLKEMİZDE CUMHURİYET (Serbest Okuma Metni).....	223
KIRK ASIRLIK TÜRK YURDU (Serbest Okuma Metni)	224
ORMAN TÜKENİRSE	225
DERİNLİKLERDE YAŞAM	225
RÜZGÂR.....	226
SON MARTI (Serbest Okuma Metni).....	227
KARA TOPRAK (Serbest Okuma Metni)	228
SÖYLEŞEREK ÖĞRENME	229
KELOĞLAN'IN DİLİYLE	230
VATAN	230
OĞUZ KAĞAN DESTANI (Serbest Okuma Metni).....	231
NASRETTİN HOCA'NIN KÖYÜNDE (Serbest Okuma Metni).....	232
TÜRKİYE'M.....	232
ANADOLU'DA KİLİM DEMEK.....	233
İSTANBUL DÜNYAM.....	234
EDİRNE (Serbest Okuma Metni).....	234
BURSA (Serbest Okuma Metni)	235
UÇAK YOLCULUĞU	236
AYÇA'NIN GÜNLÜĞÜ	236
ESRARLI ADA (Serbest Okuma Metni)	237
ADINI GÖKLERE YAZDIRAN ÇOCUK (Serbest Okuma Metni).....	238
ENERJİ BİRİKİMİ	239
ÇALIŞAN HALKIM	240
GERİ KAZANIM	241
EKMEK (Serbest Okuma Metni)	241
EL İŞLEMELERİ	242

EBRU SANATI.....	242
BUGÜN BAYRAM.....	243
MASAL ÜLKESİNDE IRMAKLAR (Serbest Okuma Metni).....	243
SANATKÂRLAR EL ÖPMEZLER (Serbest Okuma Metni).....	244
Altıncı Sınıf Türkçe Ders Kitabı Metinleri	245
TÜRKİYE’M TÜRKİYE’M	245
NİLÜFER PRENSES	246
KARAMELLİ AKİDE ŞEKERİ	247
MARTHA’NIN SIRRI (Serbest Okuma Metni).....	248
BEN ÖĞRETMENİM (Serbest Okuma Metni)	249
ANADOLU’NUN SESİ	252
KADIN ULUSUN TEMELİDİR!	253
ATATÜRK’ÜN YENİ TARİH ANLAYIŞI	254
ATATÜRK GÜLÜMSEDİ (Serbest Okuma Metni).....	254
ATATÜRK’TEN ÖZDEYİŞLER (Serbest Okuma Metni).....	255
KOMŞULUK.....	256
DOSTLUĞUN DEĞERİ	257
ERZURUM’U BÖYLE SAVUNDUK.....	259
KONUĞA İKRAM (Serbest Okuma Metni)	260
MAYMUNUN KRALLIĞI (Serbest Okuma Metni)	262
PULSUZ DİLEKÇE	262
KIRMIZI PABUÇLAR	263
AH ŞU GENÇLER	264
İLK ADIM (Serbest Okuma Metni)	266
SONUNCU KOŞUCU (Serbest Okuma Metni).....	267
MOR SALKIMLI EV	268
İSTANBUL.....	269
ARJANTİN.....	270
OKUL (Serbest Okuma Metni)	271
ÇOCUKLUK (Serbest Okuma Metni)	272
LEYLEKLER	273
RÜZGÂR.....	275
YER ÇEKİMSİZ YAŞAM	276
DÜNYA VE ZAMAN (Serbest Okuma Metni)	277

ODAMDA AĞUSTOS BÖCEĞİ (Serbest Okuma Metni)	278
Yedinci Sınıf Türkçe Ders Kitabı Metinleri	280
KİTAPLARLA KURULAN DOSTLUK	280
KÜTÜPHANELER	281
OKUMAK	281
KİTABIN DEĞERİ (Serbest Okuma Metni)	282
AHMET MİTHAT EFENDİ (Serbest Okuma Metni).....	284
ATATÜRK'ÜN DÜŞÜNCE HAYATI.....	286
ATATÜRK'ÜN KİŞİLİĞİ VE ÖZELLİKLERİ	287
DEVLET TİYATROSU NASIL KURULDU?	289
SANATÇI EL ÖPMEZ.....	290
50. YIL MARŞI (Serbest Okuma Metni)	290
ÖĞRETMENİMİZ ATATÜRK (Serbest Okuma Metni).....	291
BİR FİNCAN KAHVE	292
ZAMANA VURULAN KİRKİT	293
KIRKPINAR'A ADINI VEREN KIRK YİĞİT	294
DEYİMLERİN ÖYKÜSÜ (Serbest Okuma Metni)	295
NASRETTİN HOCA (Serbest Okuma Metni)	297
BURSA	299
ZAMANI KAZANMAK VEYA KAYBETMEK!	300
ODALAR VE SOFALAR	301
HAN DUVARLARI (Serbest Okuma Metni)	302
VERİLEN SÖZÜ TUTMAK VE VAKTİNDE İŞ YAPMAK (Serbest Okuma Metni)	304
BEBEK	305
SAADET YOLU	306
İYİMSER OLMALI	307
ÇİVİ (Serbest Okuma Metni)	308
KORKU (Serbest Okuma Metni)	308
ALİ RIZA BEY VE KIRKAMBARİ	309
RODİN'DEN ALDIĞIM DERS.....	310
TURAN OFLAZOĞLU İLE SOHBET	311
KARA TOPRAK (Serbest Okuma Metni)	313
ŞİİR YAZMA SANATI (Serbest Okuma Metni).....	313

Sekizinci Sınıf Türkçe Ders Kitabı Metinleri.....	315
ERGENEKON DESTANI.....	315
ANADOLU'DA KONUKSEVERLİK GELENEKSELDİR	316
KEFİL	317
ANADOLU'DAKİ AYAK İZLERİ (Serbest Okuma Metni)	318
HALKIN AĞZI TORBA DEĞİL Kİ BÜZESİN (Serbest Okuma Metni)	319
ATATÜRK'ÜN KİŞİLİĞİ VE ÖZELLİKLERİ	320
ATATÜRK, SANAT VE EDEBİYAT.....	322
ATATÜRK	324
ATATÜRK'ÜN GENÇLİĞE HİTABESİ	324
KADERE MEYDAN OKUYAN ADAM (Serbest Okuma Metni)	325
ATATÜRK NEREDE? (Serbest Okuma Metni)	326
KALDIRIMLAR	327
ÜLKEMİN RENKLİ HARİTASI.....	328
YAŞADIĞIMIZ GÜNLERİN HESABI.....	330
BEYAZ EV (Serbest Okuma Metni)	332
ANKARA (Serbest Okuma Metni)	333
MARTI	334
İNSANLIĞIN CESARET VE ONUR SİMGESİ: HELEN KELLER	335
MEŞEYLE SAZ	337
SATILIK KİTAP (Serbest Okuma Metni)	338
GÜLER YÜZ (Serbest Okuma Metni)	340
İÇİMDEKİ BEN	341
ÖYKÜLERİN SICAĞINDA CAHİT SITKI.....	343
KİTAPLARLA KURULAN DOSTLUK.....	344
HAVA YAĞACAK GİBİ DURUYOR BUGÜN (Serbest Okuma Metni)	345
BİR KİTAP OKUDUM HAYATIM DEĞİŞTİ (Serbest Okuma Metni).....	345
DUT AĞACININ KORKUSU	346
KİRAZLI ŞAPKA	348
DUYGUSAL DÜNYAMIZ.....	349
SOLUK RESİMLER (Serbest Okuma Metni)	350
AYRILMANIN BÖYLESİ (Serbest Okuma Metni)	351
ÖZ GEÇMİŞ.....	353

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 2.1. Türkçe Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretim Programına (2015) göre sınıf düzeyine göre temalar ve konu örnekleri	12
Çizelge 2.2. İlköğretim Türkçe Dersi (1-5. Sınıflar) Öğretim Programına göre zorunlu ve seçmeli temalar.....	13
Çizelge 2.3. İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programına göre temalar ve alt temalar	15
Çizelge 2.4. Sınıf düzeylerine göre ders kitaplarında yer alacak okuma ve dinleme metinlerinin türleri ve dağılımı	17
Çizelge 4.1. Beşinci sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinlerin adı, yazarı, teması ve türü	60
Çizelge 4.2. Altıncı sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinlerin adı, yazarı, teması ve türü.....	61
Çizelge 4.3. Yedinci sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinlerin adı, yazarı, teması ve türü	62
Çizelge 4.4. Sekizinci sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinlerin adı, yazarı, teması ve türü	63
Çizelge 4.5. Yakın ve uzak bağdaştırmaların sınıf düzeyine göre dağılımı.....	152
Çizelge 4.6. Yakın bağdaştırmaların temalara göre dağılımı.....	152
Çizelge 4.7. Uzak bağdaştırmaların temalara göre dağılımı	153
Çizelge 4.8. Yakın ve uzak bağdaştırmaların metin türlerine göre dağılımı	154
Çizelge 4.9. Metin başlıklarında yer alan uzak bağdaştırmalar	155
Çizelge 4.10. Birinci sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarının bağdaştırma algıları .	157
Çizelge 4.11. Birinci sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre oranı çok yüksek yakın bağdaştırmalar	159
Çizelge 4.12. Birinci sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre oranı yüksek yakın bağdaştırmalar	161
Çizelge 4.13. Birinci sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre oranı çok yüksek uzak bağdaştırmalar	162
Çizelge 4.14. Birinci sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre oranı yüksek uzak bağdaştırmalar	164
Çizelge 4.15. Birinci sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre yakınlık ve uzaklık derecesi birbirine yakın sayılabilecek bağdaştırmalar	165
Çizelge 4.16. İkinci sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarının bağdaştırma algıları...	167
Çizelge 4.17. İkinci sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre oranı çok yüksek yakın bağdaştırmalar	169

Çizelge 4.18. İkinci sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre oranı yüksek yakın bağdaştırmalar	170
Çizelge 4.19. İkinci sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre oranı çok yüksek uzak bağdaştırmalar	171
Çizelge 4.20. İkinci sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre oranı yüksek uzak bağdaştırmalar	173
Çizelge 4.21. İkinci sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre yakınlık ve uzaklık derecesi birbirine yakın sayılabilecek bağdaştırmalar	174
Çizelge 4.22. Üçüncü sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarının bağdaştırma algıları	176
Çizelge 4.23. Üçüncü sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre oranı çok yüksek yakın bağdaştırmalar	178
Çizelge 4.24. Üçüncü sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre oranı yüksek yakın bağdaştırmalar	179
Çizelge 4.25. Üçüncü sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre oranı çok yüksek uzak bağdaştırmalar	181
Çizelge 4.26. Üçüncü sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre oranı yüksek uzak bağdaştırmalar	182
Çizelge 4.27. Üçüncü sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre yakınlık ve uzaklık derecesi birbirine yakın sayılabilecek bağdaştırmalar	184
Çizelge 4.28. Dördüncü sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarının bağdaştırma algıları	185
Çizelge 4.29. Dördüncü sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre oranı çok yüksek yakın bağdaştırmalar	188
Çizelge 4.30. Dördüncü sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre oranı yüksek yakın bağdaştırmalar	189
Çizelge 4.31. Dördüncü sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre oranı çok yüksek uzak bağdaştırmalar	190
Çizelge 4.32. Dördüncü sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre oranı yüksek uzak bağdaştırmalar	192
Çizelge 4.33. Dördüncü sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre yakınlık ve uzaklık derecesi birbirine yakın sayılabilecek bağdaştırmalar.....	194
Çizelge 4.34. Türkçe öğretmeni adaylarının bağdaştırma algılarının nicel görünümü	202

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 2.1. Bağdaştırma türleri	19
Şekil 2.2. Çok anlamlılık şeması.....	29
Şekil 4.1. Birinci sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre oranı çok yüksek yakın bağdaştırmaların grafikî görünümü.....	160
Şekil 4.2. Birinci sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre oranı yüksek yakın bağdaştırmaların grafikî görünümü.....	162
Şekil 4.3. Birinci sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre oranı çok yüksek uzak bağdaştırmaların grafikî görünümü.....	163
Şekil 4.4. Birinci sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre oranı yüksek uzak bağdaştırmaların grafikî görünümü.....	165
Şekil 4.5. Birinci sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre yakınlık ve uzaklık derecesi birbirine yakın sayılabilecek bağdaştırmaların grafikî görünümü	166
Şekil 4.6. İkinci sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre oranı çok yüksek yakın bağdaştırmaların grafikî görünümü.....	170
Şekil 4.7. İkinci sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre oranı yüksek yakın bağdaştırmaların grafikî görünümü.....	171
Şekil 4.8. İkinci sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre oranı çok yüksek uzak bağdaştırmaların grafikî görünümü.....	172
Şekil 4.9. İkinci sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre oranı yüksek uzak bağdaştırmaların grafikî görünümü.....	174
Şekil 4.10. İkinci sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre yakınlık ve uzaklık derecesi birbirine yakın sayılabilecek bağdaştırmaların grafikî görünümü	175
Şekil 4.11. Üçüncü sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre oranı çok yüksek yakın bağdaştırmaların grafikî görünümü.....	179
Şekil 4.12. Üçüncü sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre oranı yüksek yakın bağdaştırmaların grafikî görünümü.....	180
Şekil 4.13. Üçüncü sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre oranı çok yüksek uzak bağdaştırmaların grafikî görünümü.....	182
Şekil 4.14. Üçüncü sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre oranı yüksek yakın bağdaştırmaların grafikî görünümü.....	183
Şekil 4.15. Üçüncü sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre yakınlık ve uzaklık derecesi birbirine yakın sayılabilecek bağdaştırmaların grafikî görünümü	185
Şekil 4.16. Dördüncü sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre oranı çok yüksek yakın bağdaştırmaların grafikî görünümü.....	189
Şekil 4.17. Dördüncü sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre oranı yüksek yakın bağdaştırmaların grafikî görünümü.....	190

Şekil 4.18. Dördüncü sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre oranı çok yüksek uzak bağdaştırmaların grafikî görünümü	192
Şekil 4.19. Dördüncü sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre oranı yüksek uzak bağdaştırmaların grafikî görünümü	193
Şekil 4.20. Dördüncü sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre yakınlık ve uzaklık derecesi birbirine yakın sayılabilecek bağdaştırmaların grafikî görünümü	195
Şekil 4.21. İlk 10 bağdaştırmanın sınıf düzeyi görünümü	196
Şekil 4.22. 11-20 numaralı bağdaştırmaların sınıf düzeyi görünümü	196
Şekil 4.23. 21-30 numaralı bağdaştırmaların sınıf düzeyi görünümü	197
Şekil 4.24. 31-40 numaralı bağdaştırmaların sınıf düzeyi görünümü	197
Şekil 4.25. 41-50 numaralı bağdaştırmaların sınıf düzeyi görünümü	198
Şekil 4.26. 51-60 numaralı bağdaştırmaların sınıf düzeyi görünümü	198
Şekil 4.27. 61-70 numaralı bağdaştırmaların sınıf düzeyi görünümü	199
Şekil 4.28. 71-80 numaralı bağdaştırmaların sınıf düzeyi görünümü	199
Şekil 4.29. 81-90 numaralı bağdaştırmaların sınıf düzeyi görünümü	200
Şekil 4.30. 91-100 numaralı bağdaştırmaların sınıf düzeyi görünümü	200

SEMBOLLER VE KISALTMALAR DİZİNİ

η: Nazal/Genizcilik

Alm.: Almanca

b.: Baskı

bk.: Bakınız

Dü.: Düzenleyen/Editör

F: Sıklık/Frekans

Fr.: Fransızca

haz.: Hazırlayan

İng.: İngilizce

MEB: Millî Eğitim Bakanlığı

N: Öğrenci Sayısı

Ör.: Örnek

s.: Sayfa

TDK: Türk Dil Kurumu

UB: Uzak Bağdaştırma

Uz. Gör.: Uzman Görüşü

vb.: Ve Benzeri

YB: Yakın Bağdaştırma

Yy: Yüzyıl

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

Bu bölümde, araştırmanın “problemi ve alt problem cümleleri”, “amacı”, “önemi”, “varsayımları”, “sınırlılıkları” ve “tanımları” üzerinde durulmuştur.

1. 1. Problem

İnsanlar arasında sağlıklı iletişimin kurulabilmesi, dilin etkili ve bilinçli kullanılmasına; dilin etkili ve bilinçli kullanımı ise iyi bir dil eğitime bağlıdır (Coşkun, 2009: 41).

Amacı ve aracı dil olan Türkçe öğretimi gibi bir derste kitap diğer materyallerle karşılaştırılmayacak kadar önemli bir eğitim aracıdır. Ders kitabı aracılığı ile çocuklara aktarılan Türk ve dünya edebiyatının seçkin örnekleri, çocuklarımızın, Türkçenin kurallarını sezmelerine, bu sezgilerini davranışa dönüştürerek ifadelerinde kullanmalarına ve kurallara uymayı alışkanlık hâline getirmelerine vesile olur (Özbay, 2009: 170).

Ders kitapları, eğitimin vazgeçilmez bir parçasıdır ve öğrencilerin dil ve zihin gelişimlerini sağlamanın yanı sıra kişiliklerinin oluşmasında da önemli bir rol üstlenmektedir. Anadili öğretiminde okuma, dinleme, konuşma, yazma, görsel okuma ve görsel sunu becerilerindeki başarı, büyük oranda ders kitaplarının kalitesi ile doğru orantılıdır. Anadili öğretiminde ve değerlerin aktarımında Türkçe ders kitaplarında yer alan metinler ön plana çıkmaktadır (Şen, 2008: 764).

Türkçe eğitiminde kullanılan ders kitaplarının en önemli malzemesini metinler oluşturmaktadır. Bu metinler, estetik değer taşımaları ve Türkçenin zenginliğini fark ettirmelidir. Bu nedenle bilinçli kelime ve cümle seçimi yapılmalıdır. Coşkun (2010b: 249), kelime seçiminin önemini şu şekilde vurgulamıştır: “*Dilde kelime birlikteliklerini oluşturabilmek için, önce kelimelerin duygu ve düşünce dünyasını çözümlenmiş olmak gerekir. İletişimi sağladığı için, cümleye kelime seçimi ayrı bir önem arz eder.... Doğru bir cümle oluşturabilmek için, önce iyi bir kelime ve kelime birliktelikleri hazinesine sahip olmak; buna bağlı olarak bunların bir araya getiriliş kurallarını bilmek; başka bir deyişle hem sözlük içi bilgisine hem de söz dizimi kuralları bilgisine vâkıf olmak gerekir. Ancak burada önemli olan başka bir şey de kelime ve kelime birlikteliklerinin duygu ve düşünce dünyasını tanımak, o dünyada rahatlıkla gezinti yapabilmektir.*”

Dilde, çeşitli sözcükleri seçip söz dizimi oluşturulurken bağdaştırmalardan yararlanılmaktadır. Aksan, (2009: 83, 2015: 202), “*dilin söz varlığında yer alan tamlama, deyim gibi anlamlı birimlerin bir araya gelmesi*”ne bağdaştırma adını vermektedir. Bağdaştırmalar, yakın (alışılmış) bağdaştırma ve uzak (alışılmamış) bağdaştırma olmak üzere iki grupta incelenmektedir. Birleştirmeler arasında bir uyum bulunan, rahatlıkla algılanabilen, mantığa uygun gelen ve dilde yaygın olan kullanımlar yakın bağdaştırmaları göstermektedir. *Genç adam, çizgili defter, kırık testi* gibi. Bunları duyduğumuz zaman, zihnimizde çözümlenmekte bir güçlük çekmeyiz. Birbiriyle uyuştukları ve mantığa uygun geldiği için doğal karşılanır, kolaylıkla algılanabilir. Sokağı aydınlatmak için kullanılan *lamba* ile *sokak* kelimelerinin bir araya getirilerek (bağdaştırılarak) *sokak lambası* denmesi veya masaya örtülen örtüye *masa örtüsü* denmesi en yalın bağdaştırmalara örnek gösterilebilir. Uzak bağdaştırmalar ise dilde daha önce pek kullanılmamış, ilk bakışta mantığa aykırı gelen, yeni ve birbiriyle anlam olarak çok uzak olan sözcük veya kavram birlikteliğidir. “*Gönül kalesi, ömür ipi, naz postu, dert kuşları, akıl gemisi, aşk deryası, akşamın perde perde kapanması, yorgun öksürükler, haydut akşam, kıvılcım beslemek, yanılmış bir kapı, gözü bağlı bir leylak kokusu, intihar karası bir fayton, ölümün anayurdu*” gibi kullanımlar uzak bağdaştırma örneklerindedir (Aksan 2005, 2009, 2013, 2015).

Bu araştırmada, Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde yer alan yakın ve uzak bağdaştırmalar incelenip Türkçe öğretmeni adaylarının bağdaştırmalara yönelik

algıları belirlenecektir. Bu nedenle araştırmanın problemini, Millî Eğitim Bakanlığı [MEB] onayıyla özel yayınevlerince çıkartılıp 2014-2015 eğitim öğretim yılında Türkiye genelinde okutulan Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde yer alan bağdaştırmaları incelemek ve Türkçe öğretmeni adaylarının bağdaştırma algılarını belirlemek oluşturmaktadır.

1.1.1. Alt problemler

1. Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde yer alan yakın ve uzak bağdaştırmalar nelerdir?
2. Yakın ve uzak bağdaştırmaların, sınıf düzeyine, temalara ve metin türlerine göre dağılımı nasıldır?
3. Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin başlıklarında uzak bağdaştırmalar bulunmakta mıdır?
4. Türkçe öğretmeni adaylarının bağdaştırma algıları nasıldır?

1. 2. Amaç

Bu çalışma, Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin yakın ve uzak bağdaştırmalar açısından incelenmesi ve Türkçe öğretmeni adaylarının bağdaştırmalara yönelik algılarının ortaya çıkarılması amacıyla yapılmıştır.

1. 3. Önem

Türkçe öğretimi büyük ölçüde kitaplara dolayısıyla da metinlere dayalıdır. Çünkü okumanın, inceleyerek yazmanın hatta örnek okumalardan hareket edersek dinleme eğitiminin dahi ana malzemesi ders kitaplarıdır. Bu sebeptendir ki eğitim teknolojisinin kullanılmasında da metne, dolayısıyla kitaplara ihtiyaç duyulmaktadır (Özbay, 2009: 170). Buradan hareketle Türkçe eğitiminin en önemli materyallerinden biri sözcük birlikteliklerinin oluşturduğu metinler, dolayısıyla da ders kitaplarıdır denilebilir. Bu

materyallerin nitelikli olması gerekliliği yadsınamaz bir gerçektir. Ders kitaplarının en temel ögesi, sözcük ve metinler olduğu için, bu materyaller en başta dil yönünden nitelikli olmalıdır.

Bağdaştırmalar bilhassa uzak bağdaştırmalar, mihenk taşı dil olan materyaller için önemli bir değerdir. Çünkü dile yeni kullanımlar ve güçlü anlatımlar kazandırması, kişinin söz varlığını zenginleştirmesi, kişiye estetik değer kazandırması, alışılmışın dışına çıkarak yaratıcı düşünmeye ve yazmaya teşvik etmesi açısından önemli bir yer tutmaktadır.

Duygu, düşünce ve hayallerimizi ifade ederken sözcükleri bir araya getirmekteyiz. İster ders kitapları metinleri gibi yazılı kaynaklarda isterse konuşma dilinde olsun, sözcüklerin bir araya getirilmesi işine bağdaştırma diyebiliriz. Bu söz birlikteliklerini yani bağdaştırmaları meydana getirirken ise etkili anlatım çabası gütmekteyiz.

Aksan (2009: 84, 2013: 164), “*Haydut akşamlar*” gibi bir tamlama kurulurken *üzüntülü akşam, neşeli akşam, zevkli bir akşam* gibi tamlamaların anlatım gücünün çok ötesine ulaştığını dile getirmiştir. Çünkü bu kullanımda korku verme, tedirginlik verme, karamsarlık verme, kötülüklerin kaynağı olma, ürkütücülük gibi duygu değerleri akşam kelimesine eklenmiştir. Yine Yunus Emre’nin, “*Dost yağmalar can şarını (şehrini) alıp gönül kal’asını (kalesini)*” dizesinde, canını, dostlarının yağmaladığı bir şehre, gönlünü de onların aldığı bir kaleye benzetmek üzere uzak bağdaştırmaların olduğu anlatım yolundan yararlanılmıştır.

Aksan’a göre (2013: 164) uzak bağdaştırmalara yönelmek etkili anlatım çabasının bir ürünü ve deyim aktarmalarından da yararlanan güçlü anlatım eğilimidir. Aynı eğilim günlük konuşma dilinde de zaman zaman gösterilmektedir. Örneğin; *kavga kaşağısı, ömür törpüsü, şeytan çekici, insan sarrafı...* Ayrıca bugün Türkçede kullanılan *kırık kalp, soğuk savaş, sıcak savaş* gibi örnekler hatta *mavi yolculuk* gibi tamlamalar zamanla çok kullanılır duruma gelen uzak bağdaştırmalardır.

Aynı zamanda uzak bağdaştırmalar üretebilmek için iyi bir kavramlaştırma becerisine sahip olmak gerekir. Kavramlaştırılmış kelime hazinesine sahip olan bir kişi, uzak bağdaştırmalar vasıtasıyla zengin hayaller uyandıran etkili cümleler oluşturur. Ayrıca olumsuz duyguları ifade etmede de uzak bağdaştırmalar kullanılarak daha olumlu dil dünyası oluşturulur. Bunun için kişinin yaratıcı gücü, kavramlaştırma becerisi ve

kelimesi hazinesi devreye girmektedir. Mesela kişi kendisi için hoş olmayan bir salı geçirmişse bunu “*kül rengi salı*” şeklinde dillendirerek durumunu aktarabilir.

Kısaca dil bilinci ve estetikliği kazandırmada, dili etkili kullanmada, yaratıcı düşünme, yazma ve konuşmada, söz hazinesini geliştirmede ve sözcüklerin gökyüzünü keşfetmede, kalıplaşmış ifadelerin dışına ıkımda, zengin bir imge evreni oluşturulmada özellikle uzak bağdaştırmalar önemli bir yer tutmaktadır.

Bu alışma Türkçe derslerinde en yoğun kullanılan materyal olan ders kitaplarındaki yakın ve uzak bağdaştırmaları tespit etmek ve Türkçe öğretmeni adaylarının bağdaştırmalara yönelik algılarını ortaya çıkarmak açısından önem taşımaktadır.

1. 4. Varsayımlar

Araştırmada;

Araştırmaya kaynak olan 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde yakın ve uzak bağdaştırma örneklerinin yer aldığı varsayılmıştır.

Veri toplama aracının ve çalışma grubunun evreni temsil ettiği varsayılmıştır.

Toplanan verilerin araştırmaya katılanların gerçek düşüncelerini yansıttığı ve veri toplama aracının uygulanması sırasında içtenlikle yanıt verdikleri varsayılmıştır.

1. 5. Sınırlılıklar

Bu araştırma, 2014-2015 eğitim öğretim yılında MEB onayı ile özel yayınevleri tarafından basılıp Muğla ili de dâhil olmak üzere Türkiye genelinde kullanılan 5 (FCM Yayınları), 6 (Gizem Yayınları), 7 (Cem Veb Ofset) ve 8. (Yıldırım Yayınları) sınıf Türkçe ders kitapları metinleri ile sınırlıdır. Sözü edilen ders kitaplarında yer alan toplam 130 tane metin ile sınırlandırılmış, bunların dışında yazarı/kaynağı belirtilmeyen 4 tane metin kapsam dışı bırakılmıştır.

Metin başlıklarındaki bağdaştırmaların incelenmesi kısmında (bağdaştırmaların birden çok sözcüğün bir araya gelmesiyle oluştuğu için) tek sözcükten oluşan başlıklar kapsam dışı bırakılmıştır.

Yakın bağdaştırmaların çok geniş ve sayıca fazla olması nedeniyle işaret, sayı, belgisiz gibi sıfatlardan oluşan tamlamalar ile fiilimsilerle oluşan tamlamalar kapsam dışı bırakılmıştır. Dilin estetiklik boyutu göz önünde tutulmuş, “bu, şu, bir, bazı, birkaç vb.” gibi sözcüklerle oluşan ve kurulması kolay olan yakın bağdaştırmalar kapsam dışı bırakılmıştır. Daha çok ad ve niteleme sıfatları ile oluşan tamlamalar ve deyimlerden oluşan kelime birliktelikleri üzerinde yoğunlaşmıştır. Uzak bağdaştırma kısmında ise bu yönde bir sınırlamaya gidilmemiştir.

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalında öğrenim gören 160 öğretmen adayı ile sınırlandırılmıştır.

Öğretmen adaylarının bağdaştırma algılarının belirlenmesi aşamasında veri toplama aracında yer alan bağdaştırmalar ile sınırlandırılmıştır.

1. 6. Tanımlar

Ders Kitabı: Bir dersin öğretimiyle ilişkili olarak hazırlanan ya da seçilen, belirli ölçülere göre incelendikten sonra belli bir okul, sınıf ve ders için öğretmen ve öğrencilere temel kaynak olarak salık verilen kitaptır (Oğuzkan, 1993: 38).

Metin: Bir yazıyı biçim, anlatım ve noktalama özellikleriyle oluşturan kelimelerin bütünü (Türk Dil Kurumu [TDK], 2016), belirli bir bildirişim bağlamında bir ya da birden çok kişi tarafından sözlü ya da yazılı olarak üretilen bir dil dizgesi bütünüdür (Günay, 2001: 33).

Öğretmen Adayı: Bu çalışmada, bu kavramla, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı Türkçe Öğretmenliği Lisans Programında öğrenim gören öğrenciler kastedilmiştir.

BÖLÜM II

2. KURAM ÇERÇEVESİ VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Ders Kitabı ve Türkçe Ders Kitabı Metinlerinde Bulunması Gereken Özellikler, Temalar, Metin Türleri

Türkçe derslerinde, dil eğitimi ve öğretiminde, etkin ve değer aktarımında birçok kaynak kullanılır. Bu kaynaklar içinde en temel olanı sözcük ve metinlerden oluşan ders kitaplarıdır.

Dil öğretiminde her dönemde önemini korumuş olan ders kitapları, Özbay'a (2009: 171) göre, Türkçe öğretiminin vazgeçilmez ve en önemli materyalidir. Kitapta bulunan metinler vasıtasıyla öğrencilerin, Türkçenin inceliklerini, güzelliklerini görmeleri, kurallarını öğrenmeleri ve Türk dilini en güzel şekilde kullanmaları sağlanır... Şartlar itibariyle çocukların kitap edinmelerini sağlamanın güç olduğu Anadolu'nun köy ve kasabalarında, birçok materyale ulaşma imkânı olmasına rağmen büyük şehirlerimizde, öğretmenlerimiz en çok ders kitaplarını kullanmaktadırlar ki program da eğitim öğretim sürecinin ders kitaplarıyla beraber yürütülmesini istemektedir.

Türkçe Dersi Öğretim Programından hareketle Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin taşıması gereken nitelikler açıkça belirtilmiştir. Hem 2015 yılında hazırlanıp 2016-2017 eğitim öğretim yılından itibaren kademeli olarak uygulanması öngörülen programa göre [İlköğretim Türkçe Dersi (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı] hem de bundan önceki programa göre [İlköğretim Türkçe Dersi (1, 2, 3, 4 ve 5. Sınıflar) ile İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programları] bu nitelikler iki farklı başlık altında aşağıda verilmiştir.

2.1.1. Türkçe Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretim Programına (2015) göre ders ve öğretmen kılavuz kitabına alınacak metinlerin taşınması gereken nitelikler

1. Metinler, dersin amaç ve kazanımlarını gerçekleştirecek özelliklere sahip olmalıdır.
2. Metinler, öğrencilerin sınıf düzeylerine ve yaş seviyelerine uygun olmalıdır.
3. Metinler, öğrencilerin ruh dünyalarını olumsuz yönde etkileyecek nitelikte olmamalıdır.
4. Metinde geçen, yazarın ve dönemin özellikli söyleyişinde, imlasında değişiklik yapılmamalı; açıklama gereken yerlerde parantez içi ifadeler veya dipnotlar kullanılmalıdır. Türkçenin dönemseller ve tarihî değişimini gösteren “Oturmağa geldim.”, “Özür dilemekliğim icap eder.”, “Farkında olmıyarak çarptım.”, “Haluk’un Vedai’nı okuyorum.” gibi özellikli söyleyişler ve yazımlar orijinal metindeki hâliyle muhafaza edilmelidir.
5. Alanda yaygın olarak kabul görmüş yazar ve eserlerden edebî değer taşıyan metinler alınmalıdır. Seçilen metinler ikincil aktarımlar yerine yazarının eserinden alınmalıdır. Ayrıca “Bu kitap için yazılmıştır.” ifadesini içeren metinler kullanılmamalıdır.
6. Bir sınıf seviyesi için seçilen bir metin, başka bir sınıf için kullanılmamalıdır.
7. Dünya edebiyatından seçilen metinler, doğru ve nitelikli çevirilerden alınmalıdır.
8. Seçilen metinler, öğrencilerin duygu, düşünce ve hayal dünyalarını zenginleştirecek; bilgi, beceri, dil ve estetik zevk düzeylerini geliştirecek nitelikte olmalıdır.
9. Bir sınıfta aynı sanatçıdan, farklı türlerde olmak koşuluyla en fazla iki metin alınabilir.
10. Roman, hikâye, tiyatro, destan gibi türlerin tamamı kitaba alınamayacağı için bu eserlerin en uygun kısmı veya kısımları kazanımlar da dikkate alınarak seçilmelidir. Metnin başında eserin seçilen bölümüne kadarki kısa özeti verilmeli, seçilen metnin eserin hangi bölümünden alındığına dair kısa bir açıklama yapılmalıdır. Seçilen metnin arkasından eserin sonraki bölümlerinin özeti verilmelidir.
11. Ders ve öğretmen kılavuz kitaplarına alınacak metinlerden eğitsel yönden uygun olmayan ifadeler metnin bütünlüğünü bozmamak kaydıyla çıkarılabilir.

12. Gazete haberi, reklam, dilekçe, tutanak ve öz geçmiş türlerinde özgün metinlerin yanı sıra ders kitabının yazarı/yazarları tarafından üretilen metinler de kullanılabilir. Bu türler dışında ders kitabı yazarları tarafından yazılan metinlere yer verilmez.

13. Bilgilendirici metinlerde tema ve kazanımlara uygun olarak metinlerin bütünlüğü ve tutarlılığı korunmak kaydıyla bazı bölümler çıkarılarak kısaltmaya gidilebilir. Çıkarılan bölümler parantez içinde üç nokta ile gösterilir.

14. Çeşitli metinler içinde yer alan kimi bağımsız ve kendi iç bütünlüğüne sahip anı, fıkra, anekdot vb. bölümler metin olarak seçilebilir. Seçilen bölümün künye bilgileri açık olarak verilir (MEB, 2015: 8).

2.1.2. İlköğretim Türkçe Dersi (1-5. Sınıflar) ile İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programlarına göre ders kitapları metinlerinde bulunması gereken nitelikler

Metinler, Türk Millî Eğitiminin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olmalıdır.

Laik, sosyal ve hukuk devleti anlayışına ters düşen ifadeler yer verilmemelidir.

Metinlerde millî, kültürel ve ahlâkî değerlere, milletimizin bölünmez bütünlüğüne aykırı unsurlar yer almamalıdır.

Metinlerde ayrımcılığa yol açacak bölücü, yıkıcı, siyasî ve ideolojik anlama gelebilecek ifadeler yer almamalıdır.

Metinlerde insan hak ve özgürlüklerine, demokratik değerlere ve hukukun üstünlüğüne aykırı öğeler yer almamalıdır.

Metinlerde öğrencilerin sosyal, zihinsel, psikolojik gelişimini olumsuz yönde etkileyebilecek cinsellik, karamsarlık, şiddet vb. öğeler yer almamalıdır.

Metinler, Programının temel becerilerini ve dersin amaçları ile kazanımlarını gerçekleştirecek nitelikte olmalıdır.

Metinler, bilimsel ve farklı bakış açılarına yönlendirici olmalıdır. Metinlerde bilimsel hata ve bilimselliğe aykırı ifadeler bulunmamalıdır.

Metinlerde mantık dokusu, tutarlılık ve konu bütünlüğü olmalıdır.

Metinler, çocuğun yaşına, seviyesine, ilgi alanlarına ve işlenecek süreye uygun uzunlukta olmalıdır, çocukta merak uyandırmalı, okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandırmalıdır.

Metinler, dil, anlatım ve içerik açısından türünün güzel örneklerinden, Türkçenin anlatım zenginliklerini ve güzelliklerini yansıtan eserlerden seçilmelidir.

Metinler, Türkçenin güzellik ve inceliklerini yansıtmalı ve edebî değer taşımalıdır.

Şiir türündeki metinler öğrenci seviyesine uygun, şiir dilinin özelliklerini yansıtan, söz varlığını zenginleştiren, türünün güzel örneklerinden seçilmelidir.

Dünya edebiyatından seçilen metinlerin çevirilerinde, Türkçenin doğru, güzel ve etkili kullanılmış olmasına özen gösterilmelidir.

Metinler, öğrencinin kişisel gelişimine katkıda bulunacak ve onlara estetik bir duyarlılık kazandıracak nitelikte olmalıdır.

Metinler, öğrencilerin dil zevkini ve bilincini geliştirecek, hayal dünyalarını, yaratıcılıklarını zenginleştirecek ve öğrencilere eleştirel bakış açısı kazandıracak nitelikte olmalıdır.

Metinler kitapların yanı sıra, dergi, gazete, ansiklopedi, ansiklopedik sözlük, resmî internet siteleri ile basılı materyallerin çevrim içi sunumlarından seçilebilir. Aynı kaynaktan ikiden fazla metin alınmamalıdır.

Metinler, öğrencilerin duygu ve düşünce dünyasını zenginleştirmek amacına yönelik olarak farklı yazar ve şairlerden seçilmelidir.

Metinler, yazar ve şairlerin yalnızca edebî yönlerini ön plana çıkarmalıdır.

Metinlerde yer alan ifadeler anlatım, yazım ve noktalama yönünden Türkçenin kurallarına uygun olmalı, olmayanlar düzeltilmelidir.

Metinlerdeki düzenlemelerde Türk Dil Kurumu Sözlük ve Yazım Kılavuzunun son basımı esas alınmalıdır.

Yabancı dillerden alınmış, dilimize yerleşmemiş kelimeler yerine Türkçeleri tercih edilmelidir.

Yıl boyunca işlenecek okuma metinlerinin 1/2'si bütün hâlinde alınmalıdır. Şiirlerin bütün hâlinde alınması esastır. Şiir dışında bütün hâlinde alınan metinlerde eğitsel

yönden uygun olmayan ifadeler varsa -metnin bütünlüğünü bozmamak kaydıyla en fazla bir cümle, cümlelerin bütünlüğünü bozmamak kaydıyla en fazla beş kelime çıkarılmalıdır.

Yıl boyunca işlenecek okuma metnininin 1/3'ünde metnin özünü ve anlam bütünlüğünü bozmamak kaydıyla kısaltma ya da düzenlemeye gidilebilir. Düzenleme sırasında metne cümle ya da paragraf düzeyinde ekleme yapılamaz.

Her metin, öğrencinin söz varlığını zenginleştirecek yeni öğrenilecek söz ve söz gruplarına yer vermeli; ancak bu oran metni oluşturan kelimelerin yüzde beşini geçmemelidir.

Türkçe dersinin amaçları doğrultusunda seçilen bilgilendirici metinlerde bilgi, doğrudan verilebileceği gibi öyküleyici anlatım yoluyla da verilebilir.

Yıl içinde -dinleme metinleri de dâhil olmak üzere- bir yazardan ikiden fazla metin işlenmemelidir.

Tek yazarlı ya da birden çok yazarlı ders kitaplarında yazarlar tarafından yazılan ya da hazırlanan metin sayısı ikiye geçmemelidir.

Ders kitabındaki metinler, içeriğe uygun çeşitli görsel materyallerin (fotoğraf, resim, afiş, grafik, karikatür, çizgi film kahramanları vb.) yanı sıra atasözü, özdeyiş, duvar yazısı veya sloganlarla desteklenebilir.

Ders kitabında temaları destekleyen serbest okuma metinlerine yer verilebilir.

Romandan, tiyatro metninden, biyografik ve otobiyografik eserlerden alınan bölüm kendi içinde bütünlük taşımalıdır (MEB, 2006: 56-57, 2009: 169-170).

Coşkun ve Taş (2008: 66) çalışmasında, 1949 (6-8. sınıflar) ve 1962 (6-8. sınıflar) programları hariç, 2006 ve önceki yıllara ait tüm Türkçe öğretim programlarında, derslerde kullanılacak metinlerin taşınması gereken niteliklere yer vermiştir. Bu nitelikler arasında en çok tekrarlananı, incelenen 13 programın 12'sinde yer alan "seviyeye uygun olmak"tır. Çok tekrarlanan diğer nitelikler ise "zevk verici nitelikte olmak" (7), "millî değerlere uygun olmak" (6), "sosyal, zihinsel, psikolojik gelişimi olumsuz yönde etkileyecek cinsellik, karamsarlık, şiddet vb. öğeler içermemek" (6), "ahlaki değerlere uygun olmak" (6), "iyimserlik telkin etmek" (6), "edebî / sanat değeri yüksek olmak" (5)'tir.

Türkçe Dersi Öğretim Programının hazırlanmasında düşünme, anlama, sorgulama, inceleme, araştırma, keşfetme, günlük hayatla ilişkilendirme ve değerlendirme gibi çalışmaları içeren tematik yaklaşım benimsenmektedir. Temalar öğrencilerin öğrendikleri bilgi ve becerileri genişletme, düzenleme, zihninde yapılandırma ve günlük hayata aktarma olanakları sağlamaktadır. Böylece öğrenilen bilgi ve becerilerin uygulanabilirliği artmaktadır (MEB, 2009: 142). Türkçe Dersi Öğretim Programında temalar ve hangi temanın hangi sınıf seviyesinde işleneceği aşağıdaki çizelgede belirtilmiştir. Araştırmamızın çalışma grubunu oluşturan ders kitapları gereği hem 2015 yılında hazırlanıp kademeli olacak uygulanacak olan program hem de bir önceki programın verilmesi uygun görülmüştür. Ayrıca 2015 yılında hazırlanan programda 1’den 8’e kadar tüm sınıflar -dolayısıyla 5, 6, 7, 8. sınıflar- birlikte yer alırken önceki programda çalışma grubumuzu oluşturan 5. sınıfları 1-5. sınıflar için hazırlanan programda, 6, 7 ve 8. sınıfları ise 6-8. sınıflar için hazırlanan programda yer almaktadır.

2.1.3. Temalar

Çizelge 2.1. Türkçe Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretim Programına (2015) göre sınıf düzeyine göre temalar ve konu örnekleri

Sınıf		1	2	3	4	5	6	7	8
Ders Saatleri		(10)	(10)	(8)	(8)	(6)	(6)	(5)	(5)
Tema	Konu Örnekleri								
Biz ve Değerlerimiz	Aile, büyüklerimiz, insan ilişkileri, dostluk, vefa, sadakat, merhamet, saygı, sevgi, paylaşma, dayanışma, yardımlaşma, arkadaşlık, sözünde durma, çalışkanlık, dürüstlük vb.	X	X	X	X	X	X	X	X
Dünya ve Çevre	Çevre, doğa, doğal afetler, bitkiler, hayvanlar, evren, zaman bilinci, mevsimler, gece, gündüz vb.	X	X	X	X	X	X	X	X
Millî Kültürümüz	Yurdumuz, özellikli şehirler, yerler, kültürel, tarihî vb. önemli mekânlar, geleneksel sporlar, gelenekler, dinî bayramlar, vatan, bayrak, millî bayramlar, tarihî şahsiyetler vb.	X	X	X	X	X	X	X	X

Millî Mücadele ve Atatürk	Millî mücadele, kahramanlık, cesaret, fedakârlık, Çanakkale vb.	X	X	X	X	X	X	X	X
Vatandaşlık Bilinci	Eşitlik, özgürlük, sorumluluk, görev bilinci, adalet, hukukun üstünlüğü, çalışma, üretme, paylaşma, emeğin değeri, vergi bilinci, tüketici bilinci vb.	X	X	X	X	X	X	X	X
Sağlık, Spor ve Oyun	Temizlik, beslenme, ilk yardım, hastalıklardan korunma, ilaç kullanımı, spor, spor kültürü, dinlenme, eğlenme, oyun, geleneksel çocuk oyunları, bilgisayar oyunları vb.	X	X	X	X	X	X	X	X
Sanat ve Toplum	Sanat, estetik, insan ve toplum, müzik, resim, tiyatro, mimari eserler, sinema vb.					X	X	X	X
Bilim ve Teknoloji	Teknoloji, ulaşım, iletişim, haberleşme, sosyal medya, merak duygusu, keşif ve icatlar vb.	X	X	X	X	X	X	X	X

Çizelge 2.1. incelendiğinde, Türkçe Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretim Programında tematik yaklaşımın esas alındığı ve sınıf seviyeleri itibariyle temaların belirlendiği görülmektedir. Araştırmamızın çalışma grubunu oluşturan 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında; “Biz ve Değerlerimiz”, “Dünya ve Çevre”, “Millî Kültürümüz”, “Millî Mücadele ve Atatürk”, “Vatandaşlık Bilinci”, “Sağlık, Spor ve Oyun”, “Sanat ve Toplum” ile “Bilim ve Teknoloji” temaların yer alması gerektiği görülmektedir.

Çizelge 2.2. İlköğretim Türkçe Dersi (1-5. Sınıflar) Öğretim Programına göre zorunlu ve seçmeli temalar

ZORUNLU TEMALAR	İÇERİK ÖNERİLERİ
1. ATATÜRK	Atatürk’ün Hayatı ve Eserleri (Hayatı, Ailesi, Öğrenim Hayatı, Askerlik Hayatı, Fikir ve Siyasî Hayatı, Atatürk ve Millî Mücadele) Atatürk’ün Kişilik Özellikleri Atatürkçü Düşünce Sisteminde Yer Alan Konular (Millî Eğitim, Atatürk ve Güzel Sanatlar, Türkiye Cumhuriyeti’nin Temel Amaç ve Görevleri, Millî Kültür, Türk Kadını, Çevre Bilinci, Planlı Çalışması, Türk Dış Politikası, Diğer Din, Örf ve Âdetlere Hoşgörülü Olma) Atatürk ve Cumhuriyet Eğitimi, Millî Bayramlar vb.
2. DEĞERLERİMİZ	Türkçemiz, Türk kültürü (bayramlar ve törenler, türkü, halk oyunları, vatan, kahramanlık, bayrak vb.), Türk büyükleri (Atatürk, Fatih Sultan Mehmet, Mevlânâ, Hacı Bektaş-ı Velî, Yunus Emre, Mimar Sinan, Nasrettin Hoca vb.)
3. SAĞLIK VE ÇEVRE	Ağız, diş ve vücut sağlığı, temizlik, sağlık alanında çalışanlar (doktor, hemşire, eczacı...), sağlık hizmetleri, beslenme, yaşadığımız yer (köy, kasaba, şehir) çevre bilinci, toprak, su, hava olayları, bitkiler, hayvanlar vb.
4. BİREY VE TOPLUM	Duygular (mutluluk, sevgi, üzüntü...), beğeniler, büyümek, aile, ev, okul, misafir, engelliler, yaşlılar, demokrasi, dayanışma, barış, hoşgörü, kurallar vb.

SEÇMELİ TEMALAR	İÇERİK ÖNERİLERİ
1. GÜZEL ÜLKEM TÜRKİYE	Tarihî ve turistik yerler, coğrafya, iklim, ürettiklerimiz, şehirler, akarsular vb.
2. YENİLİKLER VE GELİŞMELER	Bilgi ve iletişim teknolojisindeki gelişmeler (telefon, bilgisayar vb.), sosyal değişimler, keşifler, buluşlar vb.
3. OYUN VE SPOR	İzcilik, takım sporları, bireysel sporlar, yüzme, oyunlar, başarılı sporcular, oyuncaklar vb.
4. DÜNYAMIZ VE UZAY	Gökyüzü, yıldız, ay, gezegen, güneş, bulut, volkanlar, okyanus, iklim, kıta, astronot vb.
5. ÜRETİM, TÜKETİM VE VERİMLİLİK	Meslekler, reklâm, alışveriş, iş yaşamı, giysiler, yiyecekler, tasarruf vb.
6. HAYAL GÜCÜ	Düşler, rüyalar, kurgular, tasarımlar, uzaya yolculuk, gökkuşağı vb.
7. EĞİTSEL VE SOSYAL ETKİNLİKLER	Sinema, tiyatro, gezi, kutlama, sirk, lunapark, kamp, sınıf ve okul seçimleri, tatil vb.
8. KURUMLAR VE SOSYAL ÖRGÜTLER	TBMM, belediyeler, valilik, kaymakamlık, güvenlik kurumları, dernekler, üniversiteler, yardım kurumları vb.
9. DOĞAL AFETLER	Deprem, sel, çığ, kasırga, arama ve kurtarma, doğal afetlere karşı alınacak önlemler vb.
10. GÜZEL SANATLAR	Resim, ebru, tezhip, hat, bale, seramik, heykel, müzik, Âşık Veysel, Barış Manço, ozanlar vb.

Çizelge 2. 2.'yi göz önünde bulundurarak Türkçe Dersi (1-5. Sınıflar) Öğretim Programını temalar açısından değerlendirirsek; zorunlu ve seçmeli temalar olduğunu ve her temaya ilişkin içerik önerilerinin sunulduğunu görmekteyiz. MEB'e (2009: 142) göre; bir eğitim-öğretim yılı içerisinde ele alınacak tema sayısı sekiz olarak belirlenmiştir. Bu sekiz temanın dördü zorunlu, dördü ise seçmelidir. Zorunlu Temalar; "Atatürk", "Değerlerimiz", "Sağlık ve Çevre", "Birey ve Toplum"dur. Diğer dört tema ise Seçmeli Temalar başlığı altından seçilebilir veya yeni temalar belirlenebilir. Yeni temalar belirlenirken seçmeli temaların birleştirilmesi yoluna gidilmemelidir. Seçilecek temalar ve konular, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda yer alan Millî Eğitimin genel amaçları ve temel ilkelerine uygun olmalıdır. Temaların tamamında "İçerik Önerileri" başlığı altında verilen konular zorunlu değildir. Aynı tema kapsamında farklı konular da seçilebilir. Her temada üç farklı türden; öyküleyici metin, bilgilendirici metin ve şiir olmak üzere dört metin işlenmelidir. Bu metinlerden üçü ders kitabında, birisi de dinleme metni olarak öğretmen kılavuz kitabında yer almalıdır.

Çizelge 2.3. İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programına göre temalar ve alt temalar

ANA TEMA	ALT TEMALAR
Sevgi	İnsan sevgisi Aile sevgisi Vatan sevgisi Millet Sevgisi Bayrak sevgisi Dil sevgisi
Millî Kültür	Geleneksel sanatlarımız Türk büyükleri Türk müziği Zanaatlar Seyirlik oyunlar Spor Oyunlar Bayramlar Medeniyet
Toplum Hayatı	Birey ve toplum Yardımlaşma Komşuluk ilişkileri Küreselleşme Dayanışma Dostluk Konukseverlik
Okuma Kültürü	Okuma sevgisi Okuma alışkanlığı Kitaplar Süreli yayınlar Kütüphaneler
İletişim	İnsanlarla iletişim Uluslararası iletişim Kültürel iletişim Bilgi iletişimi Aile iletişimi Öğrenci öğretmen iletişimi Diğer canlılarla iletişim Kitle iletişim araçları İletişim becerileri
Hak ve Özgürlükler	Bireysel haklar İnsan hakları Eğitim hakkı Çocuk hakları Hasta hakları Hakkını savunma Özgürlükler
Kişisel Gelişim	Kendini tanıma Kendine saygı Kişilik tipleri Empati Sorumluluk Sosyal gelişim Olumlu düşünme Meslek seçimi Karar verme

	Başarı Girişimcilik Öz eleştiri
Bilim ve Teknoloji	İletişim araçları Bilgisayar Buluşlar Teknoloji ve hayat
Alışkanlıklar	Alışkanlık ve insan İyi alışkanlıklar Kötü alışkanlıklar Sağlıklı yaşama Spor
Zaman ve Mekân	Odamız Evimiz Sınıfımız Okulumuz Şehirler Ülkeler Zaman planlaması Geçmiş, şimdi, gelecek Çevremiz
Duygular	Umut Mutluluk Heyecan Korku Kaygı Üzüntü Yalnızlık Özlem Sitem Veda Kıskançlık Bağışlama Takdir etme Beğenme Mizah
Doğa ve Evren	Mevsimler İklim Doğa olayları Canlılar Doğadaki fiziksel değişiklikler Doğal afetlerden korunma Çevrenin korunması Manzaralar Kar Yağmur Yıldızlar Renkler Gezegenler Dünya Yeryüzü ve uzay
Güzel Sanatlar	Sinema Tiyatro Resim Müzik Fotoğraf Mimarî Heykel Dans

Kavramlar ve Çağrışımlar

Rüya, düş, hayal
Oyun ve eğlence
Harfler ve sayılar
Estetik zevk
Güzellik
Zıtlıklar
Önce, şimdi, sonra

Çizelge 2. 3.'ü göz önünde bulundurarak Türkçe Dersi (6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programını temalar açısından değerlendirirsek; MEB'e (2006: 60) göre; her temada farklı türlerden en az üç okuma, bir dinleme/izleme metnine/materyaline yer verilmelidir ve dinleme metinleri öğretmen kılavuz kitabında yer almalıdır. Seçilen konu veya temanın farklı yönlerinin ele alındığı metinler işlenmelidir. Her sınıfta *biri zorunlu "Atatürk" teması olmak üzere 6 ana tema* ele alınmalıdır. *6. Sınıfta "Sevgi", 7. Sınıfta "Millî Kültür", 8. Sınıfta "Toplum Hayatı" zorunlu ana temalardır.* Zorunlu temalar diğer sınıflarda da işlenebilir. Ana temalar altında belirtilen alt temalar zenginleştirilebilir. Temalara içeriği yansıtmak kaydıyla programda belirtilen adlar dışında özgün adlar verilebilir.

2.1.4. Metin Türleri

Çizelge 2.4. Sınıf düzeylerine göre ders kitaplarında yer alacak okuma ve dinleme metinlerinin türleri ve dağılımı

Metin Türleri	1. Sınıf		2. Sınıf		3-4. Sınıflar		5-6. Sınıflar		7-8. Sınıflar	
	Dinleme/ İzleme	Okuma	Dinleme/ İzleme	Okuma	Dinleme/ İzleme	Okuma	Dinleme/ İzleme	Okuma	Dinleme/ İzleme	Okuma
Hikâye edici	19	10	8	14	8	14	8	14	8	14
Bilgi verici	8	4	4	14	4	14	4	14	4	14
Şiir	8	4	2	8	2	8	4	8	4	8
Toplam metin sayısı	35	18	14	36	14	36	16	36	16	36

Çizelge 2.4., Türkçe Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretim Programına (2015) göre 5, 6, 7 ve 8. sınıflar açısından değerlendirildiğinde, sözü edilen sınıflarda 36 okuma metninin yer alması gerektiğini görmekteyiz. Bu metinlerden 14'ünün hikâye edici, 14'ünün

bilgi verici, 8'inin de şiir türünden metin olması gerektiği öngörülmüştür. MEB'e (2015: 10) göre, çizelge 2.4.'te belirtilen metin sayıları içinde kalmak kaydıyla hangi temada hangi metin türlerinin yer alacağı yazarın tercihinine bağlıdır. Örneğin, "Bilim ve Teknoloji" temasında şiir yerine bilgi verici ve hikâye edici metin daha fazla olabilir. Başka bir temada ise şiir türündeki metinlere daha fazla yer verilebilir. Ancak ilke olarak metin türlerinin temalar arasında dengeli bir şekilde dağılımının sağlanması esastır. Ayrıca, 5-8. sınıflar düzeyinde hikâye edici metinler kapsamında hikâye, masal, fabl, anı, destan, efsane, roman, tiyatro örneklerine; bilgi verici metinler kapsamında kronolojik sıralamaya, tanımlamaya/betimlemeye, karşılaştırmaya, sebep-sonuca ve problem çözmeye dayalı metin yapılarından ve gezi yazısı, deneme, eleştiri, söyleşi, köşe yazısı, makale, biyografi, otobiyografi, mülakat vb. türlerden örneklere olabildiğince yer verilmelidir. Bütün sınıflarda düzeye uygun şiirlere yer verilmelidir.

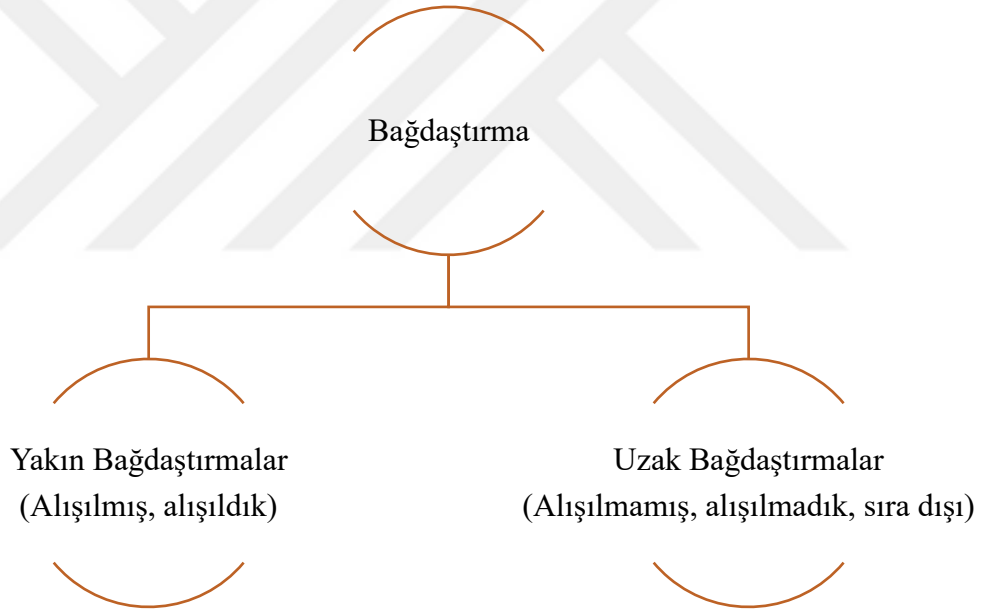
Türkçe Dersi (1-5. Sınıflar) Öğretim Programına göre; öğrenci ders kitabında her temada üç metin yer almalıdır. (Ders kitabında yer alan okuma metinleri dışında, her temada bir tane de öğretmen kılavuz kitabında dinleme metinleri yer almaktadır.) Seçilecek metinler, *öyküleyici*, *bilgilendirici* ve *şiir* türü metinleri olmalıdır. Üç okuma ve bir dinleme metni dışında, tema sonlarında temayla ilişkili serbest okuma metinlerine de yer verilmelidir. Beşinci sınıflarda, altısı öyküleyici metin, altısı bilgilendirici metin, dördü şiir metni olmalıdır. Bu metinler, okuma alışkanlığını kazandırmak amacıyla kullanabileceği gibi gerçekleşmediğini düşünülen kazanımları vermek için de kullanılabilir.

Türkçe Dersi (6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programına göre; **6. sınıfta**, şiir, hikâye, anı, masal, fabl, deneme, tiyatro, mektup; **7. sınıfta**, şiir, hikâye, anı, deneme, tiyatro, sohbet (söyleşi), gezi yazısı, biyografi; **8. Sınıfta**, şiir, hikâye, anı, makale, roman, deneme, sohbet (söyleşi), eleştiri, destan türlerinde metinlere mutlaka yer verilmelidir. Bu türler dışındaki türlerde de metinlere yer verilerek öğrencilerin farklı türden metinlerle karşılaşması sağlanmalıdır. Her temada iki olaya, bir düşünceye dayalı metne yer verilmelidir. Altı temadan en az dördünde şiir türünde metin yer almalıdır.

2. 2. Bağdaştırma ve Bağdaştırma ile İlgili Anlam Bilimi Konuları

2.1.1. Bağdaştırma

Dilin söz varlığında yer alan tamlama, deyim gibi anlamlı birimlerin bir araya gelmesine bağdaştırma adı verilmektedir (Aksan, 2009: 83, 2015: 202). Biz bağdaştırmaları, yakın ve uzak bağdaştırmalar olmak üzere iki başlık altında incelemekteyiz. Bu iki kavram çeşitli kaynaklarda değişik adlarla anılsa da özünde aynı durumu ifade etmektedir. Örneğin alanyazın incelendiğinde, yakın bağdaştırmalar, alışılmış veya alışıldık bağdaştırma şeklinde de karşımıza çıkarken uzak bağdaştırmalar alışılmamış, alışılmadık, sıra dışı bağdaştırma gibi adlarla karşımıza çıkmaktadır.

Şekil 2.1. Bağdaştırma türleri

Birleştirmeler arasında bir uyum bulunan, rahatlıkla algılanabilen, mantığa uygun gelen ve dilde yaygın olan kullanımlar **yakın bağdaştırmaları** ifade etmektedir. Söz gelimi bir kişinin duygu durumunu gösteren “neşeli hatun” ya da “mutlu adam” birleştirmeleri ile bir yemek türü olan ve neyden yapıldığını gösteren “tarhana çorbası” birleştirmelerini yakın bağdaştırmaya örnek verebiliriz.

Dilde daha önce pek kullanılmamış, ilk bakışta mantığa aykırı gelen, yeni ve birbiriyle anlam olarak çok uzak olan sözcük veya kavram birliktelikleri **uzak bağdaştırmaları** ifade eder. Çeşitli tasarımlar, imgeler, çağrışımlar, duygu değerleri, yan anlamlar ve aktarmalar uzak bağdaştırma kurgusu için etkili olan öğelerdir.

*“onlara ün mü gelir bazı bir ses mi duyarlar
yumuşak bir kedere ufalır bakışları
idam mahkûmlarıdır aslında ihtiyarlar
ölüme koşullanmış bütün davranışları
yorgun öksürükleri oturup kalkışları”
(İhtiyarlar Baladı)*

*“buz denizlerinin soğuk aydınlığından
son zıpkınlı avcıların akıllarında kalan
yaşlı balinaların bir görünüp bir kaybolarak
yağdırdıkları **yorgun yağmurlar**
-ki gümüş fiskiyeleri gibi parlak
hayatın bir bakıma öncesizliği ve sonrasızlığı
bir bakıma üstüste bilmem kaç sonbahar”
(Gözlüklü Hamdi'nin Notları)*

*“ne haydut bir akşamdı ağır nargilerle
belki Bâkî'den kopup gelmiş Osmanlı redifler
nasıl sislendirirdi gönlümüzü
yorgun bir kederle”
(40 Karanlığı)*

*“hangi piyanoya şöyle ilişecek olsam
hemen tatyos efendi'nin sultanî-yegâh semaisi
dalları kıran kayısılar bahçelerde
turnova'da akşam
uzak dağlara çekilmiş bütün çeteler
içimde **yorgun bir saat** çalıyor”
(2. Hanende Müjgân'ın Son Günleri)*

Özünü'nün (2001: 83) dile getirdiği gibi, Attilâ İlhan'ın çeşitli şiirlerinde seçme ekseninden alınan “yorgun” sözcüğü, birleşme ekseninde “öksürükler”, “yağmurlar”, “bir keder” ve “bir saat” sözcükleriyle kullanıldığı zaman uzak bağdaştırmalar oluşmaktadır. Bunlar günlük dilde pek bulunmayan bağdaştırmalardır. Uzak bağdaştırmalar daha çok edebî yapıtlarda özellikle de şiir dilinde yer almaktadır. Uzak bağdaştırmaların anlam yapısını Fuzûlî'nin “dert kuşları” ile Attilâ İlhan'ın “haydut akşam” bağdaştırması üzerinden Aksan'dan yola çıkarak açıklayalım:

“*Ey dil hazer kıl âteş-i âhunla yanmasun
Cismüm ki **derd kuşlarına** âşyânedür*”
(Fuzûlî, Fuzûlî Divanı)

“*Kuşlar*”ın semantik özellikleri ve taşıdığı çeşitli tasarımlar (birden üşüşme, sürü, çokluk, bir arada bulunma, yuva yapma) devreye sokulmakta, “*derd*” göstergesine yüklenmektedir. Şair bu yoldan “*derd kuşları*” bağdaştırmasıyla, kısa ve güçlü bir anlatımla ‘dertler bedenime üşüştü, sürüyle kondu, bedenime yuva yaptı, yerleşti’ demektedir (Aksan, 2013: 153).

Attilâ İlhan’ın “*Ne haydut akşamdı ağır nargilelerle*” dizesindeki “*haydut*” sıfatını “*akşam*”la bağdaştırılması sonucunda, “*haydut*”un temel anlamı değil, aktardığı çeşitli duygular (korku verme, ürkütücülük, kötülüklerin kaynağı, tedirginlik ve karamsarlık veren) “*akşam*”a yüklenmiş, *korkutucu akşam* gibi bir tamlamaya göre çok daha farklı ve etkili duyguların devreye girmesi sağlanmıştır. Yani *haydut akşam* gibi bir tamlama, *ürkütücü, üzüntülü, tedirginlik veren, korkutucu akşam* gibi tamlamaların anlatım gücünün çok ötesine ulaşmıştır. Böylelikle dinleyicinin/okuyucunun zihninde tek bir imge, tek bir tasarım yerine değişik duyguların oluşturduğu, zengin bir duygu ve tasarımlar bütünü yaratılmıştır (Aksan, 2009: 86, 2013: 159-160).

“*Dert kuşları*” bağdaştırmasında, “*kuşlar*” göstergesinin taşıdığı yan tasarımlar, özellikler ile “*haydut akşam*” bağdaştırmasında “*haydut*”un aktardığı duygu yüklü ögeler, sözlüklerde yer almayan değerlerdir. Bunların kullanılması ancak bunlar gibi bağdaştırmalarda ön plana çıkmakta, etkileyici, coşku verici anlatımlara olanak sağlamaktadır (Aksan, 2013: 160).

Bağdaştırmalar, en az iki ögesi olan birleştirmeler olduğu için kelimedede anlamdan yola çıkılarak açıklanamaz. Bir kelime grubunun ya da cümlenin anlamını, ögelerin dizimi ve birlikteliğini oluşturan kelimelerin anlamlarına bağlı olarak ortaya çıkan ilişki belirler (Dinç Yıldırım, 2005: 29). Yani sözcüklere sözlüklerde yer almayan yeni anlamlar yüklendiği için uzak bağdaştırmaların ne kastettiğini metnin bağlamından anlamaktayız.

Uzak bağdaştırmalar zaman içerisinde beğenilip çok kullanılır duruma gelirse genelleşmekte ve yakın bağdaştırmalara dönüşebilmektedir. “*Kırık kalp*” ile “*soğuk savaş*” bağdaştırmalarını bu duruma örnek verebiliriz.

2.2.1. Bağlam

TDK Güncel Türkçe Sözlük'te (2016), dil bilimi terimi olarak bağlam (Alm. Kontext, Fr. contexte, İng. context); bir dil birimini çevreleyen, ondan önce veya sonra gelen, birçok durumda söz konusu birimi etkileyen, onun anlamını, değerini belirleyen birim veya birimler bütünü, kontekst şeklinde tanımlanmaktadır. Bilişim Terimleri Sözlüğü'nde (Köksal, 1981: 23), bir sözcüğün, tümce içinde birlikte geçtiği ve anlamının belirmesi için incelenmesi gerekebilen tümce kesimleri; Gramer Terimleri Sözlüğü'nde (Korkmaz, 1993: 18), bir cümlede, bir konuşmada veya bir metin içinde yer alan herhangi bir kelimenin anlamının daha iyi belirlenebilmesi ve başka anlamlarından ayırt edilebilmesi için, kendisini çevreleyen ve karşılıklı ilişkide bulunduğu öteki öge veya ögelerle oluşturduğu bütün şeklinde tanımlanmaktadır.

Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü (Vardar, 2007: 31) ile Dilbilim Sözlüğü'nde (İmer, Kocaman ve Özsoy, 2011: 41) bağlam, “iç bağlam/dil içi bağlam” ve “dış bağlam/dil dışı bağlam/durum bağlamı” olmak üzere ikiye ayrılmıştır: Bir dil biriminin bitişiğinde ya da çevresinde onu anlam, işlev, yapı bakımından etkileyen birim ya da birimler iç bağlam iken; dil birimlerini etkileyen dil dışı etmenlerin tümü yani duruma, konuşucu ve dinleyicinin dil dışı toplum, ekin ve ruhî nitelikli deneyim ve bilgilerine ilişkin verilerin tümü dış bağlam/durum bağlamıdır.

Kısaca, “bir göstergenin, birlikte bulunduğu öteki göstergelerle oluşturduğu ve anlamını aydınlatan bu bütüne” (Aksan, 2009: 75), “bir sistem olan dilin birimlerinin, birbirleriyle ilişkileri sonucunda ortaya çıkan anlamlı birimler bütününe (Zafer, 2013: 22) bağlam adı verilmektedir.

Söz gelişi baş sözcüğü; *Dün başım çok ağrıyordu* ibaresinde “insan başı” anlamına geldiği hâlde; *Kumaşın iki başındaki eğrilik* ibaresinde “kumaşın uçları”; *havuz başı, ocak başı, mangal başı* sözlerinde “bir şeyin yakını, çevresi”; *başı çekmek* deyiminde “bir işe önyak olmak, öncülük etmek”; *Her işin başı sağlıktır* cümlesinde “esas, temel”; *söz başı, ay başı, yıl başı* kelime gruplarında “başlangıç”; *Bu çocukla baş edemiyorum* cümlesinde ise “hâkim olamama, disiplin altına alamama” anlamlarını vermektedir (Korkmaz, 1992: 19). “*Dil konusuna gelince...*” derken dil sözcüğüyle açıklanmak istenen, anatomi dersindeyse ya da ağza ilişkin bir konuyu görüşüyorsak ağzımızdaki organ; bir kültür sorununu tartışıyorsak dil adını verdiğimiz iletişim

dizgesidir. Bir yabancı ülkeye gönderilecek öğrencinin sorunları konuşulurken *dil* sözcüğü ‘yabancı dil’ anlamına gelebileceği gibi, bir yabancının Türkiye’de öğrenim görmesinden söz edilirken Türkçeyi anlatmış olabilir. Bir coğrafya dersinde, deniz kıyılarından söz edilirken dil’le ‘denize uzanmış dar ve alçak kara parçası’; nefesli çalgılar üzerinde durulan bir konservatuvar dersinde ‘nefesli çalgılardaki ince safiha’ anlatılmak istenmiş olabilir (Aksan, 2015: 200-201). Örneklerde de görüldüğü gibi bu tür anlamlar bağlam sayesinde belirlenebilmektedir. Günay’ın (2001: 299) dediği gibi, her anlam olgusu bir bağlam içinde gerçekleşmektedir.

2.2.2. Tasarımlar, imgeler ve çağrışımlar

New York’un Brooklyn Köprüsünde dilenen bir kör varmış. Köprüden gelip geçenlerden biri adamcağıza günlük kazancının ne kadar olduğunu sormuş. Dilenci iki dolara zar zor ulaştığını söylemiş. Yabancı bunun üzerine kör dilencinin göğsünde taşıdığı ve sakatlığını belirten tabelayı almış, tersini çevirip üzerine bir şeyler yazdıktan sonra tekrar dilencinin boynuna asmış ve şöyle demiş: “Tabelaya gelirinizi arttıracak bir yazı yazdım. Bir ay sonra uğradığımda sonucu söylersiniz bana.” Dediği gibi bir ay sonra gelmiş: “Bayım size nasıl teşekkür etsem acaba?” demiş dilenci. “Şimdi günde on-on beş dolar kadar topluyorum. Olağanüstü bir şey. Tabelaya ne yazdınız da bu kadar sadaka vermelerini sağladınız?” “Çok basit” diye yanıtlamış adam, “tabelanızda ‘doğuştan kör’ yazıyordu, onun yerine ‘bahar geliyor ama ben göremeyeceğim’ yazdım” (Caillois, 1958, Akt. İnce, 2001: 19).

Aynı durum karşısında sözcüklerin ne denli etkileyici hale gelebileceği örnekte görülmektedir. İnce (2001: 19), “Doğuştan kör” söz birlikteliğinin, bir durumu belirtirken açık seçik, kesin bir tanım olduğunu ancak imgelem gizil gücünden ve duyarlıktan yoksun olduğunu dile getirmiştir. Buna karşın, yabancının yazdığı cümlelerin bulaşıcı ve tedirgin edici yükü, imgelem gizil gücünü ve insan duyarlılığını harekete geçirmiştir, kör dilencinin yitirmiş olduğu şeyleri anımsatmış, okur, durumun içine girmiş ve onunla yer değiştirmiştir.

Dildeki bir göstergenin (tek anlamlı kimi özel terimler dışında) yalnızca tek bir kavramı yansıtmadığını, insan zihninde çeşitli imgelerin canlanmasına, çağrıştırılmasına da yol açtığı, bilginlerce ileri sürülmüştür. Saussure kuramında yer alan göstergenin çeşitli çağrışımların odağı olduğu yolundaki yargı, Bally’nin çağrışım

alanı kuramı, Trier'in kavram alanı (dil alanı) kuramı bunun örneklerindedir (Aksan, 2015: 193).

Harman ve hastane sözcüklerini düşünürsek: Harman sözcüğü yalnızca ekin başaklarının saplarından ayrılma işinin yapıldığı yeri anlatmaz; buğday yığınları, döven, döveni çeken hayvan, onları güden insan, sarı bir renk vb. tasarımlarını da uyandırır. Hastane dendiğinde zihnimizde canlanan yalnızca bina değil, hasta, doktor, beyaz önlükler, hatta kalabalık, acı çeken insanlar gibi tasarımlar, imgelerdir. Kavramlara, göstergelere bağlı bulunan tasarım ve imgeleri, genel (belli bir toplumun kişilerine özgü) ve özel (kişiye özgü) olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Genel tasarımlar, aynı dil birliğinden kimselerde aşağı yukarı aynı olan tasarımlardır. Düğün ya da balık denildiğinde (ilkinde evlenme nedeniyle yapılan tören, eğlence; ikincisinde suda yaşayan, yumurtayla çoğalan omurgalı hayvan vb.) Türkçe konuşan kişilerin zihninde aşağı yukarı birbirine yakın genel tasarımları canlandırırlar. Özel tasarımlar ise kişinin yetiştiği çevreye, yaşam deneyimlerine, kültür düzeyine, cinsiyetine ve duygularına göre değişebilir. Köyden hiç çıkmamış, yalnız köy düğünlerini bilen bir kimsedeki düğün tasarımlarıyla büyük kentlerde yetişmiş, belli bir yaşam düzeyindeki insandaki düğün tasarımları arasında farklar vardır. Yine, balığı çok seven bir kimseye balıktan söz edildiğinde onda uyanan tasarımlarla, bir kez balıktan zehirlenip ağır hastalanan bir kimsede uyanan tasarımlar birbirinden çok farklı olabilir. Ayrıca, tamamıyla kişiye özgü nitelikte çağrışımlar da söz konusudur; bir sözcük bize bir olayı, bir kimseyi, bir anıyı, hatta bir melodiyi çağrıştırabilir (Aksan, 2009: 52, 54, 2015: 194).

Bunlara ek olarak birtakım uzak çağrışımlardan da yararlanılır. Uzak çağrışımlar ya da uzak kavram bağlantıları adı verilen anlatım biçiminde, sanatçı bir kavram ya da imgeyi, onunla yakından ilgili göstergelerle değil, uzaktan dolaylı göstergelerle yansıtmaya çalışmakta, böylelikle okuyan/dinleyende yeni tasarımlar ve duyguların belirmesine yönelinmektedir. Okuyan/dinleyende kişiye özgü birtakım çağrışımlar yapma olanağı sağlayan, duygulanmalara yol açan bu anlatım biçiminde imgelerin betimlenmesine gidilmemekte, kimi zaman tek bir göstergeyle, kimi zaman da birden çok göstergenin bağdaştırılmasıyla imgelerin aktarılmasına çalışılmaktadır. Kimi yazın yapıtlarının yalnızca adları bile birtakım tasarımlar, imgeler ve duygular yaratacak niteliktedir. Mehmet Rauf'un "Eylül", Ömer Seyfettin'in "Bomba", Refik

Halit Karay'ın “Sürgün” romanlarının adları gibi. Cahit Külebi'nin “Hikâye” adlı şiirinde kullandığı kimi sözcükler ele alırsa:

*“Benim doğduğum köylerde
Ceviz ağaçları yoktu,
Ben bu yüzden serinliğe hasretim
Okşa biraz!*

*Benim doğduğum köylerde
Buğday tarlaları yoktu,
Dağıt saçlarını bebek
Savur biraz!*

*Benim doğduğum köyleri
Akşamları eşkıyalar basardı.
Ben bu yüzden yalnızlığı hiç sevmem
Konuş biraz!”*

Bu şiirde bir yandan çeşitli tasarımlar, imgeler ve uzak çağrışımlar yaratan göstergeler kullanılmakta, bir yandan da bunlar arasında ilişki kurularak dinleyen/okuyanda zengin görüntüler oluşturulmaktadır. *Buğday tarlaları* tamlamasıyla belli bir imge çağrıştırılmak istenmiş, bununla doğrudan doğruya ilişkili değilmiş gibi görülen ikinci sözcüde sevgiliden saçlarını dağıtması istenerek buğday tarlaları ile sevgilinin saçları arasında (sarı renk, rüzgârda savrulan başaklar, savrulan sarı saçlar) bir ilişki kurulmuştur. Aynı şiirdeki *eşkıyalar*, onların köyleri *basması*, *yalnızlık* aynı türden göstergeler olup aynı zamanda ürkme, korku, yalnızlığın verdiği bunalım gibi duygu değerleriyle dinleyen/okuyanı etkilemektedir.

Yine, Külebi'nin “Kadınlar, Denizler, Ülkeler” şiirinde:

*“Ve Almanya ki lahana, tütün
Sokakları kan kokarken bir gün
Gençliğimi orda bıraktım geldim
Oysa balık gibiydi Ursula Rayh
Bir sarı çiğdem gibi severdim.”*

Bu şiirde lahana ve tütün, Almanya'da çok duyulan kokular olarak bir Almanya imgesi yaratmaya yeterli olmuştur. Aynı imge, “*sokakları kan kokarken*” belirteciyle, “*sarı çiğdem gibi*” sevdiği Alman kızıyla bütünleşmiştir. Balık, sevgilinin fizikî niteliklerini yansıtırken sarı çiğdem sarışın bir kadını, çiğdem gibi, baharın müjdecisi bir çiçeğin tasarımlarını ve duygu değerlerini aktarmaktadır (Aksan, 2009: 54-55, 2013: 109).

2.2.3. Duygu değeri

Dilin sözcüklerindeki sözcüklerin o dil birliğinden kimselere, birtakım duygular uyandırdığı görülmektedir. Dilimizdeki, *gelincik* sözcüğünü düşünürsek, temel anlamı dışında bahar, kırmızılık, çiçek tarlası, kırların güzelliği, bahar kokuları, piknik gibi çeşitli tasarımlara ve morg, ölüm, kanser gibi sözcüklerden çok farklı duyguların belirmesine yol açar. Gelincikle ilgili anıları olan bir kimsede (örneğin unutmadığı bir kır gezisi gibi) o anıyı çağrıştıran bir uyarı yerine geçer. *Kardelen* sözcüğü de *gelincikte* olduğu gibi değişik tasarımların oluşmasına yol açabilir; bahar, doğa, dağ başları, kır, diş diş olmuş erimeye yüz tutmuş karları çağrıştıracaktır. Bunların yanında, baharın müjdelenmesi, kış karamsarlığından kurtulmanın verdiği rahatlık ve mutluluk gibi insanda çeşitli duygular da uyandırır. Buna karşın kanser sözcüğü ise bugün birçok dilde (Alm. krebs, Fr. ve İng. cancer) ürküntü, korku veren bir sözcük anlamındadır. Bu örnekleri genişletirsek; verem, ölüm, cenaze, tabut, salgın, ayrılık, açlık, isyan, terör, üvey ana, gurbet, hapisane, imtihan gibi sözcükler duygu değeri açısından insanda ürperti, tedirginlik, korku, karamsarlık gibi iyi olmayan, olumsuz etkiler bırakırken diğer taraftan ilkbahar, menekşe, başarı, vatan, düğün, gençlik özveri gibi sözcükler iyimser bir hava yaratmakta, güzel, iyi, olumlu etkiler bırakmaktadır. Dil birliğinden herkeste belli bir ölçüde canlandığı söylenebilecek olan bu duygular, kişiden kişiye değişik güç ve niteliktedir. Kişinin içinde bulunduğu ruh durumuna, yere ve zamana, kişinin yaratılışına, yetişmesine, çevresine göre azalıp çoğalabilir (Aksan, 2009: 56, 2013: 101-102, 2015: 195).

Yalan, Damga, Bomba, Sürgün, Deprem, Gurbet Çıkmazı, Kanlı Topraklar, Yılanların Öcü, Dişi Örumcek, Ateş Gecesi, Morg Sokağı Cinayeti, İhtiras Tramvayı, Cadı Kazanı gibi birçok yapıt adlarında da duygu değerinden yararlanıldığını söylenilebilir.

“*Kızla delikanlı lale zamanı buluştular.*” yerine,

“*Kızla delikanlı patlıcan zamanı buluştular.*” cümlesinin uyandırdığı duygu değerleri birbirinden farklı olacağı gibi ikinci cümle gülünç bir olay gibi algılanabilecektir (Aksan, 2009: 56).

Özellikle uzak bağdaştırmalara sık sık başvurulmuş şiir dilinde duygu değeri taşıyan sözcük ve tamlamaların kullanıldığı görülmekte, etkileme çabası güdülmektedir.

*“Beş Karadenizliyidiler
Yaşları elliden öte köy köy
Köylerinde duymuşlardı Çanakkale savaşlarını
Başvurdular komutanlığa, gönüllü oldular,
Verildiler 21. Alayın 1. Bölüğüne
Üstleri başları köy köy”
Fazıl Hüsnü Dağlarca*

Türkçede köy sözcüğü belli bir anlam ögesi taşır. Ancak bu şiirde duygu değerine başvurulmuş, uzak bağdaştırmalarla da (*Yaşları elliden öte köy köy*, *Üstleri başları köy köy*) çeşitli tasarımlar (köy giyimi, kır yaşamının üst başa getirdiği düzensizlik, yoksulların giyimi gibi.) uyandırılmak istenmiştir. *Köyün* duygu değeriyle, okuyuca köylünün özverisi, içtenliği canlandırılmış, ona karşı sevgi ve sıcak duygular uyanması sağlanmıştır.

*“Güzelliğin on par’etmez
Şu bendeki aşk olmasa
Eğlenecek yer bulamam
Gönlümdeki köşk olmasa.”
Âşık Veysel*

Âşık Veysel’in bu dörtlüğünde yer alan *gönlümdeki köşk* tamlaması duygu değeri açısından ilgi çekicidir: Köşk sözcüğünün temel anlamı etkili ve önemli değildir; tamlamayı duyunca sözcüğün temel anlamını değil, onun gönlümdeki ögesiyle birlikte taşıdığı tasarımları ve duyguları algılayarak etkilenmekteyiz. *Köşkün* zenginlik, refah, hatta hayal kurma gibi tasarımları; rahatlık, mutluluk gibi duygu değerleri olduğu düşünülebilir. Ozan, sevgiliyi bu denli güzelleştiren şeyin kendi gönül zenginliği, hayal kurama gücü olduğunu dolaylı yoldan dile getirmekte, çeşitli tasarım ve duyguların yardımıyla etkileyici olmaktadır (Aksan, 2015: 195-196).

2.2.4. Tasarımlar ve duygu değeri açısından özel adlar

Her ne kadar belli bir kişiyi, bir ülkeyi, bir yeri, bir coğrafya kavramını gösterecek de kimi özel adların birtakım tasarımlar, imgeler uyandırdıkları, kimi zaman duygu değeri taşıdıkları görülmektedir. Bu adlar, insanlar için özel ve genel olmak üzere iki türden tasarım ve duygular taşıyabilmektedir. Türkler için Atatürk, Fatih Sultan Mehmet, Fransızlar için Napoléon Bonaparte adları olumlu duygular, değişik tasarımlar canlandıran adlardır. Çanakkale özel adı Türkler için yalnızca yer adı olarak

algılanan bir öge değildir. Çanakkale Savunmasını anlatan, kahramanlık, vatanseverlik ve zafer gibi duygulandırıcı öğeleri taşıyan bir addır (Aksan, 2009: 57, 2013: 105).

Özel adların insanda uyandırdığı tasarım ve duygu değerleri, Aksan'a (2009: 58) göre, bu adların kendilerine önemli bir olayı, yaşantıyı, bir anıyı çağrıştırdığı, sevgi ya da nefret duygularını aşıladığı kimselerde ön plana geçebilir. Örneğin, Budapeşte, Roma, Adana herkes için bir kent adıdır. Ancak bu kentlerle ilişkisi olmuş, olumlu veya olumsuz anıları olan kişiler için bu adların uyandırdığı tasarım ve duygu değeri farklı olacaktır. Aynı biçimde, meslek ya da ilgi gruplarına göre birtakım adların kişiler için değeri, başkalarınınkinden çok daha farklı olacaktır. Beethoven, Mozart gibi müzik, Van Gogh, Leonardo da Vinci gibi resim, Balzac, Tolstoy, Gabriel García Márquez, Cengiz Aytmatov, Orhan Kemal gibi yazın alanının sanatçılarının taşıdıkları değerler, ilgili alanın mensupları ile onlarla ilgisi olmamış, onları tanımayan kişilere göre çok değişiktir.

*“Ne Göksu’da bülbül dinlemek ne Abdülhak Şinasi Bey
İpilik bir sevgi geçerdi ara sıra içimden o zaman.”
Turgut Uyar*

Burada şair, Osmanlı dönemindeki Boğaziçi yaşantılarını canlandırırken onun bir kıyısı olan Göksu özel adının yanı sıra “Boğaziçi Yalıları” adlı ünlü kitabın yazarı Abdülhak Şinasi Hisar’ın yalnızca adını anmakta (elbette, kitabı ve yazarı tanıyan kimselerde) yalıların, semtlerin ve dönemin çeşitli tasarım ve duygularla çağrışıma yol açmıştır.

*“Bir oğul bir kız iki gelin bir damat İsviçre Lozan
Nasıl ağladığımı ben bilirim bir yangının ardından”
Turgut Uyar*

İkilisinde İsviçre ve Lozan yine birer özel ad olarak belli dönemleri, o dönemde kültürlü sınıfın Avrupa’yla ilişkilerini yansıtabilmektedir.

*“Asurlu sert hüznü
Onun Bizanslı gözleri
Yuvarlak beyaz taşlar
İçini açar bana”
Edip Cansever*

Dizelerinde Asur ve Bizans özel adlarının yine değişik çağrışımların odağı olarak kullanıldığını görüyoruz.

*“Dünyanın en güzel kadını bu oydu
Saçları tarasa baştanbaşa Rumeli”
Cemal Süreya*

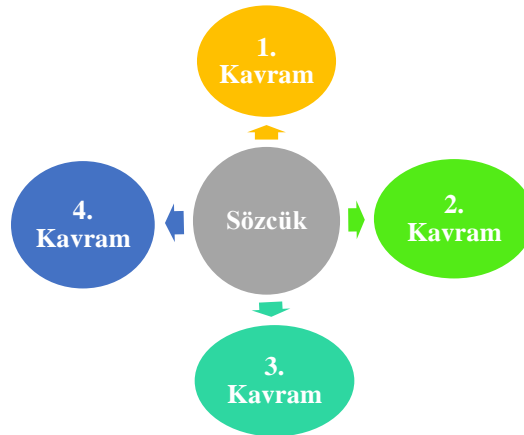
Dizelerindeki Rumeli adı ise Rumeli kadınlarıyla ilgili tasarımları ve Rumeli’yi çağrıştırmaktadır. Burada, kendisinden söz edilen kadının, Rumeli kadınlarının tipinde olduğu söylenmeksizin bir betimlemeye gidilmektedir.

2.2.5. Temel anlam, yan anlam ve çok anlamlılık

Bir dil birliği içerisinde herhangi bir sözcüğün zihinde uyandırdığı ilk ve en yaygın anlamını temel anlam olarak tanımlayabiliriz. Taş denildiği zaman doğadaki sert ve katı maddenin akla gelmesi gibi.

Herhangi bir sözcüğün temel anlamına bağlı olarak, zaman içinde edindiği yeni anlamlarını yan anlam olarak açıklayabiliriz. Aksan’dan (2015: 182-183) bir örnek vermemiz gerekirse; “*dokunmak*” eyleminin ‘temas etmek’ anlamı dışında ‘sağlığı bozmak’, ‘sataşım tedirgin etmek’, ‘(insanın) duygulanmasına yol açmak’ gibi anlamları da vardır. İşte bu yeni anlamlara yan anlam denilmektedir ve temel anlamla bunlar arasında ve bunların her biri arasında ilgi bulunur.

Çok anlamlılık (polysemy) ise sözcüklerin birden çok kavramı yansıtır duruma gelmesidir (Aksan, 2015: 188). Çok anlamlılık sıklık kavramıyla yakından ilgilidir. En sık rastlanan sözcükler, çok anlamlılığın en yoğun düzeye ulaştığı dil birimleridir. Bağlam ve durum, kullanım düzleminde çok anlamlılığı dengeleyici ve anlam belirsizliğinin giderici etkenlerdir (Kıran, 2001: 245).

Şekil 2.2. Çok anlamlılık şeması

2.2.6. Eş anlam, karşıt anlam ve eş adlılık

Eş anlamlılık, özdeşlikten çok anlamca yakınlık belirtir. Aynı bağlamda hiçbir anlam farklılığı getirmeden birbirinin yerini alabilecek dil göstergeleri yok denecek kadar azdır (Kıran, 2001: 246). Türkiye Türkçesinde bugün tam eşanlamlı durumundaki *göndermek / yollamak* sözcükleri bu açıdan ilginçtir; biri, öteki yerine kullanılabilecek niteliktedir. Ancak *göndermek* ve *yollamak* ya da *bezmek*, *bıkmak*, *usanmak* sözcüklerinde olduğu gibi tam aynı anlamda olduğu varsayılabilecek ögeler de aslında ayrı köklerden gelen değişik gelişmeler sonucunda anlamca birbirine yaklaşmış sözcüklerdir. Bugünkü *göndermek*, XI. yy'da, Kutadgu Bilig'de *köndürmek* biçiminde ve 'doğrultmak, yöneltmek' anlamında kullanılıyor, Kâşgarlı'nın Divanı'nda *köndgürmek* yazılışıyla 'doğrultmak, düzeltmek, yola kılavuzlamak, ikrar ettirmek' anlamlamıda karşımıza çıkıyordu. Kökeni, Uygur metinlerinden beri rastlanan *kön-* 'doğrultmak, düzelmek'di. Yollamak ise *yol* köküne dayanmakta, XIII.-XIV. yüzyılda İbnü Mühennâ Sözlüğü'nde 'yola salmak', Evliya Çelebi'de (XVII. yy) 'uğurlamak' anlamında görülmektedir (Aksan, 2009: 79, 2015: 196).

Bir dil içinde yerli eş anlamlıların bolluğu dilin anlatım gücünü artırmaktadır. Köktürk Yazıtları'nda geçen 'gece' anlamını karşılayan *kiçä* ve *tün*, 'kuvvet' demek olan *erk* ve *küç*, yine anlamca birbirine çok yakın olan *ögmek* ve *alkamak* eylemleri bu açıdan önemli sözcüklerdir (Aksan, 2015: 191). Yine Türkçede *darılmak*, *küsmek*, *gücenmek*, *incinmek*, *alınmak* gibi, aynı kavram alanından, aralarında ince kullanım ayrımları olan sözcüklerin bulunması dilin zenginliğini, işlenmişliğini göstermektedir (Aksan, 2009: 78). Coşkun (2010b: 251) da dildeki eş anlamlı kelimelerin çokluğu, ahenk zenginliği ifade ettiğini dile getirmiştir.

Yabancı dillerden alınan sözcükler nedeniyle de eş anlamlılık gerçekleşebilmektedir. Türkçenin Eski Türkçe döneminde dilde sü sözcüğü kullanılırken sonradan Arapçadan asker sözcüğü alınmış, yine aynı dönemde *us* ve *ög/ök* yaygınken Arapçadan akıl sözcüğü girmiştir. Dilde üzüntü varken Arapçadan gelen *elem*, *keder*, *gam* ile Farsçadan gelen *dert* kullanılmaya başlanmış, *tasa* ve *kaygı* yerine de Farsça *endişe* kendine yer edinmiştir. Ancak yabancı kökenlilerle yerlilerin dilde kullanışları arasında kurdukları bağlantılar, bağdaştırdıkları ögeler açısından çoğunlukla ayırım vardır. Örneğin, Türkçedeki *ak* ile dile yerleşen Arapça *beyaz* tam eş anlamlı

sayılabilecekleri halde *beyaz kâğıt*, *beyaz peynir*, *beyaz çimento* tamlamaları yerine *ak kâğıt*, *ak peynir*, *ak çimento* tamlamaları genelleşmiş değildir. Aynı şekilde Türkçe *baş* ile Arapça kökenli *kafa* (asıl anlamı: başın arka bölümü) kimi kullanımlarına bakılarak eşdeğerli görünseler bile *kafalı adam* dendiği halde *başlı adam* denmemekte, *kafasız* yerine de *başsız* kullanılamamaktadır. (Aksan, 2015: 191). Sonuç itibariyle, eş anlamlı kelimeler, rastgele birbirlerinin yerine kullanılamaz, kullanılırsa doğru bir ahenk sağlanamaz. Tabii burada söz olan eş anlamlı kelimeler tam eş anlamlı kelimelerdir. Yakın eş anlamlı kelimelerin kullanımında, ahenk söz konusu olmakla birlikte, anlam daha önemlidir (Coşkun, 2010b: 251).

Anlam bakımından birbirinin karşıtı olma durumu; eş anlamlılığın tersi (İmer, Kocaman ve Özsoy, 2011: 170) karşıt/ters/zıt anlam olarak nitelendirilebilir. Zıt anlamlı sözcükler ise “birbirlerinin karşıtı olan varlıkların, niteliklerin ve hareketlerin adlarıdır.” Dilde bu kelimeler olmasaydı, karşılaştırma yapabilmemiz, varlıkları ve olayları çözümleyebilmemiz mümkün olmazdı. Dilde zıt anlamlı kelimeler eş anlamlı kelimelere göre daha çoktur ve dillerin gelişmişliği, bir yönüyle de zıt anlamlı kelimelerin çokluğuna bağlıdır (Coşkun, 2010b: 251). İnsan zihninde birbirine zıt kavramlar arasında bir ilişki bulunduğunu görürüz. Küçükle büyüğü, azla çoğu, darla genişi kolaylıkla ilişkiye sokarız, bunları bir arada düşünürüz. *Küçük büyük*, *aşağı yukarı*, *sağ-sol*, *aktan karadan* gibi ikilemeleri, *gökte ararken yerde bulmak*; *alacağına şahin*, *vereceğine karga* gibi deyimleri sık sık kullanırız (Aksan, 2013: 115-116). Karşıt anlamlı sözcüklere Köktürk Yazıtları’ndan bir örnek verelim (Ergin, 2011: 16, 58; Tekin, 1998: 42, 58):

“Çıganıg bay kıldı, azıg üküş kıldı.” (Kül Tigin Yazıtı, Doğu Yüzü, 16)
(Yoksulu zengin kıldı, azı çok kıldı.)

“Irak erser yablak ağı birür yaguk erser edgü ağı birür.” (Bilge Kağan Yazıtı, Kuzey Yüzü, 5)

(Uzak ise kötü hediyeler verir, yakın ise iyi hediyeler verir.)

Eş adlı (homonyme) ya da eş sesli sözcük, yazılışları ve söylenişleri aynı olan fakat anlamları farklı olan sözcüklerdir. Örneğin, *çayın*, hem çaygillerden bir ağaççık ve onun kurumuş yapraklarını hem de akarsu, ırmak, dere anlamlarını karşılaması gibi (Kıran, 2001: 243) veya boşun karşıtını karşılayan *dolu* sözcüğü ile yağın buz tanelerini ifade eden *dolu* sözcüğü gibi.

Bir dil içinde eş adlılığın oluşmasında genel olarak iki etken ileri sürülebilir. Bunlardan birincisi, farklı anlamdaki iki ya da daha çok sözcüğün, zaman içinde geçirdikleri ses ya da biçim değişikliği nedeniyle birbirlerine yaklaşması, sesteş duruma gelmeleridir. Örneğin Türkçede organ adı olan el, VIII. yüzyılda elig biçimindeyken bugünkü duruma gelmiş, bugün *ele güne karşı, yad eller, el oğlu* gibi sözlerde görülen el ise VIII. yüzyılda *'halk, ülke, devlet'* demek olan il (el) sözcüğünün anlam ve biçim değişmesiyle, ötekiyle eş adlı olmuştur. Eş adlılığa neden olan ikinci etken, yabancı dilden alınan bir sözcüğün yerli dildeki bir başkasıyla sesteş olarak birlikte yaşar duruma gelmesidir. Örneğin Türkçede ince kamışları, hasır otunu anlatan eski bir söz olan saz, Farsçadan gelen ve ünlüsü uzun olan, 'çalgi' anlamındaki /sa:z/la -ünlüsü kısalarak- sesteş olmuştur (Aksan, 2009: 73).

Tokdemir'in (2011: 36) aktardığına göre; eş adlılık, eş anlamlılık ve ters anlamlılık anlam değerlerinin amacı çocukta kavram alanın genişletmektir. Kelimelerin sadece salt anlamlarına bağlı kalınmadan kelime hazinesini genişletip ilerletmek için bu anlam değerleriyle ilgili kazanımlar önemlidir. Özellikle bu kazanımların sınıf atladıkça artması gerekmektedir.

2.2.7. Benzetme ve aktarmalar

Benzetme, bir nesnenin niteliğini, bir eylemin özelliğini daha iyi anlatabilmek, canlandırabilmek için bir başka nesneden, bir başka eylemden yararlanarak, onu anımsatma yoluyla gerçekleştirilir (Aksan, 2009: 61).

Köktürk Yazıtları'ndan benzetme sanatına birkaç örnek verelim:

"Teñri küç birtük üçün kañım kagan süsi böri teg ermiş yagısı koñ teg ermiş."
(Kül Tigin Yazıtı, Doğu Yüzü, 12)

(Tanrı güç verdiği için babam kağanın askeri kurt gibi imiş, düşmanı koyun gibi imiş.)

"Kanıñ subça yügürti, siñükünj tağça yatdı." (Kül Tigin Yazıtı, Doğu Yüzü, 24)

(Kanın su gibi aktı, kemiklerin dağ gibi yattı.)

"Sühüg batımı karıg söküpen..." (Kül Tigin Yazıtı, Doğu Yüzü, 35)

(Mızrak/sümgü batımı karı söküp...)

“Türgiş Kağan süsi Bolçuda otça borça kelti.” (Kül Tigin Yazıtı, Doğu Yüzü, 37)

(Türgiş hakanının ordusu Bolçu’da ateş gibi, kasırga gibi [üzerimize] geldi.)

“Örtçe kızıp kelti.” (Tonyukuk Yazıtı İkinci Taş, Batı Yüzü, 5)

(Ateş gibi kızıp geldi.)

Attilâ İlhan’ın yalnızlık duygusunu benzetme yoluna başvurarak anlattığı şu dizeyi yine ilgi çekici bir örnek olarak verebiliriz:

“Kesik birer kol gibi yalnızdık.”

Her dilde, her insanın bol bol kullandığı benzetmeler yaygınlaşırsa kalıplaşır, kişiye özgü olmaktan çıkarak söz varlığının öğeleri niteliğini kazanır. Herhangi bir kimse kendi zihin gücüyle tren gibi ağır, tuz gibi beyaz diyebilir. Ancak bunlar kişiye özgü olarak kalır. Buna karşın buz gibi (soğuk), taş gibi (sert ya da ağır), pamuk gibi (yumuşak), dut yemiş bülbül gibi, süt dökmüş kedi gibi kullanımlarda olduğu gibi kalıplaşır, deyimleşirse sözvarlığının öğeleri sayılır (Aksan, 2015: 187).

Benzetmeler, aktarmaların ilk aşaması olarak kabul edilmektedir. Aksan (2015: 184), aktarmayı, benzetmeye dayanan ve insanlarla ilgili öğelerin doğaya uygulanması şeklinde dile getirmiştir. Söz konusu aktarmalar olunca, bu bölümde, ilk olarak deyim aktarmasına ardından da ad aktarmasına yer verilmiştir.

Yunancada *metaphore*, dilimizde eskiden *istiare* terimiyle karşılanan, bugün de kimi kaynaklarda *eğretileme* adıyla anılan **deyim aktarmasını** bir örnek üzerinden gösterelim:

“Sabahtan uğradım ben bir fidana
Dedim mahmur musun dedi ki yok yok”
(Erzurumlu Emrah)

Dikkat edilecek olursa, burada geçen *fidan* sözcüğünün anlamı, aslında ‘yeni yetişen ağaç, ağaççık’tır. Ancak doğrudan doğruya, şairin sevgilisi genç kızı anlatmak üzere kullanılmış, onun bir fidana benzediğini dile getirmiştir (Aksan, 2013: 128). Sevgili, benzetme ilgeci kaldırılarak yani *fidan gibi* yerine *fidan* sözcüğü ile anlatıldığı için deyim aktarması söz konusudur diyebiliriz.

Deyim aktarmaları, “insandan doğaya aktarma, doğadan insana aktarma, doğadaki varlıklar arasında aktarma, somutlaştırma, duyular arasında aktarma” olmak üzere çeşitli türlere ayrılır.

İnsandan doğaya aktarma: İnsana özgü kimi özelliklerin (fizikî, ruhî vb.) doğadaki varlıklara aktarılmasıdır. Bu duruma, edebiyatımızdan birkaç örnek verelim:

“Önde uzun bir kışın soldurduğu etekler,
Sonra dönen, dönerken **inleyen tekerlekler**...

Ellerim takılırken **rüzgârların saçına**
Asıldı arabamız bir dağın yamacına

...
Ey köyleri hududa bağlayan **yaşlı yollar**
Dönmeyen yolculara **ağlayan yaşlı yollar**”
(Faruk Nafiz Çamlıbel, Han Duvarları)

“Biz dalgalar, fırtınalar kahramanı yiğitleriz.
Ufuklardan ufuklara haber sorar, gezeriz.
Güneşlerde **uyuklayan yamaçları,**
Kalbi durgun tarlaları bıraktık.”
(Enis Behiç Koryürek, Gemiciler)

Doğadan insana aktarma: Doğadaki varlıkların kimi niteliklerinin, adlarının insanlar için kullanılmasıdır.

“**Kalbim, yırtılıyor** her nefesinde,
Kulağım, ruhum kanat sesinde;”
(Necip Fazıl Kısakürek, Örümcek Ağtı)

“Yedi tepeli şehrimde
Bıraktım **gonca gülümü,**
Ne ölümden korkmak ayıp
Ne de düşünmek ölümü.”
(Nazım Hikmet Ran, Karlı Kayın Ormanında)

Doğadaki varlıklar arasında aktarma: Doğadaki bir varlığa özgü özelliğin insan dışındaki başka bir doğa varlığına aktarılmasıdır.

“Karlı dağların başında
Salkım salkım olan bulut
Saçın çözüp benim için
Yaşın yaşın ağlar mısın?”
(Yunus Emre, Taştın Yine Deli Gönül)

“**Köpürerek koşuyordu atlarımız**

Durgun denize doğru.”

(Oktay Rifat Horozcu, Elleri Var Özgürlüğün)

Somutlaştırma: Soyut kavramların, çeşitli durum, davranış ve duyguların daha canlı, elle tutulur, güçlü bir biçimde anlatılması eğilimidir (Aksan, 2009: 66).

İğneyle kuyu kazmak deyiminin, çok güç olan ve sabır isteyen bir işi anlatmak için kullanılması, somutlaştırmaya örnek verilebilir.

Duyular arasında aktarma: Bir duyu alanıyla ilgili kavramın başka bir duyu alanına aktarılmasıdır.

“O acı gülümseyişi, hafif bıyıkların altındaki ince dudağa çizen nedir?”
(Oktay Akbal)

“Sen ki bütün cefaları önleyecek yapıda göğüslü, bütün küçüklükleri ürkütecek keskinlikte bakışlı, bütün saldırılarıyla yıkacak çelimde duruşlu idin...” *(Ruşen Eşref Ünaydın)*

Deyim aktarması dışında bir de **ad aktarması** vardır ki bu, anlatılmak istenen kavram kullanılmadan, onunla ilgisi, ilişkisi bulunan bir başka kavramla dile getirilmesi yoluyla gerçekleşir. Divan şiirinde mecaz-ı mürsel sanatını karşılar. Deyim aktarması bir benzerliğe, ad aktarması ise bir ilgiye, bir ilişkiye dayanılarak yapılan aktarmadır. Türkçede “ağlamak” eyleminin, onunla ilişkisi bulunan “gözyaşı dökmek” ile anlatılması, çok konuşan kişi için *çenesi düşük* denmesi, doğmak yerine *dünyaya gelmek*, doğurmak için *dünyaya getirmek* denmesi birer ad aktarması örneğidir (Aksan, 2009: 69, 2015: 188).

Tiyatro yerine *sahne*, tiyatro sanatçısı yerine *sahne sanatçısı*, sinema yerine *beyaz perde*, tenisçi yerine *raket*, yelkenli tekneler yerine *yelken*, İstanbul için *Yedi Tepe* denilmesi gibi bir varlığın bir parçası onun bütünü anlatmak üzere kullanılırsa bütün yerine parçanın anılması biçiminde yapılan ad aktarması olur. Ancak *Barış Manço 'yu dinlemek*, *Faruk Nafiz Çamlıbel'i* veya *Sait Faik Abasıyanık'ı okumak* gibi yapıtları yerine sanatçıların adı anılırsa veya cümle, o köyde yaşayan insanları anlatmak üzere *bütün köy uyumadı* biçiminde kullanılırsa parça yerine bütünü anılması biçiminde yapılan ad aktarması olur.

2.3. Tamlama ve Deyim

Bağdaştırmanın tanımında, *tamlama*, *deyim* gibi dilin söz varlığında yer alan ögeler geçmektedir. Tanımdan hareketle, bu başlık altında, söz konusu olan bu ögelere kısaca değinilmiştir.

2.3.1. Tamlama

2.3.1.1. Ad tamlaması

Ad tamlamasını Korkmaz (2009: 270), “Bir adın başka bir adla ilgi durumu eki alarak veya almadan bir anlam bağı oluşturduğunda ortaya çıkan kelime grubu” şeklinde tanımlarken Karahan (2010: 42), “İyelik ekli bir isim unsurunun, iyeliğin işaret ettiği bir başka isim unsuruyla kurduğu kelime grubudur”, Ergin (2009: 381) ise, “İki isim unsurunun oluşturduğu kelime grubudur” şeklinde tanımlamıştır.

Birinci ad tamlayan, ikinci ad tamlanan niteliğindedir. Arada ilgi durumu ekinin kullanılıp kullanılmamasına veya tamlayanın da bir ad tamlaması olup olmasına göre ad tamlamaları; belirtili, belirtisiz ve zincirleme ad tamlaması olmak üzere üç gruba ayrılır (Korkmaz, 2009: 270).

“İlkokulda öğrenciyken Arjantin’in başkenti, Buenos Aires’e bir türlü dilim dönmezdi.” (Gülten Dayıoğlu)

*“Şair, **kelimelerin nabzını** dinlemesini, bir kelime için kelimeler feda etmesini bilmelidir.” (Seyit Kemal Karaalioğlu)*

*“Bir grup genç, **gençlik sorunlarını** anlatan bir müzikal sergilemeye karar verirler.” (Turgut Özakman)*

*“Anadolu’da kilim, **renk sofrasıdır.**” (Mehmet Önder)*

*“Bak annem bana ne getirdi?” diye birkaç arkadaşına gösterdikten sonra ikinci kirazlı şapka, kutusuyla birlikte **elbise dolabının rafına** kalktı.” (Nezihe Araz)*

*“**Dut ağacının gövdesi** dikleşmiş, yaprakları irileşmişti.” (Sevim Ak)*

Yukarıda görüldüğü gibi belirtili, belirtisiz ve zincirleme ad tamlamalarına çeşitli örnekler verilmiştir. Bunlar ad tamlaması olmakla birlikte birer de bağdaştırma örneğidir.

2.3.1.2. Sıfat tamlaması

Bir ad unsurunun bir sıfat unsuruyla nitelendiği veya belirtildiği kelime grubu (Karahan, 2010: 48) sıfat tamlamasını meydana getirmektedir. Bir sıfatın sıfat niteliği kazanabilmesi için, mutlaka bir adın önünde bulunması ve birleştiği adla bir sıfat tamlaması oluşturması gerekir. Bu nedenle, sıfat tamlamaları, sıfatların cümle içindeki olağan kullanım biçimleridir (Korkmaz, 2009: 350).

Köktürk Yazıtları'nda geçen *benğü taş* (ebedi taş), *süçig sab* (tatlı sözler), *sarığ altun* (sarı altın), *yimşak agı* (yumuşak ipekli kumaş), *yaşıl ügüz* (yeşil ırmak) (Tekin, 2003: 198) gibi kelime gruplarını sıfat tamlamasına örnek verebiliriz.

Yine;

*“Bir ıslak masal, ebemkuşağından
Dudaklarda ak pak okunmaktadır.”
(Feyzi Halıcı)*

Dizelerinde geçen “ıslak masal” sıfat tamlaması olmakla birlikte bir uzak bağdaştırma örneğidir.

2.3.2. Deyim

Deyim kavramı, Güncel Türkçe Sözlük'te, “Genellikle gerçek anlamından az çok ayrı, kendine özgü bir anlam taşıyan kalıplaşmış söz öbeği, tabir” olarak açıklanmaktadır. Aksoy (1995: 52), “Bir kavramı, bir durumu, ya çekici bir anlatımla ya da öznel bir yapı içinde belirten ve çoğunun gerçek anlamlarından ayrı bir anlamı bulunan kalıplaşmış sözcük topluluğu ya da cümle”; Püsküllüoğlu (2003: 7), “Anlatıma akıcılık, çekicilik katan, çoğunun gerçek anlamından ayrı bir anlamı bulunan, genellikle de birden çok sözcüklü dil ögesi, kalıplaşmış sözcük topluluğu”; Adalı (2003: 109) “Çekici bir anlatım kılığı taşıyan ve çoğunun gerçek anlamından ayrı bir anlamı bulunan kalıplaşmış sözcük topluluğu”; Aksan (2015: 35) ise “Belli bir kavramı, belli bir duygu ya da durumu dile getirmek için birden çok sözcüğün bir arada, seyrek olarak da tek bir sözcüğün yan anlamında kullanılmasıyla oluşan sözdür.” şeklinde açıklamaktadır.

Deyimler, bir durumu veya bir davranışı çeşitli benzetmeler ve aktarmalar yoluyla daha güçlü, ilginç ve etkili bir biçimde anlatmaya yararlar (İpek Eğilmez, 2013: 13). Öneğin, çok güzel ve özenli giyinmiş olanı *iki dirhem bir çekirdek* deyimini ile çok sinirlenmeyi de *küplere binmek* deyimini ile anlatmak gibi.

Uzak bağdaştırmalar nitelik olarak soyut kavramları daha güçlü bir şekilde anlatmak için kullanılabildiğinden deyimlerle karıştırılabilir. Her iki unsur, dilde ilk kullanımları esas alındığında bir kişinin bir durumu, kavramı, hareketi vb. farklı bir şekilde ortaya koyuş şeklidir. Fakat bunlardan toplum tarafından kabul göreni, benimseneni; söz varlığında yer edineni deyimdir. Deyimler, topluma mal olmuş, anonimleşmiş dil unsurları iken, uzak bağdaştırmalar, genellikle söyleyeni ile özdeşleşmiş, kişiye özgü ifadelerdir (Düzenli, 2011: 20). Deyimler yakın bağdaştırmalardır; çünkü üzerlerinde uzlaşım vardır (Onan ve Baş, 2009: 116).

2.4. Yaratıcılık ve Uzak Bağdaştırma

Yaratıcılık ile uzak bağdaştırma arasında ilişkiyi yaratıcılığın çeşitli tanımlarından yola çıkarak kurabiliriz.

Guilford'a göre "Yaratıcı düşünme alışılmamış düşünmedir ve esneklik, özgünlük ve akıcılıkla tanımlanır." Wallach ve Kogan yaratıcılığı, "Çok sayıda çağrışım üretebilmek, bu üretmede özgür olabilmek, ancak bunu yaparken de özden ayrılmamak" şeklinde dile getirmiştir. May, "Yeni bir şeyler oluşturma süreci" olarak tanımlamaktadır. Rein ve Rein, "Yaratıcılık, yeni alışılmadık ve benzersiz yollardan giderek, düşünceler, gerçekler ve bilgiler üzerinde etkili olma becerisidir" der. Taylor'a göre, "yeni ve geçerli fikirlerin yaratılmasıyla sonuçlanan fikir süreci"dir. Ulusal Eğitimde Yaratıcılık ve Kültür Danışmanlık Grubu (NACCCE, 1999) ise yaratıcılığı, "sonuçta özgün ve değerli bir ürün elde etmeyi sağlayan hayal etme aktivitesi" olarak tanımlamaktadır (Akt. Kuru Turaşlı, 2014: 3-4).

Bununla birlikte; daha önce aralarında ilişki kurulmamış nesnelere ya da düşünceler arasında ilişki kurma (Rawlinson, 1995: 20, Akt. Temizkan, 2010: 624); hiç kimsenin görmediklerini görme, hiç kimsenin duymadıklarını duyma, hiç kimsenin düşünmediklerini düşünme ve hiç kimsenin cesaret edemediklerini yapma (Sylvan,

1997, Akt. Üstündağ, 2011: 2); var olan kalıpları yıkma, alışılmışların dışına çıkma, empoze edilmiş düşünce çizgisini kırma ve yeni bir düşünce çizgisi ortaya koyma (Rıza, 2000: 6, Akt. Üstündağ, 2011: 2) da yaratıcılığın tanımları arasında yer almaktadır.

Kısacası yaratıcılık, kalıpları yıkarak esnek, özgün, sıra dışı, alışılmadık, bilinmedik yeni fikir veya ürünler ortaya koyma işidir diyebiliriz ki bu anahtar kavramlar uzak bağdaştırma için de geçerlidir. Dolayısıyla uzak bağdaştırma doğrudan yaratıcılık ile sıkı sıkıya bağlantılıdır diyebiliriz.

Zevfi (2015: 314) çalışmasında “uzak bağdaştırmalar yapabilme”yi yaratıcı düşünme becerilerinden biri olarak dile getirmiştir.

Uzak bağdaştırma bir dil ögesi olduğu için yaratıcılıkla kastedilen yaratıcı düşünme ve onu yaratıcı yazma, yaratıcı konuşma gibi ifade etme sürecidir. Bu süreçte Temizkan’ın (2010: 628) da dile getirdiği gibi, düşünceler ne kadar yaratıcı olursa olsun onları aynı yaratıcılıkla ifade etmek üzere doğru kelime, cümle ve anlatım şekilleri kullanılmazsa arzu edilen etkileycilik sağlanamayacaktır.

Yaratıcılığı geliştirmenin temel ilkelerinden biri “sürekli mantıklı cevaplar beklentisi içinde olmamak”tır (MEB, 2012: 7). Aksi takdirde yaratıcılık engeli söz konusu olmaktadır. Üstündağ’ın (2011: 25) aktardığı bir örnekte; lisedeyken şiirinde bal için “sıvı altın” benzetmesini kullanan bir öğrencinin öğretmeni bu ifadeyi anlaşılmasız bulmuş ve bal olarak değiştirmesini istemiştir. Nihayetinde de öğrencinin şiir yazma isteği yok olmuştur. Oysa “sıvı altın” ifadesinin şiir için bir dil değeri, bir uzak bağdaştırma örneği olduğunu dile getirebiliriz.

Yaratıcılık alanyazını incelendiğinde yakınsak düşünme ile ıraksak düşünme kavramının karşımıza çıktığını görürüz. Guilford yakınsak düşünmeyi, mantık ve bilgiyi bir probleme uygulayarak olası çözümlerin sayısını daraltma yeteneği, ıraksak düşünceyi ise bir probleme çoklu çözüm yolları öngörebilmeyi, özgün ve biricik fikirler geliştirme yeteneği olarak belirlemektedir (Dombaycı, 2012: 38). ıraksak düşünce mevcut bilgiyi de kullanarak değişik yanıtlar üretilmesidir. Bunlar özgündür. Tek çözümlü değildir, salt fikir bulunmakla kalınmaz, geliştirilir, ayrıntılara inilir. ıraksak düşüncede çağrışım ve ifadelendirme söz konusudur. ıraksak düşünce farklı çözümlere ulaşırken, yakınsak düşünce tek bir çözüme ulaşır (Yenilmez ve Yolcu,

2007: 97). Iraksak düşünmek; eski düşüncelerden vazgeçmeyi, yeni bağlantılar kurmayı, bilginin sınırlarını genişletmeyi ve olağanüstü düşünceleri başlatmayı içerir (Üstündağ, 2011: 62). Diğer bir deyişle iraksak düşünme yaratıcı düşünme, yakınsak düşünme de yaratıcılık ve özgünlükten uzak düşünme olarak açıklanabilir (Kuru Turaşlı, 2014: 8).

2.5. Kavramlaştırma ve Uzak Bağdaştırma Bağlantısı

*“Gözle görünse de
Ay ışığı yağmur yıldızlar
Dinle
Bütün sözcüklerin birer gökyüzü var”
(Fazıl Hüsnü Dağlarca, Dinle)*

Dağlarca'nın (2000: 49), “*Bütün sözcüklerin birer gökyüzü var*” ifadesi aslında doğrudan kavramlaştırmanın ne olduğuna gönderim yapmaktadır.

Kavramlaştırma, kelimelerin duygu ve düşünce dünyasını algılamaktan, çözümlenmekten geçer. Her kelimenin tarihten getirdiği duygu ve düşünce dünyası vardır. Kelimelerin duygu ve düşünce dünyasını anlayabilmek için, art ve eş zamanlı düşünmek ve araştırmak gerekir. Mesela, taş kelimesini kavramlaştırabilmek için, bir yandan art zamanlı bir yolculuğa çıkarak, onun avcılık, savunma, barınma ve haberleşmede görev yaptığını; bir yandan da eş zamanlı bir yolculukla, sanat edebiyat barınma, saldırı, uzlaşım, gizlilik gibi alan ve konularda kendini gösterdiğini idrak etmiş olmak gerekir (Coşkun, 2010a: 165).

Dilde yaşayarak yaşatarak öğrenme, kavramlaştırmayla gerçekleşir. Bu gerçekleştirilmezse kavramlaştırılmış kelimesi hazinesi zengin insanlar yetiştirmek mümkün olmaz. Derinliğine ve genişliğine iç dünyada yaşatılan kelimelere, kavramlaştırılmış kelime hazinesi denir (Coşkun, 2010a: 165). Kavramlaştırılmış kelimelerin kazanımı için, dil dünyasının derinliklerinde yaşamak gerekir. Yaşamak tabiriyle ifade edilmek istenen, yaşayarak ve yaşatarak öğrenme, öğretme; duygu ve düşünce dünyalarının içine girebilmedir. Yemek yerken masaya yumruk vurulması; çocuğun duygu dünyasında, masanın, tartışma ve kavga ifadesi olarak

kavramlaşabilmesine sebep olurken; doğum gününde kesilen bir pasta, mutluluk ve sevinç ifadesi olarak kavramlaşabilir (Coşkun, 2010a: 167).

Betimleme kelimelerle resim yapma, kavramlaştırma bu resimleri düşünce dünyasında çağrışımlarla canlandırma işidir (Türkmen, 2010: 17).

“Alnımdaki her çizgi **beyaz bir gece** saklar,
Bir başka şafaktır saçımın gördüğü aklar.”
(Faruk Nafiz Çamlıbel, *Son Beklediğim*)

“Seni görmediğim günler
Karanlıktayım, **katran geceler**deyim
Cehennem misali bir yerdeyim”
(Ümit Yaşar Oğuzcan, *Çaresiz*)

“Ah! Saklı gülüm
Sen hem zor hem güzelsin
Şiirlerimin ılıklığında açılmalısın”
(Nazım Hikmet Ran, *Aşk Mönüsü*)

“Hangi kapıyı çalsa kimi zaman
Arkasında **yalnızlığın hınzır uğultusu**
Fatihte **yoksul bir gramafon** çalıyor
Eski zamanlardan bir Cuma çalıyor
Durup köşe başında deliksiz dinlesem
Sana **kullanılmamış bir gök** getirsem”
(Attilâ İlhan, *Ben Sana Mecburum*)

Şiirlerde geçen, **beyaz bir gece**: kötünün içindeki iyi, mutluluk, umut (Türkmen, 2010: 44); **katran geceler**: acı, yalnızlık, üzüntü, keder, çaresizlik (Türkmen, 2010: 51); **şiirlerimin ılıklığı**: duygular, hissedilenler, benlik, yaşananlar (Türkmen, 2010: 100); **yalnızlığın hınzır uğultusu**: huzursuzluk, korkmak, yalnızlık; **yoksul bir gramafon**: ses, müzik, yalnızlık, hüznün; **kullanılmamış bir gök**: saflık, temizlik, iyi gelecek, umut, mavilik, huzur (Türkmen, 2010: 104) sözcükleriyle kavramlaştırılmıştır. Şiirde geçen bu sözcük birlikteliklerinin her biri aynı zamanda birer uzak bağdaştırma örneğidir.

Kavramlaştırma, sözlük anlamı dışında sözcüklere yeni bir dünya kazandırmadır. Kavramlaştırma yoluyla sözcüklerin gökyüzü keşfedilmekte, bu vasıta ile uzak bağdaştırmalar üretilebilmektedir. Nasıl ki kavramlaştırmada, kişinin duygu, düşünce ve hayal dünyasına göre sözcükler anlam ve değer kazanıyorsa uzak bağdaştırmada da sözcüklere yeni anlam ve değerler yüklenmektedir. Sonuç itibarıyla sözlükte henüz yer

almayan anlamlar üretilebilmektedir. Tasarımlar, çağrışımlar, duygu değerleri bağdaştırma ile kavramlaştırma için anahtar öğelerdir denilebilir.

Uzak bağdaştırmalar üretebilmek için iyi bir kavramlaştırma becerisine sahip olmak gerekir. Kavramlaştırılmamış bir sözcük birlikteliği ile uzak bağdaştırmalar üretmek söz konusu olamaz.

2.6. Konu ile İlgili Lisansüstü Çalışmalar

Bu başlık altında, konu ile doğrudan veya dolaylı yoldan ilgili olabileceği düşünülen lisansüstü çalışmalara yer verilmiştir.

Tokdemir'in (2011), "İlköğretim (6, 7 ve 8. Sınıf) Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Bağdaştırmalar Yönünden İncelenmesi" adlı yüksek lisans tezinde, MEB Yayınları ilköğretim 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerde öğrencilerin soyut düşünme becerilerini geliştirilmesi sürecinde, temel ölçütlerden biri olan bağdaştırmalara ne ölçüde yer verildiği ve yer verilen bağdaştırmaların niteliği araştırılmıştır. Çalışma, MEB 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe kitaplarındaki temalarda yer alan 56 metin ile sınırlandırılıp ders kitaplarındaki serbest okuma metinleri çalışma kapsamına dâhil edilmemiştir. Metin analizlerinde ise bağdaştırma kavramı sıfat tamlamaları ve deyimlerle sınırlandırılmıştır. 6. sınıf düzeyinde, 210 yakın, 19 uzak bağdaştırma; 7. sınıf düzeyinde 252 yakın, 26 uzak bağdaştırma; 8. sınıf düzeyinde ise 287 yakın, 18 uzak bağdaştırma kullanıldığı tespit edilmiştir. Sınıf düzeylerine paralel olarak yakın bağdaştırma sayılarında bir artış olduğu sonucuna ulaşılrken uzak bağdaştırma dağılımında zihin gelişimiyle paralellik gösterecek şekilde artmadığı ortaya çıkmıştır.

Dinç Yıldırım (2005), "Bahaettin Karakoç'un Şiirlerinde Sıra Dışı Bağdaştırmalar" adlı yüksek lisans tezinde, Bahaettin Karakoç'un şiirlerindeki uzak bağdaştırmaları incelemiştir. Şairin bütün şiirleri arasından örnekleme yöntemiyle belirlenen 182 metin üzerinde çalışılmış; bu metinlerde kullanılan sıra dışı bağdaştırmalar öğeler arası ilişkiler açısından ele alınarak sınıflandırılmış, sıra dışı bağdaştırmaların nasıl oluştuğu incelenmiş; söz konusu sıra dışı bağdaştırmaların oluşumunda şairin içinde bulunduğu

ruh hâli kadar doğup büyüdüğü çevre ve içinde yaşadığı dönemin de etkili olduğu belirlenmiştir.

Naz'ın (2012), “Asaf Halet Çelebi'nin Şiirlerinde Sıra Dışı Bağdaştırmalar” adlı yüksek lisans tezinde, Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık tarafından 2004 yılında basılan Asaf Halet Çelebi'nin Bütün Şiirleri kitabı kaynak olarak alınmıştır. Asaf Halet Çelebi'nin 48 şiirinde sıra dışı bağdaştırma tespit edilmiş ve bu şiirler dil ve anlatım açısından incelenmiştir. Bu şiirlerde şairin 28 farklı sıra dışı bağdaştırmaya yer verdiği belirlenmiş ve bu bağdaştırmaların daha çok deyim aktarması ve benzetmeye dayalı olduğu ortaya çıkmıştır.

Keklik (2006), “Bâkî'nin Gazellerinde Anlam Çerçevesi” adlı yüksek lisans tezinde, ilgili gazelleri, göstergelerin anlam yönünden yararlanma (temel anlam, yan anlam, duygu değeri, eşadlı ve çokanlamlı özgeler, kavram karşıtlığı, özel adlar, uzak çağrışımlar), benzetmelerden yararlanma, aktarmalardan yararlanma, sapmalardan yararlanma, bağlam ve bağdaştırmalardan yararlanma ile alışılmamış bağdaştırmalardan yararlanma başlıkları altında incelemiştir. Çalışmada, bağlam ve bağdaştırma; tabiat, meclis ve mey, sevgili, gam ve keder, parlaklık, su, karalık, gezegenler ile değerli madenler başlıkları ile sınırlandırılmıştır. Alışılmamış bağdaştırma başlığı altında da gazellerde geçen çeşitli uzak bağdaştırma örnekleri verilmiştir.

Olama (2010), “Ahmed Paşa'nın Gazellerinde Anlam Çerçevesi” adlı yüksek lisans tezinde, gazellerde yer alan çeşitli uzak bağdaştırma örneklerine yer vermiştir. Aynı zamanda şiir dilinde bağlam ve bağdaştırmalardan yararlanma başlığı altında “göz”, “gam, gussa, dert, belâ”, “hasret, furkat, firak, hicrân”, “vuslat” ile “aşk” terimleri üzerinde durmuştur.

Atmaca (2011), “Eski Oğuz Türkçesinden Türkiye Türkçesine Söz Varlığındaki Değişmeler ve Anlam Olayları” adlı doktora tezini, 1. Eski Oğuz Türkçesinden Türkiye Türkçesine Kadar Tarihi Dönemler, 2. Dil, Dil Bilimi, Anlam Bilimi, 3. Anlam Değişmelerinde veya Yan Anlamların Gelişmesinde Etkili Olan Anlam Olayları ile 4. Anlam Değişmeleri olmak üzere dört bölümden oluşturmuştur. Çalışmanın üçüncü bölümünde, bağdaştırma ile birlikte benzetme, aktarma (deyim

aktarması, ad aktarması), çok anlamlılık, eş anlamlılık, alt anlamlılık, üst anlamlılık, parçalık, bütünlük, eşgösterenlilik, zıt anlamlılık, bağlam konularına yer verilmiştir.

Gözükaraoğlu (2011), “Attilâ İlhan Şiirlerinin Dili” adlı yüksek lisans tezinde, şairin, 1948 yılında “Duvar” kitabıyla adım attığı, 2002 yılında “Kimi Sevsem Sensin” eseriyle noktaladığı şiir serüvenine dil bilimi açısından değinmeyi amaçlamıştır. Çalışmada, 1948’den 2002’ye kadar yayımlanan 12 şiir kitabı, üç ana dönemde toplamıştır. Çalışmada, aktarma, sapma ve alışılmamış bağdaştırma, örnekleriyle ortaya konmuştur. İlk eserlerinde halkın kullandığı ifadeler yer verdiği, kendi şiirini oluşturduğu dönemlerde yeni imgeler, aktarmalar, sapmalar ve alışılmamış bağdaştırmalar kullanmaya başladığı saptanmıştır. Şairin şiirlerinde, deyim aktarması ve uzak bağdaştırma örnekleri olan kişileştirmeler ve somutlaştırmalar diğer örneklerle göre daha fazla yer tuttuğu sonucuna ulaşılmıştır.

Düzenli’nin (2011), “İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Türkçe Deyimleri Bilme, Anlama ve Yorumlama Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma (Afyonkarahisar İl Merkezi Örneği)” adlı yüksek lisans tezinde, 477 öğrencinin, tek başına ve cümle içinde verilen farklı anlam yapılarındaki deyimleri, deyimlerin doğru şekillerini, sözcüklerin deyim oluşturup oluşturmadığını, uzak bağdaştırmalar ve atasözleri arasında verilen deyimleri belirleyebilme durumları araştırılmıştır. Araştırmanın bağdaştırmayı ilgilendiren tarafında; öğrencilere şair ve yazarların eserlerinde geçen “haydut bir akşam, fena halde sonbahar, yalnızlığın başkenti, el yazması acılar” alışılmamış bağdaştırmaları ile birlikte “ağır söz, çenesi düşük, süt dökmüş kedi gibi, eli açık” deyimlerinin geçtiği cümleler verilmiş ve hangilerinin deyim olduğu veya olmadığını belirlemelerine dönük yöneltilen soruları yanıtlamaları istenmiştir. Öğrencilerin %54,9’u, uzak bağdaştırmaların içinden deyim olan kelime grubunu, %61,6’sı, verilen deyimlerin içinden uzak bağdaştırma olan kelime grubunu tespit edebilmiştir. Öğrencilerin uzak bağdaştırmalar ile deyimleri ayırt etmekte sorun yaşadığı görülmüştür. Deyimler ve uzak bağdaştırmaları ayırt etme ile sınıf düzeyi, cinsiyet, okuma alışkanlığı ve ilk kez karşılaşılan bir deyim anlamını öğrenmek üzere tercih edilen birinci yol arasında anlamlı bir ilişki çıkmıştır. Sınıf düzeyi yükseldikçe uzak bağdaştırmalar ile deyimleri ayırt etme oranı artmış, yanlış cevap oranları ise azalmıştır. Cinsiyete göre ise kızlar, erkeklere göre daha başarılıdır. Okuma alışkanlığına göre son bir yılda okunan kitap sayısı arttıkça uzak

bağdaştırmalar ile deyimleri ayırt etme oranının arttığı, soruları yanlış yanıtlama oranının ise azaldığı tespit edilmiştir. İlk kez karşılaşılan bir deyim anlamını öğrenmek üzere başvurulmuş birinci yol açısından, uzak bağdaştırmalar ile deyimleri ayırt edebilenler en fazla “Sözlüğe bakarım.” yolunu tercih etmiştir.

Seçkin Polat (2012), “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Şiire Kültürel Bağlamda Uygulamalı Bir Yaklaşım” adlı yüksek lisans tezinde, alışılmamış bağdaştırmalar başlığına da yer vermiştir. Şiir dilinde anlam yoğunluğunu sağlayan, dili etkili kılan birtakım söz bilim ve dil bilim öğeleri olduğunu, dildeki devrikleşmeye ve özgün anlatıma sebep olan bu öğelerin başında imge, yinelemeler, sapmalar, benzetmeler ve uzak bağdaştırmalar geldiğini ifade etmiştir. Lazar’ın, öğrencilerin karşılaşılabilecekleri kültür problemlerinin üstesinden gelebilmek için bazı yöntemler önerdiğini, bunlardan birinin de “bağdaştırmalar yapma” olduğunu belirtmiştir. Uygulanacak ders, kültür aktarımı amaçlı olacağından öğrencilerin şiir içerisinde karşılaştıkları kültürel değerleri anlamakta güçlük çekebileceklerini, bu da öğrencilerde çeşitli ön yargılara yol açabileceğini ifade etmiş ve içerisinde “bağdaştırmalar yapma” da olan bu tür etkinlikler sayesinde öğrencilerin hedef kültürü kazanmasında ya da yaşayabileceği olası ön yargıları yıkmasında yardımcı olduğunu dile getirmiştir. Yabancı dil olarak Türkçe derslerinde şiir türünün daha verimli kullanılabilmesi için, metin öncesi, farklı dil kullanımlarını anlamayı kolaylaştırıcı birtakım ön çalışmalar bulunduğunu; öğrencilerin şiirdeki sembolik ve mecazi ifadeleri anlamalarına yardımcı olmak adına, onlardan şiirde geçen ve güçlü sembolik ifadeler içeren kelimelerden bazılarını başka anlamlarla bağdaştırmalarının istenmesi bunlardan biri olduğunu dillendirmiştir.

Çobanoğlu’nun (2012), “İlhan Berk’in Şiir Dilinde Sapmalar ve Deformasyon” adlı doktora tezinde, şairin şiirleri beş döneme ayrılarak değerlendirilmiştir. Sözcük sapmaları, yazım sapmaları, ses bilim sapmaları, dil bilgisi sapmaları, anlam bilim sapmaları, lehçe sapmaları, kesim sapmaları ve tarihî dönem sapmaları olmak üzere konu, sekiz başlık halinde incelenmiştir. İlhan Berk’in şiir dilinin özünü oluşturan, anlam sapmalarının daha iyi kavranabilmesi için, ikinci derecede sapma türleri olarak kabul edilen, “imge sapmaları” ve “alışılmadık bağdaştırmalar” konularını da incelemeye dahil edilmiştir. Yani uzak bağdaştırmalar, ana sapmalar arasında yer almadığı halde, anlam bilim sapmalarına zemin hazırlayan tali sapma türleri arasında

kabul edilmiştir. Araştırmanın, “Alışılmadık Bağdaştırmaların Anlambilim Sapmalarına Etkisi” başlığı altında şairin şiirlerinde yer alan çeşitli uzak bağdaştırmalar örneklendirilmiştir. Sonuç olarak, İlhan Berk’in şiirlerinde uzak bağdaştırmalar, genelde seçme ekseninde bulunan bir adın, bir diğer ad veya sıfatla birleştirilmesi; bir sıfatın diğer bir sıfat ve adla bir arada kullanılması ile oluşturulmaktadır. Şairin, uzak bağdaştırmalar yolu ile, son derece zengin ve renkli imgeler elde ettiği, bu imgelerle anlamın üstüne kalın bir kar örtüsü örterek, şiir dilinin özgün renk ve çağrışımlarının ortaya çıkmasını sağladığı ancak bazı uç örneklerle deformasyonun sınırlarını zorladığı belirlenmiştir.

Özer’in (2015), “Türkçede Roman Adlarının Yapısal ve Kavramsal Analizi (2011 Yılıının En Çok Kazanan Yazarları Listesine Göre)” adlı yüksek lisans tezinde, 138 eser değerlendirmeye dâhil edilmiştir. Roman adlarının analizinde; ad bilim, anlam bilim, kavram bilim, roman kuramı ve yapı analizine ilişkin çerçeve çizilmiştir. Çalışma, iki ana eksen üzerinde gerçekleştirilmiştir. İlk eksen roman adlarının yapı analizi, dil bilgisi görünümleri üzerinden incelenirken, ikinci eksen kavram analizi yer almıştır. İlgili roman adlarının dil bilgisi görünümleri içerisinde sözcük sayıları, dizim özellikleri, dizini ve köken bakımından özellikleri incelenmiştir. Kavram görünümlerinde ise roman adlarının içerik özellikleri, bağdaştırma özellikleri, metin özellikleri ve söylem bağlamında özellikleri incelenmiştir. Bizi ilgilendiren bölüm ise “Roman Adlandırmada Bağdaştırma Özellikleri” başlığı altında, roman adlarının yakın ve uzak bağdaştırmalar açısından sınıflandırılmış olmasıdır.

Zevfi (2015), “Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarının Türkçe Dersi Öğretim Programında Yer Alan Temel Beceriler Açısından İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinde, araştırmacı tarafından geliştirilen “Türkçe Dersi Öğretim Programında Yer Alan Temel ve Alt Beceriler Ölçeği”ni kullanmıştır. Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma; Eleştirel düşünme; Yaratıcı düşünme; İletişim kurma; Problem çözme; Araştırma; Karar verme; Bilgi teknolojilerini kullanma; Girişimcilik olmak üzere, temel beceriler 8 başlık altında ve bu başlıklar 76 alt boyutta yapılandırılmıştır. “*Uzak bağdaştırmalar yapabilme*”; yeni, farklı bilgiler, fikirler ve ürünler ortaya koyma; olaylara farklı bakış açısıyla bakabilme; sorunlara kendine özgü çözümler bulabilme; konu veya durumla ilgili çok sayıda düşünce üretme; bir kavramı kendine göre tanımlayıp yorumlama; kendini ifade etmede farklı yollara başvurma; sıra dışı sorular

sorma ile birlikte *yaratıcı düşünmenin* alt becerilerinden biri olduğu belirtilmiştir. Araştırmanın bizi ilgilendiren sonucunda ise ilgili ders kitaplarındaki uzak bağdaştırma yapabilme becerisinin sıklık sayısının 80 olması ve buna yoğun olarak şiir metinlerinde rastlanmış olmasıdır.

Dal (2015), “Adnan Binyazar’ın Eserlerinde Biçem” adlı yüksek lisans tezinde, Adnan Binyazar’ın 14 yapıtını incelemiştir. Yazarın biçemini yansıtan ögeler olarak; türettiği sözlük birimleri, özgün söylemler, alışılmamış bağdaştırmalar ile yerel ögeler sıralanmıştır. Alışılmamış bağdaştırmalar başlığı altında, yazarın biçeminin önemli özelliklerinden biri sayılan uzak bağdaştırma örneklerine yer verilmiştir.

Kaya (2016), “Ülkü Tamer Şiirinde Yapı ve İzlek” adlı yüksek lisans tezinde, şairin 2014 yılının sonunda kitaplaştırdığı “Güneş Topla Benim İçin” adıyla yayımlanan toplu şiirlerini incelemiştir. Çalışmada, şairin, ilk dönem şiirlerinde yer verdiği uzak bağdaştırmaları ve kapalı imgeleri son dönem şiirlerinde terk ederek yalın bir söyleyişe yöneldiği ifade edilmiştir.

Zafer’in (2013), “Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarının Anlam Bilgisi Yönünden İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinde, 2012-2013 eğitim öğretim yılında Konya ilinde Millî Eğitim Bakanlığına bağlı ortaokullarda okutulan 4 Türkçe ders kitabında yer alan 131 okuma metni, temel anlam, yan anlam, mecaz anlam, terim, eş anlamlılık, zıt anlamlılık, eş seslilik, benzetme, deyim, ad aktarması ve deyim aktarması yönünden kelime hazinesiyle oranlanarak değerlendirilmiştir.

Türkmen (2010), “Lirik Şiirlerdeki Sözcük ve Sözcük Gruplarının Anlamlarıyla Sesleri Arasındaki İlişkinin ve Kavramlaştırmanın Türkçe Eğitimindeki Yeri” adlı yüksek lisans tezinde, altmış dört lirik şiiri incelemiş, fonetik puanlama tablosuna göre değerlendirdikten sonra, duygu ve kavramlaştırma yönleriyle ele almıştır. Çalışmada şiirlerden hareketle kavramlaştırılan kelimelerin verilmiş olması konumuz açısından önemlidir. Ayrıca bir sözcüğün, tek başına ne kadar güç, hareket, tekillik, güzellik, olumluluk, zayıflık, durağanlık, çokluk, olumsuzluk ifade ederse etsin; şiirde kazandığı anlama, kavramlaştırma gücüne göre şiirin puanını etkilediği dile getirilmiştir.

Karaca (2010), “Edebî Çocuk Dergisi Kırmızıfare’deki Metinlerin Değer Aktarımına Katkıları (1-26. ve 94-106. Sayılar)” adlı yüksek lisans tezinde, adı geçen eserin

metinlerinde yer alan değerleri tespit ederken kavramlaştırılmış yapılarla tespit edilen değerler üzerinde de durmuş ve kavramlaştırılan kelimelere yer vermiştir.

2.7. Konu ile İlgili Makale, Bildiri gibi Diğer Bilimlik alışmalar

Bu başlık altında, konu ile doğrudan veya dolaylı yoldan ilgi kurulabilecek makale, bildiri gibi bilimlik çalışmalara yer verilmiştir.

Özek (2001), “Cahit Sıtkı Tarancı'nın Ölümünden Sonra Adlı Şiirinin Dilbilimsel Açıdan İncelenmesi” adlı çalışmasında, Şairin “Ölümünden Sonra” adlı Şiirini, içinde uzak bağdaştırmaların da olduğu çeşitli anlam olayları yönünden çözümlemiştir.

Dinçer (2004), “Âşık Veysel'in Şiirlerinde Alışılmamış Bağdaştırmalar” adlı çalışmasında, Şairin bütün Şiirlerinin toplandığı “Dostlar Beni Hatırlasın” adlı kitabından yola çıkarak Âşık Veysel'in Şiirlerinde görülen uzak bağdaştırmaları incelemiştir.

Geçgel (2004), “İkinci Yeni Şiirinde Sapmalar” adlı çalışmasında, sapmaları; alışılmamış sözdizimi, alışılmamış sözcük seçimi (alışılmamış bağdaştırmalar), sözcükle ilgili sapmalar ve yazımla ilgili sapmalar başlıkları altında incelemiştir. Alışılmamış sözcük seçimi olarak nitelendirilen uzak bağdaştırmalara çalışmada, Ece Ayhan, Edip Cansever, Cemal Süreya, İlhan Berk ve Sezai Karakoç Őiirlerinden örnekler verilmiştir.

Demirel (2006), “17. Yüzyıl Sebki Hindî Şairlerinden Nâilî ve Fehîm'in Şiirlerinde Somutlaştırma veya Alışılmamış Bağdaştırmalar” adlı çalışmasında, somutlama, soyut-somut kullanım gibi ifadelerle uzak bağdaştırmaları kastetmiştir. Çalışmada, incelenen tamlamaların hemen hemen tamamı, soyut kavramların somut unsurlarla bir araya getirilmesinden yani hissî kavramların aklı unsurlarla birlikte verilmesinden oluştuğu dile getirilmiştir. Çalışmada, Ahmed Paşa ve Bâkî başta olmak üzere karşılaştırmalı olarak Nâilî ve Fehîm'den uzak bağdaştırma örnekleri sıralanmıştır.

Karademir (2007), “Halk Bilmecelerinde Renklerin Kullanım Sıklığı ve İşlevselliği” adlı çalışmasında, bilmecelerde en çok kullanılan renklerin sırasıyla ak, kara ve kırmızı grubu renkler olduğu ortaya çıkmış ve renklerin daha çok, muhataba ip ucu vermek ve

cevap ile cevabı imgeleyen varlığın niteliğini karşılamak amacıyla kullanıldığı tespit edilmiştir. Çalışmada bizi ilgilendiren bölüm ise başta damağı karşılayan “kırmızı dağ”, denizi imgeleyen “mavi tarla” gibi kullanımlar olmak üzere bilmecelede geçen “al duvar, ak oğlan, gök oğlan, kırmızı oğlan, al gelin, al Fatma, kırmızı su, kırmızı hendek, yeşil kuyruk, kara kaşık, kara bardak, kara nohut” tamlamalarının birer uzak bağdaştırma örneği olduğunun ifade edilmesidir.

Koreli ve Günay’ın (2007), “Türk Şiirinde Bir Gizem: Asaf Hâlet Çelebi ve ‘He’ Şiirine Bir Bakış” adlı çalışmasının birinci bölümünde Çelebi’nin poetikasına genel çerçevesiyle değinilmiş, ikinci bölümde ‘He’ şiiri biçim, üçüncü bölümde anlam olarak çözümlenmiştir. Çalışmada, şiirde geçen ‘he’nin alışılmamış bir öge olduğu ve olay kahramanını sembolize eden bir sözcük niteliğinde düşünülmesi gerektiği dile getirilmiştir. “He’nin iki gözü iki çeşme”, “ejderha bakışlı he” şiirde geçen uzak bağdaştırma örneklerindedir.

Kıbrıs (2008), “Okuma ve Yazma Çalışmalarında Şiir Etkinliklerinden Nasıl Yararlanılabilir?” adlı çalışmasında, özellikle şiirlerde sözcükler genellikle sözlük anlamlarının dışında, yan anlamlarıyla, deyim ve deyişme ifade eden mecaz anlamlarıyla kullanıldığı, sözcükler yan yana kullanılırken; ses değerlerinin yanında, çağrışım ve duygu ögelerinin birlikte dikkate alındığı, oluşturulan bağdaştırmalarda bu çağrışımlardan da yararlandığı dile getirmiştir. Çalışmada, öğrencilere estetik anlamda şiir okuma ile güzel bir şiirde dile getirilen duyguları yaşama, bunları duyma işi sevdirilir, öğrencilerin hem kendi kendilerine hem de toplu olarak şiir okumaları bir alışkanlık hâline getirilirse güzel anlatımla ilgili birçok kalıbın konuşma diline kendiliğinden yerleşeceği ifade edilmiştir. Ardından da yazarken ve konuşurken hiç farkında olmadan önce o kalıpların kullanılacağı sonra da güzel benzetmeler, bağdaştırmalar içeren tamlama, deyim ve cümlelerin rahatlıkla oluşturulabileceği belirtilmiştir.

Gözütok (2008), “Turgut Uyar’ın ‘Sâlihât-ı Nisvandan Saffet Hanımefendiye’ Adlı Şiirinin Anlam Çerçevesi Açısından Değerlendirilmesi” adlı çalışmasında, adı geçen şiirde, şairin, anlam çerçevesini kurarken başvurduğu sanatlar, deyim aktarmaları, uzak bağdaştırmalar, uzak çağrışımlar, eksilteli anlatım, günlük dilden yararlanma,

özel adlardan yararlanma gibi anlam belirleyicileri nasıl kullandığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla şiirde yer alan uzak bağdaştırmalar, örnekleriyle açıklamıştır.

Onan ve Baş (2009), “Türkçe Öğretmeni Adaylarının Yazılı Anlatımlarında Deyim Kullanımı: Hatay ve Sivas Örneği” adlı çalışmasında, dillerde her kavram için yeni kelimeler türetilmediğini, bazen bu türetme yerine ilgili kavram, kelime grupları ile karşılandığını, bu tür oluşumlara genel olarak dil biliminde bağdaştırma adı verildiğini ve deyimlerin oluşumunu, bağdaştırma adı verilen bu kavramda aramak gerektiğini belirtmiştir. Üzerlerinde uzlaşım olduğu için deyimlerin yakın bağdaştırma olduğunu dile getirmişlerdir. Çalışmada, ayrıca, Türkçe öğretmeni adaylarının yazılı anlatımlarındaki metin yapılarının bağdaştırmalar yönünden zenginleştirmelerine yardımcı olabilecek anlam bilimi, yaratıcı yazma, metin bilgisi, eleştirel düşünce gibi lisans derslerine ihtiyaç duyulduğu, örneğin anlam bilimi dersi çerçevesinde yaptırılacak kelimelerin çağrışım alanları ile ilgili ileri düzeydeki çalışmalar, Türkçedeki kelime ve bağdaştırmaların etkili kullanımları açısından son derece yararlı olacağı ifade edilmiştir.

Öztekin (2009), “Eski Şiire Diyalektik Gönderme: Sebki Hindî'nin Alışılmamış Bağdaştırmalarında Metaforik Bir Yansıma Olarak Karşıtların Birliği” adlı çalışmasında, XVII. yüzyıldan Nefî, Nâilî-i Kadîm, Neşâtî, Şehrî ve Fehîm-i Kadîm ile XVIII. yüzyıldan Arpaemîni-zâde Sâmi, Halebli Edîb ve Şeyh Gâlib'in divanlarını taramış, uzak bağdaştırmaların meydana getirilmesinde zıtlıkların payına/karşıtların birliğine değinmiş ve uzak bağdaştırmaların divan şiiri için önemini açıklamıştır.

Duman (2009), “Metin Dil Bilimi Açısından Hacı Bektaş Velî'nin Şiirleri” adlı çalışmasında, Hacı Bektaş Velî'nin şiirlerini; 1. Sözcüklerin gerçek değerleri dışında kalan değerlerden, çağrışım ve uzak çağrışımlardan yararlanma; 2. Değişik kavram birleştirmeleri, yeni bağdaştırmalar; 3. Anlam olayları; 4. Uyak olmak üzere dört özellik açısından değerlendirmiştir. Dolayısıyla, şiirler uzak bağdaştırmalar açısından da incelenmiş; örnekler sunularak şiirlerin, bağdaştırmalardan yararlanma ve yeni bağdaştırmalar oluşturma yönünden başarılı olduğu tespit edilmiştir.

Karademir'in (2010), “Edebî Özellikleri Açısından Çocuk Kitap Adları” başlıklı çalışmasında, 550 çocuk kitabı adı edebî özellikleri açısından incelenmiş; inceleme sonucunda, adların yaklaşık %60'ının birer edebî sanata karşılık geldiği, diğerlerinin

de çeşitli estetik değerler taşıdığı görülmüştür. İncelenen 550 kitap adından 107'sinde olağan dışı kurgu ve/veya uzak bağdaştırmaların olduğu bulgusuna ulaşılmış, bu adların olağanı aşan yönleri, uzak bağdaştırma olma nedenleri çalışmada ayrıca belirtilmiştir.

Gündoğdu (2010), “Cemal Süreya'nın Şiirinde Sapmalar” adlı çalışmasını dört başlık altında sınırlandırmış, uzak bağdaştırmaların kullanımı anlam bilim sapmaları olarak kabul etmiş ve bu duruma şairden örnekler sunmuştur.

Kayadibi (2011), “İlköğretim 7. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerde Alışılmış ve Alışılmamış Bağdaştırma” adlı çalışmasında, Pasifik Yayınları ilköğretim 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki altı temada yer alan dörder metni bağdaştırmalar açısından incelemiştir. Hak ve Özgürlükler” temasında yer alan “Okumak İstiyorum”, “Atatürkçülük” temasında yer alan “Atatürk'ü Tanımak” ile “Atatürk Kurtuluş Savaşı'nda”, “Doğa ve Evren” temasında yer alan “Renkler” ile “Hamilton Adası”, “Duygular ve Hayaller” temasında yer alan “Neşe” ile “Çocukluk Aşkı” adlı metinlerde uzak bağdaştırma örnekleri tespit edilirken “Alışkanlıklar” ile “Millî Kültür” temasında ise uzak bağdaştırma örnekleri tespit edilememiştir. Değerlendirilmeye alınan metinlerin hepsinde, birden çok alışılmış bağdaştırma örneği olduğu dile getirilmiştir.

Onan ve Tokdemir (2012), “İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarında Uzak Bağdaştırma Kullanımı Üzerine Bir Araştırma” adlı çalışmasında, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları ilköğretim 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan 56 okuma metnini, öğrencilerin soyut düşünme becerilerini geliştirmede temel ölçütlerden biri olarak varsayılan uzak bağdaştırmalar açısından analiz etmiştir. 56 okuma metninden 21'inde toplam 43 uzak bağdaştırma kullanımı tespit edilirken 35'inde bu yapılar yer verilmediği ortaya çıkmıştır. Uzak bağdaştırma örneklerine en fazla 6. sınıf düzeyindeki Türkçe ders kitabında yer verilmiştir. Uzak bağdaştırmaların sınıf düzeylerine göre dağılımında çocukların zihin gelişimine paralel olmayan bir durum ortaya çıkmıştır.

Onan ve Tiryaki'nin (2012), “Türkçede Örtülü Anlam Oluşturan Unsurlar ve Ana Dili Öğretimindeki İşlevleri” adlı çalışmasında, Türkçede örtülü anlam oluşturan unsurlar; mecazlar, bağdaştırmalar/metafor, duygu değeri/çağrışımlar, aktarmalar, eksiltili

anlatımlar, deyimler, atasözleri, derin yapı yüzey yapı ayrımı gösteren cümleler, önvarsayım ve sezdirimler olmak üzere dokuz kavram üzerinde örneklerle analiz edilmiştir. Özellikle uzak bağdaştırmalar, örtülü anlam oluşturan unsurların en tipik örnekleri olarak kabul edilmiştir. Çalışmada, bağdaştırma teriminin metafor olarak da adlandırıldığı, metaforların ana dili eğitiminde öğrenme ve soyut düşünme becerilerini geliştirme noktasında iki temel işlevi olduğu dile getirilmiştir. Değerlendirmeler sonucunda, örtülü anlamların öğrencilerin soyut düşünme, yaratıcı düşünme ve yaratıcı dil becerilerini geliştirmede, bilgi işleme sürecinde bilgiyi uzun süreli bellekte kalıcı hâle getirmede ve okuma/anlama sürecinde etkili oldukları tespit edilmiştir.

Şengül (2012), “Sürgün Ülkeden Başkentler Başkentine” Şiirinin Hermeneutik Açılımı” adlı çalışmasında, Sezai Karakoç’un adı geçen şiirini; sanat, dil, din, devlet, siyaset, tarih ve felsefe gibi yönlerden incelemiştir. “Dil Yönünden İnceleme” başlığı altında şiiri bağdaştırmalar yönünden değerlendirmiş ve uzak bağdaştırma örneklerini sıralamıştır. Bu değerlendirme sonucunda, bağdaştırmalı imgelere çok yer verildiği, bu bağdaştırmaların genelde uzak bağdaştırmalar olduğu ifade edilmiş, anlatılan olaylar çoğu zaman halin gereği ilkesine uygun olmayan tarzda ele alındığı belirtilmiştir.

Özdemir (2012), “Hasan Hüseyin Korkmazgil’in Şiirine Dil Kullanımları Açısından Bir Bakış” adlı çalışmasında, şairin şiirlerini, sapmalar, alışılmamış bağdaştırmalar, benzetme, tekrarlar, deyim kullanımı, deyim aktarması, kişileştirme, karşıtlamalar başlıkları altında incelemiştir. İlgili başlık altında, şairin şiirlerinde görülen çeşitli uzak bağdaştırmalar örnekleriyle açıklanmıştır.

Balcı’nın (2012), “Şiir Dilinde Sapma ve Alışılmamış Bağdaştırmaların Çevirisi” adlı çalışmasında, sapma ve uzak bağdaştırma içeren Türkçe ve Almanca şiirlerin çeviri alternatifleri üzerinde durulmuş, vurgu ve etkileyiciliklerini koruyup koruyamadıkları yani sanatlı dil kullanımlarının çevrilebilirliği irdelenmiştir. Uzak bağdaştırmalarla karşılaştırıldığında sapma çevirisinin çok daha zor, bazı durumlarda ise olanaksız olduğu ortaya çıkmıştır. Uzak bağdaştırmalar, birbirinden uzak çağrışımlı sözcüklerin bir araya getirilmesi olduğundan, genellikle aykırı sıfat tamlamalarıyla, kişileştirme ve mecazla yapıldığından dolayı, bu sanatlı yapıları Almancaya sözcüğü sözcüğüne çevirmenin daha mümkün olacağı ifade edilmiştir.

Keklik (2013), “Dilbilimsel Açıdan Şiir Dili ve Bu Bağlamda Bâkî'nin Gazellerinde Alışılmamış Bağdaştırmalar Duygu Değeri ve Uzak Çağrışımlar” adlı çalışmasında, Bâkî'nin gazellerinde yer alan uzak bağdaştırmaları, duygu değerini ve uzak çağrışımları örnekleriyle incelemiştir.

Türkoğlu (2013), “Rimbaud'nun Şiirlerinde Alışılmamış Bağdaştırmalar” adlı çalışmasında, Rimbaud'un şiirleri niteleme sıfatlarında, eylemlerde ve tamlamalarda uzak bağdaştırmalar olmak üzere üç başlık altında incelemiş, ilgili başlıklar altında bağdaştırma örneklerini sunmuştur.

Dilidüzgün, (2013), “Yeni Eleştiri Bağlamında Metindilbilimsel Çözümlemelerle Cevat Şakir'i Anlamak” adlı çalışmasında, yazarın “Çingene Ali”, “Son Türkü” ve “Tünek Ahmet” öyküleri araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Uzak bağdaştırmanın bir türü olarak kabul edilen sanatlı bağdaştırmalara, çalışmada, yazarın anlam oluştururken başvurduğu dile getirilmiş ve ilgili başlık altında örneklerle açıklanmıştır.

Harmancı (2013), “Cemal Süreya Şiirinde Dil Sapmaları” adlı çalışmasında, sapmaları; yazım, ses, kelime, dil bilgisi, anlam sapmaları, ödünç metinlere müdahaleler başlıkları altında incelemiştir. Anlam sapmaları başlığı altında uzak bağdaştırmalara değinmiş, şairden çeşitli örnekler sunmuştur.

Şenödeyici ve Koşık (2014), “IV. Murat'ın Bağdat Seferi Hakkında Yazılmış Bir Kaside: Tulû'î'nin Pesendîde-Nâme'si” adlı çalışmasında, Tulû'î'nin XVII. yy'da kaleme aldığı Pesendîde-nâme'sini incelemiş, şairin uzak bağdaştırmalardan yararlandığını örneklerle açıklamıştır.

Küçük ve Ünal (2015), “Deyimlerde Mizahi Unsurlar” adlı çalışmasında, Metin Yurtbaşı'nın “Sınıflandırılmış Deyimler Sözlüğü”ndeki deyimleri mizahi unsurlar açısından ele almış, Türkiye Türkçesindeki deyimlerde genellikle benzetme, istiare, abartma, alay, argo, tezat, kinaye, uzak bağdaştırma gibi dil oyunları ve ses, ek, kelime tekrarı gibi ahenk unsurları ile mizaha başvurulduğunu dile getirmiştir. “Deyimlerde Dil Oyunlarına Dayalı Mizah” başlığı altında “Alışılmamış Bağdaştırmalara Dayalı Mizah” başlığına da yer verilmiş ve çeşitli örnekler sıralanmıştır.

Güneş (2015), “Ayla Kutlu'nun Bir Göçmen Kuştı O Adlı Romanında Benzetmeler” adlı çalışmasında, adı geçen eserde birbirinden özgün olan benzetmeleri, önce

“ayrıntılı benzetmeler”, “kısaltılmış benzetmeler”, “pekiştirilmiş benzetmeler” ve “uz benzetmeler” olmak üzere dört ana başlık altında ele almış, ardından “öteki benzetmeler” üst başlığı altında “teşbih-i tesviye”, “teşbih-i cem” adıyla anılan ve daha az bilinen benzetme türleri üzerinde durmuştur. Bu inceleme sırasında uzak bağdaştırmalara da örneklerle değinmiştir.

İnan ve Uslu Üstten’in (2015), “Bir Değer Algısı Olarak İlhan Berk Şiiri” adlı çalışmasında, alışılmamış bağdaştırmalar başlığı altında uzak bağdaştırmalar örneklendirilmiştir. Çalışmada, ayrıca, İlhan Berk’in “Üç Kez Seni Seviyorum Diye Uyandım” ve “Ben Senin Krallığın Ülkene Yetiştim” olmak üzere iki şiirinden hareketle, metinlerdeki “yazımla ilgili sapmalar” “sözcükle ilgili sapmalar, “alışılmamış söz dizimi”, “alışılmamış sözcük seçimi” ile ilgili ifadeler anket çalışmasıyla okura sorulmuştur.

Coşkun (2010a), “Fazıl Hüsnü Dağlarca’nın Çocuk Temalı Şiirlerinde Kavramlaştırma” adlı çalışmasında, kavramlaştırmanın ve kavramlaştırılmış kelime hazinesine sahip olmanın önemine değinmiş, Dağlarca’nın şiirleri üzerinden kavramlaştırmayı derin bir şekilde açıklamıştır. Uzak bağdaştırmaların anlam dünyasını anlamak için kavramlaştırılmış kelime hazinesine sahip olmak konumuz açısından önemlidir. Ancak bu şekilde sözcüklerin gökyüzünde gezinti yapılabilir. Ancak bu şekilde sözcüklerin gökyüzünde gezinti yapılabilir.

Taşdemir (2015), “Türkçe Eğitimi Bölümü 1 ve 4. Sınıf Öğrencilerinin Kavramlaştırma Becerilerinin Karşılaştırılması” adlı çalışmasında, söz konusu öğrencilerin kavramlaştırma becerilerini karşılaştırıp mezun duruma gelmiş öğrencilerin konuya ne kadar vâkıf olduklarını belirlemeyi amaçlamıştır. 70 öğrenci üzerinden yapılan çalışmada, Küçük Prens’in XXI. Bölümü kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre 7 kelimedede son sınıf öğrencilerinin, 3 kelimedede de birinci sınıf öğrencilerinin daha başarılı olduğu ortaya çıkmıştır.

Coşkun, Çetin, Özkaya, Erdemir ve Özşavlı’nın (2015), “Kavramlaştırma Eğitiminin Yazılı Anlatımda Söz Varlığına Etkisi” adlı çalışmasında, Türkçe Eğitimi Bölümünde öğrenim gören 50 birinci sınıf öğrencisine 4 hafta süreyle kavramlaştırma eğitimi verilmiş; çalışmanın sonucunda, öğrencilerin farklı sözcük kullanımında ortalama olarak %65, toplam sözcük kullanımında %38 oranında artış sağladıkları tespit edilmiş

ve kavramlaştırma eğitiminin söz varlığını geliştirmede etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

İpek Eğilmez, Çetin ve Coşkun'un (2016), "Sınıf Öğretmeni Adaylarının Kavramlaştırma Becerileri ile Okumaya Yönelik Tutumları Arasındaki İlişki (Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Örneği)" adlı 51 dördüncü sınıf öğrencisinin yer aldığı çalışmada, kavramlaştırma becerisi ile okumaya yönelik tutum arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir.

Çetin ve Coşkun (2016), "8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Kavramlaştırma Açısından İncelenmesi" adlı çalışmada, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan 24 düzyazı, 6 şiir olmak üzere toplam 30 metni kavramlaştırma açısından inceleyerek metinlerdeki kavramlaştırılmış sözcük ve sözcük gruplarını tespit etmiştir. Çalışma sonucunda, metinlerdeki kavramlaştırma oranının düşük olduğu ortaya çıkmıştır. Bu da 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinlerdeki kavramlaştırılmaların, kavramlaştırma becerisinin geliştirilmesi için yeterli düzeyde olmadığını göstermiştir.

Coşkun ve Çetin (2016), "Finding and associating the core in the texts within Turkish textbooks [Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde özü bulma ve ilişkilendirme]" adlı çalışmada, Türkçe Eğitimi Bölümü birinci sınıf öğrencilerinin okumada özü bulma becerilerini tespit etmiş; Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerden hareketle, okuma eğitiminde, özü bulma becerisinin nasıl kazandırılacağı konusunda öneriler sunmuşlardır. Araştırmanın çalışma grubunu; 2015-2016 eğitim öğretim yılında Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü 1. sınıfında öğrenim gören 50 öğrenci oluşturmuş ve araştırmada 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan "Çocuk Kitaplığında Sabah Tartışması" adlı metin kullanılmıştır. Çalışmada, Türkçe eğitimi bölümüne yeni başlayan 50 öğrencinin, derine inerek metnin özünü bulamadıkları, görünürden hareketle, sadece ana fikir niteliğine yakın, yüzeysel anlamlar çıkardıkları belirlenmiştir. Araştırmada, özü bulmanın basamakları açıklanmış, ardından da, eğitim fakültelerinde öğrenim gören öğretmen adaylarının özü bulabilmeleri için, derin anlamlarını tespit edebilmeleri ve kavramlaştırabildikleri kelime hazinelerine sahip olmaları sağlanmalı; bunun için öğrencilere, varlık ve olayların arka planında yatan, herkes tarafından görülmeyeni algılama ve kavrama

becerisi kazandırılmalı; okuma anlama stratejileri (okuma öncesi, okuma sırası, okuma sonrası stratejiler) sadece ana fikri değil, örtük ve derin anlamı da ifade eden “öz”ü de dikkate alarak yapılandırılmalıdır gibi öneriler sunulmuştur.

BÖLÜM III

3. YÖNTEM

Bu bölümde; araştırmanın modeli/deseni, çalışma grubu, verilerin toplanması ve çözümlenmesi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde yer alan yakın ve uzak bağdaştırmaları incelemek ve Türkçe öğretmeni adaylarının bağdaştırma algılarını belirlemek amacıyla yapılan bu çalışma iki aşamadan oluşmaktadır. Çalışmanın birinci aşaması olan Türkçe ders kitaplarının değerlendirilmesinde doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. “*Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar*” (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 187). Çalışmanın ikinci aşaması olan bağdaştırma algılarının belirlenmesinde ise tarama modeli kullanılmıştır. “*Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır*” (Karasar, 2015: 77).

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu; Millî Eğitim Bakanlığı onayıyla özel yayınevleri tarafından basılan ve 2014-2015 eğitim öğretim yılında Muğla ili de dâhil olmak üzere Türkiye genelinde kullanılan 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan ve yazarı/kaynağı belirtilen 130 tane metin ile 2015-2016 eğitim öğretim yılında Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalında

öğrenim gören 50 birinci sınıf, 30 ikinci sınıf, 40 üçüncü sınıf ve 40 dördüncü sınıf olmak üzere toplam 160 öğretmen adayı oluşturmaktadır.

3.3. Verilerin Toplanması

Veriler; MEB onayıyla özel yayınevleri tarafından çıkarılan ve 2014-2015 eğitim öğretim yılında Türkiye genelinde kullanılan 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alıp kaynağı gösterilen 130 tane metin incelenerek ve araştırmacı tarafından uzman görüşleri alınarak geliştirilen veri toplama aracı kullanılarak elde edilmiştir.

Öğrencilerin bağdaştırma algılarının belirlenmesi aşamasında araştırmacı tarafından uzman görüşlerine başvurularak geliştirilen veri toplama aracı kullanılmıştır. Sözü edilen araçta, Millî Eğitim Bakanlığı onayıyla özel yayınevleri tarafından basılan ve 2014-2015 eğitim öğretim yılında Muğla ili de dâhil olmak üzere Türkiye genelinde kullanılan 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerden seçilmiş 100 tane tamlama ve deyim gibi kelime gruplarından oluşan bağdaştırma yer almaktadır. Adı geçen ders kitaplarını, ilgili eğitim öğretim yılında okutmuş, yüksek lisans derecesine sahip üç farklı Türkçe öğretmenin ve konu alanıyla ilgili iki farklı akademisyenin görüşleri dikkate alınarak ve ön uygulamalar yapılarak veri toplama aracına son şekli verilmiş, ardından uygulamaya geçilmiştir. Türkçe öğretmeni adaylarının bölümden mezun olup meslek yaşamlarında Türkçe ders kitaplarıyla karşılaşacak olmaları nedeniyle veri toplama aracındaki bağdaştırma örnekleri Türkçe ders kitaplarından seçilmiştir. Ayrıca uzman görüşünün sağlıklı alınabilmesi için öğretmenlerin bu kitapları, ilgili eğitim öğretim yılında okutup tamamen bitirmiş olmaları durumu gözlemlenmiş, bu nedenle uygulamanın yapıldığı eğitim öğretim yılından bir önceki yıl okutulan ders kitapları tercih edilmiştir.

3.4. Verilerin Çözümlemesi

Alt problemler doğrultusunda elde edilen veriler dört başlık altında gruplandırılmıştır. İlk olarak araştırmanın sınırlılıklarında belirtilen ölçütler kapsamında incelenen

metinlerdeki sözcük birliktelikleri yakın ve uzak bağdaştırma olarak analiz edilmiş ve ilgili alt problem altında sunulmuştur.

Ardından yakın ve uzak bağdaştırmalar sınıf düzeylerine, temalara, metin türlerine, metin başlıklarına göre kendi aralarında gruplandırılarak analiz edilmiştir. Sınıf düzeyleri boyutunda 5, 6, 7 ve 8. sınıf şeklinde gelişimle doğru orantılı olarak özellikle uzak bağdaştırma oranında artış olup olmadığı, temalar boyutunda hangi temanın bağdaştırmalar yönünden daha zengin olduğu, metin türleri boyutunda şiir ve düzyazıda (öyküleyici ve bilgilendirici metinde) bağdaştırmaların ne oranda bulunduğu, metin başlıkları boyutunda da uzak bağdaştırmalara yer verilip verilmediğine bakılmıştır.

Veri toplama aracında yer alan tüm bağdaştırmalara yönelik Türkçe öğretmeni adaylarının algıları belirlenmiş, sıklık ve yüzde (%) olarak ifade edilmiştir. Ayrıca elde edilen veriler, oranı yüksek ve çok yüksek yakın bağdaştırmalar, oranı yüksek ve çok yüksek uzak bağdaştırmalar, yakınlık-uzaklık derecesi birbirine yakın sayılabilecek bağdaştırmalar olmak üzere üç ulamda analiz edilmiş, çizelge ve grafikler halinde sunulmuştur.

BÖLÜM IV

4. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, araştırmanın temel amacı ve alt problemleri doğrultusunda toplanan veriler sonucu elde edilen bulgulara ve ilgili yorumlara yer verilmiştir. Alt problemler doğrultusunda ulaşılan bulgular, dört ana başlık altında ele alınıp değerlendirilmiştir.

Alt problemlere geçmeden önce ilgili metinlerin konumlarının daha iyi anlaşılabilmesi için metinler hakkında aşağıdaki bilgilerin verilmesi uygun görülmüştür.

Metinler; öyküleyici, bilgilendirici ve şiir olmak üzere türlere ayrılırken Türkçe Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretim Programının (2015: 9-10) öngördüğü ölçütler dikkate alınmıştır. Adı geçen programda, şiir metinleri dışında, *öyküleyici metinler* kapsamında **hikâye, masal, fabl, anı, destan, efsane, roman, tiyatro** türlerinden; *bilgilendirici metinler* kapsamında, kronolojik sıralamaya, tanımlamaya/betimlemeye, karşılaştırmaya, sebep-sonuca ve problem çözmeye dayalı metin yapılarından ve **gezi yazısı, deneme, eleştiri, söyleşi, köşe yazısı, makale, biyografi, otobiyografi, mülakat vb.** türlerden örneklerin olması gerektiği belirtilmiştir.

Çizelge 4.1. Beşinci sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinlerin adı, yazarı, teması ve türü

METNİN ADI	YAZARI	TEMASI	TÜRÜ
OKULUMUZ ÜZÜNTÜ PAYLAŞILINCA AZALIR	Rakım ÇALAPALA	Birey ve Toplum	Şiir
HERKESE GÜZEL BİR DÜNYA	Hülya GÖKPALA	Birey ve Toplum	Öyküleyici
KİRAZ AĞACINDAKİ ÇALIKUŞU	Reşat Nuri GÜNTEKİN	Birey ve Toplum	Öyküleyici
TATLI DİL BUGÜN	Şevked RADO Uluğ TURANLIOĞLU	Birey ve Toplum Atatürk	Bilgilendirici Şiir
BU MİLLETLE NELER YAPILMAZ	Muammer YÜZBAŞIOĞLU	Atatürk	Öyküleyici
ATATÜRK'ÜN GÖZYAŞLARI	Sabiha GÖKÇEN	Atatürk	Öyküleyici

ÜLKEMİZDE CUMHURİYET	İbrahim ŞİMŞEK	Atatürk	Bilgilendirici
KIRK ASIRLIK TÜRK YURDU	Zafer YURT	Atatürk	Bilgilendirici
ORMAN TÜKENİRSE	Orhan ASENSA	Sağlık ve Çevre	Öyküleyici
DERİNLİKLERDE YAŞAM	Dilsaz KOCATÜRK - Dilek MOLBAY	Sağlık ve Çevre	Bilgilendirici
RÜZGÂR	Cahit Külebi	Sağlık ve Çevre	Şiir
SON MARTI	Ahmethan YILMAZ	Sağlık ve Çevre	Öyküleyici
KARA TOPRAK	Âşık Veysel ŞATIROĞLU - haz.: Gülağ ÖZ	Sağlık ve Çevre	Şiir
SÖYLEŞEREK ÖĞRENME	Hülya GÖKPALA	Değerlerimiz	Bilgilendirici
KELOĞLAN'IN DİLİYLE	Ahmet UYSAL	Değerlerimiz	Öyküleyici
VATAN	İbrahim Alâattin GÖVSA	Değerlerimiz	Şiir
OĞUZ KAĞAN DESTANI	Suat KARADAĞ	Değerlerimiz	Öyküleyici
NASRETTİN HOCA'NIN KÖYÜNDE	Mehmet ÖNDER	Değerlerimiz	Bilgilendirici
TÜRKİYE'M	Adil TURAN	Güzel Ülkem Türkiye	Şiir
ANADOLU'DA KİLİM DEMEK	Mehmet ÖNDER	Güzel Ülkem Türkiye	Bilgilendirici
İSTANBUL DÜNYAM	Nursel SAYGINAR	Güzel Ülkem Türkiye	Öyküleyici
EDİRNE	Zeki TUNABOYLU	Güzel Ülkem Türkiye	Şiir
BURSA	Celâl Sıtkı GÜRLER	Güzel Ülkem Türkiye	Şiir
UÇAK YOLCULUĞU	Cahit KÜLEBİ	Yenilikler ve Gelişmeler	Şiir
AYÇA'NIN GÜNLÜĞÜ	Hamdi TOPÇUOĞLU	Yenilikler ve Gelişmeler	Öyküleyici
ESRARLI ADA	Jules VERNE	Yenilikler ve Gelişmeler	Öyküleyici
ADINI GÖKLERE YAZDIRAN ÇOCUK	Vehbi BELGİL	Yenilikler ve Gelişmeler	Öyküleyici
ENERJİ BİRİKİMİ	Nesrin SIRMATEL	Üretim, Tüketim ve Verimlilik	Şiir
ÇALIŞAN HALKIM	Talip APAYDIN	Üretim, Tüketim ve Verimlilik	Öyküleyici
GERİ KAZANIM	Aslı ZÜLÂL	Üretim, Tüketim ve Verimlilik	Bilgilendirici
EKMEK	Hasan Ali YÜCEL	Üretim, Tüketim ve Verimlilik	Şiir
EL İŞLEMELERİ	Tahsin ÖZ	Güzel Sanatlar	Bilgilendirici
EBRU SANATI	Ömer Faruk DERE	Güzel Sanatlar	Bilgilendirici
BUGÜN BAYRAM	Barış MANÇO	Güzel Sanatlar	Şiir
MASAL ÜLKESİNDE IRMAKLAR	Ahmet KAHVECİ - Mehmet SAYDUR	Güzel Sanatlar	Öyküleyici
SANATKÂRLAR EL ÖPMEZLER	Avni ALTINER	Güzel Sanatlar	Öyküleyici

Çizelge 4.2. Altıncı sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinlerin adı, yazarı, teması ve türü

METNİN ADI	YAZARI	TEMASI	TÜRÜ
TÜRKİYE'M TÜRKİYE'M	Halim YAĞCIOĞLU	Sevgi	Şiir
NİLÜFER PRENSES	Uğur BÜĞET	Sevgi	Öyküleyici

KARAMELLİ AKİDE ŞEKERİ	Mavisel YENER	Sevgi	Öyküleyici
MARTHA'NIN SIRRI	Dot ABRAHAM	Sevgi	Öyküleyici
BEN ÖĞRETMENİM	Türkân GEDİK BENGİ	Sevgi	Şiir
ANADOLU'NUN SESİ	İsmet KÜR	Atatürk	Öyküleyici
KADIN ULUSUN TEMELİDİR!	İsmet KÜR	Atatürk	Öyküleyici
ATATÜRK'ÜN YENİ TARİH ANLAYIŞI	Osman BİRCAN	Atatürk	Bilgilendirici
ATATÜRK GÜLÜMSEDİ	Talat TEKİN	Atatürk	Şiir
ATATÜRK'TEN ÖZDEYİŞLER	Mustafa Kemal ATATÜRK	Atatürk	Bilgilendirici
KOMŞULUK	Şevket RADO	Toplum Hayatı	Bilgilendirici
DOSTLUĞUN DEĞERİ	BEYDEBA	Toplum Hayatı	Öyküleyici
ERZURUM'U BÖYLE SAVUNDUK	Feridun Fazıl TÜLBENTÇİ	Toplum Hayatı	Bilgilendirici
KONUĞA İKRAM	Mehmet ÖNDER	Toplum Hayatı	Bilgilendirici
MAYMUNUN KRALLIĞI	La FONTAİNE	Toplum Hayatı	Öyküleyici
PULSUZ DİLEKÇE	Atalay YÖRÜKOĞLU	Kişisel Gelişim	Bilgilendirici
KIRMIZI PABUÇLAR	Nehir TUNAZ	Kişisel Gelişim	Öyküleyici
AH ŞU GENÇLER	Turgut ÖZAKMAN	Kişisel Gelişim	Öyküleyici
İLK ADIM	Rabona Turner GORDON	Kişisel Gelişim	Şiir
SONUNCU KOŞUCU	Lisa BENCH	Kişisel Gelişim	Öyküleyici
MOR SALKIMLI EV	Enver AHMET	Zaman ve Mekân	Öyküleyici
İSTANBUL	Ziya Osman SABA	Zaman ve Mekân	Şiir
ARJANTİN	Gülten DAYIOĞLU	Zaman ve Mekân	Bilgilendirici
OKUL	Âşık Veysel ŞATIROĞLU	Zaman ve Mekân	Şiir
ÇOCUKLUK	Ayhan BOZFIRAT	Zaman ve Mekân	Öyküleyici
LEYLEKLER	Mehmet GÜLER	Doğa ve Evren	Öyküleyici
RÜZGÂR	Cahit KÜLEBİ	Doğa ve Evren	Şiir
YER ÇEKİMSİZ YAŞAM	Alp AKOĞLU	Doğa ve Evren	Bilgilendirici
DÜNYA VE ZAMAN	Suhan HATİPOĞLU	Doğa ve Evren	Şiir
ODAMDA AĞUSTOS BÖCEĞİ	Oktay AKBAL	Doğa ve Evren	Bilgilendirici

Çizelge 4.3. Yedinci sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinlerin adı, yazarı, teması ve türü

METNİN ADI	YAZARI	TEMASI	TÜRÜ
KİTAPLARLA KURULAN DOSTLUK	Coşkun ERTEPINAR	Okuma Kültürü	Şiir
KÜTÜPHANELER	Mehmet KAPLAN	Okuma Kültürü	Bilgilendirici
OKUMAK	Hasan Âli YÜCEL	Okuma Kültürü	Bilgilendirici
KİTABIN DEĞERİ	İbrahim ÜNAL	Okuma Kültürü	Bilgilendirici
AHMET MİTHAT EFENDİ	Saliha ŞAHAN	Okuma Kültürü	Bilgilendirici
ATATÜRK'ÜN DÜŞÜNCE HAYATI	Şenol KALAYCI	Atatürk	Bilgilendirici
ATATÜRK'ÜN KİŞİLİĞİ VE ÖZELLİKLERİ	Muhammed ŞAHİN	Atatürk	Bilgilendirici

DEVLET TİYATROSU NASIL KURULDU?	Niyazi Ahmet BANOĞLU	Atatürk	Öyküleyici
SANATÇI EL ÖPMEZ	Şenol KALAYCI	Atatürk	Öyküleyici
50. YIL MARŞI	Bekir Sıtkı ERDOĞAN	Atatürk	Şiir
ÖĞRETMENİMİZ ATATÜRK	Gülgün AKBABA	Atatürk	Bilgilendirici
BİR FİNCAN KAHVE	Mehmet ÖNDER	Millî Kültür	Bilgilendirici
ZAMANA VURULAN KIRKİT	Feyzi HALICI	Millî Kültür	Şiir
KIRKPINAR'A ADINI VEREN KIRK YİĞİT	Hasan Lâtif SARIYÜCE	Millî Kültür	Öyküleyici
DEYİMLERİN ÖYKÜSÜ	İskender PALA	Millî Kültür	Öyküleyici
NASRETTİN HOCA	Ferit Ragıp TUNCOR	Millî Kültür	Öyküleyici
BURSA	Mehmet ÖNDER	Zaman ve Mekân	Öyküleyici
ZAMANI KAZANMAK VEYA KAYBETMEK!	Şevket RADO	Zaman ve Mekân	Bilgilendirici
ODALAR VE SOFALAR	Sabri Esat SİYAVUŞGİL	Zaman ve Mekân	Şiir
HAN DUVARLARI	Faruk Nafiz ÇAMLİBEL	Zaman ve Mekân	Şiir
VERİLEN SÖZÜ TUTMAK VE VAKTİNDE İŞ YAPMAK	Selim SırrıTARCAN	Zaman ve Mekân	Bilgilendirici
BEBEK	Adalet AĞAOĞLU	Duygular	Öyküleyici
SAADET YOLU	Şevket RADO	Duygular	Bilgilendirici
İYİMSER OLMALI	Andrè MAUROİS	Duygular	Bilgilendirici
ÇİVİ	Sevgi Öyküleri	Duygular	Öyküleyici
KORKU	İbrahim Alâettin GÖVSA	Duygular	Bilgilendirici
ALİ RIZA BEY VE KIRKAMBARI	Elif NACİ	Güzel Sanatlar	Bilgilendirici
RODİN'DEN ALDIĞIM DERS	Stefan ZWEIG	Güzel Sanatlar	Öyküleyici
TURAN OFLAZOĞLU İLE SOHBET	Dergâh Dergisi	Güzel Sanatlar	Bilgilendirici
KARA TOPRAK	Âşık Veysel ŞATIROĞLU	Güzel Sanatlar	Şiir
ŞİİR YAZMA SANATI	Seyit Kemal KARAALIOĞLU	Güzel Sanatlar	Bilgilendirici

Çizelge 4.4. Sekizinci sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinlerin adı, yazarı, teması ve türü

METNİN ADI	YAZARI	TEMASI	TÜRÜ
ERGENEKON DESTANI	Seyit Kemal KARAALIOĞLU	Toplum Hayatı	Öyküleyici
ANADOLU'DA KONUKSEVERLİK GELENEKSELDIR	Mehmet ÖNDER	Toplum Hayatı	Bilgilendirici
KEFİL	Friedrich von SCHİLLER	Toplum Hayatı	Öyküleyici
ANADOLU'DAKİ AYAK İZLERİ	Bülent GÖZCELİOĞLU	Toplum Hayatı	Bilgilendirici
HALKIN AĞZI TORBA DEĞİL Kİ BÜZESİN	Eflâton Cem GÜNEY	Toplum Hayatı	Bilgilendirici

ATATÜRK'ÜN KİŞİLİĞİ VE ÖZELLİKLERİ	http://www.meb.gov.tr/belirligunler/10kasim/kisiligi.htm	Atatürk	Bilgilendirici
ATATÜRK, SANAT VE EDEBİYAT	Mehmet Yaşar BİLEN	Atatürk	Bilgilendirici
ATATÜRK	İbrahim MİNNETOĞLU	Atatürk	Şiir
ATATÜRK'ÜN GENÇLİĞE HİTABESİ	Mustafa Kemal ATATÜRK	Atatürk	Bilgilendirici
KADERE MEYDAN OKUYAN ADAM	Ruşen Eşref ÜNAYDIN	Atatürk	Öyküleyici
ATATÜRK NEREDE?	Osman Güngör FEYZOĞLU	Atatürk	Şiir
KALDIRIMLAR	Necip Fazıl KISAKÜREK	Zaman ve Mekân	Şiir
ÜLKEMİN RENKLİ HARİTASI	Mehmet GÜLER	Zaman ve Mekân	Öyküleyici
YAŞADIĞIMIZ GÜNLERİN HESABI	Şevket RADO	Zaman ve Mekân	Bilgilendirici
BEYAZ EV	Ziya Osman SABA	Zaman ve Mekân	Şiir
ANKARA	Anna MASALA	Zaman ve Mekân	Bilgilendirici
MARTI	Richard BACH	Kişisel Gelişim	Öyküleyici
İNSANLIĞIN CESARET VE ONUR SİMGESİ: HELEN KELLER	Nuray BORTOSCHEK	Kişisel Gelişim	Bilgilendirici
MEŞEYLE SAZ	Jean de La FONTAİNE	Kişisel Gelişim	Öyküleyici
SATILIK KİTAP	Sevim AK	Kişisel Gelişim	Öyküleyici
GÜLER YÜZ	Şevket RADO	Kişisel Gelişim	Bilgilendirici
İÇİMDEKİ BEN	Sema MARAŞLI	Okuma Kültürü	Öyküleyici
ÖYKÜLERİN SICAĞINDA CAHİT SITKI	Esra KARADUMAN OKAY	Okuma Kültürü	Bilgilendirici
KİTAPLARLA KURULAN DOSTLUK	Coşkun ERTEPİNAR	Okuma Kültürü	Şiir
HAVA YAĞACAK GİBİ DURUYOR BUGÜN	Burhan EREN	Okuma Kültürü	Öyküleyici
BİR KİTAP OKUDUM HAYATIM DEĞİŞTİ	Melisa Ceren HASMADEN	Okuma Kültürü	Bilgilendirici
DUT AĞACININ KORKUSU	Sevim AK	Duygular	Öyküleyici
KİRAZLI ŞAPKA	Nezihe ARAZ	Duygular	Öyküleyici
DUYGUSAL DÜNYAMIZ	Hamdullah AKTAŞ	Duygular	Bilgilendirici
SOLUK RESİMLER	Oktay AKBAL	Duygular	Öyküleyici
AYRILMANIN BÖYLESİ	Suna TANALTAY	Duygular	Bilgilendirici

Çizelgeler dikkate alındığında, beşinci sınıfta 38, altıncı sınıfta 30, yedinci sınıfta 31, sekizinci sınıfta 31 olmak üzere kaynağı/yazarı belirtilen toplam 130 metnin olduğu görülmektedir. Bu metinlerden 67'si şiir metni, 34'ü öyküleyici metin, 53'ü de bilgilendirici türden metindir. “Atatürk” teması tüm sınıflarda ortak, “Zaman ve Mekân” teması 6, 7 ve 8. sınıflarda ortak, “Güzel Sanatlar” teması 5 ve 7. sınıflarda

ortak, “Toplum Hayatı” teması ile “Kişisel Gelişim” teması 6 ve 8. sınıflarda ortak, “Okuma Kültürü” teması ile “Duygular” teması da 7 ve 8. sınıflarda ortak olmak üzere, ilgili ders kitaplarında toplam 16 farklı tema yer almaktadır.

4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Alt Problem: Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde yer alan yakın ve uzak bağdaştırmalar nelerdir?

Sözcüklerin ve sözcük birlikteliklerinin bir yaşam alanı olduğu ve metnin bağlamından bağımsız düşünülmemeyeceği için, ayrıca bu bölümde verilmesi durumunda akışı bozacağı için metinler EKLER (Ek B: Metinler) bölümünde sırasıyla verilmiştir. Sözcüklerin yaşam alanları sunulurken çoğu durumda ilgili cümleden daha öncesine veya sonrasına da gönderim yapıldığından dolayı bağdaştırmaların geçtiği cümleler yerine metnin tamamının verilmesi daha uygun görülmüştür. İlgili metin içerisinde yakın bağdaştırmalar sarı, yakın bağdaştırma oluşturan deyim ögeleri turkuaz, uzak bağdaştırmalar da yeşil renkte vurgulanmıştır. Ör. “KADERE MEYDAN OKUYAN ADAM” metninde ilgili cümleler içerisinde “**Haziran sabahı**”, “**Meydan okumak**”, “**Nesillerin başları üstünde çağlayan çınar**” ya da “SOLUK RESİMLER” metninde “**Erik ağaçları**”, “**Göze çarpmak**”, “**Zamanın tokadı**” bağdaştırmaların gösterimi gibi.

Ayrıca, metinlerin konumunun daha iyi anlaşılabilmesi için, birinci alt problem ile “Ek B”deki metinlerde; “**Beşinci Sınıf Türkçe Ders Kitabı Metinleri**”, “**Altıncı Sınıf Ders Kitabı Metinleri**”, “**Yedinci Sınıf Ders Kitabı Metinleri**”, “**Sekizinci Sınıf Ders Kitabı Metinleri**” başlığı altında, başlıkta görülen renkte zemin kullanılmıştır.

Beşinci Sınıf Türkçe Ders Kitabı Metinleri

1. Tema: Birey ve Toplum

OKULUMUZ / Şiir

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Sevgili okul Neşe, bilgi yuvası Güzel kitaplar Çatın altı	

Kötü duygular	
---------------	--

ÜZÜNTÜ PAYLAŞILINCA AZALIR

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Atay'ın sıra arkadaşı Ders boyu Sıranın üstü Arkadaşının omzu Elinin tersi Evin kirası Babamın kazancı İlaç parası <i>Ödü patlamak</i> Hüseyin'in sesi Arkadaşının eli Güç durumu Giriş zili	

HERKESE GÜZEL BİR DÜNYA

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Ana caddenin yaya kaldırımı Trafik ışıklı işaret cihazı Yaya kaldırımının başı Engelli bir adamın engellilere özgü arabası Yeşil ışık Engelli adam Arka tekerlekler Yolun karşı kenarı Kırmızı ışık İlk dersin günlük olaylar bölümü Çok güzel bir söz İlginç sonuçlar İş yeri Güzel ve rahat bir yaşam	

KİRAZ AĞACINDAKİ ÇALIKUŞU (Serbest Okuma Metni)

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Büyük bahçe Kiraz ağaçlarının yemişleri Tatil günleri Serçe kuşları Yüksek dalların uçları Son kirazlar Ağaç tepesi Yaşlıca bir komşunun ta burnunun ucu <i>Akil etmek</i> Münasebetsiz bir kuş İri bir dalın üstü Büyükçe bir kız Koskoca bir hanım Büyük dikkatsizlik	

Sincap çevikliği İhtiyar komşu Önlüğümün cebi	
---	--

TATLI DİL (Serbest Okuma Metni)

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Mağaza vitrinleri Sahici insanlar Dilin tatlısı Cana yakın Ağzın içi <i>Can yakmak</i> <i>Kalp kırmak</i> Acı dilin zararı Dünya güzeli Güzel insanlar Tatlı dil İnsan dili <i>Ters gitmek</i> Ufak bir zahmet İnsan kalbi Tatlı dilin emri Sihirli bir anahtar Kötü adam Kısa bir zaman <i>Foyası meydana çıkmak</i> İyi insan Yüreği merhametle, sevgi ile dolu insanın dili Geçici dünya <i>Gönül yıkmak</i>	Tatlı emir Gönül devirmek

2. Tema: Atatürk

BUGÜN / Şiir

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Şanlı bayrak Yurdumun en büyük bayramı Şanlı düğün İstiklal sevdası Bayrağın altı Destanlar kaynağı	Ufukların gül açması

BU MİLLETLE NELER YAPILMAZ

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Soruların yanıtı Halk içi Erzurum Kongresi Yüksek rütbeli subaylar Erzurumluların eski ve güzel bir âdeti Kaplancanın önü Söğütlerin gölgesi Yurdumuzun içi	

Ilıca'nın batısı Adamın ardı Göçmen kafilesi Gür ve ak sakallı, dinç bir ihtiyar İhtiyarın hatırı Yurdun içi <i>Ekmeğini çıkarmak</i> Uzun bir toplantı Dünyanın durumu Mustafa Kemal Paşa'nın yanı Kurtuluş ışığı	
--	--

ATATÜRK'ÜN GÖZYAŞLARI

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Cumhuriyetin 15. yıl dönümü Ağır hasta Dolmabahçe Sarayı Atatürk'ün manevi kızı İlk söz Cumhuriyet Bayramı Bal mumu rengi Gözlerinin etrafı Mor halkalar Derin kuyu Deniz mavisi gözler Kuleli Lisesi öğrencileri Onuncu Yıl Marşı Tunç siperi Atatürk'ün doktoru Tatlı bir ifade Gür ses Güçlü, inançlı bir nesil Neslin heyecanı Yurt ve bayrak aşkı Dünyanın en büyük, en mutlu ülkesi Ulusların mutluluğu, esenliği <i>Gölge düşürmek</i> Kötü niyetliler Gençlerin sesi Pencerenin önü <i>Kıyamet kopmak</i> <i>Gözleri dolmak</i> <i>Dize getirmek</i> Büyük insan Büyük kumandan Gençlerin sevgisi	

ÜLKEMİZDE CUMHURİYET (Serbest Okuma Metni)

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Erzurum ve Sivas toplantıları Kurtuluş Savaşı Halk desteği Türkiye Büyük Millet Meclisi	

Meclis Başkanı <i>Kafasına koymak</i> Cumhuriyet yönetimi Silah arkadaşları Çankaya Köşkü <i>Davet etmek</i> Anayasa'mızın birinci maddesi Türkiye Devleti'nin hükümet şekli Cumhurbaşkanı seçimi Türkiye Devleti'nin ilk cumhurbaşkanı Cumhuriyetin ilanı Yurdun her yeri Coşkulu şenlikler Ulusal bayram En büyük devlet adamı Türk halkının önderi Türk gençleri Türk ulusu En kutsal görev	
--	--

KIRK ASIRLIK TÜRK YURDU (Serbest Okuma Metni)

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
1923 yılı Martın 15. Pazar günü Adana istasyonu Halkın coşkun alkışları Yarı yol Kadın kalabalığı Kalabalığın arası Genç kız Atatürk'ün önü Genç kızın şahsı İskenderun'la Antakya'nın halkı <i>Gözleri yaşarmak</i> Atatürk'ün gözleri Mavi gözler Pembe yüz Çelik parıltısı Kırk asırlık Türk yurdu Yabancı eli Hatay davasının en heyecanlı günleri Doktorların mutlak istirahat önerisi Olağanüstü bir dayanıklılık	

3. Tema: Sağlık ve Çevre

ORMAN TÜKENİRSE

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
<i>Yağmur boşanmak</i> Yaman bir sel Bahtsız bir köy Dağ arası <i>Alıp başını gitmek</i> Büyük şehirler	

Güzel dağ Güzel tepeler İhtiyar adam Köylüler arasında en yaşlısı Yeşillik içi <i>Hak vermek</i>	
---	--

DERİNLİKLERDE YAŞAM

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
İlginç bitki Sorunun yanıtı Bilim insanları Su kaplumbağası Yeşil'in yolculuğu Kamera aracılığı Denizaltı dünyasının ilginç yönleri Sıcak kumsal Derin sular Su altı Kocaman bir balık Küçücük balıklar Yanlış alarm Baraküda sürüsü Müziğin ritmi Büyük balıkların akli Rengârenk bir çiçek bahçesi Denizgüllerinin vantuzları Kaplanın pençesi Denizin derinlikleri Alışılmışın dışı Palyaço balıkları Denizgülünün düşmanı Kelebek balığı <i>Kendini siper etmek</i> Büyük balık Mercan kayalıkları Dev katırtırnakları Kayalıkların yanı Derin bir nefes Arkadaşlarının yanı Kayaların arası Kocaman ve beyaz bir köpek balığı Pilot balıkları <i>Kılına dokunmamak</i> İlginç hayatlar Hint Okyanusu Taş balığı Sırt dikenleri Omurgasız hayvanlar Karmaşık beyin Eşinin karnı Kocaman mavilikler İlginç yaşam	

RÜZGÂR / Şiir

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Kıyıları boyu Tuz kokusu Katran kokusu Ter kokusu Islak, karanlık odalar Güneş altı Haşhaş çiçeği Bir tel saç	Rüzgârın yüreği Bulutları koyun gibi gütmek

SON MARTI (Serbest Okuma Metni)

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Kentin küçük parkı Apartmanlar arası Kentin kirli denizi Denizin yakınları Kentin tek akasya ağacı Güzel sözler Akasyanın tozlu yaprakları Akasya ağacı Güzel şarkı Yaşlı bir martı Çocukluğumun martıları Çocukluğumun güzel günleri Çocukların şarkıları Gri gökyüzü Çocukların başları üzeri Akşamın bulutları En mutlu martı Denizin tek martısı Okyanusun ötesi Yeni sular Uzun yolcuk Denizin suları Yaşlı gövde Asitli sular Küçük mutluluk Kocaman kentin tek akasya ağacı Kentin en mutlu kişisi Kalbimin yanı Gökyüzünün en uzak yıldızları Kentin çocukları Masal kitabı Eski mavi rengi Güzel bir dünya Şarkıların konusu Güzel bir dünyanın varlığı Martının solgun gözleri Son nefes Deniz arası Denizin solgun suları	Ölgün sular

KARA TOPRAK (Serbest Okuma Metni) / Şiir

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Sadık yârim Kara toprak Nice güzeller Türlü türlü meyva	

4. Tema: Değerlerimiz

SÖYLEŞEREK ÖĞRENME

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Şiirin babası Tarihin babası Hayvan masalları Kısa bacak Tavşanın karşısı Kaplumbağanın sırtı Yarışın yarısı Ağacın gölgesi Ezop Masalları <i>Dostlar alışverişte görsün</i>	

KELOĞLAN'IN DİLİYLE

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Köyümün dağları, toprakları <i>Burnunda tütmek</i> <i>Yol almak</i> Görkemli bir kent Büyük bir hazırlık <i>Göze çarpmak</i> Ertesi gün Ülkenin kurtuluş bayramı <i>Davet etmek</i> Sabahın erken saatleri Eşek yarışı Deve koşusu Padişahın askerleri Kel yiğidin yanı <i>Gülmekten kırılmak</i> İri bacaklar Uçları düğümlü kuşak Kuşağın düğümleri Kel kafalının bacakları Uzun kuşak Adamın boynu En yiğit adam <i>Yenik düşmek</i> Rezil etmek Oyuna getirmek <i>Şaha kalkmak</i> Doru kısarak	

VATAN / Şiir

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Küçük kalp Vatan sevdası Hoş koku Mavi gökler Yeşil sular Mübarek memleket	Dalgaların lisanı Şeref fisıldayan nehirler Uyan diye uğuldayan korular

OĞUZ KAĞAN DESTANI (Serbest Okuma Metni)

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Oğuz Kağan'ın yanı Ak sakallı, kır saçlı, zeki vezir Vezirin adı Altın yay Gümüş ok Gün doğusundan gün batısı Düşmanların hilesi Türk milleti Uluğ Türk'ün sözleri Koca bilgin <i>Kulak vermek</i> Oğuz'un büyük oğulları, küçük oğulları Büyük kurultay Büyük ala gölgelikli kıl çadır Alanın en orta yeri Çadırının sağ yanı Altın tavuk Ak koyun Sol yan Gümüş tavuk Kara bir koyun At üstü <i>Yol almak</i>	

NASRETTİN HOCA'NIN KÖYÜNDE (Serbest Okuma Metni)

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
<i>Yolu düşmek</i> Yol üzeri Benzinliğin önü Yüksekçe bir kaide Nasrettin Hoca heykeli Eşegin üzeri Karşı yamaç Bayırın altı Hortu Köyü Nasrettin Hoca köyü Ankara-Eskişehir yolu Dar bir yol Bakkal dükkânının tahta peykeleri Buruk demli çay <i>Dili çözülmek</i>	Sohbete düğüm vurmak

<p>Nasrettin Hoca torunu Köyün bir ucu Kerpiç ev Sivrihisar medreseleri Hayat hikâyesi On üçüncü yüzyılın sonları Yolun sağı Basık damlı kerpiç evler Küçük bir Anadolu köyü İnsanlığın iç ve dış yapısı Büyük haşmetli köy</p>	
---	--

5. Tema: Güzel Ülkem Türkiye

TÜRKİYE'M / Şiir

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
<p>Kara kış İyi yürekli kardeşlerim Kötü göz Çiğdem kokulu memleketim Deniz mavisi Nehirler boyu Sıcak kucak</p>	

ANADOLU'DA KİLİM DEMEK

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
<p>Anadolu halkı Anlamlı şekiller, çizgiler El işleri Bayram şenliği Düğün alayı Gönül dolusu türkü Her yörenin kendine özgü kilimi İşin ustaları Kilim ve halıların yün iplikleri Doğal boyalar Kök boya Çeşitli bitkilerin yaprak, meyve veya kökleri Anadolu kilimleri ve halıları Doğal renk özellikleri</p>	<p>Renk sofrası</p>

İSTANBUL DÜNYAM

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
<p>Güzel bir il Yedi tepeli, iki yakalı şehir Avrupa yakası Vapurların güvertesi Su sesi Hayvanat bahçesi Büyük bir bahçe En uzun hayvan</p>	<p>İstanbul dünyam</p>

En büyük hayvan Kocaman yapı Dolmabahçe Sarayı Topkapı Sarayı Şiir kitapları İstanbul şiiri İstanbul gezisinin tatlı hatırası	
---	--

EDİRNE (Serbest Okuma Metni) / Şiir

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Tuna Nehri Dört asırlık Selimiye İnce boylu dört minare Sinan'ın dört genç kızı Yeryüzünün cenneti Ovaların bereketi Ataların armağanı Yiğit Edirne Kartalların yuvası Kem gözler	Minarenin gönüllere akan Çobanyıldızı olması Gümüş tel ırmaklar Altın kemer köprüler

BURSA (Serbest Okuma Metni) / Şiir

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Cennetten bir köşe Şeftali bahçeleri Dağların dik başları Genç kızlar İpekli kumaş Cem Sultan'ın çinili türbesi Gür suların sesi Türk sanatının en parlak yıldızı <i>Kulağına çarpmak</i> Nilüfer'in sesi Yurdumuzun yeşil bir köşesi	Çekirge hamamları Kıvrım kıvrım Nilüfer'in ovaların kızı olması (Nilüfer: Bursa'nın ilçesi)

6. Tema: Yenilikler ve Gelişmeler

UÇAK YOLCULUĞU / Şiir

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Akdeniz sahilleri Sıcak sıcak denizler Gemici çocuklar	

AYÇA'NIN GÜNLÜĞÜ

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Sicim gibi yağmur Hava durumu Güzel bir yolculuk Türkiye saati	

Atatürk Hava Limanı Sultan Ahmet Camisi Topkapı Müzesi Apollon Tapınağı İlk Çağ Ege'nin mavi suları Yan yollar Kurban Bayramı Deri ceket Malların parası Yana yakıla Firmanın sekreteri Paranın gönderi makbuzu Bayram kartı Kısa süre Almanya gibi uzak bir yer Posta arabaları	
--	--

ESRARLI ADA (Serbest Okuma Metni)

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Son safra Dalgaların sesi Balonun altı Kararlı bir erkek sesi Balonun sepeti Sesin sahibi Sepetin ipleri Gür bir ses Engibeli kara parçasının silueti <i>Yol almak</i> Kısa süre Ağın ipleri Şans eseri Balonun ağlarından üst kısmı İri, kaya gibi sert dalga Korkunç fırtına Kaderin garip koşulları Savaş tutsakları	

ADINI GÖKLERE YAZDIRAN ÇOCUK (Serbest Okuma Metni)

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Küçük çocuk Yıldızlarla dolu gök kubbe Kaoru'nun babası Gökler arası Ailenin en büyük evladı Ana babasının ve üç kardeşinin yükü Mesleğin incelikleri Sanayi kenti Bentenjima kasabası Yeni ev Evin damı Küçüğün gök merakı	

Okulun kitaplığı Gök bilim Gök haritaları Teleskop yapımı ile ilgili fizik, kimya, optik bilgileri Eski makine parçaları Teleskop parçaları Kuyruklu yıldızlar Genç Kaoru Yeni bir kuyruklu yıldız Büyük hız Ailenin yükü Kaoru ile annesinin omuzları Piyano fabrikası Tuş üretimi Boş vakitler Oğlunun sağlığı Profesyonel gök bilimciler İç açıcı Göğün doğu tarafı Güney kubbesi Toz duman arası <i>Dikkat kesilmek</i> Toz bulutu Tokyo Gözlemevi Piyancıların, sinemacıların, radyocuların akını Oğlunun adresi Piyano fabrikasının önü <i>Mahşere dönmek</i> Fabrika müdürünün tepkisi Değerli işçi “İkeya Kuyruklu Yıldız 1963-a” resmî adı “Kuyruklu Yıldız 1964-f” adı Genç amatör gök bilimci “İkeya-seki” adı Genç İkeya Otel işleri Nobel Edebiyat Ödülü İkeya'nın durumu İşin tuhafı	
--	--

7. Tema: Üretim, Tüketim ve Verimlilik

ENERJİ BİRİKİMİ / Şiir

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Zenginlik kaynakları Çağdaş insan	

ÇALIŞAN HALKIM

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Mevsim boyu Sınırsız gayret Gözlerimin önü Sarı birer bulut	

<p> Ertesi gün Uzak yığınlar Serin hava Islak toprak Irmak boyları Yarı yer Bulanık su Uzun değnekler Suların akıntısı Çıplak bacaklar Soğuk suların içi Büyük çaba İnsanın içi Köy yolu Keskin dönüşler Kocaman kamyon Küçük yuvarlak direksiyon Korkunç uçurumların kıyıları <i>Dikkat kesilmek</i> Sinirli alın Gayret terleri Şoförün gayreti Tütün tarlası Tarım araçları <i>Ter dökmek</i> Toprak hasreti İş elbiseleri Şeker yapım rekoru <i>Rekor kırmak</i> İşçilerin yüzleri Çalışmışlığın, gayretin silinmez izi Küçük öküzler Koca ağaç tekerler Boyundurukta koşulu öküzler Asker pantolonlu adam Memleketimin üstü Büyük gayret Ulusun çocuğu Derin istek </p>	
--	--

GERİ KAZANIM

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
<p> Çöp kutusu Zaman içerisi Çöp kavramı Ekonomik koşullar Yeni iş alanları Motorlu araçlar Doğal kaynakların sınırlılığı Çevre kirliliği Dünya üzeri Kentlerin büyük çoğunluğu Çöplerin bir bölümü Geri kazanım yolu Geri kazanım halkasının simgesi Geri kazanımın ilk aşaması </p>	

Geri kazanım halkasının ilk oku Geri kazanım kumbaraları İş yerleri Geri kazanım tesisleri Yeni ürünler Yeniden üretim Geri kazanım işletiminin ikinci oku Ormanlık alanlar Fosil yakıtlar Bilgi birikimi	
--	--

EKMEK (Serbest Okuma Metni) / Şiir

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Harman yeri Güzel kokulu ekmeç	

8. Tema: Güzel Sanatlar

EL İŞLEMELERİ

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Eski sanat Halk arası Kızların en kıymetli çeyizleri Yatak takımı Kışlık torbası Düğün günü Köylü kız Saf ruhlu sanatkar <i>Meydana gelmek</i> Lale, sümbül, karanfil, gül, menekşe gibi çiçekler Selvi, çınar, meşe, asma gibi ağaçlar Üzüm, armut, kayısı gibi meyveler Ay, güneş, bulut gibi doğa varlıkları Köşk, saray gibi yapılar Eski zamanlar Milletın motifleri Zamanın ve milletin zevki Büyük başarılar Sanat harikası	

EBRU SANATI

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Kıvamlı suyun üzeri Gül dalı At kılı Sığır ödü Kâğıt yüzeyi Sanatın adı Bulutumsu manası XX. asrın başları Boyalı kâğıtlar	

Eserimizin altı Fırça darbeleri Boya ayarları Çok eski tarihli kitap ciltleri Yan kâğıdı Eski albümler Yazıların kenarları Matbaanın icadı Baskı kitapları Ebrulu süslemeler Baskı ebruları <i>Ortaya çıkmak</i> Ebru sanatı Cumhuriyet Dönemi Güzel Sanatlar Akademisi	
---	--

BUGÜN BAYRAM / Şiir

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
En güzel giysiler Taze kır çiçekleri Yaz geceleri <i>Göz kırmak</i> Soğuk günler Yıldızlar içi <i>Gönül almak</i> Güzel çiçekler	Soğuk günlerde kalbi ısıtan en sıcak anı

MASAL ÜLKESİNDE IRMAKLAR (Serbest Okuma Metni)

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Masal ülkesi Ana renk Irmakların yanı Mavi ırmak Yeşil renk Mor renk <i>Seyre dalmak</i> Yeşil sular Yeşil ormanlar Turuncu tonda kuşlar Yeşil ile mavinin tonları Ana ve ara renkler Suyu bol mavi ırmak Mavi denizler Denizin rengi Beyaz bulutlu mavi gökyüzü Sıcak renkli kuşlar	Kırmızı ırmak Sarı ırmak Turuncu, yeşil ve mor ırmaklar Turuncu ırmak kolu

SANATKÂRLAR EL ÖPMEZLER (Serbest Okuma Metni)

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Şehir tiyatrosu Atatürk'ün sohbet toplantıları	

Büyük Ata <i>Dile getirmek</i> Gazi Çiftliği Marmara Köşkü Maarif Vekili Devlet adamları Gecenin yarısı Masmavi gözler Yüzünün tatlı yumuşak ifadesi <i>Kaşları çatılmak</i> Sert bir ses	
---	--

Altıncı Sınıf Türkçe Ders Kitabı Metinleri

1. Tema: Sevgi

TÜRKİYE’M TÜRKİYE’M / Şiir

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Büyük destanlar Sonsuz hürriyetim Ulu rüzgâr Dumanlı toprak Tek bir aşk Layık evlatlar Karlar altı <i>Göğüs germek</i> Aziz toprak Ana toprak Şehit kanları Düşman ateşi Atalar mirası bayrak	İçli memleketim Ağrıların, Torosların, Kazdağların ulu rüzgârlarla dövüşmesi Seyhanların Ceyhanların altın akıtması

NİLÜFER PRENSES

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Küçük bir ülke Uçsuz bucaksız bir orman Yüzyıllık ağaçların kocaman gövdeleri Serin sular Derin bir yar Masmavi bir büğet Gümüş renkli balıklar At kuyruğu saçlar Nilüferlerin rengi Ülkenin sakinleri Küçük ülkenin akıllı kralı, güzel kraliçesi İnsanların mutluluğu Kötü olay Kral ve kraliçenin tek çocuğu Ülkenin en güzel kızları Komşu ülkelerin prensesleri Halkın sorunları	Rüzgârların Meleği Çiçeklerin Meleği Çiçeklerin Meleği'nin elleri

<p><i>Haz duymak</i> Hüzünlü bir görünüm Kırmızı nilüfer Sarayın havuzu Acı bir ses Sarayın yolu <i>Yolunu tutmak</i> Ülkenin bilgeleri Kralın huzuru “Bilge Dede” dediği yaşlı bir bilge Yüce kral Uzun bir süre Kafdağı’nın ardı Dev kuşların saldırısı Kralın biricik kızı prenses Ülkemizin ormanı Ulu çınar Minik kuşlar Rüzgârın gücü Ormanımızın büteti Bütetin suyu En güzel nilüferler Sihirli asa Nilüfer çiçeği Genç bir bilge Anka Kuşu Ölümcül tehlikeler Masum insanlar Oğlunun cesur sözleri Bilgelerin çalgınca alkışları İki damla yaş Prensın alını Lacivert güllerin arası Uzun saçlar Asanın ucu Küçücük bir yıldız Güzel kız Bilgelerin toplantısı Prensın insan sevgisiyle, özveriyle dolu sözleri Tehlikelerle dolu bir yolculuk <i>Gönlü razı olmamak</i> Yakışıklı prens Anka Kuşu’nun bir kanadı Meleğin eli Prensın yanağı Nilüfer Prensese Prensın eli Ağaçların, derelerin üzeri Suların çağlıtı Yıldızlı asa Nilüferlerin yaprakları Ilık bir rüzgâr Prensın gözü Dünya güzeli bir kız Zeytin yeşili Sevinç gözyaşları Yeşil bir deniz Ömür boyu</p>	
--	--

Uçsuz bucaksız gökyüzü Nilüfer Prenses'in annesi, babası Sarayın bahçesi Davetsiz iki konuk	
--	--

KARAMELLİ AKİDE ŞEKERİ

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Karamelli akide şekeri Ders bitimi Arka sokak Gözlerinin rengi Lezzetli yemekler Okulun karşısı Üç katlı apartmanın orta katı Lastikli pazen etek Kahverengi örgü şal Gök mavisi gözler Kapının dışı Otlı börekler ustası Annemin gücü Otlı börekler ustasının ustası Sac böreği Kol böreği Tepsi böreği Pazı yaprakları Pancar yaprakları Taze soğan Böreklerin içi Kıрма yeşil zeytin Taze peynir <i>Dert yanmak</i> Evin ekmeği Cuma pazarı Öğlen yemeği Pencerenin önü Yüz çizgileri Göz kapakları Gizli hazinenin yanı Karamelli akide şekerleri Kavanozun yeri Güzel gözler	

MARTHA'NIN SIRRI (Serbest Okuma Metni)

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Fırının üzeri <i>El sürmemek</i> <i>Fark etmek</i> Kabın içi Annesinin çok özel bir baharatı <i>Dile getirmek</i> Özel bir kap Sarı ve altın yaldızlı çiçekler Gizemli baharat	

Dünyanın en iyi aşçısı Martha'nın pişirdikleri İnce bir toz Evinin dışı Tezgâhın üzeri Kek kabının kapağı Martha'nın o güzel keklerinden birinin yarısı Büyük bir dilim Mutfak masası Mutfak tezgâhı Ben'in gözleri Kâğıt parçası Kısacık bir not Martha'nın annesinin el yazısı Kekinin kalanı	
---	--

BEN ÖĞRETMENİM (Serbest Okuma Metni) / Şiir

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Tek sevgili Karanlık odalar Ayaklarımın altı Kurtuluş Savaşı Vatan sevgisi Hazların en büyüğü Emeğimin ürünü Görkemli saraylar Büyük aşklar Sevginin olağanüstü gücü Cılız fidan <i>Ayağı yerden kesilmek</i> Aydınlık yüz Kapının dışı Kara renk Yeni kuşak Kafes arkası	

2. Tema: Atatürk

ATATÜRK'TEN ANILAR

ANADOLU'NUN SESİ

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Fırtınalı, soğuk, çetin bir kış gecesi Buzlu yollar Birinci Dünya Savaşı sonu hükümetinin önemli kişileri Toplantı hâli Büyücek bir oda Mermer bir masa Türk ulusu Hayati kararlar Siyah bir redingot Astragan kalpak Genç bir adam	

<p> Kalpağın kenarı Sarı saçlar Mavi ışık parçası İrice bir burun Keskin bir kişiliğin ifadesi İncecik dudaklar Güçlü bir çene Sarışın genç adamın garip bir havası Saygıyla korku karışımı fısıltı Korkuya benzer bir duygu Olağanüstü insan Suçlu hissetmenin tedirginliği Yaşlıca, şişmanca bir adam İngiliz veya Amerikan himayesi Yaşlıca adamın sözleri Genç, heyecanlı bir adam Türk milleti Başka devletin sığıntısı, uşağı Mustafa Kemal Paşa'nın fikri Tedirgin bir ses Kahramanlar kahramanı Anadolu Anadolu halkı Mustafa Kemal'in sesi Tek yüreğin heyecanı Anadolu'nun sesi Büyük bir önder Büyük başarılarının gizleri </p>	
--	--

KADIN ULUSUN TEMELİDİR!

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
<p> Güzel bir Ankara gecesi Atatürk'ün sofrası Toplumsal konu İlk asker kadın Dünyanın hangi ülkesi Amazonların yurdu Tarihsel ilişkiler Türk memleketleri “Asker kadın” geleneği Türk kadını İyi nitelikler Gecenin en uzun konusu Türk kadınının özellikleri, üstünlüğü Ankara Kız Lisesi Yurt bilgisi Seçme, seçilme hakları Askerlik görevi Atatürk'ün soruları Pırıl pırıl çocuklar Genç kızlar Pırıl pırıl bir heyecan Büyük bir düzen Günün önemli adamları Atatürk'ün çevresi Yeni bir devrim eşiği Cümle içi </p>	

<p>Vatandaşın en büyük hakkı, en büyük görevi Kara tahta Sağlam bir mantık En büyük, en mutlu heyecan Büyük uğraşlar <i>Elde etmek</i> Kadın hakları <i>Dile getirmek</i> Savaş alanları Olağanüstü gayretlerin sonucu <i>Deliye dönmek</i> Büyük kurtarıcının boynu Kurtuluş Savaşı Anaların inancı Siyasal haklar Kız okulları Askerlik dersi Atatürk'ün arkadaşları Toplumun süsü Varlığın ulusun bin bir noktadan temeli</p>	
---	--

ATATÜRK'ÜN YENİ TARİH ANLAYIŞI

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
<p>Türk milleti Eski devirler Yeni kuşaklar İlham ve hatıra kaynağı Bir dizi olaylar <i>Işık tutmak</i> Tarih konusu İşlerin ve olayların sahibi Olayların gelişimi Türk Ocakları Kurultayı Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti Türk tarih ve uygarlığı Türk Tarih Kurumu Gazi Mustafa Kemal'in özel ilgisi Eski Çağ, Orta Çağ ve Yakın Çağ Tarihi Değerli araştırmalar Arkeolojik kazılar Tarihi köken Türk ve Türkiye Tarihi İslam ve Türk-İslam devri Geniş bir kaynak Millî ve milletlerarası kongreler Türk Tarih tezi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Türk gençleri Dil, tarih ve coğrafya konuları Öz kaynaklar</p>	

ATATÜRK GÜLÜMSEDİ (Serbest Okuma Metni) / Şiir

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Kara bulutlar Kapkara bulutlar Işıklı gözler Sımsıcak bir sevgi Aydın ufuklar	

ATATÜRK'TEN ÖZDEYİŞLER (Serbest Okuma Metni)

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
İnsanların hayatı İcat yeteneği İnsanlığın düşmanı olanların düşmanı Temellerin en önemlileri Milletin hayat damarları Büyük bir felaket Felaketin derecesi <i>Fark etmek</i> Müthiş bir etkinlik Türk ferdinin son nefesi Türk milletinin nefesi Milletin hayatı Yüksek ahlaki değer ve nitelik Eğitim ordusu Savaş meydanları Parlak zaferler Yeni Türkiye'nin genç evlatları Türk Gençliği Yüksek idealimiz Vatan sevgisi Fikir hürriyetinin en kıymetli timsali Yeni nesil	

3. Tema: Toplum Hayatı

KOMŞULUK

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Gündelik hayat Akraba cinsi Dost grubu Göz önü <i>Arası açılmak</i> <i>Para etmemek</i> Evinizin yanı Mutfak penceresi <i>Üstü kaval, altı şişhane (altı kaval, üstü şişhane)</i> <i>Tefe koymak</i> <i>İpliği pazara çıkmak</i> En yakınınızdan daha yakın bir insan Hayatın zahmetleri Acı günler Meşhur hikâye	

Apartman komşuluğu Hâli vakti yerinde bir adamın bir ineği İhtiyar kadın Gece yarısı <i>El ayak çekilmek</i> Yana yakıla <i>Hoşuna gitmek</i> Komşunun derdi <i>Kulak kabartmak</i> Bitişik komşunun ineğinin canı <i>Hayretler içinde kalmak</i> Ertesi sabah Dün gece <i>Dili varmak</i> Büyük şehirler Eski devirlerin komşuluğu Cemiyet hayatı Karşılıklı yardım Üst kat Alt kat İlk yardım Büyük bir nimet Aile çevresi Küçük çocuk İyi kalpli komşu Ev işleri <i>Çene çalmak</i> Kapı komşuluğu Ev sahibi Tek endişe Mevduat sahipleri Büyük bir ilgi	
--	--

DOSTLUĞUN DEĞERİ

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Birbirine en içten bağlı dostların karşılıklı sevgileri Sıkışık durum Dahar kenti yakını Gür ağaçlar Özgür kuşlar Çirkin yüzlü, kötü huylu bir avcı Yem taneleri Yakın bir yer Ağın içi Güvercinlerin başkanı El birliği Arkadaşının canı Kanat birliği Kapalı yerler En yakın dostum farenin ülkesi Başkanın sözü <i>Razı olmak</i> Nefsinin hakkı	

ERZURUM’U BÖYLE SAVUNDUK

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Kahraman Erzurum Anadolu bölgesi Bayezid, Aleskirt, Kars ve Ardahan tarafları Kars, Erzurum ve Ardahan istihkâmlarının durumu İlk savaş <i>Ümit vermek</i> Halyaz Savaşı Tren hattı Savaş malzemesi Hayvan sırtı Gayet az cephane Kışlık elbise Kars-Erzurum arası Kanlı bir savaş Erzurum’un kahraman halkı Deveboynu Savaşı Düşman ordusu İleri hat Türk ordusu Doğunun son kalesi Son damla kan Savaş sırası <i>Razı olmak</i> Vatanımızın uğru Düşman kolu Aziziye Tabyaları Süratli karar Topçu erleri Süngü hücumu <i>İdare etmek</i> Ağır yaralı Son nefer Top Dağı’nın ilerisi Top sesleri Silah başı Tan yeri Korkunç bir durum Felaketli an Erzurum istihkâmları Perde vazifesi Halkın vatanseverliği Kaptan Mehmet Paşa kumandası Kars Kapısı Genç bir Türk kadını Milletin tarihi Topçu neferi Top Dağı Tabyaları	Kızıl kıyametin serpintisi

KONUĞA İKRAM (Serbest Okuma Metni)

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Konuğun hâl ve hatırı Konuk odası <i>Ocağı tütmek</i>	

Ev sahibinin ocağı Köyün ortak malı Evin ocağı Konuk sahibinin durumu Tarhana çorbası Yoğurt çorbası Un çorbası Pirinç, bulgur çorbası <i>Gönül çekmek</i> Bulgur pilavı Pirinç pilavı Etli pilav Sütlü pilav Nohutlu, üzümlü, fıstıklı, zerdeli, dizi dizi pilav Anadolu'nun birçok yöresi Yemeğin tam ortası Sıcak bir çorba Sulu bir yemek Ekşili bir bamya Buz gibi hoşaf Üzüm hoşafı Erik hoşafı Kayısı, elma, vişne, nar hoşafı Yemek uzmanı Yemeklerin gerçek sayısı Anadolu ozanları On dokuzuncu yüzyıl sonları Konya'nın kadın ozanlarından Şerife Hatun'un uzun bir "Yemek Destanı" Yumuşak somun Kızartmanın kenarları Lahna dolması Nohut yahnisi Sac arası börek Palüzelye mahallebi Kaymak güllaç Kahvenin faydası Konuğun önü Dizi dizi yemekler Konuğun başı İlginç bir olay <i>Söze başlamak</i> Köy odası Halk hikâyeleri Eski Ahi gelenekleri Köy odası toplantıları Yüzük fincan oyunu Tuğra oyunu Geç saatler Yaş meyveler Ertesi gün Yumuşak minder Konuğun heybesi Para dolu kese Oda sahibi	
--	--

MAYMUNUN KRALLIĞI (Serbest Okuma Metni)

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Ormanın kralı aslan Yeni kral Krallık tacı Maymunun başı <i>Şaşırıp kalmak</i> <i>Boyun eğmek</i> Yeni kral Dil ucu Gizli bir yer Büyük bir gömü Boynumun borcu Şaklaban bir koşu <i>Faka basmak</i>	

4. Tema: Kişisel Gelişim

PULSUZ DİLEKÇE

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Yerli yersiz söz Yüksek ses Yumuşak ve keskin sözler <i>İz bırakmak</i> Küçük yanlışlar Büyük suç <i>Başına kakmak</i> Suçluluk duygusu Kötü çocuk <i>Umutsuzluğa kapılmak</i> Düş kırıklığı Örnek çocuk Kusursuz anne baba	

KIRMIZI PABUÇLAR

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Sene sonu Müzikli bir oyun <i>Gecesini gündüzüne katmak</i> İş yeri Pazar günü Halamın kızı Ödünç bir elbise Geç saat Teneke soba Çalışkan ve tokgözlü bir evlat Okulun son günleri Gösteri provaları Siyah melon şapka Beyaz atlet Beyaz şort Beyaz çorap	

Kırmızı ayakkabı Kırmızı papyon Kırmızı bir kurdele <i>Hapı yutmak</i> Kırmızı pabuçlar Oyunun esprileri Tuhaf kıyafet Keten pabuçlar Son kostümlü prova Uzun süre Müthiş bir fikir Plastik çamaşır sepeti Kırmızı keçe uçlu kalem Ayakkabı modeli Kan kırmızısı ayakkabı <i>Fark etmek</i> <i>Gurur duymak</i> Okulun tiyatro salonu Büyük bir coşku Yakın bir yer Ertesi gün	
--	--

AH ŞU GENÇLER

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Gençlik sorunları Genç insanlar Yanlış örnekler Kapının önü Mahalle içi Öğrenci tipi Estergon Kalesi Dersin sonu Süt kardeş Tarih kitabı Kalp krizi <i>Dili tutulmak</i> Dâhilerin öğrencilik yılları Modern fiziğin kurucusu Çok kötü bir öğrenci Ünlü bilgin Ailemizin yüz karası Dâhi besteci Büyük ozan Ünlü hikâyeci Tembel, başarısız öğrenciler Gelmiş geçmiş romancıların en büyüğü Ünlü mimar Öğrencilik yılları	

İLK ADIM (Serbest Okuma Metni) / Şiir

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
İlk adım En önemli adım	

Yeni bir ışık Yeni bir yer Güçlü kollar Ayaklarının üzeri En uzun yolculuk	
--	--

SONUNCU KOŞUCU (Serbest Okuma Metni)

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Maraton koşusu Korkunç sıcak bir gün Ambulans şoförü Klimalı bir ambulansın içi Sonuncu koşucu İlk sıra Kısa bir süre <i>Gözden kaybolmak</i> Mavi bir şort Beyaz, bol bir tişört Kadının dizleri Yolun iki yanı Krepon kâğıdından bir şerit Yavaş adımlar En zor iş <i>Fark etmek</i>	

5. Tema: Zaman ve Mekân

MOR SALKIMLI EV

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Hafif bir rüzgâr At arabasının sesi Mahallenin mor salkımlı evinin üst katı Yeni bir aile Yıldırım hızı Mahallenin yaşlı başlı kişileri Zavallı aile Maddi durum Mor salkımlı evin sahibi Evin üst katının iki odası Mor salkımlı ev Mahallemizin en güzel evi Odaların tavanları ve duvarları Rengârenk oyma resimler Kristal avizeler Gece lambaları Yemek ve kristal reçel takımları İnsanın gözleri Zemin kat Mermer merdivenler Evin sahibi Evin pencereleri Geniş bahçe Sultan küpesi	

Katmerli güller Meyve ağaçları Geniş kerpiç duvarlar İnsan boyu Duvarların iç tarafı ve üst kısmı Mor salkımlı çiçek Mor renk Zengin bir bey ailesinin kızı Evin avlusu Övücü sözler Mahalle çeşmesi Taze su Zerdali, şeftali, armut ağaçları En güzel meyveler Dut ağacı Askerî araçlar Kerpiç evlerin temelleri Büyük bir gürültü Komşu nine Evin iç düzeni Antika eşyalar Gül reçeli Ailenin çocukları Evin geniş bahçesi Yeni aile fertleri	
---	--

İSTANBUL / Şiir

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Vapurun sesi Mavi sular üstü Bembeyaz Kızkulesi Serin bahar Anamın toprağı Açık kol Köprü ortası Çamların kokusu Tünel'in kokusu Dünya gözü <i>Öpüp başına koymak</i>	Gözlerle kucaklamak

ARJANTİN

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Arjantin'in başkenti Buenos Aires (Boines Aires) <i>Dili dönmemek</i> Buenos Aires sokakları Güney Amerika kıtasının güneydoğusu Otuz milyonluk nüfusun yarısı Arjantin'in yüzölçümü Güney Amerika kıtasının batı kıyıları Doğu kıyı Peru uçakları Koltuklar arası Temizlik kuralları	

<p>Kocaman kirli kuşun karnı Buenos Aires yolu Şili'nin başkenti Santiago (Santiyago) <i>Ayak basmak</i> Şili toprakları Silahlı askerler Kötü günler Yabancı uçak Kör kurşunlar Engin bir su Uçsuz bucaksız su El Pazo (El Pazo) nehrinin deltası Geniş bir delta Kent gezisi Simon Bolivar (Simon Bolivar) anıtı Güzel anıtlar Eva Peron (Eva Peron)'un mezarı Arjantin'in eski bir devlet başkanının eşi Büyük bir mezarlığın özel bölümü Mezar gezisi Arjantinlilerin pek çok batıl inancı Mavi boncuk İnsanın üstü Kara kedi Sayıların uğurlusu ve uğursuzu Arjantin'in stadyumları Dondurmalarının çeşnisi Hayvan besiciliği Uğraşı dalı Et porsiyonları Parmak kalınlığı Pabuç kadar et <i>Yalayıp yutmak</i> Florida Caddesi Buenos Aires'in en ünlü alışveriş yeri Cadde üzeri Arjantin işi deri giysiler Yılan ve timsah derisi Güney Amerika ülkeleri Göz kamaştırıcı villalarla bezeli zengin semtler İtalyan, Fransız, İspanyol kentlerinin karışımı Temiz bir ülke Baş döndürücü, yürek titretici tangolar Uçsuz bucaksız çiftlikler Tango müziği ve dansı Yüzyılın başları Gemiciler mahallesi Tiyatro dekoru Ünlü tangocuların heykelleri Tango sesleri Gerçek tango dansçıları Gerçek bir tango gösterisi El Viemo Al Magen (El Viyemo Al Megın) adlı gösteri yeri Tangonun ilk yılları Eski bir salon Eva Peron'un locası</p>	
---	--

OKUL (Serbest Okuma Metni) /Şiir

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Cici yavrum Medeniyet membası Yurdun ihyası Altın bilezik İlim irfan yuvası Mücevherlerin hası İstikbal yolları Doğru yol Yurdun temeli Ata'nın sesi İlim deryası	Cennet meyvesi okul Yurdun candamarı

ÇOCUKLUK (Serbest Okuma Metni)

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Mahallenin en yüksek evi Amcamın evi Köşe başı Kocaman eski konak Mahallemizin malı Konağın çok güzel bir bahçesi Mermer havuz Havuzun çevresi Yüksek duvarların arkası İnsanın bahçesi Güzel hercaimeneşeler Kocaman bir taraça Çok güzel bir görünüm Ayak altı İkinci kahvesi Evin görünümü Sol taraf Yıkık dökük taşlar <i>İçini ezmek</i> Küçücük evler Evlerin araları <i>Yola çıkmak</i> Aynı sokağın başı Garip bir umutsuzluk Evin ön tarafı Denizin ardı Amcamın taraçası <i>Yola vurmak</i> Kaf Dağı Aslanın ağzı Kaf Dağı'nın ardı Mutlu, coşkun gösteriler <i>Yollara düşmek</i> Ülke halkı Kaynağın başı Padişahın kızı Dünya güzeli <i>Yere sermek</i> Padişahın dünya güzeli kızı	Sessiz, sabırlı uzanan mezarlık Çinilerin lacivermesi

<p>Yedi dağın ötesi Takvim yaprakları Pazar günleri Banyo görevi Sabun köpükleri Lacivert taşların üstü Delikli taş Taşın çevresi Pahalılık haberleri Yüksek ses Takvim arkalığı Savaş korkuları Gizemli tepeler Amcamın zamanı Mahallenin en güzel evi “İpotek” sözcüğü Suyun başı</p>	
---	--

6. Tema: Doğa ve Evren

LEYLEKLER

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
<p>Fabrika bacası <i>Yuva kurmak</i> Sır tutmak Yüksek fabrika bacasının üstü Uzun gagalı, uzun bacaklı bir çift leylek Amansız uzun yollar Bahara özgü müjdeler Leyleklerin kanat sesi Koca bir kış Fırtınanın, soğuğun ardı Mavi gök Güneşli ufuklar Okul yolu Çiçekli erik ağacı Ödev sırası Gök dolusu leylek Baharın içi Mavi gökyüzü Pencerenin önü Camın önü Büyük bir kalabalık Fabrikanın önü <i>Volta vurmak</i> Coplu, tabancalı bekçi Bekçinin güçlü eli Alp'in yüzü Kocaman leylek Kocaman kanatlar İnce, uzun kanatlar Ak köpükler Deniz dalgaları Gökyüzünün mavisini Gökyüzünün sonsuzluğu İnce, uzun çöpler</p>	<p>Baharın ılık soluğu (mevsim)</p>

Bulutun, güneşin içi Bayraklı taksiler Üniformalı adamlar Kocaman davullar Sarı çalgılar Bando takımı Büyük devlet adamları Tulumlu işçiler <i>Göz göze gelmek</i> Uzun yorgunluklar Yuvalarının keyfi <i>Kurdele kesmek</i> Mavi tulumlu işçiler Kara dumanların içi Alp'ın babası Gökyüzünün derinlikleri <i>Umudunu kesmek</i> Tepesi aşağı Leyleksiz, kirli bir gökyüzü Parmak damgası El hareketi Kocaman bir gökyüzü Fabrikanın yeri <i>İntikam almak</i> Çiçekli erik dalları	
--	--

RÜZGÂR / Şiir

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Kıyıları boyu Tuz kokusu Katran kokusu Ter kokusu Islak, karanlık odalar Güneş altı Haşhaş tarlaları Mavi dikenler Haşhaş çiçeği Bir tel saç	Rüzgârın yüreği Bulutları koyun gibi gütmek

YER ÇEKİMSİZ YAŞAM

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Ağırksız ortam Akrobatik hareketler Bilim adamları Kütle çekimsiz ortam Yer çekimi Fiziksel hareketler İç kulak Denge merkezi Yer çekimi merkezi Kan dolaşımı Baş bölgesi Kan basıncı	Yer çekimsiz yaşam

Astronotların boyları Omurların arası Uzun süre Mide bulantısı Büyük değişim Uzay araçları Küçük bir hava akımı Odanın içi Yüzey gerilimi Süt topu <i>Zarar vermek</i> Sıvı besinler Kapalı kaplar Katı yiyecekler Düzenli egzersiz Güç kaybı İnsan bedeni Dünya'nın yörüngesi Uzay istasyonları Rus kozmonot Mir Uzay İstasyonu Deneyimlerin ışığı Mars yolculuğu	
--	--

DÜNYA VE ZAMAN (Serbest Okuma Metni) / Şiir

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Güneş çevresi Elips yörüngesi Yeni günler Yeni mevsimler Kutup yıldızı Konuk kuşlar Pırıl pırıl güneş Masmavi deniz <i>Kucak açmak</i> Yeni aylar Sonsuz evren	Dünya'nın Güneş'ten yaşam, sevgi, coşku alması Gülümseyen ay Dünya'nın Güneş'i selamlaması Afacan aydede Ayın neşeyle dünyayı dolanması (neşeli ay)

ODAMDA AĞUSTOS BÖCEĞİ (Serbest Okuma Metni)

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Ağustos böceği Kan ter içi Dalın üstü Yaşamın amacı <i>Gelip geçmek</i> Ağustos böceğinin suçu Perdelerin kıvrımı Küçük, güzel kanatlı bir böcek Yaz gecesi Tekdüze şarkılar İnce ayrımlar Gece yaraları Gece içi	Yaşamın kapısı (+nı vurmak)

Doğanın güzel çığlıkları Gecenin karanlığı Ağaçların ardı Hişt hişt sesi Evrenin bir küçücük parçacığı Odanın içi Yaşam sınırı Yaşam deneyleri Derin öğretiler Yaşamanın anlamı Sıcak ağustos gecesi Ağustos böceğinin şarkısı Gencecik yaşlar Güçlü bir ses Yolun sonu Yaşamın her anı İnsanoğlunun kısacık serüveni	
---	--

Yedinci Sınıf Türkçe Ders Kitabı Metinleri

1. Tema: Okuma Kültürü

KİTAPLARLA KURULAN DOSTLUK / Şiir

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Ömür boyu Cüz adı İlk çocukluk Masum çağı Bez çanta Gür bir ağaç Düz ova Tek Adam Erkilet güzeli Bağ arası Dallar üstü “Dar Kapı” Yaz ortası Sevgilerin ölümsüzü Altın kalpli çocuklar	Yeryüzünün güneşten önce güneşi (kitap)

KÜTÜPHANELER

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Büyük bir okul Tek katlı beyaz kütüphane Lise sıraları En güzel yerlerden biri İş hayatı Porsuk nehri'nin ötesi Demiryolu istasyonu Tek katlı kerpiç bir ev Evin kerpicisi	Beyaz düşünce mabedi

<p>Gece yaraları Köpük taşı Okul kitabı Rüya tabirnamesi Mangal kömürü Şehir kütüphanesi Ciddi çehreli memurlar Güzel kütüphane <i>Hayal kurmak</i> Gürültülü vasıtalar Büyük bir bahçe Temyiz Mahkemesi Ciddi bina Yaşlı adamlar Uzak bir memleket izlenimi <i>Fark etmek</i> Uzak memleket hayali Asıl vatanım Tatlı hava Istıraplı yıllar Asıl hayat Felsefe ve psikoloji kitapları Uzak diyarlar Acayip insanlar Yabancı dinler Çok eski çağlar Ruh ve kâinatın sırları Hayat boyu En büyük hocalar Yabancı dil Uzun yıllar <i>Ziyaret etmek</i> Saadet ülkem / Saadet ülkesi <i>Saldırıya uğramak</i> Anadolu çocukları Günlük hayatlar Varlık ötesi</p>	
---	--

OKUMAK

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
<p>Kültürü çok geniş değerli bir dost Tek eğlence Tatlı duygu Yabani bir mahluk Sinir bozukluğu Doğru bir taraf Kültürlü bir insan Kafaların gölgeleri Sessiz bir fotoğraf Canlı ve sesli bir sinema Büyük adam En büyük yazıcıların kitabı Büyük düşünücü Sonsuz karanlıklar Ateş kazanı Eski Yunan'ın büyük filozofu</p>	<p>Zekânın fotoğrafı İnsan hayatının her yaprağı üstünde gezen gözlerin ışıkları Düşünme makinesi (+ni işletmek)</p>

Baldıran ağusu Öğretmenlerimizin sayısı Özlü yazıcı Değerli öğretmen Kafamızın içi Yeni bir düşünce âlemi Eski düşünceler Güzel bir kitap Manevi açlık Tek arkadaş <i>Tadını almak</i> Issız bir âlem	
--	--

KİTABIN DEĞERİ (Serbest Okuma Metni)

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Medeniyetin kaynağı Bilginin kaynağı Dış ve iç âlem <i>Fark etmek</i> Büyük bir insan Küçük bir kâinat İyi okuyucular Millet in ileriliği <i>Uzak kalmak</i> Yabancı milletler <i>İdare etmek</i> Savaş meydanları Büyük imparatorluklar Devlet adamları Samanoğulları Devleti'nin bir hükümdarı Eski Acem padişahları Âlim bir kişi <i>Ceza vermek</i> <i>Dikkatini çekmek</i> Asıl iktidar <i>Kaleme sarılmak</i> İlk insan ve ilk peygamber En açık delil Her büyük adamın hayatı <i>İcat etmek</i> Medeniyetin devamlılığı Önemli bir rol Cemiyetin geçmişle bağlantısı Yazılı kültür Sinema şeridi <i>Gözler önüne sermek</i> <i>Işık tutmak</i> Emin adımlar Işık huzmeleri İngiliz metropolitinin övgü dolu sözleri <i>Dikkat çekmek</i> Acı söz İngiliz'in sözleri <i>Müsaade etmek</i> Hükümdar sarayı Dünyanın sanatkarları, filozofları ve ilim adamları	İç dünyamızın kıvrımlarında seyahat

<p>Şiddetli hükümler Boş ve devamsız bir servet Endişesiz zevk Servet ve şöhret sahibi En mutlu saatler Kız çocuğu Sevgili küçük kızımın bahtiyarlığı Dünyanın eğlenceleri Güzel yemekler Dünyanın en büyük kralı Tavan arası Kitap yığınları ortası İş başı Zihin yorgunluğu İnsanın zihni İnsanın acılı günleri <i>Teselli vermek</i> Mükemmel bir kılavuz Zengin ve cömert bir kaynak <i>Renk katmak</i> Zihin dünyası Büyük hayatların içi Doğru kararlar İnce hesaplar Keyifli bir gün Hacimli kitap</p>	
---	--

AHMET MİTHAT EFENDİ (Serbest Okuma Metni)

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
<p>“Menfa” isimli eser Garip hikâye Garip bir açlık Soruların cevapları Dükkânın sahibi Kırmızı sakallı bir ihtiyar Dükkânın önü Gazete sayfası Kalın bir kitap Mutlu kişiler Çok büyük bir rica Uygun zamanlar Hayır duası Masum ve sonsuz bir sevinç İlk hocamın elleri Alçak gönüllülük Sonsuz bir minnet <i>Zevk duymak</i> Büyük bir acı <i>İşe eli yatmak</i> <i>Razı olmak</i> <i>Fedakârlık emek</i> <i>Ders vermek</i> Hacı İbrahim Efendi'nin evi <i>Ders almak</i> Günün yorgunluğu Dersin ardı</p>	<p>Bilginin dimağı aydınlatıcı temiz ve tükenmez ışığına doğru koşmak</p>

Beynimin içi Gizli ışık Sağlam yapı <i>Göze çarpmak</i> <i>Fark etmek</i> <i>İğne ipliğe dönmek</i> Gizli dert <i>Zayıf düşmek</i> Çarşının en bilgili insanı Fakirlerin mektupları Temiz ve fakir insanlar Derin ve masum bir lezzet Kör kandilimin ışığı <i>Tehdit etmek</i> Şiddetli heves Karnımın açlığı Bambaşka bir insan <i>Saygı göstermek</i>	
--	--

2. Tema: Atatürk

ATATÜRK'ÜN DÜŞÜNCE HAYATI

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Atatürk'ün düşünce hayatı Büyük kişiler Büyük yetenekler Öğrencilik günleri Öğrencilik yılları Milletinin tarihi Türk milletinin vatanı ve özgürlüğü <i>Canını vermek</i> Milletinin başı Kurtuluş yolu Millî bir amaç Milletin bağımsızlığı Halkın istekleri ve ihtiyaçları Türk toplumu Atatürk'ün, bilime ve bilim adamlarına saygısı Büyük bir asker <i>Azap duymak</i> Milletin hayatı Barışçı bir politika “Yurtta barış, cihanda barış” ilkesi Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin dış siyasetinin temel prensibi Atatürk'ün düşüncesi Milletin ve devletin temeli Medeniyetin esası Kuvvetin esası Aile hayatı <i>Meydana getirmek</i> Müspet bilimlerin temelleri Güzel sanatlar Türk kadını Milletin kaynağı Sosyal hayatın esası	Bilgi ve kültürün engin kanatları Ümitlerin meşalesi

<p>Hakiki yer Tarihin en eski günleri Fedakârlık örneği Ailenin geçimi Türklük bilinci Çağdaş uygarlık düzeyi <i>Hamle yapmak</i> Türk gençliği Eğitim ve öğretim yuvaları İnsanlık meziyeti Vatan sevgisi Fikir hürriyetinin esasları Büyük ve güçlü Türkiye'nin mimarları Büyük Atatürk'ün eseri <i>Işık tutmak</i> Atatürk'ün ilke ve inkılapları Vatanın bütünlüğü Milletin birliği Atasının izi Çağdaş uygarlık seviyesi Bilim ve fen dili Genel kurallar Ömrü boyu Akıl ve mantık adamı Hastalıklı fikirler Kurtuluş Savaşı Yeni Türk devleti Uygarlık seviyesinin üzeri</p>	
--	--

ATATÜRK'ÜN KİŞİLİĞİ VE ÖZELLİKLERİ

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
<p>Üstün kişilik Birinci Dünya Savaşı sonu Mondros Ateşkes Anlaşması Tehlikeli durum Milletin dikkati <i>Dikkatini çekmek</i> Amasya Genelgesi Vatanın bütünlüğü Milletin istiklali Erzurum Kongresi Millî sınırlar Kurtuluş Savaşı <i>Taviz vermek</i> Sakarya Savaşı Vatanın her karış toprağı Vatandaşın kanı <i>Feda etmek</i> <i>Feda olsun</i> Yurt toprağı Türk milleti Ebedî hayat Çanakkale Savaşları Anafartalar Grubu Komutanı En ön saf Savaş sırası</p>	

<p>Şarapnel parçası Sağ cep Kaburga kemikleri İdealist bir lider Yüksek vasıf Milletinin sonsuz hürriyet ve bağımsızlık aşkı Mustafa Kemal Atatürk'ün en büyük ideali Millî sınırlarımız içi Millî birlik duygusu Uygar bir toplum Hür ve bağımsız Türkiye ideali Yeni Türkiye Çağdaş medeniyet ideali Atatürk'ün inkılapçılığı En güzel şekil En büyük özellik Gerçeğin delili En hakiki mürşit Dehasının bir eseri Uygun zaman Millet egemenliği Bağımsız yeni bir Türk devleti Vatanın kurtuluşu ile ilgili fikirler Türkiye Büyük Millet Meclisi Cumhuriyet yönetimi Saltanat yanlıları İkinci Meclis Dönemi Atatürk'ün önderliği Ufkun ötesi İleri görüşlü bir lider Büyük adamlar Büyük milletler Toplumların büyük adamlara ihtiyacı Bunalımlı dönemler <i>Ortaya çıkmak</i> Büyük liderler Çok yönlü bir lider Birleştirici ve toplayıcı bir lider Büyük bir asker Teşkilatçı bir devlet adamı <i>Damgasını vurmak</i> Yeni devletin varlığı Çağdaş eğitim metotları Eğitim konusu Maarif vekili Millî irfan En büyük emel Türk milletinin aydınlık yarınları Kara tahta başı Modern bir eğitim politikasının esasları Eğitim alanı Büyük inkılaplar Türk kültür ve sanatı Sanat ve sanatçılar hakkında takdir ve teşvik edici sözler Milletin hayat damarları Çağdaş Türk sanatı Resim, heykel ve müzik öğrenimi İyi bir yönetici</p>	
--	--

<p>Milletinin huzur ve saadeti Hayatı boyu İleri görüşlülük Sonsuz bir güven Türk milletinin şan ve şerefle dolu tarihi <i>Zevk duymak</i> Millî Mücadele Milletin evlatları Kararlı ve mücadeleci bir lider <i>Ümitsizliğe düşmek</i> Millî Mücadele'nin lideri Ağır durum Türk milletinin mukavemet azmi Eskişehir-Kütahya Savaşları Başkomutanlık görevi <i>Esir etmek</i> <i>Güveni sarsılmak</i> Çağdaş medeniyet seviyesinin üstü İleri bir zihniyet İnkıpların amacı Modern bir devlet Çağdaş bir toplum Çağdaş milletlerin seviyesi Siyasal, toplumsal, ekonomik alanlarda inkıplar İnkılapçı karakter Büyük dava En medeni ve en müreffeh millet Büyük Türk milletinin dinamik ideali En kısa zaman Atatürk'ün birleştirici ve bütünleştirici özelliği Millî Mücadele'nin karanlık günleri Değişik fikirlere sahip insanlar Sivil halkın güveni Atatürk'ün üstün meziyetleri Büyük devletler Yüksek bir medeniyet Türk milletinin büyüklüğü <i>Gurur duymak</i> Vatan sevgisi Türklüğün yüksek vasıfları İnsanlık ailesi Milletimizin yüksek karakteri İlme bağlılık Millî birlik ve beraberlik duygusu Türklüğün büyük medeni vasfı ve büyük medeni kabiliyeti Yüksek medeniyet ufku Yeni bir güneş Dünya ülkeleri İnsanlığın başlıca dileği Barış idealinin simgesi</p>	
--	--

ATATÜRK'TEN ANILAR

DEVLET TİYATROSU NASIL KURULDU?

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Devlet Tiyatrosunun kuruculuğu Tarih davası “Akın-Kahraman” piyesi Ankara Türkocağı binası İsmet Paşa Kız Enstitüsü ve Gazi Eğitim Enstitüsü öğrencileri Mürekkep bir heyetin nezareti “Çoban” piyesi Memleketin kültür seviyesinin aynası Özel okul Millî Eğitim’in Ankara Belediyesinin küçük yardımları Raporun arkası Millî Temsil Akademisi Yabancı memleketler Büyük Millet Meclisi Millî Temsil Akademisi Millî Temsil Akademisi Kanunu Müessesenin müdürü sıfatı	

SANATÇI EL ÖPMEZ

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Anadolu turnesi Marmara Köşkü Tiyatro sanatçıları Büyük salon <i>Müsaade etmek</i> <i>Donup kalmak</i> Sanatkârın eli Atatürk’ün sözleri	

50. YIL MARŞI (Serbest Okuma Metni) / Şiir

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Yurdumun toprağı taşı Şeref yaşı Dalga dalga bayrak Türk’ün özgür başı İnsanca varlık yolu Çağdaş uygarlık yolu İlke ilke Atatürk Millî birlik Ata’mızın izi Hür ulus Soylu genç Şanlı ordu Nice mutlu çağlar <i>Örnek olmak</i>	Tekniğin dev nabzı

ÖĞRETMENİMİZ ATATÜRK (Serbest Okuma Metni)

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Söz sahibi Ulusun her konuda eğitimi Ulusun durumuna, toplumsal gereksinimlere, yerel koşullara ve çağın gereklerine uygun bir eğitim Ulusun efendisi Coğrafya, tarih, din ve ahlâkla ilgili bilgiler Toplumsal yaşam <i>Yararlı kılmak</i> Eğitim programı Uygar ve çağdaş bir topluluk Bilim ve kültür yolu Çağdaş ülkelerin düzeyi Ulusal kültür Orta eğitim Orta eğitimin amacı Hizmet ve sanat elemanları Devlet yönetimi Maarif Vekaleti Eğitim Bakanlığı Eğitim konusu Yeni liseler Yüksek okullar Millî Eğitim kütüphanelerinin tümü Parasız kitaplar Yeni kitaplar Modern kütüphaneler Bitki ve hayvanat bahçeleri Güzel sanatlar İlçe merkezleri Ülkenin basımevleri <i>Girişimde bulunmak</i> Öğretmen okulları Okulların güçlü öğretmen kadrosu Öğretim merkezleri Okuma yazma kursları Gece kursları Öğretmen kurulları Genel eğitim Yatılı okul Konunun önemi İlin küçük yavruları Yurt sevgisi Çok önemli bir meslek “Uygarlığın en özverili ve saygıdeğer öğeleri” Erdemli ve saygıdeğer öğretmenler Aydın insanlar Aydınlığın sürekliliği Ülkenin çocukları Aydın çocuklar Aydın öğretmenler Güvenilir eller Nitelikli öğretmenler Ulusal egemenliğin dayanağı “Devlet kitabı” Kolay kitaplar	

Bilimsel ve bağımsız bir merkez “Talim ve Terbiye Dairesi” Öğretim programları Yenilikçi kararlar <i>Karar almak</i> Eğitim birliği Meslek öğretimi En yüksek derece Çağın gereksinimlerine uygun bir eğitim <i>Hedef almak</i> Eğitimin millileştirilmesi	
--	--

3. Tema: Millî Kültür

BİR FİNCAN KAHVE

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Anadolu'nun geleneksel konukseverliği <i>Dillere destan</i> Acı kahve Yıllar yılı Yakın bir dostluk Bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı Osmanlı Devleti Arap ülkeleri Sıkı ilişkiler <i>İlişki kurmak</i> Sınırları içi Kanuni Sultan Süleyman devri Tüccarlar eli Ağır ceza <i>Cezaya çarptırmak</i> <i>Önüme geçmek</i> Büyük konaklar Tütün yasağı Kahve yasağı İstanbul'un ve Anadolu'nun günlük hayatı İhtiyaç maddeleri Yazlık ve kışlık kahvehaneler Kahve gelenek ve görenekleri Yerli ve yabancı yazar Usta eller <i>Özenip bezenmek</i> Kahvelerimizin şöhreti Pirinç cezveler Kulpsuz “kallavi” fincanlar “Türk kahvesi” Dünyanın her yeri Eş dost ziyaretleri İkramın başı <i>Başı çekmek</i> Kahve tiryakisi Ehlikeyfin keyfi Taze el Taze kahve Sohbetin “ön söz”ü Sıkıntılı günler	Kahvenin ak gönlü Kahvenin tatlı dili Anadolu'nun gönlü

İyi gün dostları Bir fincan acı kahve <i>Hatır saymak</i> <i>Gönül almak</i> Kahvenin kara yüzü Anadolu'da konukseverliğin başı <i>Ağır basmak</i> Güney Anadolu Kıbrıs köyleri İnce kâğıtlara sarılı bir lokum	
--	--

ZAMANA VURULAN KİRKİT / Şiir

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Gün ışığı Halıcı kız türküsü Düşlerin en güzeli Buğday başağı Raman petrolü Bembeyaz bir halı Yıldız yıldız geceler Alaca toprak	Zamana vurulan kirkit Bir ıslak masal Geleceğin altın tezgâhından taptaze bir halı dokumak İlmek ilmek acılar Büklüm büklüm duygular

KIRKPINAR'A ADINI VEREN KIRK YİĞİT

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Kırkpınar'ın adı Er meydanı <i>Şehit düşmek</i> Eski ve köklü bir spor organizasyonu Türk savaşçıları Edirne'nin batısı Diz boyu Telli turnalar Sevdalı angıtlar Ufak bir taş <i>Güreş tutmak</i> Uzun boy Kalın pazı Geniş omuz Yaman bir güreş Garip bir güreş Tek seyirci Kanat şakırtıları Boynu uzun turnalar <i>Sırtını yere getirmek</i> Uçsuz bucaksız çayır Cırcırböceklerinin cırlıtısı Güreşenlerin "Haydi bre!"leri Uzun ve serin gece <i>Şafak sökmek</i> Kızıl güneş Türk birliği Kırk mezarın yanı başı Kırkpınar güreşleri	Kanlı bir güneş

Nice civan pehlivanlar Balkan Savaşı Edirne'nin altı saat batısı Yunanistan sınırları Haziran ayının ortaları <i>Yenik saymak</i>	
--	--

DEYİMLERİN ÖYKÜSÜ (Serbest Okuma Metni)

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Osmanlı hükümdarları Bir ceylanın peşi <i>Yüz tutmak</i> Şiddetli bir rüzgâr Savruntulu bir yağmur En yakın kulübe Büyük odunlar Harlı ateşin sayesi Dağ başı Halk arası <i>Ateş pahası</i> Bolu Beyi Ünlü eşkıya Asil bir hayvan Tebdil-i kıyafet <i>Yolu düşmek</i> Alıcı rolü Eski sahip Sirkeci sahili Bol para At cambazı Cambazın dostları <i>Atı alan Üsküdar'ı geçti</i> "İş işten geçti" manası <i>Çam devirmek</i> <i>Pot kırmak</i> <i>Kaş yaparken göz çıkarmak</i> İstanbul'un merkezî yerleri Eşraf ve kibar takımının sayfiye köşkleri Geniş bir köşk Çam fidanları <i>Parmakla gösterilmek</i> Köşk sahibi Bahçenin bir köşesi Çam, gürgen, meşe, ceviz vs. ağacın hemen her çeşidi Sayfiye mevsimi Köşk halkı Saf uşak Çam tomrukları Bahçenin güzellik sembolü çam ağaçları İri çamlar <i>Dert yanmak</i> <i>Yadigâr kalmak</i> Acemi terziler Kesim veya dikim hatası <i>Dikkat çekmek</i> <i>Çizmeyi aşmak</i>	

<p> <i>Çizmeden yukarı çıkmak</i> Emir kipi Boyundan büyük bir iş Deyimin hikâyesi Milâd-ı İsa Apelle (Apel) isimli bir ressam Büyük İskender'in resimleri <i>Şöhret bulmak</i> Apel'in en büyük özelliği Perdenin arkası <i>Hoşa gitmek</i> Yeni resimler Apel'in resimleri <i>Tepeden turnağa süzmek</i> Kunduracılık sanatı Resmin üst kısımları Teknik yön Sanat açısı Renklerin kontrastı Gölgelerin derecesi <i>İleri geri konuşmak</i> <i>Diş bilemek</i> Kötü bir hatıra Hadis-i şerif Diş sağlığı Modern tıp Hayat prensipleri En zor şartlar Sabah vakti Müslüman orduların karargâhları Haçlı müfrezesi Sabah alacası Ağaç parçaları Harbe hazırlık seremonisi Yüksek ses Harp hilesi Zavalı Haçlı askerinin giysisi Diş temizliği Medeniyet emaresi Sabah namazı Yaralı bir Haçlı askeri </p>	
---	--

NASRETTİN HOCA (Serbest Okuma Metni)

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
<p> Kahkahaların, neşelerin yaratıcısı <i>Canı yanmak</i> Mahallenin çocukları Kötü huy <i>Burnunu sokmak</i> Ufacık bir tartışma <i>Lahavle çekmek</i> <i>Tekme atmak</i> <i>Başından savmak</i> Komşu hatırı Kazanın içi Küçük tencere </p>	

Çat kapı Zavallı eşek Konunun komşunun eziyeti <i>Eziyet çekmek</i> <i>Sağlık olsun</i> Ak sakal Allah'ın izni İşin içi Eşeğin sözü Daha genç, iyi, güçlü bir hayvan <i>Aklı yatmak</i> İnsanın içi Kötü huy Huysuz bir eşek İyi bir eşek Yaşlı adam Yeni bir eşek Eşsiz kıymette bir eşek	
---	--

4. Tema: Zaman ve Mekân

BURSA

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Güzel şehir Türk muhayyilesi Peygamberlik nuru Hükümdarlık tacı Uludağ'ın tepesi İhtiyar vezir Padişahın sözü <i>Murat almak</i> Bursa adının efsanesi Bitinya Kralı Olimpos dağlarının eteği Türklerin eli Osmanlı padişahı Aşiret reisi Bizans kaleleri Silah arkadaşları Saltanat sancağı Osman Gazi'nin vasiyeti Bursa Kalesi Aya Elia (Aya Eliya) Manastırı Kalın, yüksek surlar Bursa Tekfuru <i>Aç susuz kalmak</i> Halkın kabahati Nikris hastalığı Genç şehzade Son vasiyet Gümüş kubbeli manastırın altı <i>Ruhunu teslim etmek</i> Baba vasiyeti Babasının tahtı Kalenin bütün bağlantıları Sulh yolu	

<p><i>Kılına dokunmamak</i> Bursa Kalesi'nin kapıları Bursa halkı Türk askerleri Demet demet çiçek Orhan Gazi'nin kendi eli Osman Gazi'nin naaşı Aya Elia Manastırı'nın gümüşlü kubbesi Adalet ve merhamet destanı Sarı Kız Efsanesi Devletin başkenti Sıcak sıcak, sarı sarı sular Uludağ'ın yamacı İhtiyar ana Sarı bir inek Altın saç Ayva ten Yakut dudak Soğuk soğuk ter Büklüm büklüm sarı saçlar Bursa kaplıcalarının efsanesi Kimyasal madde Yeşil Bursa'nın kehribar güzeli</p>	
--	--

ZAMANI KAZANMAK VEYA KAYBETMEK!

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
<p>Aydın bir dost Zamanın azlığı Yabancı dilden bir kitap Harikulade bir kitap <i>Fark etmek</i> Belli bir olgunluk Köşe başı Boş geçen zaman Zamanın kıymeti Genç yaşlar En kıymetli zamanlar Gençlik günleri Derin teessüfler <i>Yüreği sızlamak</i> Faydalı iş İnsanın etrafı <i>İş işten geçmek</i> Bahtsızlığın en kötüsü</p>	

ODALAR VE SOFALAR / Şiir

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
<p>Nar tanesi Boş raflar Duvar boyu</p>	<p>Gölgenin salkımları Yalnızlığın adımları Sofamın lafları Uyumayan sofalar</p>

HAN DUVARLARI (Serbest Okuma Metni) / Şiir

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Yağız atlar Meşin kırbaç Demir yay Gözlerimin önü Ulukışla yolu Orta Anadolu İlk sevgi İlk acı İlk ayrılık Çıplak ağaçlar Yüksek Toros Dağları Uzun bir kış Dağın yamacı Arabacının dudağı Son yokuş noktası Evin hayali Yolun hâli Taşların üstü Uzun yollar Tekerleğin sesi Yaylının şiltesi Çingirak sesleri Deve kervanı Beldenin viran hanı Alaca bir karanlık Vatanın dört bucağı <i>Gurbet çekmek</i> Lambanın ışığı Hüzün kırılgılığı Yatağımın yanı Esmer bir duvar Fani bir iz Hazin gün Garip çizgiler Şair arkadaşı Baba ocağı Yar kucağı İmza yeri Soğuk bir mart sabahı Şehrin kenar evleri Bulutların ardı Eski hanlar Sonsuz yollar Dağ ortası Sıkı bir poyraz Son fırtına Son dal	Yüreğimin yaktığı ateş İnleyen tekerlekler Rüzgârların saçı Uykuya varmış gibi görünen yılan yolların başını kaldırarak boşluğu dinlemesi Taşların üstünde fıkırdayan bozuk düzen Kıpkızıl birkaç satır (dize/mısra) Sevgi bağından bir çiçek dermek Fecrin ilk alevleri Beyaz bir karanlık Beyaz ölüm

VERİLEN SÖZÜ TUTMAK VE VAKTİNDE İŞ YAPMAK (Serbest Okuma Metni)

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Onur işi Fena alışkanlık <i>Kulak kesilmek</i>	

<p> Loca kapısı Aykırı bir hareket Büyük bir saygısızlık Tuhaf bir olay Londra'nın George Graham (Corç Grem) adında meşhur saatçisi Müddet zarfı Namus borcu Büyük kumandanlar Zeki ve dirayetli gençler İşlerinin başı <i>Zarar görmek</i> Büyük öğüt Bugünün işi İflas yolu Karakterli insan Karakter sahibi </p>	
--	--

5. Tema: Duygular

BEBEK

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
<p> Sahici bir oyuncak bebek Dört-beş yaşlarımın gözü Kocaman bir bebek Pespembe, tombul, kırmızı yanaklı, lüle lüle sarı saçlı, uzun kirpikli bir bebek Oyuncakçı dükkânının vitrini Küçük bir kasaba Oyuncakçı dükkânı Çocukluk yılları Küçük kasaba çarşıları Tarım araç ve gereçleri Kâğıtlı şeker Babamın küçük dükkânı Babamın sevgisi Oyuncak bir bebek Güneşin yedi rengi Eşsiz güzellik Gümüş derelerin şarılıtsı Dolabın en üst rafı Rafın üstü Ayaklarımın ucu Dolabın kapağı <i>Göz göze gelmek</i> Yüce dağlar Dağların ardı Mavi denizler Uçsuz bucaksız sevinç Çocukluk dünyası Derelerin gümüş suları Büyük, boz dalgalar Karanlık sular Dipsiz, sonsuz, karanlık bir kuyu Kuyunun derinlikleri İlk ve son bebeğim </p>	

Yepyeni bir dünya	
-------------------	--

SAADET YOLU

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
<i>Fark etmek</i> Yumuşak ses Zarar vermek Korkak adımlar Gözlerimin içi <i>Rahat etmek</i> Hoşuna gitmek <i>Güven vermek</i> <i>Huzur vermek</i> <i>Zevk almak</i> Milyonlarca yapraklı bir çınar ağacı Dallı budaklı bir aile Karşılıklı sevgi İyi bir dünya Güvenle dolu insanlar	Sevginin gölgesi

İYİMSER OLMALI

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
İyimser bir adam Ölümlü dünya <i>Göçüp gitmek</i> İyimserliğin en büyük faydası İnsan ırkı Kötü yönler İyi yönler İyi sonuç Sessiz bir hayat Küçük yaş Merhamet, eşitlik ve sevgi duyguları Okul hayatı Felsefe hocam Derin bir etki Güven ve inancın bir manası İyi niyet <i>Hayal kırıklığına uğramak</i> Ağır darbeler Fena insanlar İyimser insanlar İyimserliğimin gayesi Doğru yol <i>Teşvik etmek</i>	

ÇİVİ (Serbest Okuma Metni)

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Çok öfkeli ve hırçın bir çocuk Arka bahçe Çivi sayısı	

<i>Fark etmek</i> <i>Haber vermek</i> İyi iş Çitlerin yanı Eski hâl Kötü sözler Kötü hareketler İnsanların kalpleri Yaranın izi <i>Özür dilemek</i>	
--	--

KORKU (Serbest Okuma Metni)

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Tehlikenin düşüncesi İnsanın varlığı <i>Zarar vermek</i> Özdeksel veya tinsel faydalar Az veya çok korku <i>Meydana getirmek</i> Şüpheli ve sırlı şeyler Korkunun başlıca belirtileri Soğuk ter Aşırı korku heyecanının etkisi Tinsel netice Ruhsal etkinlikler Şahsın alışkanlığı Tehlikenin derecesi Sayısız dereceler Korkunun dereceleri Heyecanların ruhsal nitelikleri Korkunun bilinçsiz çeşitleri Bilinçsiz korkular Soya çekim Şahin önünde civcivin korkusu Korku örnekleri Korku hastalığı Hekimlik dili Doğal korkular Sulu şeyler Geniş yerler Kapalı yerler Tren, otomobil gibi vasıtalar Yıldırım, şimşek, hava ceryanı gibi tabiat öğeleri	

6. Tema: Güzel Sanatlar

ALİ RIZA BEY VE KIRKAMBARİ

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Türk resim tarihi Yabancı ressamın gölgesi <i>Gölge düşmek</i> Yerli bir sanatkâr Üsküdar'ın dar ve esrarlı sokakları	

<p>Yabani sarmaşıklar Sardunya saksıları Cumbalı, kafesli, ahşap evler Yosunlu duvarlar Asırlık serviler İstanbul'un çeşmeleri, sebilleri Boğaziçi'nin yalıları Eski hatıralar Kuytu kayıkhaneler İhtiyar çınarlar Eski İstanbul Yüzyılın son yarısı Resim ustaları Asker ocağı Üsküdar Rüştüyesi Kuleli Askerî İdadisi Harbiye Mektebi Süvari Binbaşısı İlk resim dersi Suluboya ustası Türk ressamları Faal bir ressam <i>Vücuda getirmek</i> Kaymakam (yarbay) rütbesi Emekliye ayrılmak Ailesinin fertleri Üsküdar sırtları Çamlıca Tepesi Fıstık ağaçları Sakin denizler Devrin mektep çocukları İlk resim zevki Üsküdar Kız Sanat Okulu Çamlıca Kız Lisesi Kız Sanayiinefisesi Mir'atıfez Mektepleri Resim öğretmenliği Resim dersleri Ünlü ressam Osman Bey matbaası Yaşlı bir adamın kırtasiye mağazası Soğukçeşme Rüştüyesi Dükkanın önü Vitrinin önü "A. Rıza" imzalı yağlıboya küçük bir tablo <i>Ceza görmek</i> Camekân önü Resim budalası Tablonun yeri Meşgul adam 1930 yılı mart ayının yirmisi Perşembe günü Eminönü Halkevi Ankara Dil-Tarih ve Coğrafya Fakültesi Millî Kütüphane Babacan bir adam Boyalı kalem Yağlıboya tüpleri</p>	
--	--

Hoca sanatkâr	
---------------	--

RODİN'DEN ALDIĞIM DERS

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Edebî eser İçimin derinlikleri Büyük bir adam Büyük bir ders Önemsiz bir olay Dönüm noktası Verhaeren (Verhayren)'in evi Yaşlı bir ressam Plastik sanatlar Rodin (Roden)'in "Düşünen Adam" Mermerin ömrü Ev sahibi Neşeli bir eda Davetsiz bir misafir En büyük adamlar Pazar günü Öğle yemeği Kır evi Küçük bir masa başı Ev yemeği Yumuşak gözler Şahsının sadeliği Büyük pencere, iptidai bir bina Küçük plastik etütler Yalnız bir parmak Parmak mafsalı Kabataslak resimler Hayat boyu İşçi hâli Piyedestal önü Yaş örtüler Yüksek bir ustalık Çamurdan bir kadın büstü Son eserim İri yapılı, geniş omuzlu, gri sakallı ihtiyar Omzu üstü Tahta alet Yumuşak çamurun üzeri Narin bir parlaklık Rodin'in kuvvetli elleri Garip sesler <i>Kaşları çatılmak</i> Çamur parçaları Tek kelime Yüksek eserin hayali Yaş bez İri yapılı ihtiyar adam Olgunluk derecesi İnsanın önü Büyülü bir yol	

TURAN OFLAZOĞLU İLE SOHBET

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
<p>Büyük çapta olaylar Bünyan'ın yukarı mahallesi Eski Rumeli göçmenleri <i>Nur içinde yatsın</i> Örnek bir öğretmen Karagöz suretleri Kartondan figürler Bezir yağı Beyaz ambalaj kâğıdı Perde arkası Karagöz temsilleri Kasaba halkı Kurtuluş Savaşı'mızla ilgili müsamereler İlk temas Uzun yıllar İstanbul Üniversitesinin Edebiyat Fakültesi Felsefe öğrencisi İlk şiirlerim Dramatik bir doku Yan uğraş Şiirim doğa bir uzantısı Uzun şiir Dram şiiri Şiirsel tiyatro İnsan gerçeği İnsanla ilgili görüntü En elverişli sanat Başarılı bir tiyatro metni Edebiyatın hası Tragedya (tirajedi) şiiri Şiir türleri Söz sanatları Eşsiz bir sanat Tarihe dayalı oyunlar Tarih kaynakları Kuluçka dönemi Tarihin kişileri Lirik şiir Hamlet oyunu Destan şairi Yazarın güdümü Dram yazarı Halk hikâyeleri ve şiiri Folklor malzemesi Divan edebiyatı Kalıcı tiyatro Oyun yazarı Göktürk Yazıtları Türk edebiyatı <i>Sorumlu tutmak</i> Divan şiiriyle halk şiirinin ustaları Yabancı bir dil Dünya tiyatro tarihi Tiyatro sanatının şaheserleri İnsanlığın tiyatro mirası</p>	<p>İlgimin ilk tohumu</p>

Dünya felsefe tarihinin dorukları Batı felsefesinin tarihi Tiyatro yazarı Sokrates öncesi filozoflar Çağımızın düşünürleri Batı felsefesi Varlığının ta derinlikleri Güzellik ideali Genç Osman Son derece güç bir iş	
--	--

KARA TOPRAK (Serbest Okuma Metni) / Şiir

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Sadık yârim Kara toprak Nice güzeller <i>Dua almak</i> <i>Bağrına basmak</i>	

ŞİİR YAZMA SANATI (Serbest Okuma Metni)

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Şairin duygusu, hayali Dil biçimi Şiirin maddesi Anlamli sesler <i>Feda etmek</i> Ham madde Şairin kelime seçiş süzgeci Beyaz bir kâğıt Edebî eser Resmin yazı biçimi Gerçek şair Günlük kelimeler Şairin görevi Şairin kendisi Şairin iç dünyası Şiir ruhu Heyecan sarsıntısı Esrarlı duygular Ses uyumları Belgisiz, karışık anılar Kelime üzeri Sanatçının ilk çabası Benliğinin içtenliği Duyarlığının lirizmi Heyecanının ölçüsü <i>Kulak vermek</i> Duygusal temler Şairin asıl ereği Söz sanatı Ses oyunları <i>Ders vermek</i> Montaigne'nin dili	Kelimeleri okşamak Kelimeler dini Kelimelerin nabzı (+nı dinlemek) Susturulmuş kelimeler

Şiirin orta hâllisi veya kötüsü Aklın kuralları Şimşeğin ihtişamı Büyük şiir muhakememiz	
---	--

Sekizinci Sınıf Türkçe Ders Kitabı Metinleri

1. Tema: Toplum Hayatı

ERGENEKON DESTANI

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Ergenekon Destanı	Göktürk okunun ötmesi
Göktürk destanları / Göktürklerin destanı	Demir dağın eriyip akıvermesi
Kutlu toprak	
Egemenlik savaşları	
Dağ beli	
Moğol tarihçisi	
Oğuz destanının bir parçası	
Eski büyük Türk destanının özeti	
Türk illeri	
Göktürk kolu	
<i>Üstün gelmek</i>	
Av yeri	
İllerin hanları ve beyleri	
<i>Hile yapmak</i>	
Ertesi gün	
<i>Saf tutmak</i>	
Göktürklerin çadırı	
<i>Zapt etmek</i>	
<i>Kılıçtan geçirmek</i>	
<i>Kul etmek</i>	
İl Han'ın oğulları	
İl Han'ın "Dokuz Oğuz" adında yeğeni	
Aynı yıl	
<i>Tutsak düşmek</i>	
Eski yurt	
Dağlar arası / Dağın arası	
<i>Yolu düşmek</i>	
Hayvanlarının eti, sütü, derileri	
Ergenekon adı	
Ergenekon'un dışı	
Geniş yerler	
Güzel yurtlar	
Güç birliği	
<i>Kırıp geçirmek</i>	
Demir madeni	
Yalın kat	
Dağın geniş yeri	
Dağın üstü, arkası, önü	
Deri köruk	
Yüklü deve	
Kızıl hâl	
Demir kıskaç	
Örsün üzeri	

Ata yurt Göktürklerin ulu hakanı Kayı Han soyundan Börteçine <i>Baş eğmek</i> Büyük Türk Kağan'ı <i>Karşı çıkmak</i> Dünyanın en büyük ulusu	
---	--

ANADOLU'DA KONUKSEVERLİK GELENEKSELDİR

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
<p>Anadolu'nun geleneksel konukseverliği Konukseverliğin kökleri Tarihin derinlikleri Türklerin kendi ülkeleri, şehirleri, köyleri, kasabaları Anadolu'nun köy ve kasabası Köyün ve kasabanın ortaklaşa malı Köy odaları Varlıklı aileler Köy sandığı Konukseverlik gelenek ve göreneğinin temeli Eski Ahi gelenekleri Anadolu Selçukluları Devri Osmanlıların son yılları Esnaf ve sanatkâr örgütü Ahiliğin ocakları, odaları ve tekkeleri Geleneksel kurallar Toplum görevi Ahi ocağı On dördüncü yüzyılın başları Arap seyyahı Ahi tekkeleri Türklerin konukseverliği Dünyanın en güzel insanları, en temiz giyimli halkı En nefis yemekler Tanrı'nın yaratıkları En şefkatli, en konuksever halk Anadolu yolculuğu <i>Korkuya düşmek</i> <i>Ortaya çıkmak</i> Ahi Sinan'ın adamları Ahi Duman'ın kardeşleri Yüksek konukseverlik <i>Hayran olmak</i> <i>Karar vermek</i> <i>Konuk olmak</i> Büyük bir sofraya İbni Batuta "Seyahatnamesi"nin hemen her sayfası Dünyanın hiçbir ülkesi İnsan sevgisinin başı <i>Zevk almak</i> Anadolu yemeği Aydın bir genç Yarı yol Anadolu köylüsünün kulübeciği <i>Yerinden fırlamak</i> Anadolu insanı Ev sahibi</p>	

Sandığın anahtarı Evin her köşesi İşin farkı Küçük bir çıkın Şekerli bir kahve Anadolu'nun konukseverliği	
--	--

KEFİL

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Güzel bir kent Yemyeşil ormanlar Yeşillikler arası Kuş sesleri Kentin başı Acımasız bir kral <i>Suluk aldirmamak</i> Çok ağır cezalar Çevre köyler Tören alanı Büyük bir kalabalık Kralın önü Meroz'un beli Kralın karşısı Korkusuz bir ses Kralın öfkesi Kız kardeş Kralın yanı Köyün yolu Ertesi gün <i>Yollara düşmek</i> <i>Hava bozmak</i> Şiddetli bir yağmur Zalim kral Irmağın kıyısı Yolun köprüsü Azgın dalgalar Irmağın sesi Irmağın suları Karşı kıyı <i>Hava açmak</i> Kaynağın başı <i>Darağacına çekmek</i> Kentin giriş kapısı Kent meydanı İki arkadaşın bağlılığı Boş sözcükler Kralın en yakın arkadaşı Güzel, mutlu günler	

ANADOLU'DAKİ AYAK İZLERİ (Serbest Okuma Metni)

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Eski Taş Çağının son dönemleri Küçük topluluklar	

<p>Manisa'nın Kula ilçesi Küllerin üzeri Ayak izleri Ayak izlerinin öyküsü <i>Harekete geçmek</i> Kızgın lavlar Yanardağ konileri Sessizliğin ardı Divlit Tepe Yanardağ konisi İnce taneli kül “Tüf” tabakası Yağmurların etkisi Kalın bir çamur tabakası Çıplak ayak Çamur tabakasının üzeri Siyah renkli bir kül Ters yön Baş parmak Köpek gibi bazı hayvanların izleri İzlerin benzerleri MTA'nın (Maden Tetkik Arama Genel Müdürlüğü) maden arayıcıları Volkanik malzeme İnşaat işleri Bölgenin doğal özellikleri MTA'nın girişimleri <i>Korunmaya almak</i> İzlerin bir kısmı MTA Tabiat Tarihi Müzesi</p>	
--	--

HALKIN AĞZI TORBA DEĞİL Kİ BÜZESİN (Serbest Okuma Metni)

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
<p><i>Dile düşmek</i> Doğru veya yanlış yargılar Peşin yargılar Zayıf nokta Zamane gençleri İhtiyar baba Yayan yapıldak <i>Ağırına gitmek</i> İnsafsız Nasrettin Zavallı çocuk Eşeğin terkisi Cılız hayvan Kan ter içi Halkın dili Halkın ağzı Seng-i kaza Hoca'nın köyü <i>Karar vermek</i> Hoca'nın aklı <i>Aklı yatmak</i> <i>Fikir yürütmek</i> Halkın eli Akşehir meydanı</p>	

Allah aşkı <i>Diline dolamak</i> Yıllar yılı Her dem taze öğütler <i>Kulağına küpe olmak</i> Ailevi ve özel işler Millî meseleler	
---	--

2. Tema: Atatürk

ATATÜRK'ÜN KİŞİLİĞİ VE ÖZELLİKLERİ

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Üstün kişilik Birinci Dünya Savaşı sonu Mondros Ateşkes Anlaşması Tehlikeli durum Milletin dikkati <i>Dikkatini çekmek</i> Amasya Genelgesi Vatanın bütünlüğü Milletin istiklali Erzurum Kongresi Millî sınırlar Kurtuluş Savaşı <i>Taviz vermek</i> Sakarya Savaşı Vatanın her karış toprağı Vatandaşın kanı <i>Feda etmek</i> <i>Feda olsun</i> Yurt toprağı Türk milleti Ebedî hayat Çanakkale Savaşları Anafartalar Grubu Komutanı En ön saf Savaş sırası Şarapnel parçası Sağ cep Kaburga kemikleri Sonsuz bir aşk <i>Kendini adamak</i> En büyük hediye <i>Canını vermek</i> İdealist bir lider Yüksek vasıf ve kabiliyetler Milletinin sonsuz hürriyet ve bağımsızlık aşkı Mustafa Kemal'in en büyük ülkülerinden birisi Millî birlik ve beraberlik içerisi Mustafa Kemal Atatürk'ün en büyük ideali Millî birlik duygusu Uygur bir toplum Hür ve bağımsız Türkiye ideali Yeni Türkiye Çağdaş medeniyet ideali Milletler arası	

<p>Kardeşçe bir insanlık hayatı <i>Meydana getirmek</i> <i>Çaba harcamak</i> Balkan Antantı Sâdâbat Paktı Atatürk'ün inkılapçılığı En güzel şekil En büyük özellik Gerçeğin delili Mustafa Kemal'in olaylara yaklaşımı <i>Aklı ermek</i> Geçici teveccühler Akıl ve bilim yolu En hakiki mürşit <i>Özen göstermek</i> Yurt gezileri Dehasının bir eseri Uygun zaman Millet egemenliği Bağımsız yeni bir Türk devleti Türkiye Büyük Millet Meclisi Cumhuriyet yönetimi Saltanat yanlıları İkinci Meclis Dönemi Atatürk'ün önderliği Millî Mücadele Büyük bir sabır Osmanlı Devleti En doğru karar <i>Karar almak</i> Ufkun ötesi İleri görüşlü bir lider En güzel örnek Halk adamı Halkın huzuru Büyük adamlar Büyük milletler Toplumların büyük adamlara ihtiyacı Bunalımlı dönemler <i>Ortaya çıkmak</i> Büyük liderler Çok yönlü bir lider Millî Mücadele'nin önderi Türk inkılabının hazırlayıcısı Birleştirici ve toplayıcı bir lider Büyük bir asker Teşkilatçı bir devlet adamı <i>Damgasını vurmak</i> Yeni devletin varlığı Çağdaş eğitim metotları Eğitim konusu Maarif vekili Millî irfan En büyük emel Türk milletinin aydınlık yarınları Kara tahta başı <i>Layık görmek</i> Modern bir eğitim politikasının esasları</p>	
---	--

Eğitim alanı Büyük inkılaplar Öğretim programları Ders kitabı <i>Ders vermek</i> Milletin eğitici Toplumun ihtiyaçları <i>İhtiyaca cevap vermek</i> Çağın gerekleri İyi bir yönetici Milletinin huzur ve saadeti Hayatı boyu Ender devlet adamları İleri görüşlülük Kararlı ve mücadeleci bir lider <i>Ümitsizliğe düşmek</i> Millî Mücadele'nin lideri Ağır durum Türk milletinin mukavemet azmi Eskişehir-Kütahya Savaşları Başkomutanlık görevi <i>Esir etmek</i> <i>Güveni sarsılmak</i> Çağdaş medeniyet seviyesinin üstü İleri bir zihniyet İnkılapların amacı Modern bir devlet Çağdaş bir toplum Çağdaş milletlerin seviyesi Siyasal, toplumsal, ekonomik alanlarda inkılaplar İnkılapçı karakter Büyük dava En medeni ve en müreffeh millet Büyük Türk milletinin dinamik ideali En kısa zaman Atatürk'ün birleştirici ve bütünleştirici özelliği Millî Mücadele'nin karanlık günleri Değişik fikirlere sahip insanlar Sivil halkın güveni Atatürk'ün birleştirici gücü Kişisel özellik Sivil halkın güveni Yakın geçmiş Büyük hizmetler <i>Işık tutmak</i> Samimi duygular İyi kalpli bir insan Vücudun bir organı Maddi ve manevi ihtiyaçlar İyi duygular Dünya ülkeleri İnsanlığın başlıca dileği Barış idealinin simgesi	
---	--

ATATÜRK, SANAT VE EDEBİYAT

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
<p>Dünya tarihi Büyük liderlerin sanat ve edebiyata karşı yakın ilgileri Sanatın gerekliliği Önderlerin düşünce yapıları Demokrat ve ilerici nitelikler Sanatın temeli İnsan sevgisi Toplumun manevi yapısının mimarı En güzel, en gönendirici sözler Sanatçının değeri, saygınlığı, önemi Bireyci zevklerin, ilgilerin bir aracı Sanatın önemi Toplum sorunları “Atatürk ve Edebiyat” adlı yapıt Fikret’in ‘Sis’, ‘Ferda’ hatta ‘Zangoç’ adlı şiirleri <i>Haz duymak</i> Atatürk’ün edebiyata karşı ilgisi Manastır Askerî İdadisi Coşkun ve renkli söylev Bilim dünyası Fen dersleri ile ilgili kitaplar Ders kitapları Edebiyatla ilgili kitaplar Kitaplar arası Namık Kemal imzalı bazı dizeler, beyitler ve dördlükler Bahtı kara mader Kurtuluş Savaşı’nın kahramanı Mustafa Kemal’in düşünce ve duyguları <i>Nabzı atmak</i> Yepyeni sesler Yepyeni kavramlar Fen dersleri Özgün söylevler Yoğun ilgi Mustafa Kemal’in yetenekleri Kurtuluş Savaşı dönemi Demosten ustalığı Büyüleyici güç <i>Peşinden sürüklemek</i> Sınıf Arkadaşım Atatürk” adlı yapıt Büyük vatan şairi Namık Kemal Okul idaresi Gece vakti Namık Kemal’in Vatan Kasidesi Yavaş bir ses Büyük bir heyecan Esbab-ı cefa Millet yolu “Sis” ve “Ferda” şiirleri Atatürk’ün edebiyat sohbetleri Ragıp Şevki’nin bir anısı Okul sıraları Vakur ahenk Fikret’in bir şiiri Gür ses</p>	<p>Vatanın bağı Vatanın nabzı Tatlı çizgiler</p>

Atatürk'ün yüzü Gençlerin yüzü Güzel sanatlar Sanat ve kültür merkezi	
--	--

ATATÜRK / Şiir

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Düşüncenin ışığı Kılık kıyafet Öz dil Tohumun meyvesi Yeni bir ruh En hakiki mürşit İlmin ışığı Sanatın güzeli Zamanlar üstü	Güneş saçlı Deniz gözlü Deniz bakışlı

ATATÜRK'ÜN GENÇLİĞE HİTABESİ

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Türk gençliği Türk istiklâli Türk cumhuriyeti Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli En kıymetli hazine Dahilî ve haricî, bedhahlar İstiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyeti Vaziyetin imkân ve şeraiti Nâmüsait bir mahiyet Galibiyetin mümessili Aziz vatanın bütün kaleleri, tersaneleri, orduları <i>Zapt etmek</i> Memleketin her köşesi Memleketin dahili İktidar sahipleri Şahsî menfaatler Müstevlilerin siyasî emelleri Türk istikbalinin evlâdı Asıl kan	

KADERE MEYDAN OKUYAN ADAM (Serbest Okuma Metni)

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Ankara Hastanesi Haziran sabahı Eski köşkün balkonu <i>Dikte etmek</i> <i>Şehit düşmek</i> Güneşli Anadolu ufukları Dava yolu <i>Baş koymak</i> Halk kahramanı Günün akşamı	Gözyaşlarından daha sıcak bir rahmet Çelik mısralar Vatan Şairi'nin çelik mısralarını kendi güveninin ateşinde yeniden tavlandırmak Vatanın bağı Nesillerin başları üstünde çağlayan çınar Yaşlı tarih

Sofranın başı Savaş meydanı Gül bahçeleri Düşmanların başı Hışmının yıldırımı <i>Göz kırpmak</i> Milletinin davası yolu Öz canından bir parça Uykusuz geceler Savaş yeri Milletinin yüzü <i>Yüzünü ağartmak</i> Cihanın en uzun meydan muharebesi <i>Baş etmek</i> Tarihin en zorlu baskınları Sayıca üstün bir ordu <i>Darmadağın etmek</i> Millet kürsüleri En sürekli söz <i>Ortaya koymak</i> Acılı gözler Kara baht Sert yüz Vatan Şairi Bahtı kara mader <i>Meydan okumak</i> Yurdun hak yolu Dünyanın saldırganlığı İki koma arası Yeni raporlar Son demler Yaşam dolu Şem-i cân Çocukluk arkadaşları Meclis arkadaşları Devrim arkadaşları Silah ve zafer arkadaşları Bahar ferahlığı <i>Sağ kalmak</i>	
---	--

ATATÜRK NEREDE? (Serbest Okuma Metni) / Şiir

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
<i>Çift sürmek</i> Kızgın güneşin altı Yarının altın başağı Dağ başı Beyaz gömlek Beceri yüklü eller Yüce ulus Büyük işler Yurdun bir köşesi Sağlam düşünceler Sanatın her dalı Onurumuzun gücü <i>Farkına varmak</i>	Atatürkçe bakışlar Mutlu ezgiler

3. Tema: Zaman ve Mekân

KALDIRIMLAR / Şiir

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Kimsesiz bir sokak ortası Kara gökler Kül rengi bulutlar Evlerin bacası İn cin Sokak başı <i>Ses kesilmek</i> <i>Can vermek</i> Yumuşacık bir kucak Karanlık sokak Ayak sesi Aç köpekler Yolumun zafer takı Islak bir yorgan Esrarlı bir uyku Kaldırımların kara sevdalı eşi	Serseri kaldırımlar Damla damla bir korku Gözüne mil çekilmiş bir âmâ gibi evler Çilekeş yalnızların annesi kaldırımlar İçimde yaşamış bir insandır kaldırımlar İçimde kıvrılan bir lisandır kaldırımlar Kaldırımların emzirdiği çocuk Sel gibi akan fenerler Gölgeden taş kemerler

ÜLKEMİN RENKLİ HARİTASI

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
İlk harita İlk gün Günler öncesi Okulun kapısı <i>Adımını atmak</i> İlk ders Mavi pastel Şişko iki karın İncecik bel Tam orta yer Geçen yaz Fındık kabuğu Uzun boylu, geniş gövdeli Karadeniz dağları Tül gibi mavi Ak köpükler Martıların altı Sessiz, sütlüman Marmara'nın haritası Koylu, körfezli deniz Işıklı gemiler İzmir, Antalya kıyıları En koyu mavi Kıyı boyu Muz, portakal, limon bahçelerinin içi Babasının arabası Toros Dağları Koca Toros Dağları Sivri sivri tepeler Toroslar'ın tam ortası Külek Boğazı Mavi boya Dağların tepesi Su sesi	Kıyıları dalgalarıyla dövmek (Karadeniz) Kıyılarıyla, adalarıyla gülen Marmara Deli akan ırmak Yorgun Kızılırmak Renk renk, ışık içinde dalgalanan ülke

<p>Kuş, ağaç sesi Toroslar'ın çam, reçine kokusu Asılı harita Kızılırmak'ın adı Irmağın kızılı Kırmızı boya Irmağın adı Kızılırmak'ın akıntısı Bafra Ovası Karadeniz'in dalgaları Ak köpüklü dalgalar Dalgaların köpükleri Gürcistan sınırı Yeşille mavinin her tonu Uzun Karadeniz yolculuğu Dikenli tel Komşu ülkeler Koyu kırmızı pastel boya Yapraklarla, çiçeklerle örülü bir sınır Güzel yapraklar, çiçekler Taze çiçeklerin burcu burcu kokusu Çocukların çığılığı Çiçekten sınırların hemen ötesi Kara, beyaz, sarışın çocuklar Suriyeli, Yunanistanlı, Bulgaristanlı çocuklar Van Gölü Bulgaristan sınırı Van Gölü'nün yanı Van Gölü'nün suyu İnce uzun boyun Yuvarlak karın Hacıyatmaz oyuncaklar Boya darbesi Güzel gölün ortası Akdamar Adası Adanın tarihî, turistik yerleri Van Gölü'nün çevresi Süphan, Nemrut, Ağrı Dağları Asıl harita Koyu kahverengi pastel Sivri, kocaman dağlar Beyaz boya Top top karlar Karlı, kışlı dağlar En kalın kaban <i>Buz kesmek</i> Tuz Gölü Türkiye'nin üstü Zengin bir ülke Acılı bir kebab Akdeniz gezileri Bol acılı Adana kebabı Irmağın başı Koyu gölgeli bir lokanta Buz gibi soğuk bir dağ suyu Bol tuzlu, koca bir göl Göller yöresi Mavi mavi noktalar</p>	
--	--

<p>Akdeniz'in, Ege'nin, Marmara'nın ırmakları İnce su Yeşil bir pastel Karadeniz'in ikinci şişko karnı Siyah pastel Türkiye'nin orta yeri Büyükçe bir nokta Büyük temel harfler Millet Meclisi Geniş cadde ve bulvarlar Antalya'nın yeri Cıvıl cıvıl turist kafileleri Kocaman karpuzlar Sıcacık bir il Demli çay Oynak hamsi Kemençe sesi Çekirdeksiz üzüm Çam kokulu bir dağ pınarı Uzun yolculuklar Küçük İstanbul Koca kent Boyalı kalem İstanbul'un ilk harfinin üstü On milyonluk kent Noktanın içi Minareli, ışık içinde bir kent Pul pul yabancı gemiler Kalabalığın içi Derin bir nefes Büyük bir iş İşlerin heyecanı Haritasının karşısı</p>	
--	--

YAŞADIĞIMIZ GÜNLERİN HESABI

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
<p>Meşhur hikâye Büyük filozofumuz Nasrettin Hoca Uçsuz bucaksız uzay Aynı fikir Halk filozofu Kederli anlar Karanlığın içi <i>Heves etmek</i> Kara günlerin hatıraları İyi günlerin hatıraları Gündelik hayat Sorunun cevabı Yeni yıl Milletlerin hayatı İnsanların hayatı Mazimizden bir parça <i>Fark etmek</i> Büyük zorluk <i>Dışarı vurmak</i> <i>Yüreği burkulmak</i></p>	<p>Söz bohçası Parça parça ışıldayan hatıralar Hayatımızın gökyüzünde parıldayan yıldızlar olma yeteneği</p>

Mazi Kalbimde Bir Yaradır” şarkısı Çok iyi bir iş <i>Faydalı olmak</i> Parlak, temiz bir sayfa Fena hareketler Yılların günleri Hesap defteri Öbür dünyanın eşiği <i>Gönlünü kaptırmak</i> Güzelin yakınları Ev sahibi İş yeri Güzel notlar Topluluk ortası Fi tarihi Seyircinin kolu İnsanların mazisi Parça parça mazi Son yıl Parlak sayfalar	
---	--

BEYAZ EV (Serbest Okuma Metni) / Şiir

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Gözlerimin önu Beyaz ev Dağ yamacı Su kenarı Pembe dam Yeşil pancur Açık pancurlar Yatak odası İki kişilik karyolanın yeri Yemek odası Öğle uykusu Karlara bembeyaz çimenler Göklerin altı Uzun kış geceleri	

ANKARA (Serbest Okuma Metni)

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
İlk yer Dostlarımın evi Batılının hatası Son Türk başkenti Eski başkent İki nokta üzeri Ankara'nın eskiliği Laik başkent Atatürk'ün akıllılığı Ankara'nın kökenleri Yüzyılların derinliği Hitit medeniyeti Osmanlı dönemi	Anadolu'nun kalbi

<p>Önemli bir nokta Roma Barışı'nın prensipleri Hacı Bayram Veli Cami'sinin yanı Ankara'nın 75 bin nüfusu Şimdinin önemi Türk milleti Güzel, modern bir şehir Atatürk Bulvarı üzeri Otelin salonu Boş masa Meşhur şairler Seçim zamanları Ramazan akşamları <i>Hoşa gitmek</i> Düğün yemekleri Kasap havası <i>Davet etmek</i> Türklerin arası <i>Ziyaret etmek</i> Aslanlı yol Güzel bir resim Odamın karanlığı Gök gözler 10 Kasım 1938 sabahı Ankara'nın sabah serinliği Çin bahçesi Gençlik Parkı Kış akşamları Küçük öğrenci kahveleri Yeni kelimeler Kokulu otlar Eski evler Eski Roma ve Türkiye'nin kızı Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi En önemli arkeoloji müzeleri Zengin salonlar Ankara'nın tarihi Modern Türkiye'nin önemi Anadolu'nun tarihî önemi Kültür tapınağı Akdeniz'in en eski medeniyetleri Klasik Çağ Dünya müzeleri Değerli taşlar Eserlerin önü Hitit müzesi Eski bina Fatih'in Sadrazamı Türkiye'nin tarihi</p>	
--	--

4. Tema: Kişisel Gelişim

MARTI

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Güneşin altın sarısı ışıkları Durgun denizin minik dalgacıları	

<p> Pırl pırl bir sabah Balıkçı teknesi / balıkçı tekneleri Kahvaltı zamanı <i>Haber vermek</i> Zor bir gün Sahilin ve teknenin çok ötesi Perdeli ayaklar Uçsuz bucaksız deniz Utañ kaynağı Sıra dışı bir kuş Büyük bir tutku Deniz seviyesine çok yakın bir yükseklik Az bir çaba Daha uzun süre Uzun, dümdüz çizgiler Hoş bir şekil Ailesinin kaygısı Pelikanların ve albatrosların işi <i>Bir kemik bir tüy kalmak</i> Yumuşak bir ses tonu Suyun üzeri İtaatkâr bir şekil Yaşlı, aç bir martının önü Eski Martı Jonathan En hızlı martı Dalgaların arası Martı kanadı Yeteneğinin sınırları Yüksek bir hız Sol kanat Sağ kanat <i>Fırıldak gibi</i> Tüy yumağı Kelimenin tek anlamı Sırlıslık bir hâl <i>Karar vermek</i> Elli milin üstü Çok büyük bir güç Dünya hız rekoru <i>Rekor kırmak</i> </p>	
--	--

İNSANLIĞIN CESARET VE ONUR SİMGESİ: HELEN KELLER

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
<p> ABD'nin Tuscumbia (Tuskumbiya) kenti Son derece sağlıklı bir bebek Ciddi bir sağlık sorunu Ateşli bir hastalık Hastalığın tedavisi Yaşamsal tehlike Helen Keller (Helen Kelır)'ın yaşamı Zihinsel yetenek <i>Ele avuca sığmamak</i> Zihinsel yeteneklerinin ayırdı 1887 yılının Mart ayı Perkins Görme Engelliler Okulu Yeni mezun </p>	

<p>Genç öğretmen Olağanüstü bir kapasite Oyuncak bebek Helen'in elleri / Helen'in eli "B-e-b-e-k" sözcüğü Nesneler ve harfler arasında bir bağlantı Tulumbanın yanı Soğuk su Helen'in kalbi Yaşamının ilk on sekiz ayı Tek sözcük Akşam karanlığı Helen Keller'in eğitiminin başlangıç noktası Uzun ve engellerle dolu bir yol <i>Yenilgiye uğramak</i> <i>Karar vermek</i> Küçük kız <i>Haberi olmak</i> Sonsuz güven Horace Mann (Horas Man) Okulu Yeni bir hedef Edebiyat fakültesi Yaşamının önü Öğrencisinin başarısı Öğretmeninin evi <i>Yardım göstermek</i> Uyumlu birliktelik <i>Zorunda kalmak</i> <i>Yakından tanımak</i> Döneminin hemen hemen tüm ünlüleri Yeni ufuklar Büyük bir düş kırıklığı New York (Niv York)'un müzeleri <i>Heyecan duymak</i> Büyük bir mutluluk Güzelliklerin ayırdı Parmak uçları Fiziksel engeller Yaşamın tüm saniyeleri Büyük bir tat Çevrelerinin zenginliği Braille (Bireyl) daktilosu Normal daktilo Yaşam öyküsü Ellinin üstünde yabancı dil Amerika Görme Engelliler Derneği Dünya Körler Birliği 1946 ve 1955 yılları arası Yaşam aydınlığı Kişisel cesaret Savaşım alanı Cesaret örneği Cesur bir kişi Görme engelli kişi Devlet kuruluşları Üstün hizmet madalyası Onursal doktora İnsanlığın teşekkürleri</p>	
--	--

Doğum günü Cenaze töreni “Örnek kişi”nin “örnek yaşamı” Cesaret ve inancın sınırları Örnek kitaplar Cesaret öyküleri	
---	--

MEŞEYLE SAZ

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Küçük serçe Ağır bir yük Hafif bir rüzgâr Fırtınanın izi Islak, rüzgârlı kıyıları Kara yel fırtınası Ana yel Evrenin en korkunç çocuğu	

SATILIK KİTAP (Serbest Okuma Metni)

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Eski kitaplar Alçak bir duvar Spor ayakkabısı Sabahın sekizi Serin bir rüzgâr Kitapların tozu Yırtık bir bez Pantolonunun fermuarı Gömleğinin düğmeleri Duvarın üstü Tezgâhın önü Sesimin en yumuşak tonu Eski okul kitapları <i>Kıpkırmızı olmak</i> Ders kitapları <i>Yüzüne gözüne bulaştırmak</i> Kahkaha sesi Karşı balkon İyi bir satıcı Emekli banka memuru Deneyim sahibi İlk iş <i>Reklam yapmak</i> Çekici hâl Menekşe, sardunya saksıları Petunya, karanfil saksıları Uzun bir ışık Fiyatın yarısı Paranın değeri Renkli kartonlar Büyük tabela Çiçeklerin bayağı yararı Mahallenin ilgisi	Müşteri yağmuru

Tezgâhtarlık rolü Otobüs durağı Durağın hemen arkası Kaldırım kenarı En dikkat çekici yerler Define Adası Telefon jetonu Otobüs bileti Öğle sığağı Parlak bir fikir Günlük gazeteler En yakın eczane Kocaman bir deniz topu Ufak bir yanlışlık <i>Fark etmek</i> İlâhi çocuk Kitap parası Pencerenin önü Evin penceresi Masanın üzeri	
--	--

GÜLER YÜZ (Serbest Okuma Metni)

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Asık suratlı insanlar <i>Kaşlarını çatmak</i> <i>Laflı kısa kesmek</i> Tatsız sohbet Tatlı söz <i>Renk vermek</i> <i>Cesaret vermek</i> İlk adımlar Çocuk karşısı Olgun insanlar Çatık kaş <i>Kalbini kırmak</i> Cenabı Hak Akli başında adamın ciddiliği İnsan kardeşlerinin tuhafıllıkları <i>Can atmak</i> <i>Sağa sola</i> Hastalığın tedavisi İkinci Cihan Harbi Birinci Cihan Harbi Ruh hâli <i>Fark etmek</i> <i>Farkına varmak</i> Budapeşte şehri Yaşlı başlı öğrenciler Hayatın türlü olayları Eğlence yerleri Fi tarihi Yüksek terbiye En büyük matem günleri Japon kadın Sıcacık şehir Karlı dağlar	Gülen, kakkahalar savuran bir hayvan

Karların içi Sıfırın çok altı <i>Ağır gelmek</i> <i>Hizmet emek</i> Güneş karşısı Çetin sorunlar Asık surat Bektaşî'nin hikâyesi Mezar taşı En iyi hatıra Günlerin hatırası Günlerin sayısı	
--	--

5. Tema: Okuma Kültürü

İÇİMDEKİ BEN

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Sınav sonuçları Panonun yanı Uzunca bir liste İlk ismin üzeri <i>Fark etmek</i> Alaycı bir ses tonu Listenin alt tarafı <i>Donup kalmak</i> Başarısız bir talebe Yanlış bir cevap Korkak, güvensiz, başarısız bir öğrenci Okul hayatı Kulüp faaliyetleri seçimi Kütüphanecilik Kulübü Başkanı <i>Ağzı açık kalmak</i> Kitaplığın anahtarı Sınıf başkanlığı En itibarlı başkanlık Devlet kabinesi Başbakan yardımcılığı Zengin bir kitaplık Kitapların isimleri <i>Karar vermek</i> <i>Hayal kırıklığına uğramak</i> Ciddi bir ses tonu Başarılı bir şekil En ince kitap Kısa hikâyeler En ince roman Müthiş bir zevk <i>Zevk almak</i> <i>Kendinden geçmek</i> Dünyanın en güzel alışkanlığı Başarılı bir öğrenci Yanlış cevaplar <i>Ders almak</i> Okul piyesleri Küçük yaş Hayatımın aşkı	

Yaz tatilleri Toz bezi Kitaplığın tozu <i>Dert yanmak</i>	
--	--

ÖYKÜLERİN SICAĞINDA CAHİT SITKI

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
<p><i>Hükümü geçmek</i> Yalnızlık ve ölüm temalarının şairi Cahit Sıtkı Tarancı'nın ölümsüz bir şiiri "Gün Eksilmesin Pencereden" dizesi Şiirin son dizesi Şairin tüm hikâyeleri Tarancı'nın farklı bir yanı Orta hâlli bir memur 30'ların, 40'ların İstanbul'u Cahit Sıtkı'nın anlatım biçimi Tarancı'nın hikâyeleri Şehrin kalabalığı Günlük rutinler Otellerin odaları Cahit Sıtkı'nın memurları Gogol'un memurları Başlangıç ve paydos saatleri Sıkıcı memur yaşamının değişmezliği Önemli bir yer <i>Yer tutmak</i> İçten dostluk ilişkileri Eski bir okul arkadaşı Aile dostu Yabancı kelimeler Eserin orijinallliği Kitabın sonu Kitabın geneli Tarancı'nın şairliği Dilin akıcılığı Söz konusu noktalar En küçük detaylar Okurun gözü Karakterlerin sosyal durumları, ekonomik düzeyleri ve ruh hâlleri Hikâyelerin duygu çeşitliliği "35 Yaş" şairi Galatasaray Lisesi mezunu Lisenin ardı 2. Dünya Savaşı Anadolu Ajansı <i>Veda etmek</i> Cahit Sıtkı Tarancı'nın ölümünün 50. Yılı <i>Dikkat çekmek</i></p>	<p>Öykülerin sıcağında Cahit Sıtkı</p>

KİTAPLARLA KURULAN DOSTLUK / Şiir

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Ömür boyu Cüz adı İlk çocukluk Masum çağı Bez çanta Gür bir ağaç Düz ova Tek Adam Erkilet güzeli Bağ arası	

HAVA YAĞACAK GİBİ DURUYOR BUGÜN (Serbest Okuma Metni)

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Defterimin kapağı Yüzlerce hikâye kahramanı Defterin içi Çoğunun hikâyesi Hikâyenin içi <i>Bin dereden su getirmek</i> <i>Nuh deyip, peygamber dememek</i> Yaşlı denizci Telleri kırık bir şemsiye Para kasası Musluk anahtarı Başboş bir sokak kedisi Tamirhaneci bir çocuk Kutup ayısı İlköğretim birinci sınıf Pilotluk rolü Sazan balığı Hikâyenin kahramanı <i>Kusura bakmamak</i> <i>Azar işitmek</i> Arabanın motoru Sokak kedisi Sayfanın alt kısmı	Hikâyesiz Kahramanlar Defteri

BİR KİTAP OKUDUM HAYATIM DEĞİŞTİ (Serbest Okuma Metni)

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Yaşamımızın -hatta evrenimizin- dışı <i>Göz kırpmak</i> Büyülü kitap Rastlantıların çoğu Pandora'nın kutusu Kitabın ilk cümlesi Yazarın sözü Reşat Nuri Güntekin'in, Çalığışu Feride'si Michael Ende'nin "Bitmeyecek Öykü"sünün kahramanı Çatı katı Düşsel yolculuklar	İçimizdeki donmuş denize inen balta Bir sünger avcısının vurgunla mühürlenene kaderi Ateş Kadehi

Peri tozları Ülkenin semaları Yel değirmenleri Dünyanın merkezi Dünya turu Jack London (Cek Landın)'ın kalemi Eğitimsiz bir adam Usta bir yazar Martin'in inadı Peyami Safa'nın "Dokuzuncu Hariciye Koğuşu" Gençcik bir beden <i>İçi burkulmak</i> Sanrılı geceler <i>Soğuk ter dökmek</i> Tolstoy'un "Anna Karenina"sı Yasak aşkın peşi Cevat Şakir'in "Parmak Damgası" Cennet parçası Ege kasabaları Balıkçı ağlarının yosunlu kokusu Ahmet Hamdi Tanpınar'ın "Saatleri Ayarlama Enstitüsü" Oğuz Atay'ın "Tutunamayanlar"ı Bugünün çocukları Ustalarının elleri Düş evrenleri Sırlar Odası'nın kapısı Dünyanın kaderi Uzun İhsan Efendi'nin ağzı Efsunlu Osmanlı masalları Ursula Le Guin (Ursula lō Guyn)'in kitapları Kelimelerin tılsımı Uzay çağı çocukları Büyülü kitaplar Uzay gemisi Koca karının masalları Gazetemizin ilk sayısı	
---	--

6. Tema: Duygular

DUT AĞACININ KORKUSU

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Dut ağacının dalları Kapının önü Dut ağacı <i>Meyve vermek</i> Baltalı kişiler Ağacın başı Ertesi sene <i>Çiçek açmak</i> Mitolojik bir inanış Her ağacın bir perisi Dut ağacının perisi <i>Yüreği ağzına gelmek</i> Korkunç hâl Koca bir gölge Sessiz boşluk	Ağacı korkutmak

<p>Tuhaf yaratıklar <i>El etek çekmek</i> Alet dolabı Beyaz çarşaf Dut ağacının karşısı Tabansızın teki Garip sesler Kesici aletler Ağır yaralar Bora Amca'nın köpeğinin sesi Yaraların etkisi Ağacın yanı Ağacın arkası Kızılderili başlığı Yaprakların hışırtısı Bembeyaz bir kedi Ayaklarımın dibi Karşı pencereler <i>Mahalleyi ayağa kaldırmak</i> Perdenin arkası Pijamalı birkaç kişi Kadının işareti Fenerli adam <i>Göze almak</i> Polisiye roman Bekçi düdüklüleri Kesici aletler Mavi pijama Kapının önü Babamın sesi Odamın ışığı Derin uyku Ayaklarımın ucu Dut ağacının gövdesi</p>	
--	--

KİRAZLI ŞAPKA

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
<p>Sol yan Hasır şapka Dünyanın bütün kirazları Dünyanın bütün hasır şapkaları Kirazlı şapka İnsanoğlunun umutlarının, özlemlerinin ve sevdalarının simgesi Yüreğimin tam ortası Büyük dayı Adana sığağı Kocaman bir evin hayatı Alçak bir divan Hayatın planı <i>Akılda tutmak</i> Resim seçicisi Küçük dayı çocukları Büyük bir mağazanın önü Kirazlı hasır şapka</p>	<p>Küskün kirazlar</p>

İri iri, koyu kırmızı, akide şekeri gibi pırıl pırıl bir demet kiraz Yeşil yaprak Şapkanın çevresi Kırmızı saten kurdele Kirazların rengi Mağazanın adı Vitrinin önü Sıcak bir sevecenlik <i>Lazım olmak</i> Sıradan cevaplar Koca hayatın bir köşesi Evin çocukları <i>Konuk gelmek</i> Büyük bir yangın Evin büyükleri Annemin boynu Ertesi gün <i>Dizlerinin bağı çözülmek</i> Vitrin camları Sefil bir görüntü Çocuk yüreği Yol boyu Evin büyüklerinin ve kardeşlerimin hediye paketleri Şık bir şapka kutusu Gerçek sevinç İlk aşk “La Fayette” etiketi Yeni şapka Elbise dolabının rafı <i>Gözü ilişmek</i> Zarif şapka Annemin armağanı Somut simge <i>Şart olmak</i> Hayal kırıklıkları Düşle gerçek arası İnce bir farklılık İç dünyam Olguların çekiciliği Kırmızı şapkanın kutusu Yedek akçe	
---	--

DUYGUSAL DÜNYAMIZ

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Toplumsal yaşam Doğal çevre Toplumsal çevre Eğitim-öğretimin süresi Birey durumu Toplumun değerleri Günümüz sanayi toplumları Eski toplumsal yapılar Toplumsal suçlar Şiddet olayları Toplumsal bir sorun	

Toplumsal sorunların çözümü Duygusal eğitimin rolü Düşünsel eğitim İnsanlar arası iletişim Beden dili Duygusal yön Duygusal dünya Toplumsal yapı Saldırgan ve bencil davranışlar Sağlıklı davranışlar Duygusal yetiler Doğal ve toplumsal çevre Düşünsel yetiler Eş güdüm Düşünsel beceriler Duygusal beceriler İyi bir mühendis, doktor, öğretmen İyi bir yürek Ahlâk dışı <i>Dışa vurmak</i> Duyguların denetimi Bilgi birikimi Düşünsel tutumlar Bilişsel yetenek Olumsuz sonuçlar Tatlı dil Gizli amaç Olumsuz kişilik özellikleri	
---	--

SOLUK RESİMLER (Serbest Okuma Metni)

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
Soluk resimler Aile albümü Birinci Dünya Savaşı'nın bıyıklı bir subayı Avukatlık cüppesi Gazino sandalyesi Beyaz pantolonlu bir çocuk Hayatının hikâyesi İnsanın serüveni, mutluluğu, sevinç ve acıları Büyük bir ağacın altı Yaz sonlarına doğru bir gün Ağacın yaprakları Krep örtüsü <i>Kaşlarını çatmak</i> Valentino kuşağının tam bir örneği Hayal içi Babamın kuağı Babamın resmi <i>Göze çarpmak</i> Parlak gözler Mutlu bir anı Gözlerin derinliği İç dünya Çamlıca gezisi Alçak iskemleler Buz gibi su	Zamanın tokadı Hayal yıkıntıları Belleğimin kuytu köşeleri Anı hazinesi

<p>Annemin heyecanı Ağaçların arası Ufacık vapurlar Masa başı Golf elbisem Uzun pantolon Resimlerin tozu Sevinçli anlar Soluk fotoğrafların içi Resmin karşısı Dağınık albüm Hafif bıyıklar İnce dudak Acı, sert bakışlı bir resmi Kıyı gazinosu Adamakıllı bir sessizlik Çatlak sesli gramofon Derin iki çizgi Acılı gözler İlkbahar bulutları Uzun yol Erik ağaçları Arnavut kaldırımları Geç vakit Eski zaman Küçük oğlu Merdivenli sokağın başı Elektrik fenerinin altı Taze hayaller Mahzun fotoğraf Babamın son resmi Taze duygular <i>Gözyaşını içine akıtmak</i> Mahzun yüz Hayat hikâyesi Eski, silik resimler Eski yer Mahzun hâller</p>	
---	--

AYRILMANIN BÖYLESİ (Serbest Okuma Metni)

YAKIN BAĞDAŞTIRMA	UZAK BAĞDAŞTIRMA
<p>Kırık kalp İnsanların tüm anlamı Üzücü kurallar Güpgüzel insan ilişkileri Gerçek sevgiler Gerçek saygılar Güneyin şipşirin bir kenti Kalabalık veda yemeği Mersin'in dinamik, zeki, açık yürekli Belediye Başkanı Mevlana'nın Şeb-i Arus deyimini Düğün gecemiz <i>Gözleri buğulanmak</i> Güzel "insan ilişkileri" Ertesi sabah Kız kardeş</p>	

Kocaman bir kalabalık Yaşlı bir nine Ufacık boy Kurgular, kurallar ötesi bir yaklaşım İnsanın insana sevgisi, saygısı, içtenliği Yepyeni başlangıçlar Umutlu, saygılı ve seviyeli başlangıçlar	
--	--

Birinci alt problem kapsamında 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunan toplam 130 metin incelenmiş ve metinlerde yer alan yakın ve uzak bağdaştırmalar yukarıda metin başlıkları altında sunulmuştur. Metinler beşinci sınıftan başlanarak sekizinci sınıfa kadar kitap sırası gözetilerek ilerletilmiştir. Bu alt problem altında ilgili bağdaştırmalar verilirken bu bağdaştırmalara ait nicel ifadeler ikinci alt problem altında ifade edilmiştir. Bu sebeple, ikinci alt problemin daha iyi anlaşılabilmesi için, sınıfla beraber metinlerin ilgili temaları da verilmiştir. Şiir metinleri ilgili metin başlığının karşısında belirtilmiş (Ör. OKULUMUZ / Şiir), “şiir” ibaresi kullanılmayan metinler ise düzyazı metinlerini ifade etmiştir (Ör. ÜZÜNTÜ PAYLAŞILINCA AZALIR). Yakın bağdaştırmalar ulamında yer alan ve “*eğik/italik*” yazılan sözcük birliktelikleri ile (Ör. *Gönül yıkmak*) deyimler kastedilmiştir.

4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Alt Problem: Yakın ve uzak bağdaştırmaların, sınıf düzeyine, temalara ve metin türlerine göre dağılımı nasıldır?

Bu başlık altında bağdaştırmaların sınıf düzeyine, temalara ve metin türlerine göre dağılımı verilirken özellikle soyut düşünme ve yaratıcılık açısından oldukça önemli olan uzak bağdaştırmaların zihin gelişime uygun olarak sınıf düzeyine bağlı olarak artıp artmadığı, temalara ve metin türlerine göre değişiklik gösterip göstermediği belirlenmeye çalışılmıştır.

Çizelge 4.5. Yakın ve uzak bağdaştırmaların sınıf düzeyine göre dağılımı

Sınıf	Toplam Metin Sayısı	YB Sayısı	Metin Başına Düşen YB Sayısı	UB Sayısı	Metin Başına Düşen UB Sayısı
5	38	674	17,73	22	0,57
6	30	923	30,76	22	0,73
7	31	1187	38,29	39	1,25
8	31	1380	44,51	47	1,51
Genel Toplam	130	4164	-	130	-
Ortalama	-	-	32,03	-	1,00

Çizelge 4.5. incelendiğinde 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan 130 metinde toplam 4164 yakın, 130 uzak bağdaştırmanın tespit edildiği anlaşılmaktadır. Yakın bağdaştırmaların sınıf düzeyiyle doğru orantılı olarak artış gösterdiği görülmektedir. Uzak bağdaştırma tarafında ise 5 ve 6. sınıfta sayı olarak eşitlik söz konusu olmasına rağmen metin sayısına oranlandığında, 6. sınıf ders kitabı metinlerinde daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. Bu artışı, sırasıyla 7 ve 8. sınıf takip etmektedir. Çizelgeden hareketle, sınıf düzeyi arttıkça buna bağlı olarak yakın ve uzak bağdaştırmalarda da bir artış olduğu gözlenmektedir. Dolayısıyla, bağdaştırmaların sınıflara göre sayıca dağılımının, özellikle de uzak bağdaştırmaların sayıca dağılımının, öğrencilerin zihin ve soyut düşünme becerilerinin gelişimine uygunluk gösterdiği yorumunu yapabiliriz. Ayrıca bütün sınıfların genel ortalaması alındığında metin başına yaklaşık 32 yakın, 1 uzak bağdaştırma düşmektedir.

Çizelge 4.6. Yakın bağdaştırmaların temalara göre dağılımı

Tema Adı	Sınıf	Metin Sayısı	YB Sayısı	YB Oranı
Millî Kültür	7	5	211	42,20
Zaman ve Mekân	6, 7 ve 8	15	592	39,46
Toplum Hayatı	6 ve 8	10	384	38,40
Atatürk	5, 6, 7 ve 8	22	839	38,13
Okuma Kültürü	7 ve 8	10	364	36,40
Duygular	7 ve 8	10	346	34,60
Sevgi	6	5	167	33,40
Kişisel Gelişim	6 ve 8	10	322	32,20
Güzel Sanatlar	5 ve 7	10	301	30,10
Doğa ve Evren	6	5	145	29,00

Yenilikler ve Gelişmeler	5	4	93	23,25
Sağlık ve Çevre	5	5	107	21,40
Değerlerimiz	5	5	92	18,40
Üretim, Tüketim ve Verimlilik	5	4	71	17,75
Birey ve Toplum	5	5	73	14,60
Güzel Ülkem Türkiye	5	5	57	11,40
16	-	130	4164	-

Çizelge 4.6. incelendiğinde, yakın bağdaştırma sayısının sırasıyla en fazla “Atatürk”, “Zaman ve Mekân”, “Toplum Hayatı”, “Okuma Kültürü”, “Duygular”, “Kişisel Gelişim” ve “Güzel Sanatlar” temasında olduğu anlaşılmaktadır. Ancak her temada metin sayısının eşit olmaması nedeniyle, yakın bağdaştırmaların metin sayısına oranlanarak değerlendirilmesi daha sağlıklı sonuç verecektir. Bu bağlamda değerlendirildiğinde; “Millî Kültür” teması ilk sıraya yükselmektedir. Bunu, “Zaman ve Mekân”, “Toplum Hayatı”, “Atatürk”, “Okuma Kültürü”, “Duygular” ve “Sevgi” temaları takip etmiştir. Yakın bağdaştırmaya en az ise “Güzel Ülkem Türkiye” temasında rastlanılmıştır. Çizelge 4.1.’den (bk.) hatırlayacağımız gibi, “Güzel Ülkem Türkiye” temasında yer alan 5 metnin 3’ü şiir metinlerinden oluşmaktaydı. Şiir türü metinlerde, genel olarak sözcük ve cümle sayısının düzyazı metinlerine oranla daha kısa olması nedeniyle bu temada yakın bağdaştırmaya az rastlanıldığı yorumunu yapabiliriz. Ayrıca ilk sıralarda genelde 7 ve 8. sınıfta yer alan temaların, son sıralarda da 5 ve 6. sınıf temalarının yer alması, yakın bağdaştırma oranıyla sınıf düzeyi arasında bir paralellik olduğunu göstermektedir. Özellikle 7 ve 8. sınıf temalarının sadece ilk 9 sırada, 5 ve 6. sınıf temalarının da son 7 sırada yer alması bunu destekler niteliktedir.

Çizelge 4.7. Uzak bağdaştırmaların temalara göre dağılımı

Tema Adı	Sınıf	Metin Sayısı	UB Sayısı	UB Oranı
Zaman ve Mekân	6, 7 ve 8	15	37	2,46
Doğa ve Evren	6	5	10	2,00
Millî Kültür	7	5	9	1,80
Güzel Ülkem Türkiye	5	5	7	1,40
Sevgi	6	5	6	1,20
Okuma Kültürü	7 ve 8	10	12	1,20

Güzel Sanatlar	5 ve 7	10	10	1,00
Atatürk	5, 6, 7 ve 8	22	18	0,81
Değerlerimiz	5	5	4	0,80
Duygular	7 ve 8	10	7	0,70
Sağlık ve Çevre	5	5	3	0,60
Birey ve Toplum	5	5	2	0,40
Toplum Hayatı	6 ve 8	10	3	0,30
Kişisel Gelişim	6 ve 8	10	2	0,20
Yenilikler ve Gelişmeler	5	4	0	0,00
Üretim, Tüketim ve Verimlilik	5	4	0	0,00
16	-	130	130	-

Çizelge 4.7. incelendiğinde, 16 farklı temada toplam 130 uzak bağdaştırma olduğu anlaşılmaktadır. Uzak bağdaştırma sayı olarak en fazla, “Zaman ve Mekân” (37), “Atatürk” (18) ile “Okuma Kültürü” (12) temasında yer almaktadır. Her temada metin sayısının eşit olmaması dolayısıyla, uzak bağdaştırmaların temalardaki metin sayısına oranlanarak değerlendirilmesinde ise bu sıralama sırasıyla, “Zaman ve Mekân”, “Doğa ve Evren”, “Millî Kültür”, “Güzel Ülkem Türkiye” şeklinde olmaktadır. Beşinci sınıfta yer alan “Yenilikler ve Gelişmeler” ile “Üretim, Tüketim ve Verimlilik” temasında ise uzak bağdaştırmaya hiç rastlanılmamıştır.

Çizelge 4.8. Yakın ve uzak bağdaştırmaların metin türlerine göre dağılımı

Tür	Metin Sayısı	YB Sayısı	YB Oranı	UB Sayısı	UB Oranı	
Şiir	31	311	10,03	60	1,93	
Düzyazı	Öyküleyici	50	1797	35,94	34	0,68
	Bilgilendirici	49	2056	41,95	36	0,73
Toplam	130	4164	-	130	-	

Çizelge 4.8. incelendiğinde, 31 şiir metni, 50 öyküleyici, 49 bilgilendirici metin olduğu görülmektedir. (Bk.) Çizelge 4.1., 4.2., 4.3. ve 4.4. hatırlanacak olunursa; şiir metinlerinden 12’si beşinci sınıfta, 8’i altıncı sınıfta, 6’sı yedinci sınıfta, 5’i de sekizinci sınıfta yer alırken; öyküleyici metinlerden 16’sı beşinci sınıfta, 13’ü altıncı sınıfta, 9’u yedinci sınıfta, 12’si de sekizinci sınıfta yer almakta ve bilgilendirici

metinlerden 10'u beşinci sınıfta, 9'u altıncı sınıfta, 16'sı yedinci sınıfta ve 14'ü de sekizinci sınıfta yer almaktadır.

Çizelgeden hareketle, beklenildiği gibi, yakın bağdaştırmaların en az, uzak bağdaştırmaların en fazla şiir türü metinlerde yer aldığı ortaya çıkmıştır ve metin başına düşen uzak bağdaştırma oranı 1,93'tür. Şiir metinlerinden sonra, uzak bağdaştırmalar açısından ikinci sırada öyküleyici değil de bilgilendirici metinlerin yer alması oldukça dikkat çekici olmuştur.

4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Alt Problem: Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin başlıklarında uzak bağdaştırmalar bulunmakta mıdır?

Araştırma kapsamında incelenen 130 metinden 27'sinin başlığı tek sözcükten oluştuğu için bu alt problem altında 103 metin başlığı değerlendirilmeye alınmıştır.

Çizelge 4.9. Metin başlıklarında yer alan uzak bağdaştırmalar

Toplam Metin Sayısı	Tek Sözcükten Oluşan Başlık Sayısı	Değerlendirmeye Alınan Başlık Sayısı	UB'ye Rastlanan Başlık Sayısı	UB Oranı (%)	UB'ye Rastlanan Başlıklar	Soyut Olup YB Kabul Edilen Başlık Örnekleri
130	27	103	5	4,85	İstanbul Dünyam Yer Çekimsiz Yaşam Zamana Vurulan Kırkit Öykülerin Sıcığında Cahit Sıtkı Dut Ağacının Korkusu	Tatlı Dil Anadolu'nun Sesi Saadet Yolu Masal Ülkesinde Irmaklar Adımı Göklere Yazdıran Çocuk İnsanlığın Cesaret ve Onur Simgesi: Helen Keller Kadere Meydan Okuyan Adam

Çizelge 4.9. değerlendirildiğinde, 103 metin başlığın 5'inde uzak bağdaştırmaya yer

verildiği görülmektedir. Bu da değerlendirilmeye alınan tüm başlıklarda %4,85 oranında uzak bağdaştırmaya yer verildiğini göstermektedir. Birden fazla anlamlı birimlerin/sözcüklerin bir araya getirilmesiyle oluşturulan başlıklar olduğu için, dolayısıyla geriye kalan 98 başlıkta da yakın bağdaştırma ögesi bulunmaktadır. Bununla birlikte ilk kullanıldığı sırada uzak bağdaştırma olabilecek ancak zamanla yaygınlaşıp üzerinde uzlaşım kurularak yakın bağdaştırmaya dönüşen soyut başlıkların da olduğu görülmektedir. “Anadolu’nun Sesi”, “Saadet Yolu”, “Tatlı Dil” “Masal Ülkesinde Irmaklar”, “Adını Göklere Yazdıran Çocuk” birleştirmeleri, ilk kullanıldığı zaman uzak bağdaştırma örneği sayılabilecekken artık tamamen yakın bağdaştırma örneği olmuştur. Ayrıca, “Kadere Meydan Okuyan Adam” başlığı ise deyimleşmiş söz varlığına örnektir.

Başlık, bir metnin en can alıcı noktalarından biri olduğu için, estetik ve edebî ölçütler taşıması, sıra dışı ifadeler ve duygular yansıtması oldukça önemlidir. Çizelgeden de anlaşıldığı gibi, başlıkların sadece %4,85’inde uzak bağdaştırma bulunmaktadır. İfade edilen bu oranın yeterli düzeyde olmadığı açıktır.

4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Alt Problem: Türkçe öğretmeni adaylarının bağdaştırma algıları nasıldır?

Bu başlık altında; birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıfta öğrenim gören Türkçe öğretmeni adaylarının bağdaştırma algıları sorgulanmıştır. Ayrıca, öğretmen adaylarına göre, oranı yüksek ve çok yüksek yakın bağdaştırmalar, oranı yüksek ve çok yüksek uzak bağdaştırmalar, yakınlık ve uzaklık durumu birbirine yakın sayılabilecek bağdaştırmalar olmak üzere bağdaştırmalar üç ulama ayrılmıştır.

Bağdaştırmalara yönelik öğretmen adaylarının yanıtlarının uzman görüşüyle tutarlılık gösterip göstermediği belirlenmeye çalışılmıştır. Oranı %70 ve üstü olan değer yüksek kabul edilmiştir. Büyüköztürk (2010: 32) ile Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk’ün (2010: 52) korelasyon katsayısında 0,70 ve bundan daha büyük değerlerin yüksek düzeyde ilişki olarak tanımlaması nedeniyle bu değer tercih edilmiştir.

Çalışmanın bu başlığı altında;

Çizelge 4.10., 4.11., 4.12., 4.13., 4.14. ve 4.15. ile şekil 4.1., 4.2., 4.3., 4.4. ve 4.5.'te birinci sınıftaki öğretmen adaylarının;

Çizelge 4.16., 4.17., 4.18., 4.19., 4.20. ve 4.21. ile şekil 4.6., 4.7., 4.8., 4.9. ve 4.10.'da ikinci sınıftaki öğretmen adaylarının;

Çizelge 4.22., 4.23., 4.24., 4.25., 4.26. ve 4.27. ile şekil 4.11., 4.12., 4.13., 4.14. ve 4.15.'te üçüncü sınıftaki öğretmen adaylarının;

Çizelge 4.28., 4.29., 4.30., 4.31., 4.32. ve 4.33. ile şekil 4.6., 4.17., 4.18., 4.19. ve 4.20.'de dördüncü sınıftaki öğretmen adaylarının verileri yer almaktadır.

Şekil 4.21., 4.22., 4.23., 4.24., 4.25., 4.26., 4.27., 4.28., 4.29. ve 4.30.'da birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıftaki öğretmen adaylarının verileri, karşılaştırma amaçlı birlikte verilmiştir.

Çizelge 4.10. Birinci sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarının bağdaştırma algıları

	n	f (YB)	f (UB)	% (YB)	% (UB)	Uz. Gör.
1. Egemenlik savaşları	50	34	16	68,00	32,00	YB
2. Dağ beli	50	16	34	32,00	68,00	YB
3. Ata yurt	50	24	26	48,00	52,00	YB
4. Tarihin derinlikleri	50	23	27	46,00	54,00	YB
5. Şiddetli bir yağmur	50	47	3	94,00	6,00	YB
6. Boş sözcükler	50	15	35	30,00	70,00	YB
7. Ayak izlerinin öyküsü	50	6	44	12,00	88,00	YB
8. Taze öğütler	50	12	38	24,00	76,00	YB
9. Dile düşmek	50	30	20	60,00	40,00	YB
10. Barış idealinin simgesi	50	20	30	40,00	60,00	YB
11. Güneş saçlı	50	10	40	20,00	80,00	UB
12. Deniz bakışlı	50	10	40	20,00	80,00	UB
13. Çelik mısralar	50	3	47	6,00	94,00	UB
14. Nesillerin başları üstünde çağlayan çınar	50	4	46	8,00	92,00	UB
15. Yaşlı tarih	50	7	43	14,00	86,00	UB
16. Sağlam düşünceler	50	25	25	50,00	50,00	YB
17. Atatürkçe bakışlar	50	13	37	26,00	74,00	UB
18. Mutlu ezgiler	50	10	40	20,00	80,00	UB
19. Kül rengi bulutlar	50	40	10	80,00	20,00	YB
20. Serseri kaldırımlar	50	2	48	4,00	96,00	UB
21. Damla damla korku	50	2	48	4,00	96,00	UB
22. Kaldırımların emzirdiği çocuk	50	2	48	4,00	96,00	UB
23. Sel gibi akan fenerler	50	5	45	10,00	90,00	UB
24. Torosların çam, reçine kokusu	50	45	5	90,00	10,00	YB
25. Koyu gölgeli bir lokanta	50	26	24	52,00	48,00	YB
26. Kara günlerin hatıraları	50	17	33	34,00	66,00	YB
27. Söz bohçası	50	4	46	8,00	92,00	UB

28. Güneşin altın sarısı ışıkları	50	37	13	74,00	26,00	YB
29. Ömür boyu	50	39	11	78,00	22,00	YB
30. Erkilet güzeli	50	21	29	42,00	58,00	YB
31. Sünger avcısının vurgunla mühürlenene kaderi	50	1	49	2,00	98,00	UB
32. Ateş Kadehi	50	11	39	22,00	78,00	UB
33. Kelimelerin tılsımı	50	7	43	14,00	86,00	YB
34. Uzay çağı çocukları	50	25	25	50,00	50,00	YB
35. Kuskün kirazlar	50	4	46	8,00	92,00	UB
36. Zamanın tokadı	50	2	48	4,00	96,00	UB
37. Belleğimin kuytu köşeleri	50	10	40	20,00	80,00	UB
38. Anı hazinesi	50	14	36	28,00	72,00	UB
39. Beyaz düşünce mabedi	50	3	47	6,00	94,00	UB
40. Saadet ülkesi	50	15	35	30,00	70,00	YB
41. Ciddi çehreli memurlar	50	34	16	68,00	32,00	YB
42. Zekânın fotoğrafı	50	4	46	8,00	92,00	UB
43. Düşünme makinesi	50	12	38	24,00	76,00	UB
44. Sinema şeridi	50	45	5	90,00	10,00	YB
45. Bilgi ve kültürün engin kanatları	50	6	44	12,00	88,00	UB
46. Elektronik mektup	50	48	2	96,00	4,00	YB
47. Tekniğin dev nabzı	50	2	48	4,00	96,00	UB
48. Kahvenin ak gönlü	50	0	50	0,00	100,00	UB
49. Anadolu'nun gönlü	50	10	40	20,00	80,00	UB
50. Islak masal	50	4	46	8,00	92,00	UB
51. Ateş pahası	50	32	18	64,00	36,00	YB
52. Diş bilemek	50	38	12	76,00	24,00	YB
53. Aya Elia Manastırı'nın gümüşlü kubbesi	50	36	14	72,00	28,00	YB
54. Gölgenin salkımları	50	3	47	6,00	94,00	UB
55. Yalnızlığın adımları	50	6	44	12,00	88,00	UB
56. Sofamanın lafları	50	7	43	14,00	86,00	UB
57. Çıplak ağaçlar	50	30	20	60,00	40,00	YB
58. Rüzgârların saçı	50	3	47	6,00	94,00	UB
59. Kıpkızıl birkaç satır (dize/mısra)	50	6	44	12,00	88,00	UB
60. Sevgi bağından bir çiçek dermek	50	21	29	42,00	58,00	UB
61. Beyaz ölüm	50	12	38	24,00	76,00	UB
62. Onur işi	50	23	27	46,00	54,00	YB
63. Çocukluk dünyası	50	27	23	54,00	46,00	YB
64. Sevginin gölgesi	50	7	43	14,00	86,00	UB
65. Asırlık serviler	50	39	11	78,00	22,00	YB
66. Kelimeler dini	50	2	48	4,00	96,00	UB
67. Kelimelerin nabzı	50	6	44	12,00	88,00	UB
68. Aziz toprak	50	22	28	44,00	56,00	YB
69. İçli memleketim	50	15	35	30,00	70,00	UB
70. Rüzgârların Meleği	50	4	46	8,00	92,00	UB
71. Sevinç gözyaşları	50	44	6	88,00	12,00	YB
72. Karamelli akide şekeri	50	42	8	84,00	16,00	YB
73. Kahverengi örgü şal	50	47	3	94,00	6,00	YB
74. Tek yüreğin heyecanı	50	19	31	38,00	62,00	YB
75. Vatan sevgisi	50	34	16	68,00	32,00	YB
76. Tan yeri	50	43	7	86,00	14,00	YB
77. Kızıl kıyametin serpintisi	50	1	49	2,00	98,00	UB

78. Tarhana çorbası	50	50	0	100,00	0,00	YB
79. Kan kırmızısı ayakkabı	50	37	13	74,00	26,00	YB
80. Kalp krizi	50	47	3	94,00	6,00	YB
81. Gözlerle kucaklamak	50	14	36	28,00	72,00	UB
82. Dünya gözü	50	20	30	40,00	60,00	YB
83. Kör kurşunlar	50	19	31	38,00	62,00	YB
84. İlim deryası	50	15	35	30,00	70,00	YB
85. Takvim yaprakları	50	44	6	88,00	12,00	YB
86. Baharın ılık soluğu (mevsim)	50	15	35	30,00	70,00	UB
87. Gök dolusu leylek	50	31	19	62,00	38,00	YB
88. Bulutları gütmek	50	3	47	6,00	94,00	UB
89. Kutup yıldızı	50	49	1	98,00	2,00	YB
90. Yaşamın kapısı	50	7	43	14,00	86,00	UB
91. Adana İstasyonu	50	49	1	98,00	2,00	YB
92. Ölgün sular	50	7	43	14,00	86,00	UB
93. Burnunda tütmek	50	36	14	72,00	28,00	YB
94. Demli çay	50	50	0	100,00	0,00	YB
95. Hayat hikâyesi	50	37	13	74,00	26,00	YB
96. Renk sofrası	50	8	42	16,00	84,00	YB
97. Toz bulutu	50	43	7	86,00	14,00	YB
98. Taze kır çiçekleri	50	48	2	96,0	4,00	YB
99. Hayal yıkıntıları	50	2	48	4,00	96,00	UB
100. Kırık kalp	50	22	28	44,00	56,00	YB

Çizelge 4.10. incelendiğinde, 100 tane bağdaştırma unsuru oluşturan sözcük grubunun/birlikteliğinin yer aldığı ve birinci sınıftan 50 Türkçe öğretmeni adayının bu çalışmaya katıldığı görülmektedir. Çalışmaya katılan öğretmen adaylarının algılarına göre vermiş olduğu yanıtlar sıklık ve yüzde tarzında çizelgede sıralanmıştır. Yakın bağdaştırma değeri çok yüksek ve yüksek olan sözcük birliktelikleri çizelge 4.10. ve 4.11.'de, uzak bağdaştırma değeri çok yüksek ve yüksek olan sözcük birliktelikleri 4.12. ve 4.13.'te, yakın ve uzak bağdaştırma oranı birbirine yakın sayılabilecek sözcük birliktelikleri ise çizelge 4.14.'te sıralı bir şekilde verilmiştir.

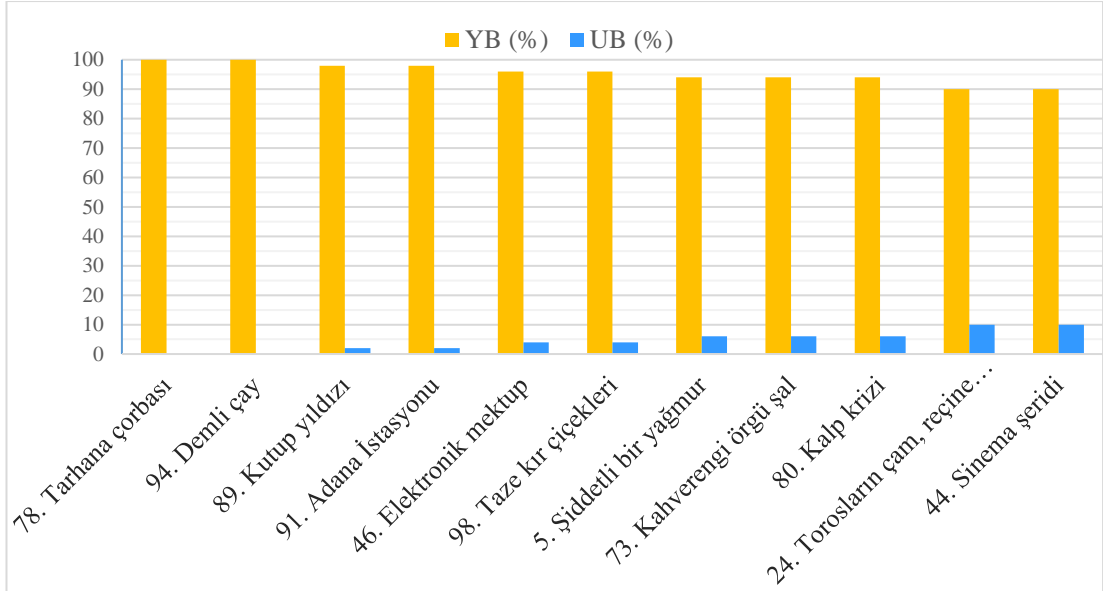
Çizelge 4.11. Birinci sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre oranı çok yüksek yakın bağdaştırmalar

	n	f (YB)	f (UB)	% (YB)	% (UB)	Üz. Gör.
78. Tarhana çorbası	50	50	0	100,00	0,00	YB
94. Demli çay	50	50	0	100,00	0,00	YB
89. Kutup yıldızı	50	49	1	98,00	2,00	YB
91. Adana İstasyonu	50	49	1	98,00	2,00	YB
46. Elektronik mektup	50	48	2	96,00	4,00	YB
98. Taze kır çiçekleri	50	48	2	96,00	4,00	YB

5. Şiddetli bir yağmur	50	47	3	94,00	6,00	YB
73. Kahverengi örgü şal	50	47	3	94,00	6,00	YB
80. Kalp krizi	50	47	3	94,00	6,00	YB
24. Torosların çam, reçine kokusu	50	45	5	90,00	10,00	YB
44. Sinema şeridi	50	45	5	90,00	10,00	YB

Çizelge 4.11.'de birinci sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarının yanıtlarından yola çıkılarak değeri çok yüksek olan yakın bağdaştırmalar sıralanmıştır. Bu sıralama işleminde korelasyon katsayısı göz önünde tutularak alt limit %90 olarak belirlenmiştir. “*Tarhana çorbası*” ile “*demli çay*” tamlamalarını bu çalışmaya katılan öğretmen adaylarının tamamı yakın bağdaştırma olarak görmüştür, dolayısıyla bu iki tamlamanın yakın bağdaştırma oranı %100'dür. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının %98'i “*kutup yıldızı*” ile “*Adana İstasyonu*”nu; %96'sı “*elektronik mektup*” ile “*taze kır çiçekleri*”ni; %94'ü “*şiddetli bir yağmur*”, “*kahverengi örgü şal*” ile “*kalp krizi*”ni; %90'ı ise “*Torosların çam, reçine kokusu*” ile “*sinema şeridi*”ni yakın bağdaştırma olarak nitelemiştir. Çizelgede yer alan 11 bağdaştırma da uzman görüşüyle tutarlılık göstermektedir.

Şekil 4.1.'de birinci sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarının vermiş olduğu yanıtlara göre oranı çok yüksek olan yakın bağdaştırmaların grafikî görünümü yer almaktadır.

Şekil 4.1. Birinci sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre oranı çok yüksek yakın bağdaştırmaların grafikî görünümü

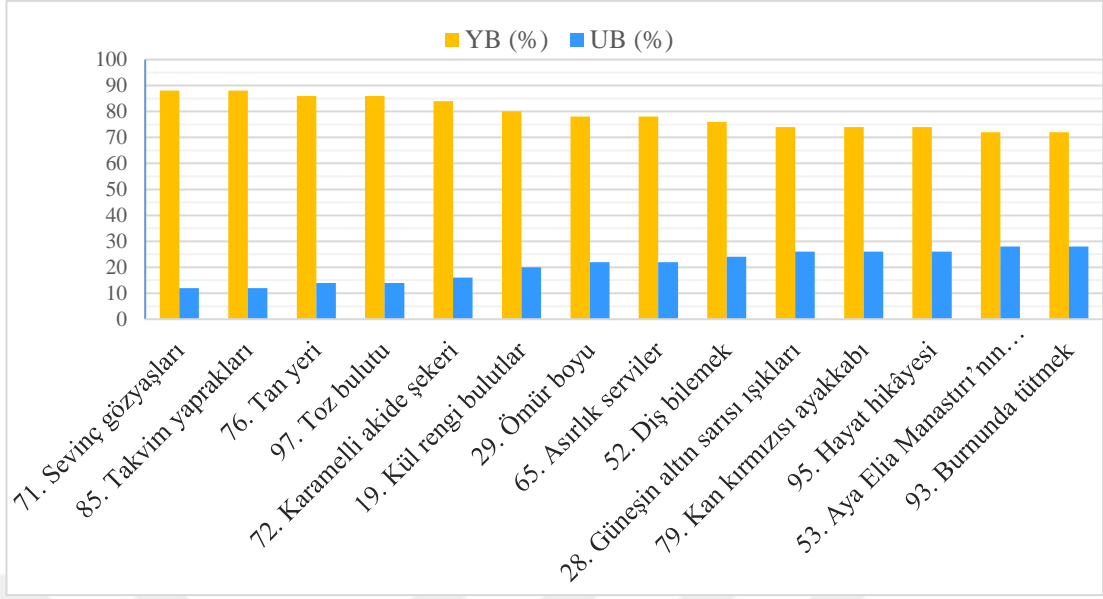
Çizelge 4.12. Birinci sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre oranı yüksek yakın bağdaştırmalar

	n	f (YB)	f (UB)	% (YB)	% (UB)	Uz. Gör.
71. Sevinç gözyaşları	50	44	6	88,00	12,00	YB
85. Takvim yaprakları	50	44	6	88,00	12,00	YB
76. Tan yeri	50	43	7	86,00	14,00	YB
97. Toz bulutu	50	43	7	86,00	14,00	YB
72. Karamelli akide şekeri	50	42	8	84,00	16,00	YB
19. Kül rengi bulutlar	50	40	10	80,00	20,00	YB
29. Ömür boyu	50	39	11	78,00	22,00	YB
65. Asırlık serviler	50	39	11	78,00	22,00	YB
52. Diş bilemek	50	38	12	76,00	24,00	YB
28. Güneşin altın sarısı ışıkları	50	37	13	74,00	26,00	YB
79. Kan kırmızısı ayakkabı	50	37	13	74,00	26,00	YB
95. Hayat hikâyesi	50	37	13	74,00	26,00	YB
53. Aya Elia Manastırı'nın gümüşlü kubbesi	50	36	14	72,00	28,00	YB
93. Burnunda tütme	50	36	14	72,00	28,00	YB

Çizelge 4.12.'de birinci sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarının yanıtlarından yola çıkılarak değeri yüksek olan yakın bağdaştırmalar sıralanmıştır. Bu sıralama işleminde korelasyon katsayısı göz önünde tutularak oranı %70-89 arası olan değer yüksek kabul edilmiştir. Oranı %90 ve üstü olan değer (bk. çizelge 4.11.) ise çok yüksek kabul edilmiş ve ilgili çizelgede sunulmuştur. Bu çizelgede 14 bağdaştırma, bir önceki çizelgede de 11 bağdaştırma olmak üzere toplam 25 bağdaştırma birinci sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre değeri %70 ve üzeri olarak belirlenmiş ve bu bağdaştırmaların tamamı uzman görüşüyle tutarlılık göstermiştir. Dolayısıyla 25 yakın bağdaştırmayı birinci sınıftan Türkçe öğretmeni adaylarının doğru tespit ettiği yorumu yapılabilmektedir.

Şekil 4.2.'de birinci sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarının vermiş olduğu yanıtlara göre oranı yüksek olan yakın bağdaştırmaların grafikî görünümü yer almaktadır.

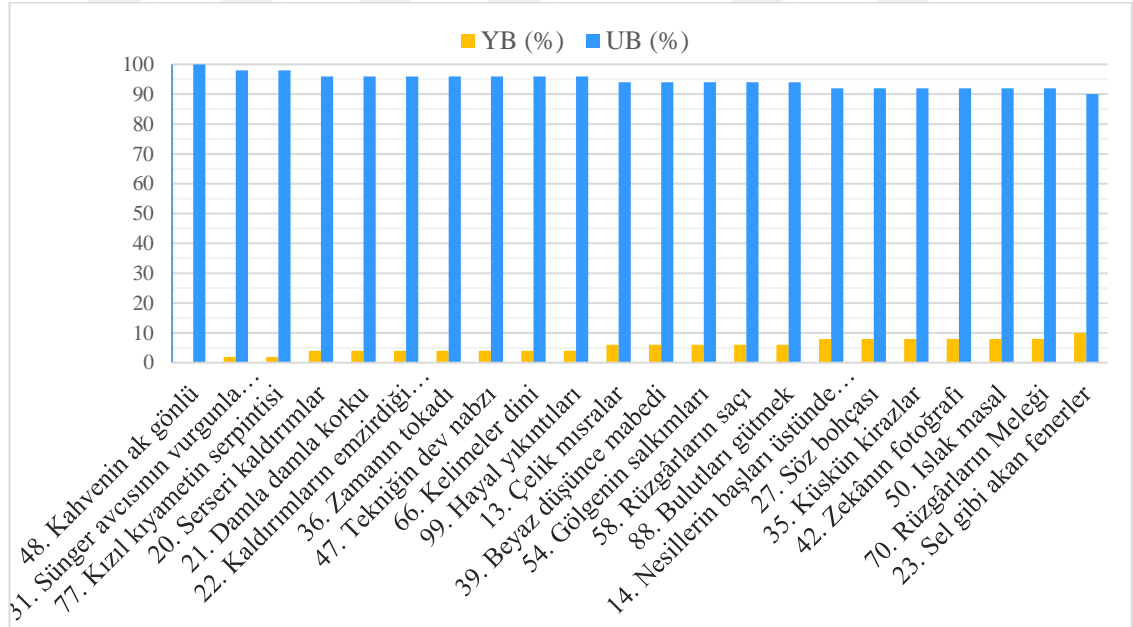
Şekil 4.2. Birinci sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre oranı yüksek yakın bağdaştırmaların grafikî görünümü

Çizelge 4.13. Birinci sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre oranı çok yüksek uzak bağdaştırmalar

	n	f (YB)	f (UB)	% (YB)	% (UB)	Uz. Gör.
48. Kahvenin ak gönlü	50	0	50	0,0	100,00	UB
31. Sünger avcısının vurgunla mühürlenene kaderi	50	1	49	2,0	98,00	UB
77. Kızıl kıyametin serpintisi	50	1	49	2,0	98,00	UB
20. Serseri kaldırımlar	50	2	48	4,0	96,00	UB
21. Damla damla korku	50	2	48	4,0	96,00	UB
22. Kaldırımların emzirdiği çocuk	50	2	48	4,0	96,00	UB
36. Zamanın tokadı	50	2	48	4,0	96,00	UB
47. Tekniğin dev nabızı	50	2	48	4,00	96,00	UB
66. Kelimeler dini	50	2	48	4,0	96,00	UB
99. Hayal yıkıntıları	50	2	48	4,0	96,00	UB
13. Çelik mısralar	50	3	47	6,0	94,00	UB
39. Beyaz düşünce mabedi	50	3	47	6,0	94,00	UB
54. Gölgenin salkımları	50	3	47	6,0	94,00	UB
58. Rüzgârların saçı	50	3	47	6,0	94,00	UB
88. Bulutları gütmek	50	3	47	6,0	94,00	UB
14. Nesillerin başları üstünde çağlayan çınar	50	4	46	8,0	92,00	UB
27. Söz bohçası	50	4	46	8,0	92,00	UB
35. Kuskün kirazlar	50	4	46	8,0	92,00	UB
42. Zekânın fotoğrafı	50	4	46	8,0	92,00	UB
50. Islak masal	50	4	46	8,0	92,00	UB
70. Rüzgârların Meleği	50	4	46	8,0	92,00	UB
23. Sel gibi akan fenerler	50	5	45	10,0	90,00	UB

Çizelge 4.13.’de birinci sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarının yanıtlarından yola çıkılarak değeri çok yüksek olan uzak bağdaştırmalar sıralanmıştır. Bu sıralama işleminde çok yüksek değer olarak yakın bağdaştırmalarda da olduğu gibi alt limit %90’dan başlatılmıştır. Bu araştırmada birinci sınıfta yer alan Türkçe öğretmeni adaylarının tamamı “kahvenin ak gönlü”nü uzak bağdaştırma olarak yorumlamıştır. Çalışmaya katılan öğretmen adaylarının %98’i “sünger avcısının vurgunla mühürlenene kaderi” ile “kızıl kıyametin serpintisi”ni; %96’sı “serseri kaldırımlar”, “damla damla korku”, “kaldırımların emzirdiği çocuk”, “zamanın tokadı”, “ekniğin dev nabzı”, “kelimeler dini” ile “hayal yıkıntıları”nı; %94’ü “çelik mısralar”, “beyaz düşünce mabedi”, “gölgenin salkımları”, “rüzgârların saçı” ile “bulutları gütmek”i; %92’si “nesillerin başları üstünde çağlayan çınar”, “söz bohçası”, “küskün kirazlar”, “zekânın fotoğrafı”, “ıslak masal” ile “Rüzgârların Meleği”ni uzak bağdaştırma olarak nitelerken %90’ı ise “sel gibi akan fenerler”i uzak bağdaştırma olarak görmüştür. Çizelgede yer alan 22 bağdaştırma da uzman görüşüyle örtüşmektedir.

Şekil 4.3.’te birinci sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarının vermiş olduğu yanıtlara göre oranı çok yüksek olan uzak bağdaştırmaların grafikî görünümü yer almaktadır.

Şekil 4.3. Birinci sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre oranı çok yüksek uzak bağdaştırmaların grafikî görünümü

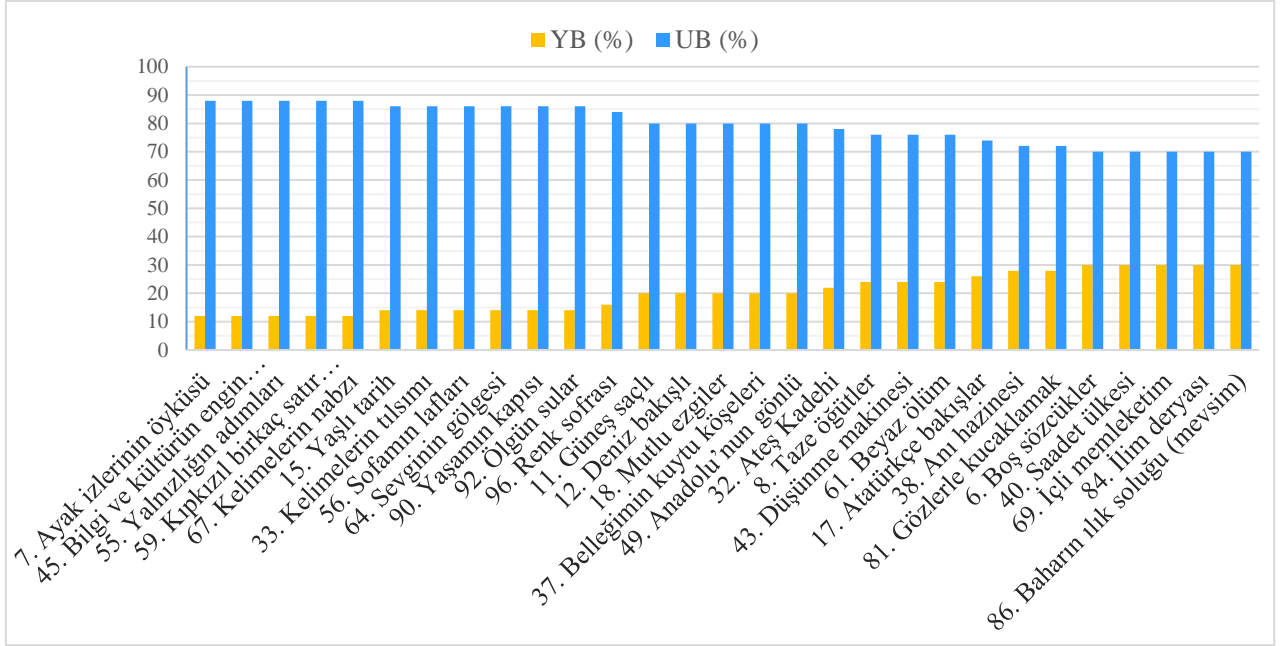
Çizelge 4.14. Birinci sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre oranı yüksek uzak bağdaştırmalar

	n	f (YB)	f (UB)	% (YB)	% (UB)	Uz. Gör.
7. Ayak izlerinin öyküsü	50	6	44	12,00	88,00	YB
45. Bilgi ve kültürün engin kanatları	50	6	44	12,00	88,00	UB
55. Yalnızlığın adımları	50	6	44	12,00	88,00	UB
59. Kıpkızıl birkaç satır (dize/mısra)	50	6	44	12,00	88,00	UB
67. Kelimelerin nabzı	50	6	44	12,00	88,00	UB
15. Yaşlı tarih	50	7	43	14,00	86,00	UB
33. Kelimelerin tılsımı	50	7	43	14,00	86,00	YB
56. Sofamın lafları	50	7	43	14,00	86,00	UB
64. Sevginin gölgesi	50	7	43	14,00	86,00	UB
90. Yaşamın kapısı	50	7	43	14,00	86,00	UB
92. Ölgün sular	50	7	43	14,00	86,00	UB
96. Renk sofrası	50	8	42	16,00	84,00	UB
11. Güneş saçlı	50	10	40	20,00	80,00	UB
12. Deniz bakışlı	50	10	40	20,00	80,00	UB
18. Mutlu ezgiler	50	10	40	20,00	80,00	UB
37. Belleğimin kuytu köşeleri	50	10	40	20,00	80,00	UB
49. Anadolu'nun gönlü	50	10	40	20,00	80,00	UB
32. Ateş Kadehi	50	11	39	22,00	78,00	UB
8. Taze öğütler	50	12	38	24,00	76,00	YB
43. Düşünme makinesi	50	12	38	24,00	76,00	UB
61. Beyaz ölüm	50	12	38	24,00	76,00	UB
17. Atatürkçe bakışlar	50	13	37	26,00	74,00	UB
38. Anı hazinesi	50	14	36	28,00	72,00	UB
81. Gözlerle kucaklamak	50	14	36	28,00	72,00	UB
6. Boş sözcükler	50	15	35	30,00	70,00	YB
40. Saadet ülkesi	50	15	35	30,00	70,00	YB
69. İçli memleketim	50	15	35	30,00	70,00	UB
84. İlim deryası	50	15	35	30,00	70,00	YB
86. Baharın ılık soluğu (mevsim)	50	15	35	30,00	70,00	UB

Çizelge 4.14.'te birinci sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarının yanıtlarından yola çıkılarak değeri yüksek olan uzak bağdaştırmalar sıralanmıştır. Bu sıralama işlemi korelasyon katsayısı göz önünde tutularak oranı %70-89 arası olan değer yüksek kabul edilmiştir. Oranı %90 ve üstü olan değer (bk. çizelge 4.13.) ise çok yüksek olarak kabul edilmiş ve bir önceki çizelgede sunulmuştur. Çizelge 4.14.'te de görüldüğü gibi, birinci sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre 29 bağdaştırma, oranı yüksek olan bağdaştırma grubuna girmektedir. Bunlardan “*ayak izlerinin öyküsü*”, “*kelimelerin tılsımı*”, “*taze öğütler*”, “*boş sözcükler*”, “*saadet ülkesi*” ve “*ilim deryası*” bağdaştırmaları olmak üzere 6 tanesi uzman görüşüyle örtüşmemektedir.

Çizelge 4.13. ile 4.14.'te toplam 51 bağdaştırma yer almıştır. Bunlardan 6 tanesi uzman görüşüyle tutarlılık göstermezken 45 tanesi söz konusu öğretmen adayları tarafından doğru tespit edilmiştir.

Şekil 4.4.'te birinci sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarının vermiş olduğu yanıtlara göre oranı yüksek olan uzak bağdaştırmaların grafikî görünümü yer almaktadır.

Şekil 4.4. Birinci sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre oranı yüksek uzak bağdaştırmaların grafikî görünümü

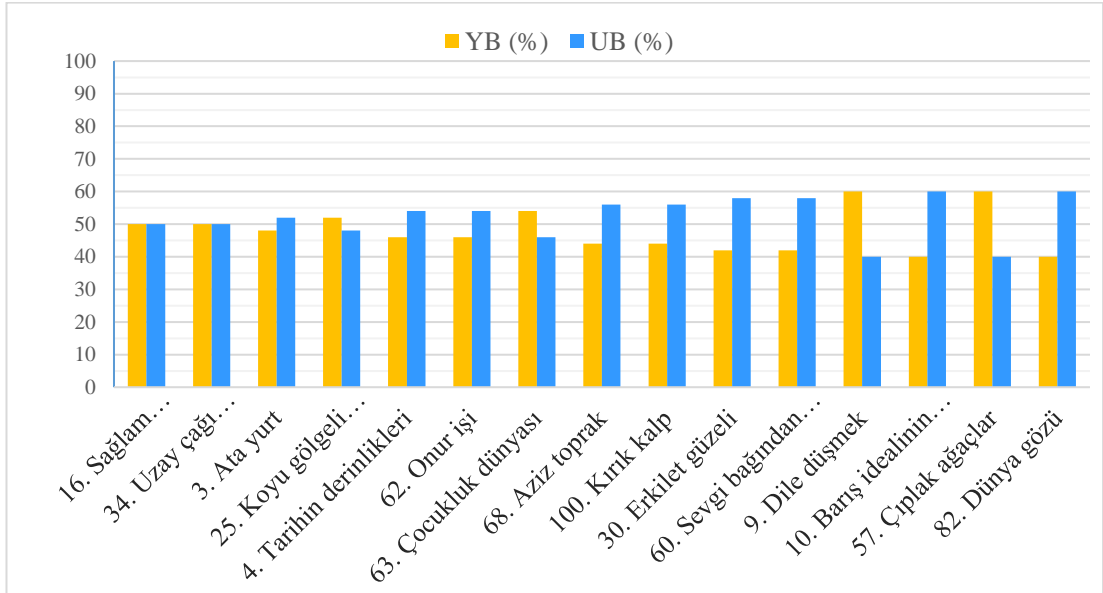
Çizelge 4.15. Birinci sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre yakınlık ve uzaklık derecesi birbirine yakın sayılabilecek bağdaştırmalar

	n	f (YB)	f (UB)	% (YB)	% (UB)	Uz. Gör.
16. Sağlam düşünceler	50	25	25	50,00	50,00	YB
34. Uzay çağı çocukları	50	25	25	50,00	50,00	YB
3. Ata yurt	50	24	26	48,00	52,00	YB
25. Koyu gölgeli bir lokanta	50	26	24	52,00	48,00	YB
4. Tarihin derinlikleri	50	23	27	46,00	54,00	YB
62. Onur işi	50	23	27	46,00	54,00	YB
63. Çocukluk dünyası	50	27	23	54,00	46,00	YB
68. Aziz toprak	50	22	28	44,00	56,00	YB
100. Kırık kalp	50	22	28	44,00	56,00	YB
30. Erkiyet güzeli	50	21	29	42,00	58,00	YB
60. Sevgi bağından bir çiçek dermek	50	21	29	42,00	58,00	UB
9. Dile düşmek	50	30	20	60,00	40,00	YB
10. Barış idealinin simgesi	50	20	30	40,00	60,00	YB

57. Çıplak ağaçlar	50	30	20	60,00	40,00	YB
82. Dünya gözü	50	20	30	40,00	60,00	YB

Çizelge 4.15.’te birinci sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarının yanıtlarından yola çıkılarak yakın ve uzak bağdaştırma oranı birbirine yakın olan sözcük grupları verilmiştir. Oranı %40 ile %60 arasında olan yakın ve uzak bağdaştırmalar birbirine yakın durumda sayılmıştır. Başka bir ifadeyle yakın veya uzak kabul edilebilecek değerde olmayıp orta düzeyde yer alan bağdaştırmalar bu grupta verilmiştir. Çalışmaya katılan birinci sınıftaki öğretmen adaylarının yarısı “sağlam düşünceler” ile “uzay çağı çocukları”nı yakın bağdaştırma olarak görürken diğer yarısı uzak bağdaştırma olarak görmüştür. Dolayısıyla bu iki bağdaştırmanın yakınlık ve uzaklık derecesi birbirine eşittir. Çizelgeden hareketle 15 bağdaştırma bu ulamda yer almıştır ve “sevgi bağından bir çiçek dermek” bağdaştırması dışındaki bağdaştırmalar uzman görüşüne göre yakın bağdaştırma grubundadır.

Şekil 4.5.’te birinci sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarının vermiş olduğu yanıtlara göre yakınlık ve uzaklık derecesi birbirine yakın sayılabilecek bağdaştırmaların grafikî görünümü yer almaktadır.

Şekil 4.5. Birinci sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre yakınlık ve uzaklık derecesi birbirine yakın sayılabilecek bağdaştırmaların grafikî görünümü

Çizelge 4.16. İkinci sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarının bağdaştırma algıları

	n	f (YB)	f (UB)	% (YB)	% (UB)	Uz. Gör.
1. Egemenlik savaşları	30	22	8	73,33	26,67	YB
2. Dağ beli	30	8	22	26,67	73,33	YB
3. Ata yurt	30	19	11	63,33	36,67	YB
4. Tarihin derinlikleri	30	11	19	36,67	63,33	YB
5. Şiddetli bir yağmur	30	27	3	90,00	10,00	YB
6. Boş sözcükler	30	8	22	26,67	73,33	YB
7. Ayak izlerinin öyküsü	30	5	25	16,67	83,33	YB
8. Taze öğütler	30	7	23	23,33	76,67	YB
9. Dile düşmek	30	17	13	56,67	43,33	YB
10. Barış idealinin simgesi	30	13	17	43,33	56,67	YB
11. Güneş saçlı	30	8	22	26,67	73,33	UB
12. Deniz bakışlı	30	7	23	23,33	76,67	UB
13. Çelik mısralar	30	4	26	13,33	86,67	UB
14. Nesillerin başları üstünde çağlayan çınar	30	3	27	10,00	90,00	UB
15. Yaşlı tarih	30	6	24	20,00	80,00	UB
16. Sağlam düşünceler	30	10	20	33,33	66,67	YB
17. Atatürkçe bakışlar	30	15	15	50,00	50,00	UB
18. Mutlu ezgiler	30	5	25	16,67	83,33	UB
19. Kül rengi bulutlar	30	18	12	60,00	40,00	YB
20. Serseri kaldırımlar	30	3	27	10,00	90,00	UB
21. Damla damla korku	30	5	25	16,67	83,33	UB
22. Kaldırımların emzirdiği çocuk	30	2	28	6,67	93,33	UB
23. Sel gibi akan fenerler	30	4	26	13,33	86,67	UB
24. Torosların çam, reçine kokusu	30	27	3	90,00	10,00	YB
25. Koyu gölgeli bir lokanta	30	19	11	63,33	36,67	YB
26. Kara günlerin hatıraları	30	10	20	33,33	66,67	YB
27. Söz bohçası	30	7	23	23,33	76,67	UB
28. Güneşin altın sarısı ışıkları	30	19	11	63,33	36,67	YB
29. Ömür boyu	30	19	11	63,33	36,67	YB
30. Erkilet güzeli	30	6	24	20,00	80,00	YB
31. Sünger avcısının vurgunla mühürlenene kaderi	30	3	27	10,00	90,00	UB
32. Ateş Kadehi	30	7	23	23,33	76,67	UB
33. Kelimelerin tılsımı	30	6	24	20,00	80,00	YB
34. Uzay çağı çocukları	30	14	16	46,67	53,33	YB
35. Küskün kirazlar	30	14	16	46,67	53,33	UB
36. Zamanın tokadı	30	4	26	13,33	86,67	UB
37. Belleğimin kuytu köşeleri	30	7	23	23,33	76,67	UB
38. Anı hazinesi	30	8	22	26,67	73,33	UB
39. Beyaz düşünce mabedi	30	3	27	10,00	90,00	UB
40. Saadet ülkesi	30	10	20	33,33	66,67	YB
41. Ciddi çehreli memurlar	30	20	10	66,67	33,33	YB
42. Zekânın fotoğrafı	30	2	28	6,67	93,33	UB
43. Düşünme makinesi	30	9	21	30,00	70,00	UB
44. Sinema şeridi	30	27	3	90,00	10,00	YB
45. Bilgi ve kültürün engin kanatları	30	3	27	10,00	90,00	UB
46. Elektronik mektup	30	24	6	80,00	20,00	YB
47. Tekniğin dev nabzı	30	0	30	0,00	100,00	UB

48. Kahvenin ak gönlü	30	2	28	6,67	93,33	UB
49. Anadolu'nun gönlü	30	10	20	33,33	66,67	UB
50. Islak masal	30	2	28	6,67	93,33	UB
51. Ateş pahası	30	16	14	53,33	46,67	YB
52. Diş bilemek	30	19	11	63,33	36,67	YB
53. Aya Elia Manastırı'nın gümüşlü kubbesi	30	15	15	50,00	50,00	YB
54. Gölgenin salkımları	30	1	29	3,33	96,67	UB
55. Yalnızlığın adımları	30	2	28	6,67	93,33	UB
56. Sofamın lafları	30	6	24	20,00	80,00	UB
57. Çıplak ağaçlar	30	12	18	40,00	60,00	YB
58. Rüzgârların saçı	30	2	28	6,67	93,33	UB
59. Kıpkızıl birkaç satır (dize/mısra)	30	6	24	20,00	80,00	UB
60. Sevgi bağından bir çiçek dermek	30	14	16	46,67	53,33	UB
61. Beyaz ölüm	30	7	23	23,33	76,67	UB
62. Onur işi	30	15	15	50,00	50,00	YB
63. Çocukluk dünyası	30	16	14	53,33	46,67	YB
64. Sevginin gölgesi	30	3	27	10,00	90,00	UB
65. Asırlık serviler	30	20	10	66,67	33,33	YB
66. Kelimeler dini	30	1	29	3,33	96,67	UB
67. Kelimelerin nabzı	30	4	26	13,33	86,67	UB
68. Aziz toprak	30	15	15	50,00	50,00	YB
69. İçli memleketim	30	3	27	10,00	90,00	UB
70. Rüzgârların Meleği	30	1	29	3,33	96,67	UB
71. Sevinç gözyaşları	30	23	7	76,67	23,33	YB
72. Karamelli akide şekeri	30	25	5	83,33	16,67	YB
73. Kahverengi örgü şal	30	30	0	100,00	0,00	YB
74. Tek yüreğin heyecanı	30	13	17	43,33	56,67	YB
75. Vatan sevgisi	30	24	6	80,00	20,00	YB
76. Tan yeri	30	27	3	90,00	10,00	YB
77. Kızıl kıyametin serpintisi	30	3	27	10,00	90,00	UB
78. Tarhana çorbası	30	30	0	100,00	0,00	YB
79. Kan kırmızısı ayakkabı	30	22	8	73,33	26,67	YB
80. Kalp krizi	30	27	3	90,00	10,00	YB
81. Gözlerle kucaklamak	30	8	22	26,67	73,33	UB
82. Dünya gözü	30	9	21	30,00	70,00	YB
83. Kör kurşunlar	30	10	20	33,33	66,67	YB
84. İlim deryası	30	6	24	20,00	80,00	YB
85. Takvim yaprakları	30	29	1	96,67	3,33	YB
86. Baharın ılık soluğu (mevsim)	30	11	19	36,67	63,33	UB
87. Gök dolusu leylek	30	19	11	63,33	36,67	YB
88. Bulutları gütmek	30	7	23	23,33	76,67	UB
89. Kutup yıldızı	30	29	1	96,67	3,33	YB
90. Yaşamın kapısı	30	6	24	20,00	80,00	UB
91. Adana İstasyonu	30	28	2	93,33	6,67	YB
92. Ölgün sular	30	6	24	20,00	80,00	UB
93. Burnunda tütmek	30	17	13	56,67	43,33	YB
94. Demli çay	30	30	0	100,0	0,00	YB
95. Hayat hikâyesi	30	21	9	70,00	30,00	YB
96. Renk sofrası	30	7	23	23,33	76,67	YB
97. Toz bulutu	30	24	6	80,00	20,00	YB

98. Taze kır çiçekleri	30	26	4	86,67	13,33	YB
99. Hayal yıkıntıları	30	4	26	13,33	86,67	UB
100. Kırık kalp	30	14	16	46,67	53,33	YB

Çizelge 4.16. incelendiğinde, 100 tane bağdaştırma ögesi oluşturan sözcük grubunun/birlikteliğinin yer aldığı ve ikinci sınıftan 30 Türkçe öğretmeni adayının bu çalışmaya katıldığı görülmektedir. Çalışmaya katılan öğretmen adaylarının algılarına göre vermiş olduğu yanıtlar sıklık ve yüzde tarzında çizelgede sıralanmıştır. Yakın bağdaştırma değeri çok yüksek ve yüksek olan sözcük birliktelikleri çizelge 4.17. ve 4.18.'de, uzak bağdaştırma değeri çok yüksek ve yüksek olan sözcük birliktelikleri 4.19. ve 4.20.'de, yakın ve uzak bağdaştırma oranı birbirine yakın sayılabilecek sözcük birliktelikleri ise çizelge 4.21.'de sıralı bir şekilde sunulmuştur.

Çizelge 4.17. İkinci sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre oranı çok yüksek yakın bağdaştırmalar

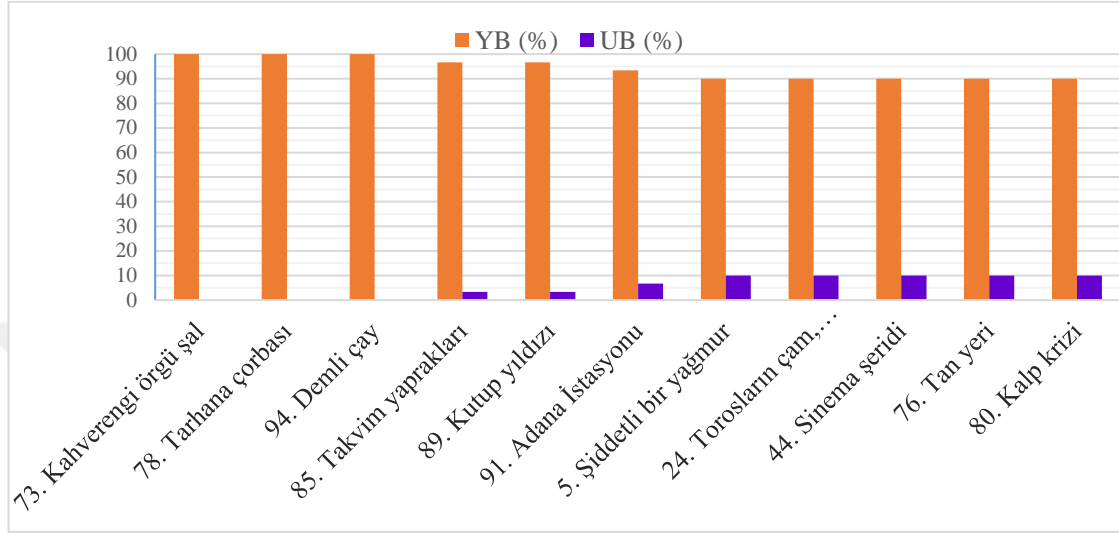
	n	f (YB)	f (UB)	% (YB)	% (UB)	Uz. Gör.
73. Kahverengi örgü şal	30	30	0	100,00	0,00	YB
78. Tarhana çorbası	30	30	0	100,00	0,00	YB
94. Demli çay	30	30	0	100,00	0,00	YB
85. Takvim yaprakları	30	29	1	96,67	3,33	YB
89. Kutup yıldızı	30	29	1	96,67	3,33	YB
91. Adana İstasyonu	30	28	2	93,33	6,67	YB
5. Şiddetli bir yağmur	30	27	3	90,00	10,00	YB
24. Torosların çam, reçine kokusu	30	27	3	90,00	10,00	YB
44. Sinema şeridi	30	27	3	90,00	10,00	YB
76. Tan yeri	30	27	3	90,00	10,00	YB
80. Kalp krizi	30	27	3	90,00	10,00	YB

Çizelge 4.17.'de ikinci sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarının yanıtlarından yola çıkılarak değeri çok yüksek olan yakın bağdaştırmalar sıralanmıştır. Bu sıralama işleminde korelasyon katsayısı göz önünde tutularak alt limit %90 olarak belirlenmiştir. “*Kahverengi örgü şal*”, “*tarhana çorbası*” ve “*demli çay*” tamlamalarını bu çalışmaya katılan öğrencilerin tamamı yakın bağdaştırma olarak görmüştür, dolayısıyla bu üç tamlamanın yakın bağdaştırma oranı %100'dür. Bunu %96,67 ile “*takvim yaprakları*” ve “*kutup yıldızı*”, %93,33 ile “*Adana İstasyonu*”, %90 ile “*şiddetli bir yağmur*”, “*Torosların çam, reçine kokusu*”, “*sinema şeridi*”, “*tan yeri*” ve

“kalp krizi” takip etmiştir. Çizelgede yer alan 11 bağdaştırma da uzman görüşüyle tutarlılık göstermektedir.

Şekil 4.6.’da ikinci sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarının vermiş olduğu yanıtlara göre oranı çok yüksek olan yakın bağdaştırmaların grafikî görünümü yer almaktadır.

Şekil 4.6. İkinci sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre oranı çok yüksek yakın bağdaştırmaların grafikî görünümü

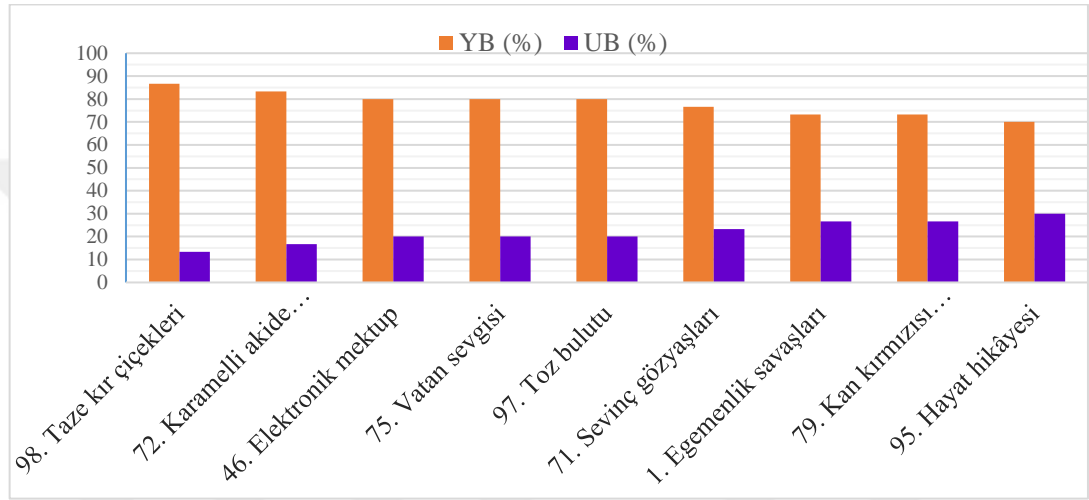
Çizelge 4.18. İkinci sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre oranı yüksek yakın bağdaştırmalar

	n	f (YB)	f (UB)	% (YB)	% (UB)	Uz. Gör.
98. Taze kır çiçekleri	30	26	4	86,67	13,33	YB
72. Karamelli akide şekeri	30	25	5	83,33	16,67	YB
46. Elektronik mektup	30	24	6	80,00	20,00	YB
75. Vatan sevgisi	30	24	6	80,00	20,00	YB
97. Toz bulutu	30	24	6	80,00	20,00	YB
71. Sevinç gözyaşları	30	23	7	76,67	23,33	YB
1. Egemenlik savaşları	30	22	8	73,33	26,67	YB
79. Kan kırmızısı ayakkabı	30	22	8	73,33	26,67	YB
95. Hayat hikâyesi	30	21	9	70,00	30,00	YB

Çizelge 4.18.’de ikinci sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarının yanıtlarından yola çıkılarak değeri yüksek olan yakın bağdaştırmalar sıralanmıştır. Bu sıralama işlemi korelasyon katsayısı göz önünde tutularak oranı %70-89 arası olan değer yüksek kabul edilmiştir. Oranı %90 ve üstü olan değer (bk. çizelge 4.17.) ise çok yüksek kabul edilmiş ve ilgili çizelgede ifade edilmiştir. Bu çizelgede 9 bağdaştırma, bir önceki

çizelgede de 11 bağdaştırma olmak üzere toplam 20 bağdaştırma ikinci sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre değeri %70 ve üzeri olarak belirlenmiş ve bu bağdaştırmaların hepsi uzman görüşüyle tutarlılık göstermiştir. Dolayısıyla bu 20 yakın bağdaştırmayı ikinci sınıftan Türkçe öğretmeni adaylarının doğru tespit ettiği yorumu yapılabilmektedir.

Şekil 4.7.'de ikinci sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarının vermiş olduğu yanıtlara göre oranı yüksek olan yakın bağdaştırmaların grafikî görünümü yer almaktadır.

Şekil 4.7. İkinci sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre oranı yüksek yakın bağdaştırmaların grafikî görünümü

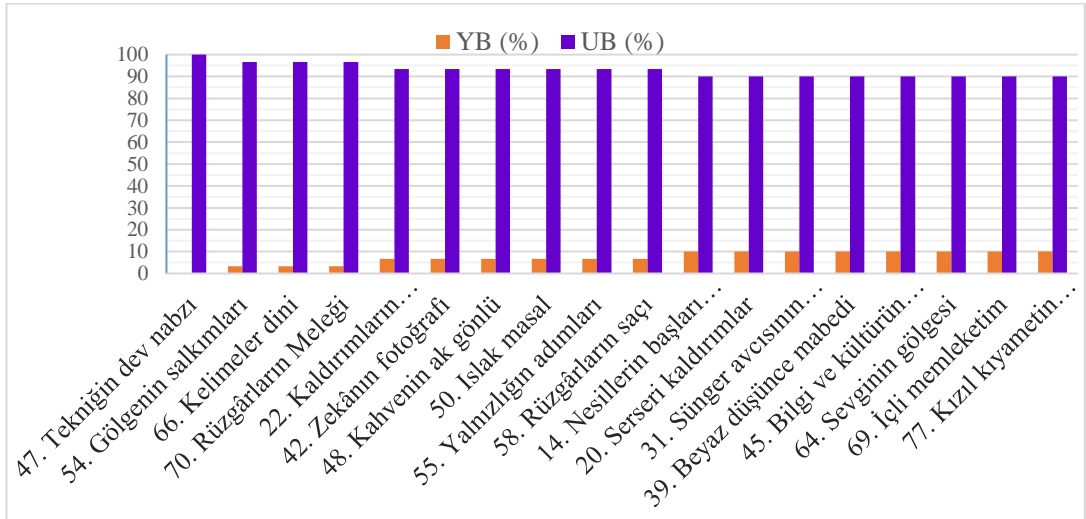
Çizelge 4.19. İkinci sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre oranı çok yüksek uzak bağdaştırmalar

	n	f (YB)	f (UB)	% (YB)	% (UB)	Uz. Gör.
47. Tekniğin dev nabzı	30	0	30	0,00	100,00	UB
54. Gölgenin salkımları	30	1	29	3,33	96,67	UB
66. Kelimeler dini	30	1	29	3,33	96,67	UB
70. Rüzgârların Meleği	30	1	29	3,33	96,67	UB
22. Kaldırımların emzirdiği çocuk	30	2	28	6,67	93,33	UB
42. Zekânın fotoğrafı	30	2	28	6,67	93,33	UB
48. Kahvenin ak gönlü	30	2	28	6,67	93,33	UB
50. Islak masal	30	2	28	6,67	93,33	UB
55. Yalnızlığın adımları	30	2	28	6,67	93,33	UB
58. Rüzgârların saçı	30	2	28	6,67	93,33	UB
14. Nesillerin başları üstünde çağlayan çınar	30	3	27	10,00	90,00	UB
20. Serseri kaldırımlar	30	3	27	10,00	90,00	UB
31. Sünger avcısının vurgunla mühürlenene kaderi	30	3	27	10,00	90,00	UB
39. Beyaz düşünce mabedi	30	3	27	10,00	90,00	UB

45. Bilgi ve kültürün engin kanatları	30	3	27	10,00	90,00	UB
64. Sevginin gölgesi	30	3	27	10,00	90,00	UB
69. İçli memleketim	30	3	27	10,00	90,00	UB
77. Kızıl kıyametin serpintisi	30	3	27	10,00	90,00	UB

Çizelge 4.19.'da ikinci sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarının yanıtlarından yola çıkılarak değeri çok yüksek olan uzak bağdaştırmalar sıralanmıştır. Bu sıralama işleminde çok yüksek değer olarak yakın bağdaştırmalarda da olduğu gibi alt limit %90'dan başlatılmıştır. Bu araştırmada ikinci sınıfta yer alan Türkçe öğretmeni adaylarının tamamı “*teknğin dev nabzı*”nı uzak bağdaştırma olarak algılamıştır. Çalışmaya katılan öğretmen adaylarının %96,67’si “*gölgenin salkımları*”, “*kelimeler dini*” ile “*Rüzgârların Meleği*”ni; %93,33’ü “*kaldırımların emzirdiği çocuk*”, “*zekânın fotoğrafı*”, “*kahvenin ak gönlü*”, “*ıslak masal*”, “*yalnızlığın adımları*” ile “*rüzgârların saçı*”nı; %90’ı da “*nesillerin başları üstünde çağılayan çınar*”, “*serseri kaldırımlar*” “*sünger avcısının vurgunla mühürlenmiş kaderi*”, “*beyaz düşünce mabedi*”, “*bilgi ve kültürün engin kanatları*”, “*sevginin gölgesi*”, “*içli memleketim*” ile “*kızıl kıyametin serpintisi*”ni uzak bağdaştırma olarak algılamıştır. Çizelgede yer alan 18 bağdaştırma da uzman görüşüyle örtüşmektedir.

Şekil 4.8.'de ikinci sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarının vermiş olduğu yanıtlara göre oranı çok yüksek uzak bağdaştırmaların grafikî görünümü yer almaktadır.

Şekil 4.8. İkinci sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre oranı çok yüksek uzak bağdaştırmaların grafikî görünümü

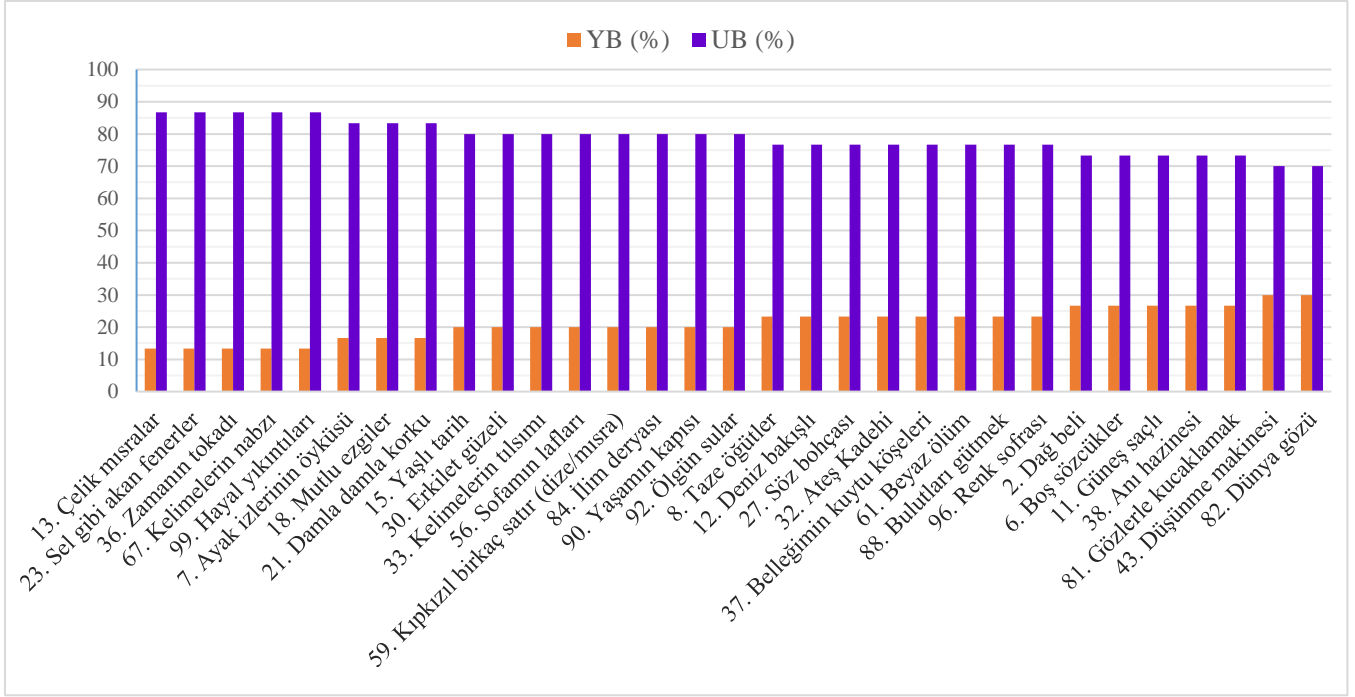
Çizelge 4.20. İkinci sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre oranı yüksek uzak bağdaştırmalar

	n	f (YB)	f (UB)	% (YB)	% (UB)	Uz. Gör.
13. Çelik mısralar	30	4	26	13,33	86,67	UB
23. Sel gibi akan fenerler	30	4	26	13,33	86,67	UB
36. Zamanın tokadı	30	4	26	13,33	86,67	UB
67. Kelimelerin nabızı	30	4	26	13,33	86,67	UB
99. Hayal yıkıntıları	30	4	26	13,33	86,67	UB
7. Ayak izlerinin öyküsü	30	5	25	16,67	83,33	YB
18. Mutlu ezgiler	30	5	25	16,67	83,33	UB
21. Damla damla korku	30	5	25	16,67	83,33	UB
15. Yaşlı tarih	30	6	24	20,00	80,00	UB
30. Erkilet güzeli	30	6	24	20,00	80,00	YB
33. Kelimelerin tılsımı	30	6	24	20,00	80,00	YB
56. Sofamın lafları	30	6	24	20,00	80,00	UB
59. Kıpırcıl birkaç satır (dize/mısra)	30	6	24	20,00	80,00	UB
84. İlim deryası	30	6	24	20,00	80,00	YB
90. Yaşamın kapısı	30	6	24	20,00	80,00	UB
92. Ölgün sular	30	6	24	20,00	80,00	UB
8. Taze öğütler	30	7	23	23,33	76,67	YB
12. Deniz bakışlı	30	7	23	23,33	76,67	UB
27. Söz bohçası	30	7	23	23,33	76,67	UB
32. Ateş Kadehi	30	7	23	23,33	76,67	UB
37. Belleğimin kuytu köşeleri	30	7	23	23,33	76,67	UB
61. Beyaz ölüm	30	7	23	23,33	76,67	UB
88. Bulutları gütmek	30	7	23	23,33	76,67	UB
96. Renk sofrası	30	7	23	23,33	76,67	UB
2. Dağ beli	30	8	22	26,67	73,33	YB
6. Boş sözcükler	30	8	22	26,67	73,33	YB
11. Güneş saçlı	30	8	22	26,67	73,33	UB
38. Anı hazinesi	30	8	22	26,67	73,33	UB
81. Gözlerle kucaklamak	30	8	22	26,67	73,33	UB
43. Düşünme makinesi	30	9	21	30,00	70,00	UB
82. Dünya gözü	30	9	21	30,00	70,00	YB

Çizelge 4.20.'de ikinci sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarının yanıtlarından yola çıkılarak değeri yüksek olan uzak bağdaştırmalar sıralanmıştır. Bu sıralama işleminde korelasyon katsayısı göz önünde tutularak oranı %70-89 arası olan değer yüksek kabul edilmiş ve değerlendirilmeye alınmıştır. Oranı %90 ve üstü olan değer (bk. çizelge 4.19.) ise çok yüksek olarak kabul edilmiş ve ilgili çizelgede sunulmuştur. Çizelge 4.20.'de de görüldüğü gibi, ikinci sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre 31 bağdaştırma, oranı yüksek olan bağdaştırma grubuna girmektedir. Bu bağdaştırmalardan “ayak izlerinin öyküsü”, “Erkilet güzeli” “kelimelerin tılsımı”, “ilim deryası”, “taze öğütler”, “dağ beli” “boş sözcükler” ve “dünya gözü” olmak üzere 8 tanesi uzman görüşüyle tutarlılık göstermemektedir.

Çizelge 4.19. ile 4.20.'de toplam 49 bağdaştırma yer almıştır. Bunlardan 8 tanesi uzman görüşüyle tutarlılık göstermezken 41 tanesi ikinci sınıftaki Türkçe öğretmeni adayları tarafından doğru tespit edilmiştir.

Şekil 4.9.'da ikinci sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarının vermiş olduğu yanıtlara göre oranı yüksek olan uzak bağdaştırmaların grafikî görünümü yer almaktadır.

Şekil 4.9. İkinci sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre oranı yüksek uzak bağdaştırmaların grafikî görünümü

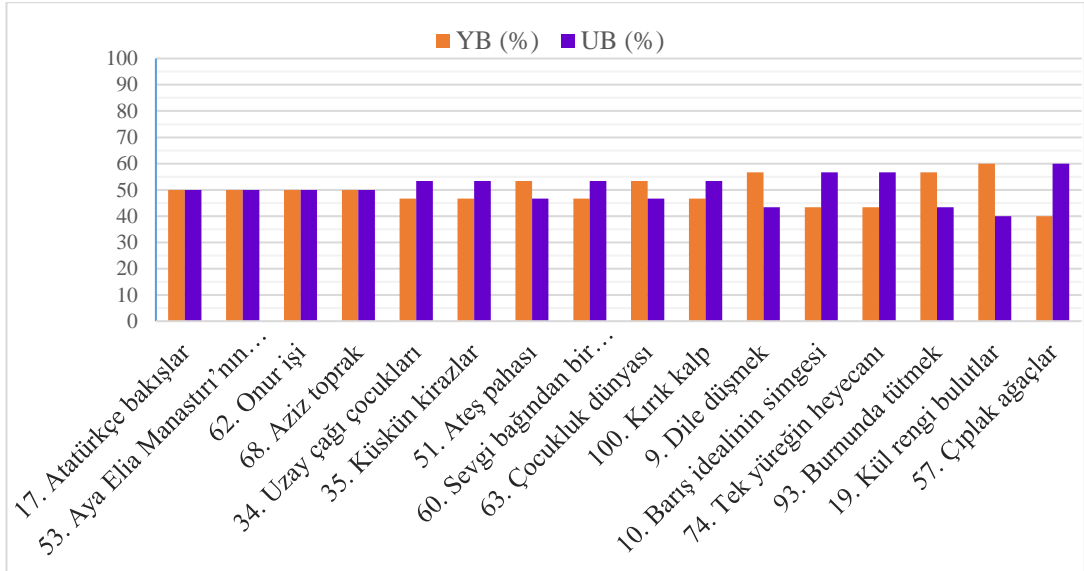
Çizelge 4.21. İkinci sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre yakınlık ve uzaklık derecesi birbirine yakın sayılabilecek bağdaştırmalar

	n	f (YB)	f (UB)	% (YB)	% (UB)	Uz. Gör.
17. Atatürkçe bakışlar	30	15	15	50,00	50,00	UB
53. Aya Elia Manastırı'nın gümüşlü kubbesi	30	15	15	50,00	50,00	YB
62. Onur işi	30	15	15	50,00	50,00	YB
68. Aziz toprak	30	15	15	50,00	50,00	YB
34. Uzay çağı çocukları	30	14	16	46,67	53,33	YB
35. Küskün kirazlar	30	14	16	46,67	53,33	UB
51. Ateş pahası	30	16	14	53,33	46,67	YB
60. Sevgi bağından bir çiçek dermek	30	14	16	46,67	53,33	UB
63. Çocukluk dünyası	30	16	14	53,33	46,67	YB
100. Kırık kalp	30	14	16	46,67	53,33	YB
9. Dile düşmek	30	17	13	56,67	43,33	YB

10. Barış idealinin simgesi	30	13	17	43,33	56,67	YB
74. Tek yüreğin heyecanı	30	13	17	43,33	56,67	YB
93. Burnunda tütmek	30	17	13	56,67	43,33	YB
19. Kül rengi bulutlar	30	18	12	60,00	40,00	YB
57. Çıplak ağaçlar	30	12	18	40,00	60,00	YB

Çizelge 4.21.'de ikinci sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarının yanıtlarından yola çıkılarak oranı %40 ile %60 arasında olan yakın ve uzak bağdaştırmalar sıralanmıştır. Bu grupta, tam olarak yakın veya uzak kabul edilebilecek değerde olmayıp orta düzeyde bulunan bağdaştırmalar yer almaktadır. Çalışmaya katılan ikinci sınıftaki öğretmen adaylarının yarısı "Atatürkçe bakışlar", "Aya Elia Manastırı'nın gümüşlü kubbesi", "onur işi" ve "aziz toprak" bağdaştırmalarını yakın bağdaştırma olarak algılamakta diğer yarısı uzak bağdaştırma olarak algılamıştır. Dolayısıyla bu iki bağdaştırmanın yakınlık ve uzaklık derecesi tamamen birbirine eşittir. Çizelgeden hareketle 16 bağdaştırma bu ulamda yer almıştır ve bunların 3'ü uzman görüşüne göre uzak bağdaştırma grubunda yer alırken geriye kalan 13'ü de yakın bağdaştırma grubunda yer almaktadır.

Şekil 4.10.'da ikinci sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarının vermiş olduğu yanıtlara göre yakınlık ve uzaklık derecesi birbirine yakın sayılabilecek bağdaştırmaların grafikî görünümü yer almaktadır.

Şekil 4.10. İkinci sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre yakınlık ve uzaklık derecesi birbirine yakın sayılabilecek bağdaştırmaların grafikî görünümü

Cizelge 4.22. Üçüncü sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarının bağdaştırma algıları

	n	f (YB)	f (UB)	% (YB)	% (UB)	Üz. Gör.
1. Egemenlik savaşları	40	33	7	82,50	17,50	YB
2. Dağ beli	40	8	32	20,00	80,00	YB
3. Ata yurt	40	28	12	70,00	30,00	YB
4. Tarihin derinlikleri	40	24	16	60,00	40,00	YB
5. Şiddetli bir yağmur	40	39	1	97,50	2,50	YB
6. Boş sözcükler	40	22	18	55,00	45,00	YB
7. Ayak izlerinin öyküsü	40	5	35	12,50	87,50	YB
8. Taze öğütler	40	12	28	30,00	70,00	YB
9. Dile düşmek	40	34	6	85,00	15,00	YB
10. Barış idealinin simgesi	40	13	27	32,50	67,50	YB
11. Güneş saçlı	40	7	33	17,50	82,50	UB
12. Deniz bakışlı	40	7	33	17,50	82,50	UB
13. Çelik mısralar	40	4	36	10,00	90,00	UB
14. Nesillerin başları üstünde çağlayan çınar	40	0	40	0,00	100,00	UB
15. Yaşlı tarih	40	8	32	20,00	80,00	UB
16. Sağlam düşünceler	40	25	15	62,50	37,50	YB
17. Atatürkçe bakışlar	40	16	24	40,00	60,00	UB
18. Mutlu ezgiler	40	15	25	37,50	62,50	UB
19. Kül rengi bulutlar	40	21	19	52,50	47,50	YB
20. Serseri kaldırımlar	40	6	34	15,00	85,00	UB
21. Damla damla korku	40	7	33	17,50	82,50	UB
22. Kaldırımların emzirdiği çocuk	40	4	36	10,00	90,00	UB
23. Sel gibi akan fenerler	40	2	38	5,00	95,00	UB
24. Torosların çam, reçine kokusu	40	36	4	90,00	10,00	YB
25. Koyu gölgeli bir lokanta	40	18	22	45,00	55,00	YB
26. Kara günlerin hatıraları	40	22	18	55,00	45,00	YB
27. Söz bohçası	40	11	29	27,50	72,50	UB
28. Güneşin altın sarısı ışıkları	40	25	15	62,50	37,50	YB
29. Ömür boyu	40	37	3	92,50	7,50	YB
30. Erkilet güzeli	40	9	31	22,50	77,50	YB
31. Sünger avcısının vurgunla mühürlenene kaderi	40	0	40	0,00	100,00	UB
32. Ateş Kadehi	40	10	30	25,00	75,00	UB
33. Kelimelerin tılsımı	40	12	28	30,00	70,00	YB
34. Uzay çağı çocukları	40	26	14	65,00	35,00	YB
35. Küskün kirazlar	40	4	36	10,00	90,00	UB
36. Zamanın tokadı	40	12	28	30,00	70,00	UB
37. Belleğimin kuytu köşeleri	40	13	27	32,50	67,50	UB
38. Anı hazinesi	40	18	22	45,00	55,00	UB
39. Beyaz düşünce mabedi	40	5	35	12,50	87,50	UB
40. Saadet ülkesi	40	16	24	40,00	60,00	YB
41. Ciddi çehreli memurlar	40	26	14	65,00	35,00	YB
42. Zekânın fotoğrafı	40	11	29	27,50	72,50	UB
43. Düşünme makinesi	40	14	26	35,00	65,00	UB
44. Sinema şeridi	40	35	5	87,50	12,50	YB
45. Bilgi ve kültürün engin kanatları	40	11	29	27,50	72,50	UB
46. Elektronik mektup	40	38	2	95,00	5,00	YB
47. Tekniğin dev nabzı	40	3	37	7,50	92,50	UB

48. Kahvenin ak gönlü	40	1	39	2,50	97,50	UB
49. Anadolu'nun gönlü	40	21	19	52,50	47,50	UB
50. Islak masal	40	0	40	0,00	100,00	UB
51. Ateş pahası	40	30	10	75,00	25,00	YB
52. Diş bilemek	40	34	6	85,00	15,00	YB
53. Aya Elia Manastırı'nın gümüşlü kubbesi	40	20	20	50,00	50,00	YB
54. Gölgenin salkımları	40	3	37	7,50	92,50	UB
55. Yalnızlığın adımları	40	10	30	25,00	75,00	UB
56. Sofamın lafları	40	7	33	17,50	82,50	UB
57. Çıplak ağaçlar	40	21	19	52,50	47,50	YB
58. Rüzgârların saçı	40	5	35	12,50	87,50	UB
59. Kıpkızıl birkaç satır (dize/mısra)	40	5	35	12,50	87,50	UB
60. Sevgi bağından bir çiçek dermek	40	24	16	60,00	40,00	UB
61. Beyaz ölüm	40	10	30	25,00	75,00	UB
62. Onur işi	40	25	15	62,50	37,50	YB
63. Çocukluk dünyası	40	33	7	82,50	17,50	YB
64. Sevginin gölgesi	40	10	30	25,00	75,00	UB
65. Asırlık serviler	40	33	7	82,50	17,50	YB
66. Kelimeler dini	40	2	38	5,00	95,00	UB
67. Kelimelerin nabzı	40	12	28	30,00	70,00	UB
68. Aziz toprak	40	24	16	60,00	40,00	YB
69. İçli memleketim	40	15	25	37,50	62,50	UB
70. Rüzgârların Meleği	40	3	37	7,50	92,50	UB
71. Sevinç gözyaşları	40	35	5	87,50	12,50	YB
72. Karamelli akide şekeri	40	33	7	82,50	17,50	YB
73. Kahverengi örgü şal	40	37	3	92,50	7,50	YB
74. Tek yüreğin heyecanı	40	18	22	45,00	55,00	YB
75. Vatan sevgisi	40	38	2	95,00	5,00	YB
76. Tan yeri	40	37	3	92,50	7,50	YB
77. Kızıl kıyametin serpintisi	40	1	39	2,50	97,50	UB
78. Tarhana çorbası	40	40	0	100,00	0,00	YB
79. Kan kırmızısı ayakkabı	40	31	9	77,50	22,50	YB
80. Kalp krizi	40	39	1	97,50	2,50	YB
81. Gözlerle kucaklamak	40	13	27	32,50	67,50	UB
82. Dünya gözü	40	22	18	55,00	45,00	YB
83. Kör kurşunlar	40	17	23	42,50	57,50	YB
84. İlim deryası	40	12	28	30,00	70,00	YB
85. Takvim yaprakları	40	40	0	100,00	0,00	YB
86. Baharın ılık soluğu (mevsim)	40	12	28	30,00	70,00	UB
87. Gök dolusu leylek	40	23	17	57,50	42,50	YB
88. Bulutları gütmek	40	4	36	10,00	90,00	UB
89. Kutup yıldızı	40	38	2	95,00	5,00	YB
90. Yaşamın kapısı	40	18	22	45,00	55,00	UB
91. Adana İstasyonu	40	39	1	97,50	2,50	YB
92. Ölgün sular	40	4	36	10,00	90,00	UB
93. Burnunda tütmek	40	31	9	77,50	22,50	YB
94. Demli çay	40	39	1	97,50	2,50	YB
95. Hayat hikâyesi	40	33	7	82,50	17,50	YB
96. Renk sofrası	40	9	31	22,50	77,50	YB
97. Toz bulutu	40	35	5	87,50	12,50	YB

98. Taze kır çiçekleri	40	39	1	97,50	2,50	YB
99. Hayal yıkıntıları	40	11	29	27,50	72,50	UB
100. Kırık kalp	40	22	18	55,00	45,00	YB

Çizelge 4.22. incelendiğinde, 100 tane bağdaştırma ögesi oluşturan sözcük grubunun/birlikteliğinin yer aldığı ve üçüncü sınıftan 40 Türkçe öğretmeni adayının bu çalışmaya katıldığı görülmektedir. Çalışmaya katılan öğretmen adaylarının algılarına göre vermiş olduğu yanıtlar sıklık ve yüzde tarzında çizelgede sıralanmıştır. Yakın bağdaştırma değeri çok yüksek ve yüksek olan sözcük birliktelikleri çizelge 4.23. ve 4.24.'te, uzak bağdaştırma değeri çok yüksek ve yüksek olan sözcük birliktelikleri 4.25. ve 4.26.'da, yakın ve uzak bağdaştırma oranı birbirine yakın sayılabilecek sözcük birliktelikleri ise çizelge 4.27.'de sıralı bir şekilde verilmiştir.

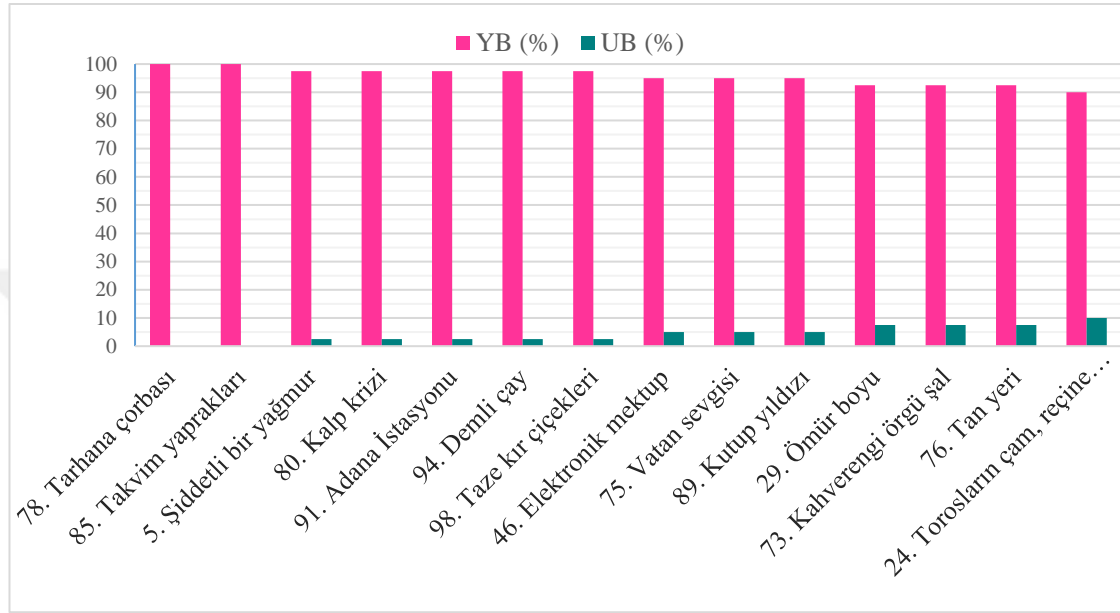
Çizelge 4.23. Üçüncü sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre oranı çok yüksek yakın bağdaştırmalar

	n	f (YB)	f (UB)	% (YB)	% (UB)	Uz. Gör.
78. Tarhana çorbası	40	40	0	100,00	0,00	YB
85. Takvim yaprakları	40	40	0	100,00	0,00	YB
5. Şiddetli bir yağmur	40	39	1	97,50	2,50	YB
80. Kalp krizi	40	39	1	97,50	2,50	YB
91. Adana İstasyonu	40	39	1	97,50	2,50	YB
94. Demli çay	40	39	1	97,50	2,50	YB
98. Taze kır çiçekleri	40	39	1	97,50	2,50	YB
46. Elektronik mektup	40	38	2	95,00	5,00	YB
75. Vatan sevgisi	40	38	2	95,00	5,00	YB
89. Kutup yıldızı	40	38	2	95,00	5,00	YB
29. Ömür boyu	40	37	3	92,50	7,50	YB
73. Kahverengi örgü şal	40	37	3	92,50	7,50	YB
76. Tan yeri	40	37	3	92,50	7,50	YB
24. Torosların çam, reçine kokusu	40	36	4	90,00	10,00	YB

Çizelge 4.23.'te üçüncü sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarının yanıtlarından yola çıkılarak değeri çok yüksek olan yakın bağdaştırmalar sıralanmıştır. Bu sıralama işleminde korelasyon katsayısı göz önünde tutularak alt limit %90 olarak belirlenmiştir. “*Tarhana çorbası*” ile “*takvim yaprakları*” tamlamalarını bu çalışmaya katılan öğrencilerin tamamı yakın bağdaştırma olarak algılamıştır, dolayısıyla bu iki tamlamanın yakın bağdaştırma oranı %100'dür. Bunu, %97,50 ile “*şiddetli bir yağmur*”, “*kalp krizi*”, “*Adana İstasyonu*”, “*demli çay*” ve “*taze kır çiçekleri*”; %95 ile “*elektronik mektup*”, “*vatan sevgisi*” ve “*kutup yıldızı*”; %92,50 ile “*ömür boyu*”,

“kahverengi örgü şal” ve “tan yeri”; %90 ile de “Torosların çam, reçine kokusu” izlemiştir. Çizelgede yer alan 14 bağdaştırma da uzman görüşüyle tutarlılık göstermektedir.

Şekil 4.11.’de üçüncü sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarının vermiş olduğu yanıtlara göre oranı çok yüksek olan yakın bağdaştırmaların grafikî görünümü yer almaktadır.

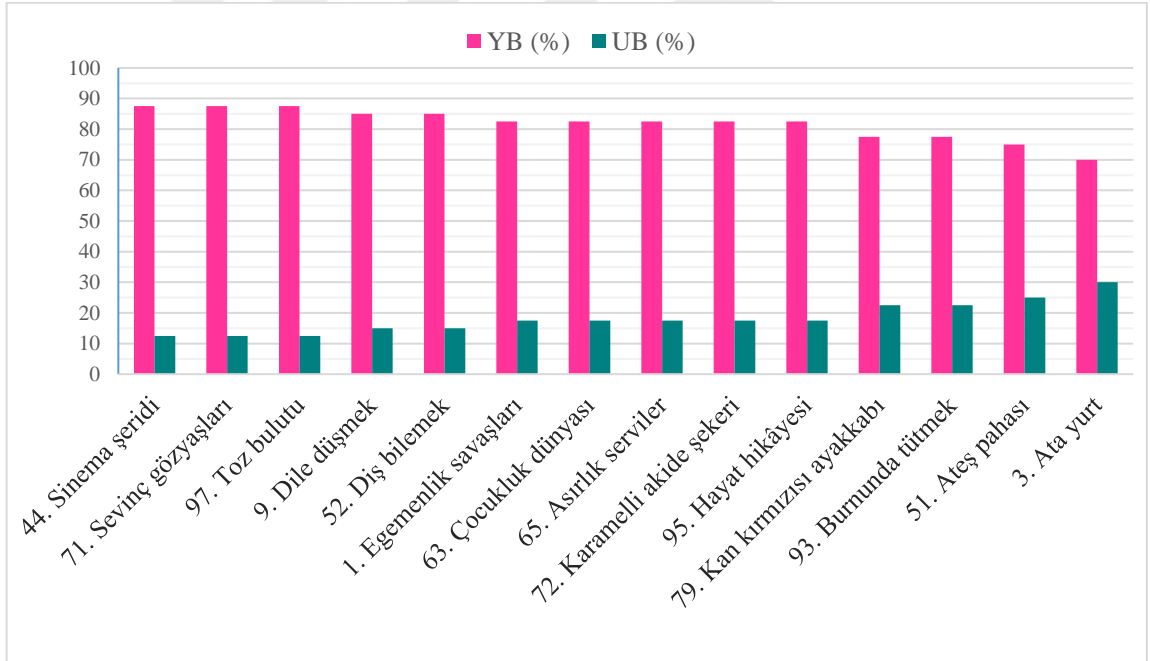
Şekil 4.11. Üçüncü sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre oranı çok yüksek yakın bağdaştırmaların grafikî görünümü

Çizelge 4.24. Üçüncü sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre oranı yüksek yakın bağdaştırmalar

	n	f (YB)	f (UB)	% (YB)	% (UB)	Uz. Gör.
44. Sinema şeridi	40	35	5	87,50	12,50	YB
71. Sevinç gözyaşları	40	35	5	87,50	12,50	YB
97. Toz bulutu	40	35	5	87,50	12,50	YB
9. Dile düşmek	40	34	6	85,00	15,00	YB
52. Diş bilemek	40	34	6	85,00	15,00	YB
1. Egemenlik savaşları	40	33	7	82,50	17,50	YB
63. Çocukluk dünyası	40	33	7	82,50	17,50	YB
65. Asırlık serviler	40	33	7	82,50	17,50	YB
72. Karamelli akide şekeri	40	33	7	82,50	17,50	YB
95. Hayat hikâyesi	40	33	7	82,50	17,50	YB
79. Kan kırmızısı ayakkabı	40	31	9	77,50	22,50	YB
93. Burnunda tütme	40	31	9	77,50	22,50	YB
51. Ateş pahası	40	30	10	75,00	25,00	YB
3. Ata yurt	40	28	12	70,00	30,00	YB

Çizelge 4.24.'te üçüncü sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarının yanıtlarından yola çıkılarak değeri yüksek olan yakın bağdaştırmalar sıralanmıştır. Bu sıralama işleminde korelasyon katsayısı göz önünde tutularak oranı %70-89 arası olan değer yüksek kabul edilmiştir. Oranı %90 ve üstü olan değer (bk. çizelge 4.23.) ise çok yüksek kabul edilmiş ve ilgili çizelgede ifade edilmiştir. Bu çizelgede 14 bağdaştırma, bir önceki çizelgede de 14 bağdaştırma olmak üzere toplam 28 bağdaştırma üçüncü sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre değeri %70 ve üzeri olarak belirlenmiş ve bu bağdaştırmaların hepsi uzman görüşüyle tutarlılık göstermiştir. Dolayısıyla bu 28 yakın bağdaştırmayı üçüncü sınıftan Türkçe öğretmeni adaylarının doğru tespit ettiği yorumu yapılabilmektedir.

Şekil 4.12.'de üçüncü sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarının vermiş olduğu yanıtlara göre oranı yüksek olan yakın bağdaştırmaların grafikî görünümü yer almaktadır.

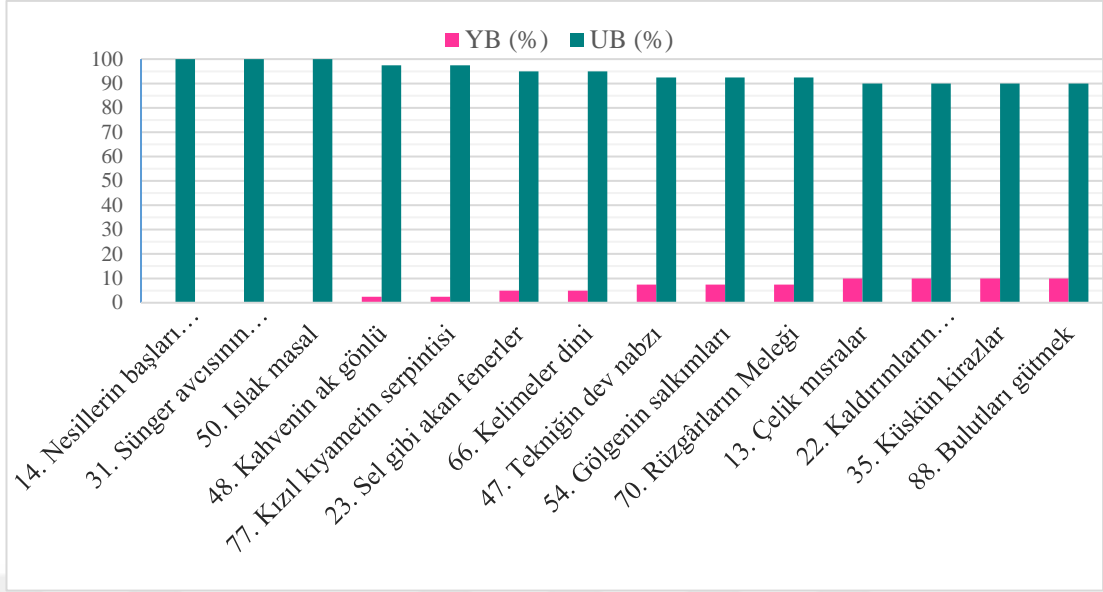
Şekil 4.12. Üçüncü sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre oranı yüksek yakın bağdaştırmaların grafikî görünümü

Çizelge 4.25. Üçüncü sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre oranı çok yüksek uzak bağdaştırmalar

	n	f (YB)	f (UB)	% (YB)	% (UB)	Uz. Gör.
14. Nesillerin başları üstünde çağlayan çınar	40	0	40	0,00	100,00	UB
31. Sünger avcısının vurgunla mühürlenene kaderi	40	0	40	0,00	100,00	UB
50. Islak masal	40	0	40	0,00	100,00	UB
48. Kahvenin ak gönlü	40	1	39	2,50	97,50	UB
77. Kızıl kıyametin serpintisi	40	1	39	2,50	97,50	UB
23. Sel gibi akan fenerler	40	2	38	5,00	95,00	UB
66. Kelimeler dini	40	2	38	5,00	95,00	UB
47. Tekniğin dev nabzı	40	3	37	7,50	92,50	UB
54. Gölgenin salkımları	40	3	37	7,50	92,50	UB
70. Rüzgârların Meleği	40	3	37	7,50	92,50	UB
13. Çelik mısralar	40	4	36	10,00	90,00	UB
22. Kaldırımların emzirdiği çocuk	40	4	36	10,00	90,00	UB
35. Küskün kirazlar	40	4	36	10,00	90,00	UB
88. Bulutları gütmek	40	4	36	10,00	90,00	UB
92. Ölgün sular	40	4	36	10,00	90,00	UB

Çizelge 4.25.’te üçüncü sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarının yanıtlarından yola çıkılarak değeri çok yüksek olan uzak bağdaştırmalar sıralanmıştır. Bu sıralama işleminde çok yüksek değer olarak yakın bağdaştırmalarda da olduğu gibi, alt limit %90’dan başlatılmıştır. Bu araştırmada üçüncü sınıfta yer alan Türkçe öğretmeni adaylarının tamamı “*nesillerin başları üstünde çağlayan çınar*”, “*sünger avcısının vurgunla mühürlenene kaderi*” ile “*ıslak masal*”ı uzak bağdaştırma olarak algılamıştır. Dolayısıyla bu üç bağdaştırmanın uzak bağdaştırma oranı %100’dür. Çalışmaya katılan öğretmen adaylarının %97,50’si “*kahvenin ak gönlü*” ile “*kızıl kıyametin serpintisi*”ni; %95’i “*sel gibi akan fenerler*” ile “*kelimeler dini*”ni; %92,50’si “*tekniğin dev nabzı*”, “*gölgenin salkımları*” ile “*Rüzgârların Meleği*”ni; %90’ı da “*çelik mısralar*”, “*kaldırımların emzirdiği çocuk*”, “*küskün kirazlar*”, “*bulutları gütmek*” ile “*ölgün sular*”ı uzak bağdaştırma olarak algılamıştır. Çizelgede yer alan 15 bağdaştırma da uzman görüşüyle örtüşmektedir.

Şekil 4.13.’te ikinci sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarının vermiş olduğu yanıtlara göre oranı çok yüksek olan uzak bağdaştırmaların grafikî görünümü yer almaktadır.

Şekil 4.13. Üçüncü sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre oranı çok yüksek uzak bağdaştırmaların grafikî görünümü

Çizelge 4.26. Üçüncü sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre oranı yüksek uzak bağdaştırmalar

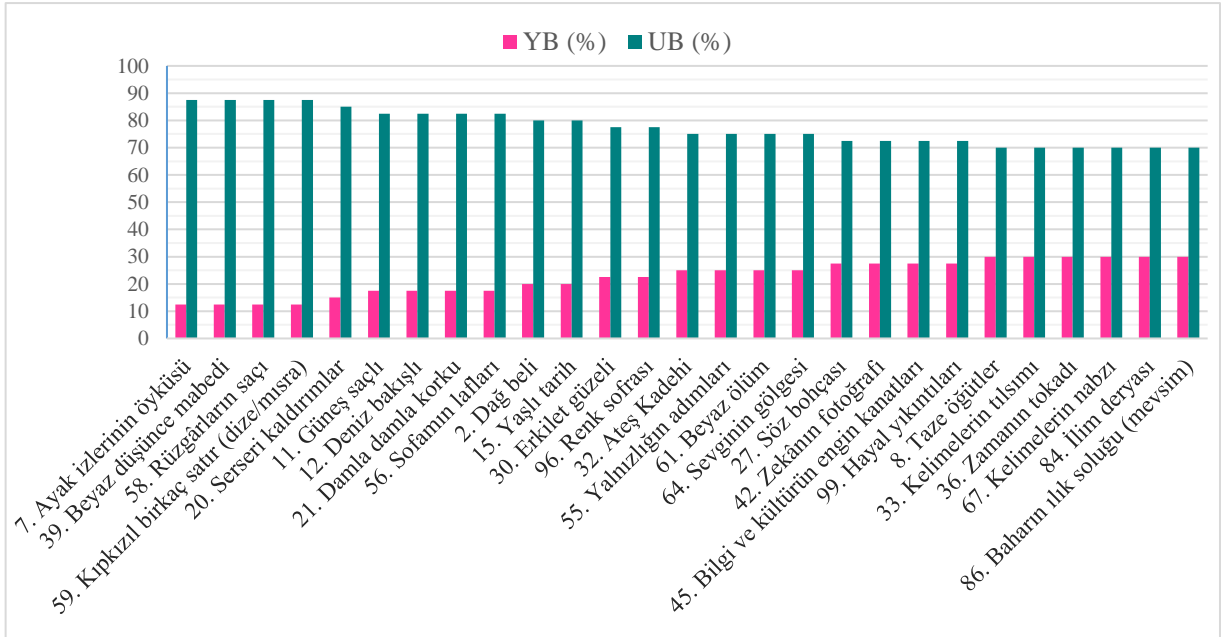
	n	f (YB)	f (UB)	% (YB)	% (UB)	Uz. Gör.
7. Ayak izlerinin öyküsü	40	5	35	12,50	87,50	YB
39. Beyaz düşünce mabedi	40	5	35	12,50	87,50	UB
58. Rüzgârların saçları	40	5	35	12,50	87,50	UB
59. Kıpkızıl birkaç satır (dize/mısra)	40	5	35	12,50	87,50	UB
20. Serseri kaldırımlar	40	6	34	15,00	85,00	UB
11. Güneş saçları	40	7	33	17,50	82,50	UB
12. Deniz bakışlı	40	7	33	17,50	82,50	UB
21. Damla damla korku	40	7	33	17,50	82,50	UB
56. Sofamın lafları	40	7	33	17,50	82,50	UB
2. Dağ beli	40	8	32	20,00	80,00	YB
15. Yaşlı tarih	40	8	32	20,00	80,00	UB
30. Erkiyet güzeli	40	9	31	22,50	77,50	YB
96. Renk sofrası	40	9	31	22,50	77,50	UB
32. Ateş Kadehi	40	10	30	25,00	75,00	UB
55. Yalnızlığın adımları	40	10	30	25,00	75,00	UB
61. Beyaz ölüm	40	10	30	25,00	75,00	UB
64. Sevginin gölgesi	40	10	30	25,00	75,00	UB
27. Söz bohçası	40	11	29	27,50	72,50	UB
42. Zekânın fotoğrafı	40	11	29	27,50	72,50	UB
45. Bilgi ve kültürün engin kanatları	40	11	29	27,50	72,50	UB
99. Hayal yıkıntıları	40	11	29	27,50	72,50	UB
8. Taze öğütler	40	12	28	30,00	70,00	YB
33. Kelimelerin tılsımı	40	12	28	30,00	70,00	YB
36. Zamanın tokadı	40	12	28	30,00	70,00	UB
67. Kelimelerin nabızı	40	12	28	30,00	70,00	UB

84. İlim deryası	40	12	28	30,00	70,00	YB
86. Baharın ılık soluğu (mevsim)	40	12	28	30,00	70,00	UB

Çizelge 4.26.'da üçüncü sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarının yanıtlarından yola çıkılarak değeri yüksek olan uzak bağdaştırmalar sıralanmıştır. Bu sıralama işleminde korelasyon katsayısı göz önünde tutularak oranı %70-89 arası olan değer yüksek kabul edilmiş ve değerlendirilmeye alınmıştır. Oranı %90 ve üstü olan değer (bk. çizelge 4.25.) ise çok yüksek olarak kabul edilmiş ve ilgili çizelgede sunulmuştur. Çizelge 4.26.'da da görüldüğü gibi, üçüncü sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre 27 bağdaştırma, oranı yüksek olan bağdaştırma grubuna girmektedir. Bu bağdaştırmalardan “*ayak izlerinin öyküsü*”, “*dağ bel*”, “*Erkilet güzeli*”, “*taze öğütler*”, “*kelimelerin tılsımı*” ve “*ilim deryası*” olmak üzere 6 tanesi uzman görüşüyle tutarlılık göstermemektedir.

Çizelge 4.25. ile 4.26.'da toplam 42 bağdaştırma yer almıştır. Bunlardan 6 tanesi uzman görüşüyle tutarlılık göstermezken 36 tanesi üçüncü sınıftaki Türkçe öğretmeni adayları tarafından doğru tespit edilmiştir.

Şekil 4.14.'te üçüncü sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarının vermiş olduğu yanıtlara göre oranı yüksek olan uzak bağdaştırmaların grafikî görünümü yer almaktadır

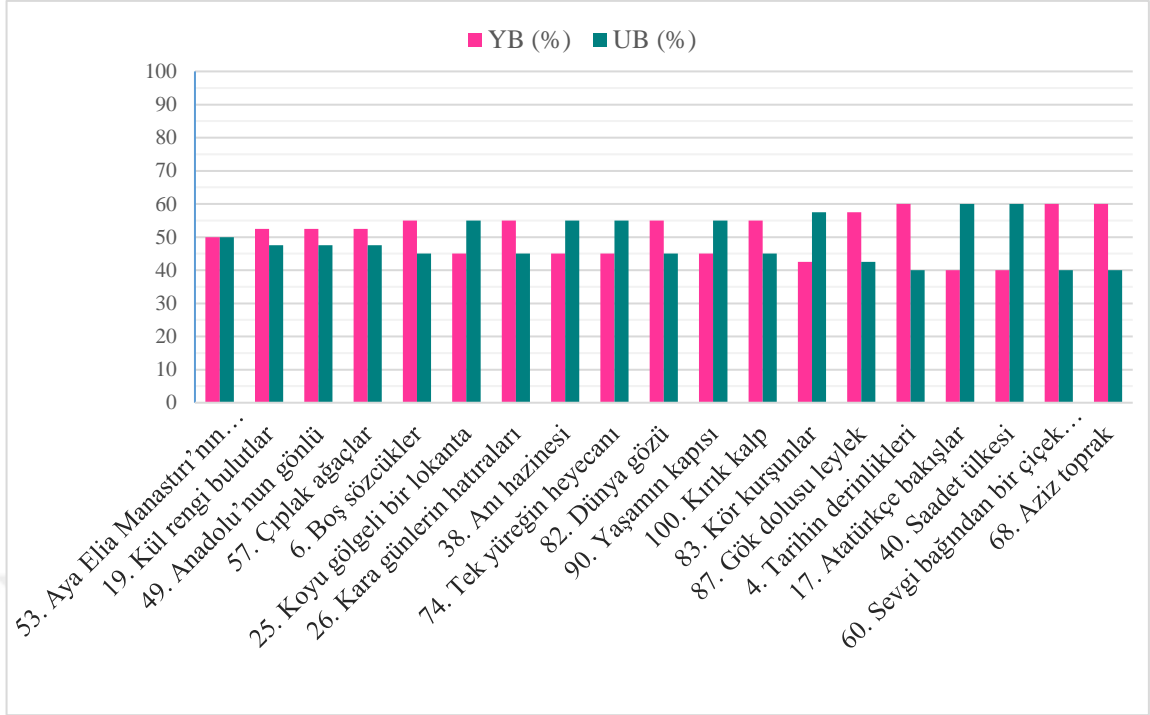
Şekil 4.14. Üçüncü sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre oranı yüksek yakın bağdaştırmaların grafikî görünümü

Çizelge 4.27. Üçüncü sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre yakınlık ve uzaklık derecesi birbirine yakın sayılabilecek bağdaştırmalar

	n	f (YB)	f (UB)	% (YB)	% (UB)	Uz. Gör.
53. Aya Elia Manastırı'nın gümüşlü kubbesi	40	20	20	50,00	50,00	YB
19. Kül rengi bulutlar	40	21	19	52,50	47,50	YB
49. Anadolu'nun gönlü	40	21	19	52,50	47,50	UB
57. Çıplak ağaçlar	40	21	19	52,50	47,50	YB
6. Boş sözcükler	40	22	18	55,00	45,00	YB
25. Koyu gölgeli bir lokanta	40	18	22	45,00	55,00	YB
26. Kara günlerin hatıraları	40	22	18	55,00	45,00	YB
38. Anı hazinesi	40	18	22	45,00	55,00	UB
74. Tek yüreğin heyecanı	40	18	22	45,00	55,00	YB
82. Dünya gözü	40	22	18	55,00	45,00	YB
90. Yaşamın kapısı	40	18	22	45,00	55,00	UB
100. Kırık kalp	40	22	18	55,00	45,00	YB
83. Kör kurşunlar	40	17	23	42,50	57,50	YB
87. Gök dolusu leylek	40	23	17	57,50	42,50	YB
4. Tarihin derinlikleri	40	24	16	60,00	40,00	YB
17. Atatürkçe bakışlar	40	16	24	40,00	60,00	UB
40. Saadet ülkesi	40	16	24	40,00	60,00	YB
60. Sevgi bağından bir çiçek dermek	40	24	16	60,00	40,00	UB
68. Aziz toprak	40	24	16	60,00	40,00	YB

Çizelge 4.27.'de üçüncü sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarının yanıtlarından yola çıkılarak oranı %40 ile %60 arasında olan yakın ve uzak bağdaştırmalar sıralanmıştır. Bu grupta, tam olarak yakın ya da uzak kabul edilebilecek değerde olmayıp orta düzeyde bulunan bağdaştırmalar yer almaktadır. Çalışmaya katılan üçüncü sınıftaki öğretmen adaylarının yarısı "*Aya Elia Manastırı'nın gümüşlü kubbesi*"ni yakın bağdaştırma olarak algılamakta diğeri yarısı uzak bağdaştırma olarak algılamıştır. Dolayısıyla bu bağdaştırmanın yakınlık ve uzaklık derecesi tamamen birbirine eşittir. Çizelgede de görüldüğü gibi, 19 bağdaştırma bu ulamda yer almıştır ve bunların 5'i uzman görüşüne göre uzak bağdaştırma grubunda yer alırken geriye kalan 14'ü yakın bağdaştırma grubunda yer almaktadır.

Şekil 4.15.'te ikinci sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarının vermiş olduğu yanıtlara göre yakınlık ve uzaklık derecesi birbirine yakın sayılabilecek bağdaştırmaların grafikî görünümü yer almaktadır.

Şekil 4.15. Üçüncü sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre yakınlık ve uzaklık derecesi birbirine yakın sayılabilecek bağdaştırmaların grafikî görünümü

Çizelge 4.28. Dördüncü sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarının bağdaştırma algıları

	n	f (YB)	f (UB)	% (YB)	% (UB)	Uz. Gör.
1. Egemenlik savaşları	40	35	5	87,50	12,50	YB
2. Dağ beli	40	17	23	42,50	57,50	YB
3. Ata yurt	40	26	14	65,00	35,00	YB
4. Tarihin derinlikleri	40	21	19	52,50	47,50	YB
5. Şiddetli bir yağmur	40	39	1	97,50	2,50	YB
6. Boş sözcükler	40	18	22	45,00	55,00	YB
7. Ayak izlerinin öyküsü	40	15	25	37,50	62,50	YB
8. Taze öğütler	40	3	37	7,50	92,50	YB
9. Dile düşmek	40	16	24	40,00	60,00	YB
10. Barış idealinin simgesi	40	16	24	40,00	60,00	YB
11. Güneş saçlı	40	5	35	12,50	87,50	UB
12. Deniz bakışlı	40	6	34	15,00	85,00	UB
13. Çelik mısralar	40	3	37	7,50	92,50	UB
14. Nesillerin başları üstünde çağlayan çınar	40	1	39	2,50	97,50	UB
15. Yaşlı tarih	40	8	32	20,00	80,00	UB
16. Sağlam düşünceler	40	21	19	52,50	47,50	YB
17. Atatürkçe bakışlar	40	18	22	45,00	55,00	UB
18. Mutlu ezgiler	40	8	32	20,00	80,00	UB
19. Kül rengi bulutlar	40	31	9	77,50	22,50	YB
20. Serseri kaldırımlar	40	1	39	2,50	97,50	UB
21. Damla damla korku	40	0	40	0,00	100,00	UB
22. Kaldırımların emzirdiği çocuk	40	1	39	2,50	97,50	UB

23. Sel gibi akan fenerler	40	2	38	5,00	95,00	UB
24. Torosların çam, reçine kokusu	40	35	5	87,50	12,50	YB
25. Koyu gölgeli bir lokanta	40	14	26	35,00	65,00	YB
26. Kara günlerin hatıraları	40	17	23	42,50	57,50	YB
27. Söz bohçası	40	5	35	12,50	87,50	UB
28. Güneşin altın sarısı ışıkları	40	25	15	62,50	37,50	YB
29. Ömür boyu	40	32	8	80,00	20,00	YB
30. Erkilet güzeli	40	15	25	37,50	62,50	YB
31. Sünger avcısının vurgunla mühürlenene kaderi	40	3	37	7,50	92,50	UB
32. Ateş Kadehi	40	4	36	10,00	90,00	UB
33. Kelimelerin tılsımı	40	13	27	32,50	67,50	YB
34. Uzay çağı çocukları	40	24	16	60,00	40,00	YB
35. Küskün kirazlar	40	1	39	2,50	97,50	UB
36. Zamanın tokadı	40	2	38	5,00	95,00	UB
37. Belleğimin kuytu köşeleri	40	3	37	7,50	92,50	UB
38. Anı hazinesi	40	12	28	30,00	70,00	UB
39. Beyaz düşünce mabedi	40	1	39	2,50	97,50	UB
40. Saadet ülkesi	40	13	27	32,50	67,50	YB
41. Ciddi çehreli memurlar	40	26	14	65,00	35,00	YB
42. Zekânın fotoğrafı	40	7	33	17,50	82,50	UB
43. Düşünme makinesi	40	8	32	20,00	80,00	UB
44. Sinema şeridi	40	33	7	82,50	17,50	YB
45. Bilgi ve kültürün engin kanatları	40	2	38	5,00	95,00	UB
46. Elektronik mektup	40	35	5	87,50	12,50	YB
47. Tekniğin dev nabzı	40	1	39	2,50	97,50	UB
48. Kahvenin ak gönlü	40	0	40	0,00	100,00	UB
49. Anadolu'nun gönlü	40	9	31	22,50	77,50	UB
50. Islak masal	40	1	39	2,50	97,50	UB
51. Ateş pahası	40	19	21	47,50	52,50	YB
52. Diş bilemek	40	18	22	45,00	55,00	YB
53. Aya Elia Manastırı'nın gümüşlü kubbesi	40	28	12	70,00	30,00	YB
54. Gölgenin salkımları	40	3	37	7,50	92,50	UB
55. Yalnızlığın adımları	40	5	35	12,50	87,50	UB
56. Sofamın lafları	40	4	36	10,00	90,00	UB
57. Çıplak ağaçlar	40	20	20	50,00	50,00	YB
58. Rüzgârların saçı	40	1	39	2,50	97,50	UB
59. Kıpırcıl birkaç satır (dize/mısra)	40	3	37	7,50	92,50	UB
60. Sevgi bağından bir çiçek dermek	40	16	24	40,00	60,00	UB
61. Beyaz ölüm	40	0	40	0,00	100,00	UB
62. Onur işi	40	20	20	50,00	50,00	YB
63. Çocukluk dünyası	40	26	14	65,00	35,00	YB
64. Sevginin gölgesi	40	4	36	10,00	90,00	UB
65. Asırlık serviler	40	30	10	75,00	25,00	YB
66. Kelimeler dini	40	4	36	10,00	90,00	UB
67. Kelimelerin nabzı	40	7	33	17,50	82,50	UB
68. Aziz toprak	40	17	23	42,50	57,50	YB
69. İçli memleketim	40	6	34	15,00	85,00	UB
70. Rüzgârların Meleği	40	2	38	5,00	95,00	UB
71. Sevinç gözyaşları	40	32	8	80,00	20,00	YB
72. Karamelli akide şekeri	40	37	3	92,50	7,50	YB

73. Kahverengi örgü şal	40	38	2	95,00	5,00	YB
74. Tek yüreğin heyecanı	40	20	20	50,00	50,00	YB
75. Vatan sevgisi	40	34	6	85,00	15,00	YB
76. Tan yeri	40	38	2	95,00	5,00	YB
77. Kızıl kıyametin serpintisi	40	1	39	2,50	97,50	UB
78. Tarhana çorbası	40	40	0	100,00	0,00	YB
79. Kan kırmızısı ayakkabı	40	35	5	87,50	12,50	YB
80. Kalp krizi	40	38	2	95,00	5,00	YB
81. Gözlerle kucaklamak	40	1	39	2,50	97,50	UB
82. Dünya gözü	40	16	24	40,00	60,00	YB
83. Kör kurşunlar	40	10	30	25,00	75,00	YB
84. İlim deryası	40	7	33	17,50	82,50	YB
85. Takvim yaprakları	40	39	1	97,50	2,50	YB
86. Baharın ılık soluğu (mevsim)	40	10	30	25,00	75,00	UB
87. Gök dolusu leylek	40	20	20	50,00	50,00	YB
88. Bulutları gütmek	40	0	40	0,00	100,00	UB
89. Kutup yıldızı	40	38	2	95,00	5,00	YB
90. Yaşamın kapısı	40	9	31	22,50	77,50	UB
91. Adana İstasyonu	40	40	0	100,00	0,00	YB
92. Ölgün sular	40	5	35	12,50	87,50	UB
93. Burnunda tütmek	40	13	27	32,50	67,50	YB
94. Demli çay	40	39	1	97,50	2,50	YB
95. Hayat hikâyesi	40	31	9	77,50	22,50	YB
96. Renk sofrası	40	2	38	5,00	95,00	YB
97. Toz bulutu	40	37	3	92,50	7,50	YB
98. Taze kır çiçekleri	40	38	2	95,00	5,00	YB
99. Hayal yıkıntıları	40	5	35	12,50	87,50	UB
100. Kırık kalp	40	16	24	40,00	60,00	YB

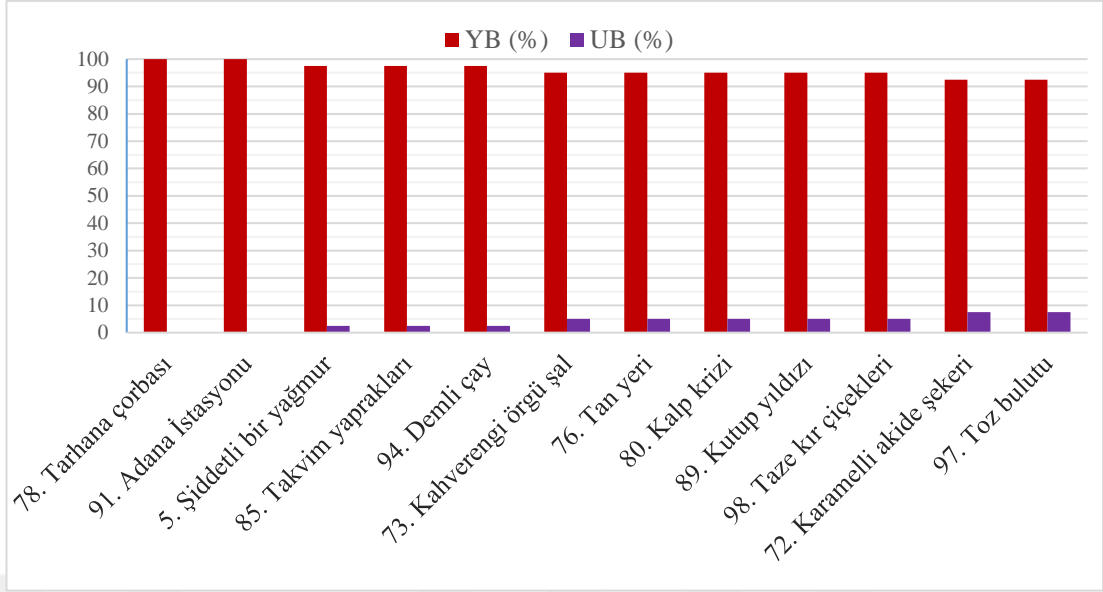
Çizelge 4.28. incelendiğinde, 100 tane bağdaştırma ögesi oluşturan sözcük grubunun/birlikteliğinin yer aldığı ve dördüncü sınıftan 40 Türkçe öğretmeni adayının bu çalışmaya katıldığı görülmektedir. Çalışmaya katılan öğretmen adaylarının algılarına göre vermiş olduğu yanıtlar sıklık ve yüzde tarzında çizelgede sunulmuştur. Yakın bağdaştırma değeri çok yüksek ve yüksek olan sözcük birliktelikleri çizelge 4.29. ve 4.30.'da, uzak bağdaştırma değeri çok yüksek ve yüksek olan sözcük birliktelikleri 4.31. ve 4.32.'de, yakın ve uzak bağdaştırma oranı birbirine yakın sayılabilecek sözcük birliktelikleri ise çizelge 4.33.'te sıralı bir şekilde verilmiştir.

Çizelge 4.29. Dördüncü sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre oranı çok yüksek yakın bağdaştırmalar

	n	f (YB)	f (UB)	% (YB)	% (UB)	Uz. Gör.
78. Tarhana çorbası	40	40	0	100,00	0,00	YB
91. Adana İstasyonu	40	40	0	100,00	0,00	YB
5. Şiddetli bir yağmur	40	39	1	97,50	2,50	YB
85. Takvim yaprakları	40	39	1	97,50	2,50	YB
94. Demli çay	40	39	1	97,50	2,50	YB
73. Kahverengi örgü şal	40	38	2	95,00	5,00	YB
76. Tan yeri	40	38	2	95,00	5,00	YB
80. Kalp krizi	40	38	2	95,00	5,00	YB
89. Kutup yıldızı	40	38	2	95,00	5,00	YB
98. Taze kır çiçekleri	40	38	2	95,00	5,00	YB
72. Karamelli akide şekeri	40	37	3	92,50	7,50	YB
97. Toz bulutu	40	37	3	92,50	7,50	YB

Çizelge 4.29.'da dördüncü sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarının yanıtlarından yola çıkılarak değeri çok yüksek olan yakın bağdaştırmalar sıralanmıştır. Bu sıralama işleminde korelasyon katsayısı göz önünde tutularak alt limit %90 olarak belirlenmiştir. “*Tarhana çorbası*” ile “*Adana İstasyonu*” tamlamalarını bu çalışmaya katılan öğrencilerin tamamı yakın bağdaştırma olarak görmüştür, dolayısıyla bu iki tamlamanın yakın bağdaştırma oranı %100'dür. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının %97,50'si “*şiddetli bir yağmur*”, “*takvim yaprakları*” ve “*demli çay*” tamlamalarını; %95'i “*kahverengi örgü şal*”, “*tan yeri*”, “*kalp krizi*”, “*kutup yıldızı*” ve “*taze kır çiçekleri*” tamlamalarını; %92,50'si “*karamelli akide şekeri*” ile “*toz bulutu*” tamlamalarını yakın bağdaştırma olarak belirlemiştir. Çizelgede yer alan 12 bağdaştırma da uzman görüşüyle tutarlılık göstermektedir.

Şekil 4.16.'da dördüncü sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarının vermiş olduğu yanıtlara göre oranı çok yüksek olan yakın bağdaştırmaların grafikî görünümü yer almaktadır.

Şekil 4.16. Dördüncü sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre oranı çok yüksek yakın bağdaştırmaların grafikî görünümü

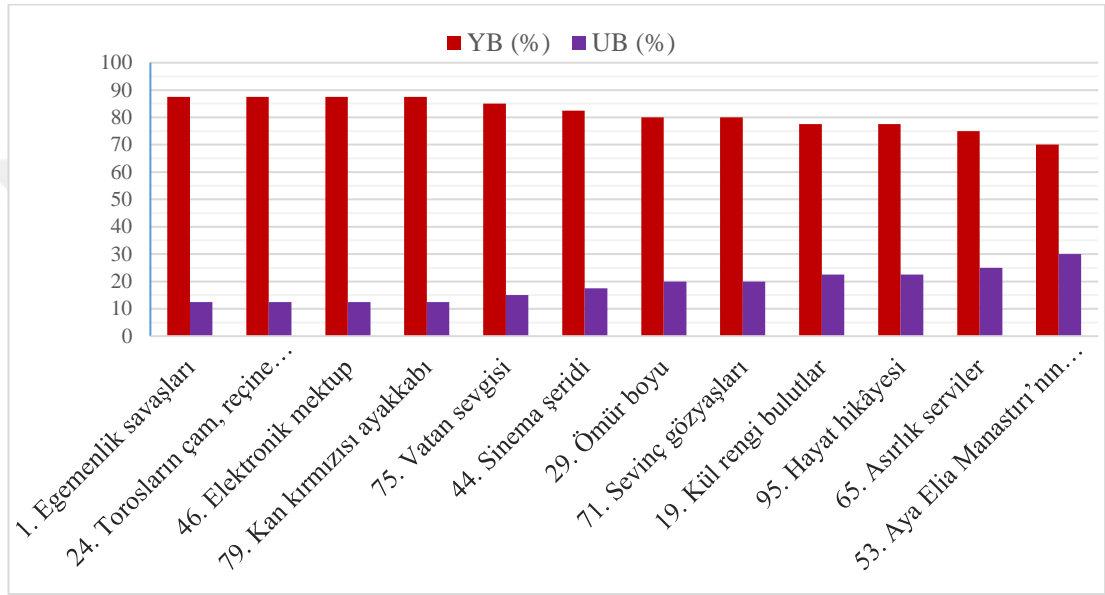
Çizelge 4.30. Dördüncü sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre oranı yüksek yakın bağdaştırmalar

	n	f (YB)	f (UB)	% (YB)	% (UB)	Uz. Gör.
1. Egemenlik savaşları	40	35	5	87,50	12,50	YB
24. Torosların çam, reçine kokusu	40	35	5	87,50	12,50	YB
46. Elektronik mektup	40	35	5	87,50	12,50	YB
79. Kan kırmızısı ayakkabı	40	35	5	87,50	12,50	YB
75. Vatan sevgisi	40	34	6	85,00	15,00	YB
44. Sinema şeridi	40	33	7	82,50	17,50	YB
29. Ömür boyu	40	32	8	80,00	20,00	YB
71. Sevinç gözyaşları	40	32	8	80,00	20,00	YB
19. Kül rengi bulutlar	40	31	9	77,50	22,50	YB
95. Hayat hikâyesi	40	31	9	77,50	22,50	YB
65. Asırlık serviler	40	30	10	75,00	25,00	YB
53. Aya Elia Manastırı'nın gümüşlü kubbesi	40	28	12	70,00	30,00	YB

Çizelge 4.30.'da dördüncü sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarının yanıtlarından yola çıkılarak değeri yüksek olan yakın bağdaştırmalar sıralanmıştır. Bu sıralama işleminde korelasyon katsayısı göz önünde tutularak oranı %70-89 arası olan değer yüksek kabul edilmiştir. Oranı %90 ve üstü olan değer (bk. çizelge 4.29.) ise çok yüksek kabul edilmiş ve ilgili çizelgede sunulmuştur. Bu çizelgede 12 bağdaştırma, bir önceki çizelgede de 12 bağdaştırma olmak üzere toplam 24 bağdaştırma dördüncü sınıftaki

Türkçe öğretmeni adaylarına göre değeri %70 ve üzeri olarak belirlenmiş ve bu bağdaştırmaların tamamı uzman görüşüyle tutarlılık göstermiştir. Dolayısıyla bu 24 yakın bağdaştırmayı dördüncü sınıftan Türkçe öğretmeni adaylarının doğru tespit ettiği yorumu yapılabilir.

Şekil 4.17.'de dördüncü sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarının vermiş olduğu yanıtlara göre oranı yüksek olan yakın bağdaştırmaların grafikî görünümü yer almaktadır.

Şekil 4.17. Dördüncü sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre oranı yüksek yakın bağdaştırmaların grafikî görünümü

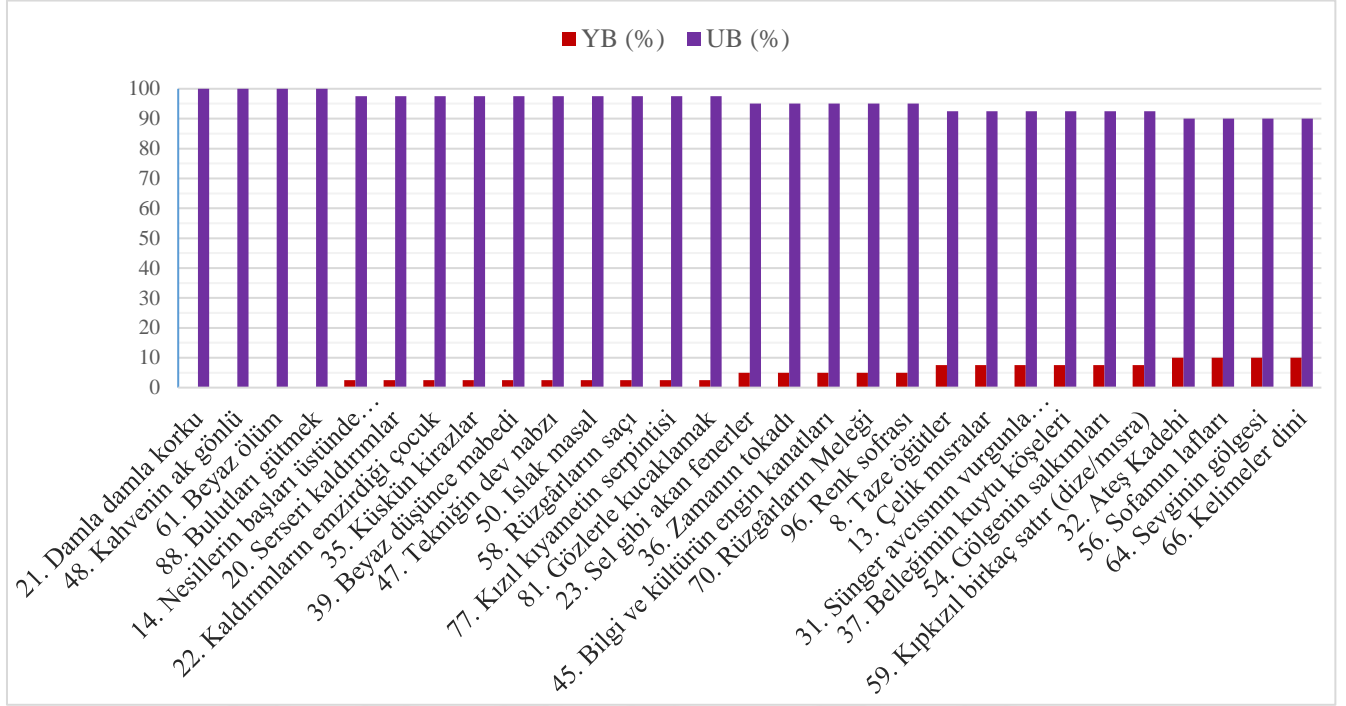
Çizelge 4.31. Dördüncü sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre oranı çok yüksek uzak bağdaştırmalar

	n	f (YB)	f (UB)	% (YB)	% (UB)	Uz. Gör.
21. Damla damla korku	40	0	40	0,00	100,00	UB
48. Kahvenin ak gönlü	40	0	40	0,00	100,00	UB
61. Beyaz ölüm	40	0	40	0,00	100,00	UB
88. Bulutları gütmek	40	0	40	0,00	100,00	UB
14. Nesillerin başları üstünde çağlayan çınar	40	1	39	2,50	97,50	UB
20. Serseri kaldırımlar	40	1	39	2,50	97,50	UB
22. Kaldırımların emzirdiği çocuk	40	1	39	2,50	97,50	UB
35. Kuskün kirazlar	40	1	39	2,50	97,50	UB
39. Beyaz düşünce mabedi	40	1	39	2,50	97,50	UB
47. Tekniğin dev nabızı	40	1	39	2,50	97,50	UB
50. Islak masal	40	1	39	2,50	97,50	UB

58. Rüzgârların saçı	40	1	39	2,50	97,50	UB
77. Kızıl kıyametin serpintisi	40	1	39	2,50	97,50	UB
81. Gözlerle kucaklamak	40	1	39	2,50	97,50	UB
23. Sel gibi akan fenerler	40	2	38	5,00	95,00	UB
36. Zamanın tokadı	40	2	38	5,00	95,00	UB
45. Bilgi ve kültürün engin kanatları	40	2	38	5,00	95,00	UB
70. Rüzgârların Meleği	40	2	38	5,00	95,00	UB
96. Renk sofrası	40	2	38	5,00	95,00	UB
8. Taze öğütler	40	3	37	7,50	92,50	YB
13. Çelik mısralar	40	3	37	7,50	92,50	UB
31. Sünger avcısının vurgunla mühürlenene kaderi	40	3	37	7,50	92,50	UB
37. Belleğimin kuytu köşeleri	40	3	37	7,50	92,50	UB
54. Gölgenin salkımları	40	3	37	7,50	92,50	UB
59. Kıp kızıl birkaç satır (dize/mısra)	40	3	37	7,50	92,50	UB
32. Ateş Kadehi	40	4	36	10,00	90,00	UB
56. Sofamın lafları	40	4	36	10,00	90,00	UB
64. Sevginin gölgesi	40	4	36	10,00	90,00	UB
66. Kelimeler dini	40	4	36	10,00	90,00	UB

Çizelge 4.31.'de dördüncü sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarının yanıtlarından yola çıkılarak değeri çok yüksek olan uzak bağdaştırmalar sıralanmıştır. Bu sıralama işleminde çok yüksek değer olarak yakın bağdaştırmalarda da olduğu gibi, alt limit %90'dan başlatılmıştır. Bu araştırmada dördüncü sınıfta yer alan Türkçe öğretmeni adaylarının tamamı “damla damla korku”, “kahvenin ak gönlü”, “beyaz ölüm” ile “bulutları gütmek” bağdaştırmalarını uzak bağdaştırma olarak belirlemiştir. Çalışmaya katılan öğretmen adaylarının %97,50'si “nesillerin başları üstünde çağlayan çınar”, “serseri kaldırımlar”, “kaldırımların emzirdiği çocuk”, “küskün kirazlar”, “beyaz düşünce mabedi”, “tekniğin dev nabzı”, “ıslak masal”, “rüzgârların saçı”, “kızıl kıyametin serpintisi” ile “gözlerle kucaklamak” sözcük gruplarını uzak bağdaştırma olarak görürken %95'i “sel gibi akan fenerler”, “zamanın tokadı”, “bilgi ve kültürün engin kanatları”, “Rüzgârların Meleği” ile “renk sofrası”nı; %92,50'si “taze öğütler”, “çelik mısralar”, “sünger avcısının vurgunla mühürlenene kaderi”, “belleğimin kuytu köşeleri”, “gölgenin salkımları” ile “kıp kızıl birkaç satır”ı; %90'ı ise “Ateş Kadehi”, “sofamın lafları”, “sevginin gölgesi” ile “kelimeler dini” tamlamalarını uzak bağdaştırma olarak görmüştür. Çizelgede yer alan “taze öğütler” bağdaştırması hariç 28 bağdaştırma uzman görüşüyle örtüşmektedir.

Şekil 4.18.'de dördüncü sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarının vermiş olduğu yanıtlara göre oranı çok yüksek olan uzak bağdaştırmaların grafikî görünümü yer almaktadır.

Şekil 4.18. Dördüncü sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre oranı çok yüksek uzak bağdaştırmaların grafikî görünümü

Çizelge 4.32. Dördüncü sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre oranı yüksek uzak bağdaştırmalar

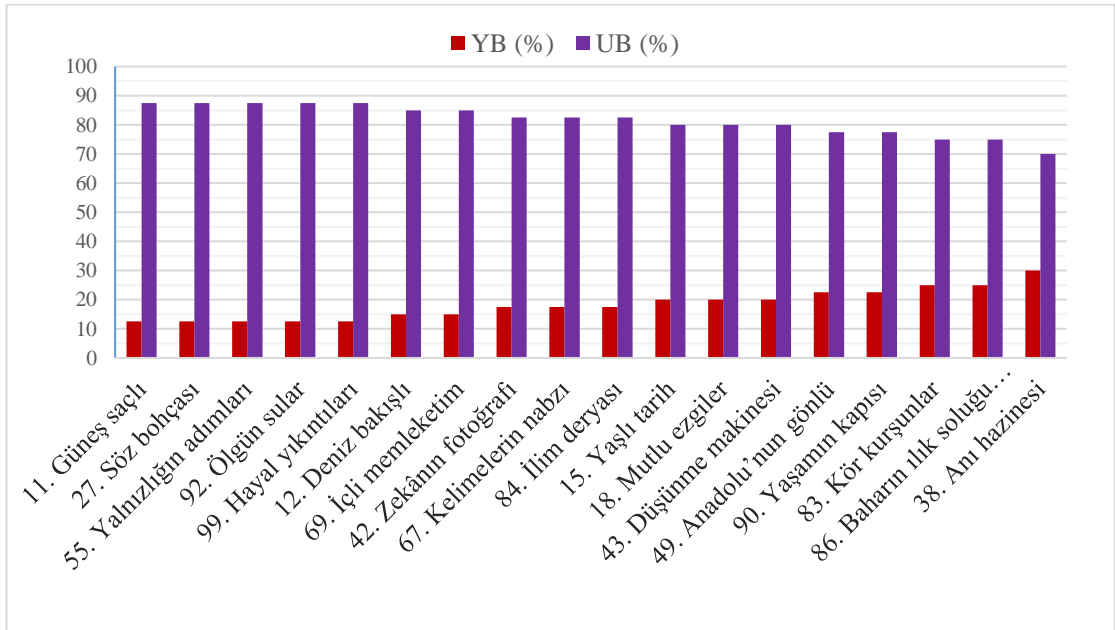
	n	f (YB)	f (UB)	% (YB)	% (UB)	Uz. Gör.
11. Güneş saçlı	40	5	35	12,50	87,50	UB
27. Söz bohçası	40	5	35	12,50	87,50	UB
55. Yalnızlığın adımları	40	5	35	12,50	87,50	UB
92. Ölgün sular	40	5	35	12,50	87,50	UB
99. Hayal yıkıntıları	40	5	35	12,50	87,50	UB
12. Deniz bakışlı	40	6	34	15,00	85,00	UB
69. İçli memleketim	40	6	34	15,00	85,00	UB
42. Zekânın fotoğrafı	40	7	33	17,50	82,50	UB
67. Kelimelerin nabzı	40	7	33	17,50	82,50	UB
84. İlim deryası	40	7	33	17,50	82,50	YB
15. Yaşlı tarih	40	8	32	20,00	80,00	UB
18. Mutlu ezgiler	40	8	32	20,00	80,00	UB
43. Düşünme makinesi	40	8	32	20,00	80,00	UB
49. Anadolu'nun gönlü	40	9	31	22,50	77,50	UB
90. Yaşamın kapısı	40	9	31	22,50	77,50	UB
83. Kör kurşunlar	40	10	30	25,00	75,00	YB

86. Baharın ılık soluğu (mevsim)	40	10	30	25,00	75,00	UB
38. Anı hazinesi	40	12	28	30,00	70,00	UB

Çizelge 4.32.'de dördüncü sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarının yanıtlarından yola çıkılarak değeri yüksek olan uzak bağdaştırmalar sıralanmıştır. Bu sıralama işleminde korelasyon katsayısı göz önünde tutularak oranı %70-89 arası olan değer yüksek kabul edilmiştir. Oranı %90 ve üstü olan değer (bk. çizelge 4.31.) ise çok yüksek olarak kabul edilmiş ve bir önceki çizelgede sunulmuştur. Çizelge 4.22.'de de görüldüğü gibi, dördüncü sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre 18 bağdaştırma, oranı yüksek olan bağdaştırma grubuna girmektedir. Bu bağdaştırmalardan “*ilim deryası*” ile “*kör kurşunlar*” olmak üzere 2 tanesi uzman görüşüyle örtüşmemektedir.

Çizelge 4.31. ile 4.32.'de toplam 47 bağdaştırma yer almıştır. Bunlardan 3 tanesi uzman görüşüyle tutarlılık göstermezken 44 tanesi söz konusu öğretmen adayları tarafından doğru tespit edilmiştir.

Şekil 4.19.'da dördüncü sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarının vermiş olduğu yanıtlara göre oranı yüksek olan uzak bağdaştırmaların grafikî görünümü yer almaktadır.

Şekil 4.19. Dördüncü sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre oranı yüksek uzak bağdaştırmaların grafikî görünümü

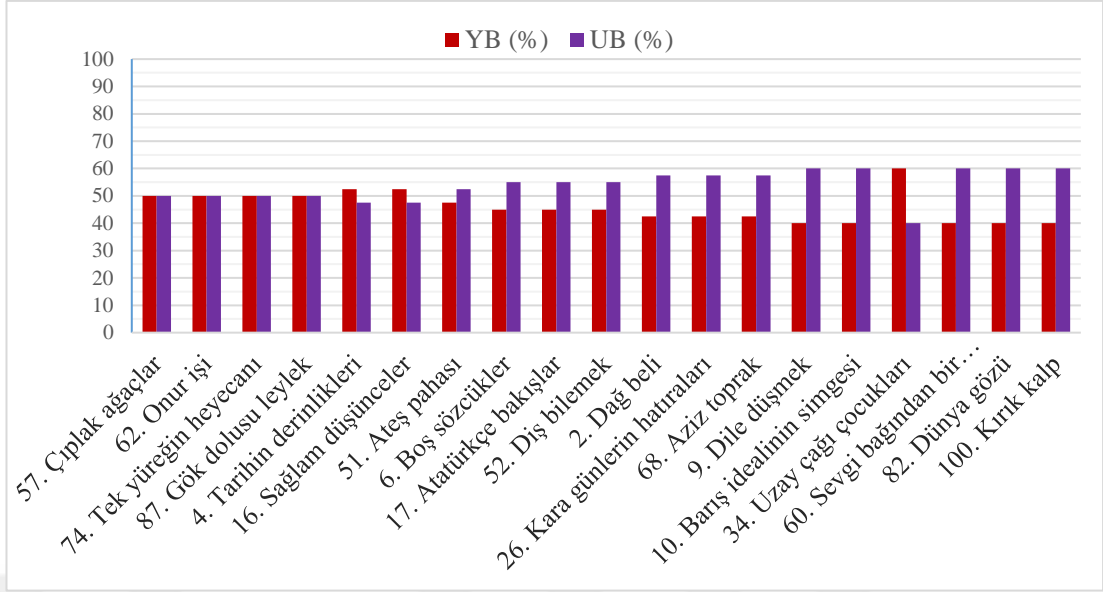

Çizelge 4.33. Dördüncü sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre yakınlık ve uzaklık derecesi birbirine yakın sayılabilecek bağdaştırmalar

	n	f (YB)	f (UB)	% (YB)	% (UB)	Uz. Gör.
57. Çıplak ağaçlar	40	20	20	50,0	50,0	YB
62. Onur işi	40	20	20	50,0	50,0	YB
74. Tek yüreğin heyecanı	40	20	20	50,0	50,0	YB
87. Gök dolusu leylek	40	20	20	50,0	50,0	YB
4. Tarihin derinlikleri	40	21	19	52,5	47,5	YB
16. Sağlam düşünceler	40	21	19	52,5	47,5	YB
51. Ateş pahası	40	19	21	47,5	52,5	YB
6. Boş sözcükler	40	18	22	45,0	55,0	YB
17. Atatürkçe bakışlar	40	18	22	45,0	55,0	UB
52. Diş bilemek	40	18	22	45,0	55,0	YB
2. Dağ beli	40	17	23	42,50	57,50	YB
26. Kara günlerin hatıraları	40	17	23	42,50	57,50	YB
68. Aziz toprak	40	17	23	42,50	57,50	YB
9. Dile düşmek	40	16	24	40,00	60,00	YB
10. Barış idealinin simgesi	40	16	24	40,00	60,00	YB
34. Uzay çağı çocukları	40	24	16	60,00	40,00	YB
60. Sevgi bağından bir çiçek dermek	40	16	24	40,00	60,00	UB
82. Dünya gözü	40	16	24	40,00	60,00	YB
100. Kırık kalp	40	16	24	40,00	60,00	YB

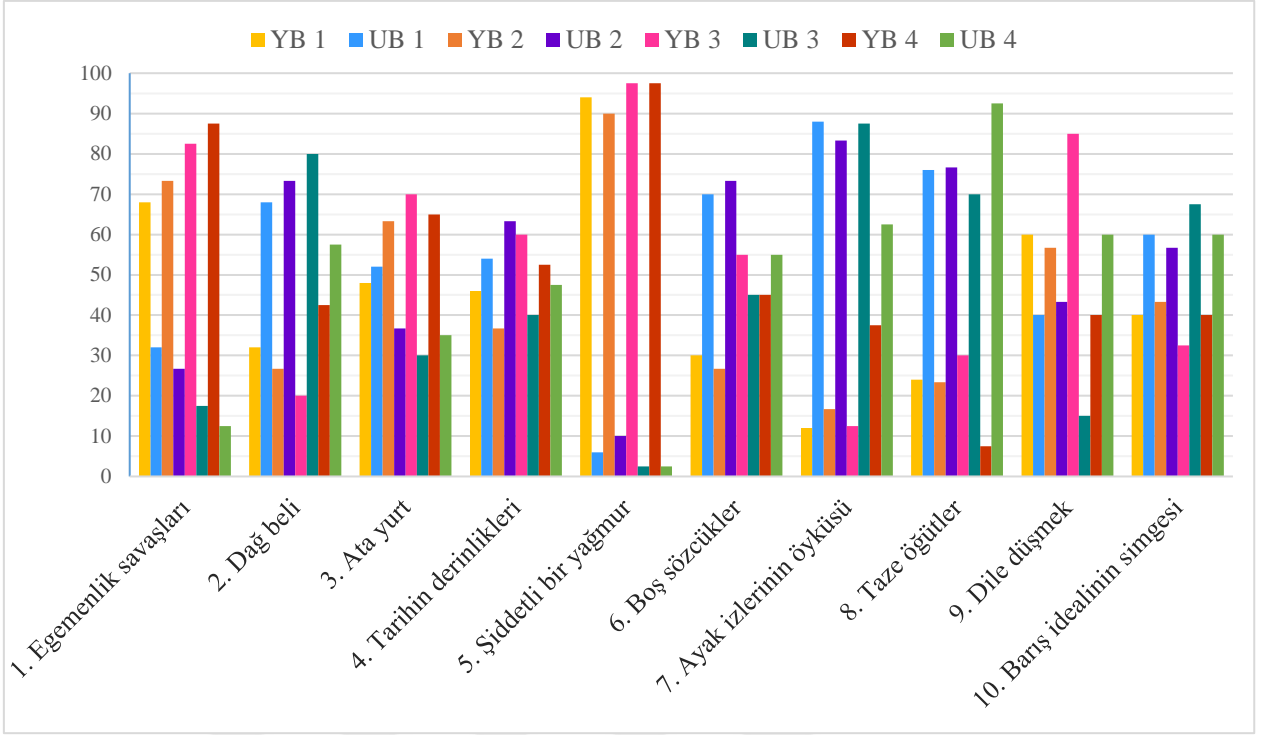
Çizelge 4.33.’te dördüncü sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarının yanıtlarından yola çıkılarak oranı %40 ile %60 arasında olan yakın ve uzak bağdaştırmalar sıralanmıştır. Bu grupta, tam olarak yakın veya uzak kabul edilebilecek değerde olmayıp orta düzeyde bulunan bağdaştırmalar yer almaktadır. “Çıplak ağaçlar”, “onur işi”, “tek yüreğin heyecanı” ile “gök dolusu leylek” tamlamalarını araştırmaya katılan öğrencilerin yarısı yakın bağdaştırma olarak görürken diğer yarısı uzak bağdaştırma olarak görmüştür. Dolayısıyla bu iki bağdaştırmanın yakınlık ve uzaklık derecesi bütünüyle birbirine eşittir. Çizelgede de görüldüğü gibi, 19 bağdaştırma bu ulamda yer almıştır. Bunlardan “Atatürkçe bakışlar” ile “sevgi bağından bir çiçek dermek” bağdaştırmaları hariç geriye kalan 17 bağdaştırma uzman görüşüne göre yakın bağdaştırma grubunda yer almaktadır.

Şekil 4.20.’de dördüncü sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarının vermiş olduğu yanıtlara göre yakınlık ve uzaklık derecesi birbirine yakın sayılabilecek bağdaştırmaların grafikî görünümü yer almaktadır.

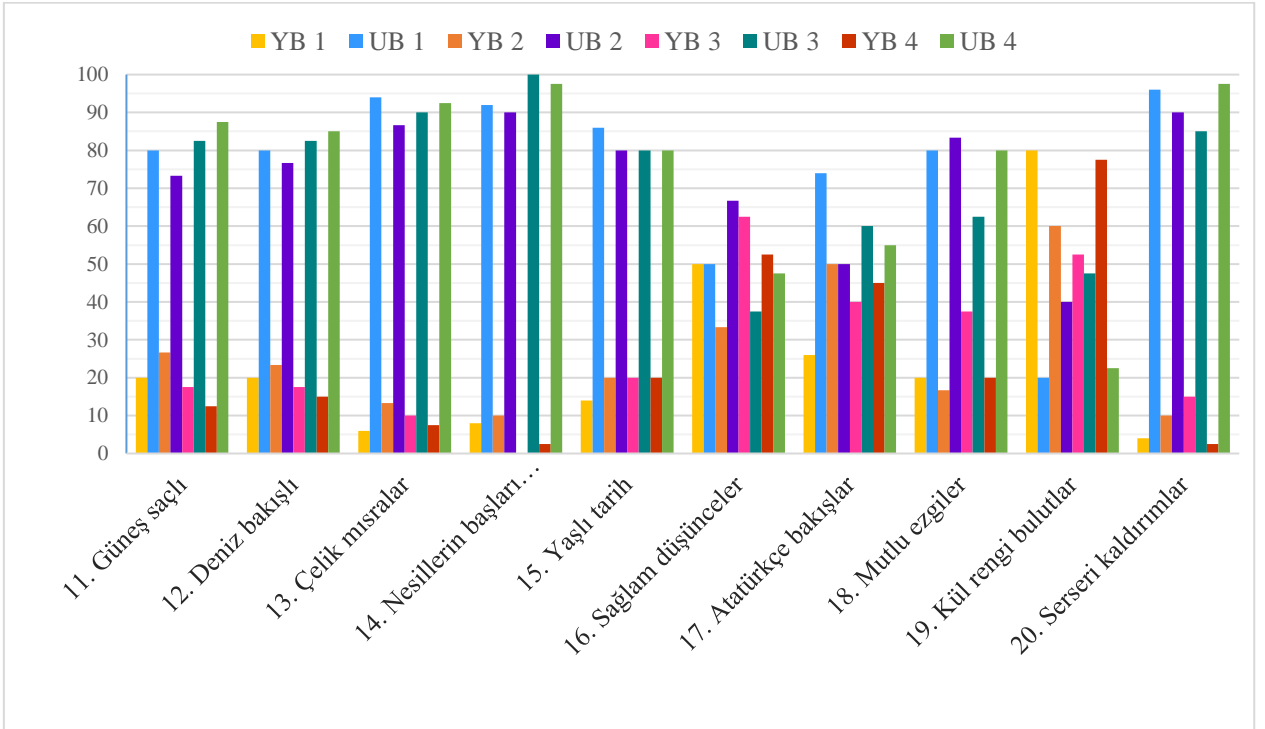

Şekil 4.20. Dördüncü sınıftaki Türkçe öğretmeni adaylarına göre yakınlık ve uzaklık derecesi birbirine yakın sayılabilecek bağdaştırmaların grafikî görünümü

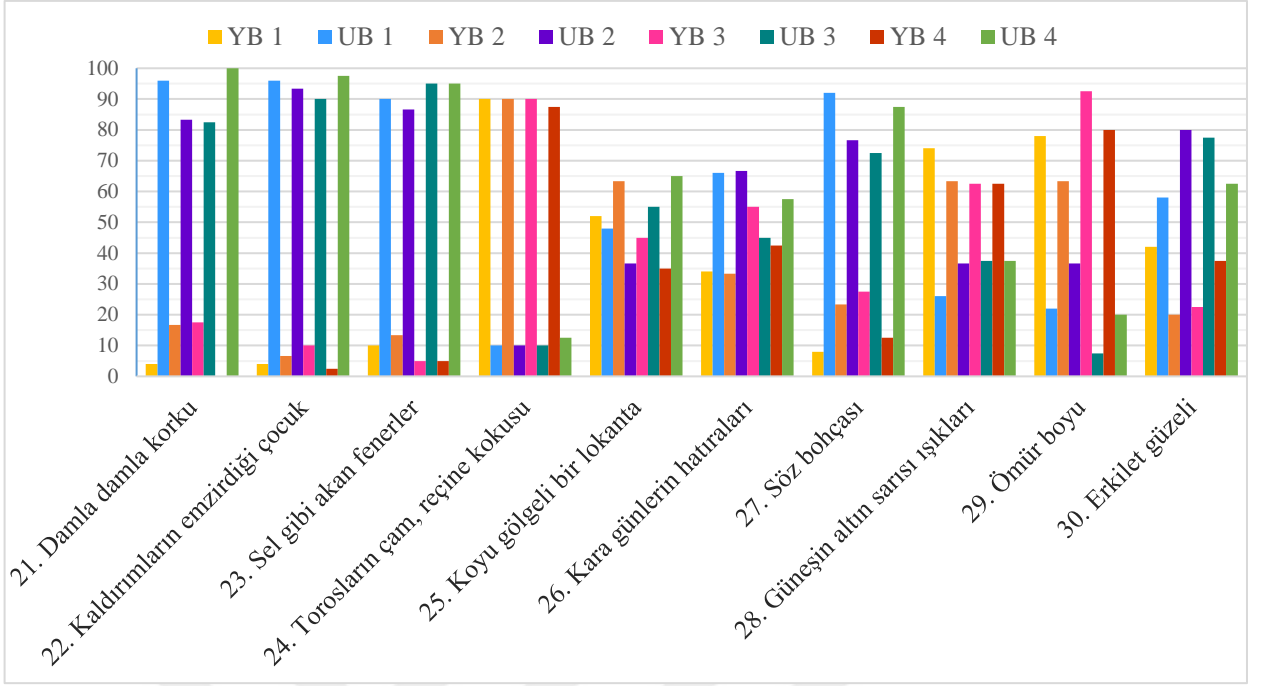
Şekil 4.21., 4.22., 4.23., 4.24., 4.25., 4.26., 4.27., 4.28., 4.29. ve 4.30.'da birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıftaki öğretmen adaylarının veri toplama aracında yer alan bağdaştırmalara yönelik algıları karşılaştırmalı olarak verilmiştir. Şekil 4.21.'de 1 ile 10 numaralı bağdaştırmalar, şekil 4.22.'de 11 ile 20 numaralı bağdaştırmalar, şekil 4.23.'te 21 ile 30 numaralı bağdaştırmalar, şekil 4.24.'te 31 ile 40 numaralı bağdaştırmalar, şekil 4.25.'te 41 ile 50 numaralı bağdaştırmalar, şekil 4.26.'da 51 ile 60 numaralı bağdaştırmalar, şekil 4.27.'de 61 ile 70 numaralı bağdaştırmalar, şekil 4.28.'de 71 ile 80 numaralı bağdaştırmalar, şekil 4.29.'da 81 ile 90 numaralı bağdaştırmalar ve şekil 4.30.'da 91 ile 100 numaralı bağdaştırmalar yer almaktadır.

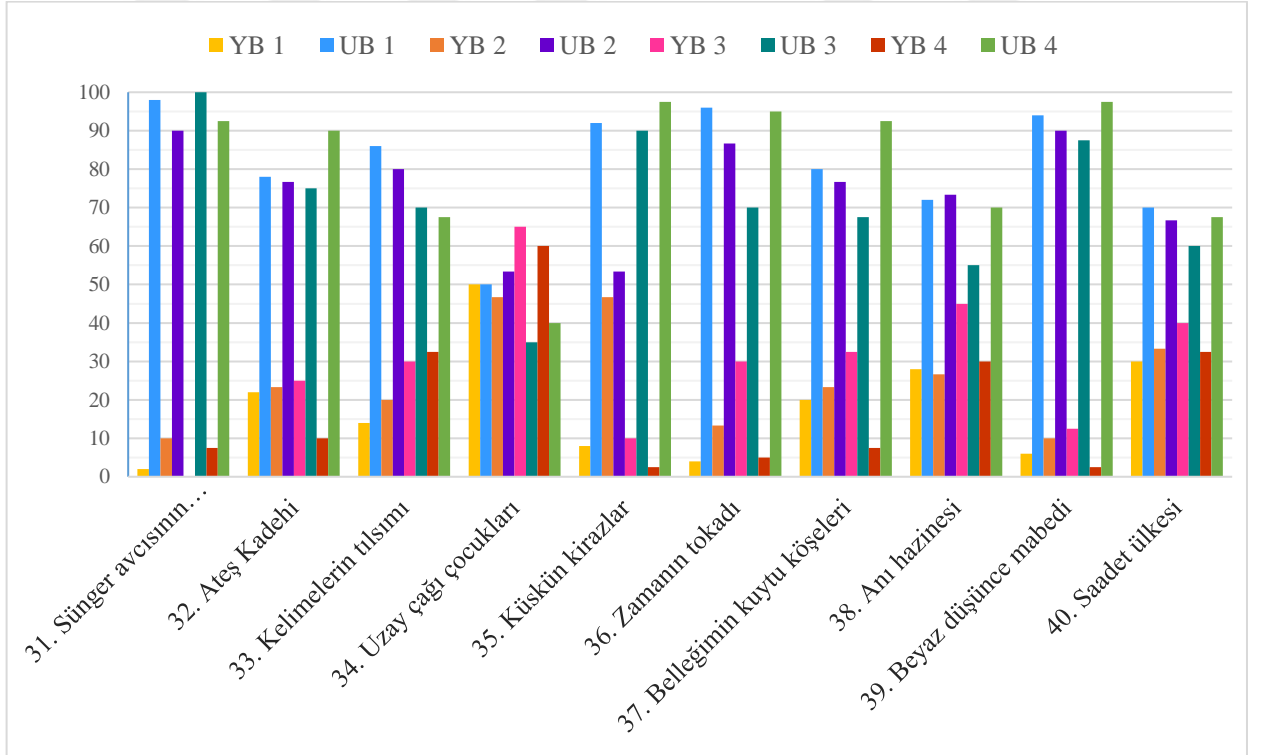
Şekil 4.21. İlk 10 bağdaştırmanın sınıf düzeyi görünümü

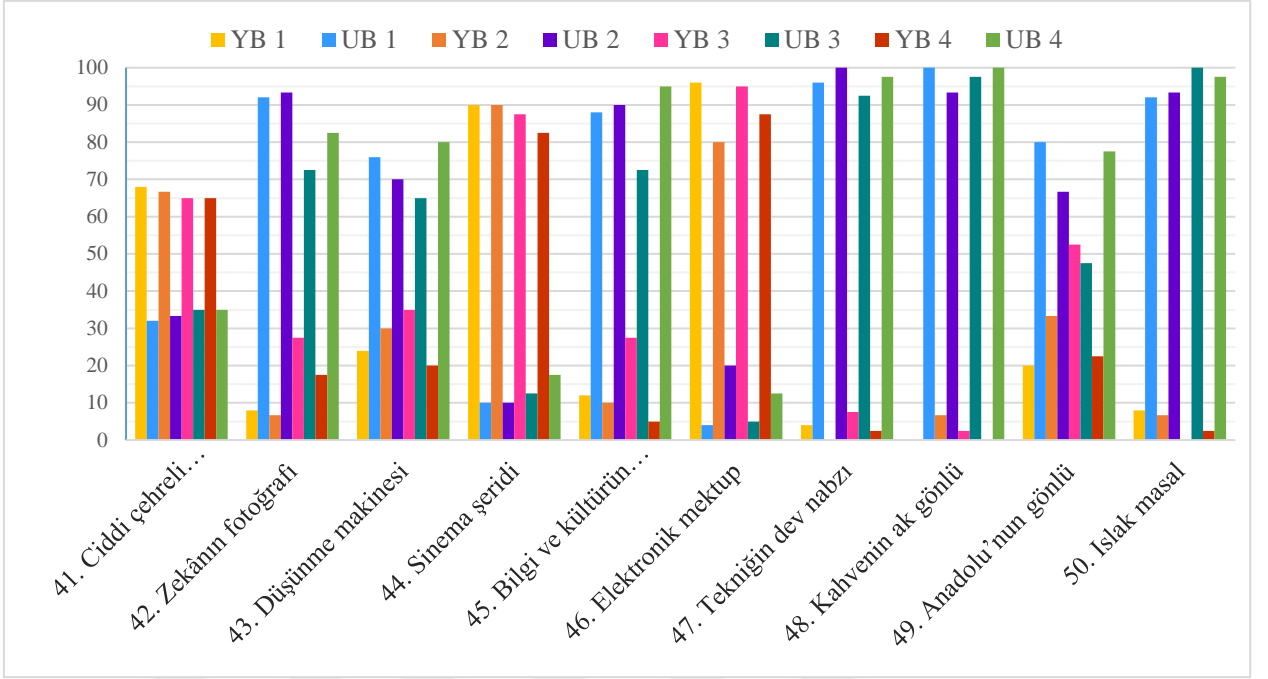
Şekil 4.22. 11-20 numaralı bağdaştırmaların sınıf düzeyi görünümü

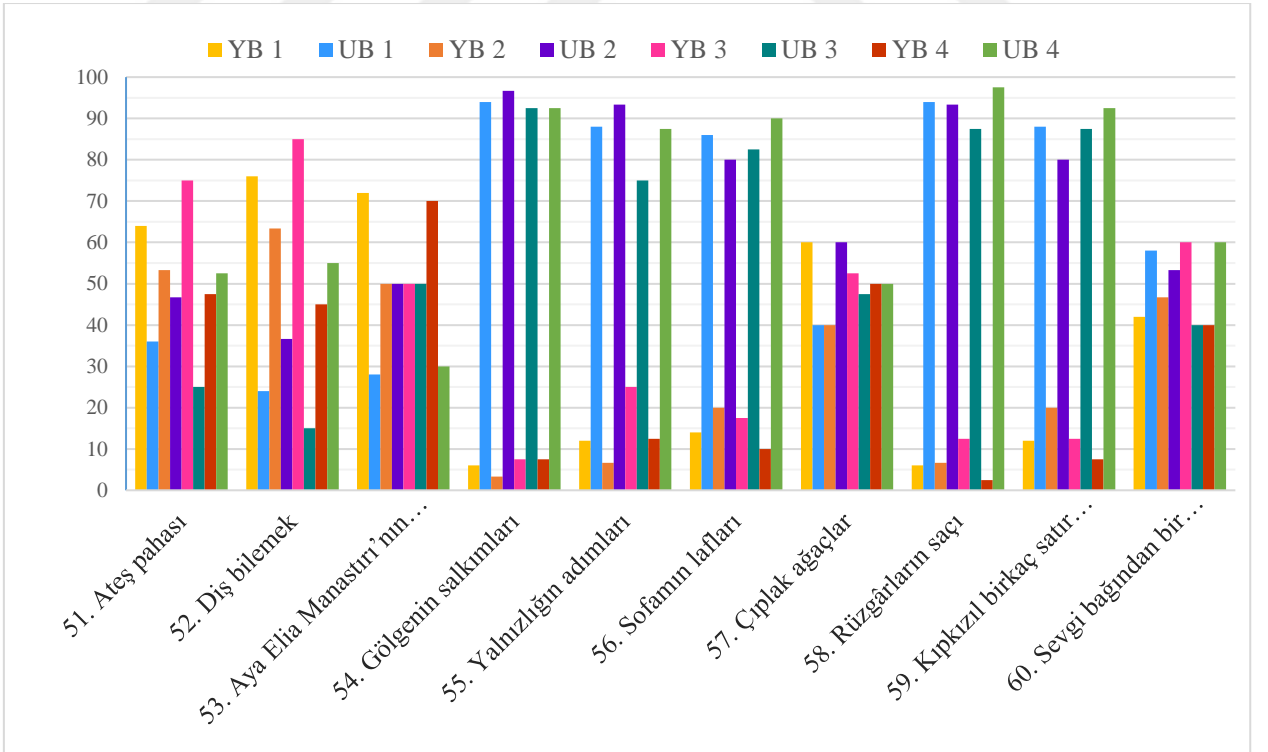
Şekil 4.23. 21-30 numaralı bağdaştırmaların sınıf düzeyi görünümü

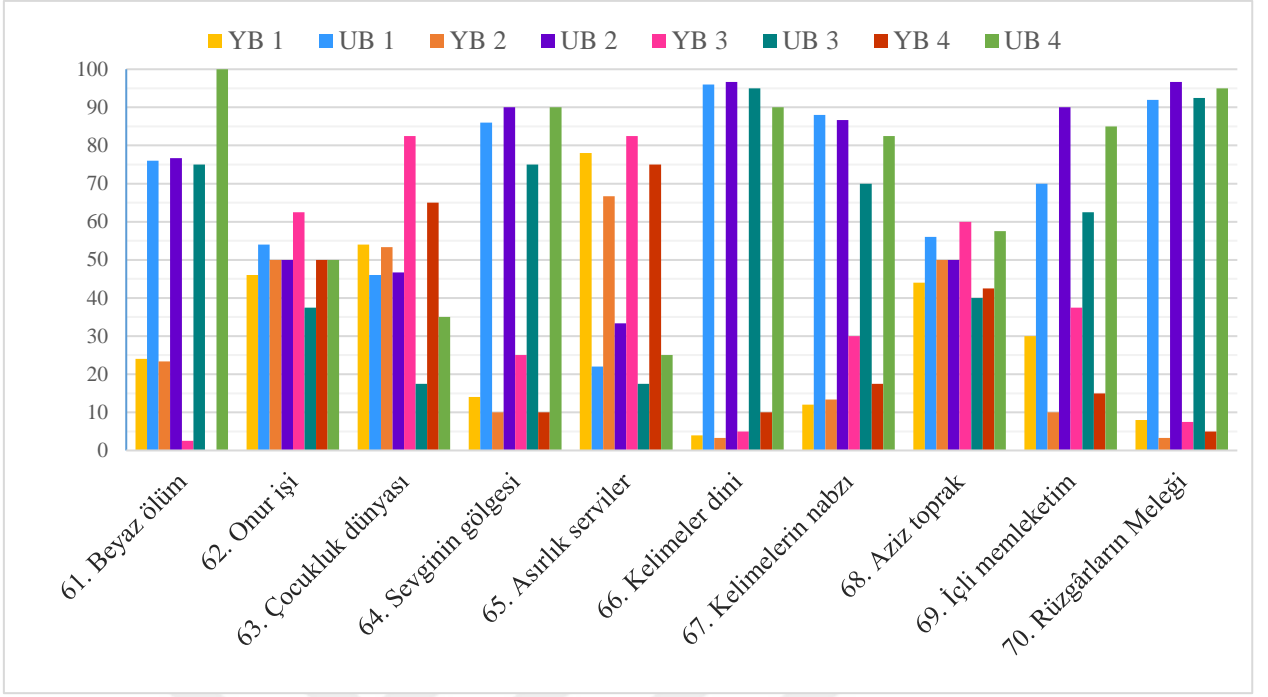
Şekil 4.24. 31-40 numaralı bağdaştırmaların sınıf düzeyi görünümü

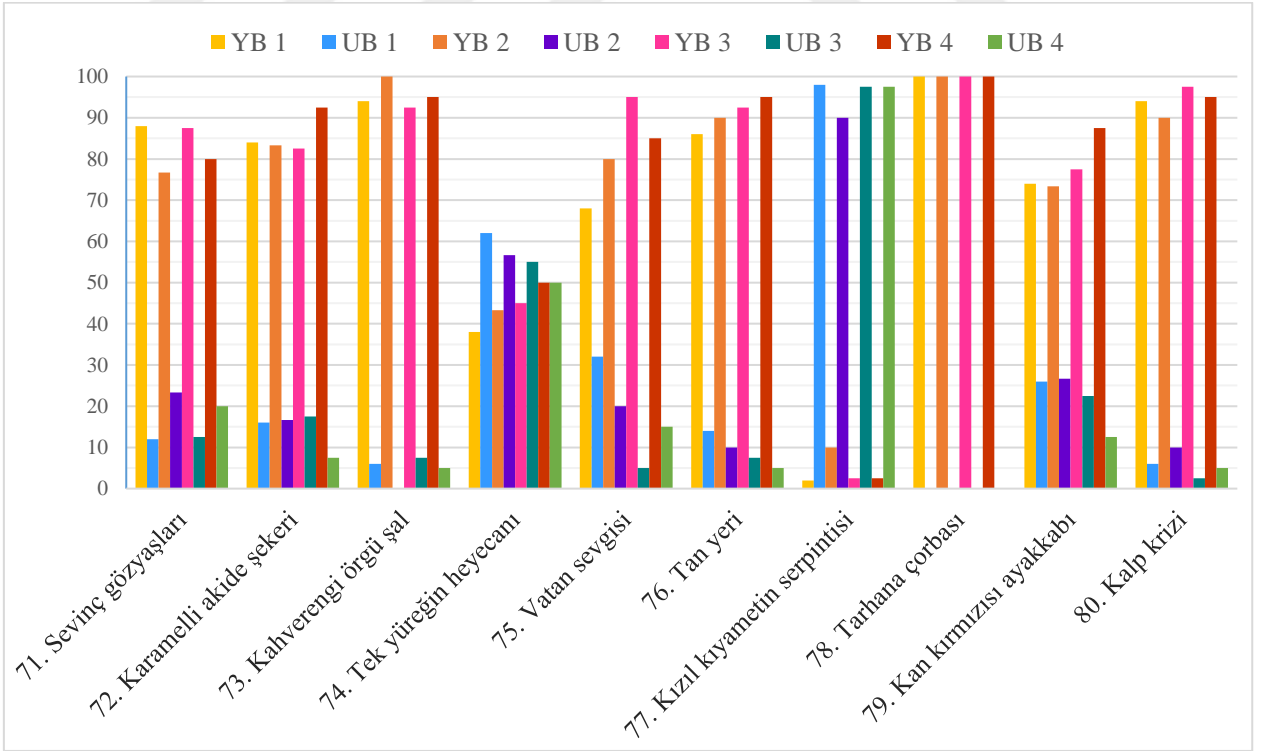
Şekil 4.25. 41-50 numaralı bağdaştırmaların sınıf düzeyi görünümü

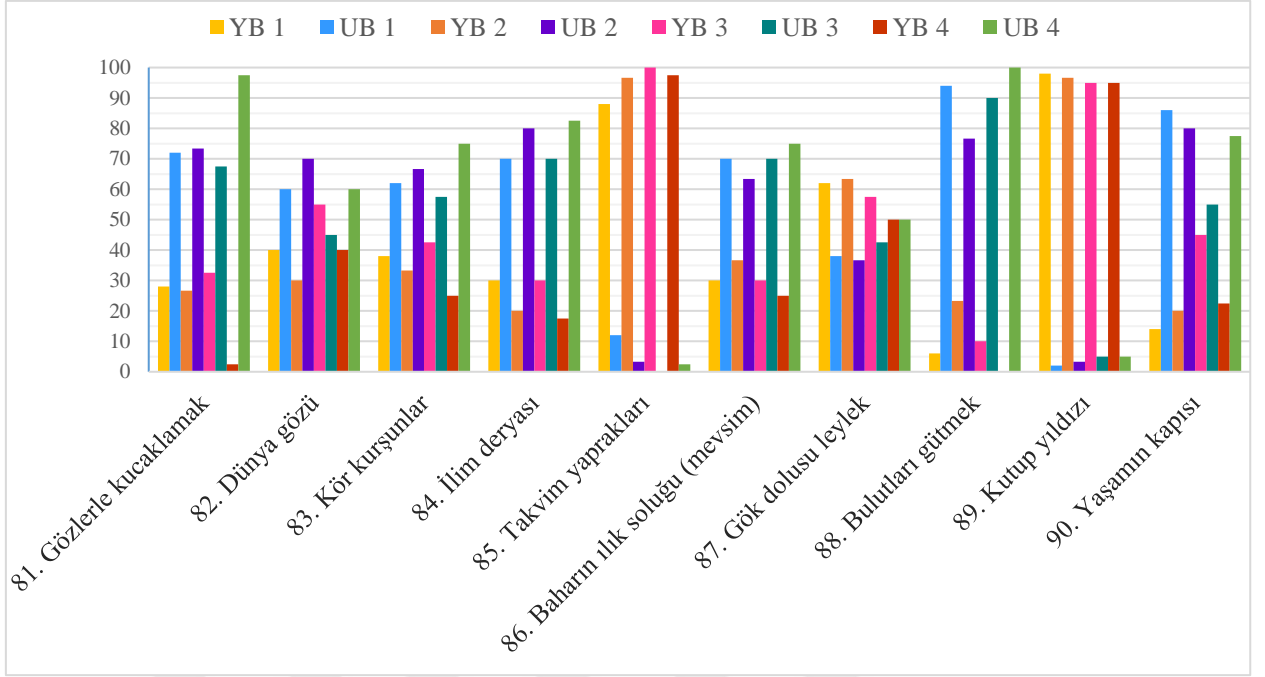
Şekil 4.26. 51-60 numaralı bağdaştırmaların sınıf düzeyi görünümü

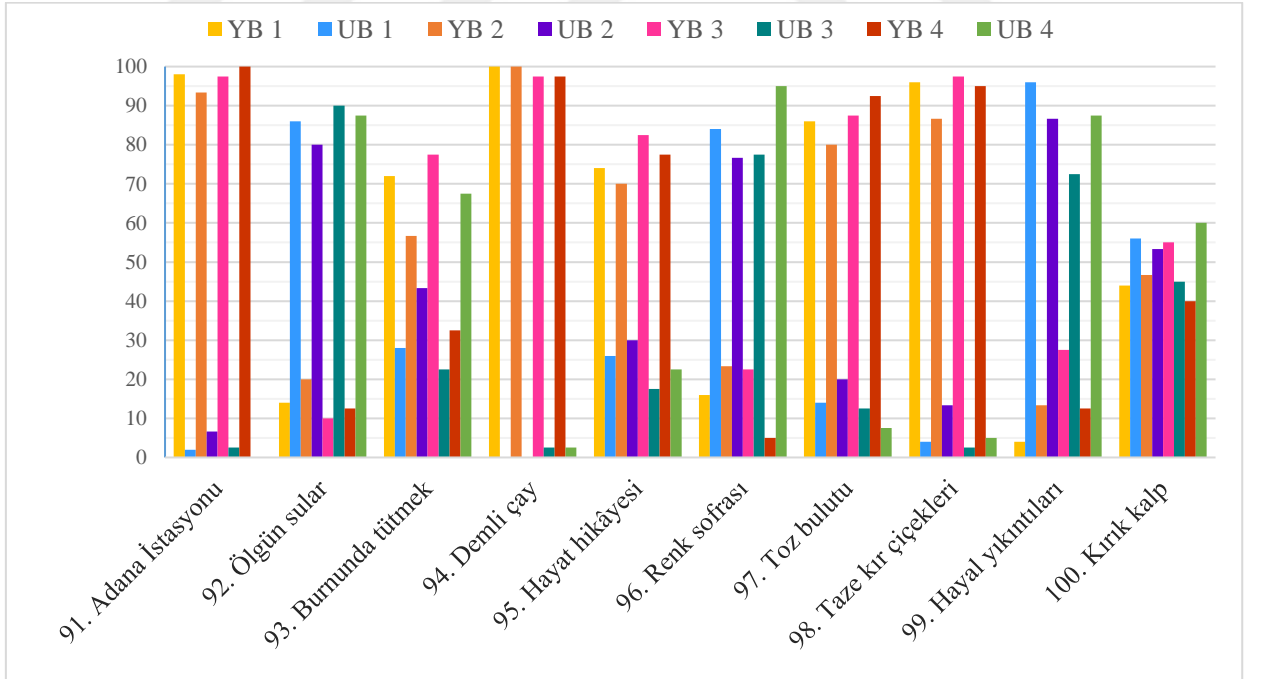
Şekil 4.27. 61-70 numaralı bağdaştırmaların sınıf düzeyi görünümü

Şekil 4.28. 71-80 numaralı bağdaştırmaların sınıf düzeyi görünümü

Şekil 4.29. 81-90 numaralı bağdaştırmaların sınıf düzeyi görünümü

Şekil 4.30. 91-100 numaralı bağdaştırmaların sınıf düzeyi görünümü

Şekil 4.28.'de yer alan “*tarhana çorbası*” tamlaması bütün sınıflarda aynı orana sahip tek bağdaştırma olarak dikkati çekmektedir ve araştırmaya katılan öğretmen adaylarının tümü yakın bağdaştırma olarak algılamıştır. Dolayısıyla “*tarhana çorbası*” bağdaştırması üzerinde anlam olarak tam bir uzlaşım kurulmuştur yorumu yapılabilmektedir.

Sözü edilen bu bağdaştırmanın dışında, birinci sınıftaki öğretmen adaylarının tamamı şekil 4.30.'da yer alan “*demli çay*”ı yakın bağdaştırma olarak algımlarken şekil 4.25.'te yer alan “*kahvenin ak gönlü*”nü uzak bağdaştırma olarak algılamıştır. İkinci sınıftaki öğretmen adaylarının tamamı şekil 4.28.'de yer alan “*kahverengi örgü şal*” ile şekil 4.30.'da yer alan “*demli çay*”ı yakın bağdaştırma olarak algımlarken şekil 4.25.'te yer alan “*tekniğin dev nabzi*”ni uzak bağdaştırma olarak algılamıştır. Üçüncü sınıftaki öğretmen adaylarının tamamı şekil 4.29.'da yer alan “*takvim yaprakları*”ni yakın bağdaştırma olarak algımlarken şekil 4.22.'de yer alan “*nesillerin başları üstünde çağlayan çınar*” ile şekil 4.24.'te yer alan “*sünger avcısının vurgunla mühürlenmiş kaderi*”ni uzak bağdaştırma olarak algılamıştır. Dördüncü sınıftaki öğretmen adaylarının tamamı şekil 4.30.'da yer alan “*Adana İstasyonu*”nu yakın bağdaştırma olarak algımlarken şekil 4.23.'te yer alan “*damla damla korku*”, şekil 4.25.'te yer alan “*kahvenin ak gönlü*”, şekil 4.27'de yer alan “*beyaz ölüm*” ile şekil 4.29.'da yer alan “*bulutları gütmek*”i uzak bağdaştırma olarak algılamıştır. Buna göre, ilgili sınıf düzeyindeki öğretmen adayları, “*demli çay*” “*kahverengi örgü şal*”, “*takvim yaprakları*” ile *Adana İstasyonu*” bağdaştırmaları üzerinde anlam olarak tam uzlaşım kurulmuştur yorumu yapılabilirken yine ilgili sınıf düzeyindeki öğretmen adaylarına “*kahvenin ak gönlü*”, “*tekniğin dev nabzi*”, “*nesillerin başları üstünde çağlayan çınar*”, “*sünger avcısının vurgunla mühürlenmiş kaderi*”, *damla damla korku*”, “*beyaz ölüm*” ile “*bulutları gütmek*” bağdaştırmaları anlam olarak sıra dışı gelmiştir yorumu yapılabilmektedir.

Ayrıca, *demli çay*” bağdaştırmasına birinci ve ikinci sınıftan öğretmen adaylarının tamamı, “*kahvenin ak gönlü*” bağdaştırmasına da birinci ve dördüncü sınıftan öğretmen adaylarının tamamı anlam yönünden aynı düzeyde bakmıştır şeklinde yorumlanabilir.

Uzman görüşüne göre yakın bağdaştırma olarak kabul edilen “*taze öğütler*” ile “*ilim deryası*” bütün sınıflarda %70’in üstü değerlerde uzak bağdaştırma olarak algılanmıştır. Dolayısıyla uzmanlara göre yakın bağdaştırma sayılabılırken öğretmen adayları tarafından henüz üzerinde anlam olarak tam uzlaşım kurulamadığı, alışılmamış olarak görüldüğü yorumu yapılabilmektedir. Başka bir ifadeyle de öğretmen adaylarına göre, bu iki sözcük grubu, anlam olarak gelişim evrimini tam tamamlayamamıştır.

Çizelge 4.34. Türkçe öğretmeni adaylarının bağdaştırma algılarının nicel görünümü

Sınıf	YB Sayısı	Uz. Gör. ile Tutarlı YB Sayısı	UB Sayısı	Uz. Gör. ile Tutarlı UB Sayısı	Toplam Bağdaştırma Sayısı	Uz. Gör. ile Tutarlı Toplam Bağdaştırma Sayısı
1	25	25	51	45	76	70
2	20	20	49	41	69	61
3	28	28	42	36	70	64
4	24	24	47	44	71	68

Öğretmen adaylarının bağdaştırma algılarının belirlenmeye çalışıldığı veri toplama aracında toplam 100 tane bağdaştırma bulunmaktadır ve bu araçtan elde edilen bulgulara ilişkin nicel bilgiler çizelgede sunulmuştur. Oranı %70 ve üstü olan bağdaştırmalar yüksek ilişki olarak kabul edilmiş ve uzman görüşleriyle karşılaştırmalı olarak değerlendirilmeye alınmıştır.

Çizelge 4.34.’te görüldüğü gibi, bütün sınıflardaki öğretmen adaylarının belirlediği yakın bağdaştırmalar ile uzmanların belirlediği yakın bağdaştırmalar tamamen örtüşmektedir. 28 yakın bağdaştırma sayısı ile yakın bağdaştırmaların tespiti sırasında en başarılı sınıf, üçüncü sınıf olmuştur.

Uzak bağdaştırma tarafında ise; birinci sınıftaki öğretmen adaylarının belirlemiş olduğu 51 bağdaştırmadan 45’i, ikinci sınıftaki öğretmen adaylarının belirlemiş olduğu 49 bağdaştırmadan 41’i, üçüncü sınıftaki öğretmen adaylarının belirlemiş olduğu 42 bağdaştırmadan 36’sı, dördüncü sınıftaki öğretmen adaylarının belirlemiş olduğu 47 bağdaştırmadan 44’ü uzman görüşüyle tutarlılık göstermiştir. Dolayısıyla

uzman görüşüyle sayı olarak en fazla tutarlılık gösteren sınıf, birinci sınıf olmuştur. Ancak en isabetli seçimi, 3 bağdaştırmada tutarsızlık göstererek dördüncü sınıftaki öğretmen adayları yapmıştır. Sayıca en başarılı sınıfın birinci sınıf görünmesine rağmen 6 uzak bağdaştırmada uzman görüşü ile tutarsızlık yaşadığı görülmektedir.

Toplam bağdaştırma sayısında, birinci sınıftaki öğretmen adaylarının 100 bağdaştırmadan 70'i, ikinci sınıftaki öğretmen adaylarının 61'i, üçüncü sınıftaki öğretmen adaylarının 64'ü, dördüncü sınıftaki öğretmen adaylarının da 68'i uzman görüşüyle tutarlılık göstermiştir.

Veri toplama aracıda yer alan sözcük birlikteliklerini, en çok, 51 sayı değeri ile birinci sınıftaki öğretmen adayları uzak bağdaştırma olarak nitelendirmiş, bunu 49 sayı değeri ile ikinci sınıftaki öğretmen adayları izlemiştir. Birinci sınıftaki öğretmen adaylarının hemen ardından da ikinci sınıftaki öğretmen adaylarının, daha fazla sözcük gruplarını uzak bağdaştırma olarak belirlemesi, bu sözcük gruplarının kendilerine alışılmamış gelmesinin veya yaşam alanlarında çok fazla yer edinmemiş olmasının bir göstergesi olabilir. Çünkü uzman görüşüne göre yakın bağdaştırma kabul edilen 6 bağdaştırma birinci sınıflarda uzak, 8 bağdaştırma da ikinci sınıflarda uzak olarak algılanmıştır. Bu sayı dördüncü sınıfta sadece 3'tür.

BÖLÜM V

5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin yakın ve uzak bağdaştırmalar açısından incelenmesi ve Türkçe öğretmeni adaylarının bağdaştırmalara yönelik algılarının belirlenmesi amacıyla yola çıkılan bu çalışma iki aşamada yapılandırılmıştır. İlgili kitaplarda yer alan ve yazarı/kaynağı gösterilen 130 metin incelenmiş ve 160 öğretmen adayının bağdaştırma algısı değerlendirilmeye alınmıştır. Dört alt problem cümlesi altında çeşitli bulgulara ulaşılmıştır. Araştırmanın bu bölümünde bulgulara dayanılarak elde edilen sonuçlar kısaca verilecek ve bazı öneriler sıralanacaktır.

5.1. Sonuçlar

Bir metnin sözcük grubu sayısı ne kadar fazla ise yakın bağdaştırma sayısı da buna bağlantılı olarak o kadar fazla olmaktadır. Bu çalışmada da en uzun metin olan “Atatürk’ün Kişiliği ve Özellikleri” adlı metin en fazla yakın bağdaştırma içeren metin olmuştur. Uzak bağdaştırmalarda ise durum, sözcük veya sözcük birlikteliğinin sayısından daha çok, metnin yazarın yaratıcı, soyut, alışılmamışın dışında, sıra dışı düşünmesine bağlıdır.

Uzak bağdaştırmalar açısından en varsıl metin, ders kitabında kısaltılarak verilmesine rağmen, Faruk Nafiz Çamlıbel’in “Han Duvarları” şiiri olmuştur. İkinci sırayı Necip Fazıl Kısakürek’in “Kaldırımlar” şiiri almıştır. Bunu, “Kadere Meydan Okuyan Adam” metni, “Zamana Vurulan Kirkit” şiiri ile “Dünya ve Zaman” şiiri ve “Ülkemin Renkli Haritası” metni takip etmiştir.

Yakın ve uzak bağdaştırma oranına en az 5. sınıfta, en fazla da 8. sınıfta rastlanılmıştır. Yakın ve uzak bağdaştırma sayısı sınıf düzeyine göre azdan çoğa doğru sıralanırsa 5, 6, 7 ve 8. sınıf şeklindedir. Bağdaştırma oranının artışı ile sınıf düzeyinin artışı

arasında anlamlı bir ilişki vardır. Özellikle sınıf düzeyi arttıkça uzak bağdaştırma oranının da artması, öğrencilerin zihin gelişimlerine, yaratıcılıklarına ve soyut düşünme becerilerine uygunluk göstermektedir.

Yakın bağdaştırma oranına en çok Millî Kültür temasında rastlanılmıştır. Bunu sırasıyla Zaman ve Mekân”, “Toplum Hayatı”, “Atatürk”, “Okuma Kültürü” ve “Duygular” ve “Sevgi” temaları takip etmiştir. En az ise “Güzel Ülkem Türkiye” temasında rastlanılmıştır. “Güzel Ülkem Türkiye” temasında yer alan 5 metnin 3’ünün şiir metinlerinden oluşması ve bu temanın sadece beşinci sınıfta yer alması etkili olmuştur. Ayrıca yakın bağdaştırmaya en az rastlanan son 6 tema, sadece beşinci sınıfta yer almıştır.

Uzak bağdaştırma oranına en fazla “Zaman ve Mekân” temasında rastlanılmıştır. Bunu “Doğa ve Evren”, “Millî Kültür”, “Güzel Ülkem Türkiye” temaları izlemiştir. Beşinci sınıfta yer alan “Yenilikler ve Gelişmeler” ile “Üretim, Tüketim ve Verimlilik” temasında ise uzak bağdaştırmaya hiç rastlanılmamıştır.

Metin türü olarak beklenildiği gibi, yakın bağdaştırmaların en az, uzak bağdaştırmaların en fazla şiir türü metinlerde yer aldığı ortaya çıkmıştır. Şiir metinlerinden sonra, uzak bağdaştırmalar açısından ikinci sırada bilgilendirici türden metinler yer alırken öyküleyici türden metinler son sırada kalmıştır. Yakın bağdaştırma ise en fazla bilgilendirici metinlerde yer alırken bunu öyküleyici türden metin izlemiştir.

5 farklı metnin başlığında uzak bağdaştırmaların olduğu tespit edilmiştir.

Öğretmen adaylarının bağdaştırma algılarının belirlenmesi aşamasında, yakın bağdaştırma tarafında 28 bağdaştırma ile uzman görüşüyle en fazla tutarlılık gösteren sınıf üçüncü sınıf olmuştur. Bunu 25 bağdaştırma ile birinci sınıf, 24 bağdaştırma ile dördüncü sınıf, 20 bağdaştırma ile de ikinci sınıf takip etmiştir. Bütün sınıflardaki öğretmen adaylarının belirlediği yakın bağdaştırmalar ile uzmanların belirlediği yakın bağdaştırmalar arasında bir tutarsızlık olmamıştır.

Uzak bağdaştırma tarafında ise; birinci sınıftaki öğretmen adaylarının belirlemiş olduğu 51 bağdaştırmadan 45’i, ikinci sınıftaki öğretmen adaylarının belirlemiş olduğu 49 bağdaştırmadan 41’i, üçüncü sınıftaki öğretmen adaylarının belirlemiş olduğu 42 bağdaştırmadan 36’sı, dördüncü sınıftaki öğretmen adaylarının belirlemiş

olduğu 47 bağdaştırmadan 44'ü uzman görüşüyle tutarlılık göstermiştir. Dolayısıyla uzman görüşüyle sayı olarak en fazla tutarlılık gösteren sınıf, birinci sınıf olmuştur. Bunu sırasıyla 4, 2 ve 3. sınıf izlemiştir. Ancak en isabetli seçimi, sadece 3 bağdaştırmada tutarsızlık gösteren dördüncü sınıftaki öğretmen adayları yapmıştır.

Toplam bağdaştırma sayısında ise birinci sınıftaki öğretmen adaylarının 100 bağdaştırmadan 70'i, ikinci sınıftaki öğretmen adaylarının 61'i, üçüncü sınıftaki öğretmen adaylarının 64'ü, dördüncü sınıftaki öğretmen adaylarının da 68'i uzman görüşüyle tutarlılık göstermiştir. Sıralama 1, 4, 3 ve 2. sınıf şeklinde olmuştur.

Sözcük gruplarının değerlendirilmesinde ise; birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf olmak üzere çalışmaya katılan bütün öğretmen adayları “*tarhana çorbası*”nı yakın bağdaştırma olarak algılamıştır ki bu bağdaştırma, bütün sınıflarda aynı orana sahip tek bağdaştırmadır.

Adı geçen bu bağdaştırma haricinde, birinci sınıftaki öğretmen adaylarının tamamı “*demli çay*”nı yakın bağdaştırma, “*kahvenin ak gönlü*”nü uzak bağdaştırma olarak algılamıştır. İkinci sınıftaki öğretmen adaylarının tamamı “*kahverengi örgü şal*” ile “*demli çay*”nı yakın bağdaştırma, “*tekniğin dev nabzı*”nı uzak bağdaştırma olarak algılamıştır. Üçüncü sınıftaki öğretmen adaylarının tamamı, “*takvim yaprakları*”nı yakın bağdaştırma, “*nesillerin başları üstünde çağlayan çınar*” ile “*sünger avcısının vurgunla mühürlenene kaderi*”ni uzak bağdaştırma olarak algılamıştır. Dördüncü sınıftaki öğretmen adaylarının tamamı “*Adana İstasyonu*”nu yakın bağdaştırma, “*damla damla korku*”, “*kahvenin ak gönlü*”, “*beyaz ölüm*” ile “*bulutları gütmek*”i uzak bağdaştırma olarak algılamıştır.

Son olarak da araştırmaya katılan birinci sınıftaki öğretmen adaylarının yarısı “*sağlam düşünceler*” ile “*uzay çağı çocukları*”nı yakın bağdaştırma olarak algılarken diğer yarısı uzak bağdaştırma olarak algılamıştır. İkinci sınıftaki öğretmen adaylarının yarısı “*Atatürkçe bakışlar*”, “*Aya Elia Manastırı'nın gümüşlü kubbesi*”, “*onur işi*” ve “*aziz toprak*” bağdaştırmalarını yakın bağdaştırma olarak algılarken diğer yarısı uzak bağdaştırma olarak algılamıştır. Üçüncü sınıftaki öğretmen adaylarının yarısı “*Aya Elia Manastırı'nın gümüşlü kubbesi*”ni yakın bağdaştırma olarak algılarken diğer yarısı uzak bağdaştırma olarak algılamıştır. Dördüncü sınıftaki öğretmen adaylarının yarısı “*çıplak ağaçlar*”, “*onur işi*”, “*tek yüreğin heyecanı*” ile “*gök dolusu leylek*”

bağdaştırmalarını yakın bağdaştırma olarak algımlarken diğer yarısı uzak bağdaştırma olarak algılamıştır. Dolayısıyla sözü edilen bu bağdaştırmaların yakınlık ve uzaklık derecesi öğretmen adaylarına göre bütünüyle birbirine eşittir.

5.2. Öneriler

Ders kitaplarında yer alacak metinlerde bağdaştırma kavramı ve oranı/sayısı bir ölçüt olmalıdır.

Ders kitaplarına edebî ve estetik değeri yüksek olan metinler seçilmelidir. Edebiyatımız için değeri tartışılmayacak kadar büyük olan “Han Duvarları” ile “Kaldırımlar” metninde en çok uzak bağdaştırmaya rastlanması da bunu destekler nitelikte olmuştur.

Uzak bağdaştırmalar, yaratıcılıkla birlikte soyut ve çok boyutlu düşünmeyi geliştirdiği, kişinin söz varlığını, duygu, düşünce ve hayal dünyasını zenginleştirdiği için öğrencilerin gelişim seviyelerine bağlı olarak sınıf düzeylerinde ders kitabı metinlerinde kademeli olarak arttırılarak verilmelidir.

Derslerde öğrencilerin çok boyutlu; soyut, derin ve geniş düşüncelerini geliştirecek etkinlikler düzenlenmelidir. Öğrenciler, alışılmışın dışında cümle kalıpları ve sözcük birliktelikleri oluşturmaları konusunda teşvik edilmelidir. Öğrencilerin yaratıcılıklarını geliştirecek kelime ve dil oyunlarına yönelik etkinlikler, yaratıcı düşünme ve yaratıcı yazma çalışmaları yapılmalı; derslerde bunlara yönelik yöntem ve teknikler kullanılmalıdır. Bu sayede uzak bağdaştırmalarla örülü, betimleme ve hayal gücü yüksek, etkili, edebî ve estetik bir anlatım tarzı öğrencilere kazandırılabilir.

Şiir, şarkı sözü ve diğer metinlerde uzak bağdaştırmalar kullanılmalı, uzak bağdaştırmaların zengin olduğu yapıtlar öğrencilerin gelişim seviyesi de göz önünde tutularak okuması veya dinlemesi için önerilmeli, bunların anlam yapısı öğrencilere yorumlatılmalı, derslerde bağdaştırma bakımından zengin metinler tercih edilmelidir.

Uzak bağdaştırmalara yönelik anlam çalışmalarının çıkış noktası metnin bağlamı olmalı, kelimeler yaşam alanı içerisinde yorumlanmalıdır.

Uzak bağdaştırmaların anlam yapısını anlayabilmek için sözcüklerin görünür anlamları dışında gökyüzlerini de keşfetmek gerekir. Bu nedenle kavramlaştırma becerilerini geliştirecek çalışmalar yapılmalı ve kavramlaştırma eğitimi verilmelidir.

Dilin sürekli gelişen bir varlık olduğu göz önünde bulundurularak bu çalışma için uzak bağdaştırma olarak kabul edilen bazı sözcük grupları çok kullanılır duruma gelip yaygınlaşarak ilerleyen dönemlerde yakın bağdaştırmaya dönüşebilmesi muhtemeldir. Zira “kırık kalp”, “mavi yolculuk”, “soğuk savaş” bağdaştırmaları bu durumun örneklerindedir. Bu nedenle bağdaştırmaların anlam yapısı o dönemin şartlarına göre değerlendirilmelidir.

KAYNAKÇA

- Adalı, O. (2003). *Anlamak ve Anlatmak* (1. b.). İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Aksan, D. (2005). *Halk Şiirimizin Gücü, Türk Halk Şiirinin Doruklarında Bir Şiir Dili İncelemesi* (2. b.). Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Aksan, D. (2009). *Anlambilim - Anlambilim Konuları ve Türkçenin Anlambilimi* (5. b.). Ankara: Engin Yayınevi.
- Aksan, D. (2013). *Şiir Dili ve Türk Şiir Dili (Dilbilim Açısından Bakış)* (7. b.). Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Aksan, D. (2015). *Her Yönüyle Dil, Ana Çizgileriyle Dilbilim 1. 2. 3. Ciltler* (6. b.). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Aksoy, Ö. A. (1995). *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü I. Cilt*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Atmaca, E. (2011). *Eski Oğuz Türkçesinden Türkiye Türkçesine Söz Varlığındaki Değişmeler ve Anlam Olayları*. Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Balcı, U. (2012). Şiir Dilinde Sapma ve Alışılmamış Bağdaştırmaların Çevirisi. *The Journal of Academic Social Science Studies, International Journal of Social Science*, 5(2), 43-53.
- Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı: İstatistik, Araştırma Deseni, SPSS Uygulamaları ve Yorum* (11 b.). Ankara: Pegem Akademi.
- Coşkun, E. & Taş, S. (2008). Ders Kitaplarına Metin Seçimi Açısından Türkçe Öğretim Programlarının Değerlendirilmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(10), 59-74.
- Coşkun, M. V. (2009). Ana Dili Eğitiminde Parçalarüstü Birimlerin Önemi ve Teknoloji Destekli Olarak Kavratılması. *Bilig Dergisi*(48), 41-52.
- Coşkun, M. V. (2010a). Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın Çocuk Temalı Şiirlerinde Kavramlaştırma. M. Z. Yıldırım, H. Yazıcı Okuyan & Ş. Kazan (Dü.), *Fazıl Hüsnü Dağlarca Sempozyumu, 22-24 Ekim 2009, Bildiriler Kitabı* içinde (s. 165-174). Burdur: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Yayınları.
- Coşkun, M. V. (2010b). *Türkçenin Ses Bilgisi* (2. b.). İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- Coşkun, M. V. & Çetin, D. (2016). Finding and Associating the Core in the Texts within Turkish Textbooks [Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerde Özü Bulma ve İlişkilendirme]. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi - Journal of Educational Sciences Research*, 6(1), 153-171.
- Coşkun, M. V., Çetin, D., Özkaya, P. G., Erdemir, Z. E. & Özşavlı, G. (2015). Kavramlaştırma Eğitiminin Yazılı Anlatımda Söz Varlığına Etkisi. 8. *Uluslararası Türkçenin Eğitimi-Öğretimi Kurultayı*. 1-3 Ekim 2015, İstanbul.

- Çetin, D. & Coşkun, M. V. (2016). 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Kavramlaştırma Açısından İncelenmesi. 3. *Uluslararası Avrasya Eğitim Araştırmaları Kongresi*. 31 Mayıs-3 Haziran 2016, Muğla.
- Çobanoğlu, Ş. (2012). *İlhan Berk'in Şiir Dilinde Sapmalar ve Deformasyon*. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. & Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik : SPSS ve LISREL Uygulamaları* (1. b.). Ankara: Pegem Akademi.
- Dağlarca, F. H. (2000). *Dildeki Bilgisayar*. İstanbul: Doğan Kitapçılık.
- Dal, İ. (2015). *Adnan Binyazar'ın Eserlerinde Biçem*. Yüksek Lisans Tezi, Doğu Akdeniz Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü, Gazimağusa.
- Demirel, Ş. (2006). 17. Yüzyıl Sebki-Hindî Şairlerinden Nâilî ve Fehîm'in Şiirlerinde Somutlaştırma veya Alışılmamış Bağdaştırmalar. *Sebk-i Hindi, Sözde ve Anlamda Farklılaşma (Sebk-i Hindi Çalıştayı, İstanbul Yıldız Teknik Üniversitesi, 29 Nisan 2005)*. İstanbul: Turkuaz Yayınları.
- Dilidüzgün, Ş. (2013). Yeni Eleştiri Bağlamında Metindilbilimsel Çözümlemelerle Cevat Şakir'i Anlamak. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(13), 811-827.
- Dinç Yıldırım, A. (2005). *Bahaettin Karakoç'un Şiirlerinde Sıra Dışı Bağdaştırmalar*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Dinçer, A. (2004). Âşık Veysel'in Şiirlerinde Alışılmamış Bağdaştırmalar. *Türklük Bilimi Araştırmaları (TÜBAR)*(15), 231-242.
- Dombaycı, M. A. (2012). Dört Katlı Düşünme Modelinin Kavramsal Temelleri. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim*(146), 37-42.
- Duman, A. (2009). Metin Dil Bilimi Açısından Hacı Bektaş Velî'nin Şiirleri. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*(51), 211-222.
- Düzenli, F. (2011). *İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Türkçe Deyimleri Bilme, Anlama ve Yorumlama Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma (Afyonkarahisar İl Merkezi Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Ergin, M. (2009). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak.
- Ergin, M. (2011). *Orhun Abideleri* (45. b.). İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Geçgel, H. (2004). İkinci Yeni Şiirinde Sapmalar. *Uluslararası IV. Dil, Yazın ve Değişibilim Sempozyumu*. 17-19 Haziran 2004, Çanakkale.
- Gözükaraoğlu, D. (2011). *Attılâ İlhan Şiirlerinin Dili*. Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Gözütok, T. K. (2008). Turgut Uyar'ın "Sâlihât-ı Nisvandan Saffet Hanımefendiye" Adlı Şiirinin Anlam Çerçevesi Açısından Değerlendirilmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi (TSA)*(1), 147-162.

- Günay, V. D. (2001). *Metin Bilgisi*. İstanbul: Multilingual.
- Gündoğdu, A. E. (2010). Cemal Süreya'nın Şiirinde Sapmalar. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(2), 263-275.
- Güneş, Z. (2015). 2015 Ayla Kutlu'nun Bir Göçmen Kuştı O Adlı Romanda Benzetmeler. *Doğu Edebiyatında Batı, Batı Edebiyatında Doğu Sempozyumu*. 25-30 Haziran 2015, Krakow, Polonya.
- Harmancı, A. (2013). Cemal Süreya Şiirinde Dil Sapmaları. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(4), 909-918.
- İmer, K., Kocaman, A. & Özsoy, A. S. (2011). *Dilbilim Sözlüğü* (1. b.). İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- İnan, R. & Uslu Üstten, A. (2015). Bir Değer Algısı Olarak İlhan Berk Şiiri. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 10(8), 1308-2140.
- İnce, Ö. (2001). *Şiir ve Gerçeklik*. İstanbul: Türkiye İş bankası Kültür Yayınları.
- İpek Eğilmez, N. (2003). *İlköğretim 4. Sınıf Düzeyi Çocukların Yazı Dilindeki Söz Varlığı*. Bursa: Alfa Aktüel.
- İpek Eğilmez, N., Çetin, D. & Coşkun, M. V. (2016). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Kavramlaştırma Becerileri ile Okumaya Yönelik Tutumları Arasındaki İlişki. *15. Uluslararası Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu*. 11-14 Mayıs 2016, Muğla.
- Kaplan, Ş. & Yıldırım Şen, G. (2014a). *İlköğretim Türkçe 6 Ders Kitabı*. Ankara: Gizem Yayıncılık.
- Kaplan, Ş. & Yıldırım Şen, G. (2014b). *İlköğretim Türkçe 8 Ders Kitabı*. Ankara: Yıldırım Yayınları.
- Karaca, G. (2010). *Edebî Çocuk Dergisi Kırmızıfare'deki Metinlerin Değer Aktarımına Katkıları (1-26. ve 94-106. Sayılar)*. Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- Karademir, F. (2007). Halk Bilmecelerinde Renklerin Kullanım Sıklığı ve İşlevselliği. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(21), 192-211.
- Karademir, F. (2010). Edebî Özellikleri Açısından Çocuk Kitap Adları. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*(27), 27-46.
- Karahan, L. (2010). *Türkçede Söz Dizimi* (15. b.). Ankara: Akçağ.
- Karasar, N. (2015). *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (28 b.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kaya, H. (2016). *Ülkü Tamer Şiirinde Yapı ve İzlek*. Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sivas.
- Kayadibi, N. (2011). İlköğretim 7. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerde Alışılmış ve Alışılmamış Bağdaştırma. N. Demir (Dü.), *Uluslararası Türkçe Eğitimi Sempozyumu, 15-16 Aralık 2011, Bildiri Kitabı* içinde, (s. 72-79). Ankara.

- Keklik, M. (2006). *Bâkî'nin Gazellerinde Anlam Çerçevesi*. Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- Keklik, M. (2013). Dilbilimsel Açından Şiir Dili ve Bu Bağlamda Bâkî'nin Gazellerinde Alışılmamış Bağdaştırmalar Duygu Değeri ve Uzak Çağrışımlar. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(9), 1801-1818.
- Kıbrıs, İ. (2008). Okuma ve Yazma Çalışmalarında Şiir Etkinliklerinden Nasıl Yararlanılabilir? *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1), 53-66.
- Kıran, Z. (2001). *Dilbilime Giriş (Dilbilgisinden Dilbilime)* (1. b.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Koreli, Z. D. & Günay, V. D. (2007). Türk Şiirinde Bir Gizem: Asaf Hâlet Çelebi ve "He" Şiirine Bir Bakış. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(2), 379-394.
- Korkmaz, Z. (1992). *Grammer Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Korkmaz, Z. (2009). *Türkiye Türkçesi Grameri: Şekil Bilgisi* (3. b.). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Köksal, A. (1981). *Bilişim Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Kuru Turaşlı, N. (2014). Yaratıcılıkta Temel Kavramlar ve Yaratıcılığın Doğasını Anlamak. E. Çelebi Öncü (Dü.) içinde, *Erken Çocukluk Döneminde Yaratıcılık ve Geliştirilmesi* (3. b., s. 1-15). Ankara: Pegem Akademi.
- Küçük, S. & Ünal, Ü. (2015). Deyimlerde Mizahi Unsurlar. *Dede Korkut Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 4(8), 69-83.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2006). *İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı*. Ankara: T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2009). *İlköğretim Türkçe Öğretim Programı ve Kılavuzu (1-5. Sınıflar)*. Ankara: T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2012). *Yaratıcı Düşünme Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretim Programı*. İstanbul: İstanbul İl Millî Eğitim Müdürlüğü.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2015). *Türkçe Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretim Programı*. Ankara: T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Müftüoğlu, A. & Bektaş, S. (2014). *İlköğretim Türkçe Ders Kitabı 5. Sınıf*. İstanbul: FCM Yayıncılık.
- Naz, H. (2012). *Asaf Halet Çelebi'nin Şiirlerinde Sıra Dışı Bağdaştırmalar*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Oğuzkan, F. (1993). *Eğitim Terimleri Sözlüğü* (3. b.). Ankara: Öncü Kitap.
- Olama, E. (2010). *Ahmed Paşa'nın Gazellerinde Anlam Çerçevesi*. Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.

- Onan, B. & Baş, B. (2009). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Yazılı Anlatımlarında Deyim Kullanımı: Hatay ve Sivas Örneği. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(12), 113-139.
- Onan, B. & Tiryaki, E. N. (2012). Türkçede Örtülü Anlam Oluşturan Unsurlar ve Ana Dili Öğretimindeki İşlevleri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(19), 223-240.
- Onan, B. & Tokdemir, N. (2012). İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarında Uzak Bağdaştırma Kullanımı Üzerine Bir Araştırma. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(18), 29-44.
- Özban, M. (2009). *Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri I* (3. b.). Ankara: Öncü Kitap.
- Özdemir, H. (2012). Hasan Hüseyin Korkmazgil'in Şiirine Dil Kullanımları Açısından Bir Bakış. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 7(1), 1727-1735.
- Özek, F. (2001). Cahit Sıtkı Tarancı'nın Ölümünden Sonra Adlı Şiirinin Dilbilimsel Açısından İncelenmesi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(2), 147-164.
- Özer, S. (2015). *Türkçede Roman Adlarının Yapısal ve Kavramsal Analizi (2011 Yılı'nın En Çok Kazanan Yazarları Listesine Göre)*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Öztekin, Ö. (2009). Eski Şiire Diyalektik Gönderme: Sebki Hindî'nin Alışılmamış Bağdaştırmalarında Metaforik Bir Yansıma Olarak Karşıtların Birliği. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 4(1-1), 519-528.
- Özünlü, Ü. (2001). *Edebiyatta Dil Kullanımı* (2. b.). İstanbul: Multilingual.
- Püsküllüoğlu, A. (2003). *Türkçe Deyimler Sözlüğü*. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Seçkin Polat, Ö. (2012). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Şiire Kültürel Bağlamda Uygulamalı Bir Yaklaşım*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Şahbaz Dağlıoğlu, E. (2014). *İlköğretim Türkçe 7 Ders Kitabı*. Ankara: Cem Veb Ofset.
- Şen, Ü. (2008). Altıncı Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin İlettiği Değerler Açısından İncelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(5), 763-779.
- Şengül, S. (2012). "Sürgün Ülkeden Başkentler Başkentine" Şiirinin Hermeneutik Açılımı. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 7(4), 2771-2791.
- Şenödeyici, Ö. & Koşık, H. S. (2014). IV. Murat'ın Bağdat Seferi Hakkında Yazılmış Bir Kaside: Tulû'î'nin Pesendîde-Nâme'si. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi (The Journal of Academic Social Science)*(2/1), 133-150.
- Taşdemir, E. (2015). Türkçe Eğitimi Bölümü 1 ve 4. Sınıf Öğrencilerinin Kavramlaştırma Becerilerinin Karşılaştırılması. M. V. Coşkun, N. Açık Önkaş,

- N. İpek Eğilmez, H. Fırat, Ö. Fidan, D. Çetin, S. Turhan Tuna, M. Sargin, P. G. Özkaya, Z. E. Erdemir, G. Özşavlı & H. Çelik (Dü.), *Türkçenin Eğitimi-Öğretimine Yönelik Çalışmalar (7. Uluslararası Türkçenin Eğitimi-Öğretimi Kurultayı, 19-21 Haziran 2014)* içinde (s. 345-352). Ankara: Pegem Akademi.
- Tekin, T. (1998). *Orhon Yazıtları (Kül Tigin, Bilge Kağan, Tunyukuk (2. b.))*. İstanbul: Simurg.
- Tekin, T. (2003). *Orhon Türkçesi Grameri (2. b.)*. İstanbul: Sanat Kitabevi.
- Temizkan, M. (2010). Türkçe Öğretiminde Yaratıcı Yazma Becerilerinin Geliştirilmesi. *Türklük Bilimi Araştırmaları (TÜBAR)*(27), 621-643.
- Tokdemir, N. (2011). *İlköğretim (6, 7 ve 8. Sınıf) Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Bağdaştırmalar Yönünden İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay.
- Türk Dil Kurumu. (2016a). *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*. <http://www.tdk.gov.tr/> adresinden alındı
- Türk Dil Kurumu. (2016b). *Güncel Türkçe Sözlük*. <http://www.tdk.gov.tr/> adresinden alındı
- Türkmen, Y. (2010). *Lirik Şiirlerdeki Sözcük ve Sözcük Gruplarının Anlamlarıyla Sesleri Arasındaki İlişkinin ve Kavramlaştırmanın Türkçe Eğitimindeki Yeri*. Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- Türkoğlu, S. (2013). Rimbaud'nun Şiirlerinde Alışılmamış Bağdaştırmalar. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(10), 671-684.
- Üstündağ, T. (2011). *Yaratıcılığa Yolculuk (5. b.)*. Ankara: Pegem Akademi.
- Vardar, B. (2007). *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü (2. b.)*. İstanbul: Multilingual.
- Yenilmez, K. & Yolcu, B. (2007). Öğretmen Davranışlarının Yaratıcı Düşünme Becerilerinin Gelişimine Katkısı. *Sosyal Bilimler Dergisi*(18), 95-105.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (5. b.)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Zafer, E. (2013). *Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarının Anlam Bilgisi Yönünden İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Zevfi, R. (2015). *Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarının Türkçe Dersi Öğretim Programında Yer Alan Temel Beceriler Açısından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay.

EKLER

Ek A: Veri Toplama Aracı

Sevgili öğrenciler, aşağıda verilen kelime gruplarının karşısına yakın (alışılmış) veya uzak (alışılmamış) bağdaştırma seçeneklerinden birini işaretleyiniz.

	Yakın Bağdaştırma	Uzak Bağdaştırma
1. Egemenlik savaşları		
2. Dağ beli		
3. Ata yurt		
4. Tarihin derinlikleri		
5. Şiddetli bir yağmur		
6. Boş sözcükler		
7. Ayak izlerinin öyküsü		
8. Taze öğütler		
9. Dile düşmek		
10. Barış idealinin simgesi		
11. Güneş saçlı		
12. Deniz bakışlı		
13. Çelik mısralar		
14. Nesillerin başları üstünde çağlayan çınar		
15. Yaşlı tarih		
16. Sağlam düşünceler		
17. Atatürkçe bakışlar		
18. Mutlu ezgiler		
19. Kül rengi bulutlar		
20. Serseri kaldırımlar		
21. Damla damla korku		
22. Kaldırımların emzirdiği çocuk		
23. Sel gibi akan fenerler		
24. Torosların çam, reçine kokusu		
25. Koyu gölgeli bir lokanta		
26. Kara günlerin hatıraları		
27. Söz bohçası		
28. Güneşin altın sarısı ışıkları		
29. Ömür boyu		
30. Erkilet güzeli		
31. Sünger avcısının vurgunla mühürlenmiş kaderi		
32. Ateş Kadehi		
33. Kelimelerin tılsımı		
34. Uzay çağı çocukları		
35. Küskün kirazlar		
36. Zamanın tokadı		
37. Belleğimin kuytu köşeleri		
38. Anı hazinesi		
39. Beyaz düşünce mabedi		
40. Saadet ülkesi		
41. Ciddi çehreli memurlar		

42. Zekânın fotoğrafı		
43. Düşünme makinesi		
44. Sinema şeridi		
45. Bilgi ve kültürün engin kanatları		
46. Elektronik mektup		
47. Tekniğin dev nabzı		
48. Kahvenin ak gönlü		
49. Anadolu'nun gönlü		
50. Islak masal		
51. Ateş pahası		
52. Diş bilemek		
53. Aya Elia Manastırı'nın gümüşlü kubbesi		
54. Gölgenin salkımları		
55. Yalnızlığın adımları		
56. Sofamın lafları		
57. Çıplak ağaçlar		
58. Rüzgârların saçı		
59. Kıpkızıl birkaç satır (dize/mısra)		
60. Sevgi bağından bir çiçek dermek		
61. Beyaz ölüm		
62. Onur işi		
63. Çocukluk dünyası		
64. Sevginin gölgesi		
65. Asırlık serviler		
66. Kelimeler dini		
67. Kelimelerin nabzı		
68. Aziz toprak		
69. İçli memleketim		
70. Rüzgârların Meleği		
71. Sevinç gözyaşları		
72. Karamelli akide şekeri		
73. Kahverengi örgü şal		
74. Tek yüreğin heyecanı		
75. Vatan sevgisi		
76. Tan yeri		
77. Kızıl kıyametin serpintisi		
78. Tarhana çorbası		
79. Kan kırmızısı ayakkabı		
80. Kalp krizi		
81. Gözlerle kucaklamak		
82. Dünya gözü		
83. Kör kurşunlar		
84. İlim deryası		
85. Takvim yaprakları		
86. Baharın ılık soluğu (mevsim)		
87. Gök dolusu leylek		
88. Bulutları gütmek		
89. Kutup yıldızı		
90. Yaşamın kapısı		
91. Adana İstasyonu		
92. Ölgün sular		
93. Burnunda tütmek		
94. Demli çay		
95. Hayat hikâyesi		

96. Renk sofrası		
97. Toz bulutu		
98. Taze kır çiçekleri		
99. Hayal yıkıntıları		
100. Kırık kalp		

Ek B: Metinler

Beşinci Sınıf Türkçe Ders Kitabı Metinleri

1. Tema: Birey ve Toplum

OKULUMUZ

Her yerden daha güzel
Bizim için burası,
Okul, sevgili okul,
Neşe, bilgi yuvası.

Güzel kitaplar burada,
Birçok arkadaş burada,
İnsan nasıl sevinmez,
Böyle yerde okur da?

Senin çatın altında
Girmez kötü duygular,
Bilgi giren yerlerde
Kalmaz artık kaygılar.

Her yerden daha güzel
Bizim için burası,
Okul, sevgili okul
Neşe, bilgi yuvası!

Rakım ÇALAPALA

Belirli Günler ve Haftalar İçin Şiirler

ÜZÜNTÜ PAYLAŞILINCA AZALIR

Atay'ın sıra arkadaşı Hüseyin, ders boyunca hiçkırkı durdu. Öğretmenin anlattıklarını dinlemiyordu, bütün gece ağlamış gibiydi.

Dersin bittiğini belirten zil çaldı. Öğrenciler birer ikişer çıkıp koridora döküldüler. Atay dışarı çıkmadı. Sınıfta kalarak Hüseyin'e yaklaştı.

“Ne oldu sana Hüseyin? Neyin var?” diye sordu.

Hüseyin karşılık vermedi. Sıranın üstüne kapanarak ağlamaya başladı.

Atay, elini arkadaşının omzuna koydu. “Ne olursun ağlama!” dedi. “Neye üzüldüğünü söylersen belki bir yardımım dokunur sana.”

Hüseyin, omuzları sarsıla sarsıla ağlıyordu.

“Söylesene, neyin var? Sana yardım etmek istiyorum.”

“Ne yapabilirsin ki?” dedi Hüseyin. “Elinden ne gelir sanki?”

Hüseyin doğruldu. Elinin tersiyle gözlerini sildi. “Annem hasta.” dedi hiçkırarak.

“Hastaysa iyileşir. Ağlanacak ne var bunda? Doktora gitmedi mi peki?”

“Gitti. Doktor, ameliyat olursa iyileşeceğini söyledi.”

“Gördün mü? Demek ki üzülecek bir şey yok.”

“Var!” dedi Hüseyin. Atay'la konuşmak biraz içini açmıştı. Artık ağlamıyordu.

“Annen ameliyat olduktan sonra iyileşecekse neden üzülüyorsun?”

“Çünkü ameliyat için çok para gerek. Bizim hiç paramız yok. İki aydır evin kirasını bile veremiyoruz. Babamın bütün kazancı, ilaç parasına ancak yetiyor. Babam da iyice zayıfladı. O da hastalanacak diye, ödüm patlıyor.”

“Üzülme!” dedi Atay. “Bir çözüm bulunur. Bundan kuşkun olmasın.”

Hüseyin’in sesi yine titremeye başlamıştı:

“Senin için böyle konuşmak kolay. Çünkü hasta olan senin annen değil.”

Atay, arkadaşının elini tuttu. “Sana yardım edeceğim.” dedi. “Söz veriyorum, bir çözüm bulacağız. Ne olursun, daha fazla üzülme!”

Hüseyin, Atay’ın bu güç duruma çözüm bulabileceğine doğrusu hiç mi hiç inanmıyordu. Ama yine de giriş zili çaldığında oldukça rahatlamış görünüyordu. Üzüntülerini bir arkadaşı ile paylaşmasının rahatlığı içindeydi. Şimdi kendini derse katılmaya hazır hissediyordu.

Sulhi DÖLEK

Güzel Türkçe 5

haz.: T. OĞUZ, E. ÖZDEMİR

(Düzenlenmiştir.)

HERKESE GÜZEL BİR DÜNYA

Atıla, okula gitmek için evden çıktı. Bakkalın olduğu köşeden, ana caddenin yaya kaldırımına indi. Trafik ışıklı işaret cihazının bulunduğu yaya kaldırımının başına ulaştı. Bekledi. Yürüme engelli bir adamın engellilere özgü arabasıyla beklediğini gördü.

Az sonra yeşil ışık yandı ve tüm yayalar yürümeye başladılar. Bu sırada Atıla “Ah!” diye bir ses duydu. Hemen sesin geldiği yöne baktı. Bir de ne görsün? Yürüme engelli adam arabasıyla yola devrilmişti.

Atıla koştu. Birkaç kişi daha gelmişti. Engelli adamı arabasıyla kaldırdılar. O, bir yandan teşekkür ediyor, diğer yandan da yakınıyordu:

— Kaldırımlar bu kadar yüksek yapılırmı? Engelliler niçin düşünülmez?

Engelli adam, elleriyle arka tekerlekleri hızla çevirdi. Yolun karşı kenarına geçti. Şimdi aynı durum yine vardı. Kaldırımlar yine yüksekti. Üstelik bu sırada yayalara kırmızı ışık da yanmıştı. Araçlar hızla geçiyorlardı. Dikkatli geçmeseler, engelli adama çarpabilirlerdi. Atıla ve birkaç kişi, engelli adamı arabasıyla kaldırıma çıkardılar.

Engelli adam çok korkmuştu. Yüzünden boncuk boncuk akan terleri sildi. Kendisine yardım edenlere tek tek teşekkür etti.

Atıla okula geldi. İlk dersin günlük olaylar bölümünde bunu anlattı. Öğretmen Ayten Hanım, Atıla’yı kutladı.

— Biliyor musunuz, dedi. Benim fakülteadaki öğretmenlerimden biri görme engelliydi. Mithat Enç Bey... Hiç unutamam, onun çok güzel bir sözü vardı: “Herkes bir gün engelli olabilir.”

Bu söz üzerine konuştular. Engelliler için neler yapılabileceğini tartıştılar. İlginç sonuçlara ulaştılar. Engelliler de hemen her işi başarabiliyorlardı. Spor yapabiliyorlardı. Onlar için yapılacak çok iş vardı. Ancak, yolda, iş yerinde, evde rahatça hareket edebilecekleri düzenlemelere ihtiyaçları vardı. Engellilere güzel ve rahat bir yaşam sunulabilmesi için bu düzenlemelerin hemen yapılması gerekiyordu.

Hülya GÖKPALA

(Bu kitap için yazılmıştır.)

KIRAZ AĞACINDAKİ ÇALIKUŞU (Serbest Okuma Metni)

Tatili geçirmek için Kozyatağı’na gittiğim zaman, kirazlar yetmiş oluydu. Büyük bahçenin caddeye bakan yüzü, baştan başa kiraz ağaçlarının yemişleriyle donanırdı.

Kirazı çok severdim. Bu tatil günleri içinde serçe kuşları gibi yalnızca kirazla geçinirdim. Yüksek dalların uçlarında kalmış son kirazları bitirmeden ağaçtan inmezdim.

Bir akşamüstü; yine bir ağaç tepesinde kiraz yiyor, çekirdeklerini uzaklara savurarak eğleniyordum. Bunlardan biri, yoldan geçen yaşlıca bir komşunun ta burnunun ucuna isabet etmesin mi?

Adamcağız neye uğradığını anlayamamıştı. Şaşkın şaşkın etrafına bakıyor, fakat başını yukarı kaldırmayı **akıl edemiyordu**. Sesimi çıkarmasam, olduğum yerden kimıldamasam belki de **münasebetsiz bir kuşun**, tepesinden geçerken düşürdüğü bir çekirdek sanarak çekilip gidecekti. Fakat son derece korkmuş ve utanmış olmama rağmen kendimi tutamadım. Gülmeye başladım.

Adamcağız, **iri bir dalın üstüne** ata biner gibi oturmuş, **büyükçe bir kızın** güldüğünü görünce dayanamadı. Hiddetle kaşını gözünü oynatarak:

– Bravo hanım kızım! Hiç yakıştıramadım. Maşallah, hem de sizin gibi erişmiş, yetişmiş **koskoca bir hanım**...

O dakika yer yarılrsa yerin içine girecektim. Yüzüm kim bilir ne renklere girmişti? Ağaçtan düşme tehlikesine rağmen, ellerimi göğsümün üzerine kavuşturdum. Hafifçe boynumu büktüm.

– Beni affediniz beyefendi, dedim. Böyle olmasımı istemezdim. **Büyük dikkatsizlik**...

Bu masum yalvarmalarım, ihtiyarcığı insafa getirecekti. Tahminimde aldanmamıştım... Komşu Bey, benim bu hareketime ve sesimdeki titreyişe dayanamadı yumuşadı.

– Sizin adınız ne, bakayım?

– Çalkuşu.

– Bu nasıl isim böyle?

– Beni okulda böyle çağırırlar da... Asıl ismim Feride... Yalnız şimdilik izin verirseniz, size birkaç kiraz ikram edebilir miyim?

Bir **sincap çevikliği**yle dallara tırmanmaya başladım. **İhtiyar komşu**, ellerini yüzüne kapatarak:

– Aman dallar çatırdıyor... Düşeceksiniz Feride Hanım, diye bağıyordu. Ben bu telaşa aldırıyor, söyleniyordum:

– Merak etmeyin düşmeye o kadar alışığım ki...

– Aman kızım... Düşeceksiniz...

– Bitti efendim bitti. Yalnız onları size nasıl vereceğim? Buldum efendim, ona da çare buldum.

Önlüğümün cebinden mendilimi çıkardım, kirazları içine doldurarak bir çıkın gibi bağladım.

– Mendili hiç merak etmeyin. Gayet temizdir. Şimdi onu yere düşürmeden tutmanızı rica ederim. Bir... İki... Üç... Yakalamıştı...

– Çok teşekkür ederim kızım, dedi. Yalnız ben şimdi mendilinizi nasıl geri vereceğim?

– Ziyamı yok... Size hediyem olsun!

Biraz evvel birbirimizle kavga etmemize az bir şey kaldığı hâlde şimdi ihtiyar komşu ile gülüşüyor, ayrılırken birbirimize el sallıyorduk.

Reşat Nuri GÜNTEKİN
Uygun Okuma Saatim

TATLI DİL (Serbest Okuma Metni)

Mağaza vitrinlerindeki mankenleri bilirsiniz. Hepsi güler yüzlüdür. İçlerinde pek de güzelleri vardır. Ama dilleri olmadığı için soğukturlar. Onlar her ne kadar insan benzeri iseler de **sahici insanları** güzel yapan, sıcak yapan dildir. Ama her dil değil. **Dilin de tatlısı** olmalı. Bir insan, her şeyi tatlı; ama dili acı konuşuyor ise ne yapsa kâr etmez. Öylesinin sevimli, **cana yakın** olmasına imkân yoktur. Çünkü o dil **ağzın içi**nde her dönüşünde **can yakar**, **kalp kırar**, **gönül devirir**. Üstelik **acı dilin zararı** yalnız karşısındakine değildir; kendi sahibini de **dünya güzeli** olsa çirkinleştirir. Nice **güzel insanlar** vardır ki dilleri yüzünden sevilmezler.

Ama **tatlı dil** öyle mi ya? Yılanı deliğinden çıkarır, derler. Yılan pek **insan dilinden** anlamaz ama tatlı dilin neler yapmaya yettiğini anlatmak için herhâlde böyle demişler. Ne kadar öfkeli olursanız olun tatlı dil sizi yatıştırır. En yapmayacağınız işleri size tatlı dille, güler yüzle yaptırır. “Haydi şekerim şunu yapar mısın?” demek başka, “Kalk şunu yap!” demek başkadır. “Kalk şunu yap!” dedikleri zaman “Ne etsem de yapmasam?” diye düşünürsünüz. “Ne diye yapacaktım? Mecbur muyum? Başkası yapsın! Hep bize mi yükleniyorlar? Yapmayacağım işte!” dersiniz. Ortada hiçbir sebep olmasa bile dayatmanın yollarını ararsınız; eninde sonunda yapmaya mecbur olsanız daha iyi yapmaz, baştan savarsınız. Çünkü bu emir size dilin tatlı tarafından gelmemiştir. Bir de: “Haydi şekerim, ne olur, şunu yapar mısın?” dediklerini düşünün. İşleriniz biraz

ters gitmiş, eve yorgun gelip koltuğa henüz sırtınızı dayamış bile olsanız, bu tatlı dil sizi yerinizden kaldırır. İşleriniz **ters gitmişse** “Bunda evdekilerin ne suçu var?” diye düşünürsünüz. Ne kadar yorgun olursanız olun, **ufak bir zahmetin** sizi daha fazla yormayacağına kendi kendinizi inandırmaya çalışırsınız. İçinizden bir kuvvet, bu **tatlı emri** yerine getirmeniz için sizi sanki zorlar. Çünkü tatlı dil suratınıza çarpmamış, kalbinize işlemiştir. **İnsan kalbi** de pek gevrek bir şeydir. Acı dil onu nasıl kırırıverirse tatlı dil de onarır. **Tatlı dilin emrini** o keyifsiz hâlinizle yerine getiriverirsiniz.

“Mademki tatlı dil her kapıyı açan **sihirli bir anahtar**dır, öyle ise ne duruyoruz, dilimizi tatlılaştıralım.” diyen bilmem bulunur mu? Çünkü bu, ha deyince olacak işlerden değildir. Gönülleri fetheden tatlı dil, bütün gücünü gönülden alır. İnsanın dilinin tatlı olması için gönlünün tatlı, iyi olması lazımdır. **Kötü bir adamın** döküleceği tatlı dil, tilkinin kargaya döktüğü tatlı dil gibidir. İnsanı belki **kısa bir zaman için** aldatır ama çabucak da **foyası meydana çıkar**. Hakiki tatlı dil **iyi insanda** olur. **Yüreği merhametle, sevgi ile dolu insanın dili** de kendiliğinden tatlılaşır. İnsan bu **geçici dünyada gönül yıkanın**, kalp kırmanın boşluğunu sezmeli ki en küçükünden en büyüğüne kadar tatlı dille, güler yüzle seslenebilsin.

Şevked RADO
Eşref Saat
(Kısaltılmıştır.)

2. Tema: Atatürk

BUGÜN

Durmadan dalgalanan **şanlı bayrağım**,
Yurdumun en büyük bayramı bugün!
Ufuklar gül açsın, gülsün toprağım,
Yurdumun en büyük bayramı bugün!

Ağaçlar bezensin, dallar süslensin,
Bahçeler donansın, allar süslensin.
Ata'nın geçtiği yollar süslensin,
Yurdumun en büyük bayramı bugün!

Yurt için savaşmak bir **şanlı düğün**,
Yaşamak duygusu her şeyden üstün,
İstiklal sevdası ufkumuzda gün,
Yurdumun en büyük bayramı bugün!

Tarihe sığmayan şanlılar Türk'ündür,
Ölümden korkmayan canlar Türk'ündür,
Bayrağa renk veren kanlar Türk'ündür,
Yurdumun en büyük bayramı bugün!
(...)

Bayrağın altında yatanımız var,
Destanlar kaynağı vatanımız var,
Kanını toprağa katanımız var,
Yurdumun en büyük bayramı bugün!

Uluğ TURANLIOĞLU
Belirli Günler ve Haftalar
haz.: Ahmet KÖKLÜGİLLER
(Kısaltılmıştır.)

BU MİLLETLE NELER YAPILMAZ

Cumhuriyete kavuşmak için nasıl bir yol izlenecekti? Neler yapılacaktı? Atatürk, bu soruların yanıtını halk içinde, halkla birlikte aradı. Bu amaçla kongreler düzenledi. Kongrelere katılanların düşüncelerini dinledi. Onlara, kendi görüşlerini açıkladı. Cumhuriyete giden yolu, halkla birlikte kararlaştırdı. İşte bu kongrelerden birine, Erzurum Kongresi'ne katılmış olanlardan birinin anlattıkları:

Mustafa Kemal Paşa, 3 Temmuz 1919'da Erzurum'a geldi. Yüksek rütbeli subaylarla birlikte, Erzurum'un ileri gelenleri kendisini karşıladılar.

Erzurumluların eski ve güzel bir âdeti vardı. Şehre gelen konukları, Erzurum'un şirin görüldüğü nokta olan Ilıca'da karşılarlar, yoldaşlık ederlerdi. O gün de böyle oldu. Mustafa Kemal Paşa, arkadaşlarıyla birlikte Ilıca'ya gelmişti. Kaplıcanın önündeki söğütlerin gölgesinde oturdular.

Mustafa Kemal Paşa, yurdumuzun içinde bulunduğu durumu anlatıyordu. Bir aralık, gözleri Ilıca'nın batısındaki sırtlara kaydı. Buradan aşağıya doğru, bir adam ağır ağır iniyordu. Mustafa Kemal'in bakışları, bu gelen adama takılmıştı. Herkes o tarafa doğru bakmaya başladı. Az sonra, bize doğru gelen adamın ardından beş on kağrı belirdi. Bunlar kadınlı erkekli, otuz kişilik bir göçmen kafilesiydi. Önde yürüyen adam yaklaşıncaya kadar adamın gür ve ak sakallı, dinç bir ihtiyar olduğunu gördük. İhtiyar, konukların yanına gelince durdu.

Mustafa Kemal Paşa, ihtiyarın hatırını sordu. Sonra aralarında şöyle bir konuşma geçti:

— Ağa, böyle nereden geliyorsun, nereye gidiyorsun?

— Paşam, yıllarca önce düşman gelirken buradan göçmüştüm. Çukurova'da idim. Şimdi de köyüme dönüyorum.

Mustafa Kemal Paşa, bir an durdu, düşündü. İhtiyara, yurdun içinde bulunduğu durumu anlattı. Onun, Erzurum'da sıkıntı çekeceğini belirtmek istedi. Sonra şöyle devam etti:

— Ağa, yoksa oralarda geçinemedin mi?

İhtiyar, hemen şöyle karşılık verdi:

— Hayır Paşam, Çukurova cennet gibi bir yer. Bir eken yüz biçiyor. Bize tarla da verdiler, çayır da. Allah'a şükür, çocuklarım çalışandır da. Nerede olursa olsun ekmeklerini çıkarırlar. Geçimimiz çok iyiydi. Rahattık. Hiçbir sıkıntımız yoktu. Yalnız, şu son günlerde işittik ki düşmanlar Erzurum'u almak istiyorlarmış. Kimin malını kimden alıyorlar?

Bu söz Mustafa Kemal Paşa'yı duygulandırmıştı. Yanındakilere döndü. Onlara şunu söyledi:

— Bu milletle neler yapılmaz!...

Sonra, ihtiyarla vedalaşıp ayrıldı. Aynı gün işe koyuldu. Altı saat süren uzun bir toplantı yaptı. Toplantıda, bize dünyanın durumunu anlattı. Yurdumuzun içinde bulunduğu güçlükleri bir bir açıkladı.

O gün, Mustafa Kemal Paşa'nın yanından çıkarken içimiz rahattı. Onun sözlerinde, sesinde ve gözlerinde kurtuluş ışığını görmüştük. Bu ışık içimizde yerleşmiş, kökleşmişti. Cumhuriyete giden yolu bu ışık aydınlatacaktı...

Atatürk'ü Anmak

haz.: Muammer YÜZBAŞIOĞLU

(Düzenlenmiştir.)

ATATÜRK'ÜN GÖZYAŞLARI

Cumhuriyetin 15. yıl dönümüydü. Bayram, bütün ülkede törenlerle kutlanıyordu. Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk, Ankara'daki törenlere katılmak istemiş, katılamamıştı. Ağır hastaydı, doktorları izin vermemişlerdi. Dolmabahçe Sarayı'nda yatıyordu. O günü Atatürk'ün manevi kızı Sabiha Gökçen şöyle anlatıyor anılarında:

29 Ekim 1938 sabahı... Bütün gayretine karşın, Atatürk yatağından kalkamadı. Durumu çok ağırdı. Yanına gittim. Beni görür görmez ilk sözü şu oldu:

— Bugün bayram, Cumhuriyet Bayramı.

Sesi titriyordu. Anlatılması güç bir acı vardı sanki sesinde. Yüzü her zamankinden daha solgundu. Elleri, bal mumu rengini almıştı. Gözlerinin etrafındaki mor halkalar birer derin kuyu andırıyordu. Deniz mavisi gözleri, sanki laciverte dönüşmüş gibiydi.

Akşama doğru gençler bayram kutlamasından dönüyorlardı. Kuleli Lisesi öğrencileri, öteki lise öğrencileri, gençler vapurlara dolmuş, Dolmabahçe Sarayı'nın önüne gelmişlerdi. Ata'yı görmek istiyorlardı. "Yaşasın Atatürk, Yaşasın Cumhuriyet!" sesleri ortalığı inletiyordu. Bir ara hep birlikte Onuncu Yıl Marşı'nı söylemeye başladılar.

Türk'üz, cumhuriyetin göğsümüz tunç siperi!

Türk'e durmak yaraşmaz, Türk önde Türk ileri!

Gençler coşmuşlardı. "Atatürk! Atatürk! Atatürk!" diye bağırıyor, onu görmek istiyorlardı. Sesler dalga dalga yükseliyor, Atatürk'ün yattığı odayı dolduruyordu.

Odaya, Atatürk'ün doktoru Neşet Ömer Bey ile yaveri Salih Bozok girdiler. Atatürk, onlara baktı. Yüzünde tatlı bir ifade belirdi. Sonra yanına çağırdı. Onlara:

— Duyuyor musunuz, diye sordu.

— Duyuyoruz Paşam, dediler.

— Bunlar bizim gençlerimiz, bizim gençlerimiz, dedi.

— Evet Paşam, bizim gençlerimiz, dediler.

— Cumhuriyeti emanet ettiğim gençlerimiz, dedi.

— Evet Paşam, dediler.

— Ne gür sesleri var!.. Güçlü, inançlı bir nesil yetişiyor. Bu neslin heyecanı, yurt ve bayrak aşkı köreltilmemelidir. Böyle olursa dünyanın en büyük, en mutlu ülkesi biliniz ki Türkiye olacaktır, dedi.

— Onu köreltmeye kimsenin gücü yetmeyecektir Paşam, dediler.

— Ama bunu isteyenler çıkacaktır! Tarihe bakın, ulusların mutluluğuna, esenliğine gölge düşürecek kötü niyetlilerin çıktıklarını görürsünüz, dedi.

— Fakat Paşam, onlarda sizin attığınız temel var, dediler.

Gençlerin sesi durmak bilmiyordu. "Atatürk! Atatürk! Atatürk!" sözcükleri ortalığı inletiyordu. Atatürk dayanamadı:

— Bu çocukları görmek istiyorum... Buraya kadar geldiklerine göre hiç olmazsa onlara bir el sallamalıyım, dedi.

Doktorlara göre kıvıldamaması, hareket etmemesi gerekiyordu.

— Fakat, dediler.

— Nedir fakat, dedi.

Bunu çok sert bir biçimde söylemişti. Hemen pencerenin önüne bir koltuk koydular. Atatürk bu koltuğa oturdu. İşte o zaman kıyamet koşturdu dışarıda. Onu gören gençler çığınca alkışlıyorlar, ellerindeki bayrakları sallıyorlardı. Görülecek bir manzaraydı. Birden gözleri doldu. Gözyaşları yanaklarından aşağı damlıyordu. Nice zorlukları yenmiş, düşmanları dize getirmişti. Bu büyük insan, büyük kumandan cumhuriyeti emanet ettiği gençlerin sevgisi karşısında ağlıyordu. Ulusunu, gençlerini buradan eliyle selamladıktan sonra,

— Yoruldum, dedi. Çok çabuk yoruluyorum. Beni lütfen yatağıma yatırınız. Onları gördüm ya, çok mutluym...

Yatağına yatırıldı...

Sabiha GÖKÇEN
Atatürk'le Bir Ömür
haz.: Oktay VEREL
(Düzenlenmiştir.)

ÜLKEMİZDE CUMHURİYET (Serbest Okuma Metni)

Mustafa Kemal Paşa, Samsun'a çıktıktan sonra Erzurum ve Sivas toplantılarını yapmış ve Ankara'ya gelmişti. Başlatacağı Kurtuluş Savaşı'na halk desteğini sağlamak için Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni açmıştı. Her ilden gelen Milletvekilleri, onu Meclis Başkanı olarak seçmişlerdi.

Savaş zaferle sonuçlanınca devletimiz bir süre, 23 Nisanda kurulan Büyük Millet Meclisi adına yönetildi. Ancak bunun bazı zorlukları çıktı ortaya. Bu zorlukları aşmak için Mustafa Kemal Paşa, çoktandır kafasına koyduğu cumhuriyet yönetimine geçmek istedi.

28 Ekim 1923 günü Mustafa Kemal Paşa, İsmet İnönü ile birlikte bazı silah arkadaşlarını Çankaya Köşkü'ne davet etti. Düzenlediği toplantıda onlara “Yarın cumhuriyeti ilân edeceğiz.” dedi. O gece bazı hazırlıklar yapıldı.

(29 Ekim 1923'te Büyük Millet Meclisi toplandı ve Anayasa'mızın birinci maddesine, “Türkiye Devleti'nin hükümet şekli cumhuriyettir.” fıkrası eklendi ve oylanarak kabul edildi.) Arkasından da cumhurbaşkanı seçimi yapıldı. 158 oyla Mustafa Kemal Atatürk, Türkiye Devleti'nin ilk cumhurbaşkanı seçildi.

Cumhuriyetin ilanı ve Atatürk'ün cumhurbaşkanı seçilmesi, top atışlarıyla selamlandı ve yurdun her yerinde coşkulu şenlikler yapıldı.

O günden beri, 29 Ekim ülkemizde ulusal bayram olarak kutlanıyor.

Mustafa Kemal Atatürk, yurdumuzu düşmanlardan kurtaran, devletimizi kuran ve bizlere cumhuriyeti armağan eden en büyük devlet adamı ve Türk halkının önderidir. “Cumhuriyeti biz kurduk, onu yaşatacak sizlersiniz.” diyen Mustafa Kemal Atatürk, vasiyeti olarak cumhuriyeti, Türk gençlerine emanet etmiştir.

Biz, Türk ulusu olarak Atatürk'ün bize verdiği bu mesajı hiçbir zaman unutmayacağız.

Cumhuriyeti korumak ve kollamak, her zaman bizim en kutsal görevimiz olacaktır.

İbrahim ŞİMŞEK
Ulusal Bayramlar ve Atatürk Haftası

KIRK ASIRLIK TÜRK YURDU (Serbest Okuma Metni)

1923 yılı Martının 15. Pazar günüydü. Atatürk, Adana istasyonunda trenden inmiş, sağı solu dolduran halkın coşkun alkışları ve “Yaşa, var ol!” sesleri arasında yaya olarak şehre giriyordu.

Yarı yolda karalar giymiş olan bir kadın kalabalığı göze çarptı. Sonra kalabalığın arasından, ellerinde pankart taşıyan dört genç kız çıktı. Atatürk'ün önünde durdular. Arkalarından bir kız daha görüldü ve o da Atatürk'ün önünde durdu. Yalvaran bakışlarla konuşmaya başladı. Bu genç kızın şahsında henüz esir bulunan İskenderun'la Antakya'nın Türk olan bütün halkı: “Bizi de kurtar!” diye yalvarıyordu.

Herkesin gözleri yaşarmıştı. Hiçkırıklarını tutamayanlar vardı.

Atatürk'ün de gözleri nemliydi. Başı eğilmiş gibiydi. Genç kızın konuşması bitince alını yükseldi. Mavi gözlerinde ve pembe yüzünde bir çelik parıltısı görüldü. Her kelimesi üzerinde kuvvetle durarak:

— Kırk asırlık Türk yurdu yabancı elinde kalamaz! dedi.

On altı yıl sonra Hatay davasının en heyecanlı günlerinde hasta ve bitkin olmasına ve doktorların mutlak istirahat önerisine karşın, Hatay'a yakın olmak için tekrar Adana'ya gitti...

Dört saat ayakta durmak ve çalışmak gibi olağanüstü bir dayanıklılık gösterdi. Hatay kurtuldu. Fakat Atatürk'ü kaybettik.

İsmail Habib, bu konuyu şöyle tamamlar:

— Hatay, Hatay!... Seni kurtaran aynı zamanda senin şehidin oldu!

Zafer YURT
Atatürk'ten Anılar

3. Tema: Sağlık ve Çevre

ORMAN TÜKENİRSE

Her şey birkaç saat içinde olupbitti. Önce bir yağmur boşandı, sonra da dağlardan köye, yaman bir sel geldi. Önüne ne çıktıysa alıp götürdü. Evlerle birlikte bütün eşyalar da selle gitti.

Bunun üzerine köylüler toplandılar.

— Bu böyle olmaz, dediler. Bu iş böyle gitmez. Bu bizim köy, bahtsız bir köy. Çünkü iki dağ arasında. Yağmur boşandı da sel indi mi her şeyimizi sele veriyoruz. Bir şey yapmamız gerek.

Bir genç:

— Alıp başımızı gidelim, dedi. Büyük şehirlere gidelim. Oralarda iş yok mu? İş bulur çalışırız.

Bir ihtiyar:

— Olmaz öyle şey, dedi. Evden, yurttan ayrılmak kolay değil. Herkes bırakır giderse köy kime kalacak? Şu güzel dağ, şu güzel tepeler, şu bahçeler ne olacak? Bu köyü bırakamayız, başka yerlere gidemeyiz.

Bir başka genç:

— Her yıl sel geliyor. Emeklerimiz boşa gidiyor. İnsan nerede olsa çalışır, nerede olsa karnımı doyurur, dedi.

İhtiyar adam kızdı:

— Sen ne diyorsun oğul, dedi. Senin dediğin, insanoğluna yakışmaz. Köyde kalacak, hep birlikte sele karşı savaşağız, bize bu yakışır.

Köylüler arasında en yaşlısı Koca Hasan'dı. Koca Hasan dedi ki:

— Bundan yıllarca önce bu köyde, sel nedir kimse bilmezdi. Ama o zamanlar köy böyle değildi. Dağlar, bayırlar, tepeler hep ormandı. Her yan yeşillik içindeydi. Daha sonra o kesti, bu kesti; yavaş yavaş orman tükendi. Dağlar, tepeler, bayırlar kelleşti. Böylece olanlar bize oldu. Artık yağmur yağdı mı ardından da sel geliyor.

Şimdi yapacağımız bir iş var. Köyü ağaçlandıracağız. Dağlara, tepelere, bayırlara bol bol ağaç dikeceğiz. Başka çaremiz yok.

Koca Hasan sustu. Herkes ona hak verdi. Ertesi gün bütün köylü ağaç dikmeye başladı.

Orhan ASENA

Belirli Günler ve Haftalar

haz.: Z. Pınar SALAN

(Düzenlenmiştir.)

DERİNLİKLERDE YAŞAM

Suda yaşam nasıldır? Hangi ilginç bitki ve hayvanlar vardır? Bunlar arasında nasıl bir ilişki bulunmaktadır? Bu ve benzeri birçok sorunun yanıtı için bilim insanları bazı araştırmalar yapmışlar.

Bilim insanları araştırmalarının birinde, bir su kaplumbağası yakalayıp üzerine kamera yerleştirmişler. Bu kaplumbağaya da bir ad vermişler: Yeşil. Yeşil'in yolculuğunu kamera aracılığıyla izleyerek sudaki yaşamın ve denizaltı dünyasının kimi ilginç yönleri hakkında bilgi edinmeyi hedeflemişler. İncelemelerini bir rapora dökmüşler. Şimdi bu rapordan bazı bölümler okuyalım:

Su kaplumbağası Yeşil, yumurtalarını gömdüğü sıcak kumsalı yavaş yavaş geçip denize doğru ilerledi. Daldı, derin sulara doğru yöneldi. Derin bir soluk alıp ciğerini hava ile doldurdu. Bu havayla su altında beş saat kalabilecekti. Bu yolculuk Yeşil'i çok heyecanlandırıyordu.

Sonunda Yeşil, su altındaydı. Uzaktan kocaman bir balık Yeşil'e doğru yaklaşıyordu. Yeşil, güvenli bir yer aramaya başladı. Oysa gelenler küçücük balıklardı. Kendi kendine "Yanlış alarm!" derken geçen baraküda sürüsünü paletiyle selamladı. "Uzaktan sanki tek balık gibi görünüyorlar." diye düşündü. Baraküdalar sanki bir müziğin ritmine uymuş dans ediyorlardı. Hepsi aynı anda sola dönüyor, sağa kıvrılıyordu. Aynı anda kuyruk sallıyorlardı. Büyük balıkların aklını karıştırıyor, onlara yem olmaktan kurtuluyorlardı.

Baraküdarları geçen Yeşil, biraz daha dibe daldı. Burada denizgülleri vardı. Rengârenk bir çiçek bahçesini andırıyordu. Bir balığın ona yaklaştığını gördü. “Ama, ama!” demeye kalmadan denizgülü vantuzuyla balığı yakaladığı gibi götürdü. Denizgüllerinin vantuzlarından kaçmak, bir kaplanın pençesinden kurtulmak kadar zordur.

Denizin derinliklerindeki yaşam, alışılmışın dışındaki paylaşımlarla insanı şaşırtmaya devam ediyordu. Bunlardan biri de palyaço balıklarının, denizgülünün düşmanı olan kelebek balığını avlamasıdır. Onlar da denizgüllerinin vantuzlarına kendilerini siper etmiş, büyük balıktan saklanıyorlardı.

Yeşil; palyaço balıklarını geçti, mercan kayalıklarına yöneldi. Bu kayalıkları su kaplumbağaları çok sever çünkü mercan kayalıkları, çeşitli canlıları içinde barındırır. Buralarda dev katırtırmakları, süngerler, denizkestaneleri, istiridyeler ve bin bir çeşit balık bulunur.

Yeşil, bir süre balıkları izledi. Daha sonra mercan kayalıklarında ağır ağır hareket etti. Kayalıkların yanından geçerken gördüğü süngerlere yöneldi.

Yeşil, süngerlerle karnını doyurdu. Yanında başka arkadaşları da vardı. Onlar dururken o yüzeye yükseldi ve kafasını sudan çıkarıp derin bir nefes aldı. Yeniden daldı. Derinlere doğru hızla yüzdü. Yine kayalıklara, arkadaşlarının yanına yöneldi. Kayaların arasına girdi. Kameranın hep aynı yeri göstermesinden hareket etmediği anlaşılıyordu. Kayaların arasında kendini kaybettirmiş, dinleniyor olmalıydı.

Hareketsiz kamerada bir süre sonra kocaman ve beyaz bir köpek balığı belirdi. Yeşil’e kısa sürede yaklaştı. Onun koca cüssesine tutunmuş pilot balıkları seçilebiliyordu. Köpek balığının onların kılına bile dokunmadığı görünüyordu.

Yeşil’in su altındaki yolculuğuyla ilginç hayatlar gördük. Yerküredeki sularda daha nice ilginç hayatlar var. Örneğin, Hint Okyanusu’nda yaşayan taş balığı, sırt dikenlerindeki zehiri ile bir insanı kolaylıkla öldürebilir. Omurgasız hayvanlar arasında en karmaşık beyne sahip ahtapotlardır. Denizatları ise yumurtalarını eşinin karnına bırakır.

Kocaman maviliklerde çok ama çok ilginç bir yaşam vardır.

Su Canlıları
Dilsaz KOCATÜRK-Dilek MOLBAY
(Kısaltılarak düzenlenmiştir.)

RÜZGÂR

Şimdi bir rüzgâr geçti buradan,
Koştum ama yetişemedim.
Nerelerde gezmiş tozmuş,
Öğrenemedim.

Besbelli, denizden çıkıp
Kıyıları boyunca gitmiştir,
Tuz kokusu, katran kokusu, ter kokusu,
Yüreğini allak bullak etmiştir.

Sonra başlamış tırmanmaya dağlara doğru,
Bulutları koyun gibi gütmüştür.
Okşayıp otları yaylalarda,
Büyütmüştür.

Köylere de uğradıysa eğer,
Islak, karanlık odalarda beşik sallamıştır.
Güneş altında çalışanlara,
İmdat eylemiştir.

...

Kentlere de uğramış ki yanımdan geçti,
Haşhaş çiçeğine benzer kızlar görmüştür.
Bir gülüş, bir tel saç, allık, pudra,

Alıp gitmiştir.

Şimdi bir rüzgâr geçti buradan,
Koştum ama yetişemedim.
Sorsaydım söylerdi herhâlde,
Soramadım.

Cahit KÜLEBİ
Çağdaş Türk Şiirleri Antolojisi
haz.: Mehmet FUAT
(Düzenlenmiştir.)

SON MARTI (Serbest Okuma Metni)

O gün de her gün olduğu gibi, iş çıkışından sonra parka gitmiştim. Burası, yaşadığım kentin apartmanlar arasına sıkışmış, küçük bir parkıydı. Kentin kirliliği vardı. Park, mavisini yitirmiş bu denizin, yakınlarında bir yerdeydi.

Kentin tek akasya ağacı bu parktaydı.

Parkta yalnız bu ağaç vardı. İnsanlar ağaçları önemsememeye başlayınca ağaçlar da birer birer hastalandılar. Artık kimse onlara güzel sözler söylemiyordu. Sevilmediklerini ve istenmediklerini düşünmeye başladılar. Unutulmanın acısıyla daha fazla yaşayamadılar. Kurudular ve öldüler.

Akasyanın tozlu yaprakları vardı. Her yeni gelen bahar, dallarını daha geç yeşillendiriyordu. Hep, bir sonraki baharda, onun kurumuş olabileceğini düşünerek korkuyordum. Zayıf ve çelimsizdi. Tek dostu bendim. Her akşamüzeri onu görmeye gidiyor, ona şarkılar söylüyordum. Onu seviyordum ve yaşamasını istiyordum. Eğer o da kurursa bu kentteki çocukların sonsuza değin, akasya ağacı göremeyeceğini düşünüyordum. Bu beni çok korkutuyordu. Söylediğim şarkılarla, onun yalnızlığını ve umutsuzluğunu gidermeye çalışıyordum.

...

Yine bir gün tam ona şarkılar söylerken birden arımdan bir ses duydum:

– Ne kadar güzel şarkı söylüyorsun!..

Başımı çevirdim ve yaşlı bir martıyla göz göze geldim. Çok şaşırmıştım. Kentte hiç martı kalmadığını sanıyordum.

Emin olmak için:

– Çocukluğumun martılarına benziyorsun! Sanırım sen de bir martısın!.. dedim. “Evet” anlamında sevgiyle gülümsedi.

Yıllar sonra bir martı görebilmiş olmanın sevinciyle:

– Seni görünce çocukluğumun o güzel günlerini anımsadım. O zamanlar çocukların şarkılarında, oyunlarında kuşlar ve ağaçlar olurdu. Gökyüzüne baktığımızda parıldayan bir güneş görürdük. Ağaçlar ve kuşlar henüz vardı ve bu deniz o zamanlar masmaviydi. Yalnız değildik ve her şey daha güzeldi, dedim.

Yaşlı martı, gri gökyüzüne bakarak konuştu:

– Ben de o zamanlar, çocukların başları üzerinde uçardım. Kanatlarım, onların rüzgârda uçuşan saçlarına değdi. Gençtim. Tüylerim parlak, kanatlarım gergin ve diri. Güneşin battığı yere kadar uçabilir, kanatlarımı akşamın bulutlarına sürebilirdim. O zamanlar gökyüzü ile deniz arasındaki en mutlu martı bendim. Ama şimdi... Bu denizin tek martısıyım. Halkım, yıllar önce bu kirlenmiş denizi terk etti. Okyanusun ötesine, kendilerine yeni sular aramaya gittiler. Ben, onlarla bu uzun yolcuğa çıkmayacak kadar, bu denizi seviyordum. Onun büsbütün yalnız kalmasına dayanamazdım. Birilerinin kalması gerekiyordu ve ben kaldım. İnsanlar, bu denizin sularını kirllettiler. Balık ve yosunların tümü öldü. Şimdi, onunla ilgilenen yalnız ben varım. Günde iki kez, ölgün suların üzerinde, şöyle bir uçuyorum. Uçarken yaşlı gövdemi, bir kez asitli sularına değdiriyorum. Bu kanatlarıma çok acı veriyor. Ama ona hiçbir şey belli etmemeye çalışıyorum. Çünkü, bu ona, az da olsa bir yaşama sevinci veriyor. Eğer bundan acı duyduğumu anlarsa bu küçük mutluluğunu da yitirir. İşte benim öyküm bu. Günlerdir bu parka geliyorum ve akasyaya söylediğim

o güzel şarkıları dinliyorum. Kim olduğunu, ne iş yaptığını bile bilmiyorum. Ama seni seviyorum. Çünkü, bu **kocaman kentin tek akasya ağacının**, yalnız sen farkındasın.

Bu sözler beni çok duygulandırdı:

– Sevgili Martı, dostluğun, beni bu **kentin en mutlu kişisi** kılacak. Bundan böyle uçabildiğini bilmek, bana sevinç verecek. Ne zaman gökyüzüne bakıp seni düşünsem, yüreğinin atışını, **kalbimin yanında** hissedeceğim. Mesleğime gelince. Ben bir doktorum. Oysa, çocukluğumda uçurtmacı olmak istemiştim. O zamanlar, **gökyüzünün en uzak yıldızları**na gidebilecek uçurtmalar yapmayı düşlerdim. Fakat büyüdüğümde uçurtmacılıkla ilgili bir okulun olmadığını öğrendim. Sonra doktor oldum. Artık, uçurtma yapmayı da unuttum. Şimdi yazar olmak ve bu **kentin çocukları** için bir **masal kitabı** yazmayı düşünüyorum. Masallarla büyümüş çocukların, bir gün bu denize **eski mavi rengini** vereceklerine; **güzel bir dünya** kuracaklarına inanıyorum. İşte o gün, çocukların söylediği **şarkıların konusu** değişecek; ağaçların yeniden dirilip, çiçeklendiğini göreceğiz. Sen, artık benim dostumsun. Bu güzel günler için birlikte çalışalım. Birçok şey duydun, bir çok şeye tanık oldun. Bunları bana anlat, ben de yazayım. Masallarımız, onlara **güzel bir dünyanın varlığını** duyursun. Büyüsünler ve o dünyayı geri getirsinler. Benim öyküm de bu, sevgili Martı! Önceleri tek dostum akasyaydı. Şimdi sen de varsın. Bundan böyle, iki dostum olduğu için, iki kez mutluyum, dedim.

Martının solgun gözleri renklendi:

—Doktor, dedi. “**Son nefesimde** bile, böyle güzel sözlere inanabilirim ve savaşılabirim. Gök ile **deniz arasında** uçabildiğim sürece, sana olanları anlatacağım. Sen de bunları yaz! Ama şimdi gitmeliyim doktor!.. Kanatlarımı **denizin solgun sularına** değdirip ona yaşadığımızı anımsatmalıyım. Biliyorsun o çok yalnız ve suları çok derin.”

Ahmethan YILMAZ
Karanfilli Dev Amca
(Kısaltılmıştır.)

KARA TOPRAK (Serbest Okuma Metni)

Dost dost diye nicesine sarıldım,
Benim **sadık yârim kara toprak**tır.
Beyhude dolandım boşa yoruldu,
Benim sadık yârim kara topraktır.

Nice güzellere bağlandım kaldım,
Ne bir vefa gördüm ne fayda buldum,
Her türlü isteğim topraktan aldım,
Benim sadık yârim kara topraktır.

Koyun verdi, kuzu verdi, süt verdi,
Yemek verdi, ekme verdi, et verdi,
Kazma ile döğmeyince kıt verdi,
Benim sadık yârim kara topraktır.

Adem'den bu deme neslim getirdi,
Bana **türlü türlü meyva** yetirdi,
Her gün beni tepesinde götürdü,
Benim sadık yârim kara topraktır.

Karnın yardım, kazmayınan belinen,
Yüzün yırttı, tırnağınan elinen,
Yine beni karşıladı gülünen,
Benim sadık yârim kara topraktır.

haz.: Gülağ ÖZ
Bütün Yönleriyle Âşık Veysel
(Kısaltılmıştır.)

4. Tema: Değerlerimiz

SÖYLEŞEREK ÖĞRENME

Hacivat: Karagöz'üm, iki gözüm, gel seninle söyleşelim.

Karagöz: Ne var Hacivat? Hangi dağda kurt öldü? Sen benimle konuşur muydun?

Hacivat: Şiirin, tarihin babası sayılan kişiler nerede yaşamışlardır, bilir misin?

Karagöz: Haa, Hacivat'ım ne bilirim ya... Söyle de öğrenelim.

Hacivat: **Şiirin babası**, İzmirlidir; **tarihin babası** Herodot, Bodrumludur.

Karagöz: Ben de Bursalıyım, ne olacak?

Hacivat: Karagöz'üm, iki gözüm, sen hiç fabl okudun mu?

Karagöz: Hayır Hacivat'ım, okumadım. Sen bu soruları bırak da akşam bize yemeğe gel.

Akşam yemekte kuzu kapama var.

Hacivat: Hem güldüren hem düşündüren **hayvan masalları** vardır ya; onun babası Ezop'tur.

Karagöz: Haa, akşam evde kuzu kapamanın yanında acılı ezme de var.

Hacivat: Ezme değil Karagöz'üm, Ezop. Ezop, 2600 yıl önce Bandırma'da doğdu. Onun masalları bugün bile anlatılır. Bak sana da bir fabl sunayım da dinle:

Tavşan, ne zaman kaplumbağayı görse onunla, **kısa bacaklı** olduğu ve yavaş yürüdüğü için dalga geçermiş.

Sonunda kaplumbağa bu alaylara ve dalgalara dayanamamış ve bir gün **tavşanın karşısına** dikilip:

— Dünyanın en hızlı koşan hayvanı sensin zannetme. Ben senden daha hızlı koşabilirim, demiş.

Tavşan, bir kendine bakmış bir de kaplumbağaya ve başlamış gülmeye. Çünkü **kaplumbağanın sırtı**ndaki kabukla ve kısacık bacaklarıyla kendisini geçmesi imkânsızmış.

Tavşanın güldüğünü gören kaplumbağa:

— Seni geçeceğime inanmıyor musun yoksa? İstersen yarışalım. Kim kimden hızlı koşuyormuş görelim, demiş.

Tavşan, sonuçtan emin bir şekilde yarışma teklifini kabul etmiş ve yarışa başlamışlar. **Yarışın yarısını** tamamlayan tavşan, içinden, "Nasıl olsa ben onu geçerim. Biraz dinleneyim, sonra uyanıp bir koşuda kazanırım yarışmayı." deyip sırtüstü uzanmış bir **ağacın gölgesine**.

Kaplumbağa yarışmayı kazanmak için var gücüyle çalışmış. Bu uğraşın sonunda da bitiş yerine tavşandan önce gelmiş. Tavşan uyanıp da kaplumbağanın birinci olduğunu görünce hatasını anlamış ve bir daha, "En hızlı ben koşarım." diye böbürlenmemiş.

Karagöz: Ay, valla çok hoşuma gitti. Ben de **Ezop Masalları** adlı kitabı alıp okuyayım. Hatta bizim hanıma, çocuğa da okuyayım.

Hacivat: Sen dur, hele bir de Akşehir'de yaşamış Nasrettin Hoca'mız vardır. Fıkralarını tüm Anadolu hatta tüm dünya bilir.

Karagöz: Haa, bak bu kişiyi bilirim, onu kim tanımaz! Onun fıkralarından birini de ben sana anlatayım. Bak, dinle:

Hoca, bir aralık yumurtanın dokuzunu bir akçeye toplar, pazarda onunu bir akçeye satarmış.

Bir gün sormuşlar:

— Yahu, bu ne biçim ticaret?

Hoca cevap vermiş:

— Müşterilerin bana hücumunu görmüyor musunuz? Bundan iyi keyif mi olur? **Dostlar alışverişte görsün**, bu bana yeter.

Hacivat: Hay, ağzına sağlık Karagöz'üm.

Hülya GÖKPALA
(Bu kitap için yazılmıştır.)

KELOĞLAN'IN DİLİYLE

Aradan yıllar geçti. Anamı, köyümü özledim. Köyümün dağları, toprakları burnumda tüter oldu. “Varayım, köyümü, anamı bir yol daha göreyim.” diyerek yönümü ülkemden yana çevirdim. Kervanlardan birine katıldım, kona göçe yol almaya başladık.

Gide gide kervanımız görkemli bir kente ulaştı. Sokaklar adam doluydu. Bağırın, çağırın, gülen, ağlayan belirsizdi. Her yerde büyük bir hazırlık göze çarpıyordu. Sorduk, öğrendik ki ertesi gün o ülkenin kurtuluş bayramı kutlanacaktı. Yarışlar, gösteriler, şölenler düzenlenecekti. Bizi de davet ettiler.

– Kalın, eğlencemize katılın, dediler.

Kervancıbaşı, kalma kararını verince sevindik, bir hana yerleştik.

Sabahın erken saatlerinde gürültüler uyandırdı hepimizi. Gösteriler başlamıştı. Biz de koşup halkın toplandığı alana vardık. Açılıştan sonra yarışlar başladı.

Önce eşek yarışı yapıldı. En arkada kalan eşeğin binicisine armağanlar verildi. Halk gülmekten yerlere yattı. Ardından sıra çuval, yoğurt yeme, deve koşusu gibi yarışlara geldi. Bütün bu yarışlar hepimizi güldürdü, eğlendirdi.

Öğleden sonra, başı güneşte pırıl pırıl yanan iri kıyım bir adam çıktı ortaya. Başladı dolaşmaya. Bu yiğitle karşılaşacak bir kel aranmış, ama bulunamamış. Birden padişahın askerleri beni gördüler, aman zaman dememe fırsat bırakmadan yaka paça alana sürüklediler. Kel yiğidin yanında, küçücük kaldım. Halk gülmekten kırıldı geçti. Peşrevden sonra yiğit üstüme yürüdü, sıksa suyumu çıkaracaktı gibi geliyordu. Beni tutmak isterken iri bacaklarının arasından sıyrıldım, kaçtım. Belimdeki uçları düğümlü kuşağımı hemen çıkardım, savurdum. Kuşağın düğümleri kel kafalının bacaklarına doluştu, onu düşürdü. Uzun kuşağı, adamın boynundan geçirdim, bir kördüğüm attım, üstüne çıkıp oturdum.

Halk beni alkışladı, alkıştan yer gök inledi. Öte yandan padişah, en yiğit adamının böyle yenik düşmesine, üstelik halkın beni alkışlamasına öfkelenmesin mi? Atına atladığı gibi geldi, başıma dikildi:

– Beni rezil ettin Keloğlan, en yiğit adamımı oyuna getirdin, diyerek atını üzerime sürdü.

At geldi, yanımda şaha kalktı. Padişahı üstünden attı, savurdu. Sonra da başını omzuma dayadı, kişnedi. O zaman atı tanıyiverdim. Anamın yoksulluktan satmak zorunda kaldığı benim sevgili doru kısrakımdı bu. Hemen üstüne atladım, sürdüm. Alan alkıştan kırılıyordu.

– Gitme Keloğlan. Dön geri! Dön geri!

Dönmedim. Daha da hızlı sürdüm atımı. Doru kısrak binicisini bulmuş uçuyordu.

Ahmet UYSAL
Keloğlan'ın Diliyle
(Düzenlenmiştir.)

VATAN

Bir gün gelir başka yerler gezersen,
Gönlünde bir yabancılik sezersen,
Annesinden ayrı düşen bir yavru
Gibi sızlar küçük kalbin; işte bu

Vatan sevdasıdır. Bu söze inan.
Hepimizin annesidir bu vatan.
Uzaklardan dönüyorken vatana,
Rüzgâr bir hoş koku getirir sana.

Dalgaların lisanından anlarsın,
İstersin ki gemi uçsun, yaklaşsın.
Bir minare gözükürken sislerden,
Kalbin taşar içindeki hislerden.

Mavi gökler, yeşil sular, şehirler,

Bize şeref fısıldayan nehirler,
Uyan diye uğıldayan korular...
Düşün yavrum bu yerlerde neler var?
İşte senin bu mübarek memleket,
Annen gibi onu sev de hizmet et.
...

İbrahim Alâattin GÖVSA
Şiirlerle Türkiye
haz.: Hüseyin TUNCER
İsmet ALPASLAN
(Kısaltılmıştır.)

OĞUZ KAĞAN DESTANI (Serbest Okuma Metni)

... Oğuz Kağan'ın yanında ak sakallı, kır saçlı, oldukça zeki bir veziri vardı. Bu vezirin adı Uluğ-Türk'tü. Girdiği bütün savaşlarda çarpışmalarda her zaman yanında idi. Uluğ Türk, bir gün rüyasında bir altın yay ile üç gümüş ok gördü. Altın yay, gün doğusundan gün batısına kadar uzanıyordu. Üç gümüş ok ise kuzeye doğru gidiyordu. Bu rüyadan oldukça etkilenen Uluğ Türk rüyasını Oğuz'a anlattı ve sonra dedi ki:

— Ey Oğuz, senin ömrün hoş olsun. Şunu bilmelisin ki Allah bütün yeryüzünü ve gökyüzünü sana ve senden sona gelecek olan nesline bağışladı. Sen düşmanların hilesine kanıp birbirine düşmüş halkı derleyip toparladın, bir araya getirdin. Türk milleti senden gördüğü ve öğrendiği dürüstlüğü, mertliği bütün insanlara öğretecek gittiği her yere götürecektir. Sana gelince artık Allah'a sığınma zamanın yaklaşmaktadır.

Oğuz Kağan Uluğ Türk'ün sözlerinden ne söylediğini anlamıştı:

— Peki şimdiye kadar kime sığındığımızı zannediyordun ki, diyerek koca bilgini cevapladıktan sonra oğullarını yanına çağırıldı.

Oğulları yanına gelip sıralandılar. Bir yanında Gün, Ay, Yıldız diğer yanında ise Gök, Dağ, Deniz yer almıştı. Onlara şöyle buyurdu:

— Oğullarım, gönlüm avlanmak istiyor. Ne var ki yaşlandığım için gücüm buna yetmiyor. Bu nedenle sözüme kulak verin ve dediklerimi aynen yapın. Büyük oğullarım; Gün, Ay, Yıldız! Sizler doğuya gidin. Küçük oğullarım; Gök, Dağ, Deniz! Sizler de batıya gidin, dedi.

Oğuz'un büyük oğulları doğuya; küçük oğulları ise batıya gittiler.

Gün, Ay, Yıldız ava çıktıktan sonra av avladılar. Daha sonra buldukları bir altın yayı getirip babalarına verdiler. Gök, Dağ, Deniz de batıya doğru gidip orada çok av yakaladılar. Sırtları pek karınları tok, buldukları üç gümüş ok ile geri döndüler ve buldukları gümüş okları babalarına verdiler. Oğuz Kağan pek sevindi, mutlu oldu. Yayı üçe bölerek her bir parçasını büyük oğullarına dağıttı, söyledi:

— Ey büyük oğullarım! Yay sizlerin olsun, yay gibi olup okları göğe kadar atın, dedi. Okları da küçük oğulları arasında paylaştırıp söyledi:

— Ey küçük oğullarım! Okları size verdim. Yay oku atar sizler de ok gibi olun, dedi. Büyük kurultay toplanmıştı. Oğuz Kağan, büyük ala gölgelikli kıl çadırını, alanın en orta yerine kurdurmuştu. Türkelinde ne kadar ileri gelen beyler, hanlar varsa hepsi toplanmış, hepsi itaat etmişti.

Oğuz Kağan, kurultaya katılanların görüşlerini aldıktan sonra, çadırının sağ yanına kırk kulaç uzunluğunda bir ağaç diktirmişti. Bu direğin üzerine bir altın tavuk yerleştirerek altına da bir ak koyun bağlattı. Sol yanına da kırk kulaç uzunluğunda bir başka direk diktirmiş, bunun üzerine ise bir gümüş tavuk koydurmuş altına ise kara bir koyun bağlatmıştı. Sağ yanına Bozokları yani, Gün, Ay Yıldız'ı, sol yanına ise üç okları yani; Gök, Dağ, Deniz'i almıştı. Arkasında ise, Uluğ Türk ayakta bekliyordu.

Bu öyle bir şölendi ki bu güne kadar, böylesi ne görülüş, ne de duyulmuştu. Kırk gün, kırk gece yenilip içildi. Daha sonra Oğuz Kağan yurdunu oğulları arasında paylaştırdı:

— Ey oğullarım! Ben çok yaşadım. Çok savaşlar gördüm. Çok kargı ve çok ok attım. At üstünde çok yol aldım. Düşmanlarımı ağlattım. Dostlarımı güldürdüm. Allah'a olan borcumu ödedim. Şimdi sizlere yurdumu bırakıyorum.

Suat KARADAĞ
Oğuz Kağan Destanı
(Kısaltılmıştır.)

NASRETTİN HOCA'NIN KÖYÜNDE (Serbest Okuma Metni)

Ankara'dan Eskişehir'e yolunuz düşerse Sivrihisar'a varmadan yol üzerinde bir benzinlik vardır. Benzinliğin önünde yüksekçe bir kaideye oturtulmuş Nasrettin Hoca heykeli görürsünüz. Hoca, "Bozoğlan" diye adı geçen eşeğin üzerinde güler yüzle, karşı yamaçlardaki bir köyü seyrediyor.

Nasrettin Hoca heykelinin burada ne işi var, diyemezsiniz. Az ötedeki bayırın altında Nasrettin Hoca'nın doğup büyüdüğü Hortu köyü, şimdiki adıyla Nasrettin Hoca köyü var.

Ankara-Eskişehir yoluna dikine inen, dar bir yoldan Hortu'ya gidilir. Uzak değil, birkaç kilometre ötede... Köye girdiğiniz zaman, bir kahvehane ve bir bakkal dükkânının tahta peykelerinin sıralandığı meydanda durmayı, size selam verenlerin selamını almayı ihmal etmeyiniz. Hele bir de peykelere oturdunuz, size ikram edecekleri buruk, demli çayı yudumlamaya başladınız mı dilleri çözülecektir.

Hortu'da herkes bir Nasrettin Hoca torunudur. Herkes, Nasrettin Hoca'dan bildiğiniz ya da bilmediğiniz, duymadığınız fıkralar anlatır. Size Hoca'nın doğduğu evi, okuduğu medreseyi, imamlık ettiği camiyi gösterirlerse şaşmayınız. Yıkılmış, göçmüş de olsalar kerpiçleri yine de aynı topraktan kesilmiş, aynı temeller üzerine bir yenisi yapılmış. Burada değişen sadece zaman...

Nasrettin Hoca'nın köyü Hortu'da, insanlar hep güler yüzlüdür. Köyün bir ucundaki kerpiç bir evin Nasrettin Hoca'ya ait olduğunu ısrarla söylerler. Belki doğru, belki yanlış. Ne var ki bu ev olmazsa şu evde Nasrettin Hoca doğmuştur. Bu sokaklarda oynamış, toza bulanmıştır. Ve bir gün de babası ile birlikte Sivrihisar'a gitmiş, Sivrihisar medreselerinde okumuştur. Onun bundan sonraki hayat hikâyesini fıkralarından adım adım izleyebilirsiniz. Bir süre Konya'da, daha sonra da Akşehir'dedir. On üçüncü yüzyılın sonlarına doğru Akşehir'de ölür. Akşehir'deki türbesine gömülür. Nasrettin için Hortu bir başlangıçtır. Akşehir son...

Sözden öze gelirim ve sohbetimize bir düğüm vuralım. Bir gün yolunuz Ankara'dan Eskişehir'e düşerse, Sivrihisar'a varmadan yolun sağında, basık damlı kerpiç evleriyle küçük bir Anadolu köyü göreceksiniz. Hortu köyü, bu köyden bir insan yetişmiş ve yedi yüzyıl tüm dünyaya insanı, insanlığın iç ve dış yapısını anlatmıştır. Küçük bir Anadolu köyü ama ne büyük, ne haşmetli köy böyle!

Kolay mı Nasrettin Hoca yetiştirebilmek...

Mehmet ÖNDER
(Kısaltılmıştır.)

5. Tema: Güzel Ülkem Türkiye

TÜRKİYE'M

Âşık olmuşum toprağına taşına,
Yerde gezen, gökte uçan kuşuna,
Baharına, yazına, kara kışına,
Âşık olmuşum.
Eli kalem, eli kazma, eli kürek tutan,
Yüzü toprak kokan,
Sınırlarında omuz omuza yatan,

İnsanlarına...
Benim iyi yürekli kardeşlerim.
Senin dostlarındır.
Kötü göz bakışlarından bellidir sevgilim.
Benim gözümle bakmazlar sana.
Çiğdem kokulu memleketim.
Ekin biçtim tarlalarında demet demet,
Kaval çaldım, koyun güttüm yaylalarında.
...
Gözlerin ne güzel deniz mavisini!
Ormanlar urban olmuş yeşil yeşil,
Uzanır kolların nehirler boyu.
Sıcak kucağında saadetim,
Benim çiğdem kokulu memleketim.
...
Elimde saz, dilimde türkü memleketim.
Türkiye, doğduğum,
Türkiye, doyduğum,
...
Türkiye, konduğum yurt!
Ve sen, gönlümde yatan memleketim.

Adil TURAN

haz.: Hüseyin TUNCER – İsmet ALPRASLAN
Şiirlerle Türkiye
(Kısaltılmıştır.)

ANADOLU'DA KİLİM DEMEK

Anadolu halkı düşüncelerini ve duygularını şekillerle anlatır. Bunlara çeşitli renkleri katarak her birine ayrı bir anlam verir. Bu anlamlı şekilleri, çizgileri; halısına, kilimine, çorabına varıncaya kadar işler. Bu ürünlere el işleri denir.

El işlerinde çizgiler, şekiller, renkler konuşur. Yeşil murattır, mavi umuttur. Beyaz mutluluğu, siyah üzüntüyü, pembe bozuntuyu dile getirir. "Al giyenin gönlü dolu, mor giyenin çoktur malı." derler.

Anadolu'da kilim, renk sofrasıdır. Alı al, moru mor, akı karası, sarısı durusu, nesi var nesi yoksa cömertçe ortaya döker. Evini, çadırını bir bayram şenliği, bir düğün alayı gibi renklerle donatır. Kilim, Anadolu'da gönül dolusu türküdür, yardımlaşmadır, dostluktur. Sevgidir...

Anadolu kilimlerinde renkler ve desenler gelişi güzel seçilmez. Her yörenin kendine özgü bir kilimi vardır. İşin ustaları halıya göz atınca onun nerede, ne zaman dokunduğunu kolayca anlarlar.

Anadolu kilim ve halıların yün ipliklerini boyamada, doğal boyalar kullanılır. Kök boya dediğimiz bu renkler, çeşitli bitkilerin yaprak, meyve veya köklerinden çıkarılır. Bu nedenle halı, kilim dokuyan köylerin ve kasabaların, boyalık diye adlandırdıkları otlakları vardır. Bu otlaklarda, boya elde edilecek çeşitli bitkiler özel olarak yetiştirilir. Anadolu kilimleri ve halıları, doğal renk özelliklerini bu otlaklar sayesinde korumuşlardır.

Mehmet ÖNDER
Aldı Sözü Anadolu
Halılar, Kilimler ve Bir Yazılı Halı
(Düzenlenmiştir.)

İSTANBUL DÜNYAM

O yaz babam bizi İstanbul'a götürdü. Teyzemlerde kaldık. Bir buçuk ay boyunca, anam ve babam İstanbul'u bize karış karış gezdirdiler. Ne güzel bir il İstanbul! İstanbul'da bin bir çeşit dünya var.

İstanbul için "Yedi tepeli, iki yakalı şehir..." diyorlar. Bir de "Taşı, toprağı altın..." diyorlar. Diğer yanlarını tam çözemedim ama "iki yakalı şehir" dedikleri doğru. Bir vapura biniyorsun Avrupa yakasına geçiyorsun. Boğaz, olağanüstü! Öyle sevdik ki Boğaz'ı. Babam bizi kaç kez Boğaz'da karşıdan karşıya geçirdi. Vapurların güvertesinde Boğaz'a, denize, su sesine karşı çay içtik. Birkaç kez de sandalla gezdik. İlk kez bir plaja gittik, denize girdik. Ben denizden hiç korkmadım. Daha önce derelerde, havuzlarda çimmiştım ya!

Bir gün hayvanat bahçesine gittik. Uuuuu! Ne kadar büyük bir bahçe! Neredeyse dünyadaki bütün hayvanlar var orada. Maymunlar, aslanlar, kaplanlar, balıklar ve daha bir sürü hayvan. Kediler, köpekler, eşekler, yılanlar bile var. En uzun hayvan zürafa, en büyük hayvan fil. Onlardan korktum önce ama kafeste oldukları için korkum geçti.

- Baba, hayvanları niçin kafeste saklıyorlar?
- Hem kaçmasınlar hem de insanlar onları görüp tanışınlar diye.
- Özgür olsalar daha iyi değil mi?
- Elbette iyi. Ama yırtıcı olanlar insanlara zarar verebilir.

İstanbul'da bir sürü kocaman yapı var. Öyle de güzeller ki... Camiler, saraylar, çeşmeler ve surlar...

Anamla babam bize Dolmabahçe Sarayı'nı, Topkapı Sarayı'nı, çeşmeleri, surları, Ayasofya'yı ve daha birçok camiyi gezdirdi. Her gezdiğimiz yerde bize bilgiler verdiler. Öğrenmekle bitmeyecek bir dünya İstanbul.

Anam bana şiir kitapları aldı. Kitaplarda birçok İstanbul şiiri var.

- Ben de İstanbul şiiri yazabilir miyim?
- Yazarsın elbet! İyice öğren de...

Bir buçuk ay sonra Gümüşhane'ye döndük. Yüreğimde ailemle yaptığımız İstanbul gezisinin tatlı bir hatırası kaldı.

Nursel SAYGINAR
Benim Dünyalarım
(Düzenlenmiştir.)

EDİRNE (Serbest Okuma Metni)

Edirne'dir doğduğum yer,
Çok severim ben bu şehri.
Ortasından akıp gider,
Zümrüt gibi Tuna Nehri.

Parıldar ta uzaklardan,
Dört asırlık Selimiye.
Sevinç duyar, her bir insan,
Yaklaşırken Edirne'ye.

İnce boylu dört minare,
Sinan'ın dört genç kızıdır.
Ufuklarda gönüllere,
Akan Çobanyıldızı'dır.

Bir tarafta Sarayıçı,
Yeryüzünün bir cenneti.
Bir yanında var Meriç'i,
Ovaların bereketi.

Ataların armağanı,
Bizim yiğit Edirne'miz.
Bağ ve bahçe dört bir yanı.
Gelip onu bir görseniz.

Irmakları gümüş te'dir.
Köprüleri altın kemer.
Bu memleket ne güzeldir.
Nerede var böyle bir yer?

Sınırları gözetleyen,
Kartalların yuvası'dır.
Kem gözle'e olur diken,
Yurdun kopmaz meyvesidir.

Zeki TUNABOYLU
nitelere Uygun
ocuk Şiirleri

BURSA (Serbest Okuma Metni)

Cennetten bir köŐedir,
Bursa'nın her bir yeri.
Mis gibi kokar durur,
Şeftali bahçeleri.

Bembeyazdır yaz ve kiŐ
Dağların dik başları.
Dokur, işler genç kızlar,
İpekli kumaŐları.

amları Uludağ'ın,
Hastalara Őifadır.
Çekirge hamamları,
Bin bir derde devadır.

Bir yanda Cem Sultan'ın
Çinili türbesi var;
Bir yanda gr suların,
Őırlıdayan sesi var.

Kıvrım kıvrım Nilüfer,
Ovaların kızıdır.
Yeşil, Türk sanatının,
En parlak yıldızıdır.

Kulaklara arpan ses,
Nilüfer'in sesidir.
Şen Bursa yurdumuzun,
Yeşil bir köŐesidir.

Cell Sıtkı GÜRLER
Belirli Günler ve Haftalar

6. Tema: Yenilikler ve Gelişmeler

UÇAK YOLCULUĞU

Bir uçağım olmalı benim.
Binip üstüne binip üstüne,
Şu dünyayı gezmeliyim,
Gidip Akdeniz sahillerine,
Merhaba demeliyim.
Sıcak sıcak denizlerde,
Çimen gemici çocuklara.

Bir uçağım olmalı benim,
Binip üstüne binip üstüne,
Daha uzaklara gitmeliyim,
Ta Fransa'ya, Berlin'e.
Selam demeliyim dört iklimden,

...
Bir uçağım olmalı benim,
Binip üstüne binip üstüne,
Diyar diyar gitmeliyim.

Cahit KÜLEBİ
Barış Koyun Çocukların Adını
haz.: Refik DURBAŞ

AYÇA'NIN GÜNLÜĞÜ

2 Temmuz 2011 Cumartesi

Aylardır beklediğim gün geldi. Uçağımız saat 12.15'te Köln'den havalanacak. Onun için iki saat önce havaalanında olmamız gerek. Tüm hazırlıkları son bir kez daha gözden geçirdik. Heyecandan elim ayağım dolaşıyor. Tam üç yıldır görmediğim yurdumu öyle özledim ki...

Dışarda sicim gibi yağmur yağıyor. İstanbul'daki hava durumunu merak ediyorum. Teleteksi açıyorum. İstanbul'da sıcaklık 36 derece, hava açık. Bir ışınlanma olsa da bir an önce yurduma varsam diyorum.

Güzel bir yolculuktan sonra Türkiye saatiyle 18.15'te Atatürk Hava Limanı'na indik. İstanbul'un gökyüzünden görünüşü harika... Hava pırl pırl...

5 Temmuz 2011 Salı

Dün Sultan Ahmet Camisi'ni, Topkapı Müzesi'ni, Ayasofya'yı gezdik. O kadar yorgun olmamıza rağmen gece sıcaktan bir türlü uyuyamadık.

11 Temmuz 2011 Pazartesi

Didim'e geleli bir hafta oldu. Hayat güzel olunca zaman ne çabuk geçiyor. Deniz, kum, güneş... Hele akşamları sahilde yaptığımız yürüyüşler... Ya önceki gün gezdiğimiz Apollon Tapınağı... Babam bu tapınağın İlk Çağ'da yapıldığını söyleyince çok şaşırdım.

12 Temmuz 2011 Salı

Ne televizyon, ne radyo, ne gazete... Kitap bile okumuyorum. Kapattım dünyaya kapılarımı. Tam bir Robenson olmak istiyorum derken... Her akşamüstü yaptığım gibi yine balkona çıktım. Ege'nin mavi suları yakamozlar içindeydi. Birden yan yolların birinde, bir adamın boyanıp süslenmiş bir koçu çekerek götürdüğünü gördüm.

Eyvah, ne yaptım ben! İki gün sonra Kurban Bayramı. Hiç kimseye ne bir kart ne bir mektup gönderdim. Hiçbir arkadaşım benim burada olduğumu bilmiyor. Kim bilir ne kadar kızacaklar bana?

15 Temmuz 2011 Cuma

Bugün alışveriş yapmak için çarşıya çıktık. Deri ceket almak için bir mağazaya girdik. Satıcı, Almanya'da oturduğumuzu öğrenince Köln'deki bir firmaya gönderdiği malların parasını

alamadığını yana yakıla anlatmaya başladı. Babam da, “Benim kızım Almancayı iyi bilir. İsterseniz size yardım edebilir.” deyince satıcı çok sevindi. Benden telefon etmemi ve parayı niçin göndermediklerini öğrenmemi istedi. Hemen oradan Almanya’ya telefon açtık. Karşıma, firmanın sekreteri çıktı. Durumu anlattım. Sekreter, parayı gönderdiklerini söyledi. Ben de söylenenleri satıcıya çevirdim.

Satıcı:

“Öyleyse paranın gönderi makbuzunu bize faksolasınlar. Biz bankadan araştıralım.” dedi.

“Ama ben adama “Faks ne, Almanca nasıl denir? Bilmiyorum.” dedim.

Babam:

“Sen faks de, anlar onlar.” deyince ben de denileni yaptım. Aradan beş dakika geçmemişi ki yakınımdaki bir makinenin kendiliğinden çalıştığını ve içinden bir kâğıt çıktığını gördüm. Ben şaşkın şaşkın bakarken satıcı kâğıdı aldı: “İşte beklediğimiz kopya bu. Bu araç da fakstır.” dedi. Ben de böylece faksı öğrenmiş oldum.

21 Temmuz 2011 Perşembe

Bugün Pınar’dan bir mektup aldım. Bayram kartımı almış. Hem bayram geçtiği için hem de uzun uzun yazabilmek düşüncesiyle mektubu tercih etmiş. Mektubu iki gün önce postaya vermiş. Hayret ettim. Bu kadar kısa bir süre içinde Almanya gibi uzak bir yerden mektup gelebiliyor. Acaba o filmlerde gördüğümüz posta arabalarıyla gönderilseydi kaç günde gelirdi bu mektup?

3 Ağustos 2011 Çarşamba

Didim’deki son günüm... Bir aydır doğru dürüst gazete bile okumadım. Dünyada olan bitenden haberim yok.

Dinlenmesine dinlendim, ama bu çağda Robenson olmak çok zor. İnsan dünyada olan biteni izlemezsene kendisini yapayalnız hissediyor.

Elveda Didim, elveda tatil...

Merhaba gazeteler, dergiler, kitaplar, radyolar, televizyonlar dünyası... Merhaba bilgisayarım.

Tema Destekli Türkçe
haz. Hamdi TOPVUOĞLU
(Düzenlenmiştir.)

ESRARLI ADA (Serbest Okuma Metni)

...

– Yüzbaşım!.. Yüzbaşım!.. Alçalmaya başladık. Durum çok kötü!..

– Hemen safra atın!

– Fakat, zaten son safrayı da attık efendim!

– Peki, balon yükseliyor mu?

– Hayır...

– Dalgaların sesi duyulmaya başladı.

– Demek ki deniz hemen balonun altında...

– Sanırım; deniz hemen aramızda sadece yüz elli metre bir mesafe var! Ne bulursanız hepsini aşağı atın!

Balon, fırtına başlamadan önce havalanmıştı. Çok uzaklardan geliyordu. Fırtına ise hiç dinmeden beş gündür devam ediyordu.

Akşama doğru saat dört civarında, balon denizden yalnızca yüz yirmi metre kadar yüksekliyeydi. Bu durum yolcuların kaçınılmaz sona yaklaştıklarını gösteriyordu. İşte bu sırada korkudan eser olmayan, kararlı bir erkek sesi duyuldu:

– Şimdi herkes ağlara tutunsun! Balonun sepetini atmalıyız! Balonda bulunan ve davranışlarıyla hiç de sesin sahibinden geri kalmayan adamlar bu emre uyararak ağlara tutundular ve sepetin iplerini kestiler. Yükten kurtulan balon metrelerce yükseldi. Fakat bir süre sonra tekrar alçalmaya devam etti.

O sırada bir havlama sesi duyuldu. Ağlara tutunmuş adamlardan biri:

– Top bir şeyler sezdi sanırım! diye bağırdı.

Buna gür bir ses karşılık verdi:

– Kara! Kara!..

Gerçekten, ufukta, **engebeli bir kara parçasının silueti** görünüyordu.

Aralarında elli kilometre kadar mesafe vardı ve oraya ulaşabilmeleri için aşağı yukarı bir saatlik **yol almaları** gerekiyordu. Oysa tutundukları balon artık kendilerini taşımakta iyice zorlanıyordu. Her yanı buruşmuş, pörsümüştü. Sadece üst kısımlarında hava kalmıştı. **Kısa bir süre sonra dalgalar ağın iplerini yalamaya başlamıştı.** Bu sırada **şans eseri** olarak **balonun ağlarından üst kısmı** bir cep verdi ve içeri dolan hava balonu yelkenli gibi sürüklemeye başladı. Aniden **iri, kaya gibi sert bir dalga** büyük bir gürültüyle balona çarptı ve onu birkaç yüz metre yüksekliğe itti. İki üç dakika sonra balondakiler kıyıya indiler ve kendilerin balonun ağlarından kurtardılar.

Balonda beş kişiydiler ancak şu an dört kişi kalmışlardı. Herhâlde dalga balona çarptığı zaman denize düşmüştü. Balon da onun ağırlığından kurtulduğu için birkaç yüz metre yükselmişti.

Dört arkadaş, aynı kararlılıkla konuşular:

– Arkadaşlar! Mühendis Smith(Simit)’i hemen aramalıyız! Belki şu an yüzerek buraya ulaşmak için dalgalarla boğuşuyordur! O **korkunç fırtınada sürüklenen** ve şu an karaya çıkmayı başaran bu insanlar ne sporcu ne seyyahı. Bunlar, **kaderin garip koşulları** içinde bir araya gelmiş, **savaş tutsakları**ydı.

Jules VERNE (Jul VERN)
Esrarlı Ada
(Kısaltılarak düzenlenmiştir.)

ADINI GÖKLERE YAZDIRAN ÇOCUK (Serbest Okuma Metni)

Japon Kaoru İkeya daha **küçük bir çocuk**ken akli hep göklerde idi. **Yıldızlarla dolu gök kubbeye** neler vardı?

Kaoru'nun babası balıkçı idi. Bu meslekle **göklar arasında** hiçbir ilişki yoktu. Baba İkeya'ya sorarsanız, oğlunun kendi gibi balıkçı olmasını isterdi. Kaoru, **ailenin en büyük evladı** idi. **Ana babasının ve üç kardeşinin yükünü** onun çekmesi gerekiyordu. Balıkçılık küçük görülecek bir meslek değildi. Onun da incelikleri vardı. Kaoru, babası sağ iken **mesleğin inceliklerini** çok iyi öğrenebilirdi.

Aile, bir ara **sanayi kenti** Nagoya'dan **Bentenjima kasabasına** taşındı. Oğul o sırada henüz altı yaşında idi. **Yeni ev**, aradığı tüm özellikleri taşıyordu. **Evin damı dümdüzdü**, yıldızları izlemeye uygundu. Kaoru yollarda çocuklarla oynayacak yerde, günlerini damda geçiriyordu.

Doğru söylemek gerekirse **küçüğün gök merakı** annesinin de hoşuna gitmiyordu. Ne çıkacaktı gökleri izlemekten? Ama Kaoru için gökyüzü kitaptı. Kaoruon iki yaşına doğru, **okulun kitaplığına** dadandı. **Gök bilim** ile ilgili ne varsa okuyor, not alıyordu. **Gök haritalarını** nerede bulursa alıyor, bunlara kendi gözlemlerini işliyordu.

Gökleri durmadan gözlemekle fazla bir sonuç alınmazdı. Küçük de olsa bir teleskop gerekiyordu. Kaoru yine okul kitaplığına daldı, **teleskop yapımı ile ilgili fizik, kimya, optik bilgilerini** adeta yuttu. Sonra **eski makine parçalarının** satıldığı pazardan, **teleskop parçaları** toplayıp kendi teleskopunu yaptı.

Gökyüzü, şimdi Kaoru'nun önüne yıldızları, gezegenleri, düşen yıldızları, **kuyruklu yıldızları** ile açılmaya başladı. O andan itibaren **genç Kaoru** kararını verdi. **Yeni bir kuyruklu yıldız** bulacak ve buna adının verilmesini sağlayacaktı. **Amatör birçok gök bilimci** yok mu idi? Bunların içinde kuyruklu yıldız bulmuş birçokları vardı. Kendisi de bunlardan biri olacaktı. Kaoru daha **büyük bir hızla** çalışmaya başladı. Bu arada genç Kaoru babasını kaybetti.

Ailenin yükü şimdi **Kaoru** ile annesinin omuzlarına çökmüştü. Kaoru, ortaokulu bitirir bitirmez kendine iş aradı. Bir **piyano fabrikasında tuş üretiminde** çalışıyordu. İyi para kazanamıyordu. Fakat kazandığı ile hiç olmazsa kendi masrafını çıkarıyor, kalanını da ailesine veriyordu.

Yaz, kış, **boş vakitlerini** damda geçiriyordu Kaoru. Dal gibi bir çocuktu. Her an hastalanabilirdi. Sabahlara kadar uykusuz kaldığı için benzi de sapsarı idi. Annesi **oğlunun sağlığı** ile o kadar ilgili idi ki gecenin hangi saatinde olursa olsun her dama çıkışında, o da uyanıyordu.

Bu arada Kaoru, boş vakitlerinde teleskopu için bir de ayna tasarlamıştı.

Kaoru kendisi gibi amatör ve **profesyonel gök bilimcilerle** çalıştı. Bunlardan biri, ünlü Minoru Honda idi. Kaoru yeni bir kuyruklu yıldız bulma düşüncesini ona açtı. Cevap, pek **iç açıcı**

değildi, fakat gerçek payı taşıyordu: “Sevgili Kaoru, kuyruklu yıldız bulacağım diye her gece gökleri taramak boş bir gayrettir. Sen her şeyden önce sadece gökyüzünü incele. Ama her şeyi ile... Bakarsın bir gün karşına istediğin yıldız çıkar.”

Minoru Honda doğru söylüyordu. Birçok buluş rastlantı biçiminde yapılmıyor mu idi?

Kaoru 1963 başında iyice giyinerek dama çıktı, göğü taramaya başladı. Önce **göğün doğu tarafını** taradı, sonra **güney kubbesine** çevirdi teleskopunu. Bir ara **toz duman arasında** bir ışık sezer gibi oldu. Önündeki gök haritalarına baktı: Öyle bir şey görünmüyordu. Kaoru birden **dikkat kesildi**. **Toz bulutu**nu bir daha, bir daha inceledi. Kararını verdi: Kimsenin bilmediği bir kuyruklu yıldız idi bu. Kaoru sabah erkenden telgrafhaneye koştu, buluşunu **Tokyo Gözlemevi**'ne bildirdi.

Haber bir anda bütün dünya gözlemevlerine yayılmıştı.

Kaoru buluşunu Tokyo Gözlemevi'ne bildirdikten sonra **piyanocuların, sinemacıların, radyocuların akınına** uğramıştı. Buluşa annesi de şaşırmıştı. **Oğlunun adresini** verdi. Bu sefer **piyano fabrikasının önü** **mahşer yerine** döndü. Müdür şaşırmıştı. Kimdi bu Kaoru? Hemen dosyasını getirtti. Şunlar yazıyordu içinde: “Kimse ile konuşmaz. Herkesle iyi geçinir. İşlerini çok iyi yapar.”

Fabrika müdürünün tepkisi, bu **değerli işçisi** için bir fon açtırmak oldu. Kaoru'nun bulduğu kuyruklu yıldızda “**İkeya Kuyruklu Yıldız 1963-a**” **resmî adı** verildi. Kaoru ikinci buluşunu, yine kendi yaptığı bir teleskopla, 1964 yılı Temmuz ayında yaptı. Buna da “**Kuyruklu Yıldız 1964-f**” **adı** verildi. **Genç amatör gök bilimci** üçüncü yıldız kendisi gibi amatör gök bilimci Tsutomu Seki ile yaptı, buna da “**İkeya-seki**” **adı** verildi.

Kaoru İkeya, emeklerinin boşa gitmediğini herkese göstermiş oldu. Adını da o zaman için tam üç kez, göklere yazdırdı... Kaoru İkeya ilk kuyruklu yıldız bulduğu sırada on dokuz yaşında idi. **Genç İkeya**, bir anda üne ve paraya kavuştu. Babasının yaptığı borçları ödedi, annesini **otel işlerinden** kurtardı.

1938 **Nobel Edebiyat Ödülünü** kazanan Pearl S. Buck'ın (Pörl S. Bak) şu sözü **İkeya'nın durumuna** çok uyuyor: “Gençler en olmayacak işleri başarmaya kalkarlar, **işin tuhafı**, başarırlar da.”

Vehbi BELGİL
(Bir dergi yazısıdır.)

7. Tema: Üretim, Tüketim ve Verimlilik

ENERJİ BİRİKİMİ

Zenginlik kaynakları,
Düşünülenden çok az.
Bu gidişle dünyamızı
Beklemekte bir çıkmaz!

Petrol tükeniyor hızla
Aman biraz yavaşla!
Korkarım ki arabamız,
Kalıverecek yolda.

Dikkat! Musluğu az aç,
Akıtma suyu boşa.
Değilsen sen odada,
Elektriği kapa.

Ya, o en acımasızca
Tüketilen kâğıtlar!
Ağaçlar sihirbaz mı
Ölünce kâğıt yapar?

İnsan nasıl olur da
Zamana önem vermez!
Para kazanılır ama

Zaman geriye gelmez.

Çağdaş insan emeğini
Harcamamalı boşa.
Unutma ki birikim,
Olmaz yalnız parayla.

Nesrin SIRMATEL
Nesrin Öğretmenden
Çocuklara Şiirler

ÇALIŞAN HALKIM

Mevsim boyunca hep halkımı düşündüm. Sınırsız bir gayretle işlerine sarılan halkım, beni durmaksızın meşgul etti. Konuşurken, yürürken gözlerimin önünde onlar vardı. Kalbim hep onların sevgisiyle doldu. Onlara gönülünden kolaylıklar diledim, hep başarılı olmalarını istedim, durdum.

Karşı ovadaki tarlalara bakıyordum, her gün değişiyorlardı. Tarlalar bir gün sarı birer bulut gibiyken ertesi gün biçilmiş, yer yer yığın olmuşlardı. Bu uzak yığınlar kaybolmuştu. Oradaki harmanlar her gün eriyor, küçülüyordu. Başka bir gün bakıyordum, tarlalar kararmıştı. Dağlardan serin bir hava geliyordu. Bu hava ıslak toprak kokuyordu. Halkım ölçülmez bir çaba içinde oralarda çalışıp duruyordu. Bir gün ekin biçiyorlardı. Bir gün sap taşıyorlardı. Başka bir gün çift sürüyorlardı.

Irmak boylarında insanlar gördüm, yarı yerlerine kadar çıplaktılar. Buzları kırıp ağaç sürüyorlardı. Ağaçlar, bulanık suda devrile devrile gidiyorlardı. Halkım, ellerinde uzun değnekleri ile bu ağaçları itiyorlardı. Bir yere takılan olursa onları kurtarıyorlar ve suların akıntısına veriyorlardı. Çıplak bacakları soğuk suların içinde kıpkırmızı olmuştu. Yine de büyük çabıyla işlerine devam ediyorlardı. İnsanın içi tütüyor.

Bir köy yolunda kamyonla yolculuk yaptım. Yollar bozuktu. Üstelik keskin dönüşler vardı. Şoför, o kocaman kamyonu küçük yuvarlak direksiyonu ile nasıl da çevire çevire sürüyordu. Korkunç uçurumların kıyılarından dünyayı taşır gibi yürütüyordu. Gözleri, boyuna ilerleydi. Dikkat kesilmişti. Sinirli alnından gayret terleri akıyordu. Bu yüz, belleğime iyice işlendi. Bu şoförün gayretini hiçbir zaman unutamıyorum.

Bir tütün tarlasını geçerken tütün kıran, yaprak dizen kadınlar görmüştüm. Dikkatleri bütün gün işlerindeydi. Başlarını kaldırmıyorlardı.

Tarım araçları yapan bir atölye görmüştüm. Orada örsler ve çekiçler konuşuyordu. Ustalar ve çıraklar karşılıklı ter döküyorlardı. Tarım araçlarında toprak hasreti seziyordum. Şimdilik bekliyorlardı.

Bir gün bir küme işçiye rastlamıştım. Üstlerinde aynı çeşit iş elbiseleri vardı. Bir fabrikada çalışmaktan dönüyorlardı. Yorgun ve mutluydular. O fabrika, bu yılki kampanyasında şeker yapım rekorunu kırmıştı. İşçilerin yüzlerinde çok çalışmışlığın, gayretin o, silinmez izi vardı.

Bir gün de küçük öküzlerin çektiği bir kağı görmüştüm. Kağıda, çuvallar içinde bir şeyler yüklüydü. Koca ağaç tekerler bir türlü dönmek bilmiyorlardı. Boyundurukta koşulu öküzler sıksa ve cansızdılar. Zavallılar bütün gayretleri ile çekiyorlar, ama kağıyı kımıdatamıyorlardı. Asker pantolonlu adam boyunduruğa geçti. Kağıya öküzlerle birlikte asılırken bütün adaleleri belli oluyordu. Vücudu sanki sinirden bir yaydı. Kağıyı tek başına çekiyormuş gibi gayret sarf ediyordu. Sonra her yerinden ter akıyordu.

Memleketimin üstünde hummalı bir çalışma ortamı vardı. Halkım, büyük bir gayretle işe sarılmıştı. Bu “gayret” beni etkiliyordu. Çalışan bir ulusun çocuğu idim. İçimde anlatılmaz bir coşkunluk; çalışmaya, hak etmeğe karşı derin bir istek vardı. Çalışmayı alkışlıyordum.

Talip APAYDIN
Bozırda Günler
(Düzenlenmiştir.)

GERİ KAZANIM

Hepimiz her gün birçok şeyi çöpe atarız. Bir kez çöp kutusuna attıktan sonra bu nesnelere bir daha hiç aklımıza gelmez. Biz insanlar hiç görmediğimiz çöpler de üretiriz ya da bunların üretilmesinde rol oynarız. Bir insan bir günde ne kadar çöp üretiyor dersiniz? Ya binlerce insan ne kadar çöp üretiyor?

Zaman içerisinde insanların çöpe attıkları nesnelere ve çöp kavramı çeşitli değişimlerden geçmiştir. Örneğin, 1950'li yıllara kadar pek az ailenin evinde çöp kutusu bulunmuş. Mutfaktan çıkan yiyecek artıkları evde beslenen hayvanlara yedirilmiştir. Diğer çöpler ise genellikle yakılmıştır.

1950'li yıllardan sonra ekonomik koşullar değişmeye başlamış. Yeni iş alanları doğmaya ve farklı gereksinimleri karşılamaya yönelik çok değişik ürünler üretilmiştir. Motorlu araçların yaygınlaşmasıyla bu ürünler çok sayıda insana ulaştırılır olmuş. Eskiden insanların, doğal kaynakların sınırlılığı ve çevre kirliliği gibi konuları düşünmelerine gerek yokmuş. Bugünse bizim yaşamımızın da öteki canlılar gibi doğal kaynakların korunmasına bağlı olduğu bilincindeyiz.

Bugün dünya üzerindeki kentlerin büyük çoğunluğunda çöplerin en azından bir bölümü geri kazanım yoluyla yeniden kullanılıyor. Geri kazanım yoluyla elde edilen hammaddeler genellikle yine aynı ürünün elde edilmesinde kullanılıyor. Geri kazanımla en çok kullanılan maddeler, alüminyum, plastik, kâğıt ve camdır.

Satın aldığımız bazı ürünlerde şöyle bir işaret görürüz. “ ” Bu işaretin ne anlama geldiğini hiç merak etmiş miydiniz? Bu işaret geri kazanım halkasının simgesidir. Üzerinde bu işaret bulunan ürünleri alınca geri kazanıma siz de katkıda bulunmuş olursunuz. Geri kazanımın ilk aşaması dönüştürülecek malzemelerin toplanmasıdır. Geri kazanım halkasının ilk oku bunu simgeler. Evlerden, geri kazanım kumbaralarından, iş yerlerinden malzemeler toplanır. Türlerine göre gruplandırılarak geri kazanım tesislerine götürülür. Buradan da yeni ürünlere dönüştürülecekleri fabrikalara götürülür. Yeniden üretim geri kazanım işaretinin ikinci okuyla gösterilir. Üçüncü ok, bu ürünün tüketilmesini simgeler.

Ormanlık alanların gün geçtikçe küçüldüğünü, fosil yakıtların ve madenlerin azaldığını hepimiz biliyoruz. Bu gidişata tamamen engel olmak belki mümkün değil. Ancak çeşitli konulardaki bilgi birikimimizi bu durumu en azından yavaşlatmak için kullanabiliriz. Geri kazanım yoluyla üretilmiş ürünleri kullanmak da yavaşlatmanın önemli bir yolu olabilir. Ne dersiniz?

Ash ZÜLÂL

Bilim Çocuk, Haziran 2001

(Düzenlenmiştir.)

EKMEK (Serbest Okuma Metni)

Çiftçi sürer tarlayı,
Sonra eker buğdayı,
Boy verir azar azar,
Saplar gittikçe uzar,
Başaklar olgunlaşır,
İçleri dolgunlaşır.

Yazın artınca sıcak,
Sarılar her bir başak,
Biçerler ekinleri,
Şenlenir harman yeri,
Olup bitince harman,
Ayrılır buğday saptan.

Güzel kokulu ekmek,
Olmaz seni sevmemek,
Sensin yemeklere baş,
Her yemeğe arkadaş...

8. Tema: Güzel Sanatlar

EL İŞLEMELERİ

İşlemecilik, insanların süsleme arzusundan doğan çok eski sanatlardan biridir. Memleketimizde işlemeciliğe yüzyıllardan beri önem verildiği bilinmektedir. İşleme saraylarda kaftanlardan pabuçlara kadar her eşyaya uygulanmış, halk arasında da çok yayılmıştır. Eskiden, gelin olacak kızların en kıymetli çeyizlerini el işlemeleri oluştururdu. Bir kız, yatak takımından kışlık torbasına kadar eşyalarının tümünü işleyerek süslerdi. Bunlar bazı şehirlerimizde, düğün günü, bir köşede sergilenirdi.

İşleme yapan bir köylü kızın elindeki iğne, onun fırçası; iplikler, boyası; modeli ise doğadır. Bu saf ruhlu sanatkar, çevresindeki her şeyi, elindeki kumaş üstüne dilediği gibi işler. İşte bu duyuş ve işleyiş sonucunda motifler meydana gelir. Bu nedenle, işleme motifleri, diğer sanatlardankinden çok daha çeşitlidir.

Türk işlemlerindeki motifler arasında en çok lale, sümbül, karanfil, gül, menekşe gibi çiçekler vardır. Motiflerde selvi, çınar, meşe, asma gibi ağaçlar; üzüm, armut, kayısı gibi meyveler; ay, güneş, bulut gibi doğa varlıkları ve köşk, saray gibi yapılar görülür.

Türk işlemlerindeki motiflerden bazıları eski zamanlardan kalmadır. Bazıları ise çok yenidir. Her milletin motifleri farklıdır. Onun içindir ki el işlemlerinde, her zamanın ve her milletin zevkini görebiliriz.

Müzelerimizde, Türk işlemeciliğinin sanat ve zevk bakımından ne büyük başarılarla erişmiş olduğunu gösteren pek çok eser vardır. Bunlar arasında inci, zümrüt ve yakut ile işlenmiş olanlarına birer sanat harikası diyebiliriz.

Tahsin ÖZ
Sana da Yeter Bana da
haz.: A. KAHVECİ, M. SAYDUR

EBRU SANATI

Ebru, kıvamlı suyun üzerine, gül dalı ve at kılından elde edilen fırçalar yardımıyla sığır ödü ilave edilerek ayarlanmış, suda erimez boyaların serpilip kâğıda alınmasıyla oluşan kâğıt bezeme sanatıdır.

Kâğıt yüzeyinde buluta benzer şekiller oluştuğu için bu sanatın adına bulutumsu manasına gelen Farsça "ebru" denilmiştir. XX. asrın başlarına kadar "ebru" ismiyle anılan bu sanatın adı, ebruya dönüşmüştür.

Herkes ebru yapabilir, fırçayı sallayıp, boyaları dökebilir ama sanatkar olamaz. Sanatkârlık başka bir ruh gerektirir. Yoksa boyalı kâğıtlardan başka bir şey yapmamış oluruz. O ruhu eserimizin altına verebiliyorsak sanatkarızdır.

Ebru, denge gerektiren bir sanattır. Fırça darbelerinde, boya ayarlarında, elde ve ruhta denge sağlanmalıdır.

Çok eski tarihli kitap ciltlerinde yan kâğıdı (kapak ile kitabı birbirine bağlayan kâğıt) olarak rastlanan ebruyu, eski albümlerin içindeki yazıların kenarlarında ve pervazlarında da görmek mümkündür.

Matbaanın icadı, baskı kitaplarını ortaya çıkarmıştır. Bu durum ciltçiliğin ve ebrulu süslemelerin azalmasına yol açmıştır. Bu arada baskı ebrularının ortaya çıkması, Anadolu'daki ebru sanatının gerilemesine neden olmuştur.

Cumhuriyet Döneminde, Güzel Sanatlar Akademisinde ders olarak okutulmaya başlanması, ebru sanatı için önemli bir adım olmuştur.

Ömer Faruk DERE
Ebru Sanatı
(Kısaltılarak düzenlenmiştir.)

BUGÜN BAYRAM

Sen gittin gideli içimde öyle bir sızı var ki
Yalnız sen anlarsın.
Sen şimdi uzakta cennette meleklerle bizi düşler ağlarsın.

Bugün bayram, erken kalkın çocuklar,
Giyinelim en güzel giysileri,
Elimizde taze kır çiçekleri, üzmeylelim bugün annemizi.

Sen yaz geceleri yıldızlar içinde,
Ara sıra bize göz kırparsın.
Sen soğuk günlerde kalbimi ısıtan en sıcak anıydın.

Bugün bayram, çabuk olun çocuklar,
Annemiz bugün bizi bekler.
Bayramda hüzünlenir melekler,
Gönül alır bu güzel çiçekler.

Barış MANÇO
Funda Eğlenceli Tatil
haz.: A. KAHVECİ, S. KAHVECİ

MASAL ÜLKESİNDE IRMAKLAR (Serbest Okuma Metni)

Bir masal ülkesinde üç ana renkte, üç ırmak akarmış. Biri kırmızı, diğeri sarı ve üçüncüsü de mavi renkteki bu ırmaklar suladıkları yerleri kendi renklerinde göstermiş. Ülkenin geri kalan yerleri bembeyazmış.

Bir gün, ırmakların yanına Ali, Veli ve Selami adında üç çocuk gelmiş. Ali, kırmızı ırmak ile sarı ırmağı bir kanal kazarak birleştirmiş. Birleşen su turuncu oluvermiş. Veli de sarı ırmak ile mavi ırmağı birleştirdince bu kez yeşil renk doğuvermiş. Selami ise mavi ırmak ile kırmızı ırmağı birleştirmiş. Sular mor renge dönüşüvermiş.

Üç kafadar, kırmızı, sarı ve mavi akan ana renklerdeki ırmaklardan oluşan turuncu, yeşil ve mor renklerdeki ırmakları seyre dalmışlar. Kırmızı, turuncu ve sarı ırmaklar çocuklara sıcak gelmiş. Mavi, mor ve yeşil ise soğuk etkisi yapmış.

Yıllar sonra çevredeki beyazlık değişmiş. Yeşil suların aktığı yerlerde yeşil ormanlar oluşmuş. Turuncu ırmak kolunun suladığı arazide yüzlerce turuncu tonda kuşlar uçmaya başlamış. Yeşil ile mavinin tonlarında çayırlar, çimenler büyümüş. Ana ve ara renklerden oluşan çiçekler yetişmiş.

Suyu bol mavi ırmak en uzun akanıymış. Çok uzaktaki çukurları doldurmuş, mavi denizler oluşmuş. Deniznin rengi gökyüzüne vurmuş. Beyaz bulutlu mavi gökyüzünde sıcak renkli kuşlar uçmaya başlamış.

Zamanla, mavi ırmak dışında diğer ırmaklar kurumuş. Kuruyan ırmaklardan geriye çevremizde gördüğümüz renkler ve canlılar kalmış. Bugüne kadar tüm canlıları mavi ırmak yaşatmış.

Resim-İş Çalışmaları 3
(haz.: A. Kahveci, M. Saydur)

SANATKÂRLAR EL ÖPMEZLER (Serbest Okuma Metni)

Şehir tiyatrosu sanatkârlarından Vasfi Rıza Zobu **Atatürk'ün sohbet toplantılarında**, sofrasında bulunmuş ve onun sanatkâra ne kadar önem verdiği, sanatkârı nasıl ön planda tuttuğuna şahit olmuştu... İşte Zobu, sanatsever **Büyük Ata**'yı şu olayda **dile getiriyor**:

— Ankara'daki **Gazi Çiftliği Marmara Köşkü**'ndeydik. Atatürk o zaman daha Gazi Mustafa Kemal Paşa idi. Dr. Reşit Galip de daha **Maarif Vekili** olmamıştı. Birtakım **devlet adamları** ve birkaç sanatkârla geçen bir **gecenin yarısından** sonra ayrılma zamanı gelince Atatürk kalktı, bizi ayakta uğurlamak istedi...

— Paşam, dedi. Müsaade ederseniz sanatkâr arkadaşlar ayrılmadan önce elinizi öpmek istiyorlar...

O **masmavi gözleri** birden karardı... **Yüzünün o tatlı yumuşak ifadesi** aniden kayboldu... **Kaşları çatıldı** ve şiddetle:

— Hayır, diye gürledi sanki... Birden içime korku girdi... Bir suç işlemiş hissettim kendimi. O gene **sert bir sesle**:

— Hayır, diye tekrarladı. Çünkü sanatkârlar el öpmez. Biz hepimiz mebus oluruz, vekil oluruz, reisicumhur oluruz, ama sanatkâr olamayız. İşte bunun içindir ki sanatkâr el öpmez ama onun eli öpülür. Bu sözler hepimizi şaşırttı ve hatta ağlattı. Hiç birimizde ona cevap verecek bir hâl kalmamıştı. O sırada Dr. Reşit Galip imdadımıza yetişti:

— Evet paşam, dedi. Hepimiz mebus oluruz, vekil oluruz, hatta reisicumhur oluruz ama hiçbirimiz Mustafa Kemal olamayız... Bunun için müsaade edin de elinizi öpelim şimdi...

Cevap, Ata'yı fazlasıyla memnun etmişti. Önce onun elini öptük, sonra da duyduğumuz mutluluğu birbirimizi kucaklayarak perçinledik.

Avni ALTINER

1. Tema: Sevgi

TÜRKİYE’M TÜRKİYE’M

Türkiye’ m benim **çli memleketim**.
Büyük destanlarla çalkalanan,
Kalplerde bir kor gibi yanan,
Benim **sonsuz hürriyetim**.
Türkiye’ m memleketim.

Ağrılarım, Torosların, Kazdağların vardır,
Ulu rüzgârlarla dövüşen.
Altın akıtır toprağa Seyhanların Ceyhanlarını.
Ya senin insanların Türkiye’ m,
Ya senin insanların candır.

Irgatları gördüm **dumanlı toprağın** başında
Saban süren.
Ayşeleri gördüm memnun ve iyimser
Kaderine boyun eğen.
Köylüleri gördüm yiğit mi yiğit,
Yağız mı yağız.
Tek bir aşk yatıyordu kalplerinde.

Bazen sana **layık evlatlar** olamadık,
Seni gönülden duyamadık,
Taşını toprağını işleyemedik.
Sorma bu gerilik bu uyku niye.
Affet bizi, affet bizi Türkiye!

Askerleri gördüm **karlar alt**ında
Nöbet bekleyen.
Teğmenleri gördüm ölümlere **gögüs ger**en.
Dokuz çocuklu babalar gördüm,
Kalbi gibi sofrası bütün yurda açık.
Doktorlar, mühendisler gördüm,
Ramanları delip geçen.
Senin bağrında dinecek ağrılarım,
Kemiklerim senin koynunda çözülecek,
Bedenim zerre zerre **aziz toprağ**ında dağılacak.

Ah Türkiye’ m evim, saadetim, mezarım!
Çocuklarım, çocuklarım
Senin destanını söyleyecek.
Ekmeğim, suyum, hayatım
Her şeyim sensin.
Türkiye’ m Türkiye’ m **ana toprak**.
Şehit kanlarıyla yıkanmış,
Düşman ateşiyle yanmış,
Atalar mirası bayrak.

Halim Yağcıoğlu

NİLÜFER PRENSES

Bir varmış, bir yokmuş. Buralardan çok uzakta küçük bir ülke varmış. Yanı başında uçsuz bucaksız bir orman uzanmış. Ormanda dereler akarmış şırl şırl. Yüzyıllık ağaçların kocaman gövdelerini yalayan serin sular, derin bir yardan atlayarak masmavi bir bütette dinlenirmiş. Gümüş renkli balıklar oynaşmış bütette. At kuyruğu saçlar gibi dökülen suların gündüz oluşturduğu gökkuşağı, nilüferlerin rengine renk katarmış. Geceleyin çağiltılarla uyurmuş orman mışıl mışıl. Yalnız orman mı? Ülkenin sakinlerinin de ninnisiymiş çağiltılar.

Küçük ülkenin akıllı bir kralı, güzel bir kraliçesi varmış. Halk ikisini de çok severmiş. Kral ve kraliçe, insanların mutluluğu için ellerinden geleni yapar, hiçbir özveriden kaçınmazlarmış. Ülkede herkesin işi, aşısı, evi varmış. Toprak verimli, su bol, hava temizmiş. Yürekler sevgi ile doluymuş. Kimse kimseyi kırmaz, hiçbir kötü olay olmazmış. İnsanlar mutluymuş hem de çok mutlu... Kral ve kraliçenin tek çocuğu varmış; bir prens. Prens evlenme çağına gelmesine karşın, bir türlü evlenmemiş. Kimseleri beğenmezmiş. Ülkenin en güzel kızları, komşu ülkelerin prensesleri prenses aşık olmuş... Ama neye yarar, hiçbirinde gözü yokmuş prensin. Prens çok yakışıklıymış. Güçlüymüş, cesurmuş. Doğayı, insanları severmiş. Ülkesini karış karış gezer, halkın sorunları ile ilgilenirmiş. Halk da prens hayranmış.

Prens sık sık ormana gidermiş. Çağiltıları dinlemek, büteti saran gökkuşağını, suda dans eden nilüferleri seyretmekten haz duymuş. Nilüferlerin kimileri beyaz, kimileri pembe, kimileri mavimış. İçlerinde bir tanesi kırmızıymış. Hüzünlü bir görünümü varmış; ötekiler dans ederken kırmızı nilüfer onları seyretmeyi yeğlemiş nedense. Prens en çok kırmızı nilüferi sever, gözünü ondan hiç ayırmazmış. Arkadaşları da bunun farkındaymış. Bir gün içlerinden biri, “Sevgili prensim mademki kırmızı nilüferi bu denli seviyorsunuz, onu söküp sarayın havuzuna koyalım.” demiş. Prens kabul etmiş. Birisi bütete atlamış; yüzerek kırmızı nilüferin yanına gitmiş. Koparmak için elini uzattığı sırada, bir ağıt duyulmuş: “Yapmayın! Koparmayın beni!” Aynı anda öteki nilüferlerden de acı bir ses gelmiş: “Yapmayın! Koparmayın prensesimizi! Koparacaksanız bizleri koparın lütfen!” Ağlamaklı bu yalvarış karşısında herkes çok şaşırılmış. Prens, bütetteki arkadaşına çıkmasını söylemiş. Sonra toplanmışlar, düşünmüşler, konuşmuşlar ama hiçbir sonuca varamamışlar. Sessiz sedasız sarayın yolunu tutmuşlar.

Saraya varır varmaz prens her şeyi anne ve babasına anlatmış. Çok duygusal olan kraliçe, kendini tutamayıp ağlamış. Kral da üzülmüş, başveziri çağırıp ondan ülkenin bilgelerini toplamasını istemiş. Her yana haber salınmış. Birkaç gün sonra bilgiler kralın huzuruna çıkmış. Prens de babasının yanında yer almış. Gördüklerini, duyduklarını bilgelere anlatmış. Bunun üzerine herkesin “Bilge Dede” dediği yaşlı bir bilge söz almış. “Yüce kralım” diye söze başlamış: “Uzun bir süre önce duyduğum bir olayı anımsadım. İzninizle anlatmak isterim.”

Kral, “Olur.” anlamında başını sallamış. Bilge Dede konuşmasını sürdürmüştü:

“Kafdağı’nın ardında bir ülke varmış. Bu ülke bir gün, ‘Gigante’ denilen dev kuşların saldırısına uğramış. Giganteler yırtıcıymış, insan yermiş. Kanatları geniş, pençeleri güçlüymüş. Gördükleri insanları pençelerine almış, uçmuş gitmişler. Kaçırılanların arasında, kralın biricik kızı prenses de varmış. Giganteler uçmuş, uçmuş, Kafdağı’na aşmış, ülkemizin ormanına ulaşmışlar. O sırada Rüzgârların Meleği ormandaymış. Ulu çınarlara yuva yapan minik kuşları seviyor, okşuyormuş. Giganteleri görünce onları ormandan uzaklaştırmak için fırtına estirmiş. Rüzgârın gücüne dayanamayan Giganteler, canlarını kurtarabilmek için oraya buraya uçuşmuşlar. Bu arada pençelerindeki insanları bırakmışlar.

Prens ve ötekiler ormanımızın bütetine düşmüş. Bütetin suyu sihirliymiş, meğerse en güzel nilüferlerin açması için Çiçeklerin Meleği sihirli asası ile suyu daha önceden kutsamış. Bütete düşenlerin hiçbiri ölmemiş ama suya değer değmez nilüfer çiçeği oluvermiş hem de ne nilüferler!.. Pembeden beyaza, maviden sarıya... İşte bu nedenle yüce kralım, nilüferler bizler gibi konuşabiliyor, üzümlü ağlıyorlar.”

Öykü bittikten sonra kral gözyaşlarını tutamamış. Prens de ağlamış için için. “Peki Bilge Dede ne yapabiliriz?” diye sormuş kral. “Bilemem yüce kralım, düşünelim.” yanıtını vermiş Bilge Dede. Bilgeler düşünmüşler, düşünmüşler... Sonunda genç bir bilge söz almış. “Yüce kralım!” diye söze başlamış: “Sorunu ancak Çiçeklerin Meleği çözebilir. Bir yolunu bulup onunla konuşmamız gerek. Bildiğiniz gibi, Çiçeklerin Meleği Venüs’te oturur. Anka Kuşu’na binip önce Kafdağı’na, oradan da Venüs’e ulaşılabilir. Ancak bu yolculuk ölümcül tehlikelerle doludur. Kim cesaret edebilir? Bilemem!”

Genç bilge daha sözünü tamamlamadan prens atılmış, “Yüce kralım, sevgili babacığım, izin verin ben gideyim! Prensisi ve masum insanları kurtarayım!” demiş.

Oğlunun cesur sözleri kralı gururlandırmış. Bilgelerin çalginca alkışları arasında, onu alnından öperek kutlamış. Bu arada gözlerinden düşen iki damla yaş, prensin alnını ıslatmış.

Gece olmuş. Heyecandan prens uyuyamamış. Yatakta bir o yana dönmüş, bir bu yana. Prensisi merak ediyormuş. “Kim bilir ne kadar güzeldir!” diye mırıldanmış. Yataktan kalkmış, pencereden bahçeye bakmış. Bahçede çeşit çeşit gül varmış. Lacivert güllerin arasında bir kız görmüş. Başında tacı, uzun saçları, elinde asasıyla çok güzelmiş. Asanın ucunda küçücük bir yıldız pırl pırl parlıyordu. Şaşkınlıktan ne yapacağını bilememiş prens. Bahçeye koşmuş. Gördükleri gerçekmiş. Güzel kız prensi tatlı tatlı gülümsemiş. Kimmiş bu güzel kız biliyor musunuz? Çiçeklerin Meleği. Meğerse Çiçeklerin Meleği, bilgelerin toplantısında konuşulanların hepsini duymuş.

Prens insan sevgisiyle, özveriyle dolu sözlerinden çok etkilenmiş. Onun tehlikelerle dolu bir yolculuk yapmasına gönüllü razı olmamış. Kıyamamış yakışıklı prens. Anka Kuşu'nun da bir kanadı yaralıymış zaten. Kuşun acıları içinde uçuşu onu çok üzecekti. Bu nedenle prensi Venüs'te beklemek yerine, kendisi gelmeyi yeğlemiş. Çiçeklerin Meleği'nin duygu yüklü bu davranışı prensi de duygulandırmış. Prens, meleğin elini öpmüş, melek de prensin yanağını. Çiçeklerin Meleği prensi, “Haydi, bütete gidelim, Nilüfer Prensisi'ni kurtaralım!” demiş. Sonra prensin elinden tutmuş, birlikte havalanmışlar. Ağaçların, derelerin üzerinden uçmuşlar. Uçarken Çiçeklerin Meleği'nin elleri titremiş, yüreciği güm güm atmış.

Prens ve Çiçeklerin Meleği bütete inmişler. Orman ve sakinleri uykudaymış. Bütete dökülen suların çağlısından başka ses duyulmuyormuş. Çiçeklerin Meleği yıldızlı asasını nilüferlerin yapraklarına birer birer dokundurmuş. Bütetin suları dalgalanmış, ılık bir rüzgâr süpürmüş ormanı püfür püfür. Rüzgârların Meleği de o sırada ormandaymış; ulu bir çınara oturmuş, Çiçeklerin Meleği ile prensi izliyormuş. Bir süre sonra rüzgâr kesilmiş, sular durulmuş. Nilüferler insan olmaya başlamış. Prens gözü kırmızı nilüferdeymiş. Derken kırmızı nilüfer yok olmuş, yerini dünya güzeli bir kız almış. Elbisesi kırmızı, saçları kızılımış. Gözleri de zeytin yeşili. Yeniden insan olmanın sevinci içinde, herkes birbirine sarılmış, sevinç gözyaşları dökmüş. Onlar mutluluğu böylesine paylaşıırken Çiçeklerin Meleği bir eli ile Nilüfer Prensisi'nin, öteki ile prensin elini tutmuş; birlikte havalanmışlar. Yeşil bir deniz gibi uzanan ormanın üstünden uçarak saraya varmışlar. Çiçeklerin Meleği, prens ve prensisi lacivert güllerin arasına bırakmış. İkisinin de yanaklarından öpmüş; onlara ömür boyu mutluluk dilemiş. Sonra, ucsuz bucaksız gökyüzüne bırakmış kendini.

Sabah herkes olanları öğrenmiş. Kral sevincinden bayram ilan etmiş ülkede. Prensle Nilüfer Prensisi evlenmişler. Düğünde, Nilüfer Prensisi'nin annesi, babası, bütetteki nilüfer arkadaşları ve bilgiler varmış. Ayrıca, sarayın bahçesinde, lacivert güllerin yanı başında davetsiz iki konuk da sessiz sedasız düğünü izlemiş. Ama onları kimse görememiş... “Kimmiş bunlar?” diye sormayın lütfen! Onlar ermiş muradına, biz çikalım kerevetine...

Uğur Bütet
(Düzenlenmiştir.)

KARAMELLİ AKİDE ŞEKERİ

Ne zaman karamelli akide şekeri yesem sevgi kokar nefesim...

Ders bitiminde anneanneme uğramadan arka sokaktaki evimize gitmezdim. Bana olan sevgisini sesinden, gözlerinin renginden, mutfaktaki kokudan anlardım... Okuldan çıkış saatimi bilir, hazırlığı yapardı. Onun lezzetli yemeklerini başka hiçbir yemeğe değişmezdim.

Bizim okulun karşısındaki üç katlı apartmanın orta katında otururdu. Balkonunda yetiştirdiği çiçekleri sular, büyütür, bin renge boyardı her yanı. Çiçekleriyle konuşmaya başladı mı dilindeki sözcükler bitmek bilmezdi!

Lastikli pazen eteği ve kahverengi örgü şalıyla kapıyı gülümseyerek açar; her defasında damarları fırlamış, titreyen elleriyle şalı çektiştirirdi. Gök mavisi gözleriyle kapının dışını kolaçan eder, “Hoş geldin, hemen gir; yemekler sıcak.” derdi.

Anneannem dizleri ağrıdığı için hep yakınırdı, bir de gözleri eskisi gibi görmüyordu ama yine de benim için her şeyi yapmaya hazırды.

Onu “otlu börekler ustası” seçince annemin gücüne gider gibi olmuştu da hemen düzeltmişim hatamı: “Otlı börekler ustasının ustası!” Bu sözüm hem annemi hem de anneannemi memnun etmeye yetmişti. İster sac böreği ister kol böreği ya da bildiğimiz tepsi böreği olsun, o yaptı mı parmaklarınızı da yerdiniz. Marul, maydanoz, arapsaçı, pazı yaprakları, pancar yaprakları, ısırgan, taze soğan, gelincik, ıspanak... Onlarca ot koyardı böreklerin içine. Kokusu anasona benzeyen arapsaçını sevmediğimi bilir, benim böreğime asla bu ottan katmazdı. Sofraya kırma yeşil zeytin ve taze peynir de koydu mu keyfime diyecek olmazdı.

Anneannem konu komşuya dert yanardı:

“Eskiden dağlardan kendim toplardım otumu, firt firt oradan oraya koştururdum, evin ekmeğini bile yapardım. Şimdi ancak cuma pazarından alabiliyorum otları, o da... yürümeğe göze alabilirsem...” Sanki babamla annem her akşam ona uğrayıp alışverişini yapmıyorlardı. Bir türlü anlayamamışım, inatla cuma pazarına neden yalnız başına gitmek istediğini. Sonra bir gün keşfettim!

Öğlen yemeğimizi yedikten sonra pencerenin önündeki divana otururduk; dizini kıvrıp altına alır, bana derslerimi sorardı. O gün okulda olanları ona anlatırken derinleşmiş yüz çizgileri daha da derinleşir, göz kapakları bollaşmış gibi aşağı sarkar, uyuklamaya başlardı. İşte o zaman yavaşça kalkıp gizli hazinenin yanına giderdim. İçinden bir tane aşırıp cebime koyar sonra hemen yanına dönerdim.

Karamelli akide şekerlerini sakladığı kavanozu keşfedeli çok olmuştu. O zaman anlamışım cuma pazarına niçin yalnız gitmek istediğini! Çözemediğim bir şey vardı; beni onca seven anneannem, hiçbir şeyini sakınmayan anneannem neden akide şekerlerini saklıyordu?

Bir gün dayanamayıp sordum, “Ben o kavanozun yerini biliyorum, neden gizliyorsun anneanne?” Güzel gözlerini gözlerime dikti, sıcacık baktı, yutkundu: “Çünkü... Çünkü şeker yasak ama çok seviyorum... Haftada elli gram şekerden ne çıkar ki? Annene söyleme e mi?”

“Anneanne, doktor yasakladıysa yemesen...”

“Azıcık yiyorum zaten...”

Onunla aramızda sır kaldı kavanoz... Ne zaman karamelli akide şekeri yesem sevgi kokar nefesim...

Mavisel Yener

MARTHA’NIN SIRRI (Serbest Okuma Metni)

Ben, mutfağa her girdiğimde huzursuz oluyordum. Buna neden olan, Martha’nın fırının üzerindeki rafa koyduğu kaptı. Martha (Marta) sürekli olarak el sürmemesini istemeseydi o kabı fark etmezdi bile belki de. Kabin içinde annesinin çok özel bir baharatı olduğunu söylemiş ve biterse bir daha bulamayacağından ve biri kabı oradan indirmeye kalkarsa kazara elinden düşürüp hepsini ziyan edeceğinden kaygılandığını dile getirmişti.

Aslında kap öyle aman aman özel bir kap değildi. O kadar eskiydi ki üzerindeki sarı ve altın yaldızlı çiçekler solmuştu bile. Saplarının ve kapağının tutacak yerinin kullanılmaktan boyası aşınmıştı.

Çünkü oralardan sadece Martha değil, annesi ve büyükannesi de tutmuştu. Martha çok emin değildi ama büyük büyükannesi bile aynı kabı, aynı gizemli baharat için kullanmıştı.

Ben’in bildiği tek şey, evlendikten kısa bir süre sonra annesinin bu kabı Martha’ya getirip aynı baharatı kullanmasını söylemesiydi.

Martha bunu aynen yerine getirdi. Ben, Martha’nın kabı raftan indirip azıcık gizemli baharattan kullanmadan yemek yaptığına hiç tanık olmadı. Kek, kurabiye ya da çörek yaptığı zaman bile baharatı muhakkak kullanıyordu.

Kaptaki baharat her ne idiye işe yarıyordu çünkü Ben’e göre Martha dünyanın en iyi aşçısıydı. Sadece Ben değil, Martha’nın pişirdiklerini yiyen aynı şeyi söylerdi.

Fakat neden Ben’in o kaba dokunmasına izin vermiyordu? Gerçekten de düşürüp baharatı ziyan edeceklerine mi inanıyordu? Üstelik şu gizemli baharat neye benziyordu? O kadar ince bir tozdu ki Martha baharatı kullandığı zaman, nasıl bir şey olduğunu anlamak bir türlü mümkün olmuyordu. Martha’nın baharatı çok az kullanması gerektiği doğrudu çünkü yenisini bulmak pek mümkün görünmüyordu.

Martha nasıl becerdiyse becerdi, otuz yıllık evlilikleri boyunca o baharatı kullandı ve her yemeği ağızlarına layık oldu.

Artık Ben, hiç değilse bir kez kabın içine bakmak istiyor ama bunu bir türlü yapamıyordu.

Sonra günün birinde Martha hastalandı. Ben, hemen onu hastaneye götürdü ve Martha o geceyi hastanede geçirmek zorunda kaldı. Ben, eve döndüğünde kendini çok yalnız hissetti. Martha daha önce hiç evinden uzak kalıp **evinin dışında** bir yerde yatmamıştı. Yemek vakti yaklaşınca ne yapacağını bilemedi. Martha yemek pişirmeyi o kadar severdi ki hiç yemek pişirmeyi öğrenmek gibi bir gereksinim duymamıştı.

Buzdolabında neler olduğuna bakmak üzere mutfağa girer girmez raftaki kap gözüne takıldı. Gözlerini kaptan ayıramıyordu bir türlü.

Merakını yenemiyordu.

Kabın içinde ne vardı? O kaba neden dokunmaması gerekiyordu? O gizemli baharat neye benziyordu? Ne kadar kalmıştı?

Ben, gözlerini kaçırdı kaptan ve **tezgâhın üzerindeki kek kabının kapağını** kaldırdı. Ohh! Martha'nın o güzel keklerinden birinin yarısı olduğu gibi duruyordu. Hemen **büyük bir dilim** kesti, **mutfak masasına** oturdu ve kekini yemeye başladı ama gözü yine raftaki kaba kaymıştı. Ne olurdu ki kabın içine bir göz atsa? Hem Martha neden bu kadar gizemli davranıyordu bu konuda?

Ben, kekenden bir lokma daha ısırıldı ve kendisiyle çatışmaya başladı, açmalı mıydı yoksa açmamalı mıydı? Gözleri kabın üzerinde, kekenden beş lokma daha ısırıldı ve sonunda duyduğu meraka daha fazla karşı koyamadı.

Masadan kalktı ve dikkatle kabı raftan indirdi. İçine bakarken bir fiskeğini bile ziyan etmekten korkarak.

Kabı **mutfak tezgâhının** üzerine koydu ve dikkatle kapağı açtı. Kabın içine bakmaktan âdeta korkuyordu. Kabın içine baktığında **Ben'in gözleri** faltaşı gibi açıldı, kap bomboştı... Sadece dibinde katlanmış bir **kâğıt parçası** duruyordu.

Ben, kâğıda uzandı, dikkatle kâğıdı eline aldı ve açtı.

İçinde **kısacık bir not** vardı, Ben, hemen **Martha'nın annesinin el yazısını** tanıdı. "Martha, pişirdiğin her şeye sevgi katmayı unutma."

Ben, yutkundu, notu yerine koydu, kabı rafa kaldırdı ve sessizce **kekinin kalanını** yedi. O zaman kekin neden o kadar lezzetli olduğunu anladı.

Dot Abraham
(Dot Abraham)

BEN ÖĞRETMENİM (Serbest Okuma Metni)

Bu sözü söylerken,
Öyle onurlanıyorum,
Öylesine önemsiyorum ki kendimi.
"Senin bir **tek sevgilin** var,
Benim binlerce.
Bir kişide tutsak senin sevgin,
Benimkisi, bölüm bölüm yüreklerde."

Evet,
Sevgimi, bölüm bölüm ettim miniklerime.
Bana bakan gözlerde
Sevgiyi görüyorum.
Yürekte bağlandığım
Öyle çok kişi var ki.

Ben öğretmenim!
Bu sözü söylerken
Öyle onurlanıyorum
Öylesine önemsiyorum ki kendimi.
Pencereler açıyorum

Karanlık odalarda.

Dünya,

Ayaklarımın altında.

Tutup ellerinden miniklerimin,

“Bak, işte dünya!” diyorum.

Onları evrenle

Yıldızlarla tanıştıyorum.

Gözleri, kocaman açılıyor.

Nasıl şaşırıyorlar!

Nasıl seviniyorlar!

Bir çiçeğin büyümesini anlatıyorum.

Kurtuluş Savaşı'nı,

Vatan sevgisini anlatıyorum.

Bağrımıza basıyoruz Mustafa Kemal'i.

Ben öğretmenim!

Bu sözü söylerken

Öyle onurlanıyorum,

Öylesine önemsiyorum ki kendimi.

O, ilk okumasını görmek

Bir çocuğun,

Ne güzel!

Zekânın işlerlik kazanması.

Yüzlerce çocuk

Okuyup yazıyor karşımda.

Büyüleniyorum.

İçimde, hazların en büyüğü,

En karmaşığı...

Kendimi alkışlıyorum.

Kendimi övgülerle göklere çıkarıyorum.

Emeğimin ürünü alıyorum.

Bu mutluluk

Ne görkemli saraylarda,

Ne büyük aşklarda var.

Ben öğretmenim!

Bu sözü söylerken

Öyle onurlanıyorum,

Öylesine önemsiyorum ki kendimi.

Bir bahçevanım şimdi

Toprakta fidanlarım var.

En iyi biçimde yetişmeli

Benim fidanlarım.

Kurmasına izin veremem

Cılız olanların.

Sevgiyi bolca tutuyorum.

Sevginin

Her ortamdaki olağanüstü gücüne

İnanıyorum.

Gözlerim, üzerlerinde hep.

Cılız fidanlarımda kıpırdanışlar seziyorum.

İçimde, bir şeyler kanat çırpıyor.

Ayaklarım, yerden kesiliyor.

Ben öğretmenim!

Bu sözü söylerken

Öyle onurlanıyorum,
Öylesine önemsiyorum ki kendimi.
Sınıfa girdiğim anda, oyun başlıyor:
Ağlama kertesine de gelse sorunlarım,
Öğrencilerime
Aydınlık yüzle görünmeliyim.
Kapımın dışında
Bırakıyorum kaygılarımı.
Zil çalınca alırım.
Ben öğretmenim!
Bu sözü söylerken
Öyle onurlanıyorum,
Öylesine önemsiyorum ki kendimi.
Bir ressamım:
Özlediğim dünyayı anlatıyorum
Yeşili bol, mavisi bol...
Kara rengi kovuyorum.
Bir yıldız gibi parlıyor Türkiye'm.

Ben öğretmenim!
Bu sözü söylerken
Öyle onurlanıyorum,
Öylesine önemsiyorum ki kendimi.
Hangi meslekte
Hep yeni kuşakla tanışmak var?
Onlarla arkadaş olmak,
Onlarla anlaşabilmek,
Onların soluklarını duymak,
Onlarla dünyaya bakmak?
Sürekli koşudayım.
Yenilere yetişme koşusu bu.
Yenilenme koşusu.
Bana yaşlanmak yok,
Ben hep genç kalacağım.

Ben öğretmenim!
Bu sözü söylerken
Öyle onurlanıyorum,
Öylesine önemsiyorum ki kendimi.
Atatürk, gözlerime bakıyor:
“Öğretmenler,
Yeni nesil sizin eseriniz olacaktır!” diyor.
Beni, kafes arkasından çıkarıp
Türkiye'mi avuçlarıma verdiği,
Beni, bu denli yücelttiği,
Beni, bu denli onurlandırdığı için
Onu nasıl seviyorum
Ona nasıl saygı duyuyorum.

Türkân Gedik Bengi

2. Tema: Atatürk

ATATÜRK'TEN ANILAR

ANADOLU’NUN SESİ

Fırtınalı, soğuk, çetin bir kış gecesi... Buzlu yollar dan geçerek Birinci Dünya Savaşı sonu hükümetinin önemli kişilerinin toplantı hâlinde oldukları binaya gelelim. Büyücek bir oda... Ortada mermer bir masa ve çevresinde Türk ulusunun geleceği üstünde hayati kararlar almak için toplanmış insanlar var. Bu konuda yetkili olduklarına inanan insanlar...

Tartışmalı konuşma başlayalı hayli oldu. Karara varmak elbette zor... Hele böyle bir gün her kafadan bir ses çıkarken... Kafadan bile sayılmaz, ağızlardan çıkan sesler demek daha uygun sanırım.

Bir ara kapı sessizce açılıyor. Yeni gelen, sırtında siyah bir redingot, başında astragan kalpak bulunan genç bir adamdır. Kalpağın kenarından sarı saçları görünüyor. Gözleri birer mavi ışık parçası... Biraz irice bir burun... Keskin bir kişiliğin ifadesi olan incecik dudaklar... Güçlü bir çene... Bu sarışın genç adamın, insanı çeken, sürükleyen, etkisi altına alıveren garip bir havası var.

Tartışmakta olan önemli kişilerden pek çoğu kapının açıldığını, birinin içeri girdiğini sezinlemediler. Ama kimi ağızlardan bir fisiltı yükseliverdi; saygıyla korku karışımı fisiltılar:

— Mustafa Kemal... Mustafa Kemal geldi.

— Çağrılmış mıydı?

— Bilmiyorum, sanmıyorum da.

Tartışanların çoğu bu fisiltıları da duymadı.

Onu görenlerin içine korkuya benzer bir duygu düştü. Bu olağanüstü insan karşısında, kendilerini suçlu hissetmenin korkuya varan tedirginliği ve farkında bile olmadan kendilerine çekidüzen verme telaşı...

Şimdi de biraz, tartışmakta olanlara kulak verelim. Bakın, yaşlıca, şişmanca bir adam ne diyor:

— Anlaşıyor ki arkadaşlar, İngiliz veya Amerikan himayesinden birini kabul etmekten başka çaremiz yok.

Yaşlıca adamın sözleri, bu durumu çoktan kabullenmiş çoğunluk tarafından onaylandı. Sadece bir kişi, genç, heyecanlı bir adam bu düşünceye karşı çıktı:

— Rica ederim, siz neler söylüyorsunuz? Türk milleti bir başka devletin sığıntısı, uşağı hâline nasıl getirilir? Şanlı geçmişi zaferlerle dolu...

Birkaç kişi birden kesiyor gencin konuşmasını; içlerinden biri, biraz da tersliyor genç adamı:

— Edebiyatı bırak, gördün işte, tüm olasılıklar, olanaklar gözden geçirildi. Günlerden beri aynı konu üstünde çalışıyoruz. “Manda”dan başka çare olsaydı elbette biz de görürdük. Yok işte, yok!

— Neyse, lafi uzatmayın. Devletlerden birini seçip hemen temasa geçmek lazım.

— Evet hem de hiç zaman kaybetmeden...

Konuşmasına izin verilmemiş genç adam için tek çare, “manda” değil, Mustafa Kemal Paşa’dır.

— Bir de Mustafa Kemal Paşa’nın fikrini alsak...

Mustafa Kemal adı bomba gibi düşüyor salona, solandakilerin başına da. Mustafa Kemal burada mıydı? Oradaki en önemli kişi, tedirgin bir sesle:

— Burada olduğunuzu bilmiyorduk Paşa, diyor. Bu konuda siz ne buyurursunuz?

Mustafa Kemal Paşa:

— Her biriniz konuştuğunuz, fikirlerinizi söylediniz. Hepinizi dinledik. Efendiler, siz kimin malını kime peşkeş çekiyorsunuz? Bu memleketi korumak için bu milletin özgür yaşaması için yüzyıllardan beri kanını akıtmış, canını vermiş; bu milletin gerçek sahiplerine, kahramanlar kahramanı Anadolu’ya bir şey sordunuz mu? Anadolu halkını dinlediniz mi? Bir de onlara sorun efendiler, bir de onları dinleyin!

Mustafa Kemal’in sesinde tek yüreğin heyecanı, kararı değil; “Ne mutlu Türk’üm” diyen herkesin heyecanı, kararlılığı vardı.

Salonda çit çıkmıyordu.

Oradaki önemli kişiler belki şaşkınlıktan, kim bilir belki de utançlarından, sadece konuşmayı değil, herhangi bir tepkiyi de unutmış gibiydiler.

Mustafa Kemal sözlerini bitirince kimsenin yüzüne bakmadan, kimseyi selamlamadan çıkıp gitti.

Mustafa Kemal Atatürk, Anadolu’nun sesini duyan, dinleyen, Anadolu’nun sesini tüm dünyaya duyurup dinleten büyük bir önderdir.

KADIN ULUSUN TEMELİDİR!

Güzel bir Ankara gecesi... Atatürk'ün sofrası gene kalabalık... Konuşulanlar gene tarih... Yazın ve toplumsal konular.

Atatürk gene bir konu, konuyu açacak bir soru atıyor ortaya:

— İlk asker kadınlar, dünyanın hangi ülkesinde yaşamıştır?

Konuklar bilgilerini, yetkilerini elverdiğince konuşuyorlar. Bir ara biri Amazonlar'dan söz edince Atatürk alıyor sözü:

— Amazonlar'ın yurdu Sinop'tur. Tarihsel ilişkileri olan memleket de Kırım'dır. Bu iki memleket de tarihten çok önceki yıllardan beri Türk memleketleridir. Türklerden başka hiçbir ulus, "asker kadın" geleneğini sürdürmemiştir. Türk kadını her zaman cesurdur, gözü pektir. Kısacası, erkeğinde var olan bütün iyi nitelikler her Türk kadınında da vardır.

O gecenin en uzun konuşulan konusu, Türk kadınının özellikleri, üstünlüğü oldu. Bir iki gün sonra Mustafa Kemal Atatürk, Ankara Kız Lisesindedir. Girdiği ders, yurt bilgisi... Ortaya atılan konu seçme, seçilme hakları ve askerlik görevidir.

Atatürk'ün sorularına aldığı yanıtlar gayet zekicedir, düzgündür; pırıl pırıl çocuklar, genç kızlar, pırıl pırıl bir heyecan içinde ve bütün içtenlikleriyle konuşmaktadırlar. Atatürk bu durumdan çok memnundur elbette. Mutludur âdeta. Büyük bir düzen içinde sürüp giden tartışmada söz almayan öğrenci yoktur. Her akşam sofrasını dolduran "günün önemli adamları"yla konuşurken, onları dinlerken kendini bu kadar doymuş hissetmemiştir Atatürk.

Atatürk'ün çevresindeki yakınları, onun yeni bir devrim eşiğinde olduğunu anlamışlardı.

Verilen yanıtları, sonunda bir cümle içinde toparlıyor Atatürk:

— Vatandaşın en büyük hakkı seçmek, en büyük görevi askerliktir.

Bu sözler tebeşirle kara tahtaya yazılıyor. Sonra Atatürk birden bir soru daha soruyor:

— Milletvekili olmak ister misiniz?

Ortalık heyecanla karışıyor. Genç kızlar hep bir ağızdan:

— Elbette isteriz, yanıtını veriyorlar. Sonra gene sorular ve isteklerinin nedenlerini gayet sağlam bir mantık içinde anlatan genç kızlar...

Atatürk en büyük, en mutlu heyecanlarından birini yaşamaktadır...

— Dünyada kadınlar, diyor. Seçmek ve seçilmek hakkını büyük uğraşlar, geri görüşlerle savaşlar sonunda elde etmişlerdir. Tüm uğraşlara karşın, pek çok ülkede, ne yazık ki hâlâ elde edememişlerdir. Siz de hiç uğraşmadan elde edemezsiniz. Fakat analarınız böyle bir mücadeleyi, memleketimizin kadın hakları diye bir hakkın ve tüm hakların ağza bile alınmadığı zamanlarda dile getirebilmiş ve en önemlisi, savaş alanlarında, tarih boyunca görülmemiş kahramanlıklar yaratarak vermişlerdir. Siz, bu olağanüstü gayretlerin sonucunu yaşayacak, seçmek ve seçilmek hakkını alacaksınız.

Öğrenciler bu müjdeyi alınca mutluluktan deliye dönüyorlar. Utanmasalar, çekinmeseler büyük kurtarıcının boynuna sarılacaklar.

— Ama, diyor Atatürk. Az önce konuştuğlarımızı hatırlayalım. Milletvekili seçer ve milletvekili seçilirsiniz, ancak asker de olacaksınız.

— Oluruz, diyen seslerde, Kurtuluş Savaşı'nda, "Vatan için ölürüz!" diyerek yola çıkan anaların inancı pırıldıyor, içtenliği de...

Kısa bir zaman sonra da kadınlara siyasal haklar tanınıyor. Kız okullarına da askerlik dersi konuluyor.

***

Atatürk'ün arkadaşlarından biri, yazdığı bir kitapta, "Kadın, toplumun süsüdür." cümlesini kullanır.

Atatürk bu cümleyi çizmiş ve şöyle yazmıştır:

"Biz, kadınlar için böyle düşünmeyiz. Kadın varlığın ulusun bin bir noktadan temelidir!"

İsmet KÜR

ATATÜRK'ÜN YENİ TARİH ANLAYIŞI

Mustafa Kemal, bütün bilimler içinde tarihe ayrı bir değer, ayrı bir önem verirdi. **Türk milletinin eski devirlere** kadar giden geçmişinin **yeni kuşaklara bir ilham ve hatıra kaynağı** olacağına inanırdı.

Mustafa Kemal, tarihi **bir dizi olaylar**ın sıralandığı ezberlenecek bir cetvel olarak değil, günün gelişmelerine **ışık tutacak** ve yön verecek bir değer olarak benimserdi.

Gazi, **tarih konusunu** şöyle düşünürdü: “Biz tarih yazarken **işlerin ve olayların sahibini** arayan adamlarız. Eğer bunları bulamazsak bilgisizliğimizi açıktan söylemekten çekinmeyelim, **olayların gelişimini** yaratmaya kalkışmayalım. Bizim izlediğimiz yol bu değildir. Biz her zaman gerçeği arayan ve onu buldukça ve bulduğumuzun kanaatine vardıkça yüreklilik gösteren adamlar olmalıyız!”

Mustafa Kemal, 27 Nisan 1930 tarihinde toplanan **Türk Ocakları Kurultayı**'nda “**Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti**” kurulmasını ister. **Türk tarih ve uygarlığını** bilimsel açıdan inceleyip değerlendirmekle görevlendirilecek bu kurul, faaliyete başladıktan bir yıl sonra 12 Nisan 1931 tarihinde “Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti” (daha sonra **Türk Tarih Kurumu**) adıyla bağımsız olarak çalışmaya devam eder.

Kurum, **Gazi Mustafa Kemal'in özel ilgisi** ve yönlendirmesi ile yoğun bir çalışmaya girer. **Eski Çağ, Orta Çağ ve Yakın Çağ Tarihi** üzerinde **değerli araştırmalar** yapar, eserler yayınlar. Ayrıca **arkeolojik kazılardan çıkan eserlerle** de ilgilenerek **tarihî kökenleri** araştırır ve onları müzelerimize kazandırır. Kurum, **Türk ve Türkiye Tarihi** yanında **İslam ve Türk-İslam devrine** de yönelerek yazıtları ve eserleri değerlendirir, her dönem için **geniş bir kaynak** araştırması yapar. Ayrıca yaptığı **millî ve milletlerarası kongrelerle** **Türk Tarih tezini** geliştirmeye ve bütün dünyaya açıklamaya çalışır. Türk milleti, dünyadaki birçok medeniyetin kurulup gelişmesini olumlu yönde etkilemiş ve pek çoğuna da katkılarda bulunmuştur.

Türk Tarih Kurumunun çalışmaları, 9 Ocak 1936'da kurulan **Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi** aracılığıyla dil, coğrafya, arkeoloji, etnoloji, antropoloji gibi birçok ilmi araştırma ve öğretimle destekleniyordu. Burada hedeflenen amaç, **Türk gençlerine dil, tarih ve coğrafya konularında** kendi **öz kaynaklarını** bütün yönleriyle araştırma ve öğrenme imkânı sağlamaktır.

Osman Bircan

ATATÜRK GÜLÜMSEDİ (Serbest Okuma Metni)

Atatürk gülümsedi öğretmenim.

Siz sınıfa girince

Dağıldı **kara bulutlar,**

Açıldı gonca.

Baktı ki okul yenidir,

Siz yenisiniz düşünceler yeni,

Atatürk gülümsedi öğretmenim,

Saklayamadı sevincini.

Baktı ki gençsiniz bilgili,

Eğitiyorsunuz yolunca yöntemince

Atatürk gülümsedi öğretmenim.

Sevindi onca

Baktı ki karışmış aramıza

Çiziyorsunuz yolu,

Atatürk gülümsedi öğretmenim,

Gözleri dolu dolu.

Anlaşılan bütün yaz

Atatürk gözünü kırpmamış

Çünkü boşmuş sıralar
Çünkü harf okunmamış.

Kapkara bulutlar inmiş
Işıklı gözlerine,
Bora gibi fırtına gibi Atatürk'üm
Sanırım yönelmiş bilgisizliğe.

Ama baktı ki gün doğmuş,
Bir koşu varmışız okula,
Özlemle açılmış kitaplar
Bir iştah kızda oğlanda.

Baktı ki zil çalmış sınıfa girmişsiniz,
Bütün bakışlar sizde.
Günaydın demiş derse başlıyorsunuz,
Sımsıcak bir sevgi gözlerinizde.

Baktı ki Türkiye'si Türkiye'miz,
Aydın ufuklara yürüyor hızla
Atatürk gülümsedi öğretmenim,
Övünüyor bizle.

Dağıldı kara bulutlar
Biz sınıfa girince
Atatürk gülümsedi öğretmenim,
Kürsüde kendini görünce.

Talat Tekin

ATATÜRK'TEN ÖZDEYİŞLER (Serbest Okuma Metni)

“İnsanların hayatına, faaliyetine egemen olan kuvvet, yaratma ve icat yeteneğidir.”

“İlim tercüme ile olunmaz, tetkikle olur.”

“Biz kimsenin düşmanı değiliz! Yalnız insanlığın düşmanı olanların düşmanıyız.”

“Bir milleti yaşatmak için birtakım temeller lazımdır ve bilirsiniz ki bu temellerin en önemlilerinden biri sanattır. Bir millet sanattan ve sanatkârdan yoksunsa tam bir hayata sahip olamaz. Böyle bir millet bir ayağı topal, bir kolu çolak, sakat ve hasta bir kimse gibidir. Hatta kastettiğim manayı bu söz de ifadeye yeterli değildir. Sanatsız kalan bir milletin hayat damarlarından biri kopmuş olur... Bir millet sanata önem vermedikçe büyük bir felakete mahkûmdur. Birçok unsurlar o felaketin derecesini fark etmez. Fark ettiği gün de ne kadar müthiş bir etkinlikle çalışmak gerektiğini tahmin edemez.”

“Doğruyu söylemekten korkmayınız.”

“Milletimiz davranışlarında ve gayretlerinde sarsılmaz bir bütünlük gösterdiği için başarılı olmuştur.”

“Benim yaratılışımda fevkalade olan bir şey varsa Türk olarak dünyaya gelmemdir. Her Türk ferdinin son nefesi, Türk milletinin nefesinin sönmeyeceğini onun ebedî olduğunu göstermelidir.”

“Savaş zaruri ve hayati olmalıdır. Milletın hayatı tehlikeye maruz kalmadıkça savaş bir cinayettir.”

“Cumhuriyet, yüksek ahlaki değer ve niteliklere dayanan bir idaredir. Cumhuriyet fazilettir.”

“Bir millet eğitim ordusuna sahip olmadıkça savaş meydanlarında ne kadar parlak zaferler elde ederse etsin, o zaferlerin kalıcı sonuçlar vermesi ancak eğitim ordusuyla mümkündür.”

“Sizler, yani yeni Türkiye'nin genç evlatları! Yorulsanız dahi beni takip edeceksiniz... Dinlenmemek üzere yürümeye karar verenler, asla ve asla yorulmazlar. Türk Gençliği gayeye, bizim yüksek idealimize durmadan, yorulmadan yürüyecektir. Tarihi yaşadığımız gibi yazdık, fakat

geleceği cumhuriyete inananlara, onu koruyanlara ve yaşatacaklara emanet etmek lazımdır. Gençler cesaretimizi takviye ve idame eden sizlersiniz. Siz, almakta olduğunuz terbiye ve irfan ile insanlık ve medeniyetin, vatan sevgisinin, fikir hürriyetinin en kıymetli timsali olacaksınız. Yükselen yeni nesil, istikbal sizsiniz. Cumhuriyeti biz kurduk, onu yükseltecek ve yaşatacak sizsiniz.”

“Kendiniz için değil, bağlı bulunduğunuz ulus için elbirliği ile çalışınız. Çalışmaların en yükseği budur.”

3. Tema: Toplum Hayatı

KOMŞULUK

Hayatta hepimizin, Allah eksik etmesin, akrabalarımız var; arkadaşlarımız, dostlarımız var; bir de bunların dışında komşularımız var. Yani gündelik hayatımızda aşağı yukarı üç türlü tanıdıklarla çevrili bulunuyoruz.

Bir yazarın dediği gibi dostlarımız, akrabalarımızdan daha mühimdir. Çünkü insan dünyaya geldiği zaman akrabalarını hazır bulur. Onlarla ister istemez yakınlık edecektir. Hâlbuki dostlarını kendisi seçer.

***

Peki ya komşular? Onlar akraba cinsinden mi yoksa dost grubundan mı oluyorlar? Doğrusu bu soruya cevap vermek biraz güçtür. Çünkü bir mahalleye yeni taşınırsanız tıpkı dünyaya gelirken akrabalarınızı hazır bulduğunuz gibi komşularınızı da etrafınızda hazır bulursunuz. Bu bakımdan komşular akrabayı andırırlar. Bir de onlardan ancak istediklerinizle ahablık edebileceğinizi göz önünde tutarsanız kendilerini dost grubuna sokabilirsiniz. Yalnız komşuların şu özelliği vardır ki onlarla istesenez de istemesenez de yakınlık etmeye mecbursunuz. Dostunuzla darılmanız kabildir. Küsersiniz, küstüğünüzü belli edersiniz, aranız açılır, gözünüzden kaybolur gider; onu bir daha görmezsiniz. Ama komşu öyle değildir. Darılmanız, küsmeniz para etmez. Gene evinizin yanındadır. Apartmanda iseniz ya karşınızda ya üstünüzde ya altınızdadır. İstesenez de istemesenez de birbirinizi görürsünüz. Birbirinizin sesini duymasanız bile radyolarınızın sesini işitirsiniz. Gerçi yedikleriniz ayrı gider ama mutfak penceresinden yemeklerinizin kokusu duyulur. Kavganızı, gürültünüzü akrabadan, dosttan saklayabilirsiniz de komşudan saklayamazsınız. Hâlinizin, vaktinizin nasıl olduğunu kimseler bilmez de komşunuz bilir. Üstünüzün kaval, altınızın şişhane olduğunu söyleyecek bir kişi varsa o da komşunuzdur. Sizi isterse tefe koyar, itibarınızı kırar, ipliğinizi pazara çıkarır.

Ama bir de Allah iyi tarafından vermişse komşunuz en yakınınızdan daha yakın bir insan olarak size hayatın zahmetlerini unutturur; onları paylaşır, acı günleri tatliya onunla beraber çevirirsiniz. Akrabanızın, dostunuzun yetişemeyeceği zaman komşunuz yanınızda, yanı başınızdadır. Yeter ki biraz önce de söylediğim gibi Allah iyi tarafından vermiş olsun. Sizi merhametlisine, cömerdine, saygılısına, kıskanç olmayanına çattırılmış olsun!

***

Meşhur hikâyedir: Henüz apartman komşuluğunun başlamadığı devirlerde hâli vakti yerinde bir adamın bir ineği varmış. Her sabah ineğini sağdıka dayanamaz, bitişik komşusu ihtiyar kadına da biraz süt gönderirmiş. Adamcağız bir gece, o her gün süt gönderdiği komşusunun gece yarısı, el ayak çekildikten sonra yana yakıla dua ettiğini işitmiş, hoşuna gitmiş, “Bakalım bizim komşunun derdi nedir, Allah’tan ne istiyor?” diyerek kulak kabartmış. Bir de ne duysun:

— Tez vakitte şu bitişik komşunun ineğinin canını al ya Rabbi, der dururmuş.

Adam hayretler içinde kalmış. Bu kadın kendi ineğinden ne ister? Her sabah ona da bir maşrapa süt vermiyor mu?

Kendi kendine, “Herhâlde bir sebebi olmalı, yarın şunu sorup öğreneyim.” demiş. Sahiden ertesi sabah, gene her günkü gibi komşusuna bir maşrapa süt verirken:

— Canım kardeşim, sanıyorum ki şimdiye kadar benim ineğimin sana hiç zararı dokunmamıştır. Acaba neyine kıydın da dün gece ineğimin canını alması için Allah’a yalvardın? Pek merak ettim, söyle, demiş.

Birdenbire böyle bir soru karşısında kalınca kadının akşamki bedduayı inkâr etmeye dili varmamış:

— Komşu, komşu, sana doğrusunu söyleyeyim mi? Ben senin ineğinin hiçbir zararını görmedim. Ama her sabah onu şarıl şarıl sağman yok mu? İşte onu çekemiyorum. Ne bu sütü içeyim ne o sesi işiteyim, diye cevap vermiş.

Bugün de kim bilir kaç komşumuz gerçeği söylemeye karar verseler yüzümüze karşı böyle konuşurlar? Ama komşulukta en fena şey komşunun komşuyu hem de hikâyede olduğu gibi sadece kıskanmak için kıskanmasıdır.

Gerçi şimdi büyük şehirlerde eski devirlerin komşuluğu kalmadı. Bağlarımız, bahçelerimiz, tavuklarımız, hindilerimiz yoktur. Hepimiz, çoluğumuz çocuğumuzla ikişer üçer odaya sığınmış, geçinmenin yolunu aramakla meşgulüz. Ama gene kapılarımız karşı karşıya, pencerelerimiz yan yanadır. Gene hâlimizi birbirimizden saklayacak vaziyette değiliz. Kıskançlık ve dedikodu ile birbirimizin rahatını kaçırmamız pek kolaydır.

Hani cemiyet hayatında bir laf vardır ya “Karşılıklı yardım sayesinde kalkınmamız mümkün olur.” derler. İşte bu karşılıklı yardım sokakta ihtiyarı elinden tutup karşıya geçirmek veya fukaraya sadaka vermekle değil, komşunun komşuya yardım etmesiyle başlar.

Hatta zamanımızda komşunun komşuya yardımı büsbütün değer kazanmıştır. Birbirimizin hayatını güçleştirmemekle, birbirimizin rahatını kaçırmamakla vazifemizi yapabiliriz. Mesela üst kattaki kiracının alt kattaki ailede hasta olduğunu bilmesi ve ona göre hayatını biraz daha sessiz geçirecek şekilde tanzim etmesi, sağdaki komşunun radyoyu yüksek perdeden bağırtmayarak kendi duyacağı kadar açmaya ihtimam göstermesi, üst kattakinin pencereden su dökmemesi veya öteberi silkelerken aşağıdakinin hâlini düşünmesi, komşudan beklediğimiz ilk yardım, bugün bunlardan ibarettir. Yani sadece kötü bir şey yapmamak bile büyük bir nimet yerine geçecektir.

Buna karşılık yardımcısız ve küçülebileceği kadar küçülmüş aile çevresi içinde, üstelik kadınların da çalışmaları mecburiyeti ortaya çıkınca komşunun komşuya yardımını cemiyet hayatının temellerinden biri hâline gelmiştir. Bugün nice aileler çok iyi komşularının yardımıyla karşılaştıkları güçlükleri yenebiliyorlar. Çalışan annenin okuldan gelen küçük çocuklarını koruyan iyi kalpli komşular sayesinde bazı aileler yıkılmaktan ve bazı çocuklar sahipsiz kalmaktan kurtulmaktadırlar. Eski devirlerde kadınlar bütün günlerini daha çok evlerinde, ev işleriyle ve çocuklarının hizmeti ile geçirdikleri için komşunun komşuya ihtiyacı daha ziyade yalnızlığı gidermek ve çene çalmak bahsinde oluyordu. Hâlbuki bugün kapı komşuluğu vatandaşlara hizmetler yüklüyor. İnsan komşusunu desteklemezse onun desteğinden de mahrum kalmaya katlanmalıdır. Kapı karşı komşu bugün akrabadan daha yakındır.

Bilirsiniz, Hazreti Ayşe bir gün peygamberimize:

— Ya Resulallah, iki komşum var. Birinin kapısı karşımda, öbürününki biraz uzakçadır. Bende olan bir şey ekseriya ikisine birden vermeme yetmiyor. Böyle bir hâlde hangisinin hakkı daha büyüktür? diye sormuş.

Peygamberimiz de:

— Kapısı karşımda olan komşunun! diye cevap vermiş.

Galiba dünyanın hiçbir devrinde vatandaşlar bugün olduğu kadar ev sahibi olmaya düşkünlük göstermemişlerdir.

Ev sahibi olmak gündelik hayatımızda tek endişe gibi görünüyor. Hâlbuki ev sahibi olmanın pek önemli sayılmadığı devirlerde iyi bir komşuya sahip olmanın önemi çok iyi takdir ediliyordu. Onun için atalarımız, “Ev alma, komşu al!” derlerdi.

Bugün bankalarımız vatandaşları ev sahibi etmek için birbirleriyle yarış hâlinde dirler. Fakat komşu meselesini hiç kimse düşünmüyor. Mevduat sahiplerine ev veren bu kadar bankanın arasından bir banka da çıkıp ihtiyacı olanlara iyi komşular dağıtsaydı kim bilir ne kadar büyük bir ilgi görürdü!

Şevket Rado

DOSTLUĞUN DEĞERİ

Hükümdar Debşelim, filozof Beydeba'ya sordu:

— Birbirine en içten bağlı dostların karşılıklı sevgilerini nasıl paylaştıklarını, bundan nasıl yararlandıklarını anlamak istiyorum.

Filozof cevap verdi:

– Akıllı kimse dostluğu her şeyden üstün tutar. Bir sıkışık durumda dostluk bölüşülür. Güvercin ile fare bunun örneğidir.

Hükümdar sordu:

– Bu nasıl oldu?

Beydeba anlattı:

Dahar kenti yakınında avı bol bir yer vardı. Avcılar buraya sık sık uğrarlardı. Buradaki iri ve dalları birbirine girmiş gür ağaçlar arasında özgür kuşlar yaşardı. Bir gün çirkin yüzlü, kötü huylu bir avcı, elinde sopası, sırtında ağı ile ormana girdi; ağını attı, üzerine yem tanelerini serpti, yakın bir yerde saklandı.

Çok geçmeden önde başkanları olduğu hâlde bir sürü güvercin alana üşüştü; tuzağı görmeyerek taneleri yemeye başladılar, ağın içine düştüler. Avcı, sevinç içinde meydana çıktı. Onu gören güvercinler kurtulmak ümidiyle çırpındılar. Fakat bu çabalar boşa gitti. Güvercinlerin başkanı, bunlara dönerek,

– Felakete karşı gelebilmek için aramızdaki el birliğini kaybetmeyin. Hiçbiriniz, kendi canını arkadaşının canından üstün tutmasın. Hepimiz birlikte harekete geçerek tek kuş gibi uçalım; bu sayede hep birlikte kurtulalım, dedi.

Gerçekten güvercinlerin hepsi, kendilerini toplayıp kanat birliği yaptılar, birdenbire ağı da taşıyarak gökyüzüne doğru yükseldiler. Avcı, yorulacaklarını umarak yükselen kuşların tekrar döneceklerini sandı.

Güvercinlerin başkanı, durumu gözden geçirerek arkadaşlarına döndü, ikinci tedbirini açıkladı:

– Avcı peşimzdedir, böyle açıkta uçarsak bizi görür, nereye konacağımızı anlar. Kapalı yerlerde uçarsak bizi izleyemez, peşimizi bırakmak zorunda kalır. Biz de benim en yakın dostum farenin ülkesine gider, orada ağdan kurtuluruz.

Güvercinler başkanın sözünü dinlediler. Avcı da bunları ele geçiremeyeceğini anlayıp geri döndü.

Güvercinler gide gide farenin bulunduğu yere vardılar, burada yere indiler.

Farenin her tehlikeye karşı hazırladığı yüz deliği vardı. Başkan onun adıyla çağırdı:

– Zeyrek, diye bağırdı.

Fare, deliğin içinden cevap verdi:

– Sen kimsin?

– Ben, senin dostun güvercinlerin başkanayım.

Fare derhâl koşup geldi, onu ağın içinde görünce şaşırarak sordu:

– Nasıl oldu da bu duruma düştün?

Başkan anlattı:

– Bilmiyor musun, iyi kötü ne varsa hepsi başa gelebilir, güneş ve ay bile tutulur.

Bunun üzerine fare, başkanın bağlayan düğümleri kemirmeye başladı. Başkan buna razı olmadı:

– Önce öteki güvercinleri kurtar, sonra bana gel, dedi.

Fare bu söze aldırmadı, başkanın dayatması üzerine:

– Sen kendine acımıyor musun? Nefsinin hakkını gözetmiyor musun, dedi.

Başkan anlattı:

– Beni kurtarmakla işe başlarsan belki de yorulur, gevşersin, belki de onları kurtarmakta yavaşlarsın. Fakat ötekilerle işe başlarsan yorulsan bile dostun olan birini ağın içinde bırakmaya razı olmazsın, dedi.

Fare:

— İşte, dedi, bu düşünce sana olan sevgimi artıracak bir davranıştır.

Büyük bir istekle bütün ağı kemirmeğe başladı ve çok geçmeden bitirdi.

Güvercinler sevinçle havalanarak yurtlarına döndüler.

Beydeba

ERZURUM’U BÖYLE SAVUNDUK

Kahraman Erzurum’dan söz açıyorum. 24 Nisan 1877’de başlayan savaş Anadolu’da ve Rumeli’de aynı şiddetle devam ediyordu. **Anadolu bölgesinde Bayezid, Aleskirt, Kars ve Ardahan tarafları** da olmak üzere 340 kilometrelik bir cephede ancak elli yedi bin kişilik savunma hattı kurabilmiştik. **Kars, Erzurum ve Ardahan istihkâmlarının durumu** iyi değildi. Bununla beraber **ilk savaşlar** bizim için **ümit verici** oldu. Haziran 1877’de **Halyaz Savaşı**’nı kazanmış, 10 Temmuz’da Kars’ı kuşatmadan kurtarmıştık. Fakat düşman asker ve cephane bakımından bizden kat kat üstündü. **Tren hattı** ile bol miktarda **savaş malzemesi** alabiliyorduk. Biz ise ancak Trabzon’dan **hayvan sırtında** **gayet az cephane** getirebiliyorduk. Kış yaklaşmış, soğuklar başlamıştı; askere **kışlık elbise** henüz verilememişti. Başkumandan Ahmet Muhtar Paşa,¹ **Kars-Erzurum arasında** bir çekilme yaparak cepheyi kısaltmaya karar verdi. Geri çekilme çok zor oldu. Deveboynu’nda **kanlı bir savaş** vererek nihayet Erzurum’a çekildik. Deveboynu’nda **Erzurum’un kahraman halkı** ordu ile beraber dövüşmüş, tertemiz kanını akıtarak birçok şehit vermişti.

Ahmet Muhtar Paşa halkın da vatanperverliğine müracaat ederek istihkâmlarını kuvvetlendirmek için gece gündüz çalışıyordu. **Deveboynu Savaşı**’ndan sonra **düşman ordusundan** bir zabıt **ileri hattımıza** gelerek bir mektup bıraktı. Bu mektupta **Türk ordusunun** teslim olması isteniyordu.

Ahmet Muhtar Paşa emrinde bulunan kumandaları çağırarak mektubu onlara da okudu.

— Arkadaşlar, dedi. Düşman kapımızdadır. Ben verilecek cevabı biliyorum. Fakat bir defa da sizin fikrinizi almak istedim.

Paşalar kalenin savunulması üzerinde durdular. Ahmet Muhtar Paşa memnun oldu.

— Teşekkür ederim arkadaşlar, teslim olmayacağız. **Doğunun son kalesini** ölünceye kadar savunacağız.

O gece düşman ordusu kumandanına şöyle bir cevap verildi:

“Kaleyi **son damla kanımıza** kadar savunacağız.”

Kumandanlık halka hitaben şu ilanı yaydı: “Bizim burada kuşatılma ve her türlü zorluğa düşme ihtimalimiz olduğu gibi düşmanla savaşmamız da mümkündür. **Savaş sırasında** korku ve telaş olacağından bu günden itibaren Erzurum halkının şehri terk etmesi lazımdır.” Fakat Erzurum halkı buna **razi** olmadı.

— Hayır, dediler. **Vatanımızın uğruna** biz de asker kardeşlerimizle beraber dövüşeceğiz.

8 Kasım 1877 akşamı hava karardıktan sonra Türk askerlerinin uykuda olmasından faydalanan büyük bir **düşman kolu**, öncülerine fes giydirerek **Aziziye Tabyaları**’na baskın yapmıştı. İki ve üç numaralı tabyalar boğaz boğaza bir mücadeleden sonra düşmüştü. Yalnız bir numaralı tabyada bulunan kaymakam Bahri Bey **süratli bir karar**la duruma hâkim olmaya çalışmış ve **topçu erlerini süngü hücumuna** kaldırarak bütün şiddetiyle beş misli fazla olan düşman üzerine atılmıştı. Bahri Bey yaralandığı hâlde son gücüne kadar dövüşüp askeri **idare** etmişti. Fazla kan kaybetmesinden dolayı yavaş yavaş kuvvetten kesilirken bir erle Erzurum’a şu mektubu yollamıştı:

“İkinci ve üçüncü tabyalar düşmüştür. Birinci tabya fedakârcâ dövüşmektedir. Ben **ağır yaralıyım**. Askerin bundan henüz haberi yoktur. Vaziyet çok tehlikelidir. Bununla beraber **son nefere** kadar dövüşecek ve şehit olmadan tabyayı vermeyeceğim.”

***

Top Dağı’nın ilerisinde bulunan Aziziye Tabyası’nda kopan **kızıl kıyametin serpintisi** şehre kadar gelmişti. Halk **top sesleri** ile uykusundan uyanmış, kışladaki taburlar **silah başı** etmişti. **Tan yeri** ağarırken Top Dağı’na çıkan Ahmet Muhtar Paşa **korkunç bir durumla** karşı karşıya kalmıştı. Aziziye Tabyaları’nın ancak bir tanesinde savaş oluyordu. Diğer ikisi çoktan susmuştu. Dürbünle iyice inceledikten sonra sessiz duran tabyalarda Türklerden kimse kalmadığı, düşmanın duruma hâkim olduğu anlaşıldı. **Felaketli anlar** geçiriyorduk. **Erzurum istihkâmları** aslında Top Dağı ile Kiremitlik’ten ibaretti. Bu istihkâmlar şehre bir **perde vazifesi** görüyordu. Top Dağı’nı kaybettiğimiz gün, Erzurum da kaybedilmiş sayılırdı. Bu sırada Kaymakam Bahri Bey’den gelen mektup işi bütün acılığı ile ortaya koydu. Erzurum düşüyordu. Onu kurtarmak lazımdı.

Gazi Ahmet Muhtar Paşa heyecanla şehre döndü. Erzurum dayanacaktı. Taburları hazırlatırken **halkın vatanseverliğine** de başvurdu ve eli silah tutanları vatan savunmasına çağırdı.

Kaptan Mehmet Paşa kumandasındaki iki taburluk bir kuvvet Aziziye Tabyası’na doğru hareket etti. Bunu baltaları, bıçakları, kazmaları ve sopalarıyla halk takip ediyordu.

Gazi Ahmet Muhtar kılıcını çekmiş, halkın önüne düşmüştü. **Kars Kapısı**'na doğru yürüyordu. Bu ne yürüyüştü, ya Rabbi! Bu iman karşısında hangi ordu durabilirdi! Hangi düşman bu cesareti gösterebilirdi? Sanki Erzurum ayağa kalkmıştı. Ön sırada saç sakalı bembeyaz olmuş bir ihtiyar çapasını kapmış, bir yanında altmışlık karısı, öteki yanında kocasını şehit vermiş yirmilik gelini, arkalarında su taşıyan on iki yaşlarında bir yavru vardı. Paşalar, askerler halkla omuz omuza gidiyor, analar, babalar, kızlar ve delikanlılar hep beraber Kars Kapısı'ndan çıkıyorlardı. Kapıdan ilk çıkanlar arasında Fatma adında **genç bir Türk kadını** ile aynı yaşlarda üç kız arkadaşı vardı.

Erzurum yürüyordu; işte Aziziye Tabyaları'na böyle girdik. O gün akşama kadar hiçbir **milletin tarihi**nde rastlanmayan cesaret ve fedakârlıkla kadını, erkeği, genci, ihtiyarı hep birlikte dövüştük. Tüfeğe karşı kılıç, bombaya karşı balta ile saldırdık. Ah!.. Orada Fatma'yı görmeliydiniz. Siyah saçlarını rüzgârda savurarak siperlerin üzerinden öyle bir atlıyordu ki...

Akşama doğru düşman, Aziziye Tabyaları'nı terk etmeye başladı. Kaçan düşmanı tamamıyla ezmek için gösterilen gayretler arasında gözleri yaşartacak olaylar oluyordu. Başkumandan Gazi Ahmet Muhtar Paşa bir topu bizzat ateşliyor, Kurt İsmail Paşa bir numaralı **topçu neferi** gibi ona yardım ediyordu.

Güneş yavaş yavaş kaybolurken başka bir güneş doğuyor, **Top Dağı Tabyaları**'na Türk bayrağı çekiliyordu.

Biz Türkoğlu Türk Erzurum'u böyle savunduk.

Feridun Fazıl Tülbentçi

1. Ahmet Muhtar Paşa (1839-1919): Türk komutanı ve sadrazamı.

KONUĞA İKRAM (Serbest Okuma Metni)

Anadolu'da konuk ağırlamak önce hoşbeşle başlar. **Konuğun hâl ve hatırı**, nereden gelip nereye gittiği sorulur. Bu kısa sohbetten sonra, ayran, çay, kahve ikram edilir. Sıra gelir yemeklere...

Konuk, **konuk odasına** ayak bastığı andan itibaren, **ev sahibinin ocağı** tütmeğe başlar. Eğer konuk, **köyün ortak malı** olan konuk odasında kalırsa ikram sırası gelen **evin ocağı** tütmeğe başlar. Mutfağında, ambarında ne varsa ortaya dökülür. **Konuk sahibinin durumuna** göre, yemekler sıra sıra ocaklarda pişmeye başlar. Üç kap, beş kap, on kap... Ama her şeyden önce çorba... **Tarhana çorbası, yoğurt çorbası, un çorbası, pirinç, bulgur çorbası**, artık hangisine **gönül çekerse** o çorba kaynamaya başlar. Bir de pilavdan vazgeçemez Anadolu. **Bulgur pilavı, pirinç pilavı, etli pilav, sütlü pilav, nohutlu, üzümlü, fıstıklı, zerdeli, dizi dizi pilavlardan biri...** Anadolu'nun birçok yöresinde tatlı, **yemeğin tam ortasında** yenir. Konuğa önce **sıcak bir çorba** ikram edilmişse ardından **sulu bir yemek**, daha sonra **ekşili bir bamyaya**, derken bir de bakarsınız sütlaç gibi, helva gibi bir tatlı geliverir. Tatlı gider, ardından yine çeşitli yemekler sökün eder. Sonunda bir pilav, yanında **buz gibi hoşaf; üzüm hoşafı, erik hoşafı, kayısı, elma, vişne, nar hoşaflarından biri**. Konukta yiyecek derman kalmış, nefesi kesilmemişse...

Yeryüzünde mutfağı bu kadar çeşitli, Türkler gibi bir millet az bulunur derler. Bir **yemek uzmanı** Anadolu'da seksen iki çeşit çorba yapıldığını saptamış. Tüm **yemeklerin gerçek sayısını** kimse bilemiyor. Bu yüzden **Anadolu ozanları** çoğu zaman yemekler üzerine destan düzmüş, uzayıp giden bu destanlarda yemekleri bir bir dile getirmişlerdir. **On dokuzuncu yüzyıl sonlarında** yaşamış **Konya'nın kadın ozanlarından Şerife Hatun'un** uzun bir "Yemek Destanı" var ki bir nefeste kırk türlü yemeği sıralar. İsterseniz bu destandan size birkaç dörtlük okuyalım:

Evvela yürüttün baştan çorbayı,
Sarımsaklı terbiy'olmuş paçayı,
Domatesle pişirmeli bamyayı,
Midemizi açsın, hoş misal olsun.

Şükrederim, hiçbir şeyi taşlamam,
Yağ içinde yumurtadan hoşlanmam,
Yumşak somun olmayınca başlamam,
Kızartmanın kenarları al olsun.

Mıkla, cılbır, mantı, kaygana gelsin,
Makarnayla keşkeş, kuskus çekilsin.
Şalga pişip gelir iken dökülsün,
Kalan yemekler de istimal olsun.

Köfte, yaprak, bir de lahna dolması,
Sar'erik, zerdali, nohut yahnisi.
Sac arası börek gelsin kendisi,
Yiyenlere afiyet helal olsun.

Palüzelye mahallebi araya,
Ekşililer şöyle girsin sıraya.
Tatlısı tuzlusunu gelsin sofraya,
Kaymak güllaç ile şeker bal olsun.

Hak verir dostuna yarınki günü,
Çorba yemeklerin önüdür önu,
Yemeğin bastırmak için üstünü,
Kahve kilerde on çuval olsun.

Şerife Hatun bir bir saydığı yemekleri kahveyle bağlarken Şavşatlı Âşık Kamber de yazdığı uzun "Yemek Destanı"nda sözü kahveye getirir, şöyle der:

Kahvenin faydası çoktur bedene,
Minnetim var onu icat edene.
İtibar etmeli gelen gidene,
Misafire dostu, eşe, akrana...

Çayı günde birkaç bardak içmeli,
Fazlası hatadır tez vazgeçmeli.
Her hususta kanaati seçmeli,
İsrafta sinirler geçer isyana.

Ozanlar Anadolu'nun yiyecekleri, içecekleri üzerine destanlar düzedursunlar, biz gelelim yine konuk ağırlamasına.

Evet, ne diyorduk, konuk odalarında konuğun önüne dizi dizi yemekler geldikten, kahveler, çaylar içildikten sonra anlatıldığı söz sohbet faslı başlar. Konuğun başından geçmiş, ya da duyduğu ilginç bir olay varsa dinlenir, konuk susuyorsa en yaşlı biri söze başlar. Birçok köyün köy odasında Âşık Garip, Kerem ile Ash, Hazreti Ali Cengi gibi halk hikâyelerinin anlatıldığı bilinir. Anadolu'daki eski Ahi geleneklerine uygun olarak kimi yörelerdeki köy odası toplantılarında yüzük fincan oyunu, tuğra oyunu gibi eğlenceler düzenlendiği, toplu olarak pişmaniye çekildiği, geç saatlerde helvalar yendiği ya da "soğukluk" denen yaş meyveler ikram edildiği görülmüştür. Ne var ki bu geleneklerden çoğu bugün yaygınlığını yitirmek üzeredir. Köy odaları giderek kapanmakta, kahvehanelere dönüşmektedir.

Anadolu'da anlatılan bir hikâye vardır. Öyle bir köy varmış ki köye gelen konuğu önce iyice bir döverler, sonra da itekleyerek köy odasına götürür; orada yedirir, içirir, ertesi gün de azığını düzer, cebine harçlığını kor, yolcu ederlermiş. Bir gün bu köye bir atlı gelmiş. Köylüler, gelen yabancıyı yaka paça atından indirerek adamakıllı ıslatmışlar. Sonra atını ahıra çekerek yemini, suyunu vermişler. Konuğu da alarak tatlısıyla tuzlusuyla karnını doyurmuş, eğlendirmiş, yumuşak minderlere yatırmışlar. Ertesi gün atını eğerlemişler. Oda sahibi, konuğun heybesini yiyeceklerle doldurmuş, bir de para dolu kese vermiş. Konuk şaşkın. Atına binip köyden ayrılacağı sırada oda sahibinin kulağına eğilmiş:

— Yahu, konuk ağırlamakta, izzet ikramda eşiniz yok. Ama köye girerken niçin dayak atıyorsunuz? Bunu anlamadım, demiş.

Oda sahibi gülmüş:

— Dayak yemeseydin izzet ikramımızın tadını bilemezdin de ondan, diye cevap vermiş.

Mehmet Önder

MAYMUNUN KRALLIĞI (Serbest Okuma Metni)

Bir ormanın kralı aslan sizlere ömür; ölünce yerine yeni kral seçme sorunu çıkar. Hayvanlar, yeni kralı seçmek için bir araya gelirler. Krallık tacını da ortaya çıkarırlar. Taç, kimin kafasına olursa kral o olacaktır.

Hayvanlar sırayla kafalarına giyerler tacı ama hiç kimseye uymaz. Kimine büyük gelir kimine küçük. Bazılarının da boynuzu engel olur tacın kafaya oturmasına.

Kimsenin, maymunu adam yerine koyduğu yok ya yine de maymun giymek ister tacı. A, o da ne? Taç, tam olarak oturmamış mı maymunun başına? Herkes şaşırıp kalır.

Kural kuraldır, uyulmak zorundadır. Maymun, kral seçilir. Herkes boyun eğer yeni kral karşısında, bir tek tilki gururuna yediremez yeni kralı kabullenmeyi. Tilki, dil ucundan kutlar maymunu ve ardından şöyle der:

— Kralım, benim bildiğim gizli bir yerde, büyük bir gömü var. Yasalara göre tüm gömüler kralındır. Boynumun borcu olduğu için de bildiriyorum şimdi.

Maymun, gömüyü duyar da durur mu? Ağırbaşlı, olgun davranmayı unutup şaklaban bir koşuyla gömüyü bulmaya gider.

Yeni kralı faka bastıran tilki maymuna şöyle der:

— Sen daha kendini yönetmesini bilmiyorsun, bizi hiç yönetemezsin.

Diğer hayvanlar da bu düşünceye katılınca maymun krallıktan atılır.

La Fontaine

4. Tema: Kişisel Gelişim

PULSUZ DİLEKÇE

Sevgili Anneciğim, Babacığım,

Bütün duygu ve düşüncelerimi dile getirebilseydim size şunları söylemek isterdim:

Sürekli bir büyüme ve değişme içindeyim. Sizin çocuğunuz olsam da sizden ayrı bir kişilik geliştiriyorum. Beni tanımaya ve anlamaya çalışın.

Deneme ile öğrenirim. Bana ayak uydurmakta güçlük çekebilirsiniz. Oyunda, arkadaşlıkta ve uğraşlarımda özgürlük tanıyın. Beni her yerde, her zaman koruyup kollamayın. Davranışlarımdan sonuçlarını kendim görürsem daha iyi öğrenirim. Bırakın kendi işimi kendim göreyim. Büyüdüğümü başka nasıl anlarım?

Büyüme çok istiyorsam da ara sıra yaşımdan küçük davranmaktan kendimi alamıyorum. Bunu önemsemeyin. Ama siz beni şımartmayın. Hep çocuk kalmak isterim sonra. Her istediğimi elde edemeyeceğimi biliyorum. Ancak siz verdikçe almadan edemiyorum. Bana yerli yersiz söz de vermeyin. Sözüünüzü tutmayınca sizlere güvenim azalıyor.

Bana kesin ve kararlı davranmaktan çekinmeyin. Yoldan saptığımı görünce beni sınırlayın. Koyduğunuz kurallar ve yasakların hepsini beğendiğimi söyleyemem. Ancak hiç kısıtlanmayınca ne yapacağımı şaşıyorum. Tutarsız davrandığınızı görünce hem bocalıyor hem de bundan yararlanmadan edemiyorum.

Öğütlerinizden çok davranışlarınızdan etkilendiğimi unutmayın. Beni eğitirken ara sıra yanlışlar yapabilirsiniz. Bunları çabuk unuturum. Ancak birbirinize saygı ve sevginizin azaldığımı görmek beni yaralar ve sürekli tedirgin eder.

Çok konuşup çok bağırmanın. Yüksek sesle söylenenleri pek duymam. Yumuşak ve kesin sözler bende daha iyi iz bırakır. “Ben senin yaşında iken...” diye başlayan söylevleri hep kulak ardına atarım.

Küçük yanlışlarımı büyük suçmuş gibi başıma kakmayın. Bana yanılma payı bırakın. Beni, korkutup sindirerek, suçluluk duygusu aşılayarak uslandırmaya çalışmayın. Yaramazlıklarım için beni kötü çocukmuşum gibi yargılamayın.

Yanlış davranışım üzerinde durup düzeltin. Ceza vermeden önce beni dinleyin. Suçumu aşmadığı sürece cezama katlanabilirim.

Beni dinleyin. Öğrenmeye en yatkın olduğum anlar, soru sorduğum anlardır. Açıklamalarınız kısa ve özlü olsun. Beni yeteneklerimin üstünde işlere zorlamayın. Ama başarabileceğim işleri yapmamı bekleyin. Bana güvendiğinizi belli edin. Beni destekleyin; hiç değilse çabamı övün. Beni başkalarıyla karşılaştırmayın; umutsuzluğa kapılırim.

Benden yaşımın üstünde olgunluk beklemeyin. Bütün kuralları birden öğretmeye kalkmayın; bana süre tanıyın. Yüzde yüz dürüst davranmadığımı görünce ürkmeyin. Beni köşeye sıkıştırmayın; yalana sığınmak zorunda kalırım. Sizi çok bunaltsam bile soğukkanlılığınızı yitirmeyin. Kızgınlığınızı haklı görebilirim, ama beni aşağılamayın. Hele başkalarının yanında onurumu kırmayın. Unutmayın ki ben de sizi yabancıların önünde güç durumlara düşürebilirim.

Bana haksızlık ettiğinizi anlayınca açıklamaktan çekinmeyin. Özur dileyişiniz size olan sevgimi azaltmaz; tersine, beni size daha çok yaklaştırır. Aslında ben sizleri olduğunuzdan daha iyi görüyorum. Bana kendinizi yanılmaz ve erişilmez göstermeye çabalamayın. Yanıldığınızı görünce üzüntüm büyük olur.

Biliyorum ara sıra sizi üzüyor, belki de düş kırıklığına uğratiyorum. Bana verdikleriniz yanında benden istediklerinizin çok olmadığını da biliyorum. Yukarıda sıraladığım istekler size çok geldiyse birçoğundan vazgeçebilirim; yeter ki beni ben olarak seveceğinize olan inancım sarsılmasın.

Benden “örnek çocuk” olmamı istemezseniz ben de sizden kusursuz anne baba olmanızı beklemem. Sevecen ve anlayışlı olmanız bana yeter.

Sizin çocuğunuz olarak doğmak elimde değildi. Ama seçme hakkım olsaydı sizden başka kimsenin çocuğu olmak istemezdim.

Sevgiler.

Çocuğunuz.

Prof. Dr. Atalay Yörükoğlu

KIRMIZI PABUÇLAR

Sene sonu, sınıfımızın düzenlediği gösteride hemen hemen herkes görev almıştı. Programda çeşitli parodiler, şairler, şarkılar, taklitler vardı. En önemlisi, müzikli bir oyun oynanacaktı. Başrole ben seçilmiştim. Gecemi gündüzüme katmış çalışıyordum. Hepimiz çok başarılıydık. Provaları seyreden arkadaşlar gülmekten kırılıyorlardı. Çok heyecanlıyım. Ailem bir hafta sonra yapılacak olan gösteride bulunabilmek için şimdiden program yapıyordu. Babam o gün için çalıştığı iş yerinden izin istemiş, buna karşılık pazar günü çalışması gerekmişti. Annem arkadaşlarımın, öğretmenlerimin önünde beni mahcup etmemek için halamın kızından ödünç bir elbise almak zorunda kalmıştı. Annemle babam rolümü çalışırken beni görüyorlar, tiyatroya tutkunluğumu da bildikleri için gece geç saatlere kadar mutfaktaki teneke sobanın başında oturup ilerde inşallah başarılı bir sanatçı olacağımı konuşuyorlardı.

“Belki de konservatuvara sokabiliriz.”

“İkimiz de elimizden geleni yapıyoruz.”

Annem bir yandan babamın kol ağızları eskimiş kazağını onarıyor, bir yandan da onu karamsarlığından kurtarmaya çalışıyordu.

“Çok şükür ki çalışkan ve tokgözlü bir evladımız var. Bazı çocuklar gibi ne görürse tutturan biri değil.”

“Beni de bu üzüyor ya zaten. Bir gün de karşıma geçip çocukça bir şey istemiyor.”

“Öyle deme, istese dayanamaz, işe yürüyerek gitmek pahasına dediğini yapmaya çalışırdın. O da bunu biliyor.”

Bütün bunları benim duymadığımı sanıyorlardı.

Okulun son günleri olduğu için dersler bitmiş, bütün gücümüzle gösteri provalarını yapıyorduk. Sıra oyunda giyilecek kostümlerin seçimine geldi. Öğretmenimiz hepimize neler giyeceğimizi söylüyordu.

Ben, siyah melon şapka, beyaz atlet, beyaz şort, beyaz çorap ve kırmızı ayakkabı giyecek, beyaz atletin üzerine kırmızı papyon takacaktım. Öğretmenimiz, babasının şapkasını bana verebileceğini söyledi. Atletim, jimnastikte giydiğim şortum ve çorabım tamamıydı. Papyon yerine kırmızı bir kurdele boynuma bağlanıp fiyonk yapılacaktı. Ama “Şimdi hapa yuttum!” diye düşündüm. Bu hiç aklıma gelmemişti. Kırmızı pabuçlar... Bunu bulmak zordu. Siyah, beyaz, kahverengi olsaydı neyse, ama oyunun esprileri renklere ve benim tuhaf kıyafetime dayanıyordu. Ayakkabımın kırmızı olmaması oyunun tamamen yeniden yazılmasını gerektirirdi.

“Bir problem yok ya?” dedi öğretmenim.

“Yok.” deyiverdim. “Her şeyim hazır sayılır.” Bunu nasıl söyledim hâlâ şaşırıyorum.

Akşam düşünmekten yemek bile yiyemedim. İki gün kalmıştı. Bu aşamada yapılacak bir şey yoktu. Durumu babama anlatmak zorundaydım. Ama karşısına oturup onun yorgunluktan çukura kaçmış gözlerini, sorumlulukları nedeniyle çökmüş, küçülmüş omuzlarını görünce vazgeçtim. Babamdan böyle bir şey isteyemezdim. Kışın bile giymek zorunda kaldığı keten pabuçları düşündüm. Son kostümlü prova da belki birisi, “Bende böyle bir ayakkabı var.” der diye umuyordum.

Öğretmenim ayakkabılarımı sorunca hiç düşünmeden cevap verdim.

“Babam bu akşam getirecek öğretmenim.”

Gösteri yarındı. Eve döndüğümde kendimde değildim. Yatağıma uzanıp gözlerimi tavana diktim. Uzun süre öylece kaldım. Sonra birden aklıma geliveren şeyle yerimden fırladım. Müthiş bir fikirdi. Olabilirdi, denemeye değerdi. Yatağımın altındaki plastik çamaşır sepetini çıkarıp eskimeye yüz tutmuş bir çift beyaz çorap buldum, giydim. Kırmızı keçe uçlu kalemimle çorapların üzerini ayakkabı modelinde boyadım. İşte kan kırmızısı ayakkabılarım hazır. Sahneye en yakın oturan kişiyle bile aramda üç metre mesafe olacaktı. Fark etmeleri olanaksızdı. Buluşumla gurur duyuyordum.

Gösteri okulun tiyatro salonunda, büyük bir başarıyla tamamlandı. Ben sahneye çıkana kadar bir şeylerle oyalandım. En son kırmızıya boyanmış çoraplarımı giydim. Bayılacak gibiydim. Oyun anons edildi. Büyük bir coşkuyla oynadım. Bir ara kapıya yakın bir yerlerde annemle babamı gördüm. Bir yandan alkışlıyorlar, bir yandan da bir şeyler işaret ediyorlardı.

Her şey oldubitti. Çok başarılıydık. Oyunumuz umduğumuzdan da çok beğenilmişti. Tebrikler, kutlamalar, çiçekler... Veliler yavaş yavaş kulise gelmeye başlamışlardı. Annemle babam yanıma gelip beni kucakladılar. Babam, “Yavrum, kırmızı ayakkabı gerektiğini neden bana söylemedin? Durumu annenden öğrendiğimde oyunun başlamasına çok az kalmıştı. Hemen koşup ayakkabıcıya gittim. Ama sana yetiştiremedim. Fakat görüyorum ki birisinden bulmuşsun. Geciktiğim için özür dilerim.” dedi.

Ona sevgiyle sarıldım. Teşekkür ettim. Sonra eğilip kırmızıya boyanmış çoraplarımı çıkardım. Şaşkınlıktan ne diyeceklerini bilemediler.

Ertesi gün, benim ısrarım üzerine kırmızı ayakkabıları geri verdik ve yerine babam için bir çift ayakkabı aldık.

Nehir Tunaz

AH ŞU GENÇLER

(Bir grup genç, gençlik sorunlarını anlatan bir müzikal sergilemeye karar verirler. Kendilerinin oluşturduğu bu müzikalin birinci perdesinde yetişkinlerin yanlış davranışlarını, ikinci perdesinde de kendi yanlış davranışlarını eleştirirler. Aşağıda iki perdeden bölümler yer almaktadır.)

I. PERDE

XVII. TABLO

(1. Oyuncu, Kız, Anne, Baba, Koro)

1. OYUNCU: Bunlar doğal gelişimler. Bu sırada genç insanlara sabırla, anlayışla yardımcı olan, yol gösterenlere selam olsun. Biz yanlış örnekleri sergilemeye devam edeceğiz. Bir ev.

KIZ: Anne, bugün bulaşığı ben yıkayayım.

ANNE: Hayır, her şeyi kırarsın.

KIZ: Öyleyse kek yapayım.

ANNE: Hayır, mutfağı alt üst edersin.

KIZ: İnsan yapa yapa öğrenir bir işi.
ANNE: Bir de ukalalık ediyor.
KIZ: Baba, beni sinemaya götürür müsün?
BABA: Vaktim yok.
KIZ: Tiyatroya götür öyleyse.
BABA: İşim çok.
KIZ: Ben gideyim.
BABA: Olmaz.
KIZ: **Kapının önüne** çıkamaz mıyım?
BABA: Çıkamazsın.
KIZ: Televizyon seyredeyim?
BABA: Ders çalış.
KIZ: Bir arkadaşımı çağırayım bari, ne olur?
ANNE-BABA: Ha-yır!
KIZ : (Tepinerek bağırmaya başlar) Aaaaaaa!..
ANNE: Farkında mısın Zülfü, bu kızda bir anormallik başladı.
BABA: Haklısın karıcığım, neden acaba?
KORO: Ah şu gençler!

XVIII. TABLO

(1. Oyuncu, I. Genç, II. Genç, Koro A, Koro B, Komşu Adam, Komşu Kadın, III. Genç)

1. OYUNCU: Herhangi bir şehrin, herhangi bir mahallesinde, herhangi bir sokak.
I. GENÇ: (Top oynuyorlar.) Ver bana.
II. GENÇ: Tut onu.
III. GENÇ: Hop...
III. GENÇ: Heeeeyy!
KORO A : (Tezahürat yapar.)
KORO B : (Karşı tezahürat yapar.)
KOMŞU ADAM: Yeter, yeter, yeter!.. Bu ne gürültü yahu? Hiç kafayı dinleyemeyecek miyiz bu mahallede? İnsaf efendim insaf.
KOMŞU KADIN: Hay Allah razı olsun Apti Bey. **Mahalle içinde** top oynanır mı canım?
KOMŞU ADAM: Hadi bakalım, toplayın pılınızı pırtınızı, yallah başka yere...
GENÇLER: Nereye?
KOMŞU ADAM: Bize ne...
ADAM: Bir de "Nereye?" diye sormazlar mı?
KORO: Ah şu gençler!

II. PERDE

VIII. TABLO

(1. Oyuncu, Öğretmen, 1. Öğrenci, Osman)

1. OYUNCU: Şimdi de iki **öğrenci tipi**ni sergileyeceğiz. Aslında tip çok da sergilemeye zaman yok. Yerlerimizi alalım arkadaşlar. (Öğrenciler yerlerini alırlar, öğretmen de) Yine bizim sınıftayız.
ÖĞRETMEN: Söyleyin bakalım, **Estergon Kalesi** nerededir? (Kapı vurulur.) Geel.
1. ÖĞRENCİ : (Güya nefes nefese) Öğretmenim affedersiniz, biraz geciktim.
ÖĞRETMEN: Biraz diyor, yahu bu üçüncü ders, **dersin de sonu**, niye geç kaldın?
1. ÖĞRENCİ: Anlatayım öğretmenim, evden tam zamanında çıktım öğretmenim, dolmuşa bindim, dolmuş trenle çarpıştı öğretmenim, yedi ölü, on altı yaralı verdik, bir ben sağ salım kurtuldum ama maalesef derse yetişemedim öğretmenim.
ÖĞRETMEN: Otur, geveze.
1. ÖĞRENCİ: Baş üstüne öğretmenim. (Yerine geçer.)
ÖĞRETMEN: Ne sormuştum?
1. ÖĞRENCİ: Estergon Kalesi'nin nerede olduğunu.
ÖĞRETMEN: Güzeeel, kazazede, söyle bakalım, Estergon Kalesi nerededir?

1. ÖĞRENCİ: Öğretmenim, üzülmeysin diye söylememiştim, geçenlerde süt kardeşim ölmüştü, dün helvasını yaparken tüpgaz patladı. Bütün eşyalarımız yandı, bu arada affedersiniz tarih kitabım da yanmış, bu yüzden çalışmadım, özür dilerim.

ÖĞRETMEN: A benim talihsiz oğlum, sen geçen ayki ödevini de vermemişsin ki...

1. ÖĞRENCİ: Çok haklısınız öğretmenim, babam balkondan düşmüştü, her gece hastaneye gittim.

ÖĞRETMEN: Başka kimse yok muydu?

1. ÖĞRENCİ: Yoktu öğretmenim, babam balkondan düşünce buna çok üzülen annem kalp krizi geçirdi, kardeşimin de heyecandan dili tutuldu, halamın da...

ÖĞRETMEN: Yeteeeeerrrr!..

1. ÖĞRENCİ: Peki öğretmenim.

1.OYUNCU: Şimdi bir başka öğrenci.

ÖĞRETMEN: 147 Osman Şaşkınbakkal.

OSMAN: Burda.

ÖĞRETMEN: Ödevini getir.

OSMAN: Getiremem.

ÖĞRETMEN: Niye?

OSMAN: Hazırlayamadım.

ÖĞRETMEN: Yine mi?

OSMAN: Çok önemli bir konuda araştırma yapıyordum, onun için hazırlayamadım.

ÖĞRETMEN: Yaa, neyi araştırıyordun oğlum?

OSMAN: Dâhilerin öğrencilik yıllarını.

ÖĞRETMEN: Üç yıldan beri bu okulda kütüphanenin nerde olduğunu araştırmamış olan sen, dâhilerin öğrencilik yıllarını araştırdın öyle mi?

OSMAN: Evet.

ÖĞRETMEN: Anlat öyleyse.

OSMAN: Peki. Modern fiziğin kurucusu olan Aynştayn çok kötü bir öğrenciymiş, ünlü bilgin Darwin de. Hatta bir gün babası Darwin'e şöyle bağırmış öğretmenim: "Fare kovalamaktan başka bir iş yaptığın yok, ailemizin yüz karasısın." Dâhi besteci Vagner, büyük ozan Baudelaire (Bodler), ünlü hikâyeci Edgar Allen Poe (Edgır Allen Po) da tembel, başarısız öğrencilermiş. Gelmiş geçmiş romancıların en büyüğü olan Balzac (Balzak) için de gençliğinde şöyle demişler. "Tembel, uyuşuk, dalgacının biri." Ünlü mimarlardan...

ÖĞRETMEN: Ne sonuca vardın evladım?

OSMAN: Öğrencilik yıllarımız birbirine bu kadar benzediğine göre, belki ben de dâhiyimdir.

Turgut Özakman

İLK ADIM (Serbest Okuma Metni)

İlk adımı atmak

Korkutucudur.

Bilinmeyenle karşılaşmak

Çekince yaratır.

Ancak emeklemekten yorulan çocuk gibi

İlk adımı atmak

En önemli adımdır.

Ufkunuzu genişletir,

Yeni bir ışık görmenizi sağlar.

Bir şeyi keşfetmek

Uçağa binip yeni bir yere gitmek gibidir.

Attığınız ilk adım,

Tüm kapıları açar,

Kendinizi daha önceden hiç olmadığı gibi

Görmenizi sağlar.

Tüm gayretini bu konuda kullanan çocuk gibi,
Bazen sallanır,
Kimi zaman tökezler ve düşer.
Ancak güçlü kollar çocuğu yakalar,
Tekrar ayaklarının üzerinde durmasını sağlar
Ve çocuk yeniden yürümeye başlar.

En uzun yolculuk bile
İlk atılan adımla başlar.
Bir kez yürümeye başladınız mı
Her şey yoluna girer.
Elimi tut arkadaşım,
Sana yardım edeceğim,
Yolculuğunda yanında olacağım...
İkimiz daha güçlü olacağız.

Evet, bu ilk atılan adım
En önemli olanı.
Ancak eğer tökezler ve düşersen,
Ben yanında olacağım.
Bakışlarımızı ileriye odaklayıp,
Dışlerimizi sıkacağız ve yürüyeceğiz...
O yolun bittiğini gördüğümüzde
Koşmaya başlayacağız.

Seni seviyorum ve sana
Tüm yolculuğunda yardımcı olacağım.
Ancak o ilk adımı atmak
Tamamen sana bağlı.

Rabona Turner Gordon
(Rebona Törnır Gordın)

SONUNCU KOŞUCU (Serbest Okuma Metni)

Yaşadığım kentte her yıl geleneksel olarak düzenlenen maraton koşusu genellikle korkunç sıcak bir güne denk gelir. Bir yıl, maraton koşusunda ambulansla yarışmacıları takip etmekle görevliydim. Bu, koşu sırasında meydana gelebilecek herhangi bir kaza veya yarışmacıların fenalaşması olasılığına karşı bir önlemdi. Ambulans şoförü ve ben, yaklaşık yüz koşucunun arkasında, klimalı bir ambulansın içinde çıkış işaretini bekliyorduk.

Ambulansı yavaş yavaş sürmeye başlayan Doug(Dauh)'a "Sonuncu koşucunun arkasından gideceğimize göre ağırdan alalım." dedim.

"Umarım sonuncu koşucu iyi ve hızlıdır." deyip güldü Doug.

İlk sıralardaki koşucular, çıkışın ardından kısa bir süre sonra birer birer gözden kaybolmaya başladılar. Bir ara gözlerim mavi bir şort ve beyaz, bol bir tişört giymiş hanıma takıldı.

"Doug, baksana!"

Sonuncu koşucunun kim olacağını artık ikimiz de biliyorduk. Kadının dizleri düzdü ancak ayakları içe basıyordu. Bacakları sakattı ve bırakın maraton koşmayı, yürümesi bile mucizeydi.

Doug ve ben sessizce yavaş yavaş ilerleyen kadını izledik. Tek kelime etmiyorduk. Biraz gidiyor, kadına yetişince biraz daha ilerlemesini beklemek için duruyorduk. Sonra tekrar ilerliyorduk.

Bir ayağını diğer ayağının önüne atabilmek için sarf ettiği çaba inanılmazdı. Onu seyrederken benim nefesim daralıyordu ve sürekli içimden "Haydi, devam et!", diyordum. Bir yandan maratonu bırakmasını istiyordum, bir yandan da sonuna kadar devam etmesi ve koşuyu tamamlayabilmesi için dua ediyordum.

Sonunda tek başına kalmıştı. Koşucuların çoğu yarışı çoktan bitirmişti. Koltukta oturmuş, ağlayarak saygı, dehşet ve şaşkınlıkla, kararlılıkla ve inanılmaz bir çaba harcayarak koşmaya devam eden kadını izliyordum. Bitiş çizgisi görüldüğünde her yer çöp içindeydi ve yolun iki yanında tezahürat eden kalabalık çoktan dağılmıştı.

Bitiş çizgisinde ise yalnız başına bir adam bekliyordu. Bir ucu bir direğe bağlanmış krepon kâğıdından bir şerit tutuyordu. Yavaş adımlarıyla şeridi geçti. Göğsüne yapışan şeridin iki ucu arkasından dalgalandı.

O kadının adını bilmiyorum ama o gün, benim yaşamımın çok önemli sık sık anımsadığım bir parçası oldu. Onun için önemli olan hızlı koşup diğerlerini geçmek veya bir ödül kazanmak değil başladığı koşuyu ne olursa olsun bitirmektir. Ne zaman zor, çok emek ve zaman gerektiren bir iş olsa onu anımsıyorum ve birden en zor işin bile benim için aslında ne kadar kolay olduğunu fark ediyorum.

**Lisa Bench
(Liza Benç)**

5. Tema: Zaman ve Mekân

MOR SALKIMLI EV

Uyandığımda saat dokuzu gösteriyordu. Dışarıda hafif bir rüzgâr esiyor, yapraklar hışırdıyor, dallar birbirine vuruyordu. Bir at arabasının sesi kulağıma geldi. Yatakta doğrulup dışarıya baktım. Ne göreyim, mahallenin mor salkımlı evinin üst katına yeni bir aile taşınıyordu. Konu komşu toplanmış, hep birlikte onların gelişini seyrediyordu. “Bunlar kimdi acaba? Nereden geliyorlardı? Kimler tarafından gönderilmişlerdi?” diye herkes merak ediyordu. Bir süre sonra, gelenlerin Makedonya’dan göçmek zorunda kalan bir aile olduğu anlaşıldı. Bu haber, yıldırım hızıyla öteki mahallelere de yayıldı.

Ertesi gün, mahallenin yaşlı başlı kişileri bir araya gelip bu zavallı aileye ne gibi yardımların yapılabileceğini konuşmaya başladılar. İlk evlerden eşya toplandı; daha sonra maddi durumları iyi olan ailelerden para yardımı istendi. Onlara yardım etmek için herkes birbiriyle yarıştırdı âdeta. Pek doğal ki en büyük yardım, mor salkımlı evin sahibinden gelmişti. Evin üst katının iki odasını, gelen aileye tahsis etmişti. Bu diğer komşuların yardım etme hevesini artırmıştı. Mor salkımlı ev, mahallemizin en güzel, biricik iki katlı eviydi. Her iki katta toplam sekiz oda bulunuyordu. Odaların tavanlarını ve duvarlarını, rengârenk oyma resimler süslüyordu. Hemen her odada, kristal avizeler ve gece lambaları vardı. Oyma dolapların içindeki yemek ve kristal reçel takımları, insanın gözlerini kamaştırıyordu.

Ev, iki girişliydi. Zemin kata mermer merdivenlerden giriliyordu. Burada evin sahibi olan komşu ninemiz yaşıyordu. Evin pencereleri, alabildiğine geniş bahçeye bakıyordu. Bahçe iki bölümden oluşuyordu. Birinci bölümde sardunya, begonya, çarkıfelek, sultan küpesi, hanımeli, katmerli güller ve adlarını bilmediğim çiçekler vardı; ikinci bölümünde de meyve ağaçları bulunuyordu. Geniş kerpiç duvarlar, iki insan boyu yüksekliğindeydi. Duvarların iç tarafı ve üst kısmı, boydan boya mor salkımlı çiçekle kaplıydı. Çiçekler ilkyazdan sonbahara kadar durmadan açtıkları için duvarlar âdeta mor renge bürünüyordu. Bu yüzden de buraya, mor salkımlı ev diyoruz.

Zengin bir bey ailesinin kızı olan komşu nine, bu evde yıllardan beri Fındık adlı köpeğiyle yaşıyordu. Çoluk çocuğu yoktu. Evin avlusuna benden başka hiçbir çocuk giremezdi. Onun her türlü işini yaptığım için beni çok seviyordu. Bana her zaman “Benim oğlum, paşa oğlum!” diyordu. Bu övücü sözler, pek hoşuma gidiyordu. Ben de bir dediğini iki etmiyordum. Ona pazardan her gün ekmek, süt, yoğurt gibi öteberi almak benim görevimdi. Bir de mahalle çeşmesinden, günde iki üç kez taze su götürürdüm.

Komşu nine misafirliğe gittiğinde bahçesine kimse girmesin diye hep beni çağırırdı. Ben de köpeği Fındık ile bahçeyi boydan boya dolaşırdım. Zerdali, şeftali, armut ağaçlarından en güzel meyveleri koparıp yerdim. Sonra dut ağacına tırmanır, kışlaya giden yolu saatlerce seyredirdim. Çoğu kez caddeden sıra sıra askerler, askerî araçlar geçirdi. Kerpiç evlerin temellerini bile sarsan tanklar, büyük bir gürültüyle geçerken kalbim küt küt atardı.

Bir gün, komşu nine beni evine çağırdı. Bunca yıl sonra, evine ilk kez girmiştim. Evin iç düzeni, beni hayli şaşırtmıştı. İlk kez gördüğüm için bilhassa antika eşyaları çok ilginç gelmişti. Bana gül reçeli ikram etti. Hayatımda ilk kez gül reçeli yiyordum. Tadımı hâlâ damağımda duyuyorum. Yeni gelen aile için uzun uzun konuştu. Ailenin çocuklarına yardım etmemi, Türkçeyi öğretmemi, ayrıca onları diğer çocuklardan korumamı istedi.

***

O günden sonra, çocuklarla birlikte evin geniş bahçesinde serbestçe oynamaya başladık. Ne yapsak ne etsek komşu nine artık bizlere bağırıyordu. Biz de buna karşılık özenle baktığı çiçekleri hemen hemen her gün suluyor, etraflarında biten otları ayıklıyorduk. Bizleri saatlerce seyreden komşu nine, daha sonra bisküvi ikram ediyordu.

Komşu nine sayesinde, mahallemize gelen yeni aile fertleri kendilerini artık yabancı hissetmiyorlardı. Yıllarca birlikte yaşamışçasına birbirimize kaynaşmıştık.

Enver Ahmet

İSTANBUL

Seni görüyorum yine İstanbul,
Gözlerimle kucaklar gibi uzaktan,
Minare minare, ev ev,
Yol, meydan.

Geliyor Boğaziçi'nden doğru
Bir iskeleden kalkan vapurun sesi.
Mavi sular üstünde yine,
Bembeyaz Kızkulesi.

Bir yanda serin baharla beraber
Doğduğum kıyıları, Beşiktaş'ım.
Baktıkça hep semt semt, yer yer,
Beş yaşım, on beş yaşım, ah yirmi yaşım!

Durmuş bir tepede okuduğum mektep,
Askerlik ettiğim kışladır ötesi.
Bir gün, bir kızımı benim eden
Evlendirme dairesi.

Benim de sayılmaz mı oralar?
Elimi tutar gibi iki yanımdan.
Babamın yattığı Küçükusu,
Anamın toprağı Eyüp Sultan.

Önümde açık kollarıyla Boğaz,
Çengelköy'den Rumelihisarı.
İstanbul, İstanbul'um benim,
Kadıköy'ü, Üsküdar'ı.

Gün olur, Köprü ortasında durur,
Anarım Adalar'da çamların kokusunu.
Gün olur, Beyoğlu'nu özler içim,
Koklamak isterim Tünel'in kokusunu.

Bir daha görüyorum seni dünya gözüyle,
Göğün hep üstümde, havan ciğerlerimdedir
Ey doğup yaşadığım, yerde her taşımı

Öpüp başına koymak istediğim şehir!

Ziya Osman Saba

ARJANTİN

İlkokulda öğrenciyken Arjantin'in başkenti, Buenos Aires (Boines Aires)'e bir türlü dilim dönmezdi. Buenos Aires sokaklarında gezerken belleğimde o günler dirildi. Öğretmenim, bu sözleri birçok kez defterime yazdırmıştı. İşte şimdi oraya gidiyorum.

Arjantin, Güney Amerika kıtasının güneydoğusunda. Gerçekten görülmeye değer bir ülke. Buraya ilk olarak Macellan gelmiş. Sonra İspanyollar akın etmiş. Yerliler, nice direndilerse topraklarını beyazlardan kurtaramamışlar. Buenos Aires'i Mendoza kurmuş. Otuz milyonluk nüfusun, yarısı Buenos Aires'te yaşıyor. Arjantin'in yüzölçümü 2 milyon 180 bin 992 km.

Lima'dan Buenos Aires'e varış, uçakla yedi buçuk saat sürüyor. Güney Amerika kıtasının batı kıyılarından, doğu kıyılarına uçulacak. Başka bir deyişle kıtayı, bir baştan öteki başa uçakla geçmemiz gerekiyor.

Peru uçakları bakımsız, koltuklar arasındaki koridorlar, tahta döşeme gibi bastıkça gıcırıyor. Koltuklar bozuk. Yaylar gevşemiş. Temizlik kurallarına kulak asan yok.

Başka çaremiz olmadığından bu kocaman kirli kuşun karnına doluyoruz. Buenos Aires yolu uzun olduğundan uçak Şili'nin başkenti Santiago(Santiyago)'ya iniyor. Yakıt alıyor. O arada bizleri de "Uçak temizlenecek." diye dışarı çıkarıyorlar.

Şili topraklarına ayak basmış oluyoruz böylece. Havaalanı, suyu çekilmiş değirmen gibi. Bizden başka kimsecikler yok. Çevrede silahlı askerler dolaşiyor. Meğer Şilililer o sırada, kötü günler yaşıyormuş. Çeşitli ayaklanmalar olmuştaymış. Bu yüzden pek çok yabancı uçak, Santiago'ya inmiyormuş.

Çok şükür, kör kurşunlara hedef olmadan, sağlıklı uçağa döndük.

Buenos Aires'teki otelimiz pek güzel. Önümüzde engin bir su uzanıyor. Önce deniz sandım. Sonradan bu uçsuz bucaksız suyun, El Pazo (El Pazo) nehrinin deltası olduğu anlaşıldı. Hiç böylesine geniş bir delta görmemiştim. Nehrin ulaştığı deniz, yüz yetmiş beş kilometre uzaktaymış. Rehberimiz bu deltada bir gezi yapacağımızı söyledi. Herkes sevindi.

Otele yerleşir yerleşmez kent gezisine çıktık. Simon Bolivar (Simon Bolivar) anıtı burada da çıktı karşımıza. Ayrıca kenti süsleyen, çok güzel anıtlar, müzeler, kiliseler var. Ama bu tür yapıtlar, her zaman her yerde görülebilir. Fazla etkileyici bir görünümde değiller.

Kent gezisinin ilginç bir bölümü de Eva Peron (Eva Peron)'un mezarı. Eva Peron, Arjantin'in eski bir devlet başkanının eşidir. Kendisi halk tarafından çok sevilirmiş. Büyük bir mezarlığın özel bölümünde yer alan kabrini, turistlerle birlikte halk da ziyaret ediyor.

Ne var ki rehberimiz mezar gezisine katılmaktan kaçındı. Nedenini sordum. Gülerek şu açıklamayı yaptı: Arjantinlilerin pek çok batıl inancı var. Belli günlerde mezara gitmek, onlara uğursuzluk getiriyormuş. Arjantinliler nazara da inanıyorlar. Bizde nazara karşı mavi boncuk takılır ya! Arjantin'de nazardan korunmak için insanın üstünde, kırmızı bir şey taşıması gerekiyor. Ayrıca, kara kediyi uğursuz sayıyorlar. Onlara göre, sayıların da uğurlusu ve uğursuzu var.

Arjantin'in stadyumları da çok görkemli. Hele dondurmalarının çeşniğine diyecek yok.

Arjantin'de hayvan besiciliği, çok önemli bir uğraşı dalı. Burada çok et yeniyor. Büfelerdeki sandviçler, salam ya da sosisle değil, biftek ya da bonfile ile yapılıyor.

Restoranlarda verilen et porsiyonları, öylesine büyük ki! İki parmak kalınlığında, yarım kilo ağırlığında biftekler sunuluyor insanlara. Yerliler bu pabuç kadar eti, bir solukta yalayıp yutuyorlar. Ama bizden sadece bir kişi tabağındaki etin tümünü yiyebildi. O da bizlerden iyi bir alkış aldı.

Florida Caddesi, Buenos Aires'in en ünlü alışveriş yeri. Bu cadde trafiğe kapalı. İnsanlar birkaç kilometre uzayıp giden bu cadde üzerinde, rahat rahat alışverişlerini yapıyorlar.

Vitrinler pek zengin. Özellikle Arjantin işi deri giysiler, kundurular, çantalar, çok ucuz. Yılan ve timsah derisi pek güzel işlenmiş burada. Hem de başka ülkelere göre oldukça ucuz.

Hırsızlar, burada da kol geziyor. Soyulma korkusundan, hep tetikteyiz.

Öteki Güney Amerika ülkelerinde olduğu gibi burada da göz kamaştırıcı villalarla bezeli zengin semtleri var. Sokaklar İtalyan, Fransız, İspanyol kentlerinin karışımından oluşma. Genelde oldukça temiz bir ülke. Halkın %97'si İspanyol kökenli.

Bildiğiniz gibi Arjantin, baş döndürücü, yürek titretici tangoları ve uçsuz bucaksız çiftlikleriyle ünlü.

Tango müziği ve dansı ilk kez, yüzyılın başlarında, Buenos Aires'te başlamış. Gemiciler mahallesi'nden kente yayılmış. Daha sonra Avrupa'da da benimsenmiş.

Tango'nun doğduğu yer olan gemiciler mahallesine gidiyoruz. Burası, geçen yüzyıldan kalma iki üç katlı evlerden oluşuyor. Hepsinin de dış duvarları, değişik renkte boyanmış. İnsan kendini, tiyatro dekoru içinde sanıyor. Sokaklarda, ünlü tangocuların heykelleri var. Kimi evlerden hâlâ tango sesleri yayılıyor. Kimi balkonlarda tango yapılıyor.

Bir gece gerçek tango dansçılarından, kurallara uygun, gerçek bir tango gösterisi izlemeye gittik. El Viemo Al Magen (El Viyemo Al Megın) adlı bu gösteri yeri, tangonun ilk yıllarından kalma, eski bir salon. Bir köşede Eva Peron'un locası var. Onun anısına, her şey olduğu gibi korunuyor.

Tango gösterisi herkesi büyüledi. Müzik ayrı güzel ve etkileyici, dansçıları ayrı güzel. Doğrusu unutulmaz bir gece yaşadık.

Gülten Dayoğlu

OKUL (Serbest Okuma Metni)

Oku benim cici yavrum.
Okul cennet meyvesidir.
Okuldadır türlü sanat
Medeniyet membasıdır.

Okuldadır cümle varlık,
Hiçbir türlü çekmem darlık,
Okuldadır dirlik birlik,
Birlik yurdun ihyasıdır.

Yürü yavrum okuluna,
Altın bilezik koluna,
Hem kızına hem oğluna
İlim irfan yuvasıdır.

Okul, uykudan uyardır,
Okuyanlar bahtiyardır.
Bu okulda neler vardır,
Mücevherlerin hasıdır.

Okul yurdun candamarı,
Okul korur namusu, arı,
Okul istikbal yolları,
Görenlerin görmesidir.

Okul bilir doğru yolu,
Okuldur yurdun temeli,
Mürşit ilimdir, bilmeli,
Bu ses Ata'nın sesidir.

Oku, çalış, bul hidayet,
Mesut olur, yaşar hayat,
Veysel der ki nihayet,

Okul ilim deryasıdır.

Âşık Veysel Şatıroğlu

ÇOCUKLUK (Serbest Okuma Metni)

Çekme katı da çıktıktan sonra, mahallenin en yüksek evi oldu amcamın evi. Köşe başını tutan kocaman eski konağı saymazsak tabii. Konak, amcamın evinden -çekme katı çıktıktan sonra bile daha yüksekti. Ama biz mahallemizin malı saymazdık onu. O başkaydı. Hem kimsecikler de görünmezdi konakta.

Konağın çok güzel bir bahçesi vardı. Bahçede bir de mermer havuz. Havuzun çevresi hercaimenekşelerle süslüydü. Yüksek duvarların arkasından güçlükle görebilirdik mermer havuzu, havuzu çevreleyen hercaimenekşeleri. İnsanın bahçesinde öyle bir havuzu, çevresinde de öylesine güzel hercaimenekşeleri olsun da...

Evet, konağı hesaba katmazsak amcamın evi mahallenin en yüksek eviydi. Kocaman bir taraça vardı üst katta. Çok güzel bir görünümü vardı taraçanın. Amcam övünürdü evinin görünümüyle. "Her yer ayak altında," derdi. İkinci kahvesi için herkese çağrıda bulunurdu yengem. İkindide taraça güneş almazdı çünkü.

Herkes överdi evin görünümünü. Herkes, "Her yer ayak altında," derdi, amcam gibi. Gerçekten de ayak altındaydı her yer. Sol taraftan bakıldığında mezarlık görünürdü. Sessiz, sabırlı uzanırdı mezarlık. Yıkık dökük taşlarla zamanı unutmuş gibiydi mezarlar. İçim ezilirdi mezarlıktan yana bakınca. "Onlar ölü, biz yaşıyoruz," derdim içimden. Yaşamak, nedenini bilmediğim bir ağırlık verirdi.

Hiç sevmemişimdir, mezarlıktan yana bakmayı. Ama nedense gözümü alamaz, uzun uzun bakardım mezarlığa.

Arka taraftan görünen neresiydi, bilmiyorum. Benim bulunduğum yerden bakınca birbirinin eşi küçük evler görünen bir yerd. Bir sürü yollar vardı evlerin aralarında. Nedense, hangi sokaktan yola çıkılırsa çıkılsın, bir süre sonra aynı sokağa girilecekmiş gibi gelirdi bana. Kurtuluş yoktu. Neden böyle gelirdi bana, onu da bilmiyorum. Ama önünde sonunda insanın kendini gene aynı sokağın başında bulacağı düşüncesi, garip bir umutsuzluk yaratırdı bende. Bir türlü kurtulamazdım bundan. Orada oturan insanlar isteseler de bizim mahalleye gelemezler, ne yaparlarsa yapsınlar Beyoğlu'na çıkamazlardı. Öyle bir sıkıntı alırdı ki içimi, mezarlıktan yana bakmayı yeğlerdim çoğu kez.

Evin ön tarafındaki görünüm tam istediğim gibiydi. Kendim de istediğim gibiydim orada. Hoşnuttum kendimden.

Uzaklarda deniz görünürdü. Denizin ardındaki tepeler, dalgalanarak çok uzaklara varırlardı. Ben de onlarla birlikte... Denizlere açılır, tepeleri aşardım, amcamın taraçasına çıkıp karışlara baktığımda.

Açılırdım denizlere, yeryüzünün hiç bilinmeyen ülkelerine doğru. Ben bulurdum oraları, kendi bayrağımı dikerdim...

Yollara vururdum kendimi. Dere tepe demeden yürürdüm bilmediğim ülkelere. Gerçekte yollar götürür bizi istediği yerlere ama düşlerde biz sürükleriz yolları özlediğimiz ülkelere... Düşecektim yollara, Kaf Dağı'nı aşacaktım...

Ekmek aslanın ağzındaydı. Çok iyi bilirdim bunu. Çok duymuştum çünkü. Neden aslanın ağzından almazlardı insanlar ekmeklerini? Yetmez miydi güçleri? Kaf Dağı'nın ardında, ekmeği ben alacaktım aslanın ağzından. Kurtaracaktım ekmeği olmayanları. Bayram edeceklerdi ekmeği görünce. "Burada kal." diyeceklerdi bana, "Kurtardın bizi." "Kalamam." diyecektim. Onların sevinçleriyle mutlu, coşkun gösterilerine karşı alçakgönüllü, "Kalamam, yapacak çok işim var daha." sonra, "Hoşça kalın." deyip onlara, yeniden yollara düşecektim.

Bir ülkeye girecektim, halkı susuzluktan kavrulmuş. Suyu ülke halkına bir dev yasak etmiş. Oturmuş kaynağın başına, geleni parçalıyor gideni parçalıyor. Her yıl bir kurban veriyorlarmış deve. Dev kurbanını yutana kadar halk suyunu alıyormuş. Ne kadar alabilirse. Bir yıl yetinecek aldığı suyla... O yıl sıra padişahın kızında. Padişahın kızı dünya güzeli. Devi, iştahla kızı yutmak için beklerken kılıcımı savurup devi yere serecektim. Kurtaracaktım padişahın dünya güzeli kızını,

kurtaracaktım halkı. Halk susuzluk çekmeyecekti bir daha. Padişah haber salacaktı: “Kızım da, tahtım da onundur.”

Ne tahtım isteyecektim padişahın ne de kızını. Benim sevdiğim başkaydı. **Yedi dağın ötesinde**. Beni bekliyordu, benim sevdiğim. Düşecektim yollara yeniden.

Benim sevdiğim, evimizde **takvim yapraklarının** yapıştırıldığı kartondaki kıza benziyordu. Her zaman gülen. Gülüşüyle **pazar günlerini** bile unutturan... Çocukken de vardır pazar günleri. Pazar günleri her zaman aynıdır. Hiç değişmez. Okullar tatil de olsa pazar günü, pazar günüdür işte...

Pazar günleri, mutfağımız **banyo görevini** de yüklenirdi. **Sabun köpükleri lacivert taşların üstünde -çinilerin yalnızca laciverdiğini** anımsıyorum, öteki renkleri bulamıyorum şimdi- yavaş yavaş **delikli taşa doğru yürürler, taşın çevresinde** ansızın hızlanırlardı. Annem sırtımı sabunlarken sabun köpüklerinin yürüyüşünü seyredirdim.

Çocuklar büyüdükçe büyüyor, evler daraldıkça daralır pazar günleri. Babalar pijamalıdır akşama kadar. Gazetelerden **pahalılık haberleri** okurlar **yüksek sesle**. **Takvim arkalı**ğındaki kız ne pahalılık haberlerine aldırır ne de **savaş korkularına**. Apaydınlık güler her şeye...

Sonra amcam sattı evini. Başkaları geldi oturdu taraçasından mezarlık, birbirinin eşi evler, **gizemli tepeler** görünen çekme kata. Yeni sahibi hemen sıvattı evi. **Amcamın zamanında** sıvasızdı ev. Sıvası da yapılıncaya üstelik **mahallenin en güzel evi** oldu amcamın evi. O zaman da amcamın olmaktan çıktı.

Amcam neden sattı evini? Hem de taraçasıyla o kadar övünürken. Bilemem, çocuktum o zaman. Ama bir **“ipotek” sözcüğü** sık sık geçer dururdu babamla konuştuklarında. Anlamını bilmediğim bir sözcük.

Amcamın taraçasına çıkamadım ev satıldıktan sonra. Ama gene de **suyun başındaki** devi öldürdüm, susuzları susuzluktan kurtardım. Ekmeği aslanın ağzından alıp ekmeği olmayanlara dağıttım bir süre daha...

Çocuktuk bir zamanlar... Ve ne kadar kolay gelirdi ekmeği aslanın ağzından almak!

Ayhan Bozırat

6. Tema: Doğa ve Evren

LEYLEKLER

Fabrikanın açılış günü yaklaşmıştı. İşçisi, mühendisi, patronu görünmez telaş içindeydi. Bu yüzden olmalı, leyleklerin gelip **fabrika bacasına yuva kurduğunu** ondan başka gören olmadı.

Alp, kuşları özellikle leylekleri çok severdi. Onların geldiğini önce bir **sır gibi tutmak** istedi içinde. Sonra vazgeçti. Herkes görsün, bilsin, diye düşündü.

Bu haberi koşup bir müjde gibi babasına verdi:

– Leylekler, dedi. Fabrikanın bacasındalar!..

Nedense heyecanlandığını duydu.

Dalgın mıydı babası? Kendini dinleliyordu.

– Vallahi, dedi. Hem de iki tane! Durmadan da çöp taşıyorlar! Yuva yapıyorlar! Vallahi!..

Fabrikanın açılış günleri yaklaştıkça babasının da heyecanlandığını biliyordu. Oraya işçi olarak girecekti. Kendini dinlemediği için babasına kızmadı. Heyecanına, dalgınlığına verdi. Daha fazla üstelemedi. Gidip cama yüzünü dayadı.

Yüksek fabrika bacasının üstünde uzun gagalı, uzun bacaklı bir çift leylekti. İkisinin de gözleri sürmeliydi. Bu sabah mı gelmişlerdi? Güneyden, o **amansız uzun yollardan** geçerken kanatlarına bulaştırdığı sıcaklıklar vardı sanki. **Bahara özgü müjdelere** vardı.

Leyleklerin kanat sesleriyle, gaga vuruşuyla koca bir kış bitmişti demek. Onca **fırtınanın, soğuğun ardından** ılık, capcanlı bahar gelmişti. **Mavi göğü, güneşli ufukları** önüne sermişti.

Sevindi.

Baharın ılık soluğunu içinde duyar gibi oldu.

Leylekler gelmeseydi bahar da gelmeyecekti, dedi içinden. Bu kuzu, **okul yolundaki o çiçekli erik ağacı** da olmayacaktı.

Birden dişlerinin kamaşır gibi olduğunu duydu. Baharda dişleri kamaşır gibi olurdu nedense. Erik ağacından mı? Hayır, kamaşırdı işte.

– Hep dışarı mı bakıp duruyorsun, dedi annesi. Ödevlerini yaptın mı?
Şimdi **ödev sırası** mıydı?
Durup düşündü. Bu arada leyleklere bir kez daha baktı. Sahi yapmış mıydı?
– Leylekler, dedi annesine. Gördün mü?
– Sen leyleği meyleği bırak da ödevlerini yap, dedi annesi.
Leylekler yuva yapma telaşlarındaydı. Ağzlarındaki çöplerle biri gelip biri gidiyordu.
– Biliyor musun, dedi annesine. Leylekler getirdikleri o çöplerle yuva yapacaklar. Sonra da yumurtlayacaklar. Sonra da **gök dolusu leylek**. O leyleklerin tamamı benim olacak. Gökyüzü de tamam mı?
– Sen leyleklerden başka bir şey düşünmüyorsun herhâlde, dedi annesi.
Düşünmez olur mu düşünüyordu. Leyleğin alıp getirdiği **baharın içinde o mavi gökyüzü**, deniz, yeni doğmuş kuzu, çiçek açmış erik ağacı da vardı. Onları da düşünüyordu. Hatta erik ağacına bakarken dişlerinin kamaştığını da.
Bunlardan söz etse dinler miydi annesi? Hayır hayır, babası gibi o da dinlemezdi. Sen otur dersine çalış, derdi hemen. Ödevini yapması için ne kadar kitabı, defteri var toplayıp getirirdi.
Annesini daha fazla kırmamak için çantasını, kitaplarını önüne açtı. Ödevlerini yapmış mıydı gerçekten? Tuhaf bir unutkanlık vardı bugün üstünde. Dalgınlığına güldü. Yapmadım, dedi kendi kendine. Üstelik yapmadığımı da unuttum.
Kitaplarını rastgele açıp orasından, burasından okudu. Bir iki ödeviyle ilgilendi. Sonra hiçbirini bitirmeden yine **pencerenin önüne** geçti. Yüzünü cama dayadı. Oraya çıkan burnunun izine bakıp güldü.
Kitaplarını, çantasını kapattı. Şunca zamandır **camın önünde** oturuyor, her gelip geçene de dikkat ediyordu. Daha kimse leylekleri görmemişti. Başını kaldırıp da onlara gülümsememiş, el sallamamıştı. Doğrusu kördü bu insanlar. Baharın geldiğinden, o erik ağacının açtığından da haberleri yoktu.
Aşağıya indi. Önüne gelene leyleklerin geldiğini, fabrikanın bacasına yuvalarını kurmaya çalıştıklarını söyledi. Söyledi ama tıpkı babası, annesi gibi hiç kimse ilgilenmedi. Hepsisi “hı, hı...” diyor, başlarını kaldırıp bakmıyordu. Onları ilgisiz gördükçe kızıyor, kör bunlar, diyordu. Vallahi de billahi de kör bunlar.
Üç gün sonra mıydı? Okul dönüşü fabrikanın önünde **büyük bir kalabalık** gördü. Tümünü düzenli giyinmiş insanlardı. Görünüşlerine bakılırsa hepsi önemli adamlardı. İçlerinden birisi fabrikanın bacasına doğru bir yerleri gösteriyordu.
Sevindi. İşte leylekleri gören olmuştu en sonunda.
Koşup yanlarına vardı.
– Leyleklere bakıyorsunuz değil mi? dedi. Üç gün önce geldi onlar. İki taneler. Gagaları kırmızı, gözleri sürmeli ikisinin de. Gelir gelmez hemen yuvalarını yapmaya başladılar. Yakında yumurtlayacaklar. Onlardan sonra da bir gök dolusu leylek..
Bunları öyle coşkulu, öyle hızlı söylemişti ki kendi de şaştı. Daha sözü bitmeden ensesinde kuvvetlice bir el duydu. Tokat gibi acıtıcı bir şeydi bu.
Dönüp baktı. Sabahtan akşama kadar **fabrikanın önünde volta vuran coplu, tabancalı bekçiydi**.
– Çekil bakalım ufaklık, dedi. Çocukların yeri değil burası.
Bekçinin güçlü eli onu bir tüy gibi ötelere savurdu.
Alp’in yüzünü biraz önce dolduran gülücükler kırıldı. Utanmasa ağlayacaktı. Bunlar da onlardan, dedi yüksek sesle. Bunlar da baharla birlikte **kocaman leylekleri** görmeyenlerden.
Söylene söylene evlerine çıktı. Yine yüzünü cama dayayıp leyleklere bakmaya başladı. Gökyüzü kadar **kocaman kanatları** vardı onların. **İnce, uzun kanatlarını** maviliklere vurdular mı, kuştan çok **ak köpüklere** binmiş **deniz dalgalarına** benziyorlardı. Her kanat vuruşlarında alıp götürüyorlardı **gökyüzünün mavisini**. Her dönüşte yeni bir maviyi alıp geliyorlar, **gökyüzünün sonsuzluğuna** ekliyorlardı. Bazen kendi de leylek oluyordu onlarla. Dağları, denizleri aşıp gidiyordu. Ağzında **ince, uzun çöplerle** dönüp geliyordu. O çöpleri özenle koyuyordu yuvasına. **Bulutun, güneşin içine** örüyordu.
Fabrikanın önü birden kalabalıklaşınca kendine geldi. **Bayraklı taksiler** korna çalarak meydanı doldurdu. Aradan gelen minibüslerden şapkalı, sırmaları olan **üniformalı adamlar** indiler. Ellerinde **kocaman davulları**, zurnaya benzer **sarı çalgıları** vardı.
– **Bando takımı** bunlar, dedi annesi. Fabrikanın açılışı yapılacak. **Büyük devlet adamları** da gelecek.

Annesi de babası kadar heyecanlıydı. Cama yanaşıp **tulumlu işçiler** arasında babasını gösterdi.

– El salla babana, dedi.

Alp, babasına el salladıysa da onunla bir türlü **göz göze gelemedi**. İçinden babasına biraz kızar gibi oldu. Ona inat, gözünü kalabalıktan alıp leyleklere baktı. Onlar da telaşlarını bitirmişlerdi. Artık çöp taşıyorlardı yuvalarına. Birisi otururken öbürü tek ayakta bekliyor, ara sıra gagalarını birbirlerine sürtüyorlardı. **Uzun yorgunluklar**dan sonra yeni kurulan **yuvalarının keyfini** çıkarıyor olmalıydı.

Bandolar çalıp, konuşmalar yapıldıktan sonra **kurdeleler kesildi**. Çok sürmeden de onca taksi, kalabalık dağıldı. Fabrika **mavi tulumlu işçileri** çekip içine aldı. Az sonra da büyük homurtularla çalışmaya başladı.

Olan o zaman oldu işte. Leylekler oturdukları yuvalarından doğruldular birden. Korku, ürküyle aşağılara baktılar. Çok sürmeden de fabrika bacasından çıkan **kara dumanların içinde** kaybolup gittiler.

Alp'in babası o akşam sevinçle geldi evlerine. Hep fabrikayı, orada gördüklerini anlattı. Alacağı ücretlerden söz etti. Alp, nedense ilk kez o gün babasının sevincine katılmadı. Şu fabrikaları daha uzaklara yapamazlar mı diyecek olduysa da vazgeçti. Odasına geçip erkence yattı.

O gece düşünde leylekler gördü. Bu kez o kadar çoklardı ki şaşırıldı. Bir su gibi akıyorlardı **gökyüzünün derinliklerine**. Epeyce zaman dönmüyorlardı. Tam **umudunu keser** gibi olduğu zaman ağzlarında çöplerle çıkıp geliyorlardı. Yuvalarını bu kez gökyüzünün derinliklerine kuruyorlardı. Yeni doğmuş kuzu oradaydı. Çiçekli erik ağacı da kökünü bu maviliklere salmıştı, **tepesi aşağı** büyüyordu.

Sabahleyin her günküden erken uyandı. Uyanır uyanmaz da koşup yine yüzünü cama dayadı. Düşünden kalan o sevinç çabucak sönmüverdi içinde. Çünkü gökyüzü eskisi kadar mavi değildi artık. Baharı kanatlarında alıp getiren o leylekler de yoktu.

Bir süre sonra camdan yüzünü çekti.

Annesi, babasını fabrikaya yolcu ediyordu.

– Gitmişler, dedi onlara. Bir daha gelmeyecekler! Temelli gitmişler!..

İkisi de anlamadan yüzüne baktılar.

– Kimler gitmiş? dedi annesiyle babası. Artık kimler gelmeyecek?

Yanıt vermedi onlara. **Leyleksiz, kirli bir gökyüzü** gibiydi içi.

– Bu çocuk bir tuhaf bugünlerde, dedi annesi.

Tuhaf mıydı gerçekten?

Arkasını döndü onlara. Dışarı baktı. Burnunun izi yine camdaydı. **Parmak damgasına** benziyordu, nakış nakış. Bu kez ona bakıp gülmedi. Ağzını cama yaklaştırıp hohladı. İyice buğulandırdı. Bir **el hareketiyle** silinecek gibi olsa da onlara inat **kocaman bir gökyüzü** yaptı. **Fabrikanın yerini** de kocaman kocaman ağaçlarla doldurdu. Gökyüzünü kirleten ne fabrika vardı ne de duman. “Oh ya!” dedi. “Oh ya!” Birilerinden **intikam almış** gibi içi rahattı. Kanatlarını açmış bir gök dolusu leylek çizdi. Bunlar **çiçekli erik dalları** taşıyorlardı ağaçlardaki yuvalarına...

Mehmet Güler
(Düzenlenmiştir.)

RÜZGÂR

Şimdi bir rüzgâr geçti buradan,
Koştum ama yetişemedim.
Nerelerde gezmiş tozmuş
Öğrenemedim.

Besbelli denizden çıkıp
Kıyıları boyunca gitmiştir.
Tuz kokusu, katran kokusu, ter kokusu
Yüreğini allak bullak etmiştir.

Sonra başlamış tırmanmaya dağlara doğru,
Bulutları koyun gibi gütmüştür.

Okşayıp otları yaylalarda
Büyütmüştür.

Köylere de uğradıysa eğer
Islak, karanlık odalarda beşik sallamıştır.
Güneş altında çalışanlara
İmdat eylemiştir.

Sonra başlayıp alçalmaya ovalara doğru,
Haşhaş tarlalarında eflatun, pembe, beyaz,
Kıraçlarda mavi dikenler...
Toz toprak gözlerine gitmiştir.

Şehirlere de uğramış ki yanımdan geçti,
Haşhaş çiçeğine benzer kızlar görmüştür;
Bir gülüş, bir tel saç, allık, pudra
Alıp gitmiştir.

Şimdi bir rüzgâr geçti buradan,
Koştum ama yetişemedim.
Soraydım söylerdi her hâlde,
Soramadım.

Cahit Külebi

YER ÇEKİMSİZ YAŞAM

Uzayda, ağırlıksız ortamda bulunmak hepimize çok çekici gelir. Belgeselerde, bir duvardan ötekine zıplayan, hiç zorlanmadan çeşitli akrobatik hareketler yapan astronotlara imreniriz. Bunların hepsi bize eğlenceli görünür. Aslında durum tam olarak düşündüğümüz gibi değil. İnsanlı uzay uçuşlarının başladığı 1960'lı yıllardan bu yana, bilim adamları uzayda ağırlıksız ortamda bulunmanın zorluklarını da keşfettiler. Bu, Süperman (Süpermen) gibi oradan oraya uçmaya benzemiyor.

Aslında, kütle çekimsiz ortam pek de bize göre değil. Bedenimiz, yer çekimine uyum sağlamış durumda. Kaslarımız ve kemiklerimiz, ayakta durduğumuzda, yürüdüğümüzde ya da başka fiziksel hareketleri yaparken yer çekimine karşı koyabilecek kadar güçlü. İç kulağımızdaki denge merkezi, yer çekimi merkezine göre bizi dik tutabilmek için yer çekiminden yararlanır. Yer çekimi, damarlarımızdaki kanı da güçlü bir biçimde aşağı doğru çektiği için kalbimiz, kanı beynimize pompalayabilecek güce sahiptir.

Bedenimiz, uzayda çalışacak biçimde evrim geçirmediğinden orada birtakım sorunlar yaşarız. Özellikle kan dolaşımında birtakım değişimler olur. Uzayda, bacaklardaki kan çekilir ve baş bölgesine toplanır. Bu, yer çekimine karşı vücudun aldığı bir önlemdir. Ama uzayda işimize yaramaz hatta birtakım sorunlar yaratır. Baştaki fazla kan basıncı nedeniyle astronotlar kendilerini baş aşağı duruyor gibi hissederler.

Astronotların uzayda boyları birkaç santimetre uzar. Çünkü üzerinde herhangi bir ağırlık olmayan omurgadaki omurların arasındaki diskler genişler. Böylece, omurga bir miktar uzar. Aynı zamanda kemikler de yumuşar. Kaslar, kaldıracakları fazla bir yük olmadığı için kemiklere fazla baskı uygulamaz. Bu nedenle, kemikler de kullanılmadıkça zayıflar. Öyle ki uzayda uzun süre kalan astronotlar, Dünya'ya döndüklerinde bir süre ayağa kalkamazlar.

En kötüsü de mide bulantısıdır. Yer çekimini algılayamayan iç kulaktaki denge merkezi şaşkına döner. Bu nedenle, uzayda özellikle ilk günlerde çok şiddetli mide bulantısı ve baş dönmesine neden olur. Bir otomobilde ya da teknede bile azıcık sallandığımızda başımız döner. Uzayda bu olay çok daha yoğun yaşanır.

Ne var ki bedenimiz bu büyük değişimlere birkaç gün içinde alışır. Mide bulantısı geçer, iştah yerine gelir. Kalp ve omurga duruma uyum sağlar, rahatsızlıklar geçer. İşte bundan sonra eğlence başlar. Uzay araçları pek geniş olmasa da kuş gibi uçmanın, yerden tavana zıplamanın keyfini çıkarabilirsiniz. Ancak dikkatli olmakta yarar vardır. Başınızı bir şeylere çarpmanız işten bile değildir.

Kullandığınız aletleri, yerlerine takmazsanız koyduğunuz yerde bulamayabilirsiniz. Ne kadar kütleli olursa olsun, küçük bir hava akımıyla bile uçabilirler. Ayrıca yemek yeme alışkanlığınızı da tümüyle değiştirmeniz gerekiyor. Çünkü yemeklerin tabakta, içeceklerin de bardakta durma gibi bir zorunlulukları yoktur. Örneğin, patlamış mısır kâsede durmak yerine hava akımıyla odanın içine dağılır. Süt, patlamış mısırdan farklı davranır. Havada, küre biçiminde dağılmadan durabilir. Bunun nedeni, sıvıdaki yüzey gerilimidir. Havada duran bir süt topuna pipeti daldırıp onu içebilirsiniz. Ancak yine de yiyeceklerin ve içeceklerin içeride serbestçe dolaşması pek istenmez. Çünkü kontrolden kaçanlar aygıtlara zarar verebilirler.

Astronotlar, sıvı besinleri genellikle kapalı kaplardan pipetle içerler. Yalnızca katı yiyecekleri yerken çatal ve bıçak kullanırlar. Sıvılar kaşıқта durmadığından kaşığın herhangi bir yararı olmaz. Astronotlar, kaslarının ve kemiklerinin fazla zayıflamaması için her gün düzenli egzersiz yaparlar. Sağlıklı kalabilmek için günde yaklaşık iki saat egzersiz yapmaları gerekir. Buna karşın, uzayda iki aydan fazla kalan astronotlar, Dünya'ya döndüklerinde çeşitli sıkıntılarla karşılaşır. Bunlar özellikle kas ve kemik erimesine bağlı olan güç kaybıyla ilgilidir. Ancak insan bedeni kısa sürede toparlanıp yeryüzündeki yaşama yeniden uyum sağlayabiliyor.

Gelecekte, uzun süreli uzay uçuşlarının yapılması kaçınılmaz. Şimdilik Ay'dan öteye insanlı uçuş yapılmadı. Ancak yakın bir gelecekte Mars'a gidilmesi düşünülüyor. Bu da yalnızca gidişi bile en azından 6 ay sürecek bir yolculuk demek. İnsan bedeninin bunun gibi bir yolculuğa dayanıp dayanamayacağı sınıyor. Bu nedenle astronotlar, Dünya'nın yörüngesindeki uzay istasyonlarında uzun süre yaşıyorlar. Uzayda kalma rekoru şimdilik Rus kozmonot Valeri Polyakov'a ait. Polyakov, 1995 yılında gittiği Mir Uzay İstasyonu'nda 428 gün kalmıştı. Bu deneyimlerin ışığında, geleceğin Mars yolculuğu biraz sıkıntılı da olsa yapılabilir gibi görünüyor.

Alp Akoğlu

DÜNYA VE ZAMAN (Serbest Okuma Metni)

Hep anlatılır ya size;
Dünya, güneş çevresinde,
Elips yörüngesinde,
Bir de kendi ekseninde,
Milyonlarca yıldır döner, döner...

Kendi ekseninde döner;
Güneşe bakar aydınlanır,
Yaşam alır güneşten,
Sevgi alır,
Coşku alır.
Kararırken gökyüzü,
Parlarken ışıklar, yıldızlar,
Gülümserken ay,
Dünya döner, yeni günlere.

Yeni günleri kucaklarken,
İnsanları bir uyutup, bir uyarırken,
Koşar yeni mevsimlere.
Hep başı kutup yıldızına eğik,
Selamlar güneşi.

Elips yörüngede alırken yol,

Bir bakarsınız kış, yağmur, kar
Bir bakarsınız ilkbahar,
Doğa renk renk coşar,
Gökyüzünde konuk kuşlar.
Derken gelir yaz,
Pırl pırl güneş,
Masmavi deniz ve gökyüzü.
Sararan, kızaran yapraklar
Ve sonbahar...

Dünya koşarken,
Yeni günlere, mevsimlere
Geçen bir yılı bırakırken
Tüm gönüllere,

Gökyüzünde, afacan aydede;
Ayna olup, yansıtır güneşi bize.
Bir küçülüp, bir büyürken,
Işıkları sulara sererken,
Neşeyle dünyayı dolandırırken
Bir kez daha, yusuvarlak gülümserken,
Kucak açar yeni aylara.

Ay, dünya ve güneş,
Sonsuz evrende,
Bir sevgidir bizlere.

Suhan Hatipoğlu

ODAMDA AĞUSTOS BÖCEĞİ (Serbest Okuma Metni)

“Yazın çalan kışın oynar.” demiş karınca ona. Ne yapmış ağustos böceği? Kışı atlarmaya bakmış. Ne yapıp yapıp gelecek yazı çıkmayı başarmış. Karınca kan ter içinde yuvasına besin taşıırken çıkmış dalın üstüne, başlamış şarkısına. Yalnızca besin toplamak, yarını düşünerek çalışmak mıdır yaşamın amacı? Mutluluk duymak, duyurmak, dünyanın hep birlikte yaşanılan bir güvenli yer, yaşamın gelip geçici bir esin olduğunu bilmek. Budur ağustos böceğinin suçu. Karıncanın ise bencilliğin yücelerine çıkmak...

Odaya girmiş bir ağustos böceği. Perdelerin kıvrımında bir yerde... Siz hiç ağustos böceği gördünüz mü? Ben görmedim. Görmek de istemem. Küçük, güzel kanatlı bir böcektir. Nasıl çıkar o ses? O bitip tükenmeyen şarkıları nasıl söyler durmadan? Nerden alır o gücü, nasıl bulur o coşkuyu? Pencereyi açmıştım, o zaman girmiş olmalı. Dışarda binlerce ağustos böceği yaz gecesini doldurmuş. Bir koro tutturmuşlar, tekdüze şarkılarını. Ama değil, ince ayrımları var, hepsi başka başka şeyler anlatıyorlar. Birbirlerine seslenmezler onlar, hepimizdir çağrılarını. Bir bildirileri vardır gece yarılarında kadar getirdikleri... Yaşamak derler, güzellik derler, aşk derler, evren derler, coşku derler. Yaşamın kendisidirler. Gece içinde duyulan her ses, doğanın güzel çığlıklarıdır. Ağustos böceklerinin, kurbağaların daha ne olduğunu bilmediğimiz türlü yaratıkların gecenin karanlığından gelen sesleri bize yaşadığımızı duyurur. Bir gün yaşayamayacağımızı da bu türlü seslenişleri duyamayacağımızı da.

Sait Faik “Hişt hişt” diye bir ses duyduğunu yazar kırlarda yürürken. Başını çevirir bakar, kimse yok. Yine yürür yine o ses “Hişt hişt”. Sanki şakacının biri saklanmış ağaçların ardına, oynuyor kişiyle. Nerden gelir o ses? Bir şeyler hatırlatırcasına. Yaşıyorsun, soluk alıyorsun, yıldızları görüyorsun, sevdiğinin yüzüne bakıyorsun, elini tutuyorsun, duygularını sözcüklerle anlatıyorsun, başkalarına iletiyorsun. Budur “Hişt hişt” diye bizi uyaran. Uyan, kendine gel, duy varlığını, doğayı, yaşamı, evreni, yaratıkları, insanları... “Bir hişt hişt sesi gelmedi mi fena!” diyordu Sait. Çünkü

insanın kendi içinden gelen bir sestir o. Evrenin bir küçücük parçacığı olan insanoğlunun kendini uyarması, yaşama bağlama coşkusudur...

Ağustos böceği odanın içinde şu perdenin ardından sesleniyor. Ben bir konuğum ama sen de siz de birer konuksunuz bu evrende, diyor. Bir mevsim yaşarım, iki mevsim yaşarım. Siz de belirli bir yaşam sınırını aşamayacaksınız. Nice yılları devirirseniz devirdiğinizi sansanız da. Kırk, elli, altmış, yetmiş, seksen; daha az, biraz daha çok... Montaigne (Monteyn) yazıyor, bir günde doğup büyüyen akşama doğru ölen böcekler varmış. Onların tüm evreni bir gün. Güneşin doğup batması arasında tanıyorlar yaşamı. İnsanoğlu için de en çok en çok doksan, yüz yıl var bu evreni tanımak, anlamak, öğrenmek için. Nice yaşlılarla tanışırınız, konuşursunuz, bakarsınız dünya diye, yeryüzü diye, evren diye belledikleri birtakım ezber bilgilerdir, yaşam deneyleri de kimi zaman öylesine az, öylesine önemsizdir ki! Yaşamadan, geçirmişlerdir bunca yılı. Oysa otuzunda, yirmisinde yaşamı bitirirken nice nice erdemlere, başarılarla, derin öğretilere varmış olgun kimseler vardır. Demek yaşam, yılların çokluğuyla değil, yaşamamanın anlamına ya da anlamsızlığına varmakla ölçülmeli.

Bunları mı anlatıyor şu gözle görünmez böcek bu sıcak ağustos gecesinde? Bir vapur geçiyor ıslık ıslık uzaktan. İlk kez bu kenti gören kişiler birikmiştir güverteye. Kendi yaşamlarına gidiyorlar onlar da... Odamdaki ağustos böceğinin şarkısını duymazlar. Her birimiz kendine göre duyar, anlamlandırır, değerlendirir dünyayı. İlle de bir anlam, bir değer bulması gerek. Yaşamamanın şimdi var, yarın yok olduğunu bilmek. İşte gencecik yaşlarında yitip gidenler. Yaşamın kapısını hızla vurarak... Bir eylem, bir öğreti, bir anlam adına... Onlar da duymazlar mıydı "hişt hişt"leri, ağustos böceklerinin şarkısını? Daha güçlü bir ses vardır içlerinden yükselen. Bir ülküye, bir inanca bağlananları doğal, evren, insan çeker götürür belirli bir amaca. Ölüm nasıl olsa var yolun sonunda hangi yoldan yürürsen yürü. Ha bir gün yaşamışsın ha elli yıl. İşte bu gökyüzü, bu ay, bu deniz, bu yıldızlar. Öncesi de böyle, sonrası da... Ah, şu durup durmaksızın şarkısını duyduğum ağustos böceği olmasa!.. Yaşamın her anının ayrı bir güzellik, bir tad, bir anlam taşıdığını bildirmese saklandığı yerden...

"Deli eder insanı bu dünya!" demişti Orhan Veli. İnanılmaz bir şeydir bu, yaşam, doğa, evren, insanoğlu... İnsanoğlunun şu yeryüzündeki kısacık serüveni... Ötüyor odamdaki ağustos böceği. Bitip tükenmez şarkısını söylüyor. Anlayana anlamayana, sevene sevmeyene, duyana duymayana, bugüne yarına, bana, benden sonra geleceklere...

Oktay Akbal

1. Tema: Okuma Kültürü

KİTAPLARLA KURULAN DOSTLUK

Ömür boyu dost bildiğim kitap,
Seni cüz adıyla tanıdım önce,
İlk çocukluğumda, masum çağımda,
Bir bez çanta ile omzumda, elimde.
Küçücükten yitirdiğim
Sevdiklerim için yüreğim
Bir köz gibi yanarken,
Kavrulurken...

Sonra yavaş yavaş
Yaşar oldun derinden derine
Düşüncemde, duygumda.
Masal oldun dilimde,
Gün gün serpildin
Gür bir ağaç gibi,
Bilgi oldun başımda, aklımda
Derken derken...

Bir düz ovada koşarcasına
Yayıldım, dağıldım sayfalarında...
Ben “Tek Adam”
Çoğaldım böyle böyle,
Dost oldum Keloğlan’la, Kerem’le,
Dolaştım Karacaoğlan’la dağ tepe,
Aradım
“Erkilet güzelini bağ arasında”...

“Çalığışu”yla söyleştim
Bir bahçede dallar üstünde.
“Dar Kapı”dan geçtim,
Don Kişot’tan Faust’a ulaştım seninle...
Güç kattın umutlarıma, hayallerime,
Sen olmasaydın eğer kar yağacaktı
Yaz ortasında
Dağlarıma, ovalarıma, yoluma...

Kitap, kitap,
Sen dostların başında gelen dost,
Yeryüzünün güneşten önce güneşi!
Işığın aydınlattı içimi,
Sevgilerin ölümsüzüyle dolup taşı
Yüreğim...
Sen olmasaydın hâlîm kim bilir
Nice olurdu nice?

Çocuklar, çocuklar, altın kalpli çocuklar!
Güvenin kitaba
Herkesten, her şeyden çok...
Eviniz yuvanız kadar sıcak olsun
Gözünüzde, kitaplıklar...

Hayatta belki
Her türlü dostluk yıkılır da
Yıkılmaz kitaplarla kurulan dostluklar...

Coşkun ERTEPINAR

KÜTÜPHANELER

Eskişehir’de, şimdi yerine büyük bir okul dikilmiş bahçe içindeki tek katlı beyaz kütüphane, lise sıralarında benim saadet duyduğum en güzel yerlerden biriydi.

(...)

İş hayatında başarı kazanamamış olan babam, bir daha geri dönmek üzere bütün evi Sivrihisar’dan Eskişehir’e taşımıştı. Porsuk nehrinin ötesinde, demiryolu istasyonuna yakın, tek katlı kerpiç bir evde oturuyorduk. Evin kerpicini bütün aile -biz- kırmış, kesmiş ve kurutmuşuk. Gece yarıları istasyona gider, süt, simit, ekmek veya köpük taşı satardım.

Evde okul kitabı, Kur’an ve bir rüya tabirnamesinden başka kitap yoktu. Kışın mangal kömürü ile ısınırdık. Bilmiyorum, hangi arkadaşa, bir gün beni şehir kütüphanesine götürmüştü. Soba gürül gürül yanıyordu. Masalarda düğmesine basınca yanan ampuller ve istediğim her kitabı saygı ile getiren ciddi çehreli memurlar... Yaşadığım hayat ne kadar fakir ve ıstırap verici ise bu güzel kütüphanede geçirdiğim saatler o kadar geniş, zengin ve mesut edici idi. Hayal kurmayı, düşünmeyi, sevmeyi orada öğrendim, diyebilirim.

O zamanlar caddeler böyle gürültülü vasıtalarla dolu değildi. Kütüphane, çarşı ve pazardan uzak bir yerde, büyük bir bahçe içindeydi. Biraz ötesinde Temyiz Mahkemesi vardı. Saat beşte bu ciddi binadan yaşlı, hürmet telkin eden adamlar çıkar, yolda bastonlarına dayanarak uzun uzun konuşurlardı. Onların bende uzak bir memleket izlenimi uyandıran bu hallerini severdim.

Sonradan içime, kitaplardan geldiğini fark ettiğim bir uzak memleket hayali, bana yıllarca arkadaşlık etti. Kendimi uzak bir diyarllda hissediyordum. Bir gün asıl vatanıma dönecektim. O asıl vatanın neresi olduğunu bilmiyordum. Bazı kitaplarda ben oranın tatlı havasını hissediyordum. O ıstıraplı yıllarda benim için asıl hayat, dışarıda değil kitaplarda idi.

Allah’ım, orada neler okudum! Bütün romanları, felsefe ve psikoloji kitaplarımı, dergileri elden geçirdim. Bu bende bitmez tükenmez bir keyif izlenimi uyandırıyor. Kitapların içinde neler vardı; uzak, gidilmedik diyarlar, acayip insanlar, yabancı dinler, örf ve âdetler, çok eski çağlar, ruh ve kâinatın sırları...

Lisede okuduğumun bin mislini bu kütüphanede okudum. (...) İyi, hayat boyunca kendilerine saygı duyduğum hocalarım vardı. Fakat ben en büyük hocaları; Goethe’leri (Göte), Nietzsche’leri (Niçe), Tolstoy’ları (Tolstoy), Hugo’ları (Hügo), Gorki’leri (Gorki) kitaplarda tanıdım. Tabi tercümelerinden. Çünkü bize okulda yabancı dil okuttular ama maalesef öğretmediler.

Hayalimde uzun yıllar bir beyaz düşünce mabedi gibi hatırası devam eden bu kütüphaneyi, Eskişehir’e her gidişimde ziyaret ederdim. Onu yıktıklarını duyunca saadet ülkem saldırıya uğramış gibi üzüldüm. Ne olur kütüphaneleri de böyle mabetler gibi güzel inşa etseler ve onlara hiç dokunmasalar...

Benim gibi fakir, evlerinde kitap, masa, soba olmayan Anadolu çocukları için kütüphane, okul kadar hatta okuldan da mühim bir saadet ülkesidir. Günlük hayatları dar olanlar, orada genişliği hissederler. Tarihe, dünyaya, kâinata, varlık ötesine açılırlar. Kütüphaneler, ruhların kendilerini en hür hissettikleri yerlerdir. Bundan dolayı onlara okullar ve mabetler kadar önem vermek lazımdır.

Mehmet KAPLAN

OKUMAK

Kültürü çok geniş değerli bir dostum geçen gün bana diyordu ki:

— Artık benim için yeryüzünde bir tek eğlence kaldı: okumak. Ne danstan ne toplanmalardan hiçbir şeyden tatlı bir duygu alamıyorum. İnsanlardan kaçan yabancı bir mahluk oldum.

Bu duyuş, belki sinir bozukluğundan geliyor. Yalnız doğru bir tarafı var ki o da dostumun her tatlı duyguya karşı taş gibi donuk ve soğuk kaldığı hâlde okumaktan kendini alamamasıdır. Demek kültürlü bir insan için düşünen, anlayan, öğrenmek isteyen bir kimse için her eğlence geçebiliyor, her şey sönüp gidiyor, yalnız okumak kalıyor.

Öyle ise okumak nedir, nasıl bir iştir ki böyle sürekli ve kolay ölmeyen bir tadı var?

Yazı, bir türlü ölümü ortadan kaldıramayan insanoğlunun ölüme karşı bulabildiği tek çaredir. Yazı, zekânın fotoğrafıdır. Çağlardan çağlara, ellerden ellere geçe geçe, bütün tarihi aşır gelir. Onda, insan hayatının her yaprağı üstünde gezen gözlerin ışıkları, düşünen kafaların gölgeleri bulunur.

Güzel yazılmış bir yazıyı okumak, sönüp gitmiş bir varlığın fotoğrafına bakmak gibidir. Daha doğrusu, donup kalmış, sessiz bir fotoğraf değil konuşan, düşündüklerini anlatan canlı ve sesli bir sinema. Onun içindir ki yazı, birçok olamazlıkları olur yapmıştır. Ölü dirilmez, yüz kuruşa Amerika'ya gidilmez, her büyük adam bizimle konuşmaz. Bu böyledir de en büyük yazarların herhangi bir kitabı pek güzel yüz kuruşa alınır ve bu büyük düşünücü ile baş başa on gün, yirmi gün, bir ay oturup konuşabilirsiniz. İnsanlık içinde, güneş gibi ışığı kendinden çıkan zekâlara yaklaşmak, biraz yanmak olsa bile, pek çok aydınlanmaktır. Onları anlamak, dediklerini kavramak için dimağ dediğimiz düşünme makinesini işletmek ve onu yormak lazımdır. Hangi varlık yolulmadan işler ve yanmadan parlar? Güneşin kendi bile sonsuz karanlıklara ışıklarını verebilmek için bir ateş kazanı gibi durmadan kaynamıyor mu?

Eski Yunan'ın büyük filozofu Sokrat, hiç yazmadı. Eğer yetiştirdiği Platon da böyle yapsaydı Sokrat, baldıran ağusuyla değil yazı yazmamakla kendini öldürmüş olurdu. Büyüklerin ne düşündüklerini öğrenmek için onların yazılarını okumak, öğretmenlerimizin sayısını çoğaltmaktadır. Okulda insanın olsa olsa on hocası olur. Hâlbuki kitap okuyan için her özlü yazarı bir değerli öğretmendir.

İyi bilmeliyiz ki okuduğumuz her satır, kafamızın içinde, yeni bir düşünce âlemi yaratır. Ya eski düşüncelerimizi yerinden oynatarak onları canlandırır ya yeni bir düşünce ile varımızı artırır. Kitap, en gerçek bir dosttur. Dalgınlığa vurmadan okunan güzel bir kitaptan sonra tıpkı çok sevdiğimiz bir arkadaşla konuşmaktan aldığımız tadı duyarız.

Bir an kendinizi tek başınıza bir odaya kapatılmış olarak düşünün. Biraz ekmek ve su bulduktan sonra ilk arayacağınız şey dilinizden anlayan, konuşacak bir insandır, değil mi? Bu his, içinde yaşadığınız toplumdaki uzak kalmanın verdiği manevî açlığınızın giderilmesini istemekten ve başka insanlarla olan bağınızın koparılması kaygısından başka ne ifade eder?

Yalnızlıkta, dost ve arkadaş yokluğunun yerini ancak kitap tutabilir. Bulabildiğiniz kitabı yazan, sizin bu tek başınıza kaldığınız anda konuşabileceğiniz tek arkadaş değil midir?

Yazık okumaya alışmamış, onun tadını almamış olanlara. Onlar, ıssız bir âlemden, yapayalnız yaşayan mahkûmlardır.

Hasan Âli YÜCEL

KİTABIN DEĞERİ (Serbest Okuma Metni)

Medeniyetin kaynağı olan kültür, bilgiye dayanır. Bilginin kaynağı ise kitaptır.

Kitap okudukça dış ve iç âlemlerimize projektörlerin çevrildiğini fark ederiz. Bir taraftan okyanuslar ve yıldızları turlarken, bir taraftan da iç dünyamızın kıvrımlarında seyahatte bulunuruz. Kitap okudukça kâinatın büyük bir insan, insanın küçük bir kâinat olduğunu anlarız. İyi okuyucular için bütün sınırlar kalkar.

Bir milletin ileriliği, kitap okuyanların sayısı ile orantılıdır. İnsanlarımızdan şikâyetçi isek kesin olarak bilmeliyiz ki kitap okuyanlarımız azdır. Kitaptan uzak kalırsak insanlıktan da uzaklaşır gideriz. “Yabancı milletler dışında, her ülke kitaplar tarafından idare edilir.” sözüne yanlış demek mümkün mü? Yusuf Hashâcîp, “Yurdu olan onu kılıçla almıştır, yurdu tutan da onu kalemlerle tutmuştur.” der. Yavuz Sultan Selim'in savaş meydanlarına giderken katırlar üzerinde kütüphanesini de taşıması, atalarımızın tarihte büyük imparatorlukları nasıl kurduklarını ifade etmektedir.

Vatandaşlarına kitap okuma alışkanlığını kazandırabilmek için değişik taktikler uygulayabilen devlet adamları görülmüştür:

Samanoğulları Devleti'nin bir hükümdarı suçluyu kütüphaneye hapseder, belirli bilgileri öğrenip, kitapları okumasına karşılık cezasını kaldırır. Eski Acem padişahları da âlim bir kişiye ceza vermek istedikleri zaman tutup cahilin bulunduğu bir odaya hapsederlermiş.

Bilmem devlet adamlarının kitap yazmaları dikkatinizi çekiyor mu? Herhalde Alfred de Visny'in dediği gibi "Asıl iktidarın kitapta olduğunu gördükten sonra hükümdarlar da kaleme sarılıp kitap yazmaya başladılar." İlk insan ve ilk peygamber Hz. Adem'in on sayfalık bir kitapla vazifelendirilişi, insanların kitapsız idare edilemeyeceklerinin en açık delilidir.

(...)

Her büyük adamın hayatını incerseniz onun özellikle kitaba inanıp dayandığını görürsünüz.

Edison'un, bir şey icat etmek istediği zaman uyguladığı metod şu idi: O konu ile ilgili ne kadar kitap varsa okumak ve kitapların bıraktıkları yerden işe başlamaktı.

Dünyayı insansız düşünemediğimiz gibi insanı da kitapsız düşünemeyiz. Şu dünyadan kitap kaybolurverse yaşamak ne kadar çekilmez bir ağırlık olurdu.

Tarih boyunca, "kitap" hâkimiyetini kaybetmemiştir ama bundan böyle okuyanla okumayan arasındaki fark, kendisini daha çabuk gösterecektir. Sınırlarda çarpışanlar, artık silâhlar değil bilgilerdir.

Kitap, bir medeniyetin devamlılığında son derece önemli bir rol oynuyor. Cemiyetin geçmişle bağlantısı, zihnî seviyede yazılı kültürle sürdürülebilir. Kitap, geçmişin iyi ve kötülerini sinema şeridi gibi gözler önüne sererek geleceğimize ışık tutar.

Kitap, tarihi getirip önümüze kor, öncekilerin bilgi ve tecrübeleriyle geleceğe emin adımlarla yürümemizi sağlar. Geçmişini bilmeyen bir millet, geleceğini nasıl düzenleyecektir?

Okudukça sisler dağılmaya, karanlıklar azalmaya başlar, ışık huzmelerinin dalmadığı köşebucak kalmaz. İnsan, okudukça hayatındaki monotonluklar, sıkıntılar, duygusuzluklar kaybolur gider.

Kitap hakkında çok şeyler yazılmış, fayda ve kıymeti hakkında çok övgüler sıralanmıştır. 500 sene evvel yaşamış bir İngiliz metropolitinin kitap hakkındaki övgü dolu sözleri dikkat çekici:

"İşte değneksiz acı söz söylemeden, öfkelenmeden, hediye ve para istemeden bize bilgi veren hocalar. Onlara yaklaşırsanız uyumadıklarını görürsünüz. Sual sorarsanız sizden bir şey gizlemezler. Eğer bir şey bilmezseniz sizinle alay etmezler."

Başka bir İngiliz'in sözleri de şöyle: "En iyi arkadaşlarım kitaplarımdır. Onların bulunduğu yerde istediğim gibi öğrenmeye müsaade ediniz. Orası benim için bir hükümdar sarayı, her istediğim saatte, dünyanın bütün sanatkârları, filozofları ve ilim adamlarıyla konuşabileceğim bir yerdir. Bazen de krallar ve imparatorlarla konuşurum. Fikirlerini tenkit ederim. Eğer meşru değilse zaferlerini tezyif eder, haklarında şiddetli hükümler veririm. Haksız dikilen heykellerini kırarım. Boş ve devamsız bir servet kazanmak için beni bu endişesiz zevkten ayırmak kabil midir? Asla! Sizin bütün düşünceleriniz para toplamak, benimki de okumak ve bilgilerimi artırmak olsun."

Servet ve şöhret sahibi olanlardan en mutlu saatlerini kitap okumakla geçirdiklerini itiraf eden kimseler çıkmıştır. Bunlardan Makauley (Makoli) bir kız çocuğuna yazdığı mektupta şunları söyler: "Pek hoş mektubuna teşekkür ederim. Sevgili küçük kızımın bahtiyarlığına sebep olduğumdan dolayı ben de bahtiyarım. Onun kitapları sevdiğini görmek kadar beni memnun eden bir şey olmaz. Zira benim gibi büyüyünce görecektir ki kitaplar, pastalardan, şekerlerden, bütün oyuncaklardan ve dünyanın her türlü eğlencelerinden değerlidir. Bana, sarayları, bahçeleri, güzel yemekleri, arabaları, gösterişli elbiseleri ve yüzlerce hizmetçisiyle dünyanın en büyük kralı olacaksın, deseler, istemezdim. Okumayı sevmeyen bir kral olmaktansa tavan arasında kitap yığınları ortasında oturan bir fakir olmayı tercih ederdim."

(...)

Montesquieu, "Çeyrek saatlik bir okumanın gideremediği üzüntüm olmamıştır." der. Haftanın beş veya altı gününde iş başında duyduğumuz yorgunluğu gidermek ve işimizde önümüze çıkan güçlükleri unutmak için okumaktan daha zevkli bir çare yoktur, işten yorulmuş olan zihnimizi, okumak daha fazla yarar, zannetmeyelim. Çünkü zihin yorgunluğu, çok işlemeden değil zihnin aynı işle meşgul olmasından ileri gelir. Zaten okumak, öyle kitapları yazmak gibi insanın zihnini yormaz, bilakis dinlendirir.

Demek ki kitap, insanın acılı günlerinde teselli veren, eşi bulunmaz bir destek, atılımlarında mükemmel bir kılavuz ve sıkıntılarını gidermekte zengin ve cömert bir kaynaktır. Dünyada hiçbir

dost, insana kitaptan daha yakın değildir. Sıkıntımızı unutmak, donuk hayatımıza biraz renk katmak, kitapla olur.

“Henry Ford’un şöyle bir tespiti var: “Öğrenmeyi terk eden kimse, ister yirmi yaşında olsun, ister seksen, ihtiyar demektir.

Öğrenmeye devam eden, kim olursa olsun, genç kalır. Dünyada en güzel şey, zihninizi genç tutmaktır.”

Taha Kıvanç, okumanın önemini şu satırlarla anlatıyor:

“Sadece meslek gereği okumak zorunda değilim ben; aynı zamanda okuma denilen eyleme de vurgunum. Başkalarının zihin dünyasında dolaşma, daha büyük hayatların içine girebilme imkânı sağladığı için de okuyorum. Başka türlü asla öğrenemeyeceğim birçok şeyi bilmemi sağlıyor okumalarım; daha sağlıklı düşünmemi ve doğru kararlar almamı da... Okumanın yazgım olduğuna inanıyorum ve ince hesaplar yapmaksızın okuyorum. Sayfası 1,5 dakikadan bin sayfayı okumak için 25 saate ihtiyacı olanlara inat, keyifli bir günde, üç tane hacimli kitabı bir kenara koyup notlarımı da bilgisayarıma işleyebiliyorum.”

İbrahim ÜNAL

AHMET MİTHAT EFENDİ (Serbest Okuma Metni)

Ahmet Mithat, “Menfa” isimli eserinde okuma yazma öğrenişinin garip hikâyesini şöyle anlatmaktadır:

“Artık peştamal kuşanmış, kalfalığa yükselmiş, yüz kuruş da aylığa kavuşmuşum. Fakat nedense içimde garip bir açlık vardı.

Ötede beride gazete, kitap okuyan insanlara rastladıkça içim karşı konulmaz bir hevesle doluyor, yüzüm utançtan kızarıyordu. Okuyup yazan insanların, biz cahillerden büsbütün başka bir dünyada yaşadıklarına inanıyordum. Onların ellerindeki kitaplara, gazetelere acıklı bir iştahla bakıyordum. Düşünüyordum ki okuyup yazma bilenler, beni zaman zaman rahatsız eden birçok soruların cevaplarını bulabilecek ve verebilecek durumdadırlar. Ben, onların bu üstünlüklerine imreniyor ve hiçbir şey bilmeyen bir insan olduğumu hatırlayınca üzülüyordum.

Ah, ne olurdu, bir gün ben de okuyup yazma öğrenebilseydim! Her gün okumak, başka başka şeyler okumak doyulacak şey miydi?

Dükkânımızın yanındaki dükkânın sahibi, Hacı İbrahim adında kırmızı sakallı bir ihtiyardı. Ne zaman dükkânın önünden geçsem onu, ya bir gazete sayfasına ya da kalın bir kitaba gömülmüş hâlde görürdüm. Beni imrendiren, okumak zevkini bol bol tadan mutlu kişilerden biri olduğu belliydi. Bir gün, yalnız bulunduğu sırada yanına girdim. Utanıp sıkılarak, kızara bozara:

“Efendi amca, benim sizden çok büyük bir ricam var.” dedim.

O merakla yüzüme bakarken, topladığım cesaretimi kaybetmemeye çalışarak:

“Çok istediğim hâlde bugüne kadar okuma yazma öğrenemedim. Cahil olarak kaldım: Ancak, henüz çok genç olduğumu düşünerek bir gün bu isteğimi gerçekleştirebileceğimi umuyorum. Sizden istediğim şey, uygun zamanlarımızda bana okumayı yazmayı öğretmenizdir. Karşılık olarak size, yapmamı istediğiniz her işinizi yaparım. Dükkânınızı siler, süpürür, hatta isterseniz geceleri evinize gelerek gösterebileceğiniz işleri de görebilirim!” dedim.

Benim bu sözlerim, Hacı İbrahim Efendi’nin çok hoşuna gitmişti. Dedi ki:

“Hay hay yavrum. Gerçi benim öğretme alışkanlığım pek yok ama bildiklerimi elimden geldiği kadar öğretmeye çalışırım. Karşılık olarak da hiçbir şey istemem. Eğer okuma yazma öğrenir de memnun kalırsan arkamdan edeceğin hayır duası, bana yeter.”

Bunları işitince masum ve sonsuz bir sevinçle ilk hocamın ellerine sarıldım. Onun alçak gönüllülükle çektiği ellerini, yüreğimi dolduran sonsuz bir minnetle öptüm.

O gün, Hacı İbrahim Efendi bana, haftada üç gün ders vereceğine dair söz verdi. İki gün sonra alacağım ilk dersi düşünmenin büyük zevkini duyarak yanından ayrıldım. Fakat ne yazık ki bu zevkim uzun sürmedi. Ustamla konuşunca okuma yazma öğrenmeme engel olan güçlüklerin henüz bitmediğini büyük bir acı duyarak anladım. Ustam, benim okuma yazma hevesimi hoş karşılamadı. Hatta bana:

“Bu heves de nereden çıktı? Okuyup da kâtip ya da diplomat mı olacaksın? Sen, zanaatını ilerlet yeterli.

Tam da işe elin yatmağa başlamışken başka şeylere yönelme...” dedi. Haftada altı saat dükkândan ayrılmama da razı olmadı. Ne döktüğüm gözyaşları onu insafa getirebildi ne de aylığımdan kesmesini söylemem onu ikna edebildi.

(...)

Bu durumu Hacı İbrahim Efendi’ye anlattım. Düşünüp taşındı ve nihayet istirahatinden fedakârlık ederek bana geceleri ders verebileceğini söyledi. Ne kadar duygulandığımı anlatamam.

Üç gün sonra Hacı İbrahim Efendi’nin Beyazıt’taki evinde ilk dersi aldım. Oradan ayrılırken öğrendiklerimi unutmamak için derste dinlediklerimden başka bir şey düşünmemeye çalışıyordum. Fakat bu derslerle birlikte büsbütün ezilmeye, yorulmaya başlamıştım. Çünkü bu derslere başlamadan önce dinlenmeye ayırabildiğim zamanlar, bütün bir günün yorgunluğunu gidermeye ancak yetiyordu. Zaten kısa olan dinlenme saatlerimin bir kısmını da ders almaya ve ders çalışmaya ayırınca âdeti erimeye başlamıştım. Bir şeyler öğrenmenin sevinci ile avunuyor ve bu sevinçle tüm yorgunluklarımı unutuyordum. Her dersin ardından, beynimin içiinde beliren gizli ışığın âdeti biraz daha parlayarak büyüdüğünü hissediyor ve cehaletten kurtulmanın zevkini tadıyordum.

Bu şartlar altında altı ay düzenli olarak çalışmak âdeti vereme tutulmuş bir insan gibi beni inceltmiş, sarartmıştı. Sağlam yapımın göze çarpan bu çöküşünü ustam bile fark ederek:

“Sana ne oluyor?” diye soruyordu. Zavallı anneciğim ise:

“Evlâdım... Neyin var? Baksana, iğne ipliğe döndün! Derdini söylemeyen dermanını bulamaz. Anlat ki bir çare arayalım. Allah büyüktür. O, insana imtihan etmek için dert verir ama dermanını da onunla birlikte verir, ihsan eder.” diyerek beni sıkıştırıyor ve ikide bir benden, içimi erittiğini zannettiği gizli derdin ne olduğunu öğrenmeye çalışıyordu.

Fakat ben, sağlığıma pek aldırımıyordum. Vücutça zayıf düşüğüm hâlde, neşem yerindeydi. Çünkü bu geçen altı ay içinde epey şey öğrenmiştim. Güçlülük de olsa artık okuyup yazabiliyordum. Ne yazık ki altı ay sonra hocam hastalandı ve ben, onun derslerinden mahrum kaldım. Ancak o zamana kadar öğrendiklerimin de yardımıyla, artık kendi kendime de çalışabiliyordum. Bir taraftan aylığımdan arttırabildiğim parayla kitap, dergi, gazete alıyor durmadan okuyup yazıyordum; bir taraftan da başka bir lisan öğrenmeye başlamanın çarelerini araştırıyordum. Nihayet günün birinde bu emelime de kavuştum. Dükkânımı sabah akşam süpürmem kaydıyla Galata’da bir Frenk’ten ders almaya başladım.”

Ahmet Mithat anlatmasına devam ediyor:

“Birkaç yıl içinde, bizim çarşının en bilgili insanı ben olmuştum. Bilgim sayesinde kazancım da artmıştı. Çünkü birçok kimse ücret karşılığında Anadolu’daki yakınlarına gönderecekleri mektupları bana yazdırmaya başlamıştı. Bu arada fakirlerin mektuplarını da bedava yazıyordum. Bu basit iyiliğim de bana paradan çok daha kıymetli bir şey kazandırıyor. Kendilerine yardımda bulunduğum bu temiz ve fakir insanlar, bakışlarından okumakla derin ve masum bir lezzet duyduğum bir sevgiyle bana bağlanıyorlardı.

Ocağa asılmış kör kandilimin ışığında, geceleri o kadar çok okuyordum ki bunun zararını gözlerim çekmeye başladı. Fakat kazancım biraz çoğalınca daha iyi ışıktaki okumak imkânına kavuştum ve gözlerimi tehdit etmeye başlayan tehlikeden kurtuldum. Bilginin dimağını aydınlatıcı temiz ve tükenmez ışığına doğru koştukça hevesim ve hızım büsbütün artıyordu. Duyduğum bu şiddetli hevesle bazen kitabı ekmeğe bile tercih ederek ekmek paramı kitapçıya verdiğim oluyordu. Öğrenilecek şeylerin bereketine kavuşmak, bana yiyecek yokluğunun acısını unutturuyordu. Başım doydukça karnımın açlığını duymuyordum. Okudukça da konuşma tarzım, hareketlerim, düşüncelerim ve etrafımdaki insanlara karşı duygularım değişiyor ve bambaşka bir insan oluyordum. O kadar ki ustam ve babam bile, bana karşı davranışlarımı tamamıyla değiştirmek ihtiyacını duymuşlardı. Bana saygı gösteriyorlardı.

Tüm bunlar benim, kitaplara ve bilgiye duyduğum yakınlığı büsbütün arttırıyordu. İşte o sıralar tevafuk olarak, Allah’ın yardımıyla Hacı İbrahim Efendi’den ders, almaya başlamakla hayatımın akışı değişmiş ve okuma yazma öğrenmenin iyiliklerini görmüştüm.

Saliha ŞAHAN

2. Tema: Atatürk

ATATÜRK'ÜN DÜŞÜNCE HAYATI

Atatürk'ün düşünce hayatı akıl ve bilime dayanır. Büyük kişiler belki büyük yeteneklerle doğar ama orada kalmazlar, bilgi ve kültürün engin kanatlarında daha da yükselerek çıkarlar.

Atatürk, öğrencilik günlerinden başlayarak çok okuyan, araştıran; okuduğunu, öğrendiğini de benliğine sindiren bir kişiydi. Öğrencilik yıllarından başlayarak milletin tarihini çok iyi araştırmıştır. Türk milletinin vatanı ve özgürlüğü için seve seve canını vereceğini biliyordu. Bu yüzden milletin başına geçerek lider oldu. Savaşın bıkmış Anadolu'yu kurtuluş yolunda birleştirmiş, canlandırmıştır. Atatürk, bir millet olma inancına ve bilincine varamamış yığınları, perişan ve tükenmiş bir durumdayken bezginlikten kurtarmış, milli bir amaç etrafında toplamıştır. Bu amaç, milletin bağımsızlığını sağlamak, ülkeyi sömürge olmaktan kurtarmaktır.

Atatürk için memleketi kurtarmak yeterli değildi. Olması gereken demokrasiye inkılapları ile ulaşmak istedi. İnkılaplarını, halkın isteklerine ve ihtiyaçlarına dayandırdı. Her alanda geri kalmış Türk toplumu, çağdaşlaşmak için de yenileşmek mecburiyetindeydi. Bu da bilim sayesinde olacaktır. Atatürk'ün, bilime ve bilim adamlarına saygısı sonsuzdu.

Büyük bir asker ve komutan olduğu hâlde Atatürk, savaşı sevmezdi. Barıştan yanaydı. O, "Savaş zorunlu ve gerekli olmalıdır. Gerçek kanım şudur: Milleti savaşa götürünce vicdanımda azap duymamalıyım. Öldüreceğim diyenlere karşı, ölmeyeceğiz diye savaşa girebiliriz. Ama milletin hayatı tehlikeye düşmedikçe savaş cinayettir." diyordu. Savaşın insanlara ve millete verdiği zararları en acı ve açık biçimde gören Atatürk, devamlı olarak barışçı bir politika izledi. Onun "Yurtta barış, cihanda barış" ilkesi Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin dış siyasetinin temel prensibi olmuştur.

Atatürk'ün düşüncesine göre aile milletin ve devletin temelidir. Medeniyyetin esasını gelişmenin ve kuvvetin esasını aile hayatı meydana getirir. Aileye düşen en önemli görev, çocuklarını, müspet bilimlerin temellerine dayanan, güzel sanatları seven, fikren olduğu kadar beden de gelişmiş erdemli, kudretli ve iyi bir insan olarak yetiştirmektir.

Atatürk, Türk kadını milletin kaynağı, sosyal hayatın esasını olarak kabul ediyordu. O, "Bir toplum, bir millet erkek ve kadın denen iki türlü insandan kuruludur. Olabilir mi ki bir topluluğun, bir bölümünü geliştirelim, ötekine aldırış etmeyelim de topluluğun bütünü birden gelişme gösterebilsin." diyerek kadını, toplumdaki hakiki yerine yükseltti.

Türk kadını, tarihin en eski günlerinden beri evine, çocuklarına sahip, iş hayatında kocasının yanında çalışan, fedakârlık örneği bir insandır. Kocasını cepheden cepheye koşarken Türk kadını çocuklarının yetiştiricisi, ailenin geçimini sağlayan, Türklük bilincini yuvada yaşatan tek varlık olmuştur. Bu durumu çok yakından bilen ve "Ey kahraman Türk kadını, sen yerde sürünmeye değil, omuzlar üzerinde göklere yükselmeye layıksın." diyerek takdirlerini belirten Atatürk, Türk kadınına seçme, seçilme ve erkekler gibi dışarıda çalışma haklarının verilmesini sağladı. Böylece Atatürk, Türk milletini kadını, erkeği ile toptan çağdaş uygarlık düzeyine ulaştıracak hamleyi yapmış oldu.

Atatürk Türk gençliğine çok büyük önem veriyordu. Atatürk'e göre Türk gençliğinin, eğitim ve öğretim yuvalarında insanlık meziyyetinin, vatan sevgisinin ve fikir hürriyyetinin esaslarını öğrenmeleri şarttır. Çünkü gelecek onlardadır. Cumhuriyeti Atatürk kurdu ama onlar yaşatacaktır. Büyük ve güçlü Türkiye'nin mimarları onlar olacaktır. Türk gençliği büyük Atatürk'ün eseri olan cumhuriyeti koruyacak güce ve ideale sahiptir. Düne, bugüne ve yarına ışık tutan Atatürk'ün ilke ve inkılaplarından hız ve ilham alan ve alacak olan Türk gençliği, vatanın bütünlüğü, milletin birliği için çalışacaktır.

Her imrenilen faziletin, her yüksekte tutulan idealin yaratıcısı, karanlığa düşmüş ümitlerin meşalesi Atatürk'tür. O hâlde, onun gençliği de her yönü ile atasının izinde olacaktır. Onun gösterdiği çağdaş uygarlık seviyesine tirmanacaktır. Çünkü vatanın geleceği, idealizmi, enerjisi gençliğimizdir.

"Dünyada her şey için, hayat için, başarı için en gerçek kılavuz bilimdir, fendir. Bilim ve fennin dışında kılavuz aramak bilgisizliktir. Yalnız bilimin ve fennin yaşadığımız her dakikadaki evrelerinin gelişmesini kavramak ve ilerleyişini zamanla izlemek şarttır. Bin, iki bin, binlerce yıl önceki bilim ve fen dilinin çizdiği genel kuralları, şu kadar bin yıl sonra bugün aynen uygulamaya kalkışmak elbette bilim ve fennin içinde bulunmak değildir." diyen Atatürk, Türk milletinin ancak bilim ve teknik alanda gelişmesi oranında çağdaş uygarlık seviyesine ulaşabileceğine inanıyordu. Bu yüzden ömrü boyunca Türk milletinin bilim ve fende ilerlemesi için didindi durdu.

“Hiçbir zaman hatırınızdan çıkmasın ki cumhuriyet sizden fikri hür, vicdanı hür, irfanı hür nesiller ister.” diyen Atatürk, **akıl ve mantık adamı** idi. Akıl ve mantığa dayanmayan fikirleri **hastalıklı fikirler** olarak kabul ederdi. Çünkü hastalıklı fikirlere sahip olanların doğru kararlar vermesinin, başarılı uygulamalar yapmasının imkânsız olduğunu çok iyi bilirdi.

Akıl ve mantığa dayandığı için Atatürk, **Kurtuluş Savaşı**’nda başarılı oldu. Zafer kazanıldı. **Yeni Türk devleti** kuruldu. Yine Atatürk gerçekçi olduğu için kazanılan zafer korunabildi. Bize düşen görev ise akıllı ve mantıklı bir çalışma ile milletimizi **uygarlık seviyesinin üzerine** çıkarmaktır.

Şenol KALAYCI
(Düzenlenmiştir.)

ATATÜRK’ÜN KİŞİLİĞİ VE ÖZELLİKLERİ

Mustafa Kemal Atatürk, çok yönlü ve **üstün kişiliği** olan bir liderdir. **Birinci Dünya Savaşı** sonunda imzalanan **Mondros Ateşkes Anlaşması**’yla ortaya çıkan **tehlikeli durumu** ilk olarak görüp **milletin dikkatini** çeken odur.

Mustafa Kemal, **Amasya Genelgesi**’nde, **vatanın bütünlüğünün** ve **milletin istiklalinin** tehlikede olduğunu söyledi. **Erzurum Kongresi**’nde, **milli sınırlar** içinde vatanın parçalanmaz bir bütün olduğunu bütün dünyaya ilan etti. **Kurtuluş Savaşı**’nı bunun için başlattı. Bu konuda hiçbir **taviz vermedi**. Vatan savunmasını her şeyin üzerinde tuttu. **Sakarya Savaşı** sırasında “**Vatanın her karış toprağı, vatandaşın kanıyla ıslanmadıkça terk olunamaz.**” diyerek bu konudaki kararlılığını gösterdi. Vatanı için her şeyini **feda etmeye** hazır olduğunu şu sözü ile açıkça ifade etmiştir: “**Yurt toprağı! Sana her şey feda olsun. Kutlu olan sensin. Hepimiz senin için fedaiyiz. Fakat sen Türk milletini ebedî hayatta yaşatmak için feyizli kalacaksın.**”

Mustafa Kemal, vatanı ve milleti için canını feda etmekten kaçınmazdı. Daha **Çanakkale Savaşları** sırasında **Anafartalar grubu komutanı** iken **en ön safta** savaştı. Bu **savaş sırasında** Atatürk’e bir **şarapnel parçası** isabet etmiş fakat **sağ cebinde** bulunan saati kendisini ölümden kurtarmıştı. Sakarya Savaşı sırasında ise atından düşmüş ve **kaburga kemikleri** kırılmıştı. Buna rağmen cepheden ayrılmamış, savaşı sedye üzerinden yönetmişti.

(...)

Mustafa Kemal Atatürk, **idealist bir liderdi**. Onun idealizmi, **yüksek vasıf** ve kabiliyetlerine inandığı **milletinin sonsuz hürriyet** ve **bağımsızlık aşkı**ndan kaynaklanıyordu.

Mustafa Kemal Atatürk’ün **en büyük ideali**, **milli sınırlarımız içinde milli birlik duygusuyla** kenetlenmiş **uygar bir toplum** oluşturmaktır. Vatanı kurtaran, **hür ve bağımsız Türkiye** idealini gerçekleştiren Mustafa Kemal, **yeni Türkiye**’yi modernleştirmek amacı ile **çağdaş medeniyet idealine** yöneltmiştir.

(...)

Atatürk’ün inkılapçılığı, akıl ve mantığın toplumsal gelişmeye egemen kılınması esasına dayanır. Onun şu sözü akıl ve mantığa verdiği değeri **en güzel şekilde** ifade eder: “Bizim akıl, mantık ve zekâ ile hareket etmek **en büyük özelliğimizdir**. Bütün hayatımızı dolduran olaylar bu **gerçeğin delilidir.**”

(...)

Gerçeğe akıl ve bilim yoluyla ulaşılacağına inanan Atatürk, “Dünyada her şey için, medeniyet için, hayat için, muvaffakiyet için **en hakiki mürşit** ilimdir, fendir.” sözü ile bunu en güzel şekilde açıklamıştır.

(...)

Gerek Kurtuluş Savaşı’mızın başarıyla sonuçlanması, gerek gerçekleştirilen inkılaplarla, Türkiye’nin **çağdaştırılması** onun **dehasının bir eseridir**.

Başarılı olmanın sırlarından birisi de sabır ve disiplindir. O, meseleler karşısında önce düşünür, gerekli araştırmayı yapar, tartışır, kararını ondan sonra verirdi. Verdiği kararı uygulamaya koyarken **uygun zamanı** beklerdi. Zamanlamaya çok önem verirdi.

Samsun’a çıkmadan çok önce, **millet egemenliğine** dayanan **bağımsız, yeni bir Türk devleti** kurmayı düşünmüştü. Bu fikrini, o zaman açıklamadı. Samsun’a çıktıktan bir süre sonra **vatanın kurtuluşu ile ilgili** fikirlerini uygulamaya başladı. Kongreler topladı. **Türkiye Büyük Millet Meclisi**’ni açtı. Türkiye Büyük Millet Meclisi açıldığı zaman, saltanatı kaldırıp **cumhuriyet**

yönetimini kurmayı düşünüyordu. Fakat mecliste saltanat yanlıları olduğundan zamanlamayı uygun görmemişti. Ancak Kurtuluş Savaşı başarıya ulaştıktan sonra açılan ikinci meclis döneminde Atatürk'ün önderliğinde saltanat kaldırılıp cumhuriyet ilan edilmiştir.

(...)

Atatürk'ün gençlere söylediği “Yolunda yürüyen bir yolcunun yalnız ufku görmesi kâfi değildir. Muhakkak ufkun ötesini de görmesi ve bilmesi lazımdır.” sözü, onun ileri görüşlü bir lider olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

(...)

Büyük adamları ancak büyük milletler yetiştirir. Toplumların büyük adamlara ihtiyacı en çok bunalımlı dönemlerde ortaya çıkar. Toplumlara, bunalımlı dönemlerden ancak büyük liderler kurtarır. Mustafa Kemal Paşa, bu özellikleri taşıyan çok yönlü bir liderdir. (...) Ayrıca birleştirici ve toplayıcı bir lider, büyük bir asker ve teşkilatçı bir devlet adamıdır. Bütün bu yönleriyle çağda damgasını vuran bir dâhidir.

Atatürk, eğitimi sosyal ve kültürel kalkınmanın en etkili araçlarından biri olarak görmüştür. Kurtuluş Savaşı kazanıldıktan sonra yeni devletin varlığını sürdürebilmesi için çağdaş eğitim metotlarıyla yetiştirilecek bir nesle ihtiyaç vardı. Bu sebeple eğitim konusuna büyük bir önem verdi. Kurtuluş Savaşı'ndan sonra kendisine sorulan “İşte memleketi kurtardınız, şimdi ne yapmak istersiniz?” sorusuna Atatürk “Maarif vekili olarak millî irfanı yükseltmeye çalışmak, en büyük emelimdir.” cevabını verdi.

Türk milletinin aydınlık yarınları için elinde tebeşir, kara tahta başına geçerek Türk milletine okuma yazma öğreten Atatürk, milleti tarafından başöğretmenliğe layık görüldü. O, modern bir eğitim politikasının esaslarını belirleyip eğitim alanında büyük inkılaplar yaptı.

(...)

Atatürk, Türk kültür ve sanatını dünyaya tanıtmak için çok çalıştı. Bu konuda araştırmalar yapılmasını, sergiler açılmasını ve kültürle ilgili kongreler düzenlenmesini teşvik etti. Sanat ve sanatçılar hakkında takdir ve teşvik edici sözler söyledi. Bunlardan bazıları:

“Sanatsız kalan bir milletin hayat damarlarından biri kopmuş demektir.”

“Hepiniz mebus olabilirsiniz, vekil olabilirsiniz hatta cumhurbaşkanı olabilirsiniz fakat bir sanatkâr olamazsınız.”

“Bir millet, sanat ve sanatkârdan mahrum ise tam bir hayata malik olamaz.”

Atatürk, sanatçı yetiştiren kurumlar açtı. Çağdaş Türk sanatını geliştirmek amacıyla Avrupa'ya resim, heykel ve müzik öğrenimi için gençler gönderdi. Bu durum, onun sanata ve sanatçıya ne kadar önem verdiğini gösterir.

İyi bir yönetici, milletin huzur ve saadetini sağlamak için çalışır. Mustafa Kemal Atatürk, bütün hayatı boyunca bunu yapmaya çalıştı. Milleti için çalışmayı bir görev saydı. “Millete efendilik yoktur. Hadimlik vardır. (...) Bu millete hizmet eden, onun efendisi olur.” sözü ile yöneticilerde bulunması gereken özelliği belirtmiştir. Savaştaki kahramanlığı kadar, devlet kurup yönetmedeki ustalığı, ileri görüşlülüğü ve barışseverliği ile Atatürk, tarihte eşine az rastlanan bir yöneticidir.

(...)

Atatürk'ün, milletine sonsuz bir güveni vardı. Türk milletinin şan ve şerefle dolu tarihindeki başarılarına yenilerini ilave edeceğine bütün kalbiyle inanmıştı. (...) Bütün başarıları milletine mal etmekten zevk duyardı. Mustafa Kemal bir konuşmasında “Millî Mücadele’yi yapan doğrudan doğruya milletin kendisidir, milletin evlatlarıdır.” demişti.

Atatürk, kararlı ve mücadeleci bir liderdi. Güçlükler karşısında yılmayan, ümitsizliğe düşmeyen kişiliği onun Millî Mücadele'nin lideri olmasını sağlamıştır. Samsun'a çıktıktan sonra, Kâzım Karabekir Paşa'ya çektiği bir telgrafta, o günlerdeki ağır durumu belirttikten sonra “Bununla beraber bütün umutlar kaybolmuş değildir. Memleketi bu durumdan ancak Türk milletinin mukavemet azmi kurtarabilir.” diyordu. Eskişehir-Kütahya Savaşları'ndan sonra Yunanlılar, Ankara'ya doğru ilerlemeye başladıkları zaman, Mustafa Kemal, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından başkomutanlık görevine getirilmişti. Başkomutan olarak yaptığı ilk konuşmasındaki “Milletimizi esir etmek isteyen düşmanları, behemehal (ne yapıp edip) yeneceğimize dair güvenim bir dakika olsun sarsılmamıştır.” sözleri onun hiçbir zaman ümitsizliğe yer vermediğini ve mücadelesindeki kararlılığı gösteren başka bir örnektir.

(...)

Atatürk, milletimizi çağdaş medeniyet seviyesinin üstüne çıkaracak ileri bir zihniyetin yerleşmesi çabasındaydı. Bu yolda birtakım inkılaplar yaptı. İnkılapların amacı, modern bir devlet,

çağdaş bir toplum meydana getirmektir. Atatürk, Türk milletini çağdaş milletlerin seviyesine çıkartmak için siyasal, toplumsal, ekonomik alanlarda inkılaplar yapmıştır.

Onun şu sözleri inkılapçı karakterini ortaya koyar: “Büyük davamız, en medeni ve en müreffeh millet olarak varlığımızı yükseltmektir. Bu yalnız kurumlarında değil, düşüncelerinde de temelli inkılap yapmış olan büyük Türk milletinin dinamik idealidir. Bu ideali en kısa zamanda başarmak için, fikir ve hareketi beraber yürütmek mecburiyetindeyiz.”

Atatürk’ün birleştirici ve bütünleştirici özelliği sayesinde, Millî Mücadele başarıya ulaşmıştır. Atatürk, Millî Mücadele’nin karanlık günlerinde, değişik fikirlere sahip insanları bir mecliste, kendi etrafında toplamayı başardı. (...) O, yalnız askerlerin değil, sivil halkın da güvenini kazanmıştı.

Atatürk’ün bu üstün meziyetleri, sıkıntı ve bunalım içinde bulunan insanların, ona sevgi ve saygıyla bağlanmasını sağladı. Atatürk, tarihte büyük devletler kuran ve yüksek bir medeniyet meydana getirmiş olan Türk milletinin büyüklüğüne inanan ve bununla gurur duyan bir insandı. Atatürk; kahramanlık, vatan sevgisi, çalışkanlık, bilim ve sanata önem verme gibi değerlerin, Türklüğün yüksek vasıflarından olduğunu ifade etmiştir. O, milletinin bu özelliklerini her fırsatta dile getirip insanlık ailesi içinde layık olduğu yeri almasına çalıştı. Milletimizin yüksek karakteri, çalışkanlığı, zekâsı ve ilme bağlılığı ile millî birlik ve beraberlik duygusunu geliştirmeyi başlıca ilke kabul etti. Ona göre: “... Türklüğün unutulmuş büyük medeni vasfı ve büyük medeni kabiliyeti, bundan sonraki gelişmesi ile geleceğin yüksek medeniyet ufkundan yeni bir güneş gibi doğacaktır.”

(...)

Atatürk, barışa önem veren bir liderdi. Ona göre, barışın bozulmasından bütün dünya ülkeleri ıstırap duymalıydı. Anlaşmazlıkların ortadan kalkması, insanlığın başlıca dileği olmalıydı. Dünyada yalnızca sevgi egemen olmalıydı. Atatürk’ün bu sevgi anlayışının nedeni insana duyduğu saygıdır. Onun “Yurtta sulh, cihanda sulh.” sözü barış idealinin simgesi hâline gelmiştir.

Yrd. Doç. Dr. Muhammed ŞAHİN

ATATÜRK’TEN ANILAR

DEVLET TİYATROSU NASIL KURULDU?

Devlet Tiyatrosunun kuruluşuna bir hayli talip vardı. Elimizdeki vesikalara göre bu gerçeği tarihe nakletmek zamanı gelmiş olsa gerek.

Atatürk, tarih davasını merak ettiği zaman, Faruk Nafiz’e “Akın-Kahraman” piyesini yazdırmış ve bu eserler Ankara Türkoğlu binasında İsmet Paşa Kız Enstitüsü ve Gazi Eğitim Enstitüsü öğrencilerine benim yönetimimde ve İbrahim Necmi ile Halil Vedat (Fıratlı)’dan mürekkep bir heyetin nezaretinde oynattırılmıştı. Atatürk bundan çok memnun kaldı. Arkasından Behçet Kemal’le beraber hazırladığımız “Çoban” piyesi oynandığı zaman, Atatürk:

— Tiyatro, bir memleketin kültür seviyesinin aynasıdır. Bu çalışmalara devam edelim, emrini verdi. O zaman ben:

— Efendim! Bu işleri başka gayeler için kurulmuş okullardaki öğrencilere yaptırmak güç olur. Emir buyrulursa bu iş için bir özel okul kurulmalıdır, dedim.

Derhâl:

— Uygun. Hemen bir rapor hazırlayın, emrini verdi. Ertesi gün rahmetli Necip Ali:

— İşin büyüğüne gitme. Orta hâlli bir şey düşün de gerçekleşsin, dedi.

Ben de bir rapor yazdım. Millî Eğitim’in Ankara Belediyesinin küçük yardımlarıyla kurulacak böyle bir okulun planını hazırladım. Atatürk’e sundum.

O, raporun arkasına şunları yazdı:

“Bu kadar önemli bir iş böyle yarım tedbirlerle başarılamaz. Bir kanunla Millî Temsil Akademisinin kurulması temin edilmeli ve Münir Hayri, yabancı memleketlerde tetkiklerde bulunarak bize lazım olan uzmanları getirmelidir.”

Bir hafta içinde Büyük Millet Meclisinde, Millî Temsil Akademisi Kanunu kabul ediliyor ve ben bu müessesenin müdürü sıfatıyla Avrupa’ya gidiyorum.

Niyazi Ahmet BANOĞLU

SANATÇI EL ÖPMEZ

Anadolu turnesinde temsil verdikten sonra heyetçe Marmara Köşkü'ne giden tiyatro sanatçılarımızı büyük salona kabul eden Dr. Reşit Galip sanatçıları gösterip "Paşam, Müsadenizle elinizi öpmek istiyorlar." demiş. Sonra... Sonrasını isterseniz Vasfi Rıza Zobu'dan dinleyelim:

Atatürk daha cümlesi bitmeden Dr. Reşit Galip'e cevap verdi:

— Hayır, müsaade etmem.

— Hepimiz donduk kaldık.

Hemen arkasından sözlerine devam etti.

— Sanatçı, kimsenin elini öpmez. Biz hepimiz mebus oluruz, vekil oluruz, hatta reisicumhur olabiliriz. Ancak hiçbirimiz sanatkâr olamayız. Onun için sanatkâr el öpmez. Sanatkârın eli öpülür.

Atatürk'ün bu sözleri sonradan biraz değişik olarak aksetti. Doğrusu budur. Reşit Galip bu söze şöyle karşılık verdi:

— Evet paşam! Hepimiz mebus oluruz, vekil oluruz, hatta reisicumhur olabiliriz. Ama hiçbirimiz bir Mustafa Kemal olamayız. Onun için müsaade edin, elinizi öpsünler, dedi ama gene dediği olmadı.

Şenol KALAYCI

50. YIL MARŞI (Serbest Okuma Metni)

Müjdeler var yurdumun toprağına taşına,
Erdi Cumhuriyetim elli şeref yaşına,
Bu rüzgârla şahlanmış dalga dalga bayrağım,
Başka bir tuğ yaraşmaz Türk'ün özgür başına.

Cumhuriyet, özgürlük, insanca varlık yolu,
Atatürk'ün çizdiği çağdaş uygarlık yolu...

Yılları bir çığ gibi aşarak hafta hafta,
Koşuyoruz durmadan kadın erkek bir safta...
Elimizde meşale, ilke ilke Atatürk,
Işıklarla donattık ülkeyi her tarafta...

Cumhuriyet, özgürlük, insanca varlık yolu,
Atatürk'ün çizdiği çağdaş uygarlık yolu...

Aynı kandan feyz alır bunca toprak, bunca taş...
Kılıç tutan bilekler, verdi sabanla savaş.
Tekniğin dev nabzında her adım, her dakika,
Çarklarda aynı tempo, yüreklerde aynı marş...

Cumhuriyet, özgürlük, insanca varlık yolu,
Atatürk'ün çizdiği çağdaş uygarlık yolu...

Biz yürekten bağlıyız elli yıldır bu yola,
"Yurtta barış" ilk hedef, "Cihanda sulh" parola.
Koparamaz hiçbir güç bizi milli birlikten,
Ata'mızın izinde koşuyoruz kol kola...

Cumhuriyet, özgürlük, insanca varlık yolu,
Atatürk'ün çizdiği çağdaş uygarlık yolu...

Yaşasın hür ulusum, soylu gencim, benliğim,
Yaşasın şanlı ordum, sarsılmaz güvenliğim.
Ersin elli yıllarım nice mutlu çağlara,
Örnek olsun cihana devletim, düzenliğim...

Cumhuriyet, özgürlük, insanca varlık yolu,
Atatürk'ün çizdiği çağdaş uygarlık yolu...

Bekir Sıtkı ERDOĞAN

ÖĞRETMENİMİZ ATATÜRK (Serbest Okuma Metni)

Atatürk, bir ülkenin yalnızca maddi zenginlikle dünyada söz sahibi olamayacağını, zenginliğin bilimden güç alacağını düşünürdü. Bu nedenle ulusun her konuda eğitimine çok önem verirdi. Atatürk'e göre ulusun durumuna, toplumsal gereksinimlere, yerel koşullara ve çağın gereklerine uygun bir eğitim uygulanmalıydı, ilk olarak cahilliği yok etmeyi amaçlıyordu. Bu yolda ilerlerken "bir ulusun efendisi" olarak nitelendirdiği köylüye öncelik verdi. Okuma-yazma ve dört işlemi öğretme, coğrafya, tarih, din ve ahlâkla ilgili bilgiler verme amacıyla bir seferberlik başlattı. Diğer yandan da çocukları toplumsal yaşamda daha etkili ve yararlı kılacak çalışmalar gerçekleştirilmesine önayak oldu. Bunun için de bilgileri uygulamalı bir biçimde çocuklara aktaracak bir eğitim programı planladı. Ancak uygar ve çağdaş bir topluluk yaratabilmek, bilim ve kültür yolunda ilerleyebilmek için başka şeyler de gerekiyordu. Atatürk'e göre çağdaş ülkelerin düzeyine erişebilmek, ulusal kültürü yüceltmekle olasıydı. Bunun için o zamanlar henüz olmayan orta eğitimin de oluşturulması gerektiğini düşündü. Orta eğitimin amacı, ülkenin gereksinim duyduğu çeşitli hizmet ve sanat elemanlarını yetiştirmek ve yükseköğretime aday hazırlamak olmalıydı. Atatürk, kadınların da aynı öğretim aşamalarından geçirilerek yetiştirilmeleri yönündeki çalışmaları başlattı. Cinsiyet ayrımı yapılmamasını, devlet yönetiminden başlayarak her alanda kadınların da etkin bir biçimde var olmasını istiyordu.

O zamanlar Maarif Vekaleti adı verilen Eğitim Bakanlığı'nın harekete geçmesiyle 1922 yılında, eğitim konusunda önemli çalışmalar gerçekleştirildi. Savaş nedeniyle kapanmış okullar açılmaya başladı, yeni liseler ve yüksek okullar kuruldu ve okullardaki öğretmen açığının doldurulmasına çalışıldı. Millî Eğitim kütüphanelerinin tümüne parasız kitaplar gönderildi. Yeni kitaplar bastırıldı.

Atatürk'e göre, eğitim ve öğretim, bilgiyi yaşamda başarılı olmayı sağlayan kullanışlı bir araç hâline getirmeliydi. Eğitim Bakanlığı da Atatürk gibi bu konuya çok önem veriyordu. Modern kütüphaneler, bitki ve hayvanat bahçeleri, konservatuvarlar, atölyeler, müzeler ve güzel sanatlar sergileri kurulması için daha o yıllarda çalışmalar başlatıldı, ilçe merkezlerine kadar bütün ülkenin basımevleriyle donatılması için girişimlerde bulunuldu.

Atatürk, 1923 yılında yapılacakları da planlamıştı. Buna göre ülkemizde ilk ve orta eğitimin düzeltilmesi ve düzenlenmesi için Anadolu'da oluşturulacak bölgelerde öğretmen okulları açılacaktı. Bu okulların güçlü öğretmen kadrosu sayesinde öğretim merkezleri oluşacaktı. Bu merkezlerde bilimsel temsiller verilecek, konferanslar, okuma yazma kursları düzenlenecek ve gece kursları verilecekti. Merkezlerdeki öğretmen kurulları basınla işbirliği yaparak genel eğitimi destekleyen ve halkı bilgilendiren yayımlar yapacaklardı. Ayrıca ilköğretimde okuyan öğrenciler için yatılı okullar kurulacaktı. Atatürk, bu konunun önemini "Birkaç ilin küçük yavrularını bir yerde toplamamın, eğitimde birlik, yurt sevgisi ve kardeşlik üzerinde yapacağı etkiler ortadadır. Bu nedenle Eğitim Bakanlığımız bu okulların açılması için her türlü kolaylığı sağlayarak özendirici bir tutum içinde olacaktır." şeklinde ifade ediyordu. Bu çalışmaların hepsi zaman içinde bir bir gerçekleştirildi.

Atatürk için "öğretmenlik" çok önemli bir meslekti. Öğretmenleri, "uygarlığın en özverili ve saygıdeğer öğeleri" olarak tanımlıyordu. Ülkesindeki çocukların da öğretmenliği kendilerine hem bir meslek hem bir ülkü sayacak, erdemli ve saygıdeğer öğretmenler tarafından yetiştirilmelerini

istiyordu. Çünkü çağdaşığa aydın insanlar la kavuşulur ve bu aydınlığın sürekliliği de o ülkenin çocuklarıyla sağlanır. Aydın çocuklar da aydın öğretmenler tarafından yetiştirilir. İşte, bu nedenle Atatürk, öğretmenliğin güvenilir ellerde yürütülmesini istiyordu. Ülkesinin nitelikli öğretmenlere sahip olabilmesi için de öğretmenliğin rahat bir yaşam sağlayacak bir meslek durumuna getirilmesini düşünüyordu. Bunun için birtakım yasalar hazırlanmasını sağladı.

Atatürk'e göre kitap yazmak ve çevirmek, ulusal egemenliğin dayanağı ve ulusal kültürün yayılma aracıydı. Bu anlamda, yayınların genişletilmesi için üniversiteleri bu işe özendirerek bir ortam oluşturuldu. Bir yandan basılan ve yeniden yazılması kararlaştırılan kitaplar parasız olarak dağıtılırken, diğer yandan halkı okumaya alıştırmak için çalışmalar yapıldı. "Devlet kitabı" adı altında, parasız olarak yayımlanan, anlaşılması kolay kitaplarla halka öğretim yoluna gidildi. Ülkede eğitim ve öğretimi, bilimsel ve bağımsız bir merkezden yönlendirmek amacıyla "Talim ve Terbiye Dairesi" kuruldu. Bu kurul sayesinde öğretim programları ve kitaplarla ilgili önemli yenilikçi kararlar alındı.

(...)

Atatürk, ilköğretimin genel ve zorunlu olmasını, ülkede eğitim birliğinin sağlanmasını, orta öğretimin geliştirilmesini, meslek öğretiminin ilk ve orta dereceden en yüksek dereceye kadar sağlanmasını, yükseköğretim görenlerin artmasını ve çağın gereksinimlerine uygun bir eğitimi hedef aldı. Bu hedeflere ulaşabilmek için de alfabenin değiştirilmesinden tutun da eğitimin millileştirilmesi, üniversitelerin kurulmasına kadar ne gerekiyorsa onu yaptı.

(...)

Gülgün AKBABA

3. Tema: Millî Kültür

BİR FİNCAN KAHVE

Anadolu'nun geleneksel konukseverliği dillere destandır. (...) Ne var ki bu konukseverlik önce kahveden başlar. Sizi bir acı kahve içmeye çağıran dostunuza neden "acı kahve" diyemezsiniz; bu acılıкта, yıllar yılı sürececek bir tatlılık, yakın bir dostluk vardır; bu yüzden Anadolu'da "Bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı vardır." sözü, her yerde, her zaman söylenir durur.

Tarihçilerin verdiği bilgilere göre kahve ilk olarak 16. yüzyılda Osmanlı Devletine girmiş ve Anadolu'ya yayılmıştır. Osmanlı Devletinin Arap ülkeleri ile sıkı ilişkiler kurması, bu ülkelerden çoğunu kendi sınırları içine alması üzerine, daha önce oralarda bilinen, ekmeği yapılıp yenen ya da dövülerek içilen kahve, Kanuni Sultan Süleyman devrinde, Yemen'den ilkin İstanbul'a getirilmiş ve içilmiştir. Daha sonraları tüccarlar eliyle Avrupa'ya götürülen ve Anadolu'ya yayılan kahve, keyif verdiği için bir ara tarihimizde yasaklanmış, içenler ağır cezalara çarptırılmışlardır. Bakmışlar ki kahve içiminin önüne geçilmiyor, hele büyük konaklarda kahveden vazgeçilmiyor, tütün yasağı gibi kahve yasağı da kaldırılmış, kahve İstanbul'un ve Anadolu'nun günlük hayatına girmiş, ekmeğin gibi, su gibi ihtiyaç maddeleri arasında yer almıştır. İstanbul'da açılan yazlık ve kışık kahvehaneler, bu kahvehanelerde kahve gelenek ve görenekleri, yerli ve yabancı pek çok yazara konu olmuştur. Gerçekten de usta ellerde özene bezene pişirilen kahvelerimizin şöhreti dünyaya yayılmış, pirinç cezvelerde pişirilerek kulpsuz "kallavi" fincanlarda içilen, sadesinden çok şekerlisine, türüm türüm kokan, buram buram tüten kahveler "Türk kahvesi" adıyla dünyanın her yerinde aranır olmuştur.

Eş dost ziyaretlerinde ikramın başını çeken kahve, öyle gelişigüzel pişirilmez, pişirilirse konuğa saygısızlık sayılırdı. Hele ziyarete gelen konuk, bir ehlikeyif bir kahve tiryakisi ise kahveden kahveyi getirene kadar bir "tazelik" arardı. Kahve üzerine söylenen şu beyit o günlerde söylenirdi:

Ehlikeyfin keyfini kim yeniler, kim tazeler?
Taze elden, taze pişmiş, taze kahve tazeler.

Ardından da hemen şu beyit okunurdu:
Ehlikeyfe kahve verse tazeler,
Ehlikeyfin keyfini yelpazeler.

Kahve tiryakileri kahvesiz edemezlerse de aslında kahve, eş dost, yârenin bir arada sohbetine kapı açar, daha doğrusu bu sohbetin “ön söz”ü olurdu. Kahvenin ve kahvehanenin birer “bahane”, istenenin dostlarla sohbet etmek olduğunu ifade eden şu beyit dillerden düşmezdi:

Gönül ne kahve ister, ne kahvehane,
Gönül sohbet ister, kahve bahane.

Sıkıntılı günlerde yanına uğramayan iyi gün dostlarına bir şairin şu çağrısı ne kadar manalıdır:

Kahvelerim pişti gel,
Köpükleri taşı gel,
İyi günün dostları
Kötü günüm geçti gel.

İçilen bir fincan acı kahve ama kırk yıl hatırı var. İçenler, hatır saymasını, gönül almasını bilenler için...

Kahvenin yüzü kara, kim demiş ki içilmez
Gönlü ak, dili tatlı hatırından geçilmez.

Anadolu’da konukseverliğin başını kahve çeker demiştik. Gerçekten öyle.. Konuk olduğunuz köy ve kasabalarda bir kahve içirmeden sizi bırakmazlar. Birçok bölgede bu ikram daha da ağır basar. Güney Anadolu’da ve Kıbrıs köylerinde kahvehaneye gelen konuk, önce selam verip kimin masasına oturmuşsa onun bir kahvesini içer. Ondandır sonra kahvehanede bulunanlar, teker teker ikrama başlarlar. Diyebilirsiniz ki “Bir insan kaç kahve içebilir?” Bunun da çaresini bulmuşlar. Konuk bir, hadi diyelim iki kahve içtikten sonra kahveci kahve yerine konuğun önündeki tepsiye, ince kâğıtlara sarılı bir lokum bırakır. Kahvehanede otuz kişi varsa tepside otuz lokum birikir. Konuk bunlardan bir tanesini yer, ötekilerini, ayrılırken ceplerine doldurur. Almazsa, ikramı geri çevirmiş sayılır ki bunu da kimse yapmaz.

Yolunuz bu töreyi sürdüren bir Anadolu köyüne düşerse sakın ola ikramları geri çevirmeyiniz. Anadolu’nun gönlü incinir, gönlü sizinleedir.

Mehmet ÖNDER

ZAMANA VURULAN KIRKİT

Bir ıslak masal, ebemkuşağından
Dudaklarda ak pak okunmaktadır.
Boyanmış ipleri, gün ışığından
Ufukta bir halı dokunmaktadır.

Büyümüş yaprağın, açmış çiçeğin
Halıcı kız türküsünde gerçeğin.
Altın tezgâhından geleceğin,
Taptaze bir halı dokunmaktadır.

Kopan meyve düşer durur dalından.
Ayrılamam düşlerin en güzelinden.
Buğday başağından, Raman petrolünden,
Bembeyaz bir halı dokunmaktadır.

Bir umuttur, tuttu tutar bacaları.
İlmek ilmek boşa verdik acıları.
Gündüz al al, yıldız yıldız geceleri,

Ufukta bir halı dokunmaktadır.

Bakmayın bir rüzgâr gibi estiğine.
İçimde **büklüm büklüm duygular** yine,
Alaca toprakta bir destan –iğne
Ufukta bir halı dokunmaktadır.

Feyzi HALICI

KIRKPINAR'A ADINI VEREN KIRK YİĞİT

Kırkpınar'ın adını duymayan var mı? **Er meydanıdır** orası. Kırk yiğidin **şehit düştüğü** yerdir. Dünyanın hiçbir yerinde bu kadar **eski ve köklü bir spor organizasyonu** mevcut değildir.

Edirne'yi fetheden **Türk savaşçılarından** kırk yiğit, savaşa savaşa **Edirne'nin batısında** bir çayırılığa geldiler. Çimenler **diz boyu**. **Telli turnalar**, **sevdağı angıtlar** dolaşiyor. En **ufak bir taş** bile yok içinde.

Savaşçılar çimenlere uzanıp biraz dinlendiler.

“Gelin **güreş tutalım**.” dedi birisi, “Tam **güreş** tutulacak yer.”

“**Güreşelim!**” dedi otuz dokuzu birden.

Çarçabuk eşlendiler. “Ya Allah!” deyip **güreşmeye** başladılar. Hepsisi de gençti. Güçlüydü.

Uzun boylu, **kalın pazılı**, **geniş omuz**lu.

Bu onu sürüp götürüyor, o bunu çekip getiriyordu. Oyunun her türlü sergileniyordu.

Yaman bir güreşti doğrusu hem de **garip bir güreşti**. **Tek seyircisi** yoktu. Bir **güreşenler** vardı çimenlikte bir de kuşlar. Kuşlar da önce bir tedirgin oldular ya sonra yatıştılar. **Kanat şakırtılarını** ve cıvıltılarını sürdürdüler. Yalnız **boyunu uzun turnalar** daha ötelere attılar kendilerini.

Güreş başladığında vakit kaba kuşluktu. Güneş bir adam iki adam boyu yükselmişti.

Öğle oldu. İkinci oldu. Akşam oldu. Güreş hiç dinlenmeden, soluk almadan sürüp gitti.

Kimse kimsenin **sırtını yere getir**emedi. Kuvvetler denkti. Terazile ölçülmüş gibi denkti.

Derken karanlık gece bastırdı. **Uçsuz bucaksız çayırda** bir **cırcırböceklerinin cıvıltısı** bir de **güreşenlerin “Haydi bre!”** lerinden başka ses işitilmez oldu.

Uzun ve serin gece güreşle geçti. **Şafak söktü**. Ardından **kanlı bir güneş** doğdu. Sonra gene öğle ve gene akşam oldu. Güneş kenetlenmişti. Ne yenişen vardı ne de güreşi terk eden. Bırakın a yiğitlerim, bırakın! Biraz ara verin, soluklanın! İki gündür kursağınıza bir şey girmedir. Canınıza yazık değil mi?

Ah, birileri olsa da bunları ayırsa. Orada bir Allah bir de kırk yiğit vardı. Güreş ikinci gece de sürdü. **Kızıl güneş** üstlerine ikinci kere doğdu. Bunaltıcı bir sıcak bastırdı ki kuşlar bile şakırtılarını kesip birer bucağa sindiler.

Sonunda olan oldu, her biri bir yana serilip kaldı. Hiçbirisi bir daha kalkmadı yerinden.

O gün oraya bir rastlantı sonucu gelen **Türk birliği**, kırk yiğide kırk mezar kazdı. Ölüler toprağa gömülür gömülmez bir de baktılar ki **kırk mezarın yanı başında** kırk pınar fışkırmış. Sular kırk gözden güldür güldür çağlayıp duruyor. Bu pınarlar bugün de hâlâ çağlayıp durur.

Kırk pınarın **kaynadığı** bu çayırılığa Kırkpınar dendi. Her yıl burada kıran kırana güreş tutmak gelenek oldu. **Kırkpınar güreşleri**nin 2009 yılında 647. yapılacaktır. Demek ki 647 yıldan bu yana bu meydana güreş tutuluyor. İçlerinden **nice civan pehlivanları** çıktı. Son yüzyıl içinde Kel Aliço, Koca Yusuf, Kara Ahmet, Adalı Halil, Kurtdereli Mehmet, Çoban Mehmet, Tekirdağlı Hüseyin gibi sırtı yere gelmeyen pehlivanlar burada güreş tuttular.

Balkan Savaşından bu yana Kırkpınar güreşleri Edirne'de, Sarayiçi denilen yerde yapılmaktadır. Asıl Kırkpınar, **Edirne'nin altı saat batısında** Ahırköy'e yakın bir yerdedir. Şimdi burası **Yunanistan sınırları** içindedir.

Kırkpınar güreşleri her yıl **haziran ayının ortalarında** yapılır. Güreşçiler zeytinyağıyla yağlanarak güreş tutarlar. Yenişmeden güreş bırakılmaz. Terk edenler **yenik sayılır**.

Hasan Lâtif SARIYÜCE

DEYİMLERİN ÖYKÜSÜ (Serbest Okuma Metni)

ATEŞ PAHASI

Vaktiyle Osmanlı hükümdarlarından biri maiyetiyle avlanmaya çıkmış. Bir ceylanın peşinden koşarken vakit bir hayli ilerlemiş ve gün batmaya yüz tutmuş. Bu sırada gök kararmış ortalığı şiddetli bir rüzgâr sarmış ve ardından da savruntulu bir yağmur bastırmış. Hünkâr ve adamları, en yakın kulübeye kendilerini zor atmışlar. Meğer sığındıkları kulübe odunculuk yapan bir garibe aitmiş. Adamcık onları içeri almış. Sultan her ne kadar adamı tedirgin etmemek için kim olduklarını söylememiş ise de oduncu durumu kavramış ve ocağa büyük odunlar atıp kulübeyi iyice ısıtmış. Dışarıda hem ıslanıp hem üşüyen padişah ve adamları bu durumdan pek memnun kalmışlar ve geceyi orada rahatça geçirmişler. Hatta bir ara hünkâr,

— Doğrusu şu ateş bin altın eder, diye söylenmiş.

Ertesi gün yola çıkacakları vakit, padişah oduncuya sormuş:

— Efendi! Bizi ihya ettin, harlı ateşin sayesinde geceyi pek rahat geçirdik. Söyle bakalım borcumuz ne kadar?

Oduncu, fırsatı değerlendirme zamanıdır deyip rayici yüksek tutmuş:

— Bin altın beyzadem! Vekilharç hemen atılmış:

— Ne masraf ettin ki bin altın istersin bre densiz?

— Sabaha kadar ateşi aynı kıvamda tuttum. Böyle dağ başında bu ateş az bulunur.

— Ama ateş bu denli pahalı mıdır? O sırada padişah vekilharçına dönüp:

— Ağa, demiş, ateş iyiydi, şimdi pahasını verin!

Oduncunun bu tavrı halk arasında şüyu bulunca, değerinin üstünde fiyat biçilen şeyler hakkında “ateş pahası” denilmeye başlanmış ve giderek deyimleşmiş. Umulana göre çok pahalı bulunan fiyatlar hakkında bugün dahi “ateş pahası” denir.

ATI ALAN ÜSKÜDAR’I GEÇTİ

Bolu Beyi’ne baş kaldıran ünlü eşkiya Köroğlu (şair Köroğlu ile karıştırılmasın) bir gün atını çaldırılmış. Asil bir hayvan olan atını aramak için tebdil-i kıyafet ile diyar diyar dolaşmış ve sonunda yolu İstanbul’a düşmüş. Atını, satılmak üzere pazara getirilen hayvanlar arasında görünce hemen alıcı rolüne bürünüp:

— Efendi, demiş, bu at güzele benziyor. Ancak binip bir denemek istiyorum. Satıcı, onu tanımadığı için binmesine izin vermiş. At, üzerine binen eski sahibini tanıyıp dörtlüye koşmaya başlamış. Köroğlu, Sirkeci sahiline gelip bol para vererek bir sal kiralamış ve ver elini Üsküdar. Bu arada at cambazı, aldatıldığından dolayı kıvranır dururmuş. Köroğlu’nu atıyla birlikte bir sal üzerinde gören cambazın dostlarından biri, onu teselli için seslenmiş:

— Üzülmeyi bırak! Atı alan Üsküdar’ı geçti. O adam Köroğlu’nun kendisi idi.

Bugün bu sözü, “İş işten geçti” manasında kullanılır.

ÇAM DEVİRMEK

Çam devirmek ile pot kırmak hemen hemen aynı anlama gelecek iki deyimimizdir. Kaş yaparken göz çıkarmak da bunlara yakın bir anlamdadır.

Şimdi İstanbul’un merkezî yerleri sayılan pek çok mekânda eskiden eşraf ve kibar takımının sayfiye köşkleri bulunur, her köşk birkaç dönümlük arazi içerisinde bağlar, bahçeleriyle tanınmıştır. Zariflerden birinin, Erenköy taraflarında böyle geniş bir köşkü varmış. Bahçesindeki her çeşit ağaç yanında, özellikle çam fidanlarıyla dikkati çeker ve parmakla gösterilmiştir.

Köşk sahibi bahçenin bir köşesine ilâve bina yaptırmaya karar verince gereken keresteyi sonbaharda tomruk hâlinde getirip duvar dibine istifletmiş. O vakitlerin binaları ahşaptan yapılırdı ve çam, gürgen, meşe, ceviz vs. ağacın hemen her çeşidi kullanılmış.

Sayfiye mevsimi bitince köşk halkı Bayezit’teki konaklarına taşınmışlar. Efendi, giderken köşkü bekleyecek uşağa şöyle tembihde bulunmuş:

— Önümüzdeki mevsim hizmetliler için buraya bir ilave bina yapacağız. Biz yokken bir hızarıcı bulup bahçedeki ağaçların arasındaki çamları biçtir, tahta ve kalas yaparak sundurmanın altına istifle.

Saf uşak, denileni yapmakta gecikmemiş. Ne var ki istiflenmiş çam tomruklarını biçtireceğine bahçenin güzellik sembolü çam ağaçlarını kestirmiş. İri çamlar diğer ağaçların üzerine

devrilirken de hızarıcıya, “Bizim efendinin cimriliği tuttu. Bu çamları tahta edince yazın gölgeyi nerde bulacak?” diye **dert yanarmış**.

Haberi efendiye yetiştirenler,

— Uşak çamları deviriyor, bahçe elden gidiyor, demişler.

Bizim “çam devirmek” deyimini de buradan dilimize **yadigâr kalmış**.

Acemi terziler elbise dikerken kumaşa meydana gelen uygunsuz büzülme veya kıvrımlara pot denir. **Kesim veya dikim hatası** sayılan potun giderilmesi, gizlenmesi oldukça zordur. Ütülemek veya gereksiz pensler ile potu kaybetmeye çalışmak, orada kumaşın kırılmasına (pot kırmak) yol açar ve daha fazla **dikkati çeker**.

ÇİZMEYİ AŞMAK

Söyleyişte daha ziyade “**Çizmeyi aşma!**” yahut “**Çizmeden yukarı çıkma!**” biçiminde emir **kipiyle** ve **boyundan büyük bir işe** girişildiğini ima eder mahiyette kullanılan bu **deyimin hikâyesi** şöyledir:

Milâd-ı İsa’dan üç asır evvel Efes’te **Apelle (Apel)** isimli bir ressam yaşarmış. **Büyük İskender’in** resimlerini yapmakla **şöhret bulan** **Apel’in en büyük özelliği**, yaptığı resimleri halka açması ve gizlendiği bir **perdenin arkasından** onların tenkitlerini dinleyip **hoşa gidecek yeni resimler** için fikir geliştirmesi imiş.

Günlerden birinde bir kunduracı, **Apel’in resimlerinden birini tepeden tırnağa süzüp** tenkide başlamış. Önce resimdeki çizmeler üzerinde görüşlerini bildirip **kunduracılık sanatı** bakımından tenkitlerini sıralamış. Apel, bunları dinleyip gerekli notları almış. Ancak bir müddet sonra adam, **resmin üst kısımlarını** da eleştirmeye ve hatta **teknik yönden, sanat açısından, renklerin kontrastı** ve **gölgelerin derecesi** üzerine de **ileri geri konuşmaya** başlayınca Apel, perdenin arkasından bağırır:

— Efendi, haddini bil, çizmeden yukarı çıkma!

DIŞ BİLEMEK

Husumetleri anlatmak için kullandığımız bir deyimimizdir, “**diş bilemek**.” Hani şöyle, öfkenin insana yaptırabileceği bütün kötülükleri içine alır bu deyim. Açığını yakaladığı anda mahvetmeye, hayatını söndürmeye, rızkını kesmeye hazırdır birine diş bileyen kişi. Oysa deyim, hiç de öyle **kötü bir hatırayı** yansıtmaz.

Bir **hadis-i şerifte**, “Eğer ümmetime ağır gelmeyeceğinden korkmasaydım her namazda onlara misvak kullanmayı emrederdim.” buyurulmuştur. **Diş sağlığının** ne derece önemli olduğunu her fırsatta ilân eden **modern tıba** örnek olacak bu düsturu atalarımız, o derece titizlikle uygulamışlardır ki misvak, onların **hayat prensiplerinden biri** olmuş, **en zor şartlar**da dahi unutulmamış, ihmal edilmemiştir.

Rivayete göre **sabah vakti Müslüman orduların karargâhlarını** uzaktan keşfe çıkan bir **Haçlı müfrezesi**, onların **sabah alacasında** dereye indiklerini, ellerindeki **ağaç parçalarını** dişlerine aşağı yukarı sürdüklerini sonra su ile ellerini, yüzlerini, kollarını, ayaklarını yıkayıp gittiklerini görüp bunun ne olduğunu anlayamayınca bir nevi **harbe hazırlık seremonisi** yaptıklarına kendilerini inandırırılar. Gelip ordu içinde bunu dillendirdiklerinde ortalık birbirine girer ve şu yolda cümleler **yüksek sesle** söylenmeye başlar:

— Müslümanlar, yine bilmediğimiz bir **harp hilesi** yapıyorlar anlaşılın. Hem bu sefer dişlerini de bileyerek bizi parçalamak niyetindeler. Başınızı kurtarın!

Zavallı Haçlı askerinin giysisi gibi kalbi de kararmış olmalı ki **diş temizliği** gibi bir **medeniyet emaresini**, kendi içinde bulunduğu vahşetle tevile kalkıyor ve zihninde mağlubiyeti kabul ediveriyor. Gerçekten de **sabah namazından** sonra atlarına binip düşman üzerine süren gaziler, karargâhı yerinde bulurlarsa da ordudan bir eser bulamazlar. Çadırlardan birinde yakaladıkları **yaralı bir Haçlı askeri**, tir tir titreyerek onlara şöyle der:

— Keşfe çıkan askerler, sizin diş bilemediğinizi görmüşler. Bu haberi duyunca hiç kimse sizinle savaşmak istemedi ve benim gibi yaralıları da bırakıp çekildiler.

İskender PALA

NASRETTİN HOCA (Serbest Okuma Metni)

Beni tanıdınız mı? Hele şöyle iyice bir bakın bakalım... Kavuşuma, cübbeme bir göz gezdirin! Saçıma, sakalıma bakın! Evet. Oyum işte... Tanıdığınızı anlıyorum. Nasrettin Hoca derler adıma. Bütün dünya tanır beni! Adım bir yerde geçer geçmez yüzler hemen gülümser. Hikâyelerim, fıkralarım anlatıldı mı herkes kakhahalarla güler. İşte ben bu **kakhahaların, neşelerin yaratıcısı** Nasrettin Hoca'yım.

Dünyada acıklı şeyler o kadar çok ki insanları bundan sıyrarak biraz olsun güldürmek, neşelendirmek çok iyi bir şey.

Ama hemen söyleyeyim ki insanları güldüren serüvenlerimin birçoğu beni hiç güldürmez. Geçenlerde eşeğime binmiş gidiyordum. Evime yaklaşmışım. Tam inecektim ki eşeğim bir huysuzluk edip beni yere düşürüverdi. Canım fena hâlde yanmıştı. Attan düşene bir şey olmazmış ama eşekten düşenin **canı yanarmış**.

İşte ben acıyan ötemi, berimi oğuştururken **mahallenin çocukları** hemen etrafımı çevirip eşekten düştüm diye beni alaya almasınlar mı? Güllüp duruyorlardı.

Hiddetle kalktım:

— Ne gülersiniz böyle, diye çıkıştım onlara... Düşmeseydim de inecektim zaten eşeğimden.

Ama onlar oralı bile olmadan, hatta daha da çok gülmeğe başladılar.

Görüyorsunuz ya benim canım yanıyordu ama kimse bunu anlamıyordu.

Sakin yalnız, çocukların böyle olduklarını sanmayın. Büyükler de çok defa onlardan farklı olmuyorlar. İnsanlarda zaten merak denilen bir **kötü huy** vardır. Kendilerini ilgilendirmemesi gereken olaylara ha bire **burunlarını sokarlar**.

Geçen sabah karımla bir işten dolayı aramızda **ufacık bir tartışma** geçmişti. Evden çıkarken bizim komşu ile karşılaştık. Tartışmamızı duymuş olacak ki:

— Hayrola Hoca Efendi! Evinizdeki gürültü ne idi, diye sordu.

Adamı tersleyecektim ama aramızda ne de olsa bunca yıllık komşuluk hakkı var. İçimden bir **lahavle çektikten** sonra:

— Hiç, bizim hanım ile aramızda ufak bir tartışma geçti de, dedim. Ama komşu meraklı mı meraklı:

— Gürültü çok şiddetli idi, dedi. Sanki merdivenlerden bir şey yuvarlanmış gibi bir ses duydum.

Cevap verdim:

— Ha, o mu? Karım biraz sinirlidir, biliyorsun. Güzel güzel konuşurken cübbeme bir **tekme attı**. Onu merdivenlerden yuvarladı. Duyduğun ses o olacak!

Artık yanımdan gideceğini umuyordum ama ne gezer. Hemen itiraz etti:

— Ne söylüyorsun Hoca Efendi? Hiç cübbe merdivenlerden yuvarlanırken bu kadar ses çıkarır mı?

Baktım ki onu başka türlü **başımдан sav**amayacağım, doğruyu söyledim:

— Sen de amma uzattın! İçinde de ben vardım.

Bir kakhaha atıp yanımdan gitti. Yemin ederim ki bunu ahbablarına yetiştirmeye koştı. Ne var bu sözlerimde gülecek.

Ben onlara karşı her zaman iyi davranmak isterim ama çoğu bunu anlamaz. **Komşu hatırını** saymaz. Ancak işleri oldu mu komşucuğum komşucuğum diye koşarlar. Fakat biraz kendi faydalarına dokundun mu senden kötüsü yoktur.

Bir kaç gün oluyor. Bizim hanım çamaşır yıkayacaktı. Şöyle bir kazan gerekti. Komşuların birinden güç bela aldık.

İşimiz bittikten sonra ben **kazanın içine** bir de **küçük tencere** koyarak bunu komşuya götürdüm. Komşu tencereyi görünce:

— Bu ne Hoca Efendi, diye sordu. Burada bir tencere var.

— Onu senin kazan doğurdu, dedim. Kazan senin olduğuna göre elbet tencere de senin olması gerekir.

Pek sevindi, kazanıyla beraber bizim tencereyi de aldı.

Aradan bir hafta geçti. Bizim hatun yine çamaşır yıkayacaktı. Gittim, kazanı istedim. Seve seve verdi. Hatta bana zahmet olmasın diye eve kadar da taşıdı.

Çamaşırdan sonra ben kazanı sakladım. Akşam geri götürmedim. Ertesi günü de uğramayınca komşu çat kapı geldi:

— Şu bizim kazanı almağa geldim, dedi. Boynumu büktüm:

— Senin kazan sizlere ömür komşu, dedim. Öldü. Biz de gömdük.

Komşu hemen itiraz etti:

— Ne demek o? Hiç kazan ölür mü?

Cevabım hazırды:

— Doğurduğuna inandın da öldüğüne neden inanmazsın?

Hoş cevap değil mi?

Yine bir komşu geçen sabah gelmiş, benim eşeği bir günlüğüne istiyordu. Dağdan odun taşıyacaktı.

Zavallı eşek, zaten benden çekeceği kadar çekiyor. Bir de konunun komşunun eziyetini mi çeksin? Hemen aklıma uygun bir bahane geldi:

— Eşek burada değil, dedim.

— Sağlık olsun, diyerek gidiyordu ki bizim Karakaçan ahırında anırmağa başlamasın mı?

Komşu o zaman hemen döndü:

— Yazıklar olsun sana Hoca Efendi, dedi. Bir de ak sakalına bakmadan yalan söylersin!

Hani eşeğin burada değildi?

Zor durumda kalmıştım ama Allah'ın izni ile işin içinden çıktım:

— Sen benim sözüme mi inanırsın, eşeğin sözüne mi? Bu soru, onu iyiden iyiye şaşırtmıştı, verecek bir cevap bulamadan uzaklaştı gitti.

Benim ne kadar ünüm varsa, eşeğimin de o kadar ünü vardır ha! Onu da bilmeyen, tanımayan, marifetlerini öğrenmemiş olan yoktur.

Her ne ise, bizim Karakaçan'a gelelim... Geçenlerde hatun bana onun iyice ihtiyarladığını, iyi iş göremediğini söyleyerek beni onu satmağa, yerine de daha genç, daha iyi, daha güçlü bir hayvan almağa zorladı.

Bu işe benim de aklım yatmıştı. Çünkü bizim Karakaçan son zamanlarda gerçekten epeyce huysuzlanmıştı. Hele beni düşürmesinin acısını bir türlü unutamıyordum.

Kattım eşeğimi önüme, götürdüm pazara... Derken karşıma bir tellal çıktı. Bunlar insanın içinden geçirdiği şeyi hemen gözlerinden anlarlar:

— Eşeği mi satıyorsun Hoca, diye sordu.

— Evet, dedim.

Hemen muayeneye başladı. Ağzını açıtırıp dişlerini gözden geçirdi. Sonra da sanki bizim eşeği kırk yıl kullanmış gibi bütün kötü huylarını sıralamağa başladı:

— Çok huysuz bir eşek.

Epeyce de yaşlanmış. Adım atacak hâli yok. İyiden iyiye güçten düşmüş! Bu hayvandan hayır yok.

Sonra da sordu:

— Ne istersin eşeğine?

Ben beş akça istemeyi kararlaştırmıştım. Bu paraya da bir o kadarını ekler, iyi bir eşek alırım, diye düşünmüştüm.

Fakat tellal bizim Karakaçan'ı bu kadar kötüledikten sonra onun için doğrusu beş akçe istemeğe cesaretim kalmadı:

— Üç akça, dedim.

— Sen ne diyorsun? Bir akçe bile etmez ama buraya kadar zahmet etmişsin! Yaşlı adamsın. Sana iki akçe vereyim, dedi. Ben de razı olup iki akçeyi aldım, eşeği tellala verdim.

Şimdi yeni bir eşek bulmam gerekti. Sağda, solda satılan başka hayvanlar vardı ama hiç birini gözüm tutmuyordu. Böyle yarım saat kadar dolaşmıştım ki bir kalabalık gördüm. Tellalın biri bir eşek satıyordu. Sözleri hâlâ hatırımda:

— Eşeğin, iyisi burada... Ağzı var, dili yok. Yürük atı geçiyor. Katırın taşıyamayacağı yükü taşır, dağları, tepeleri aşar. Bir avuç arpayı bir günde bitiremez.

İşte tam benim aradığım hayvan da böyle idi. Hemen kalabalığa sokuldum. Bir de ne göreyim, eşek benim eşek, tellal da onu benden iki akçeye alan tellal değil mi?

Hemen müşteriler başladılar fiyatımı artırmağa:

— Beş akça.

— Yedi akça.

— On akça!

— On iki akça!

Baktım ki eşek gidiyor, hemen cebimdeki bütün parayı, yani on beş akçayı vererek Karakaçan'ı satın alıp eve döndüm. Hatun, neden eşeği satmadığımı sorduğu zaman:

— Hatun, hatun, dedim. Eşeği iki akçaya sattım ama sonra onun ne eşsiz kıymette bir eşek olduğunu öğrenince tam on beş akçaya satın aldım. Meğer bizim eşek yürük attan hızlı gider, katırın taşıyamayacağı yükü taşırmış da haberimiz yokmuş.

Size başımdan geçen daha birçok şeyleri anlatmak isterim ama aklıma hiçbiri gelmiyor. Biliyorum, şimdi siz bana:

— Mademki aklına söyleyecek bir şey gelmiyor, kürsüden inmek de mi gelmiyor, diye soracaksınız.

Haklısınız! İşte ben de iniyorum.

Ferit Ragıp TUNCOR

4. Tema: Zaman ve Mekân

BURSA

Yaradan cömert davranmış, tüm güzellikleri Bursa'ya vermiş. Dağ, taş, ağaç, su, toprak, ne varsa güzel. Ne zaman kurulmuş, kim kurmuş bu güzel şehri? Tarih bir yana, Türk muhayyilesi bu mutlu insanın ancak Hz. Süleyman olabileceğine inanmış. Çünkü Süleyman, her güzellikte dile gelen güzele âşık, alnında peygamberlik nuru, başında hükümdarlık tacı parlayan, her şeye hükmeden bir padişah'tır. Bir gün koşmuş Uludağ'ın tepesine. Bir de ne görsün, bir yeşil ki bakmaya, bir suyu var ki içmeye, bin türlü meyvesi var tatmaya doyum olmaz. Vezirine dönmüş:

— Cennet burası, demiş.

Kulağı ağır işiten ihtiyar vezir, padişahın bu sözünü “Cennet Bursa” diye anlamış. Hemen mimarlara emir vermiş, kısa süre içinde bir şehir kuruvermişler. O günden sonra buraya “Bursa” denmiş. Hz. Süleyman da bir süre bu şehirde, Belkıs Sultan'la başbaşa, murat alıp murat vermiş.

Bursa adının efsanesi böyle. Ama tarihçiler, Bursa'nın Bitinya Kralı İkinci Prusis (Puruis) tarafından kurulduğunu, bundan dolayı “Prusa” dendiğini yazarlar. Bir başka söylentiye göre de Kartacalı Anibal, ordularını savaşlarda tükettikten sonra, Bitinya Kralı Prusis'in yanına sığınmış, onun gösterdiği dostluğa karşılık, Olimpos dağlarının eteğindeki bu şehri kurarak buraya “Prusa” adını vermiş.

Her ne olursa olsun Bursa, Bursalıların Türklerin eline geçtikten sonra kazanmış. Osmanlı padişahı Orhan Gazi, zamanımızdan 645 yıl önce Bursa'yı fethederek yeniden kurmuştur. Şöyle ki:

Bir aşiret reisi olarak oturduğu Söğüt'te, kabına sığamayan, kısa zamanda çevresindeki Bizans kalelerini birbiri ardına fethederek bir devlet kuran Osman Gazi:

— İlle de Bursa!

diyor başka bir şey demiyordu. Bursa'ya, bu güzel şehre âşık olmuştu. Onu fethetmeden ölmek istemiyor; oğulları, silah arkadaşları kale üstüne kale aldıkları hâlde hiçbiri onu memnun etmiyordu. Bursa alınmalı, saltanat sancağı burçlarına dikilmeliydi. Ancak o zaman gözüne uyku girecek; o zaman beyliği beylik, devleti devlet olacaktı.

Osman Gazi'nin vasiyeti

Gel gör ki Bursa Kalesi bir türlü düşmüyordu. Şehir bugünkü Tophane'nin bulunduğu tepenin ortasındaki Aya Elia (Aya Eliya) Manastırı'nın çevresinde toplanmış, kalın, yüksek surlarla kuşatılmıştı. Üstelik Bizanslılardan bol yardım görüyor, dayandıkça dayanıyordu. Bursa Tekfuru Bursuk, inatçının biriydi. Şehir her yönden sarıldığı, halkı aç susuz kaldığı hâlde teslim olmuyordu. Osman Gazi biliyordu ki bu işte halkın kabahati yok. Tekfur, zorla savunmaya sürüklüyordu onları. Muhasara on yıl sürmüştü ama o da ihtiyarlanmış, sıkıntısından nikris hastalığına yakalanmıştı. Son bir kez daha, uzun uzun Bursa Kalesi'ni seyretti. Yanındaki genç şehzadesi Orhan'a son vasiyeti şöyle oldu:

— Ben ölüyorum artık! Esef etmiyorum çünkü senin gibi bir halef bırakıyorum. Adaletli ve merhametli ol. Bu şehri kan dökmeden al. Ancak o zaman ruhum sükün bulacak. Beni de şu gümüş kubbeli manastırın altına defnet.

Söğüt'e döndüler, o günün akşamına Osman Gazi, gözleri açık, ruhunu teslim etti.

Bu bir baba vasiyetiydi. Babasının tahtına oturan Orhan Gazi, bu vasiyeti yerine getirecekti. Bursa Kalesi yeniden kuşatıldı. Kalenin bütün bağlantıları kesildi. Kan dökmek istemiyor, sulh yoluyla teslimini arzuluyordu. Kuşatma iki yıl sürdü. Bu süre içinde Bursa halkı, aç susuz, perişan kırılıyor, Türklerin bir an önce Bursa'ya girmelerini özlüyordu. Son olarak Orhan Gazi, yakın arkadaşı Köse Mihal'i Tekfur'a gönderdi:

— Git söyle, inat etmesin, dedi. Er geç kale bizimdir. Baş yarılmadan, kan dökülmeden teslim razı olursa kimsenin kılma dokunulmayacak, dileyen şehirde kalacak dileyen gidecek. Bu son sözüm. Ondan sonrasını kendi bilir.

Köse Mihal biraz sonra geri dönerken Bursa Kalesi'nin kapıları da Türklere açılıyordu. Tekfur çaresiz razı olmuştu.

Yıl 1326, aylardan nisan. Bursa halkı, kurtarıcılar olarak Türk askerlerini alkışlarla karşılıyor, üzerlerine demet demet çiçek serpiyorlardı.

Bursa fetholunduğu gün, kazanlar kaynadı; aç halka yemek verilmeye başlandı. Orhan Gazi'nin o gün kendi eliyle halka yemek dağıttığı tarihçiler söyler.

Kısa bir süre sonra da Osman Gazi'nin naaşı, Söğüt'ten getirilerek Aya Elia Manastırı'nın gümüşlü kubbesi altına gömüldü. Manastır da cami oldu.

Bir vasiyet yerine getirilmiş, tarihe bir adalet ve merhamet destanı yazılmıştır.

Sarı Kız Efsanesi

Bursa o günden sonra devletin 15 yıl başkenti olmuş. Kubbeler, minareler doldurmuş şehri. Kaplıcalarından sıcak sıcak, sarı sarı sular akmış. Her dikilen taş, her akan su bir efsaneyle süslenmiş. Sıcak, sarı sular üzerine şöyle denmiş:

Bir tarihte, Uludağ'ın ya şu ya da bu yamacında yeşilliklere gömülmüş bir kulübecik, içinde de bir ihtiyar ana, anacağın da sarı bir kızı varmış. Sarı kızının da sarı bir ineği. Bu ineğin bir memesinden süt, bir memesinden bal akarmış. Altın saçlı, ayva tenli, yakut dudaklı Sarı Kız bir gün, aşağıya sarı ineğin yanına inmiş. Yine sütünü içip balım emecekmiş. Bu sırada derinden derine, inler gibi dokunaklı bir ses duymuş:

— Sarı Kız, Sarı Kız! Ha geldim ha geliyorum. Ağlayarak mı geleyim, çağlayarak mı?

Sarı Kız, ürpermiş, titremiş, soğuk soğuk terler dökmüş. Koşmuş anasına, atılmış kucağına. Hüngür hüngür ağlamış. Başından geçenleri bir bir anlatmış. Anası:

— Bu ses boşuna değil. Var bir hikmeti. Bir daha duyarsan cevap ver. Bakalım ne olur?

Sarı Kız akşama değin korka korka ineğinin yanına inmiş. Çevresine bakınmış kimsecikler yok. Derken bir uğultu, bir gürültü. Aynı ses:

— Sarı Kız, Sarı Kız! Ha geldim ha geliyorum. Ağlayarak mı geleyim, çağlayarak mı?

Toplamış Sarı Kız kendini:

— Çağlayarak gel, deyivermiş.

Sen misin bunu diyen? Kayalar çatlamış, taşlar yarılmış. Bir su, bir su çağlamış ki köpük köpük, önünde durulmaz. Sarı Kız köpüklere belenmiş, büküm büküm sarı saçları çözülmüş, tel tel yayılmış. Alev alev yüreciği sulara erimiş.

Sular, onun saçından sarı, onun yüreğiyle sıcakmış.

İşte Bursa kaplıcalarının efsanesi böyle. İçerisindeki erimiş kükürt ve kimyasal maddeler yüzünden sarı ve sıcak. Bu sular, Yeşil Bursa'nın kehribar güzeli.

Bursa, yüzyıllardır bu güzele hayrandır.

Mehmet ÖNDER

ZAMANI KAZANMAK VEYA KAYBETMEK!

Okumuş, aydın bir dostumla konuşuyordum; zamanın azlığından yakınıyordu. Çünkü yaşlı idi. Önünde ne kadar zaman olduğunu bilmiyordu ama bunun az olduğunu biliyordu. Eline yabancı dilden bir kitap almıştı. “Bu harikulade bir kitap!” diyordu. “Bunu tercüme etmek istiyorum. Ama buna bir girişirsem öteki işlerimi yapamayacağım diye korkuyorum. Hâlbuki yapılacak çok iş var. Hepsinin de mutlaka yapılması lazım. Benim vaktim bunlardan hangisini yapmaya yetebilir? Yazık! Çok geç kaldık, çok!”

Gerçekten yazık! Zamanın azaldığını insan, ancak bir yaşa geldikten sonra fark edebiliyor. Hazin olan budur. İnsanoğlu kolay yetişmiyor, kolay olgunlaşmıyor. Bazı işleri yapabilmek için belli

bir olgunluğa varmak lazım. Ancak o olgunluğa vardiktan sonra gücünüzün bazı işleri başarmaya yettiğini görürsünüz. İşte bunu gördüğünüz zaman bir telaştır başlar. Yaşınız en az kırka varmıştır. Önünüzde kaç seneniz kaldı? Daha kaç sene yaşayacaksınız? Bilemezsiniz. “Aman, şunu da yapayım! Aman, bunu da yapayım!” diye çırpınırsınız.

Hâlbuki zaman, alabildiğine, dörtнала gitmektedir. Bir de bakarsınız, beş seneniz daha gitmiş. Başladığınız işin henüz yarısına gelmemişsinizdir. Eyvah! Zaman yok! Vakit çok az! Onun için değil midir ki bir ihtiyar: “Köşe başında şapkamı elimde açık tutsam da gelen, geçen boş geçen zamanlarımı içine atsın!” diye bağırıştır.

Zamanın kıymetini insanoğlu ne yazık ki genç yaşlarda iken bilemiyor. Gençlere bakıyorum: Kendilerinin bir şey öğrenmelerine yarayacak en kıymetli zamanlarını boşu boşuna, bir mirasyedinin para harcaması gibi harcıyorlar. Harcanan para yeniden kazanılabilir. Ama boşuna harcanmış zamanı tekrar geri alıp eski yerine koyamazsınız. O, boyuna akar gider. Siz uyursunuz, zaman uyumaz; akışına devam eder. Durmaksızın boyuna giderken sizin ömrünüzü de beraber götürür. Aslında sizin ömrünüzdür giden, farkına varmazsınız. Her geçen dakika ile neler kaybettiğinizi hiçbir zaman bilemezsiniz. Ancak seneler ve seneler geçtikten sonra arkanıza baktığınız zaman, o gençlik günlerinizin ta ufuklara kadar uzanıp gittiğini, derin teessüfler içinde görür, kaybettiğinizin azametini seyrederken acılar içinde yüreğinizin sızladığını hissedersiniz.

Servet, mal, mülk bunların hiçbirini bir kıymet değildir. Ömrünüz sona erdiği zaman, onların hepsi ortada kalır. Ama faydalı bir iş yaptınızsa sizden sonra gelecekleri daha iyi edecek, onları daha çabuk toparlayacak bir hizmette bulunabildinizse kendiniz gitseniz bile adınız yaşar. Aslına bakarsanız yaşamak da budur zaten!

İnsanın etrafına, memleketine, insanlığa yarar bir şey yapabilmesi, kendisine cömertçe bahşedilmiş olan zamanları iyi kullanması sayesinde mümkün olabilir. Ancak iyi yetişmiş insanlar, memleketlerine faydalı işler yapabilirler. Yetişmemiş yani zamanlarını iyi kullanmamış, boşu boşuna harcamış insanlarsa ne kendilerine ne de memleketlerine faydalı olabilirler. Gençleri uyarabilirsek bu noktada uyarmamızın faydası vardır. Zamanlarını iyi kullansınlar. Yoksa günün birinde, yaşlandıkları zaman, hiçbir şey yapamamış olmanın acısı ile kıvranacaklardır. Gençler, boş geçirdikleri zamanlarla neler kaybettiklerini anladıkları gün ise ne yazık ki iş isten geçmiş olacaktır. İnsan için bahtsızlığın en kötüsü, en korkuncu muhakkak ki bunu, yapılacak hiçbir şey kalmadığı zaman fark etmektir.

Şevket Rado

ODALAR VE SOFALAR

Evler, bir nara benzer
Nar tanesi, sofalar.
Akşam, yol gibi gezer;
Sükûn, su gibi dolar.

Odada bir panjurun
Sofadadır güneşi;
Camlarda yanan korun
Düşer içime eşi.

Odada yığın yığın
Gölgenin salkımları;
Sofada yalnızlığın
Duyulur adımları.

Oda, içinden duyar
Oluktan düşenleri;
Sofa, geceyi oyar,
Dinler merdivenleri.

Toplar odam kuş gibi
Sofamın laflarını.
Birer bibloymuş gibi
Süsler boş raflarını.

Beni duvar boyunca
Bir kum gibi ufalar,
Odam uyku dolunca
Uyumayan sofalar.

Sabri Esat SİYAVUŞGİL

HAN DUVARLARI (Serbest Okuma Metni)

Yağız atlar kişnedi, meşin kırbaç şakladı,
Bir dakika araba yerinde durakladı.
Neden sonra sarsıldı, altımda demir yaylar,
Gözlerimin önünden geçti kervansaraylar...
Gidiyordum, gurbeti gönlümde duya duya,
Ulukışla yolundan Orta Anadolu'ya.

İlk sevgiye benzeyen ilk acı, ilk ayrılık!
Yüreğimin yaktığı ateşle hava ılık.
Gök sarı, toprak sarı, çıplak ağaçlar sarı;
Arkada zincirlenen yüksek Toros Dağları.
Önde uzun bir kışın soldurduğu etekler,
Sonra dönen, dönerken inleyen tekerlekler...
Ellerim takılırken rüzgârların saçına
Asıldı arabamız bir dağın yamacına.
Her tarafta yükseklik, her tarafta ıssızlık
Yalnız arabacının dudağında bir ıslık!
Bu ıslıkla uzayan, dönen, kıvrılan yollar,
Uykuya varmış gibi görünen yılan yollar
Başını kaldırarak boşluğu dinliyordu;
Gökler bulutlanıyor, rüzgâr serinliyordu.
Serpilmeye başladı bir rüzgâr ince ince,
Son yokuş noktasından düzlüğe çevrilince

Nihayetsiz bir ova ağarttı benzimizi,
Yollar bir şerit gibi ufka bağladı bizi.
Gurbet beni muttasıl çekiyordu kendine,
Yol, hep yol, daima yol... Bitmiyor düzlük yine.
Ne civarda bir köy var, ne bir evin hayali,
Sonum ademdir diyor insana yolun hâli.
Ara sıra geçiyor bir atlı, iki yayan;
Bozuk düzen taşların üstünde fıkrıdayan
Tekerlekler yollara bir şeyler anlatıyor,
Uzun yollar bu sestten silkinerek yatıyor.
Kendimi kaptırarak tekerleğin sesine...
Uzanmışım kalmışım yaylının şiltesine.
Bir sarsıntı... Uyandım uzun süren uykudan,
Geçiyordu araba yola benzer bir sudan.
Karşıda hisar gibi Niğde yükseliyordu.
Sağ taraftan çingirak sesleri geliyordu:

Ağır ağır önümden geçti deve kervanı,
Bir kenarda görüldü beldenin viran hanı.
Alaca bir karanlık sarmadayken her yeri
Atlarımız çözüldü, girdik handan içeri.
Bir deva bulmak için bağrındaki yaraya.
Toplanmıştı garipler şimdi kervansaraya.

Bir noktada birleşmiş vatanın dört bucağı,
Gurbet çeken gönüller kuşatmıştı ocağı.
Bir parıltı gördü mü gözler hemen dalıyor,
Göğüsler çekilerek nefesler daralıyor.
Şişesi is bağlamış bir lambanın ışığı
Her yüze çiziyordu bir hüznün kırışığı.
Git gide birer ayet gibi derinleştiler
Yüzlerdeki çizgiler, gözlerdeki çizgiler...

Yatağımın yanında esmer bir duvar vardı,
Üstünde yazılarla hatlar karışmışlardı:
Fani bir iz bırakmış burda yatmışsa kimler,
(...)
Uykuya varmak için bu hazine günde, erken,
Kapanmayan gözlerim duvarlarda gezerken
Birdenbire kıpkızıl birkaç satırla yandı,
Bu dört mısra değildi, sanki dört damla kandı.
Ben garip çizgilerle uğraşırken baş başa,
Rastlamıştım duvarda bir şair arkadaşa:

*On yıl var ayrırım Kınadağı'ndan
Baba ocağından, yar kucağından
Bir çiçek dermeden sevgi bağından
Huduttan hududa atılmışım ben*

Altında da bir tarih: sekiz mart otuz yedi.
Gözüm imza yerinde başka bir ad görmedi.
Artık bahtın açıktır, uzun etme arkadaş!
Ne hudud kaldı bugün, ne askerlik, ne savaş.
Araya gitti diye içlenme baharına,
Huduttan götürdüğün şan yetişir yârına!..
Ertesi gün başladı gün doğmadan yolculuk,
Soğuk bir mart sabahı... buz tutuyor her soluk
Ufku tutuşturmadan fecrin ilk alevleri
Arkamızda kalıyor şehrin kenar evleri.
Bulutların ardında gün yanmadan sönüyor,
Höyükler bir dağ gibi uzaktan görünüyor.
Yanımızdan geçiyor ağır ağır kervanlar,

Bir derebeyi gibi kurulmuş eski hanlar.
Biz bu sonsuz yollarda varıyoruz, gitgide,
İki dağ ortasında boğulan bir geçide.
Sıkı bir poyraz beni titretirken içimden
Geçidi atlayınca şaşırdım sevincimden:
Ardımda kalan yerler, anlaşırken baharla
Önümdeki arazi örtülü şimdi karla.
Bu geçit sanki yazdan kışı ayırıyordu,
Burada son fırtına son dalı kırıyordu.
Yayımız tüketirken yolları aynı hızla,
Savrılmaya başladı karlar etrafımızda.

Karlar etrafı beyaz bir karanlığa gömdü;
Kar değil, gökyüzünden yağan beyaz ölümdü:
Gönlümde can verirken köye varmak emeli
Arabacı haykırdı: “İşte Araplıbeli!”
Tanrı yardımcı olsun gayrı yolda kalana,
Biz menzile vararak atları çektik hana.
(...)

Faruk Nafiz ÇAMLIBEL

VERİLEN SÖZÜ TUTMAK VE VAKTİNDE İŞ YAPMAK (Serbest Okuma Metni)

Bilmem dikkat ettiniz mi? Birçok kimseler tam vaktinde iş görmenin veya verilen sözü tutmanın insan için bir onur işi olduğunu düşünmezler. Çağırdıkları yere yarım saat, bir saat geç giderler. Her nedense bir toplantıya tam vaktinde gitmek öteden beri savsaklanan, bir meseledir. Bu fena alışkanlıktan kendinizi koruyunuz, her işi vaktinde görmeye alışınız. Hele birisine verdiğiniz sözü mutlaka tutunuz. Sözün namus kadar değerli olduğunu hatırlınızdan çıkarmayınız. Bir operada, bir konserde hatta bir konferansta tam saati gelince kapılar kapanır, geç kalanlar dışarıda kalırlar. Çünkü düşünün bin kişi gözlerini sahneye dikmiş hepsi kulak kesilmiş, hepsi can ve yürekten bir orkestrayı veya bir hatibi dinlerken loca kapısı “garç!” diye açılıyor ve siz etrafınızdakilerle kendi evinizde imiş gibi güler, şakalaşarak koltuğunuza kuruluyorsunuz. Bundan aykırı bir hareket, bundan büyük bir saygısızlık olamaz. Onun için her nerede olursa olsun kendinizi vaktinde iş görmeğe, verdiğiniz sözü tutmaya alıştınız. Bir kitapta tuhaf bir olay okumuştum:

Londra'nın George Graham (Corç Grem) adında meşhur bir saatçisi varmış. Bir gün müşteri kendisinden bir saat alırken, “doğru işleyeceğine, geri kalmayacağına, inanabilir miyim?” demiş. Graham da şöyle cevap vermiş: “Yedi sene kullanınız, bu müddet zarfında beş dakika geri kalırsa bana getiriniz ve paranızı geri alınız.” Müşteri saati alır Hindistan'a gider ve yedi yıl sonra İngiltere'ye döner, Graham'ı bulur ve der ki:

— Saatimi alırken yedi yıl içinde beş dakika geri kalırsa paramı geri vereceğinizi söylemiştiniz, bu müddet içinde saatiniz beş değil yedi dakika geri kaldı.

Graham, “Evet öyle bir söz verdiğimi hatırlıyorum, bırakınız saat bende bir kaç gün kalsın.” Aradan bir hafta geçer, müşteri tekrar gelir. Graham, “Hakkınız var, alınız paranızı.” deyince, müşteri: “Fakat ben saatimden memnunum. Siz yedi yılda beş dakika geri kalmaz demiştiniz. Size o sözünüzün doğru olmadığını söylemek istedim.” Graham da: “Pekâlâ işte paranız! Benim için de verdiğim sözü tutmak bir namus borcudur.” diyerek saati geri almış ve onu bir kronometre olarak kullanmıştır.

Büyük kumandanlar bir emri yalnız vermekle kalmazlar, onu yapanların işlerini adım adım izlerler. Vaktinde verilmeyen ve vaktinde yapılmayan bir emir muhakkak olan bir zaferi mağlubiyete çevirebilir. Ne zeki ve ne dirayetli gençler vardır ki vaktinde işlerinin başında bulunmadıklarından çok zarar görmüşlerdir. Devamsızlıkları onların bütün meziyetlerini sıfıra indirmiştir. Sizlere büyük öğüdüm, üzerinize aldığımız bir işi tam vaktinde yapınız. Bugünün işini yarına değil biraz sonraya bile bırakmayınız. İhmalcilikten veba ve koleradan kaçır gibi kaçınız. Biliniz ki vaktinde işini görmeyen bir insan iflas yolunu tutmuş demektir.

İşlerinde başarı kazanmış olanlara bakınız. Bu adamların kronometre gibi hareket ettiklerini görürsünüz. Her şeyi zamanında yapacağınıza dair kendi kendinize söz veriniz. Sonra da verilen sözü tutmanın bir namus borcu olduğunu hatırlınızdan çıkarmayınız. Sözünü tutanlara karakterli insan derler. Karakter sahibi olunuz.

Selim Sırrı TARCAN

5. Tema: Duygular

BEBEK

Çocukken bir kez, hem de öyle bezden mezden değil, **sahici bir oyuncak bebeğim** olmuştu. O bebeği şimdi de kuşkusuz **dört-beş yaşlarımda gözüyle** görebilmeye çalışıyorum: **Kocaman bir bebektir. Pespembe, tombul, kırmızı yanaklı, lüle lüle sarı saçlı, uzun kirpikli, gözleri açılır kapanır, sürekli gülümseyen bir bebek.** Ben, böyle bir şeyi, bir **oyuncakçı dükkânının vitrininde** bile görmemişim. Çünkü **küçük bir kasabada doğmuşum.** Orada hiçbir **oyuncakçı dükkânı** yoktu. Hele benim **çocukluk yıllarımda, küçük kasaba çarşılarında** sadece tahıl, **tarım araç ve gereçleri** ile bir de çivi, kına, urgan, çok az da defter, kalem ve **kâğıtlı şekerin** hepsini birlikte satmaya çalışan dükkânlar bulunurdu. **Babamın** da çarşıda böyle **küçük bir dükkânı** vardı.

Babam, dükkânında satacağı öteberiyi İstanbul'dan getirirdi. Demek, oraya bir gidişinde içinden kopmuş bana o bebeği getirmişti işte. Giyinik bir bebek değildi. Ama sadece gözlerini açık kapamakla kalmıyor, kollarını, bacaklarını da oynatabiliyordu. Çocuk, görmeyi bile aklıdan geçiremediği böyle bir oyuncuğa kavuşursa nasıl olur? Bunu yine en iyi siz çocuklar bilebilirsiniz. Ya da bir yanları hep çocuk kalmış büyükler bilir.

Unutamadığım başka bir şey daha vardı: Beni öyle ağırlıksız, tüy gibi, enginlerde dolaştıran, kendini bir bebek biçiminde gösteriveren **babamın sevgisi**ydi. Bunu o güne dek hiç anlamamıştım. İşte şimdi iyice biliyordum. Babam beni seviyordu! Çünkü çok uzaklarda iken beni düşünmüş, düşündüğünü bana anlatabilecek bir yol bile bulmuştu. Bana olan sevgisini **oyuncak bir bebek** biçimine dökmüş, getirip kucağıma bırakmıştı. Bebek, benim ilk oyuncuğım olmaktan da öte bunun için önemliydi. Çok değerliydi.

Gözleri açılıp kapanan bebeğe öylesine değer veriyordum ki kıırırsam bir yerine bir şey olursa babamın bana duyduğu sevgiyi de yitireceğimden korkuyordum. O zaman her şey yeniden çok ağır, kederli olacaktı. **Güneşin yedi rengi** solacaktı. Kulaklarım o **eşsiz güzellikteki müziği, gümüş derelerin şırlıtısını** işitemez olacaktı.

Böyle bir korkudan ötürü, bebekle bilindiği biçimde oynamıyordum. Yani onu her dakika her yere taşıyor, oturup onunla kap kaçak ovmuyor, ekmek pişirmiyor, bir tasa sokup onun saçlarını yıkamaya kalkmıyor, günde elli kez uyutup uyandırmıyor, yatırıp kaldırmıyor, gözlerini kapayıp açsın diye bakmıyordum ona. Annem de bebeğe verdiğim değişik değeri anlamıştı. Onu oturma odasındaki **dolabın en üst rafına** koymasını istemiştim. Annem bebeği oraya koymuştu. İki kolu öne uzanmış, gözleri açık, bacakları da iki yana ayrı olarak oturmuştu **rafın üstüne**. Bebeğin öylece oturmasına uzun uzun bakmıştım.

(...)

Sabahları gözümü açar açmaz o odaya koşar, **ayaklarımın ucunda** yükselerek **dolabın kapağını** çeker, üst rafta beni bekleyen bebeğimle **göz göze** gelirdim. Onunla konuşurdum. Arada bir annemden bebeği birazcık oradan indirmesini isterdim. Alır, kucağıma verirdi. Kucağımda tutarken bir yerini incitmekten korkardım. Dizlerimde bile sallayamadan öylece yüzüne bakardım. Sonra yorulup hastalanacağına, öleceğine inanır, onu anneme uzatırdım. O da yeniden dolabın üst rafına koyardı bebeği. Kapağı örterdi.

Anneme bezginlik verecek denli çok açardım o dolabı. Açar, bebeğe bakar, orada durduğunu görüp içim rahatlar, onunla konuşur, gülüşür, sonra yine örterdim dolabı. Bir bebekle oynama biçimim buydu işte. Onunla kendime göre nice duygular paylaşırdım. Çok iyi anlaşıyorduk. Kırk arkadaşım olsa biriyle bile böyle anlaşamazdım belki. Hiçbiri benimle **yüce dağları** aşmaz, o **dağların ardında** ne olduğunu bulmaya gitmez, oradaki **mavi denizlere** kavuşamazdı. Bizse bebeğimle o denizleri de aşıyor, gökyüzündeki bütün yıldızları bile tek tek dolaşıyorduk.

(...)

Günlerce sürdü bu. Her sabah uyanır uyanmaz o odaya koşuşum, dolabı açıp bebeğin oradan bana gülümsediğini seçişim, benimle dağların ardına gitmeye hazır olduğunu bilişim, içimdeki **uçsuz bucaksız sevinç**, babama duyduğum güven, sevildiğini bilen bir **çocukluk dünyası**.

Derken bir sabah o dünya kapkaranlık kesiliverdi. Güneşin yedi rengi yitti. Çevreme pul pul dökülen pırıltılar söndü. Müzik durdu. Aştığımız dağlardaki **derelerin gümüş suları** taştı. **Büyük, boz dalgalar** her yanıma sardı. O **karanlık sular**da boğuldum.

Bunca yıl sonra şimdi içimi iyice kurcalıyorum. O anda neler duymuş, düşünmüş olabileceğimi bulmaya çalışıyorum. Bir o, sonu gelmez süpürüşten, bir de benim **dipsiz, sonsuz, karanlık bir kuyuda** sürekli kayıp gidişimden daha belirgin bir şey yakalayamıyorum. O **kuyunun derinlikleri**nde kayarken ise neden sonra ama çok sonra, birtakım konuşmalar, açıklamalar istiyorum. Zaman içinde, vitrinlerdeki oyuncaklara özlemle bakan çocuğu her görüşümde o sözleri birbirine ekliyorum. O sabahtan sonra bir daha yüzünü görmediğim **ilk ve son bebeğim**in ne olmuş olduğunu, nereye gittiğini anlıyorum. Anlamak, evet. Ama bu, o bebekle kurduğum çocukluk dünyamı bir daha bana geri vermiyor. Onunla açtığım yollardan **yepyeni bir dünyaya** göç ediyorum.

Şöyle olmuş:

Ne zamandı, anımsamıyorum. Babam:

“Canım, sen zaten oynamıyordun. Dolapta durup duruyordu.” dedi.
Anneme bakmıştım. Yüzü iyice ter içinde, sanki hâlâ yer süpürüyor.

Adalet AĞAOĞLU

SAADET YOLU

Az ötede bir kedi dolaşıyordu. Ona doğru yürüdüm. Varlığını **fark edince** durdu, dikkatle yüzüme baktı. Çağırdım kendisini. Önce bir kaçmaya yeltendi. Sonra benim **yumuşak sesim** onu tereddüde düşürdü. Acaba kaçmalı mı idi? Yok, yok, bu adam **zarar verecek** bir insana benzemiyor, dedi içinden galiba. Ama gene **korkak adımlar**la bana doğru yürüdü. Çömelip elimi uzattım. Geldi, başını sürdü elime. Bir taraftan da **gözlerimin içini** okumak istercesine yüzüme bakıyordu. Gözlerimin içinde sevgiyi görmüş olmalı ki **rahat etti**. Ellerime teslim oldu. Onu uzun uzun sevdim. Okşamalarım o kadar **hoşuna gidiyordu** ki mestoldüğünü seziyordum. Yuvarlanıyor, keyifleniyor, keyfinden birtakım şarkılar mırıldanıyor, ne demekse kamburunu çıkarıp dizlerime sürtünüyor. Benden hiç mi hiç korkmuyordu artık. Şaka olsun diye elimi ısırma bile kalktı. Emindi. Kendisine

bir kötülük etmeyeceğime inanmıştı. Çekinmeye lüzum yoktu, şahsiyetini göstermeye cesaret edebilirdi. **Sevginin gölgesi** altına girdiğini biliyordu...

İşte böyledir sevgi! Her şeyden önce **güven verir**, saadet verir, **huzur verir**. Bir insan ki rahatsızdır, huzursuzdur, kimseye güveni yoktur; tereddütler içinde çırpınır durur hattâ ve hattâ birtakım kötülükler etmeye, ötekine berikine saldırmaya kalkışır; o insan sevgiden yoksun kalmış demektir. Kimsenin kendisini sevmediğini çok iyi bildiği için sevgisiz kalmış olan ruhu onu insanlardan intikam almaya doğru iter; başkalarını tedirgin etmekten, huzurlarını kaçırmaktan **zevk alır** hâle getirir. Onun her şeyden önce sevgiye ihtiyacı vardır, sevginin verdiği güvene! İnsan öyledir, kendisine bir güven gelmelidir ki huzura kavuşabilsin.

Rahatsız ailelere bakınız. Çoğunun her şeyleri tamam gibi görüldüğü hâlde, huzurları yoktur. Ara sıra, “Bir zaman biz böyle değildik, ne oldu bize?” dedikleri bile olur. Bir zaman o ailede sevgi vardı. Birbirlerini seviyorlardı. Sevginin verdiği güvenle kendilerini rahat hissediyorlardı. Sonra sevgi, belki de yavaş yavaş azaldı; birbirlerini sevmez oldular; birbirlerine güvenlerini kaybettiler. Onun için çekişiyor, birbirlerini rahatsız ediyorlar. Halbuki aslında onlar çırpınıyor, varlıklarına yeni bir destek arıyorlar.

Büyük bir aileden, **milyonlarca yapraklı bir çınar ağacı** gibi **dallı budaklı bir aile**den başka bir şey olmayan toplum da böyle değil midir? Onun huzur içinde olması için güvene ihtiyacı vardır. Her yaprak yanındaki yaprağın, her dal, karşısındaki dalın kendisini sevdiğini bilmelidir; bundan emin olursa güven içinde hayatını sürdürebilir, rüzgârlara dayanma gücü artar. Yoksa sevgiden mahrum kaldıklarını fark eden bu insanlar tetikte durmaya hattâ birbirlerine düşmeye mahkûm olurlar. Bu sebeple insanlar için söylediğimiz gibi insan toplulukları için de “Bir toplumdaki huzursuzluk, güvensizlik artmıştır; o toplumda **karşılıklı sevgi** azalmıştır.” diyebiliriz.

Daha **iyi bir dünyaya** ulaşmak için sevgiyi yüreklerimizden eksik etmemek gerekiyor. Çoluğumuzdan, çocuğumuzdan başlayarak konumuzu komşumuzu da içine alarak aralarında fark gözetmeksizin bütün insanları, olanca sevgimizle kucaklamamız gerekiyor. Ancak böyle bir sevgi hepimizin benliğini güvenle doldurabilir. Birbirlerini seven ve birbirlerini sevdikleri için **güvenle dolu insanları**n, fert olarak da toplum olarak da mesut olmaları işten bile değildir. Buna karşılık, sevgisiz dolayısıyla güvensiz kalmış insanlar birbirlerini kırıp dökmekten başka bir şey yapamayacaklardır.

Şevket RADO

İYİMSER OLMALI

Benim **iyimser bir adam** olduğumu söylerler. Ben iyimser olduğumu itiraf ediyorum. Bir gün hepimiz bu **ölümlü dünyadan göçüp gideceğiz**. Öyleyse, yaşadığımız sürece, niçin huzur ve mutluluk içinde vakit geçirmeyelim? Hayatta **iyimserliğin en büyük faydası**, insanlara hayatlarını düzene koymalarını ve her zaman iyiyi görmelerini sağlamasıdır.

Benim iyimserliğim insanlara olan inancımın bir sonucudur. **İnsan ırkı**, soyluluğunu hâlâ koruyor. Ben, bir zorlukla karşılaştığım zaman, onun **kötü yönler**inden çok, **iyi yönler**ini düşünürüm. Bazen kötü gibi gözükten şeyler, **iyi sonuç** verir. Mesela benim hastalanıp bir ay süreyle odamdan çıkmayacağımı düşünün. Kötümserler, bunu bir felaket sayarlar. Ben ise 30 gün süreyle kitap okuyacağımı, **sessiz bir hayat** geçireceğimi ve bol bol düşünmek için vakit bulacağımı düşünerek sevinirim.

Ben **küçük yaş**tan beri iyimserim. İyimserliğimi, bana küçük yaşta **merhamet, eşitlik ve sevgi duyguları** aşıl原因an anne ve babama borçluyum. Bu yüzden insanlara karşı olan güvenim artmış oldu. Fakat **okul hayatı**mda kendimi toparlamamış olsaydım iyimserliğimi kaybedecektim. O zaman karşıma çıkan **felsefe hocam**, üzerimde **derin bir etki** yaptığı için tehlikeyi atlattım.

Kötümserler derler ki: “İnsanlara karşı beslediğiniz **güven ve inancın bir manası** var mıdır? Güven ve **iyi niyet** her zaman aksi bir sonuç vermiyor mu?” Benim bu yüzden **hayal kırıklığına uğradığım** zamanlar olmuştur. Son on yıl içinde en **ağır darbeleri** yiyenlerden biri de bendim. Ben sürgünde iken ailem tutuklanmış ve evim yağma edilmişti. O zaman dünyada hak, adalet ve insanlık olmadığına inanır gibi olmuştum. Fakat sonradan, dünyada her zaman ve her yerde **fena insanlar** bulunduğunu ve bazı insanların ara sıra çirkin davranışlar yaptıklarını düşündüm.

Benim iyimserliğimin sebebi şudur: Şahsen iyimser insanların olayların akışına etki edebileceğine ve dünyayı huzura ve mutluluğa kavuşturabileceğine inanıyorum.

İyimserliğimin gayesi, çevremdeki insanları sevmek, yolunu şaşırarlara doğru yolu göstermek, iyi insanları teşvik etmek ve fenalıkları unutmaktır.

Andrè MAUROİS
(Andere Moris)

ÇİVİ (Serbest Okuma Metni)

Bir zamanlar çok öfkeli ve hırçın bir çocuk vardı. Çocuk, sonradan üzülse de kolayca öfkelenip hırçın davranışlar göstermekten kendini alamıyordu.

Bir gün, yaptığı bir hırçınlığın ardından öfkesi yatışıp üzüntü hissetmeye başladığında, babası bir torba çivi verdi. “Ne zaman sinirlenip hırçınlık yaparsan bu çivilerden birini arka bahçedeki çitlere çak.” dedi.

Çocuk, ilk gün otuz yedi çivi çaktı. Daha sonraki günlerde çakılan çivi sayısı gitgide azaldı. Çocuk, öfkesine hâkim olmanın arka bahçeye gidip çivi çakmaktan daha kolay olduğunu zamanla fark etmişti.

Sonunda çocuk öfkesine hâkim olur hâle geldi. Gidip durumu babasına sevinç içinde anlattı. Babası, bu defa oğlundan kendisini tutabildiği her gün için çivilerden bir tanesini çitlerden sökmesini istedi.

Günler, haftalar geçti ve en sonunda çocuk babasına tüm çivilerin bittiği haberini verdi. Bunun üzerine, babası:

“Aferin oğlum! İyi iş becerdin ve öfkene hâkim olmayı başardın.” dedi ve çocuğun elinden tutup onu çitlerin yanına götürdü. Eliyle çitlerdeki delikleri göstererek “Ama şu çitlerdeki delikleri görüyor musun? İşte o çitler bir daha asla eski hâlde olmayacak.” diye ekledi. “Öfkelenip de kötü sözler söylediğin veya kötü hareketler sergilediğin zaman, insanların kalplerinde işte bu çitlerde gördüğün gibi delikler açmış olursun. Ardından özür de dilesen o yaranın izi orada kalır. Onun için özür diler hallederim, diye düşünmek yerine, sonradan özür dilemek zorunda kalacağın hareketler yapmamaya çalışmalısın.”

Sevgi Öyküleri

KORKU (Serbest Okuma Metni)

Bir tehlike karşısında duyulan heyecan ve bunalımdır. Bu tehlike henüz meydana gelmemiş olabilir. O zaman korku, tehlikenin düşüncesi karşısında duyulmuştur.

Korku, insanın varlığını koruma özleminden doğuyor. Varlığımıza zarar verebilecek, özdeksel veya tinsel faydalarımızı veya rahatımızı bozabilecek her şey ve her olay karşısında az veya çok korku duyabiliriz. Bunlardan başka alışmadığımız hâller, bilmediğimiz şeyler de bizde korku meydana getirebilir. Şüpheli ve sırlı şeyler bazı defa yanılsamalarımızı uyandırarak sebebi meydana gelen etkilerden fazla bizi korkutabilirler.

Korkunun başlıca belirtileri hareketlerde bozukluk, erksizlik (güçsüzlük)tür. Vücudun titremesi, sesin değişmesi, dilin kurumması, soğuk terler dökülmesi, vücuttaki kılların dikilmesi, boğazın sıkılıyormuş gibi olması, kan ve barsak etkinliğinin değişmesi, neticede yüzün sararması, solukların başkalaşması gibi belirtiler korkunun pek kolay gözlenen neticesidir. Aşırı korku heyecanının etkisiyle bazı defa salgıların tutulmaması mümkündür. Kalbin durması, birdenbire ölümün meydana gelmesi de mümkündür. Tinsel netice ve belirtileri de bütün ruhsal etkinliklerin karışması, bozulması şeklinde görülür. Bellek, çağrışım ve dikkat doğal şekilde işleyemez olur, yani zihin karışır, iradenin zayıfladığı, bazı defa büsbütün kaybolduğu da görülür.

Korku, şahsın alışkanlığına ve yanılsamalarına göre çok değişik olabildiği gibi tehlikenin derecesine ve tehlikeden kaçınmak kabil olup olmamasına göre de sayısız derecelerde bulunabilir. Korkunun derecelerini tamamıyla anlatmak için dildeki kelimeler yetişmiyor. Mesela şüphelenme,

çekinme, heybet, haşyet, dehşet, azap gibi kelimeleri hafiften ağıra doğru korkunun başlıca derecelerini ifade için kullanıyoruz. Heyecanların ruhsal niteliklerinden bahsederken gördüğümüz gibi korkunun bilinçsiz olan çeşitleri de vardır. Bu bilinçsiz korkuların soya çekimden gelme olanları da bulunabilir. Şahin önünde civecivin korkusu böyle bilinçsiz ve soyaçekimden gelen korku örneklerinden biridir.

Sebepleriyle uygun derecede olmayan korku heyecanları da korku hastalığı demektir. Hekimlik dilinde korku hastalıklarına “fobi” adı verilir. Fobilerin doğal korkulardan üç türlü farkı vardır. Birincisi, sahibine daima musallat olmasıdır. İkincisi, ait olduğu şeylerle nispetsiz bulunmasıdır. Üçüncüsü, kendilerine dayanmanın kabil olmamasıdır. Yani fobileri olanlar, korkularının mantıksız ve manasız olduklarını bildikleri ve onlarla savaşmaya çalıştıkları hâlde yine başarı gösteremezler.

Korku hastalıkları yani fobiler de çeşitli şeyler ve olaylara ait olmak bakımından çeşitlidirler. Bazıları eşyadan bir kısmına dokunmaktan korkarlar. Mesela sulu şeylere yahut bir bıçağa veya bir kumaşa dokundukları zaman bunalım geçirenler vardır. Bir kısmı boş, geniş yerlerden, meydanlardan yahut kapalı yerlerden, kalabalıktan veya tren, otomobil gibi vasıtalarından nispetsiz derecede korkarlar. Bazıları yıldırım, şimşek, hava cereyanı gibi tabiat öğelerinden fazla korku duyarlar. Örümcek, fare, yılan, kedi, köpek gibi hayvanlardan nispetsiz derecede korkanlar, hatta bazı otlara ve bitkilere karşı korku besleyenler de vardır.

İbrahim Alâettin GÖVSA

6. Tema: Güzel Sanatlar

ALİ RIZA BEY VE KIRKAMBARİ

Türk resim tarihinde herhangi bir yabancı ressamın gölgesi düşmemiş, tamamıyla yerli bir sanatkâr aradığımız zaman, önce Ali Rıza Bey çıkar karşımıza.

Üsküdar'ın dar ve esrarlı sokaklarını; saçaklarından yabani sarmaşıklar sarkan, sardunya saksıları ile bezenmiş cumbalı, kafesli, ahşap evlerini; yosunlu duvarları yıkılmış mescitlerini, birbirine kenetlenmiş asırlık servileri ile taşları devrilmiş mezarlıkları; Karacaahmet'i, İstanbul'un bugün artık muslukları kopmuş, kurumuş çeşmelerini, sebillerini; Boğaziçi'nin eski hatıraları sayıklayan yalılarını, kuytu kayıkhanelerini, ihtiyar çınarlarını; kısaca artık günümüzde, hayal olmuş eski İstanbul'u bize bütün detayları ile hikâye eden bir başka ressam bulamayız.

Geçen yüzyılın son yarısında yaşamış öteki resim ustaları gibi o da asker ocağından yetişmiştir. 1858'de Üsküdar'da Ahmediye'de doğmuş, Üsküdar Rüştüyesini bitirdikten sonra, Kuleli Askerî İdadisine yazılmış ve 1883'te Harbiye Mektebinden teğmen olarak çıkmıştır. Babası da askerdir: Süvari Binbaşısı Mehmet Rüştü Efendi.

Ali Rıza Bey ilk resim dersini Nuri Paşa ile Süleyman Seyit Bey'den almıştır. O, daha ziyade bir suluboya ustası idi. Bizim Türk ressamları arasında suluboyaya pek iltifat eden olmamıştır.

Ali Rıza Bey hiç durmadan çalışmış faal bir ressamımızdır. Yüzlerce eser vücuda getirmiştir. Kaymakam (yarbay) rütbesiyle emekliye ayrıldıktan sonra çalışmaya daha çok hız vermiştir.

Ailesinin fertleri, “Onun resim yapmadığı gün yoktu. Yeni doğan güneş, Üsküdar sırtlarını okşarken Çamlıca Tepesi'nde her sabah Ali Rıza Bey'i bulurdu.” diyorlar. Nedense üstat, buraları ve fıstık ağaçlarını çok sevmiştir. Bir de resimlerinde mutlaka ufkuna bir yelkenli yerleşmiş sakin denizler görürüz. Desenlerinden mürekkep, basılmış bir albümü vardır ki o devrin mektep çocukları –hatta ben bile- ilk resim zevkini bu albümden almışızdır.

Numuneiterakki, Ameli hayat, Üsküdar Kız Sanat Okulu, Çamlıca Kız Lisesi, Kız Sanayiinefesi ve Mir'atıfeyz Mektepleri ile Darüşşafaka'da resim öğretmenliği yapmıştır. Bütün hayatını resim dersleri vermekle harcamış, birçok öğrenci ressam yetiştirmiş olduğundan ona, “Hoca Ali Rıza” demişlerdir. Yetiştirmelerinden ünlü ressam Binbaşı Sami Bey (Sami Yetik), hatıralarında ona çok yer vermiştir.

Sami Bey anlatır: Çemberlitaş'ta, Osman Bey matbaası altında Necip Bey adında yaşlı bir adamın kırtasiye mağazası varmış. Sami Bey, Soğukçeşme Rüştüyesinde okuduğu sıralarda, her gün bu dükkânın önünden geçerken vitrinin önünde durur ve “A. Rıza” imzalı, 6 numara bir tuval üzerine

yapılmış yağlıboya küçük bir tabloyu hayran hayran seyredemiş. Sami Yetik, bir yazısında: “Bu tablo yüzünden kaç defa mektebin sabah yoklamasına yetişemeyip ceza görmüşümdür. Akşamları ise bu camekân önünde yine fazla kaldığım için arkadaşlarım bana “resim budalası” demeye başlamışlardı. Bir gün tablunun yerinde olmadığını gördüm. Kaldırılmış olacaklar diye hemen dükkâna girdim. Necip Efendi’ye resmin ne olduğunu sordum. Müşterileri ile meşgul adam, bana cevap bile vermedi. Bekledim. Böyle boynum bükük bekleyişime acımış olacak ki nihayet bana dönüp “Satıldı, oğlum.” dedi. Onu bir daha göremeyeceğim düşüncesiyle içimin nasıl sızladığını tarif edemem.”

Ali Rıza Bey, 1930 yılı Mart ayının yirmisinde, perşembe günü vefat etmiş ve belki bin defa resmini yaptığı Karacaahmet’e gömülmüştür.

Ölümünden sonra 1933’te Eminönü Halkevinde onun 200 parça eseri sergilendi. 1956’da Ankara Dil-Tarih ve Coğrafya Fakültesinde tertiplenen sergide de 128 suluboya, 80 yağlıboya, 250 karakalem teşhir edildi. 1960’ta ise Millî Kütüphane 450 eserini satın aldı.

Ali Rıza Bey, pek babacan bir adamdı. Resimlerini tenkit edenleri sabırla dinlemesini bilirdi. Kendisine haksızlık edenlere asla küsmemiştir. Resim yapmaya giderken daima yanında taşıdığı bir çantası vardı ki arkadaşları ona “Kırkambar” derlerdi. Füzen, karakalem, boyalı kalemler, pastel, sangin, suluboya, yağlıboya tüpleri, velhasıl içinde ne aransa bulunurdu bu kırkambarın. Resim yaparken arkasına biriken halkın, çoluk çocuk da olsa ileri geri konuşmalarını büyük bir hoşgörülülikle karşılar, onlarla görüşür, yaptığı resim hakkında fikirlerini sorardı. Onun için çok sevilmiş, hürmet görmüş bir hoca sanatkârdı. Arkasında üçü kız, biri erkek dört evlat bırakmıştır.

ELİF NACİ

RODİN’DEN ALDIĞIM DERS

O vakit 25 yaşındaydım. Paris’te bir taraftan okuyor bir taraftan yazı yazıyordum. Birkaç kimse, basılmış olan edebî eserlerimi övmüştü. Bunlardan bazılarını kendim de beğeniyordum. Fakat eksik veya yanlışımın nerede olduğunu bilmemekle beraber, içimin derinliklerinde daha iyi eser yaratabileceğimi söyleyen bir duygu vardı.

İşte o vakit, büyük bir adam, bana büyük bir ders verdi. Bu, dışardan ilk görünüşte önemsiz bir olaydı fakat hayatımda bir dönüm noktası olmuştur.

Bir akşam Belçika’nın tanınmış yazarlarından Verhaeren (Verhayren)’in evinde idik. Yaşlı bir ressam, artık plastik sanatların gerilemesinden şikâyet ediyordu. Mücadeleyi seven bir genç olarak ben, bu görüşe şiddetle karşı geldim. İçinde bulunduğumuz şehirde yaşayan ve Michel Ange (Mikel Anj) ile aynı seviyede bulunan bir heykeltıraş yok muydu? Rodin (Roden)’in “Düşünen Adam”ı, “Balzac” (Balzac)’ı, mermerin ömrü olduğu kadar yaşamayacak mıydı?

Bu tartışma sonunda ev sahibi neşeli bir eda ile sırtımı okşadı:

— Yarın Rodin’i göreceğim, dedi, siz de geliniz. Sizin kadar hayran olan bir kimsenin onu tanımak hakkıdır.

Çok sevinmiştim. Fakat ertesi gün, Verhaeren beni heykeltıraşa takdim ettiği vakit bir kelime bile söyleyemedim.

Eski dostlar aralarında şundan bundan konuşurlarken bana orada bulunması istenmeyen davetsiz bir misafirmişim hissi gelmişti. Fakat en büyük adamlar, en alicenap olanlardır. Veda etmek üzere iken Rodin bana döndü:

— Heykellerimden bir ikisini görmek istediğinizi tahmin ederim, dedi fakat burada hemen hiçbir şey bulamayacaksınız. Pazar günü bana Meudon (Mödon)’a öğle yemeğine geliniz.

Rodin’in kendi hâlindeki kır evinde, küçük bir masa başında tam bir ev yemeği yedik. Az zamanda, yumuşak gözlerinin cesaret verici bakışları, şahsının sadeliği utangaçlığımı gidermişti.

Büyük pencere, iptidai bir binadan ibaret olan stüdyosunda tamamlanmış heykeller ve yüzlerce küçük plastik etütler vardı. Bir kol, bir el, bazen yalnız bir parmak, parmak mafsalı... Başlayıp sonradan bıraktığı heykeller; üzerine kabataslak resimler yığılmış masalar... Stüdyo, bütün bir hayat boyunca dinlenmeden harcanmış bir arama ve çalışma havası ile doluydu.

Rodin, bir gömlek giydi ve üstüne hemen bir işçi hâli geldi. Bir piyedestal önünde durdu. Yaş örtüleri kaldırıp yüksek bir ustalıklı şekil verilmiş çamurdan bir kadın büstünü meydana çıkararak:

— Bu, son eserimdir, dedi. Zannedirim, hemen hemen bitmiş sayılabilir.
Bu iri yapılı, geniş omuzlu, solmuş gri sakallı ihtiyar, heykele iyice bakabilmek için geriye doğru bir adım attı:
— Evet, zannedirim bitmiştir! Dedi.
Fakat biraz daha göz gezdirdikten sonra mırıldandı:
— Tam omzu üstündeki çizgi fazla sert... Müsaadenizi rica ederim. Heykeltıraş bıçağını aldı. Tahta alet yumuşak çamurun üzerinden hafifçe geçti ve omza daha narin bir parlaklık verdi. Rodin'in kuvvetli elleri hayata uyanmış, gözleri parlamıştı.
Şurada, burada yine bir şeyler değiştirdi. Geriye çekildi. Sonra boğazından garip sesler çıkararak piyedestali çevirdi.
Şimdi gözlerinde bir zevk ışıldıyor, şimdi kaşları çatılıyordu. Çamur parçalarını yoğurdu, bunları heykele kattı, biraz sıyırdı.
Bu işler yarım saat, bir saat kadar sürmüştü. Bu süre içinde bana bir tek kelime bile söylememişti. Yaratmak istediği yüksek eserin hayalinden başka her şeyi unutmuştu. Elindeki işle yapayalnızdı.
Nihayet bir kurtuluş nefesi alarak bıçağını attı, heykeli yaş bezlerle örttü. Artık iri yapılı ihtiyar adam, arkasına dönerek gitmeye koyuldu.
Tam kapıya yaklaşırken beni gördü. Dalgın dalgın yüzüme baktı. Sonra hatırlayarak galiba nezaketsizliğinden utandı:
— Affedersiniz, dedi, sizi tamamıyla unutmuşum fakat bilirsiniz... Elini tuttum, teşekkürle sıktım. Gülümsedi ve oradan çıkarken elini omzuma koydu.
O gün öğleden sonra Meudon'da, okullarda geçirdiğim bu kadar yılda öğrendiğimden fazla bir şey öğrenmişim: İnsanların yaptığı işlerin iyi, zahmete değer ve değerli olabilmeleri için onları nasıl yapmaları gerektiğini anlamışım.
Eserlerimde o vakte kadar neyin eksik olduğunu o gün anlamışım. Olgunluk derecesine ulaşmak iradesi yanında her şeyi unutmak imkânını veren şevk ve gayret. İnsanın önündeki iş içinde kendini kaybedebilme gücü... Başka büyüü bir yol yoktu.

Stefan ZWEIG
(Stefin Zivayk)

TURAN OFLAZOĞLU İLE SOHBET

— Tiyatroya ilgi duymanızda ailenizin, yetişmenizin rolü oldu mu?
— Ailemde tiyatroyla ilgili hiç kimse yoktu. Ancak, çocukluğumda çok düş kurar, büyük çapta olaylar tasarlar, bu olaylara katılan kişileri konuşturur, onlara cevaplar verirdim. (...) Tiyatroya ilgimin ilk tohumu Bünyan'da atıldı. Bünyan'ın yukarı mahallesindeki Kayabaşı denilen yere yakın ilkokulda, Yusuf Batur adında eski Rumeli göçmenlerinden bir öğretmenimiz vardı.
Yusuf Batur, nur içinde yatsın, son derece dikkate değer, kendisinden çok etkilendiğim, çok şey öğrendiğim, örnek bir öğretmendi. Bize Karagöz suretleri yapmayı öğretmişti. Kartondan figürler kesip boyayarak bezir yağında kızartmayı, bu figürlerle beyaz ambalaj kâğıdından bir perde arkasında Karagöz temsilleri vermeyi ondan öğrenmişim. Kasaba halkına birkaç kez Karagöz temsilleri sunmuşum.
(...)
Yusuf Batur Bey, Kurtuluş Savaşı'mızla ilgili müsamerelerde beni başrollere de çıkarırdı. Sahneyle ilk temasım da onun sayesinde oldu. Sonra, uzun yıllar tiyatroyla hiç karşılaşmadım. İstanbul Üniversitesinin Edebiyat Fakültesinde felsefe öğrencisiyken rahmetli hocam Prof. Takiyettin Mengüşoğlu, beni bir gün kendi odasında Tanpınar'a tanıttı: "İşte, Hamdi sana sözünü ettiğim öğrencim." diyerek. İlk şiirlerimi yazdığımda, yayımlamıyor, birkaç dostuma, bir de Takiyettin Bey'e okuyordum; o da çok beğendiğini söylüyordu. Bu şiirlerden bazılarını Tanpınar'a okumamı istedi hocam. Tanpınar şiirleri dinledikten sonra, "Senin şiirlerinde dramatik bir doku var, sen mutlaka tiyatroyu da denemelisin." dedi.
(...)
— Tiyatroyu/dramayı bir yan uğraş olarak almayan nadir yazarlarımızdansınız. Tiyatronun başka türe tahammülü olmadığını mı düşünüyorsunuz?

— Ben şiirle başladım ve bu sanattan hiç uzaklaşmadım. Zaten tiyatrom da şiirimin doğal bir uzantısıdır; oyunlarımı birer uzun şiir ama dram şiiri sayar, başkalarının da öyle görülmesinden hoşlanırım. Şiirsel tiyatro, insan gerçeğini bütün yönleriyle işlemeye, insanla ilgili görüntüyü insana eksiksiz sunmaya en elverişli sanattır. Başarılı bir tiyatro metni ise edebiyatın hasıdır. Ustaca yazılmış dram şiiri, hele tragedya (tirajedi) şiiri, şiir türleri içinde en derin, en yüce olanıdır. İnsanı en iyi temsil eden şiir türüdür. Başka söz sanatlarına gerek duymayacak kadar kapsamlı, etkili, çok sesli, varlığı hareket hâlinde sunan eşsiz bir sanattır tiyatro.

— Eserlerinizin büyük bir kısmı konularını tarihten alıyor. Bunları yazmak için nasıl bir hazırlık yapıyorsunuz?

— Tarihe dayalı oyunları yazmadan önce tarih kaynaklarına yöneliyor, bu bilimin bana sağladığı bütün belgeleri inceliyor, bu arada gerekli notlar alıyorum. Daha sonra kuluçka dönemi başlıyor. Tarihin kişileriyle birlikte yaşıyor, onlarla sevinip onlarla kaygı duyar bir hâle geliyorum. Derken onlarla özdeşlik kuruyor, onlar oluyorum, örneğin Sultan Murat, Kösem Sultan, Topal Recep Paşa oluyorum. Dram şiirinin öbür şiir türlerinden farkı da burdadır. Diyelim lirik şiirde şair hep kendisi olarak konuşur.

(...)

Oysa Shakespeare (Şekspir), örneğin Hamlet oyununda başka kişilerin ağzından konuşur. Hamlet olarak konuşur. Ophelia (Opelya) olarak konuşur vs. Gerçi destan şairi de birtakım kişileri konuşturur ama onun kişileri şairden bir türlü kopamazlar; romanda olduğu gibi sürekli olarak yazarın güdümündedirler. Dram şiirinde ise kişiler kendi başlarına vardılar, yazarı hiç görmeyiz ve dram yazarı kendini ne denli hissettirmezse o denli başarılıdır.

(...)

— Eserlerinizde halk hikâyeleri ve şiiri, folklor malzemesi ve divan edebiyatı var. Siz kültürümüzden bütünüyle yararlanma taraflısı olduğunuza göre yeni yetişecek sanatçıların nasıl beslenmelerini tavsiye edersiniz?

— Kalıcı tiyatro her şeyden önce dil olduğuna göre oyun yazarı olmak isteyen genç, Göktürk Yazıtları'ndan günümüze dek bütün Türk edebiyatından sorumlu tutmalı kendini. Divan şiiriyle halk şiirinin ustalarını iyice tanımalı, mutlaka yabancı bir dil öğrenip dünya tiyatro tarihini incelemeli, tiyatro sanatının şaheserlerini okumalı, doğu-batı demeyip bütün insanlığın tiyatro mirasına sahip çıkmalı. Sonra, dünya felsefe tarihinin doruklarını da tanımalı; özellikle Batı felsefesinin tarihi, tiyatro yazarını son derece ilgilendirir, çünkü Sokrates öncesi filozoflardan çağımızın düşünürlerine dek Batı felsefesi, filozofların birbiriyle söyleşmesi, hesaplaşmasıdır; bu bakımdan, tiyatroyu andırır.

(...)

— Tiyatro ve edebiyat anlayışınızı birçok makalenizde işlediniz. Bu anlayışınızı bütün eserlerinizde gerçekleştirdiğinize inanıyor musunuz?

— Oyunlarım da şiirlerim de önceden belirlenmiş bir anlayışa göre yazılmamıştır, herhangi bir düşüncüyü kanıtlama çabası güdülmemiştir; denebilir ki bu konudaki görüşlerim, eserlerim ortaya çıktıktan sonra oluşmuştur. Bana öyle geliyor ki hiçbir sanatçı “Yapmak istediğim her şeyi tam yaptım.” diyemez çünkü onu varlığının ta derinliklerinden yönlendiren güzellik ideali, buna engel olur. Bach (Bah) gibi bir besteci bile ölmeden önce “Yapmam gerekeni yapabildim mi acaba?” diye mırıldanmış. (...) Bütün eserlerim aynı çapta, aynı düzeyde olmayabilir, yani başkaları, kimini yeterli kimini yetersiz bulabilir ama ben her zaman, ancak yazmam gerektiğinde yazdım ve hepsine bütün gücümü koymaya çalıştım. Bu bakımdan, içim rahat. Gerçi bazı oyunlarım sipariş üzerine yazıldı ama onların hepsine hazırdım zaten, gerekli birikimim vardı; “Bizans Düştü (Fatih)”, “Genç Osman”, “Sinan” böyle çıktı ortaya.

— Sizce Türkiye’de tiyatro yaygınlaştırılmalı mı, yoksa yükseltilmeli mi?

— Tiyatro yaygınlaşırken niteliği azalıyor, yozlaşıyorsa yükseltilmesi daha iyi elbette. Ama bütün ağırlığı birkaç kente verirsiniz milyonlarca insanımızın yaşadığı öbür kentler, ilçeler, hatta köyler ne olacak? En iyisi, tiyatronun hem yaygınlaşmasını hem de yükselmesini sağlamak; ne var ki son derece güç bir iş bu, hele bizimki gibi kültürün başı boş geliştiği, daha doğrusu gelişmediği, hızla yozlaştığı bir ülkede.

(...)

— Gelecek için hedefim şudur diye yaptığınız plan var mı?

— Hedefler ya da planlar değil de özelemler var daha çok.

Dergâh dergisi

KARA TOPRAK (Serbest Okuma Metni)

Dost dost diye nicesine sarıldım
Benim sadık yârim kara topraktır,
Beyhude dolandım boşa yorulduğum
Benim sadık yârim kara topraktır.

Nice güzellere bağlandım kaldım
Ne bir vefa gördüm ne fayda buldum
Her türlü isteğim topraktan aldım
Benim sadık yârim kara topraktır.

Koyun verdi, kuzu verdi, süt verdi
Yemek verdi, ekmek verdi, et verdi
Kazma ile dövmeyince kıt verdi
Benim sadık yârim kara topraktır.

İşkence yaptıkça bana gülerdi
Bunda yalan yoktur herkes de gördü
Bir çekirdek verdim dört bostan verdi
Benim sadık yârim kara topraktır.

Havaya bakarsam hava alırım
Toprağa bakarsam dua alırım
Topraktan ayrılısam nerde kalırım
Benim sadık yârim kara topraktır

Her kim ki olursa bu sırta mazhar
Dünyaya bırakır ölmez bir eser
Gün gelir Veysel'i bağrına basar
Benim sadık yârim kara topraktır

Âşık Veysel ŞATIROĞLU

ŞİİR YAZMA SANATI (Serbest Okuma Metni)

Şiir kelimelerle güzel biçimler kurmak sanatıdır. Bunun için kelimeleri tanımak, sevmek, okşamasını bilmek gerek. Hangi kelime, hangi kelime ile yan yana geldiğinde nasıl bir anlam, ışık doğar bunu bilmek gerekir. Mallarme'nin "Şiir, kelimeler dir." demesi bundandır.

Şiirin şiir olabilmesi için şairin duygusu, hayali, dil biçimine girmelidir. İlk bakışta şiirde üç öge görülür: madde, biçim, konu. Şiirin maddesi anlamlı sesler olan kelimelerdir. Şair, kelimelerin nabzını dinlemesini, bir kelime için kelimeler feda etmesini bilmelidir. Eugeio d'Ors'a göre: "Şiirde o tek kelime ki yalnız kendi değerini değil susturulmuş olan diğer bütün kelimelerini de taşır."

Şiir bir söz olduğu için şiir yazmaya kalkışan bir kimse, raslantıyı kelime kelime yenmek zorunda olduğunu bilmelidir. Çünkü, birer ham madde hâlinde olan kelimeler, şairin kelime seçiş süzgecinden geçtikten sonra mısraya yerleştirilir. Alain diyor ki: "Şair beyaz bir kâğıdın önüne geçince kolayca güzel mısralar yazabileceğim zannetmemelidir. Bir edebî esere eser dedirten kelimelerin düzenlenişidir.. Mısra, resmin yazı biçiminde anlatımdır. Gerçek şair, günlük kelimelerdeki seslerden faydalanarak bizi heyecana götürebilir. Şairin görevi, her çeşit sesi önce müzik, sonra da fikir hâline getirmektir."

Şiir, gerçeklerde değil şairin kendisindedir. Şairin iç dünyasına çarpan şeyin önemi, içindeki şiir ruhuna özdenlenme gerekliliğini yükletecek güçle ölçülebilir. Heyecan sarsıntısını yaratan konu, duyguları gerçekleştirme, biçimlendirmesine, yol açar.

Şair, esrarlı duyguları duyulur kılmak ister. Kelimelerin psikolojik aşılama yeteneğinden faydalanır; ses uyumları düzenler. Çünkü kelimeler, uyandırdıkları belgisiz, karışık anılarla ruhu heyecanlandırır. Dili uyumlu, anlamlı bir ritme bağlamak kelime üzerinde çalışan sanatçının ilk çabası olmalıdır. Şair, ruhunun ürperişlerini, benliğinin içtenliğini güzel bir söyleyişle anlatabilmeli, duyarlığının lirizmini evvelce konuşulmuş ölçülerle uzlaştırmaya çalışmalıdır. Yahut önceden var olan ölçülere önem vermeyerek yalnız heyecanın ölçüsüne kulak vermeli, duygusal temlerine göre eserini yaratmalıdır.

Şiir sürekli, uyanık bir çalışmanın sonucudur. Hiç bir yetenek, emeksiz, disiplinsiz meyvasını veremeyeceği için şiir yazma devamlı bir çalışma ister. Düşüncelere, duygulara en uygun düşen biçimler bulmak, şairin asıl ereği olmalıdır.

Şiir var, yalnız söz sanatıdır; şiir var, duyguları, düşünceleri söyler; şiir var, ses oyunları ile bir musiki olmak ister; şiir var, ders vermeye çalışır. Montaigne'nin diliyle söylemek gerekirse: "Şiirin orta hâllisi veya kötüsü için kurallar, ustalıklar bir ölçü olabilir. Ama iyisi, yükseği, harikuladesi aklın kurallarını aşar. Onun güzelliğini tam ve sağlam olarak görenler, bir şimşegin ihtişamına benzer bir parıltı görmeye kalırlar. Büyük şiir muhakememizi tatmin etmez, allak bullak eder."

Seyit Kemal KARAALIOĞLU

1. Tema: Toplum Hayatı

ERGENEKON DESTANI

Ergenekon Destanı, Göktürk destanlarından biridir. Göktürklerin dört yüzyıl kalıp çoğaldıkları ve maden işledikleri, dağlarla çevrili, kutlu toprak. Göktürklerin bu destanı, tarihten önceki çağlarda yaptığımız egemenlik savaşlarını anlatır. Ergene dağ belı, kon da konak anlamındadır. Bu destanın yazıya geçirilişı XIII. Yüzyıl Moğol tarihçisi Reşidüddin tarafından olmuştur. Oğuz Destanı'nın bir parçası olarak kabul edilen bu destan, çeşitli dönemlerde çeşitli biçimlere girmiştir. Aslının manzum olduğu, eski büyük Türk destanının özeti olarak yazıya geçtiği bilinmektedir. Özü şöyledir:

Türk illerinde Göktürk oku ötmeyen, Göktürk kolu yetmeyen yer yoktu. Bütün kavimler birleşerek Göktürklerden öç almaya yürüdüler. Türkler çadırlarını, sürülerini bir yere topladılar, çevresinde hendekler kazdılar, beklediler. Düşman geldi. Vuruş başladı. On gün boyunca vuruştular. Vuruşmanın sonunda Göktürkler üstün geldi.

Bir gün av yerinde bütün illerin hanları ve beyleri toplanıp konuştular. "Göktürlere hile yapmazsak işimiz yaman olur." dediler. Ertesi gün şöyle bir hileye başvurdular: Tan ağarırken baskına uğramış asker gibi yükleri, işe yaramayan hayvanları bırakarak kaçtılar. Göktürkler "Bunların savaşma gücü kalmadı da ondan kaçıyorlar." diye arkalarından varıp yetiştiler. Düşmanlar, Göktürkleri görünce birden geri döndüler, saf tuttular, vuruştular, galip geldiler. Bütün Göktürklerin çadırı bir yerde olduğundan bunları ve mallarının hepsini zapt ettiler, bir aile bile kurtulamadı. Büyüklerin hepsini kılıçtan geçirdiler. Küçüklerini de kul ettiler. Böylece dünyada Göktürk kalmadı.

İl Han'ın oğulları çoktu ama savaşta ölmüşlerdi. Ancak Kayı adında bir küçük oğlu kalmıştı, o yıl yeni evlendirmişti. İl Han'ın "Dokuz Oğuz" adında bir de yeğeni vardı. Kayı ile yaşitti, o da aynı yıl evlenmişti. İki de bir yere tutsak düşmüşlerdi. On gün sonra bir gece ikisi de kadınlarıyla beraber ata binip kaçtılar. Eski yurtlarına geldiler. Düşmandan kaçıp gelen birçok deve, at, sığır, koyun buldular.

"Yurdumuza varalım desek dört taraftaki iller hep bize düşman. En iyisi dağlar arasında kimsenin yolu düşmeyecek bir yer bulalım." deyip sürülerini dağa doğru sürdüler. Geldikleri yoldan başka yolu olmayan bir yere vardılar. O yol öyle bir yoldu ki bir at veya deve bin güçlkle yürüyebilirdi. ... Orada akarsular, çeşmeler, türlü otlar, türlü türlü avlar vardı. Orasını görünce Tanrı'ya şükrettiler. Hayvanlarının kışın etini yediler, yazın sütünü içtiler, derilerini giydiler, o yere Ergenekon adını verdiler.

Ergenekon'da dört yüzyıldan çok oturduktan sonra hayvanları, nüfusları o kadar çoğaldı ki artık sığılamaz oldular. Çare bulmak için kurultay toplandı. Dediler ki: "Atalarımızdan işittik, Ergenekon'un dışında geniş yerler, güzel yurtlar varmış. Bizim yurdumuz eskiden oralarda imiş. Düşmanlar, güç birliği yapıp yurdumuzu almışlar, insanlarımızı kırıp geçirmişler. Tanrıya şükür, biz şimdi o hâlde değiliz ki düşmandan korkup da dağda kapanıp oturalım. Dağın arasından yol arayıp bulalım, göçüp çikalım. Bize dost olanlarla görüşelim, düşman olanlarla savaşalım." Herkes bu düşünceyi doğru buldu.

Çıkacak yol aradılar ancak bulamadılar. O zaman bir demirci şöyle dedi: "Burada bir demir madeni var, yalın kata benziyor, eritsek yol açılırdı." Oraya varıp baktılar ve bu düşünceyi de uygun gördüler. Dağın geniş yerine bir kat odun, bir kat kömür dizdiler.

Dağın üstünü, arkasını, önünü doldurduktan sonra yetmiş deriden körük yaptılar. Bunları yetmiş yerde ateşleyip körüklediler. Ateş kızdıktan sonra demir dağ eriyip akıverdi, yüklü deve çıkacak kadar bir yol açıldı. O ayı, günü ve saati belleyerek dışarı çıktılar.

Göktürkler, o günü bayram sayarlar. Her yıl aynı gün bir parça demiri ateşe koyup kızıl hâle getirirler. Önce han, bunu demir kıskaçla tutarak örsün üzerine koyar ve çekiçle döver. Ondan sonra beyler de öyle yapar. Bugünü, ata yurduna dönüldüğü gün olduğu için kutsal bilirler.

Ergenekon'dan çıkınca Göktürklerin ulu hakamı Kayı Han soyundan Börteçine, bütün ellere elçi gönderip Ergenekon'dan çıktığını bildirdi. Tüm iller, Göktürklerin Ergenekon'dan çıkışını öğrenince baş eğdiler. Büyük Türk Kağan'ı Börteçine'yi ululadılar. Düşmanlarsa karşı çıktı,

vuruştular. Göktürkler üstün geldi. Böylece dört yüz elli yıl geçtikten sonra öçlerini aldılar, ata yurduna yerleştiler. Eskisi gibi **dünyanın en büyük ulusu** oldular. ...

Seyit Kemal Karaalioglu

ANADOLU'DA KONUKSEVERLİK GELENEKSELDİR

Anadolu'nun geleneksel konukseverliği üzerinde duralım isterseniz. Bu **konukseverliğin kökleri tarihin derinliklerine iner. Türklerin kendi ülkeleri ve şehirlerine, köylerine, kasabalarına** gelen yabancılara, gariplere, kimsesizlere, yolculara karşı insanca, dostça davranışları, kısacası konukseverlikleri çok eskidir. Bugün de **Anadolu'nun birçok köy ve kasabasında, köyün ve kasabanın ortaklaşa malı olan köy odaları, "misafirhane"ler vardır.** Bir konuk geldiği zaman bu odalarda ağırlanır, yedirilir, içirilir. Karşılığında hiçbir şey beklenmez. Bu odaların giderleri, sıra ile ya o köyde oturan **varlıklı aileler** tarafından ya da **köy sandığından** karşılanır. Aslanan konuğu hoşnut etmektir. Bunun için yapılması gereken ne varsa yapılır, ayrılırken konuğun gideceği yere kadar azığı düzülür.

Anadolu'daki **konukseverlik gelenek ve göreneğinin temelinde eski Ahi gelenekleri** yatmaktadır. **Anadolu Selçukluları Devrinden Osmanlıların son yıllarına kadar bir esnaf ve sanatkâr örgütü** olarak bilinen **Ahiliğin** her köyde, her kasaba ve şehirde; **ocakları, odaları ve tekkeleri** vardır. Ahiler, **geleneksel kurallarına göre gelen konukları ağırlar, bunu bir toplum görevi sayarlardı.** Bir şehirde birkaç **Ahi ocağı** bulunur, bunlar şehirlerine gelen konukları ağırlamak için birbirleriyle yarış ederlerdi.

On dördüncü yüzyılın başlarında Anadolu'da bir gezi yapan tanınmış **Arap seyyahı Tancalı İbni Batuta**, Anadolu'yu karış karış gezerken hep bu **Ahi tekkelerinde** konaklamış, **Türklerin** gösterdikleri **konukseverliği** "Seyahatnamesi"nde anlata anlata bitirememiştir.

İbni Batuta, Anadolu için şöyle der:

"Tanrı, güzelliklerini öteki ülkelere ayrı ayrı dağıtırken burada hepsini bir araya getirmiştir. Burada **dünyanın en güzel insanları, en temiz giyimli halkı** yaşar, **en nefis yemekler** pişirilir. **Tanrı'nın yaratıkları** içinde **en şefkatli, en konuksever halk** Anadolu'dadır."

650 yıl önce bunları söyleyen Seyyah İbni Batuta, bir **Anadolu yolculuğunda** Denizli'ye uğrar. Bundan sonrasını İbni Batuta'dan dinleyelim:

"Şehre girdiğimiz sırada, çarşıdan geçerken dükkânlardan çıkan birçok insan atlarımızı çevirerek yularlarına sarıldılar. Bir başka topluluk ise bunları durdurarak onlarla çekişmeye başladı. Aralarında çekişme uzayıp kızışınca bazıları hançerlerine sarıldılar. Ne konuştuğımızı anlamadığımızdan **korkuya düştük**, bunların yol kesen eşkıyalar olduğu, şehirlerine düştüğümüz kuşkusuna kapıldık. Sonra Arapça bilen birisi **ortaya çıktı**. Ondan, birbirleriyle çekişen bu insanların bizden ne istediklerini sordum. Dedi ki bunlar Ahilerdir. Bizimle ilk karşılaşanlar **Ahi Sinan'ın adamları**, sonradan gelenler de **Ahi Duman'ın kardeşleri** imiş. Her iki taraf da bizim kendi yanlarında misafir olmamızı isterler, bu yüzden çekişirlermiş. Onların göstermekte olduğu bu **yüksek konukseverliğe hayran olmamak** elde değildi. Sonunda işi kura çekmek suretiyle halletmeye **karar verdiler** ve sulh oldular. Kim kazanırsa önce o tarafın tekkesine **konuk olmamız** kararlaştırıldı. Kura, Ahi Sinan tarafına düştü. Ahi Sinan sevinçliydi. Adamlarıyla birlikte bizi karşıladı, birlikte tekkesine giderek konuğu olduk. Bize hemen çeşitli yiyecekler getirdiler. Yiyip içip dinlendikten sonra Ahi Sinan hepimizi hamama götürdü. Yıkandık. Üç dört kişi bir arkadaşımızın hizmetindeydi. Hamamdan çıktıktan sonra yeniden **büyük bir sofraya** kurdular; meyveler, tatlılar ikram ettiler."

İbni Batuta "Seyahatnamesi"nin hemen her sayfasında, Anadolu'da gördüğü konukseverliği anlatır. Anadolu, İbni Batuta'nın da anlattığı gibi bir kasabaya, bir şehre gelen konuğu paylaşmadıkları için aralarında kavga dövüş yapacak kadar konukseverdir. Bu anlayış, bu görenek dünyanın hiçbir ülkesinde olmamıştır.

Konuk sevmek, konuğa ikramda bulunmak, **insan sevgisinin başında** gelir. **Anadolu yemeğini** konuğuna yedirmekten, konuğunu memnun etmekten **zevk alır.** Bir görevi yapmış olmanın rahatlığını duyar. Bir hikâyeye göre okumuş, **aydın bir genç**, bir kasabadan öbürüne giderken **yarı yolda bir Anadolu köylüsünün kulübeciğinde** geceler. Köylü fakir mi fakir, konuğuna hiçbir şey ikram edememenin üzüntüsü içerisinde. Durur durur sonra **yerinden fırlayarak;**

— Bak efendi, sana hiçbir şey ikram edemedim, kusura bakma. Ama oynayıp seni eğlendirebilirim, der ve başlar şakır şakır oynamaya.

İşte **Anadolu insanı** bu... Konuğuna yiyecek bir şey ikram edemezse hiç olmazsa oynar.

Şekerin hemen hiç bulunmadığı yıllarda bir öğretmen, bir köye konuk olur. Akşam yemekten sonra evde bir telaştır başlar. **Ev sahibi sandığının anahtarını** bir türlü bulamamıştır. **Evin her köşesi** aranır taranır, anahtar yok. Sonunda sandığı kırmaya karar verirler. Sandık kırılır, öğretmen **işin farkına** o zaman varır. Ev sahibi kırdığı sandıktan **küçük bir çıkın** çıkarır, içerisinde üç şeker vardır. Evet, konuğuna **şekerli bir kahve** ikram etmek için sakladığı üç şeker.

Anadolu'nun konukseverliği üzerine söylenecek çok söz, anlatılacak çok hikâye vardır.

Mehmet Önder

KEFİL

Siragüze, **güzel bir kenti**. Bağlık bahçelikti. Çevresindeki dağlar **yemyeşil ormanlarla** kaplıydı. Evler, **yeşillikler arasında** yitip yitmiş gibiydi. Yaz kış, **kuş seslerinden** geçilmezdi. Böylesine güzel bir kentte halkın da mutlu olması gerekmez miydi? Oysa halk çok mutsuzdu. **Kentin başında acımasız bir kral** vardı. Halka **soluk aldırıyor**du. Hele köylerde yaşayanlar daha da mutsuzdu. Köylülerin ürettikleri ellerinden alınıyor, karşı koyanlara **çok ağır cezalar** veriliyordu.

Bir gün **çevre köylerin** birinden Meroz ve Hanoz adında iki arkadaşı kente inmişti. Kentte gezecek, alışveriş yapacaklardı. Meroz, arkadaşına, “Sen alışverişini yap. Ben **tören alanında** biraz dolaşacağım. Sonra buluşuruz.” dedi. Ayrıldılar. Hanoz çarşıya, Meroz da tören alanına doğru gitti.

Tören alanında **büyük bir kalabalık** vardı. Alanı dolduranlar, **kralın önüne** geliyor, diz çöküp ona bağlılıklarını gösteriyorlardı. Bunu görünce Meroz öfkelenmişti. Eli, belindeki hançere gitti. “Şu zalimi öldürüp kenti bu beladan kurtarayım.” diye düşündü. Tam krala yaklaşıyordu ki muhafızlar, **Meroz'un belindeki hançeri** gördüler. Hemen üzerine atıldılar, yakaladılar. Kral, “Getirin şu haini, onunla ben konuşacağım, cezasını ben vereceğim.” dedi.

Bunun üzerine, muhafızlar Meroz'u sürükleyerek **kralın karşısına** çıkardılar. Kral öfkeyle sordu: “Söyle bakalım ey hain, bu hançerle ne yapacaktın?”

Meroz, başı dimdik, **korkusuz bir sesle** şöyle yanıtladı: “Sizi öldürecek, kenti bir zalimden kurtaracaktım.”

Kralın öfkesi daha da arttı. “Bu isteğin cezasını şimdi canınla ödeyecek, darağacında asılacaksın.” dedi.

Meroz, “Ölüme hazırım. Af dilemiyorum. Tek isteğim şu: **Kız kardeşimin** benden başka kimsesi yok. Onu yarın akşam evlendireceğim. Bunun için sizden iki günlük izin istiyorum. Yerime arkadaşımı kefil bırakacağım. Eğer sözümde durmaz, dönmezsem kefil olan arkadaşımı asarsınız benim yerime.”

Kral, “Nasıl olsa böyle bir kefil bulamaz. Diyelim ki buldu, sözünde durup gelmez, ben de o zaman kefilini astırırım. Bu, halk üzerinde daha da etkili olur.” diye düşündü, sonra şöyle dedi: “Tamam. Sana iki gün izin. Hemen kefilini getir. Bilmiş olalım, iki gün sonra tam bu saatlerde gelmezsen kefilini astırırım.”

Meroz, doğru arkadaşı Hanoz'a koştu, olup bitenleri ona anlattı. Hanoz, arkadaşını kucakladı. “Elbette senin yerine kefil olurum.” dedi. Birlikte **kralın yanına** gittiler. Hanoz, krala teslim oldu, Meroz da kardeşini evlendirmek için **köyün yolunu** tuttu.

Ertesi günü köyüne vardı Meroz. Kız kardeşini evlendirdi. Verdiği sözü tutmak, kralın söylediği saatte kentte olmak için **yollara düştü**. Yolda yürümüyor, koşuyordu sanki.

O sabah **hava bozmuş, şiddetli bir yağmur** başlamıştı. Her taraf seller içindeydi. Bu yüzden güçlükle yürüyordu. Ya geç kalırsam ya **zalim kral** benim yerime arkadaşımı darağacına asarsa? Ben ne yaparım o zaman? Ağlıyor, haykırıyordu. **İrmağın kıyısına** varınca üzüntüsü daha da arttı. Kente giden **yolun köprüsünü** sular almış, götürmüştü. Meroz, bir yandan ağlıyor, bir yandan da “Tanrı'm bana yardım et, şu **azgın dalgaları** durdur. Biraz daha geç kalırsam zalim kral, arkadaşımı öldürür. N'olur Tanrı'm, bana yardım et.” diye yakarıyordu.

Haykırışları **ırmağın sesine** karışıyordu. Meroz, daha fazla dayanamadı. **İrmağın sularına** kendini bıraktı. Bir süre dalgalarla boğuştu, sonunda yendi onları, **karşı kıyıya** vardı. Bu arada **hava açmış, yağmur kesilmişti**. Şimdi daha hızlı koşuyordu. Yolda bir **kaynağın başında** durdu, yıkandı,

temizlendi. Yeniden koşmaya başladı. Yoldan geçenler vardı. Bunlar, kentten köylerine dnenlerdi. Birinin Öyle dediğini duydu: “Gün doğmadan kurmuşlardı darağacımı. Belki de Şimdi onu darağacıma ekiyorlardır.”

Bu sözler, onu daha bir kamçıladı. Koştu, koştu, koştu, kentin giriş kapısına vardı. Kapıdan girerken onu tanıyan köylülerinden birini gördü. Kyls Şunları söyledi: “Meroz kaç! Artık Hanoz’u kurtaramazsın. Geciktin. Hiç olmazsa kendi canını kurtar. Hanoz, hiç umudunu yitirmedi. Geleceğine öylesine inanıyordu ki kralın alay etmesi bile onu etkilemiyordu. Meroz,

— Mademki onu kurtaramayacağım, hiç olmazsa acısını paylaşayım. Kral da “Bir dost, bir dosta fenalık etti, onu aldattı.” demesin. Bir yerine iki kişiyi öldürerek zalimliğini kanıtlasın.

Böyle dedi, kent meydanına doğru koşmaya başladı. Meydana vardığı zaman arkadaşının boynuna ip takmışlar, asmak için kaldırıyorlardı. Meroz, var gücüyle bağırdı:

— Dur cellat! İşte ben geldim. Onu değil, beni asacaksınız. O, benim kefilimdir; asılacak olan benim...

İki arkadaş sevinçle kucaklaştılar. Bu manzara karşısında meydandaki halk da duygulanmıştı. Ağlayanlar, alkışlayanlar vardı. Kral da bu iki arkadaşın bağlılığından çok etkilenmişti. Onları yanına çağırttı. Şöyle dedi:

— Davranışınızı çok beğendim. Demek ki dostluk, dürüstlük, sevgi boş sözcükler değilmiş. Bana bunu kanıtladınız. Ben de sizin gibi olmak isterim. Benim de sizden bir isteğim var: Beni de aranıza alın, cmzn kalbi birlikte atsın.

O günden sonra Meroz ve Hanoz kralın en yakın arkadaşı olmuş. Siragze kentinde güzel, mutlu günler başlamış.

Friedrich von Schiller
(Firederik fon Őiller)

ANADOLU’DAKİ AYAK İZLERİ (Serbest Okuma Metni)

Bundan 15 bin yıl önce Eski Taş ağının son dönemlerinde, Anadolu’da insanlar kk topluluklar hâlinde yaşıyorlardı. İşte tam bu dönemde, bugün Manisa’nın Kula ilçesinin bulunduğu bölgede snmş bir yanardağ harekete geçti ve kl püskürtmeye başladı. Bir süre sonra da yeniden suskunlaştı. Bu arada, ikisi yetişkin, biri ocuk üç insan bu küllerin üzerinden yürüdü ve onların ayak izleri günümüze kadar korundu. İşte, 13 bin yaşında oldukları tahmin edilen, Anadolu’daki ayak izlerinin yks...

Bundan 1-2 milyon yıl önce, Manisa’nın Kula ilçesinde bulunan bir yanardağ harekete geçti. Yanardağın ilk patlaması, yaklaşık 1,1 milyon yıl önce oldu. Bu patlamada, Kula ve çevresine kızgın lavlar aktı ve yanardağ konileri oluştu. Uzun süren bir sessizliğin ardından, 200-300 bin yıl önce ikinci bir patlama daha gerçekleşti. Günümüzden 1520 bin yıl önce de yanardağ son kez patladı. Son patlamadan sonra oluşan yanardağ konilerinden birinin adına bugün, “Divlit Tepe” deniyor. Divlit Tepe’deki yanardağ konisinin başlangıçta ince taneli kl püskürttüğü düşünülüyor. Küllerin birikmesiyle bölgede bir “tf” tabakası oluşmuş. Daha sonra yağmurların etkisiyle bu tabakanın üzerinde kalın bir çamur tabakası birikmiş. O dönemde bölgede yaşayan  insan da bu çamur tabakasının üzerinde çıplak ayakla yürümüş, yürüdükleri yerde de ayak izlerini bırakmış. Ardından, ayak izlerinin bozulmasına neden olabilecek bir olay daha gerçekleşmeden yanardağ tekrar etkinleşmeye ve bu kez siyah renkli bir kl püskürtmeye başlamış. Bu kl, çamurdaki ayak izlerinin üzerini kaplamış. Çok kalın ve koruyucu olan bu tabaka, ayak izlerinin korunmasını sağlamış. Böylece bu ayak izleri günümüze kadar ulaşmış. İzlerden ikisi tepeden aşağı doğru yürümüş iki yetişkine, biri de tam ters yönde, vadiden tepeye doğru yürümüş bir çocuğa ait. Bu ayak izleri, günümüz insanıninkilerden biraz farklı. Baş parmakları daha büyük ve diğer parmaklarla arasındaki mesafe de daha geniş. Bölgede ayak izlerinden başka, insanların oturma izleri, köpek gibi bazı hayvanların izleri de bulunuyor. Bu izlerin benzerleri Fransa, İtalya ve Macaristan’da da var. Ancak sayı ve çeşit bakımından bizdekilerden çok daha az.

Kula’daki ayak izleri 1960 yılında, MTA’nın (Maden Tetkik Arama Genel Müdürlüğü) maden arayıcılarından Mustafa elik tarafından bulunmuş. Bölgedeki volkanik malzeme, inşaat işlerinde kullanılıyormuş. Ne yazık ki bu malzemenin sürekli alınması, bölgenin doğal özelliklerinin

bozulmasına neden olmuş. MTA'nın girişimleriyle izler korunmaya alınmış. İzlerin bir kısmı bugün MTA Tabiat Tarihi Müzesi'nde sergileniyor.

Bülent Gözcelioğlu

HALKIN AĞZI TORBA DEĞİL Kİ BÜZESİN (Serbest Okuma Metni)

“Dile düşeceğine göle düş.” demişler. Gerçekten göle düşmek dile düşmekten iyidir. Hepimiz insanız ve olayları kendi açımızdan değerlendirerek doğru veya yanlış yargılara varırız. Ama aynı şartlar altında biz bulunsaydık düşündüğümüz gibi hareket edebilir miydik? Bunu kesin olarak söylemek biraz güç ama kendi görüşümüz içinde peşin yargılara varmaktan da kendimizi alamayız. Bu; noksanlarımızdan, kusurlarımızdan biri...

Nasrettin Hoca, başından geçen bir olayda bu noksanımızı, bir zayıf noktamızı daha ifadelendirmiştir. Şöyle ki bir gün oğlu ile pazara gider. Oğlu eşekte, kendisi yayan... Biri:

— Hey gidi zamane gençleri... Bak şu hâle! İhtiyar babasını yayan yapıldak yürütüyor da kendisi eşeğe biniyor, der.

Bu söz, oğlunun ağırına gider. Eşekten inerek babasını bindirir. Bu sefer bir başkası:

— Gördün mü şu insafsız Nasrettin'i! Kendisi eşeğe binmiş, zavallı çocuğu yürütüyor.

Hoca çaresiz, çocuğu da eşeğin terkisine alır. Biraz yol aldıktan sonra karşıdan gelen biri seslenir:

— İnsaf yahu! Şu cılız hayvana yazık değil mi?

İki kişiyi nasıl taşır?

Bu adam da haklı... İnerler. Eşek önde, baba oğul arkada... Derken gevezenin biri kakkahayı atar:

— Bakın şu budalalara... Eşek önlerinde bomboş zıplayıp gidiyor. Kendileri, şu sıcakta, kan ter içinde yaya yürüyorlar.

Ne yapsındı Nasrettin? Seslenir oğluna:

— Gördün ya oğlum! Bu halkın dilinden kurtulana aşk olsun. Sen söylenenlere bakma, doğru bildiğin yolda yürü. Halkın ağzı torba değil ki büzesin.

Yerinde bir söz... Şair ne demiş bilirsiniz:

Asude olam dersin eğer gelme cihane

Meydâne düşen kurtulamaz seng-i kazadan

Yine bu konuda, Hoca'nın köyü Hortu'da dinlediğimiz bir hikâye var:

Hoca'nın ev yaptıracağı gelir. Arsayı ölçer biçer, tam kararını vereceği sırada biri gelir:

— Şuraya da bir mutfak koy.

Hoca'nın aklı yatar, temeli de ona göre açar. Derken biri daha gelir:

— Olmamış. Şuraya da iki oda, bir misafirhane...

Planı bozar, yeniden temel açar. Birkaç gün sonra, bir başkası daha gelir, başlar fikir yürütmeye... Hoca, bakar ki olacak gibi değil, halkın elinden kurtuluş yok. Koşar Akşehir meydanına:

— Ey ahali! Görüyorsunuz ev yaptırıyorum... Allah aşkına, ne söyleyecekseniz hepiniz birden peşinen söyleyin de ben de rahat rahat işimi bitireyim, der.

Halk, bir şeyi diline dolamaya görsün... Alimallah, eğire eğire ip yapar. Onun yıllar yılı eskimeyen, her dem taze öğütlerinden biri de şu olur:

— Kardeşlerim, kulağınıza küpe olsun... Şayet oğlunuz olursa sakın adını “Eyüp” koymayın... Öyle ki halkın dilinde söylene söylene bir gün bakarsınız “ip” olmuştur.

Ayşe'nin eşe, Hasan'ın haso olduğu gibi...

Halkın dili, torba olmadığına ve büzülemeyeceğine göre çare? Evet, çareyi yine Nasrettin Hoca bulmuştur:

— Hoca'm, demin bir tepsi baklava gidiyordu.

— Bana ne!

— Galiba sizin eve götürdüler.

— Sana ne?

Evet, başkalarının işine karışmamak... Ama bu yalnız ailevi ve özel işlerimizde... Milli ve toplumu ilgilendiren meselelerimizde (neme lazımcılık) olmamak şartıyla.

Derleyen: Eflâton Cem Güney

2. Tema: Atatürk

ATATÜRK'ÜN KİŞİLİĞİ VE ÖZELLİKLERİ

Mustafa Kemal Atatürk, çok yönlü ve üstün kişiliği olan bir liderdir. Birinci Dünya Savaşı sonunda imzalanan Mondros Ateşkes Anlaşması'yla ortaya çıkan tehlikeli durumu ilk olarak görüp milletin dikkatini çeken odur. Mustafa Kemal, Amasya Genelgesi'nde, vatanın bütünlüğünün ve milletin istiklalinin tehlikede olduğunu söylemiştir. Erzurum Kongresi'nde, milli sınırlar içinde vatanın parçalanmaz bir bütün olduğunu bütün dünyaya ilan etmiştir. Kurtuluş Savaşı'nı bunun için başlatmıştır. Bu konuda hiçbir taviz vermemiştir. Vatan savunmasını her şeyin üzerinde tutmuştur. Sakarya Savaşı sırasında "Vatanın her karış toprağı, vatandaşın kanıyla ıslanmadıkça terk olunamaz." diyerek bu konudaki kararlılığını göstermiştir. Vatani için her şeyini feda etmeye hazır olduğunu şu sözü ile açıkça ifade etmiştir: "Yurt toprağı! Sana her şey feda olsun. Kutlu olan sensin. Hepimiz senin için fedaiyiz. Fakat sen Türk milletini ebedi hayatta yaşatmak için feyizli kalacaksın."

Mustafa Kemal, vatani ve milleti için canını feda etmekten kaçınmamıştır. Daha Çanakkale Savaşları sırasında Anafartalar Grubu Komutanı iken en ön safta savaşmıştır. Bu savaş sırasında Atatürk'e bir şarapnel parçası isabet etmiş fakat sağ cebinde bulunan saati kendisini ölümden kurtarmıştır. Sakarya Savaşı sırasında ise atından düşmüş ve kaburga kemikleri kırılmıştır. Buna rağmen cepheden ayrılmamış, savaşı sedye üzerinden yönetmiştir.

Mensubu olduğu Türk milletini sonsuz bir aşkla seven Mustafa Kemal Atatürk, milleti için her türlü zorluğa katlanmış ve kendini ona adamıştır. Onun "Ben, gerektiği zaman en büyük hediyem olmak üzere Türk milletine canımı vereceğim." sözü, milleti ne kadar çok sevdiğini göstermektedir.

Mustafa Kemal Atatürk, idealist bir liderdir. Onun idealizmi, yüksek vasıf ve kabiliyetlerine inandığı milletin sonsuz hürriyet ve bağımsızlık aşkından kaynaklanıyordu. Mustafa Kemal'in en büyük ülkülerinden birisi de milli birlik ve beraberlik içerisinde vatanın bölünmez bütünlüğünü sonsuza dek yaşatmaktır.

Mustafa Kemal Atatürk'ün en büyük ideali, milli sınırlarımız içinde milli birlik duygusuyla kenetlenmiş uygar bir toplum oluşturmaktır. Vatani kurtaran, hür ve bağımsız Türkiye idealini gerçekleştiren Mustafa Kemal, yeni Türkiye'yi modernleştirmek amacı ile çağdaş medeniyet idealine yöneltmiştir.

Atatürk'ün en büyük ideallerinden birisi de milletler arasında kardeşçe bir insanlık hayatı meydana getirmektir. İdeallerini gerçekleştirmek için çok çaba harcamıştır. Bu çabalarına örnek olarak 1934'te imzalanan Balkan Antantı, 1937'de imzalanan Sâdâbat Paktı gösterilebilir.

Atatürk'ün inkılapçılığı, akıl ve mantığın toplumsal gelişmeye egemen kılınması esasına dayanır. Onun şu sözü akıl ve mantığa verdiği değeri en güzel şekilde ifade eder: "Bizim akıl, mantık ve zekâ ile hareket etmek en büyük özelliğimizdir. Bütün hayatımızı dolduran olaylar bu gerçeğin delilidir."

Mustafa Kemal'in olaylara yaklaşımı hep mantıklı ve gerçekçi olmuştur. Milletine hep hakikatleri söylemiş ve bunu tavsiye etmiştir. "Milleti aklımızın ermediği, yapmak kudret ve kabiliyetini kendimizde görmediğimiz hususlar hakkında kandırarak geçici teveccühler elde etmeye tenezzül etmeyiz." sözü çok anlamlıdır. O, akıl ve bilime çok önem vermiştir. Gerçeğe akıl ve bilim yoluyla ulaşılacağına inanan Atatürk, "Dünyada her şey için, medeniyet için, hayat için, muvaffakiyet için en hakiki mürşit ilimdir, fendir." sözü ile bunu en güzel şekilde açıklamıştır.

...

Atatürk, bütün inkılaplarını gerçekleştirmeden önce kamuoyunu hazırlamaya, millete inkılapların gerekliliğini anlatmaya büyük bir özen göstermiştir. Ona göre: "Milleti hazırlamadan inkılaplar yapılamaz." Atatürk, yurt gezilerinde halkla konuşmalar yaparak bunu gerçekleştirmiştir.

Gerek Kurtuluş Savaşı'mızın başarıyla sonuçlanması gerek gerçekleştirilen inkılaplarla Türkiye'nin çağdaşlaştırılması onun dehasının bir eseridir.

Başarılı olmanın sırlarından birisi de sabır ve disiplindir. Mustafa Kemal Atatürk, her engeli sabır ve disiplin ile aşır Kurtuluş Savaşı'nı başarıya ulaştırın bir liderdir.

O, meseleler karşısında önce düşünmüştür, gerekli araştırmayı yapmış, tartışmış, kararını ondan sonra vermiştir. Verdiği kararı uygulamaya koyarken uygun zamanı beklemiştir. Zamanlamaya çok önem vermiştir. Samsun'a çıkmadan çok önce millet egemenliğine dayanan bağımsız yeni bir Türk devleti kurmayı düşünmüştü. Bu fikrini, o zaman açıklamamıştır. Samsun'a çıktıktan bir süre sonra vatanın kurtuluşu ile ilgili fikirlerini uygulamaya başlamıştır. Kongreler toplamıştır. Türkiye Büyük Millet Meclisini açmıştır. Türkiye Büyük Millet Meclisi açıldığı zaman saltanatı kaldırıp cumhuriyet yönetimini kurmayı düşünmüştür. Fakat mecliste saltanat yanlıları olduğundan zamanlamayı uygun görmemiştir. Ancak Kurtuluş Savaşı başarıya ulaştıktan sonra açılan İkinci Meclis Döneminde Atatürk'ün önderliğinde saltanat kaldırılıp cumhuriyet ilan edilmiştir.

Atatürk, Millî Mücadele'nin kazanılmasından sonra yaptığı inkılapları çok önceden planlamıştır. Ancak bunları uygulayacak ortam sağlanıncaya kadar büyük bir sabırla beklemiş ve tam bir disiplin ile düşündüklerini gerçekleştirmeyi başarmıştır.

Mustafa Kemal Atatürk, daha Birinci Dünya Savaşı devam ederken Osmanlı Devleti'nin hızla felakete doğru sürüklendiğini görüp çareler aramaya başlamıştır. Ülkemizin içinde bulunduğu durumu en doğru şekilde tespit etmiş ve ilerisi için en doğru kararları almıştır.

...

Atatürk'ün gençlere söylediği "Yolunda yürüyen bir yolcunun yalnız ufku görmesi kâfi değildir. Muhakkak ufkun ötesini de görmesi ve bilmesi lazımdır." sözü, onun ileri görüşlü bir lider olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Mustafa Kemal Atatürk, doğru bildiği şeyleri açıkça söylemekten çekinmemiştir. Şu sözleri bunun en güzel örneğidir: "Ben düşündüklerimi sevdiğime olduğu gibi söylerim. Aynı zamanda lüzumu olmayan bir sırrı kalbimde taşımak iktidarında olmayan bir adamım. Çünkü ben bir halk adamıyım. Ben düşündüklerimi daima halkın huzurunda söylemeliyim."

Büyük adamları ancak büyük milletler yetiştirir. Toplumların büyük adamlara ihtiyacı en çok bunalımlı dönemlerde ortaya çıkar. Toplumları, bunalımlı dönemlerden ancak büyük liderler kurtarır. Mustafa Kemal Paşa, bu özellikleri taşıyan çok yönlü bir liderdir. O, Millî Mücadele'nin önderi, Türk inkılabının hazırlayıcısıdır. Ayrıca birleştirici ve toplayıcı bir lider, büyük bir asker ve teşkilatçı bir devlet adamıdır. Bütün bu yönleriyle çağa damgasını vuran bir dâhidir.

Atatürk, eğitimi sosyal ve kültürel kalkınmanın en etkili araçlardan biri olarak görmüştür. Kurtuluş Savaşı kazanıldıktan sonra yeni devletin varlığını sürdürebilmesi için çağdaş eğitim metotlarıyla yetiştirilecek bir nesle ihtiyaç vardı. Bu sebeple eğitim konusuna büyük bir önem vermiştir. Kurtuluş Savaşı'ndan sonra kendisine sorulan "İşte, memleketi kurtardınız. Şimdi ne yapmak istersiniz?" sorusuna Atatürk, "Maarif vekili olarak millî irfanı yükseltmeye çalışmak, en büyük emelimdir." cevabını vermiştir.

Türk milletinin aydınlık yarınları için elinde tebeşir, kara tahta başına geçerek Türk milletine okuma yazma öğreten Atatürk, milleti tarafından başöğretmenliğe layık görülmüştür. O, maarif vekili olmadı ama modern bir eğitim politikasının esaslarını belirleyip eğitim alanında büyük inkılaplar yapmıştır.

Öğretim programlarının hazırlanmasıyla ilgili komisyonları yönetmiş, ders kitabı yazmış, kürsüye çıkıp ders vermiştir. Milletin eğiticisi olmuştur. Atatürk, eğitimin toplumun ihtiyaçlarına cevap vermesi ve çağın gereklerine uygun olması gerektiğini belirtmiştir.

...

İyi bir yönetici, milletinin huzur ve saadetini sağlamak için çalışmıştır. Mustafa Kemal Atatürk, bütün hayatı boyunca bunu yapmaya çalışmıştır. Milleti için çalışmayı bir görev saymıştır. "Millete efendilik yoktur. Hadimlik vardır. Bu millete hizmet eden, onun efendisi olur." sözü ile yöneticilerde bulunması gereken özelliği belirtmiştir. Mustafa Kemal, hayatı boyunca Türk Devleti'nin ve milletinin çıkarlarını kendi çıkarlarının üstünde tutan önder devlet adamlarından birisidir. Savaştaki kahramanlığı kadar devlet kurup yönetmedeki ustalığı, ileri görüşlülüğü ve barışseverliği ile Atatürk, tarihte eşine az rastlanan bir yöneticidir.

...

Atatürk, kararlı ve mücadeleci bir liderdi. Güçlükler karşısında yılmayan, ümitsizliğe düşmeyen kişiliği onun Millî Mücadele'nin lideri olmasını sağlamıştır. Samsun'a çıktıktan sonra, Kâzım Karabekir Paşa'ya çektiği bir telgrafla o günlerdeki ağır durumu belirttikten sonra "Bununla beraber bütün umutlar kaybolmuş değildir. Memleketi bu durumdan ancak Türk milletinin mukavemet azmi kurtarabilir." demiştir. Eskişehir-Kütahya Savaşlarından sonra Yunanlılar, Ankara'ya doğru ilerlemeye başladıkları zaman Mustafa Kemal, Türkiye Büyük Millet Meclisi

tarafından başkomutanlık görevine getirilmiştir. Başkomutan olarak yaptığı ilk konuşmasındaki “Milletimizi esir etmek isteyen düşmanları, behemehal (ne yapıp edip) yeneceğimize dair güvenim bir dakika olsun sarsılmamıştır.” sözleri onun hiçbir zaman ümitsizliğe yer vermediğini ve mücadelesindeki kararlılığı gösteren başka bir örnektir.

...

Atatürk, milletimizi çağdaş medeniyet seviyesinin üstüne çıkaracak ileri bir zihniyetin yerleşmesi çabasıındaydı. Bu yolda birtakım inkılaplar yapmıştır. İnkılapların amacı, modern bir devlet, çağdaş bir toplum meydana getirmektir. Atatürk, Türk milletini çağdaş milletlerin seviyesine çıkarmak için siyasal, toplumsal, ekonomik alanlarda inkılaplar yapmıştır.

Onun şu sözleri inkılapçı karakterini ortaya koyar: “Büyük davamız, en medeni ve en müreffeh millet olarak varlığımızı yükseltmektir. Bu yalnız kurumlarında değil, düşüncelerinde de temelli inkılap yapmış olan büyük Türk milletinin dinamik idealidir. Bu ideali en kısa zamanda başarmak için fikir ve hareketi beraber yürütmek mecburiyetindediriz.”

Atatürk’ün birleştirici ve bütünleştirici özelliği sayesinde Millî Mücadele başarıya ulaşmıştır. Atatürk, Millî Mücadele’nin karanlık günlerinde değişik fikirlere sahip insanları bir mecliste, kendi etrafında toplamayı başarmıştır. Kısacası Atatürk’süz Millî Mücadele düşünülemezdi. Atatürk’ün birleştirici gücü, kişisel özelliğinden ve karakterinden geliyordu. O, yalnız askerlerin değil, sivil halkın da güvenini kazanmıştı.

...

Atatürk, yalnız yakın geçmişte büyük hizmetler yapmış bir lider değildir. Eserleriyle ve düşünceleriyle gerek Türk milletinin gerekse başka milletlerin geleceğine ışık tutmaya devam eden bir liderdir.

Atatürk, kendi milletini ve bütün insanları samimi duygularla seven, iyi kalpli bir insandı. Bütün milletleri bir vücut, her milleti de bu vücudun bir organı olarak görürdü. Dünyanın herhangi bir yerinde bir rahatsızlık varsa ilgisiz kalamazdı. “İnsanları mesut edecek tek vasıta, onları birbirlerine yaklaştırarak, onlara birbirlerini sevdirecek karşılıklı maddi ve manevi ihtiyaçlarını karşılamaya yarayan hareket ve enerjidir.” derken insanlar için ne kadar iyi duygular beslediğini açıklıyordu.

...

Atatürk, barışa önem veren bir liderdi. Ona göre barışın bozulmasından bütün dünya ülkeleri ıstırap duymalıydı. Anlaşmazlıkların ortadan kalkması insanlığın başlıca dileği olmalıydı. Dünyada yalnız sevgi egemen olmalıydı. Atatürk’ün bu sevgi anlayışının nedeni insana duyduğu saygıdır. Onun “Yurtta sulh, cihanda sulh!” sözü barış idealinin simgesi hâline gelmiştir.

<http://www.meb.gov.tr/belirliGUNler/10kasim/kisiligi.htm>
(Kısaltılmıştır.)

ATATÜRK, SANAT VE EDEBİYAT

Dünya tarihine baktığımızda ulusların geleceğini yönlendiren bütün büyük liderlerin sanat ve edebiyata karşı yakın ilgilerine hatta bu alandaki uğraşlarına tanık oluruz. Ama şurası bir gerçek ki sanatın gerekliliğine inanan ve bu bilinçte olan tüm önderlerin düşünce yapılarında demokrat ve ilerici nitelikler taşıdığını görürüz. Sanatın temelinde var olan insan sevgisine (insancılığa), hoşgörüyeye, yaratma özgürlüğüne büyük önem veren bu önderler, sanatın gerekliliğine inanırlarken sanatçının da toplum içindeki saygınlığını ve önemini özdeyiş (veciz) niteliğindeki sözlerle yeri geldiğinde her zaman vurgulamışlardır.

Bir toplumun manevi yapısının mimarı olan sanatçılar için dünya tarihinde belki de en güzel, en gönendirici sözleri Atatürk söylemiştir: “Efendiler! Hayatta her şey olabilirsiniz: mebus, bakan, hatta cumhurbaşkanı... Ama sanatçı olamazsınız.” Sanatçının değeri, saygınlığı, önemi ancak bu kadar anlatılabilir...

Ne var ki Atatürk, sanatı, edebiyatı bireyci zevklerin, ilgilerin bir aracı olarak hiçbir zaman düşünmemiştir; onu, hayatla bağdaştırmış ve toplum için yararlı olan bir sanatın önemi üzerinde durmuştur. “Bir ulus sanattan ve sanatçıdan yoksunsa tam bir hayata sahip olamaz.” sözlerinde sanatın, sanatçının “hayat ve toplum” için var olduğunu vurgular. Atatürk, bu yargılar doğrultusunda Namık Kemal ve Tefik Fikret gibi toplum sorunlarını işleyen sanatçılara sevgi duymuş, onları

hayranlıkla, ilgiyle okumuştur. Sadi Borak, “Atatürk ve Edebiyat” adlı yapıtında, “Mustafa Kemal, Fikret’in ‘Sis’, ‘Ferda’ hatta ‘Zangoç’ adlı şiirlerini okutup dinlerken her defasında doymak bilmez bir tat ve haz duyuyordu.” diye yazar.

Atatürk’ün edebiyata karşı ilgisi ne zaman ve nasıl başlamıştır?

Çoğumuzun merak ettiği bu konuda Sadi Borak, yine aynı yapıtında şunları anlatır: “Atatürk, Manastır Askerî İdadisinde Bursa’dan gelmiş Ömer Naci adında bir öğrenci ile tanışır. Coşkun ve renkli söylevleriyle arkadaşlarını büyüleyen Ömer Naci, bir gün Mustafa Kemal’den kitap ister. Kendisine verilen bilim dünyasını saran fen dersleri ile ilgili kitapları görünce Mustafa Kemal’e, “Bunlar ders kitapları” diyerek ona okuması için edebiyatla ilgili kitaplar verir. Bu kitaplar arasında kâğıtlara yazılmış, Namık Kemal imzalı bazı dizelere, beyitlere ve dörtlüklere rastlar, Mustafa Kemal.

Mahveder bülbül bile kendini hürriyet için

Çekilir mi bu belâ pür mihnet için

Vatanın bağına düşman dayadı hançerini

Yoğ imiş kurtaracak bahtı kara maderini

Elbet ki böyle şiirler (ileride Kurtuluş Savaşı’nın kahramanı olacak) Mustafa Kemal’in düşünce ve duygularını saracaktı. Çünkü şiir denince Namık Kemal’i tanıyana dek güller, bülbüller ve sevgililer canlanırdı kafasında. Oysa bu şiirlerde vatanın nabzı atıyordu. Kendisi için yepyeni sesler, yepyeni kavramlardı bunlar. Artık Mustafa Kemal, fen dersleri kadar edebiyatı da seviyor, arkadaşları arasında özgün söylevleri, tartışmaları, konuşmalarıyla sıvriliyordu.

Edebiyata karşı bu yoğun ilgi, zamanla, Mustafa Kemal’in yeteneklerini besleyecek ve bu nedenle Kurtuluş Savaşı döneminde bir Demosten ustalığıyla saatlerce konuşacak, söylevindeki (hitabetindeki) büyüleyici güçle yığınları etkileyecek, kitleleri peşinden sürükleyecekti.

Ali Fuat Cebesoy da “Sınıf Arkadaşım Atatürk” adlı yapıtında bu konuda şunları yazmaktadır: “... Büyük vatan şairi Namık Kemal’i, okul idaresinin aldığı bütün tedbirlere rağmen yatakhane gizli gizli okuduğumuzu unutamam. Mustafa Kemal’in bir gece vakti yanıma gelerek Namık Kemal’in Vatan Kasidesi’nin çoğaltılmış bir nüshasını;

— Fuat kardeşim, bunu ezberleyelim, diye bana verirken yavaş bir sesle fakat büyük bir heyecanla okuduğu;

Felek her türlü esbab-ı cefasın toplansın gelsin

Dönersem kahbeyim millet yolunda bir azimetten.

mısralarını nasıl unutabilirim.”

Sonra Tefvik Fikret’i sever Mustafa Kemal. Birçok şiirini ezberler. En çok da “Sis” ve “Ferda” şiirlerini sevdiği söylenir, yazılır. Bu konuyla ilgili olarak Atatürk’ün edebiyat sohbetlerinde bulunan Ragıp Şevki’nin bir anısını aktaralım:

“Atatürk, bir gün gençleri toplamıştı etrafına. Bir ağabey gibi konuşuyor ve konu edebiyat...

Fikret’e hayranlığını anlatıyor:

— Onu biz okul sıralarında okurduk. Ondaki heybet, ondaki vakur ahenk hiçbir şairimizde yok! diyor.

Sonra gençlerden Fikret’in bir şiirini istiyor. Herkes susuyor ve Ata’sına sevgi ile bakıyor.

— Bilmiyor musunuz? Ah, belki yarınızdan fazlası onun bir tek mısrasını olsun bileniniz vardır. Fakat çekiniyorsunuz. Niçin çekiniyorsunuz? Hayır, işte ben aranızda, sizinle beraberim. Beni aranızda addetmiyorum musunuz?

Bir genç gür sesle:

— Ben “Ferda”sını söyleyebilirim Ata’m!

Atatürk’ün yüzünde tatlı çizgiler belirdi:

— Ferda’yı mı? Ah! Delikanlı, benim en çok sevdiğim şiirdir o. Onu sana söyletmeyeceğim. Kendim söyleyeceğim. Ve Atatürk gür bir sesle gençlerin yüzüne bakarak okumaya başladı:

Ferda senin, senin bu tecceddüd, bu inkılap

Her şey senin değil mi zaten? Ey şebap.

Kuşkusuz, Atatürk sadece edebiyata değil (cumhuriyeti kurduktan sonra) güzel sanatların her türlüüne önem vermiş, ulus ve toplum için bunların gerekliliğini her konuşmasında dile getirmiştir. En büyük özelliği de konuşmalarını sözde bırakmamış, kurduğu halkevlerini birer sanat ve kültür merkezi hâline getirmişti...

Mehmet Yaşar Bilen

ATATÜRK

Sevinelim övsünler seni
Güneş saçlı, deniz gözlü diye
Övünelim değil mi?
Saçların siyah da olsaydı kumral da
Yine aydınlatırdın yolumuzu; düşüncenin ışığında

Düşüncenin ışığında dedim de
Aklıma “Ne mutlu Türk’üm diyene.” sözü geldi
Ardından istiklalim, hürriyetim
Sonra kılık kıyafetim
Yazmam, okumam, öz dilim...

Hepsi de özdü, türeydi;
Kafesin kırılması, peçenin atılması
Hepsi de Türk’e yakışan şeylerdi.
Kadını, erkekti düşünmeden
Okuyup çalışmamız; aklındaki güneşti!..

Ektiğin tohumun meyvesidir
İçteki emniyet dıştaki güven.
Durmamalım düşeriz sözü
İnandığımız bir şarkıdır gayrı
Yurdumuzda söylenen!

Sevinelim övsünler seni
Güneş saçlı, deniz bakışlı diye
İzin verirsen Ata’m söyleyeyim
Sen yeni bir ruh verdin bize
“Hayatta en hakiki mürşit ilimdir.” Diye

İlmin ışığında, sanatın güzeliinde
Yürüyenlerle beraber ruhun
Mevsimler zamanlar üstünde
Bizimle, her zaman bizimle; güzel, aydınlık
İşte böyle tanıdık seni
Ata’m, izinden ayrılmadık.

İbrahim MİNNETOĞLU

ATATÜRK’ÜN GENÇLİĞE HİTABESİ

Ey Türk gençliği!

Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk cumhuriyetini, ilelebet, muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin, en kıymetli hazineindir. İstikbalde dahi, seni, bu hazineden, mahrum etmek isteyecek, dahili ve harici, bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok nâmüsait bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın, bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere,

memleketin dahilinde, iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlilerin siyasi emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı!

İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi, vazifen; Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır! Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kan da, mevcuttur!

Mustafa Kemal Atatürk

KADERE MEYDAN OKUYAN ADAM (Serbest Okuma Metni)

Daha iki akşam önce, Çankaya’da neşe içinde zeybek oynayan Necati, iki sabah sonra Ankara Hastanesinde devriliş gitmişti. Onun mezarı üzerine senin gözyaşlarından daha sıcak bir rahmet dökülmüş müdür?

Bir haziran sabahı eski köşkünün balkonunda oturuyordun. Yirmi yedi saatir uyumadan notlarını, belgelerini yoklaya inceleme Büyük Nutku’nu dikte ettiriyordun.

Yahya Kaptan’ın Gebze’de şehit düşüşünü anlattığın parçayı okutturup dinlerken senin önüne serilmiş güneşli Anadolu ufuklarına bakan gözlerinin -davan yoluna baş koymuş o halk kahramanı can verirken yanında imişsin gibi- nemişliğini; yıllar sonra bile o hatıradan söz edildiğinde hâlâ dudaklarının titrediğini görmekten büyük ne olabilir!..

“Artık yatıp dinlenecektim. Akşama belki görüşemeyiz. Şimdiden gelsin göreyim diye seni istettim.” demiştin ve o günün akşamı, sofranın başında tatlı gülümseyişinle:

“Sen sanırsın ki ben uyuyup uyandım da... Hayır... Yazdırmaya devam etmişim. Baktım, artık akşam olmuş... Bari arkadaşlar gelsinler, bunu onlar da dinlesinler, sonra yatarız.” dediğini anlatmıştım; o gece fecre kadar dinç kalmıştın. Sen ki savaş meydanında gözlerimizle görenlerimiz çoktur, gül bahçelerinde gezer gibi kendini esirgemenen dolaşırdın.

Sen ki yurduna saldırmış düşmanların başına hisminin yıldırımını göz kırpmadan indirirdin. Milletinin davası yolunda sana arkadaşlık etmiş olanlardan birinin düşmesine, öz canından bir parça alınmış gibi sızlardın. O arkadaşlarından yaşayanların methiyesini, şehit olmuşların mersiyesini, uykusuz geceler ve gündüzler aşarak yazmakla, söylemekle tüketemezdin... Senin ne hızda çalışkan olduğunu, saatler ve saatler boyunca notlarını tutarken yorgunluktan tükenip bir başkası ile değişmiş kâtipler bilirler. Bunlar masal değil, onlar sağdır!

Senin için savaş meydanı usançsız bir çalışma yeri idi, çalışma meydanı da tükenmez bir savaş yeri... İkisinde de milletinin yüzünü ağartacak başarıda imtihan verdin. Dünyaya örnek gösterdin! “Cihanın en uzun meydan muharebesidir.” dedikleri Sakarya’yı durmadan dinlenmeden nasıl yirmi iki gün, gece gündüz uğraşıp baş ettinse; tarihin ancak en zorlu baskınlarından birini yaparak kendininkinden sayıca üstün bir orduyu bir vuruşta darmadağın edip ordunu görülmedik bir hızla on gün içinde Afyonkarahisar’dan İzmir’e nasıl ulaştırdınsa, millet kürsülerinin işittiği belki de en sürekli söz sayılacak yüzlerce sayfalık nutkunu da üşenmeden üç ayda ortaya koydun ve yorulmadan sekiz gün okudun.

Sen her yerde ve her işte hep o hız ve hep o kuvvettin... Sen, yurdumuzun çiğnendiğini, devletimizin çöktüğünü acılı gözlerimizle gördüğümüz günlerde kara bahta sert yüz gösterip “Vatan Şairi”nin çelik mısralarını kendi güveninin ateşinde yeniden tavlandırıarak:

Vatanın bağına düşman dayasın hançerini

Bulunur kurtaracak bahtı kara maderini

deyip kadere meydan okumuş adamsın!..

Sen, İbrahim’in Tanrı’ya kurban edeceği andaki İsmail gibi:

Cânımı cânan eğer isterse minnet cânıma

Can nedir kim âni kurban etmeyeyim cânânıma

diye başını yurdun hak yoluna koyup dinlenmiş adamsın!.. Sen feleğe sözünü geçirmiş; dünyanın saldırganlığını yüz geri çevirip yurdunu kurtaracak, devletini kuracak güçte olduğunu dünyaya tanıtmış adamsın!..

Sen ki bütün cefaları önleyecek yapıda göğüslü, bütün küçüklükleri ürkütecek keskinlikte bakışlı, bütün saldırıların yıkacak çelimde duruşlu idin, bu yeryüzünde öyle bir sağlam yerleşmişliğin vardı ki!..

En sonunda “Hastalık ciddidir, öldürücü olabilir. Fakat kalbim sağlamdır, dayanacaktır.” dediğin iki koma arasında başını yastığından güçlükle kımıldatıp başbakanına:

“Bugün Hatay’dan ne haber var? Yeni raporlar aldınız mı?” diye soruyordun. Son demlerine kadar yaşam doluydun. Hızını başkalarına da geçiriyordun.

Bir şûlesi var ki şem-i cânın

Fânûsuna sığmaz âsumânın

mısralarında hayal edilmiş coşkunu öyle imrenilecek bir güzellikte kendine belirtiyordun ki... Sofrada ağırladığın çocukluk arkadaşlarından, meclis arkadaşlarından, devrim arkadaşlarından nutuklarında, yurda hizmetlerini övdüğün, şanlarını alkışladığın silah ve zafer arkadaşlarına kadar seni tanıyanların, seni kutlayanların her biri; hepimiz, hepimiz; biz senden gençler de gideceğiz; sen, kubbeleri serinlendiren; sen, meydanlara bahar ferahlığı yayan; sen, nesillerin başları üstünde çağlayan çınar. Sen, yaşlı tarih gibi sağ kalacaksın sanmıştık...

Bu dünyaya sen lazımdın!..

Ruşen Eşref Ünaydın

ATATÜRK NEREDE? (Serbest Okuma Metni)

“Atatürk nerede?” diyorsun yavrum

Atatürkçe bakışlarla...

Göstermek hiç de güç değil

Onun yerini sana.

Bak, sesi geliyor sınıftan,

Ders anlatıyor coşkulu;

Sözleri açık seçik

Akar sularca duru...

Bak, tarlada çift sürüyor

Kızgın güneşin altında;

Yarının altın başağı

Alındaki her damla...

Şu, uzakta, dağ başında

Geceyi gündüze katan

Odur usanmak bilmeden

İçtenlikle çalışan...

Sırtında beyaz gömleği

Bir can kurtarıyor şimdi:

Göğsü sevgiyle dolu,

Beceri yüklü elleri...

Yüce ulusumuz adına

Hak hukuk dağıtıyor şurda;

Onun verdiği karar

Huzur getiriyor yurda...

Büyük işler başarıyor

Yurdun bir köşesinde;

Türküsunü söylerken

Mutlu ezgiler sesinde...

Sağlam düşünceler için

Çelikleşmiş bedeninde

Eğitiyor kendini
Spor yaparak işte...

Güzellikler yaratıyor
Sanatın her dalında;
Önder ve örnek olmak istiyor
Bilimde çağdaşlığa...

İşte, onurumuzun gücü
Bak işte o, er oğlu er;
Unutmuş nicedir uykuyu
Sınırdaki bizi bekler...

Bak gözleri ışıl ışıl
Yeni şeyler öğrenirken;
şimdi anladın mı onun
Nerde olduğunu sen?

İncele, araştır, düşün,
şöyle bir bak çevrene;
Farkına varırsın o zaman
Sen olmuş, senin yerinde...

Osman Güngör FEYZOğLU

3. Tema: Zaman ve Mekân

KALDIRIMLAR

Sokaktayım, kimsesiz bir sokak ortasında;
Yürüyorum, arkama bakmadan yürüyorum.
Yolumun karanlığa saplanan noktasında,
Sanki beni bekleyen bir hayâl görüyorum.

Kara gökler kül rengi bulutlarla kapanık;
Evlerin bacasını kolluyor yıldırımlar.
İn cin uykuda, yalnız iki yoldaş uyanık;
Biri benim, biri de serseri kaldırımlar.

İçimde damla damla bir korku birikiyor;
Sanıyorum, her sokak başını kesmiş devler...
Üstüme camlarını, hep simsiyah, dikey:
Gözüne mil çekilmiş bir âmâ gibi evler.

Kaldırımlar, çilekeş yalnızların annesi;
Kaldırımlar, içimde yaşamış bir insandır.
Kaldırımlar, duyulur, ses kesilince sesi:
Kaldırımlar, içimde kıvrılan bir lisandır.

Bana düşmez can vermek, yumuşacık bir kucakta;
Ben bu kaldırımların emzirdiği çocuğum!
Aman, sabah olmasın, bu karanlık sokakta;
Bu karanlık sokakta bitmesin yolculuğum!

Ben gideyim, yol gitsin, ben gideyim, yol gitsin;
İki yanımdan **aksın, bir sel gibi fenerler.**
Tak, tak, **ayak sesimi aç köpekler işitsin;**
Yolumun zafer takı, gölgeden taş kemerler.

Ne sabahı göreyim, ne sabah görüneyim;
Gündüzler size kalsın, verin karanlıkları!
Islak bir yorgan gibi, sımsıkı bürüneyim;
Örtün, üstüme örtün, serin karanlıkları.

Uzanıverse gövdem, taşlara boydan boya;
Alsa bu gibi taşlar alınmdan bu ateşi.
Dalıp, sokaklar kadar **esrarlı bir uykuya,**
Ölse, **kaldırımların kara sevdalı eşi...**

Necip Fazıl KISAKÜREK

ÜLKEMİN RENKLİ HARİTASI

Ülkem, kâğıdını, boylarını hazırladı.

Yapacağı **ilk harita** olacaktı bu.

Nedense ilk olan her şey heyecanlandırırdu onu. Bir çeşit korkuturdu da. Denizde ilk yüzüşü, bayramda ilk kez şiir okuyuşu, ilk uçağa binışı... Okula başladığı **ilk gün** de öyle olmamış mıydı? **Günler öncesi**nden hazırlık yaptığı, heyecanla, merakla koşup geldiği **okulun kapısından içeriye adımını** atamamıştı. Bu durumu Halil öğretmen görmüştü de gelip okuldan içeriye sokmuştu onu. Hatta **ilk ders**te annesini de oturtmuştu yanına. Birlikte ders dinletmişti. Yavaş yavaş arkadaşlarına, öğretmenine alıştıktan sonra kalkıp gitmişti annesi.

O günler geride mi kalmıştı? Yok yok, hangi yaşta olursa olsun, ilk olan her şeyde o korkudan, o heyecandan birer parça vardı. Kim bilir, iyi de oluyordu belki. Bir çeşit coşku da duyuyordu. Coşkularsa yaşadığını hissettiriyordu.

Neyse.

Harita yapmak da bunlardan birisi miydi?

Hangi boylardan başlasaydı?

Eli kendiliğinden **mavi pastele** uzandı.

Denizlerden başlamanın kolay olacağını düşündü. **Şişko iki karnı**, içine çekilmiş **incecik bel**i olan Karadeniz'i çiziyordu ki **tam orta yerinde** fırtınaya yakalandı. Karadeniz de hep böyleydi nedense. Fırtınasını ne zaman patlatacağı, hangi **kıyıları dalgalarıyla döveceği** belli olmazdı. **Geçen yaz** Sinop'a gitmişlerdi de. Aman ne dalga. Gemiler, sandallar **findık kabuğu** gibi savruluyordu önlere. Ancak **uzun boylu, geniş gövdeli o Karadeniz dağları** karşı durabiliyordu.

Karadeniz'den Marmara'ya geçti. Sakin, sülیمانı burası. **Tül gibi mavisini ak köpüklere** benzeyen **martıların altına** sermişti. Çok uzaklarda olmayan **kıyılarıyla, adalarıyla gülüyordu** sürekli. Ama girintisi, çıkıntısı çok olan bir denizdi. Bu yüzden olsa gerek **sessiz, sülیمان Marmara'nın haritasını** yaparken bir hayli zorlandı. Yine de **koylu, körfezli o denizi** aslına çok benzetti. Onun güzelliğine dayanamadığı için de üstünde yüzen **ışıklı gemilerle** Yalova'ya, Çınarcık'a gitti. Yine o gemilerle İstanbul'a dönüp geldi.

Akdeniz tuz kokuyordu. **İzmir, Antalya kıyıları en koyu maviyi** dantel gibi işlemişti. **Kıyı boyunca uzanan dağları çam, zeytin, reçine kokuyordu.** Mersin **muz**, Adana **portakal, limon bahçelerinin** içindeydi. Bu yaz **babasının arabasıyla** boydan boya dolaşmışlardı o kıyıları. Sonra **Toros Dağları**'ndan geçip Ankara'ya gelmişler, teyzelerine uğramışlardı.

Tam Adana'ya kadar gelmişti ki gerisin geri döndü. Böylesine dalgın oluşuna da şaşıtı. **Koca Toros Dağları**'nı yapmadan geçip gidecekti neredeyse. Sonra ne derdi öğretmeni? Mavi pastelini bırakıp kahverengi olanını aldı. Antalya'dan Hatay'a kadar **sivri sivri tepeler** çizdi. **Toroslar'ın tam ortasına** da **Külek Boğazı**'nı koydu. Yeniden **mavi boyasını** alıp **dağların tepesinden** bir ırmak çıkardı. Çukurova'ya doğru akıttı. Aslı da böyle değil miydi? Toroslar'dan geçerlerken gördükleri o

ırmak ne deli akıyordu. Çukurova, sıcakını burada unutturuyordu ancak. Su sesi, kuş, ağaç sesine karışıp gidiyordu.

Konya'ya, oradan da Ankara'ya ulaşacaktı ki dönüp yaptığı ırmağa baktı. Suyu çoktan Akdeniz'e ulaşmıştı bile. Tıpkı o asıl su gibi köpüre köpüre akıyor, **Toroslar'ın çam, reçine kokusunu** Akdeniz'e döküyordu.

Yararlanmak için önüne koyduğu **asılı haritaya** baktı. Bakar bakmaz da **Kızılırmak'ın** adını okudu. Kendi kendine güldü. "İrmağın kızılı mı olurmuş?" dedi. **Kırmızı boya**yla çizseydi öğretmeni kızarmıydı? "Kızarsa kızsın," dedi. "Bu ırmağın adı gibi kendi de kırmızı olmalı. Çizdim gitti bile."

Kızılırmak'ın akıntısında **Bafra Ovası**'na gelmişti ki **Karadeniz'in dalgalarını** anımsadı. Fırtınasını durdurmuştu nedense. Yuvarlana yuvarlana gelen **ak köpüklü dalgalar** yoktu. Kıyıları ıpsıladı ama. Geriye çekilen **dalgaların köpükleri** yeni yeni sönyordu. **Gürcistan sınırına** yükselip giden dağlara **yeşille mavinin her tonunda** dalgalanıyordu.

Uzun Karadeniz yolculuğundan sonra yorulmuş gibiydi. Ta buralara gelmişken şu sınırları da yapıp bitirseydi. Sahi iki komşumuz da batıda vardı. En çok da onlarla mı iyi değildi aramız? Bir süre durup düşündü... Nedense hep **dikenli tele** benzerdi sınırlar. Onun için mi nedir, bir türlü de iyi geçinemezdi **komşu ülkeler**. Zaman zaman anlaşmazlıklar çıkar, kavgalar olurdu.

Koyu kırmızı pastel boya aldı eline. Yine haritadaki gibi tele benzeyen sınırlar çizecekti ki vazgeçti. Ermenistan'la aramıza **yapraklarla, çiçeklerle örülü bir sınır** koydu. Sonra da bu **güzel yaprakları, çiçekleri** tüm sınırlarımıza yaydı. Yayar yaymaz da o **taze çiçeklerin burcu burcu kokusunu** duydu. Bir de **çocukların çığlığını**. O çiçekten sınırların hemen ötesine **kara, beyaz, sarışın çocuklar** birikmeye başlamışlardı bile. **Suriyeli, Yunanistanlı, Bulgaristanlı çocuklar** çiçek attı, el salladı.

Haritama başka nereyi koysam diye düşünüyordu ki **Van Gölü'nü** gördü. Ta **Bulgaristan sınırından**, bir atlayışta **Van Gölü'nün yanına** geldi. Durgundu **Van Gölü'nün suyu**, sodalydı. **İnce uzun boynu, yuvarlak karnıyla hacıyatmaz oyuncaklarına** benziyordu. Eli de işliyordu artık. En zor şeyleri bile kolaylıkla yapabileceğine güveniyordu. Bir iki **boya darbesiyle** Van Gölü'nü de ortaya çıkarınca hiç şaşmadı. Yalnız, yaptığı bu **güzel gölün ortasından** bir adanın kendiliğinden çıkışına pek şaşı. "**Akdamar Adası**", dedi oradaki sandalcılardan birisi. Sandalına bindirip o **adanın tarihî, turistik yerlerini** bile gezdirdi.

Van Gölü'nün çevresinden uzaklaşıyordu ki **Süphan, Nemrut, Ağrı Dağlarını** gördü. Yapmasa mıydı bunları? Eğilip **asıl haritaya** baktı. Üstlerindeki rakamları okudu. Uzun bir "Ooo!.." çekti kendi kendine. "Çok yüksekmiş bu dağlar. Nasıl yapmam onları." diye ekledi.

Yine **koyu kahverengi pastelini** buldu. **Sivri, kocaman dağlar** kondu onların yerlerine. **Beyaz boyasıyla tepelerine top top karlar** oturttu. Oturtur oturtmaz da **üşümeye** başladı. Bilirdi **karlı, kışlı dağları**. Uludağ'a okulca geziye gitmişlerdi de kışın ne olduğunu orada görmüştü. Kutuplarda sanmıştı kendini. **En kalın kabanını**, başlığını giydiği hâlde her yanı **buz kesmişti**. Ama yine de sevmişti o dağı. Onun onurlu duruşundan büyülenmişti.

Haritasını bitirdi sanıyordu ki **Tuz Gölü'nü** gördü. "Hay Allah," dedi. "Ne çok da şey varmış **Türkiye'nin üstünde**." Biraz yorulsa da böylesine **zengin bir ülkede** yaşadığına sevindi.

Karnı da iyice acıkmıştı. **Toroslara** böylesine yaklaşmışken **Külek Boğazı'nda acılı bir kebab** yiyip çıkmakta yarar vardı. **Akdeniz gezilerinden dönerlerken deli akan o ırmağın** başına oturmuşlar, **bol acılı Adana kebabı** yemişlerdi. Tadı hâlâ damağında. Daha fazla dayanacak gibi değildi. Haritasına çizdiği o **ırmağın başında koyu gölgeli bir lokantada** durdu. Karnını iyice doyurup üstüne **buz gibi soğuk bir dağ suyu** içtikten sonra yeniden **Tuz Gölü'ne** geldi. **Bol tuzlu, koca bir göl** yaptı oraya da. Daha dudağından tuz gitmeden **göller yöresine** indi. **Mavi mavi noktalar** koydu oraya da. Fazla eyleşmeden **Akdeniz'in, Ege'nin, Marmara'nın ırmaklarını** oturttu. Ne o? Çizdiği **Kızılırmak öyle yorgun, ince su** muydu? Sevmezdi yorgun akan ırmakları. Hele balıksızları hiç sevmezdi. Biraz kalınlaştırdı onu. Suyunu çoğalttı. İçine bol miktarda balık koydu. Gürül gürül akıttı **Karadeniz'e**. Tam bu sırada da **Yeşilirmak'ı** gördü. Güldü. Biri kırmızı, biri yeşil bunların, dedi. **Muziplik olsun diye** mi yoksa **içinden öyle geldiği için** mi **yeşil bir pastelle** de onu çizdi. **Karadeniz'in ikinci şişko karnına** yeşil yeşil akıttı.

Haritasına her şeyi eksiksiz yerleştirdiğini sanıyordu ki daha şehirlerin hiçbirini yerine koymadığını gördü. **Siyah pastelini** hemen bulup **Türkiye'nin orta yerine büyükçe bir nokta** koydu. **Büyük temel harflerle** de üstüne "ANKARA" yazdı. **Millet Meclisiyle, Anıtkabir'yle, geniş cadde ve bulvarlarıyla** yaşanan bir başkentti artık orası da. Gelmişken **Ankara'daki teyzelerinde** biraz kalacaktı ki haritasının bitmesi gerektiğini düşündü. Yine **Akdeniz'e** indi. **Antalya'nın yerini** arayıp buldu. Bir nokta da onun üstüne koydu. Kent **civil civil turist kabileleriyle** dolup canlandı. Adana

portakal kokmaya başladı. Diyarbakır kocaman karpuzları olan sıcacık bir ildi. Erzurum'da dadaşlar bar oynayıp demli çay içiyorlardı. Trabzon oynak hamsiyle kemeçe sesiydi. Konya'da Mevlâna ney çalıyordu. Kayseri pastırma kokuyordu. İzmir çekirdeksiz üzümdü. Bursa şeftaliydi. Bolu çam kokulu bir dağ pınarıydı. İzmit uzun yolculuklar dan sonra yaklaşılan küçük İstanbul'du.

Ya İstanbul.

Şimdi de bu koca kenti mi unutmuştun?

Kurnazca güldü. "Hiç unutmuyum seni?" dedi. Dedi ama kenti anlatan yuvarlağı koyarken durup düşündü nedense. Boyalı kalemini farkına varmadan ağzına götürüp getirdi. Dudaklarını, dişlerini boyadı. Epeyce zaman sonra da bir nokta koydu İstanbul'un ilk harfinin üstüne. On milyonluk kent o noktanın içinde canlandı. Minareli, ışık içinde bir kenti. Boğaz'a asma köprüler kurulmuştu. Pul pul yabancı gemiler gelip geçiyordu. Okulunu, evlerini, oyun oynadığı sokaklarını onca kalabalığın içinde görüyordu.

Harita da bitmiş olmalıydı.

Yorulmuştu. Derin bir nefes aldı.

Büyük bir iş başarmanın mutluluğunu içinde duydu. İlk olan, ilk yapılan işlerin heyecanını da...

Ne güzeldi bu duygu.

Haritasının karşısına geçip baktı.

Renk renk, ışık içinde dalgalanıyordu ülkesi.

Ülkem, onu şimdi daha çok sevdiğini düşündü.

Mehmet Güler

YAŞADIĞIMIZ GÜNLERİN HESABI

Bir yılı tamamlayıp yenisine gireceğimiz günlerde, "Peki ama saniye saniye, dakika dakika, saat saat yaşayarak sonuna yaklaştığımız bu bir yıl ne olacak?" diye soranlar bilmem aranızda var mıdır?

Olmasa bile söz bohçasını bir kenarından açmak için bu soruyu ben soruyorum ve ben sorduğum için de tabii kendim cevap vermeye çalışacağım.

Bilirsiniz, meşhur hikâye dir: Bizim büyük filozofumuz Nasrettin Hoca'ya bir gün ahbabları, "Eskimiş ayları ne yaparlar?" diye sormuşlar da, o da, herhâlde eskimiş ayların ne yapıldığını çok iyi bildiği için düşünmeden "Kırpar, yıldız yaparlar." diye cevap vermiş.

Doğrusu bu cevap ilk bakışta pek saçma gibi görünür. Hoca ile eğlenmek isteyenlere sanki Hoca da eğlenerek cevap vermek istemiştir. Ama biraz üzerinde duracak olursanız eskimiş ayların yani tam 30 gün gökte türlü şekillerde görülmüş, seyredilmiş, sonra giderken kendisini seyredenlerin otuz gününü de beraber alıp götürmüş olan ayın gökteki yıldızlar gibi parça parça ışıldayan hatıralar hâline geldiğini, onu bir bütün olarak görmenin bir daha mümkün olmayacağını Hoca bu sözlerle ne güzel anlatmıştır. İkimizden hangimiz hayatımızda geçmiş olan yüzlerce ayı bir bütün olarak hatırlayabilir, dakikalarıyla, saatleriyle yeniden yaşayabilir? Onlardan bazıları, tıpkı gökteki görünmeyen yıldızlar gibi uçsuz bucaksız olan uzay da kaybolup gitmiş, bazıları yanıp sönen pırıltılar hâlinde kalmıştır.

Bilmem siz de aynı fikirde misiniz? Bana öyle geliyor ki Nasrettin Hoca'mız eskimiş ayların kırılıp yıldız yapıldığını söylerken herhâlde bunu kestirmiş olmalıdır. Ama kendisi her şeyden önce bir halk filozofu olduğu için söylediğinin anlaşılıp anlaşılmadığına pek aldırmazdı. Karşısına çıkanların bir an gülmüş olmaları bile onu mesut etmek için yetiyordu. Çünkü bu yeryüzünde ancak gülmekle geçen dakikalar hayatımızın gökyüzünde parıldayan yıldızlar olma yeteneğini taşırlar. Kederli anlar, üzüntüler daima karanlığın içindedir. Onlar parlamaya kalksalar bile seyretmeye heves edenleri bulmak kolay değildir. Zaten hafıza da onları silmeye çalışır. Eğer kara günlerin hatıraları iyi günlerin hatıraları kadar hafızada kuvvetle kalmış olsalardı gündelik hayata devam etmek için lüzumlu olan neşeyi hiçbir zaman bulamaz, dolayısıyla yaşamaya devam etmek kudretinden de yoksun kalırdık.

***

Ne ise şimdi bunları bir tarafa bırakalım da kendi kendimize sorduğumuz sorunun cevabını vermeye çalışalım: Sonuna gelen bir yıl bizim hayatımızdan çıktıktan, daha doğrusu bizi yeni yıla devrettikten sonra kendisi ne olacak?

Eskimiş bir yıl milletlerin hayatında tarih oluyorsa onu yaşayan insanların hayatında da mazi olur. Her giden yıl mazimizden bir parça olacaktır.

Mazi deyip geçmek tabii doğru olmaz. Hani bir söz vardır. Daha ziyade maziye önem vermek istemeyenlerin ağzından duyulur. Geçmiş zamana hiç aldığımızı belli etmek için “geçmişe mazi, yenmişe kuzu” derler ve bunu derken de her şeyin unutulduğunu anlatmak isterler. Hâlbuki unutulur gibi görünmelerine rağmen hiçbir şey unutulmaz. Biz bir taraftan bugün yaşarken bir taraftan da mazimizi yapmakla meşgul olduğumuzu pek fark etmeyiz. Bugünkü hayatımızı şöyle bir gözden geçirirseniz ondan maziye ne kalacağını daha iyi görebilirsiniz. Eğer hiçbir şey yapmadınızsa mazinize hiçbir şey kalmayacaktır. Eğer kötü bir şey yaptıysanız bu kötülük mazinizde yer alacak ve bir gün mazinizi araştırmaya kalkacaklar çıkarsa onlar yaptığınız o kötülüğü bulmakta büyük zorluk çekmeyeceklerdir. Çünkü mazi eşlendiği zaman içindeki fena şeyleri dışarı vurur. Siz onu istediğiniz kadar örtmeye çalışın, mademki kendiniz biliyorsunuz, günün birinde, ihtiyarladığınız ve artık kötülük yapmak size zor geldiği günlerde onu hatırlayacaksınız, yüreğiniz burkulacaktır. Hiç değilse radyoda “Mazi Kalbimde Bir Yaradır” şarkısı söylenirken derin derin göğüs geçirmekten kendinizi alamayacaksınız.

Ama bir de bugün çok iyi bir iş yaptınız da yaptığınız bu işle derece derece kendinize, ailenize, dostlarınıza, vatandaşlarınıza ve nihayet memleketinize faydalı oldunuzsa yarın mazinize parlak, temiz bir sayfa geçiyor demektir. “Mazisi tertemiz” dediğimiz insanlar hiçbir şey yapmamış kimseler değildirler; daima çok iyi şeyler yapmış, özellikle kötülükler, fena hareketler yapmamış insanlardır. Hayatlarından geçmiş olan yılların günlerinde iyi şeyler yapmak fırsatını kaçırmamış olanlardır.

***

Mazi bizim hesap defterimizdir. İşlediğimiz günahlarla yaptığımız seaplardan mürekkep olan bu defteri yalnız öbür dünyanın eşiğinde, cennetle cehennemin bekleme odasında tetkik etmezler. O defter daha ziyade dünyada, önümüze yeni yükselme kapıları açıldığı zaman başkaları tarafından incelenir. Yalnız şu farkla ki dünyada bu defteri incelemeye girişenler bunu hiç belli etmeden yaparlar. Etrafınızda bulunan insanlar sanki sizin mazinizle hiç ilgili değillermiş gibi görünürler. Ama unutmayın ki etrafınızda bulunan herkes ve yeni karşılaştığınız her insan, hangi sahada sizinle ilişki kuracaksa her şeyden önce sizin mazinizi araştırmakta, onu eşelemeye çalışmaktadır.

Bir yere mi girmek istiyorsunuz? Eğer sizden birkaç gün için izin istemişlerse bilin ki maziniz üzerinde bir soruşturma yapmak içindir.

Gönlünüzü bir güzele kaptırıp da onunla evlenmeye mi talip oldunuz? O güzelin yakınları bütün işlerini güçlerini bırakıp sizin mazinizi yoklayacaklardır.

Eğer yeni bir işe girişecekseniz size ortaklık edecekler her şeyden önce sizin mazinizi bilmek isteyeceklerdir. Bir eve kiracı olarak girmek gibi pek tabii bir hâlde dahi maziniz ev sahibini yakından ilgilendirmektedir. Bulduğunuz iş yerinde yükselmeniz, maziniz demek olan sicilinizde güzel notlar bulunmasına bağlıdır.

***

Zaman zaman “Maziye unutamam.” dediğimiz şüphesiz oluyor. Ama ne yaparsak yapalım maziye unutamayız. Biz unutsak bile başkaları unutmaz. Çünkü mazi bizim cemiyet içinde, herkesin ortasında yaşadığımız kendi hayatımızdır ve bir topluluk ortasında yaşadığımız için de daima bir mazimiz olacaktır. Bu, insanlara, topluluk içinde bulunmaya mahsus bir hâldir. Mesela ormanda yaşayan bir aslanın insanlar tarafından yakalanmasına kadar mazisi yoktur. Fakat yakalanıp sirke getirildiği andan itibaren geçen her günle beraber onun da mazisi başlar ve fi tarihinde bir seyircinin kolunu kapmış olması onun mazisinde unutulmaz bir sayfa olarak kalır.

İnsanların mazisi de böyledir. Gökteki eskimiş ay, Nasrettin Hoca'nın dediği gibi kırılıp kırılıp yıldız yapılrken hayatımızdan geçen 365 günlük yıllar bizim için parça parça mazi olmaktadır.

Peki, öyle ise yaşamakta olduğumuz şu son yıl acaba mazimize neler işleyerek gidiyor? Onu tabii ben bilmem, herkesten fazla siz bilirsiniz. Ama telaşa da pek lüzum yok. Bu yılın bitmesine daha önümüzde şu kadar gün var.

Bu yılı büsbütün boş bile geçirmiş olsanız etekleri sürür gibi son günlerini sürükleyerek gitmekte olan bu yılda iyilikler yaparak mazinize **parlak sayfalar** eklemeniz yine pekâlâ mümkün değil midir?

Şevket Rado

BEYAZ EV (Serbest Okuma Metni)

Gözlerimin önünde hep aynı beyaz ev.
Her dağ yamacına kurduğum,
Beliren her su kenarında,
Pembe damlı, yeşil pancurlu, balkonlu,
Balkonuna tırmanan sarmaşık.
Gece, pencerelerinden sızacak ışık,
Kışın tütecek bacası.

Kapıyı ittiğinde çalacak bir çingirak.
— Duyuyorum o sesi şimdiden, berrak —
Gececeğin yol, çıkacağın üç basamak,
Ellerinden sıyırıp atacağın eldiven,
Her hâlin, gülüşün, kokun, bütün ruhunla sen!
Ah, bütün bir ömür bırakmayacağım el,
Okşayacağım saç, dinleyeceğim ses,
Bakmakla doyamayacağım yüz...
Açık pancurlardan o gün dolacak gündüz,
O günkü hava,
Bir kapıyı açman, dolaşman sofada.
Şaşıracağım: Böyle gezinen kim?

— Evim! Evim!.. Ellerimle asacağım
Camlarına perdelerini.
Yatak odasında düşüneceğimiz bir an
İki kişilik karyolanın yerini...
Yatak odamız, yemek odası, kiler,
Raflarında ellerinle yapılmış reçeller.
Karşı karşıya oturacağımız sofraya,
Sürahide ışıldayan su,
Yazın, rüzgâra koyacağımız testi;
Senin yatacağın öğle uykusu...
Sararacak bir yandan çardaktaki üzümler,
Kâh esecek rüzgâr, kâh dinleyeceğiz yağmuru,
Kâh karlarla bembeyaz kesilecek çimenler.
Hep geçireceğimiz içimizden:
Hayat beraber, ölüm beraber...
Şu göklerin altında,
Olacağız o kadar bahtiyar
Ki çıkıp mezarlarından annemiz, babamız da,
Beyaz evimize yerleşecekler,
Uzun kış geceleri onlar da aramızda
Göz göze bakışacak, mangalı eşecekler...

Ziya Osman SABA

ANKARA (Serbest Okuma Metni)

Ankara benim Türkiye’de kaldığım ilk yerlerden biri değil. Birkaç yıl için benim köprüm Roma’dan başlayıp İstanbul’da bitti. İstanbul yuvam, üniversitem, dostlarımın evi, sevdiğim camilerdi. Ankara’yı ziyaret etmeyi yeni keşfeden birçok Batılı’nın hatasına düşüyordum. Ülkemdeki genel görüşe göre Ankara, Atatürk tarafından kurulan son Türk başkentiydi. Bazıları Gazi’nin neden başkentini yaylada kurduğunu kendine sorup dururdu. Nerdeyse eski başkente bir tezat gibiydi... Ama ben iki nokta üzerinde hemen düşündüm. Birincisi Ankara’nın eskiliği, ikincisi ise düşmanların kolaylıkla ulaşamayacağı laik başkent Anadolu’nun kalbinde yer almasını isteyen Atatürk’ün akıllılığı...

Ankara’nın kökenleri yüzyılların derinliğinde kaybolur gider. Ankara bir destandır. En az üç bin yıldan beri Truva düştüğü hâlde, Ankara yaşamaya devam etmektedir. Belki Frigyalılar tarafından kuruldu, Hitit medeniyetini tanıdı ve birçok istila yaşadı; daha sonra Romalıların oldu. Osmanlı döneminde de Ankara İstanbul’dan Doğu’ya giden yol üzerinde önemli bir noktaydı. Bu şehirde Augustus, Roma Barışı’nın prensiplerini yazdı. Tapınağı ise hâlâ Hacı Bayram Veli Cami’sinin yanında yüzyıllara meydan okuyor.

Ancyra, Enguriyye, Angora ve nihayet Ankara...

Atatürk 1923’te Ankara’yı başkent olarak seçti. 10 yıl sonra Ankara’nın 75 bin nüfusu vardı. Şimdi ise milyonların yaşadığı ve geçmişinin izlerini, şimdinin önemini ve Türk milletinin geleceğinin umutlarını taşıyan güzel, modern bir şehir.

1966 yılında ilk defa Ankara’ya gittim. Tarihini değil Atatürk ve cumhuriyetini daha iyi anlamak istiyordum. Türkiye’de her zaman yapmış olduğum gibi evim olabilecek oteli kendim seçmek istedim ve Atatürk Bulvarı üzerinde şimdi artık olmayan bir oteli seçtim. Yirmi yıldan fazla bir süre, her gidişimde orada kaldım. Salonu benim ordugâhım olmuştu. Saatlerce okuyup, yazıp, misafir ağırlayıp telefona cevap veriyordum. Bazı saatlerde otelin salonunda öğleden sonraları boş masa kalmıyordu. Meşhur veya hiç tanınmayan şairler, diplomatlar ve bazen bakanların da geldiği oluyordu. Sonunda herkesle tanışıyordum. Özellikle seçim zamanlarında ve ramazan akşamlarında yemekleri izlemek hoşuma gidiyordu. En çok da düğün yemekleri hoşuma gidiyordu. Bana her zaman bir tatlı ikram eden veya beni kasap havası oynamaya davet eden çıkıyordu. O salonda ben Türklerin arasında yaşıyordum.

Ankara’ya ilk gidişimde hemen Anıtkabir’i de ziyaret ettim. O muhteşemliğin ve sessizliğin beni çok etkilediğini hatırlıyorum. Şaşkınlık içinde kalmıştım. Çünkü aslanlı yoldan yukarıya çıktığımda merdivenler sonsuz gibiydi ve Atatürk, anıtı kadar ebedî orada uyuyordu.

Çıkarken yandaki müzeden güzel bir resim aldım; resim hâlâ Roma’daki evimde duruyor. Odamın karanlığında gök gözleri hâlâ parlar gibi... Bu yıllarda Anıtkabir’i defalarca ziyaret etmeye döndüm ve her defasında aynı heyecanı yaşadım. Ben onun 10 Kasım 1938 sabahı gerçekten öldüğüne inanmıyorum. Resmine baktıkça hâlâ yaşadığını ve kalbinin hâlâ attığını düşünüyorum.

Ankara’nın gün doğmadan önceki sabah serinliğini ve orada dolaşmayı severdim. Sık sık, bana bir Çin bahçesini andıran Gençlik Parkı’na giderdim. Bir köprüden geçer, açıkta oturup oynayan çocuklara bakardım. Kış akşamlarında küçük öğrenci kahvelerine giderek sahlep içip çevremdeki konuşmalardan yeni kelimeler öğrenmeye çalışırdım.

Vaktim olduğu zamanlarda Hacı Bayram Veli’yi selamlayıp yemeni, çeşitli boncuklar ve kokulu otlar almaya Kale’ye çıkardım. Birkaç ay önce yine Kale’ye döndüm. Eskisinden daha da güzel ve bakımlıydı: Eski evleri restore edilmiş buldum, çok sevindim. Orada kendimi aynı zamanda eski Roma ve Türkiye’nin kızı hissettim.

Gezmek için tercih ettiğim yerlerden biri de Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesidir. Bence dünyadaki en önemli arkeoloji müzelerinden biri Ankara diğeri de İstanbul’dakilerdir. Zengin salonlarının düzenlenmesi bakımından Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesinde prehistoryadan MÖ 700’lere kadar Ankara’nın tarihi vardır.

Anıtkabir’i ziyaretim modern Türkiye’nin önemini bana anlattığı gibi Anadolu Medeniyetleri Müzesini ziyaretlerim de Anadolu’nun tarihî önemini ifade ediyordu. Salondan salona o kültür tapınağında Akdeniz’in en eski medeniyetlerini geziyordum. Paleolitikten Hititlere, Hititlerden Klasik Çağa bütün dünya müzelerini kıskandıracak eşyalar var: Değerli taşların, takıların, heykellerin, paraların, vazoların, taşların, yazıtların ve özellikle Hititlerden kalma eserlerin önünde duruyordum. Bu müzenin 1923’te depo olarak açılıp bir Hitit müzesi hâline gelmesini Atatürk’e borçluyuz. Eski binanın yapılışını da Fatih’in Sadrazamı Mahmut Paşa’ya borçluyuz. O zaman bir

bedestenken bu günlerin en güzel müzelerinden biri oldu. Türkiye'nin tarihi böyle ve yüzyıllar boyunca kesintisiz devam eder. Bu nedenle İstanbullu olduğum hâlde Ankara'yı çok severim.

Anna Masala

4. Tema: Kişisel Gelişim

MARTI

Martı Jonathan (Canıtın), ailesiyle birlikte güneşin altın sarısı ışıklarının pırlıl pırlıl vurduğu bir denizde yaşardı. Diğer martılardan farklıydı. O, diğer martıların yapamadığını yapmak, yükseklere uçmak istiyordu. Bu nedenle hiç durmadan uçuş denemeleri yapıyor ve bundan mutluluk duyuyordu.

Durgun denizin minik dalgacıkları üzerinde güneşin altın gibi ışıldadığı pırlıl pırlıl bir sabahtı.

Sahilden bir mil uzaklıkta denizi kucaklarcasına ilerleyen bir balıkçı teknesi, martılara kahvaltı zamanının geldiğini haber veriyordu. Binlerce martı, bir lokma yiyecek için mücadeleye girişmişti bile. İşte zor bir gün daha başlıyordu.

Sahilin ve teknenin çok ötesinde, Martı Jonathan Livingston, tek başına uçuş çalışmaları yapıyordu. Yüz fite yükseldiğinde perdeli ayaklarını indiriyor, gagasını kaldırıyor ve ona acı veren bir kavisi oluşturabilmek için kanatlarını iyice geriyordu. Eğer bu kavisi oluşturabilirse daha yavaş uçabilecekti. Şimdi rüzgâr hafifçe yüzünü yalıyordu. Hemen altındaki uçsuz bucaksız deniz neredeyse hareketini yitirmişti ve o sanki havada asılı kalmış gibi yavaşlamıştı. Bütün dikkatini toplayarak gözlerini kıstı, nefesini tuttu ve zorladı; bir... tek... biraz daha... hadi... yüksel... şimdi kavis... yo hayır... Derken bütün tüyleri birbirine karıştı, hızı kesildi ve düştü.

Bildiğiniz gibi martılar uçarken sendelemezler, kesinlikle hızları kesilip düşmezler. Gökyüzünde uçarken hızlarının kesilmesi onlar için bir ayıp, bir utanç kaynağıdır.

Tekrar bir kavisi oluşturabilmek için kanatlarını gerdi. Yavaş yavaş uçuyordu ki yine hızı kesildi ve düşecek gibi oldu. Fakat hiç utanmadı bundan çünkü Martı Jonathan Livingston sıra dışı bir kuştu.

Çoğu martı sırf yiyecek bulmak, sahilden ayrılıp tekrar geri dönebilmek için uçar. Bunun dışında bir şey öğrenmek için uğraşmazlar, öğrenmek istedikleri bir şey yoktur. Onlar için uçmanın tek anlamı, karınlarını doyurabilmektir. Oysa Martı Jonathan Livingston için önemli olan yemek değil uçmaktı. Martı Jonathan, uçmayı büyük bir tutkuyla seviyordu. Bu tür bir düşünce, onu diğer martılardan ayırıyordu. Deniz seviyesine çok yakın bir yükseklikte süzülebilme için sürekli çalışan ve bu yüzden bütün bir günü yalnız geçiren Jonathan için ailesi bile çok kaygılanıyordu.

Nedeni neydi bilmiyordu ama neredeyse kanatlarının suya değdiği bir yükseklikte, az bir çabayla havada daha uzun süre kalabiliyordu. Süzülerek uçması, her zamanki gibi ayaklarının denize çarpmasıyla değil, aksine bedenine iyice yapıştırdığı ayaklarının suya değdikçe ardında bıraktığı uzun, dümdüz çizgilerle hoş bir şekilde son buluyordu. Ancak alçakta süzülme kumsalda da denemeye ve kumsalda bıraktığı izlerle yarışmaya başlayınca ailesinin kaygısı daha da arttı.

“Neden Jon, söylesene neden?” diye inleyerek sordu annesi. “Diğerleri gibi olmak bu kadar mı zor? Alçaktan uçmak pelikanların ve albatrosların işidir. Bunu onlara bırakmalısın. Hem niçin avlanmıyorsun oğlum? Artık bir kemik bir tüy kaldın.”

“Bir kemik bir tüy kalmak umurumda bile değil anne. Ben sadece havada ne yapıp ne yapamayacağımı öğrenmek istiyorum, anlıyor musun, hepsi bu. Sadece öğrenmek istiyorum.”

Yumuşak bir ses tonuyla, “Buraya bak Jonathan.” dedi babası. “Kış gelmek üzere. Balıkçı tekneleri giderek azalacak, balıklar da artık suyun üzerinde değil derinlerde yüzecek. Eğer bir şey öğrenmek istiyorsan nasıl yiyecek bulacağımı öğren. Bu uçma çaban gerçekten çok hoş ama uçmanın karın doyurmadığını sen de biliyorsun. Şunu hiç aklından çıkarma, senin uçma nedenin yiyecek bulabilmek!”

Jonathan, itaatkâr bir şekilde boynunu öne eğdi. Birkaç gün boyunca, diğer martılar gibi davranmaya çalıştı, bunun için gerçekten çabaladı. Çılgınlık atarak iskele ve balıkçı teknelerinin etrafında, bir parça ekmek için dolaştı durdu, ufacak da olsa bir balık yakalayabilmek için suya daldı, mücadele etti. Fakat olmuyordu işte, bunları bir türlü yapmak istemiyordu.

Zar zor avladığı hamsiyi yaşlı, aç bir martının önüne bilerek düşürürken, “Bunların tümü çok anlamsız.” diye düşündü Jonathan. “Onca zamanı boşu boşuna geçireceğime uçmayı öğrenebilirdim. Öğrenecek ne çok şey var!”

Tekrar eski Martı Jonathan olması uzun sürmedi. Denizde, çok ötelede yine öğreniyordu; aç fakat mutlu.

Hedefi hızlı uçmaktı ve bir hafta süren çalışmadan sonra hız hakkında, yaşayan en hızlı martıdan bile daha çok şey biliyordu.

Yüz fitte, kanatlarını olabildiğince hızlı çırparak dalgaların arasına dimdik daldı ve martıların niçin gösterişli bir şekilde dimdik denize dalamadığını öğrendi. Çünkü kanatlarını bu hızda yeterince kontrol edemiyordu. Sadece altıncı saniyede, saatte yetmiş mil hız yapmıştı ki bu hız, bir martı kanadının dayanabileceği bir hız değildi.

Zaman geçtikçe aşama kaydediyor, yeteneğinin sınırlarını zorlayarak dikkatlice çalışıyordu. Fakat yüksek bir hızda yine de bütün kontrolünü kaybediyordu.

Yüz fite tırmandı. Önce hızla ilerledi, ardından kanatlarını çırparak dik bir dalışa geçti. Her seferinde sol kanadı biraz yükseğe kalkıyor; dengesini kaybetmesine, sola doğru savrulmasına neden oluyordu. Sağ kanadıyla dengesini korumaya çalıştığında bu sefer de sağa doğru fırlıdak gibi dönüyordu.

Yeterince dikkatli olmayı becerememişti. On kere denedi; saatte yetmiş mili aştığı her on denemede de sadece bir tüy yumağıymış gibi güçsüz kaldığını hissediyor, kontrolünü kaybediyor ve suya, kelimenin tek anlamıyla çakılıyordu.

Sırlıslıklam bir hâlde tüm mesele, yüksek bir hızda kanatları dümdüz tutabilmek, diye düşündü. Böylece elli mile çıkana kadar kanatlarını çırpmaya, daha sonra kanatlarını dümdüz sabit tutmaya karar verdi.

İki yüz fitte, gagasını dik bir şekilde aşağı eğip elli milin üstüne çıktığı her anda kanatlarını sabit tutarak dalmayı tekrar denedi. Bu çok büyük bir güç istiyordu fakat yavaş yavaş oluyordu. Onuncu saniyede doksan mil hıza ulaştı. Böylece Jonathan, martılar arasında bir dünya hız rekoru kırmış oluyordu.

Richard Bach (Rıçırd Bah)

İNSANLIĞIN CESARET VE ONUR SİMGESİ: HELEN KELLER

Helen 1880 yılında ABD'nin Tuscumbia (Tuskumbiya) kentinde doğduğu zaman son derece sağlıklı bir bebektir. On sekiz aylık oluncaya dek de ciddi bir sağlık sorunu olmadı küçük kızın. Ama iki yaşını doldurmaya birkaç ay kala ateşli bir hastalık geçirdi. Hastalığın tedavisi bitip yaşamsal tehlikeyi atlattığında Helen Keller (Helen Kelır)'ın yaşamı tümüyle değişmişti. Çevresindeki birçok kişi Helen Keller'ın geçirdiği ateşli hastalık nedeniyle zihinsel yeteneğini yitirdiğine inanıyordu. Bebeklikten çocukluğa geçiş döneminde çevresinde olan biteni çok az anlaması, ele avuca sığmazlığı, asiliği bu inanın onaylandığının göstergesiydi.

Helen Keller'ın geçirdiği hastalık onu konuşma, görme ve işitme engelli yapmıştı ama hiç kimse onun zihinsel yeteneklerinin ayırında değildi henüz.

Konuşma, görme ve duyma engelli Keller'ın asıl yaşamı ise 1887 yılının Mart ayında, yedi yaşına girmesine çok az kala başladı.

Perkins Görme Engelliler Okulundan yeni mezun olan 20 yaşındaki genç öğretmen Anne Mansfield Sullivan (En Mensfiyıld Sulivın), Helen Keller'a öğretmenlik yapmak üzere Tuscumbia kentine geldiğinde karşısında duran konuşma, görme ve işitme engelli küçük kızın, insan beyninin doğru kullanıldığında olağanüstü bir kapasitesi olduğunu tüm dünyaya göstereceğini bilmiyordu.

Öğretmen A. Sullivan, Perkins (A.Sulivın Perkins) Görme Engelliler Okulundaki öğrencilerinin Helen'e götürmesi için yaptıkları oyuncak bebekle başladı işine. Elleri ile Helen'in ellerine “b-e-b-e-k” sözcüğünü heceledi. Onun, nesnelere ve harfler arasında bir bağlantı kurmasını sağlamak istiyordu. Helen harfleri doğru olarak yapmasını çok hızlı öğrendi ama bunu yaparken henüz bir sözcüğü hecelediğini ya da böyle bir sözcük olduğunu bilmiyordu.

Helen ve öğretmeni bir gün bahçedeki tulumbanın yanına gittiler. Öğretmen tulumbadan suyu çekerken Helen'in elini akan suyun altına tuttu. Soğuk su Helen'in bir eline akarken öğretmen diğer eline “su” sözcüğünü önce yavaş, sonra hızlıca heceledi. İşte o anda Helen'in kalbi yerinden

fırlarcasına çarpmaya başladı. Öğretmenin vermeye çalıştığı mesajı almıştı. Yaşamının ilk on sekiz ayında zihninde yer etmiş olan tek sözcüktü “su”. Bu tek sözcükten yola çıkarak dokunduğu nesnelere harfler arasında bir bağlantı olduğunu, her nesnenin sözcüklerle ifade edildiğini anladı. O gün akşam karanlığına dek otuz sözcük öğrenmişti Helen.

Bu olay ve o gün, Helen Keller’ın eğitiminin başlangıç noktası oldu.

Önlerinde uzun ve engellerle dolu bir yol vardı. Ama Helen yenilgiye uğramayı kabullenmektense durmaksızın çalışarak bu savaşımdan başarıyla çıkmayı seçmişti.

Kısa sürede alfabeyi öğrendi. Sonra elini kullanarak yazmaya ve görme engelliler için hazırlanmış yazıları okumaya başladı. Öğretmen A. Sullivan ve Helen Keller kısa sürede ayrılmaz bir ikili oluşturmuşlardı.

Helen Keller on yaşına geldiğinde konuşmayı öğrenmeye karar verdi. Norveç’te görme ve işitme engelli küçük bir kızın konuşmayı başardığından haberi olmuştu. Kendisine duyduğu sonsuz güvenle “Bir başka kişi başarabildiğine göre ben de başarabilirim.” diyordu. Böylece Horace Mann (Horas Man) Okulundan gelen Bayan Sarah Fuller (Serah Fulur) ile konuşma derslerine başladı.

Şimdi önünde yeni bir hedef vardı Helen Keller için: Üniversitede okumak.

“Bir gün üniversiteye gideceğim.” diyordu ve bir gün bunu yapacağına tüm kalbiyle inanıyordu.

1904 yılında edebiyat fakültesi’nden mezun olup diplomasını alırken yaşamının önündeki bölümünde de “yapmak istediği her şeyi yapabileceğine” yalnızca kendisi inanmakla yetinmiyor, buna çevresindeki herkesi de inandırıyor.

Tüm eğitimi ve çalışmaları sırasında öğretmeni A. Sullivan, onun yanından hiç ayrılmadı. Öğrencisinin başarısı için çabalıyor, onunla birlikte ardı ardına kitaplar okuyor, konferanslara katılıyordu.

Öğretmeni A. Sullivan’ın 1905 yılında John Macy (Con Meki) ile evlenmesi, öğretmen ve öğrencisini ortak amaçlarından uzaklaştırmadı. Helen öğretmenin evinde yaşamaya başladı. Bay ve Bayan Macy onun tüm çalışmalarında, etkinliklerinde ellerinden gelen yardımcı gösterdiler. Öğretmen ve öğrencisi Helen’in bu uyumlu birlikteliği A. Sullivan’ın yaşamını yitirdiği 1936 yılına değin sürdü.

Sonrasında Helen, yolunda ilerlemesini tek başına sürdürmek zorunda kaldı. Doğrusu çok da yalnız sayılmazdı. Çabaları ile mucizeler yaratan Helen’i artık hemen herkes tanıyordu.

Onun, tüm engelleri yok sayarak sağladığı başarıları, dönemin birçok tanınmış kişinin önce dikkatini, sonra hayranlığını çekiyor; daha sonra ise içlerinde, Helen’i daha yakından tanımak isteği oluşturuyordu. Bunun sonucu olarak Helen Keller, döneminin hemen hemen tüm ünlüleriyle yakından tanışıp onlarla dostluk kurma olanağı buldu.

Helen, yaşamı olduğu denli çevresini de “tınaklarıyla kazırcasına” bir istek ve kararlılıkla öğreniyordu.

Onun deneyimleri arasında ön sıraları alan bir olay, yalnızca görme engelli kişilerin önünde yeni ufuklar açmakla kalmadı, görme engeli olmayan kişilere de “çevrelerine bakabilmelerine karşın, baktıkları çevrelerini zaman zaman göremediklerini” öğretti.

Ormanda, parklarda gezintiye çıkan bir arkadaşına Helen birgün heyecanla sormuştu:

“Haydi anlat bana.” demişti. “Söyle bakalım, neler gördün ormanda?”

Arkadaşı, Helen’in bu heyecanını anlayamadı.

“Hiiiiç” dedi. “Herkesin her zaman bildiği sıradan şeyleri gördüm.”

Helen aldığı yanıt karşısında büyük bir düş kırıklığı yaşamış ve arkadaşına çok üzülmişti.

“Ben New York (Niv York)’un müzelerinde dolaşırken dokunduğum eşyaları keşfetmekten inanılmaz bir heyecan duyuyor, sözcüklerle anlatılmayacak kadar büyük bir mutluluk yaşıyordum.” dedi. “Sen nasıl oluyor da görme engelli olmama karşın çevrendeki böylesi güzelliklerin ayırıcısına varamıyorsun?”

Helen, yaşamı parmak uçlarında duyumsayarak yaşarken fiziksel engelleri olmamasına karşın “görmeden, duymadan” yaşayanlara şöyle sesleniyordu:

“Gözlerinizin, bugünden sonra yalnızca üç gün daha görebileceğini varsayın. İyice düşünün: Yalnızca üç gün daha görebileceksiniz çevrenizi... İşte ancak böyle bir zorunluluk karşısında anlayabileceksiniz baktığımız her yerdeki tüm ayrıntıları... Üç gün daha işitebileceğinizi düşünün. Her bir sesin, her bir notanın nasıl özlemle ruhunuza dolduğunu göreceksiniz.

Yaşanacak üç gününüz kaldığını düşünün. Yaşamın tüm saniyelerini nasıl özlemle yaşadığımızı ve yaşadığımız her saniyeden ne denli büyük bir tat aldığımızı göreceksiniz.”

Helen Keller, hiçbir engeli olmamasına karşın çevrelerinin “zenginliğini” göremeyen, duyamayan kişilerin var olduklarını anlayınca onlara yaşamı “göstermek” ve “duyurmak” için deneyimlerini bir kitapta toplamaya karar verdi.

Yazılarını önce görme engellilerin kullandığı Braille (Bireyl) daktilosunda yazıyor, daha sonra normal daktiloya geçiriyordu.

Onun, Radcliffe (Raydlif)’te okuduğu sırada aralıklarla yazmaya başladığı yaşam öyküsünü yazması tam elli yıl sürdü. “Benim Yaşam Öyküm” adını verdiği kitabı önce dizi olarak yayımlandı. Helen Keller’in en çok tanınan bu yapıtı ellinin üstünde yabancı dile çevrildi.

Helen Keller bir yandan kitabını hazırlıyor, bir yandan da çeşitli dergilere yazılar yazıyor, bunların dışında ayrıca, kendisinin de üyesi olduğu Amerika Görme Engelliler Derneği ve Dünya Körler Birliği için ülke ülke dolaşarak konferanslar veriyor, bağış topluyordu.

1946 ve 1955 yılları arasında beş kıtada 35 ülkeyi dolaşıyor, gittiği her ülkede milyonlarca görme engelliye yaşama sevinci ve yaşam aydınlığı götürüyordu.

Helen Keller için yaşam ya tümüyle kişisel cesaret isteyen bir savaşım alanıydı ya da hiçbir şeydi...

Bu cesaret örneğini sergileyerek savaşım alanında her zaman bir “kazanan” olan Helen Keller, gerek cesur bir kişinin neler yapabileceğini kanıtlaması nedeniyle gerek milyonlarca görme engelli kişiye taşıdığı yaşam sevinci, umudu ve aydınlığı nedeniyle devlet kuruluşları düzeyinde birkaç kez üstün hizmet madalyasıyla ödüllendirilmiş, birçok üniversite tarafından ise onursal doktora verilerek kendisine insanlığın teşekkürleri ifade edilmiştir.

Helen Keller 1968 yılında seksen sekizinci doğum gününü kutlamaya hazırlandığı sırada, doğum gününden birkaç gün önce Arcan Ridge (Arsın Riç)’te yaşamını yitirdi. Senatör Lister Hill (Listir Hil) onun cenaze töreninde bu “örnek kişi”nin bu “örnek yaşamı”nı şu sözlerle özetleyebilmiştir:

“O, ölmedi, yaşamaya devam edecek. Çünkü Helen Keller, hiç ölmek üzere doğan, az rastlanan ölümsüz adlardan biridir. Bu kadın, tüm dünyaya cesaret ve inancın sınırları olmadığını göstermiştir. Onun örnek kitapları okunduğu ve cesaret öyküleri anlatıldığı sürece, bu dünyada o hep yaşayacaktır.”

Nuray Bortoschek (Nuray Bortoşek)

MEŞEYLE SAZ

Meşe bir gün demiş ki saza:
“Haklısınız yakınmakta,
Düşünmemişler sizi hiç doğada.
Küçük serçe ağır bir yük üstünüzde,
Başınızı büker hafif bir rüzgâr bile.

Benim gövdem dağ gibi,
Zor geçiriyor güneşi,
Fırtınanın da üstümde yok izi.

Size göre, her esen yel boradır.
Bana meltem gibi gelir, zararsızdır.
Gölgelendiğim yeşillikte yaşasaydınız,
Sizi korurdum, hiç yakınmazdınız.
Ama, yeşerirsiniz çoğunlukla,
Hep ıslak, rüzgârlı kıyılarda.
Haksızlık etmiş size doğa.”

“Çok iyisiniz” demiş saz,
“Benim için tehlike çok az,
Asıl siz korkun rüzgârdan,
Ben eğilirim, ama kırılmam.

Acele etmeyelim,
Demeye kalmamış
Kara yel fırtınası patlamış.
Kuzeyden gelen bu ana yelin.
En korkunç çocuğuymuş evrenin.
Meşe dayanmış, saz eğilmiş,
Fırtına kesilmemiş.

Daha da artmış,
Durmadan öfkelenmiş.
Direnememiş.
Sökülmüş meşe, başı göklerdeyken
Sonu gelmiş
Köküyle çıkınca yedi kat yerden.

Jean de La Fontaine (Jan dö la Fonten)

SATILIK KİTAP (Serbest Okuma Metni)

Murat, sabah erkenden bizim eve uğradı. Okunmuş eski kitaplarını bir torbaya koyup getirmişti. Ben de akşamdan ayırdığım kitapları bir kâğıda sardım, birlikte dışarı çıktık.

Kitapları gözümüze kestirdiğimiz alçak bir duvara yan yana dizdik. İkimiz de geçen hafta babalarımıza güç bela birer çift spor ayakkabısı aldığımızdan, artık kitap istemeye yüzümüz yoktu. Çaresiz eskileri satacak, yenilerini alacaktık. Satışa çıkardığımız kitapları hem de kaç kez okumuş, neredeyse ezberlemiştik.

Tezgâhı kurduktan sonra müşteri beklemeye başladık. Sokaktan kimse geçmiyordu. Saat sabahın sekiziydi. Herkes kahvaltıda olmalıydı. Serin bir rüzgâr esiyor, güneş henüz yakmıyordu. Murat, kitapların tozunu yırtık bir bezle silmeye koyuldu.

Uzaktan Burak göründü. Yürüyüşünden tanıdım. Yataktan az önce kalktığı her hâlden belli oluyordu. Saçı başı darmadağınık, pantolonunun fermuarı açık, gömleğinin düğmeleri yanlış iliklenmişti. Bize yanaşınca bütün dişlerini göstererek sırıttı:

“Ne o? İşportacılığa mı başladınız?”

Alaycı konuşmalarına alıştık, karşılık vermedik.

Elindeki fileyi duvarın üstüne bıraktı, kitapları karıştırmaya başladı. Avucunda para vardı. Kesin, ekmek almaya gidiyordu. Kitaplardan birini kenara ayırdı.

“Bunu alayım, okuyunca getiririm.”

Birbirimize baktık. Kitapların satılık olduğunu bir türlü söyleyemedik. Burak kitabı almış, çoktan uzaklaşmıştı bile. Gülmeye başladık.

“Amaan, boş ver. Burak sınıf arkadaşımız. Para isteseydik ayıp olurdu.”

“Elbette.” dedim. “Üstelik okuyunca getirecek.”

“Yoksa istese miydik? Bize işportacı dedi.”

O sırada tezgâhın önünde birinin durduğunu fark ettim, hemen yanına sokuldum. Sesimin en yumuşak tonuyla:

“Size yardım edebilir miyim?” dedim.

Müşterimiz başını döndürünce olduğum yerde kalakaldım. Şansa bakın, öğretmenimiz değil miymiş! Heyecandan ne yapacağımı bilemiyordum. Kitapların tozunu almaya başladım.

“Eski okul kitaplarınızı satıyorsunuz, demek. Aferin size! Artık her şeyi öğrendiniz, eski kitaplara ihtiyacınız kalmadı, değil mi?”

Utancımızdan kıpkırmızı olmuştuk.

Bezi bir kenara fırlatıp ders kitaplarını torbaya doldurdum. Öğretmen gittikten sonra Murat söylenmeye başladı:

“Bizde şans mı var? Her şeyi yüzümüze gözümüze bulaştırırız.”

“Üzülme, olan oldu bir kere. Okulların açılmasına daha iki ay var. O zamana kadar çoktan unuttur bu olayı...”

Bir kahkaha sesiyle ikimiz de susup başımızı sesin geldiği yana çevirdik. Karşı balkonda Ekrem amca şezlonguna uzanmış çayını içiyordu.

“Çocuklar, öyle suratınızı asıp durmayın. İyi bir satıcı güler yüzlü, sabırlı olmalı.”

Ekrem amca emekli banka memuru ydu. Yıllarca çalışmış, deneyim sahibi olmuşt u. Oysa bu bizim ilk iş imizdi.

“Malınızı pazarlamak için reklam yapmalı, göz boyamalısınız. Önce şu tezgâhınızı çekici hâle getirin. Herkes yanınızdan geçerken alışveriş etmese bile şöyle bir iki dakika durup baksın, içi açılınsın. Hem sonra, ticarete arkadaşlık olmaz. Az önce bir çocuk, okumak için kitap aldı gitti. Bu duruma dur demezseniz biraz sonra onu duyan başkaları da gelir, kitapları alıp giderler. O hâlde ne yapalım? Hemen bir tabela hazırlayalım. “Okuma ücreti 25 kuruş yazalım. Tabelayı gören artık ne yapamaz? Kitabı alıp elini kolunu sallaya sallaya gidemez. Anlaşıldı mı?”

Söyledikleri doğ ru ydu. Gerçekten tezgâhımızın zavallı bir görünüşü vardı. Çevresini çiçeklerle süslersek çok gösterişli olabilirdi.

Hemen eve koştuk. Ben, menekşe, sardunya saksılarını yüklenip geldim; Murat da petunya, karanfil saksılarını. Kitapları ortaya, saksıları öne ve yanlara yerleştirdik.

Ekrem amca balkondan uzun bir ıslık gönderdi. Tezgâhımızın yeni şeklini beğenmişti.

“Şimdi oldu işte! Kitapları kaç a satacağ ınızı belirlediniz mi?”

Murat hiç düşünmeden atıldı:

“Üzerindeki fiyatın yarısına.”

“Ne zaman aldınız kitapları?”

“En az bir yıl önce.”

“Bir yılda paranın değeri yarı yarıya azaldı. O hâlde kaç a satmalısınız? Üzerindeki fiyata. Şimdi bu durumu açıklayan bir tabela daha gerekiyor. Biriniz yukarı gelin de tabelaları birlikte yazalım.”

Benim yazım güzeldi, karnem de pekiyi idi. Murat, benim gitmemi istedi. Hemen yukarı çıktım. Ekrem amcanın buldu ğ u renkli kartonlarla “Okuma 25 Kuruş” ve “Kitaplar üzerindeki fiyata satılır.” yazılı iki büyük tabela hazırladım.

Aşa ğ ı indiğimde Murat’ın baş ı kalabalıktı. Tezgâhımız müşteri yağ m uruna tutulmuştu. Çiçeklerin baya ğ ı yararı olmuş, tüm mahallenin ilgisi ni çekmişti. Reklam dediğ in böyle yapılmış. Ekrem amcanın iş e karışması ne iyi oldu!

Murat tezgâhtarlık rolüne iyi uyum sağlamıştı. Elini kolunu oynatıyor, avaz ı çıktığı kadar bağı rıyordu. Tabelaları yetiştirmek için telaşla tezgâha doğru koştum. Şaşılacak şey! Müşterilerin hepsi kadındı. Yanlarına yaklaşınc a durumu anladım. Kadınlar kitapları değil, çiçekleri satın almak istiyorlardı. Murat, çiçeklerin dekor için konuldu ğ unu, satılık olmadığını söylemeye çalışıyor, anlatamıyordu.

Kadınların yola gelece ğ i yoktu. Hepsi eline birer saksı almış, fiyat soruyordu.

Bir kadın 50 kuruş u duvarın üstüne bıraktı.

“Bu petunyalar 50 kuruştan fazla etmez. Pazarda öyle çünkü.”

Bir başka kadın karanfil saksısını kucakladı.

“Ben bu karanfillere 80 kuruş veririm. Sen istersen fiyat söyleme.”

Parayı bırakıp saksıları yüklenen uzaklaşıyordu. Avuçlarımız bir anda para ile dolmuştu. Kitaplar oldu ğ u gibi duruyordu. Şimdi annelerimize ne diyecektik?

Ekrem amcaya baktık. Olanlardan habersiz, şezlongunda tatlı tatlı uyukluyordu. Pazarlama konusundaki önerilerinde bir eksiklik oldu ğ u tartışılmazdı.

Moralimiz iyiden iyiye bozulmuştu. Bu mahallede kitaplarımız ı satamayacağ ımızı anlamıştık. Bütün kitapları torbaya doldurduk, otobüs dura ğ ına geldik. İlk gelen otobüse binecek, üçüncü durakta inecektik. Bizi orada kimse tanımazdı.

Öyle de yaptık. Dura ğ ın hemen arkasındaki sokakta kaldırım kenarına kitapları yerleştirdik. Tabelaları en dikkat çekici yerlere koyduk, beklemeye başladık.

Sonunda bir çocuk geldi. Kitaplara uzun uzun baktı, Define Adası ’nı seçti. Fiyatı bir liraydı. Elini cebine attı, bir telefon jetonu ve otobüs bileti çıkardı. Şaşırmıştık.

“Bir lira vereceksin.” dedim.

“Ne yapalım, param yok. Bunlarla idare edin işte.”

Çaresiz kabul ettik. Ne de olsa ilk satışımızdı, fazla nazlanamazdık.

Öğle sıca ğ ı iyiden iyiye bastırmıştı. Güneş tepemizi yakıyordu. Beklemekten usanmıştık.

O sırada aklıma parlak bir fikir geldi. Satış ımızı artırmak için ikramiye vermeliydik. Günlük gazeteler, dergiler hep bu yolu seçmiyorlar mıydı? Fikir Murat’ın da çok hoşuna gitti. Hemen en

yakın eczaneden kocaman bir deniz topunu ödünç aldık. Kitapları tek tek numaraladık. İkramiye 4 numaraya çıkacaktı.

Bağıra çağıra ikramiyeli satış yaptığımızı ilan ettik. Tezgâhımızın önü birden kalabalıklaştı. Bütün kitaplar beş dakika içinde kapışıldı. Yüzümüz gülmüştü.

Kitap satışından elimize geçen parayı saydık. Tam 10 liraydı. Oysa ikramiyeye olarak verdiğimiz toplam 12 liraydı. Bir yerde ufak bir yanlışlık yapmış olmalıydık.

Eve dönerken cebimiz parayla doluydu ama bunu kitap satışından değil, çiçek satışından elde etmiştik. Mahallemizin bir kitapçıdan çok bir çiçekçiye ihtiyacı olduğunu da böylece keşfetmiştik.

Kapıdan girdiğimde annem ateş püskürüyordu. Çiçeklerin yokluğunu fark etmişti:

“Çiçekleri nereye götürdün? Komşular seni saksıları dışarı taşırken görmüşler.”

Artık olanları saklayamazdım. Her şeyi olduğu gibi anlattım.

“İlahi çocuk! Sana kitap parası veremeyeceğimizi nereden çıkardın? Her zaman kitaba verilecek paramız vardır. Yeter ki okumak iste. Yaptığın hoşuna gitti mi? O çiçekleri ben ufakıken alıp büyüttüm. O hâle getirmek için ne emekler verdim. Bak şu pencerenin önüne. Çiçeksiz ne kadar kuru ve soğuk. İnan çok üzüldüm.”

Annem sözlerini bitiremedi, gözlerinden yaşlar süzölmeye başladı.

Pencerenin önüne baktım. Bomboştı. Çiçeklerimiz şimdi kim bilir hangi evin penceresindeydiler?

Cebimdeki paraları masanın üzerine bırakıp usulca evden çıktım. Ter içinde kalmış, yorulmuştum.

Sevim Ak

GÜLER YÜZ (Serbest Okuma Metni)

Asık suratlı insanlardan hoşlanırsanız derssem tabii bana gülersiniz. Zaten ben de biraz gülmeniz için söze böyle başladım. Güler yüze ve gülmeye dair olan bu konuşmayı asık suratla dinlemenizi istemem tabii. Konuşurken söze başladığımız sırada karşınızdakinin kaşlarını çatıldığını, asık bir suratla sizi dinlediğini görürseniz konuşmak hevesiniz kırılır. Lafı kısa kesip bu tatsız sohbeti bir an önce bitirmeye bakarsınız. Bir de karşınızdakinin sizi güler yüzle dinlediğini hatta araya biraz da tatlı söz karıştırarak sohbe renk verdiğini göreceksiniz konuşurken konuşacağımız gelir.

Zaten öyledir. Güler yüz her şeyden önce insana cesaret verir. Çünkü güler yüzlü insanlar her kusuru hoş gören, affeden insanlardır. Dünyada ilk adımlarını yeni atmaya başlamış bir çocuğa herkes güler yüzle bakar. Onun her kusuru yapabileceğini ve bütün bu kusurlarının affedilmeye layık olduğunu önceden kabul ettiğimiz için çocuk karşısında gülümser bir yüz takırız. Olgun insanlar yalnız çocuklara değil, herkese affedici, kusura pek aldırmayıcı bir yüzle bakarlar. Bu dünya öyle çatık kaşla dolaşmaya, şunun bunun kalbini kırmaya değer bir dünya değildir. Onun için güler yüzlü insanlar arasında yaşayanların hayatı daha tatlı geçer.

***

Bazı kimseler vardır, sanki Cenabı Hak onlara gülmeyi yasak etmiştir. Gülümsemeyi akli başında adamın ciddiliğini bozan bir hâl sayarlar. Yüzgöz olmasınlar diye çocuklarına gülmezler; laubali demesinler diye komşularına gülmezler. Kaşları sanki kudretten çatılmıştır. Çalışırken konuşurken çatıktırlar. Hatta kendilerine ettikleri zulüm yetmiyormuş gibi gülenlere de kızarlar.

Hayatı böyle saymak çok yanlıştır. Unutmayalım ki biz insanların hayvanlardan bir farkımız konuşmaksa öteki farkımız da gülmektir. Hiç siz ömrünüzde gülen, kahkahalar savuran bir hayvan gördünüz mü? Zavallılar kim bilir ne kadar gülmek istiyorlardır! Hatta insan kardeşlerinin öyle bazı tuhafıkları vardır ki onların karşısında herhâlde kahkahalarla gülmek için can atıyorlardır. Ama ne hikmetse yüzleri gülmeye elverişli bir şekilde yaratılmamıştır. Kendilerini ne kadar zorlasalar gülemezler. Hâlbuki insanlar, çok şükür, gülebiliyorlar. Bu imkân niçin kullanmamalı?

Alain (Alen) hiddetin bir hastalık olduğunu söyler. Hem de hiddeti öksürüğe benzetir. Nasıl öksürük bir gıcıkla gelirse hiddet de öyledir. Bir kere başladı mı bir kere ile kalmaz; ikide bir öksürdüğünüz gibi ikide bir de hiddetlenir, sağa sola çatarsınız. Bu hastalığın bir tek tedavisi vardır. O da gülmeye alışmaktır.

Gülmeye alışmak deyip geçmeyiniz. İkinci Cihan Harbi'nden önce, belki de Birinci Cihan Harbi'nin yarattığı ruh hâli yüzünden Avrupa'da bazı milletler çok az güldüklerini fark etmişlerdi. Âdeta neşe azalmış, insanlar fazlasıyla somurtur olmuşlardır. Bunun en çok Macarlar farkına varmışlar ve hatırımda kaldığına göre Budapeşte şehrinde insanlara gülmeyi öğreten bir mektep açmışlar. O zaman bu mektebe pek çok öğrenci yazılmış, özel olarak yetiştirilmiş hocalar gülmeyi ya öğrenmemiş ya da unutmuş olan yaşlı başlı öğrencilerine hayatın türlü olayları karşısında evlerinde, çalıştıkları yerlerde, kulüplerde, gazinolarda hatta eğlence yerlerinde nasıl güleceklerini öğretmişler. O insanlar şimdi ne hâldedirler pek bilmiyoruz ama fi tarihinde insanları biraz olsun gülmeye alıştırmak için harcanan gayret herhâlde boşuna değildi. Nitekim Filozof Tagor da kendi okulunda öğrencilerine günde bir saat gülmeyi, kahkahalarla gülmeyi değilse bile gülümsemeyi belletiyordu. Japonlarda yüksek terbiye, en büyük matem günlerinde bile gülümsemeyi emreder. Kocasını ölen bir Japon kadın ziyaretçileri gülererek karşılamak zorundadır.

***

Hayatı iyi karşılamamanın sırrını bulabilmek için her şeyden önce gülümsemeyi öğrenmeli. Belki de bilirsiniz: Her hadiseyi güler yüzle karşılayan bir adama, "Eh... Hayatta muvaffak olduğun için sen tabii daima gülersin. Ama biz öyle miyiz ya?" demişler. Adam, bir kere daha gülmüş, "Yanıyorsunuz, hem de çok yanılıyorsunuz. Ben hayatta başarılı olduğum için gülüyorum. Tam tersine! Güldüğüm için hayatta başarılı oluyorum." demiş. Bu söz boşuna söylenmiş bir söz değildir. İçinde bilinmesi gereken bir hakikat saklı.

Soğuğa dayanmanın en emin çaresi soğuğu sevmektir, derler. Gerçekten insan soğuğu aradığı zaman, ne kadar şiddetli olursa olsun soğuktan etkilenmez. Sıcacık şehir dururken karlı dağlara çıkanlar, vaktinden önce kışı arayanlar vardır. Karların içinde, gömleklerini de çıkararak bir pantolonla âdeta çıplak gezerler. Soğuk, sıfırın çok altında olduğu hâlde onları üşütmez. Soğuğu sevdikleri için ona seve seve dayanırlar. Hayata dayanmanın en emin çaresi de hayatı sevmektir. İnsan bir kere hayatı sevince onun bütün külfetlerine katlanır, hiçbiri ağır gelmez. Sizi çok seven anneniz nasıl sizin yüzünüze hep güler bakarsa siz de hayata öyle güler yüzle bakar, etrafınızdaki insanlara da neşe verir, hayatın bir kat daha güzelleşmesine hizmet edersiniz.

"Güleriz ağlanacak hâlimize." diyen şair, emin olunuz ki hata ediyor. Ağlanacak bir hâl karşısında ağlamaya kalkan adamdan hiçbir fayda gelmez. Fakat gülümseyen adamda ümit vardır, bu hâlin bir çaresini bulacak demektir.

Güler yüzün çözemeyeceği hiçbir sorun yoktur. Buzlar güneş karşısında nasıl erirse çetin sorunlar da işe güler yüzle başlayan ve öylece devam eden insanların elinde çözülür. Asık suratla kapanan kapılar güler yüze açılır.

Bektaşî'nin hikâyesini bilirsiniz: Seksen yaşında öldüğü hâlde mezar taşına "Beş sene yaşadı." diye yazdırmış. Bu beş sene onun hayatta güler yüzle yaşadığı, gam kasavet nedir bilmeden hoşça geçirdiği senelermiş. Hayatınızı uzatabilmek için her anınızı güler yüzle geçirmeniz lazımdır.

Gene bizim bir şairimiz bir dostuna hediye ettiği resminin altına "Ağlarım hatıra geldikçe gülüşüklerimiz!" diye yazmıştır. Bu da güzel bir sözdür. Çünkü en iyi hatıra güler yüzle geçen günlerin hatırasıdır. Hayatta o günlerin sayısı az olursa insan bir gün gelir, "Ne etmişim de gülmemişim!" diye ağlayabilir.

Yüzünüzden tebessüm eksik olmasın.

Şevket Rado
(Güncellenmiştir.)

5. Tema: Okuma Kültürü

İÇİMDEKİ BEN

Sınav sonuçları açıklanmıştı. Heyecanla sonuçların asıldığı panonun yanına gittim. Uzunca bir liste vardı. Sınava yüze yakın öğrenci girmişti. İsimler aldığı puana göre sıralanmıştı. İsimler küçük küçük yazıldığı için parmağımı ilk ismin üzerinden aşağı doğru kaydırarak aramaya başladım. Yanımda birinin beni izlediğini fark ettim. Dönüp bakınca bizim sınıftan Kadir'i gördüm. Yüzünde hiç de hoş olmayan bir gülümseme vardı. Nedense benden hiç hoşlanmazdı. Alaycı bir ses tonuyla,

— Listeye yukarıdan aşağıya bakıp yorulma! Aşağıdan yukarı bakarsan ismini daha çabuk bulursun, dedi.

Hiç sesimi çıkarmadan tekrar listeye döndüm. Bu kez gözüm listenin alt tarafındaydı. Kadir haklıydı, çok çabuk bulmuştum. En sondaki isim benim ismimdi. 98 Sevgi Ünal. Gözlerim ismime takılı bir şekilde donup kalmıştım. En sondan bir önceki olmaya razıyım ama en sonuncu olmak benim zaten bildiğim bir gerçekle yüz yüze gelmeme sebep oldu.

Evet başarısız bir talebeydim, bunu kabullenmişim. Girdiğim hiçbir yarışmada başarılı olamıyordum. Kafam kalındı işte; anlamıyordum, olmuyordu. Cesaretim de yoktu. Korkuyordum, korktukça da başarısız oluyordum. Sınıfı da güç bela geçiyordum. Öğretmen sınıfa bir soru yönelttiğinde ben hemen sıraya doğru başımı eğiveriyordum. Beni görüp de kaldırmasın diye saklanıyordum. Cevabı bilsem de bilmesem de yaptığım şey saklanmaktı. En korktuğum durum, yanlış bir cevapta arkadaşlarımın gülüp alay etmeleriydi. İşte o zaman kapıyı açıp sınıftan kaçmak, tekrar okula dönmek istiyordum. Bunun mümkün olmadığını bildiğim için ben de kendi içime kaçırıyordum. Kendimi yine kendim saklıyordum. Sonuç; korkak, güvensiz, başarısız bir öğrenciydim.

Bir gün okul hayatımda önemli değişiklikler olmaya başladı. Öğretmenim galiba beni benden çıkarmaya karar vermişti.

Kulüp faaliyetleri seçiminde öğretmenimiz:

— Kütüphanecilik Kulübü Başkanı Sevgi Ünal, dedi.

Ben de dâhil bütün sınıfın ağız açık kalmıştı. Herkes şaşır kalmıştı. Kadir ayağa kalkıp itiraz etti.

— Ama o hiç kitap okumaz ki öğretmenim. Bir kere bile kitaplıktan kitap aldığını gören olmadı. Sevgi yapamaz.

Kadir haklıydı. Ben bu işi yapamazdım. Öğretmenimiz bir şaka mı yapmıştı acaba diye düşünürken öğretmenimiz,

— Ben Sevgi'nin bu işi başarıyla yapacağına inanıyorum, diyerek kitaplığın anahtarını getirip elime verdi.

Şaşırılmışım ama için için de seviniyordum. Kütüphanecilik Kulübü başkanlığı, sınıf başkanlığından sonra en itibarlı başkanlıktı. Bu devlet kabinesinde başbakan yardımcılığı gibi bir şeydi.

Teneffüste herkes sınıftan çıkınca önüne gidip kitaplığı inceledim. Oldukça zengin bir kitaplığımız vardı. Anahtarla dolabı açıp kitaplara dokundum. Artık onların sorumluluğu bendeydi. Kitap alanların isimlerini yazacaktım. Kitapların tekrar getirilip getirilmediğini kontrol edecektim.

Kitapların hepsinin isimlerini gözden geçirdim. Kitapların hiçbirini okumamıştım. Kitap okumayı da hiç sevmiyordum. Ben Kütüphanecilik Kulübü başkanı olmaya layık değildim. Gidip anahtar öğretmene teslim etmeye, yapamayacağımı söylemeye karar verdim. Dolabı kilitledim, sınıftan çıkarken Kadir'le karşılaştım.

Kadir bana kızgın kızgın:

— Bana bak! Sen Kütüphanecilik Kulübü başkanlığı yapamazsın. Şimdi git o anahtar öğretmene teslim et, dedi.

Kararımdan o anda vazgeçtim. Kadir'i haklı, öğretmenimizi haksız çıkaramazdım. Öğretmenimiz bana güvenmişti. Onu hayal kırıklığına uğratmamalıydım.

Kararlılığımı belli eden ciddi bir ses tonuyla:

— Sen öyle zannet. Hem de başarılı bir şekilde yapacağım, dedim.

O gün okuldan eve dönerken kitaplıktan bir tane kitap aldım. Kitaplıktan birkaç kitap okuyayım da mahcup olmayayım, diye düşünüyordum. Eve gelir gelmez aldığım kitabı okumaya başladım.

Aldığım kitap, bana göre kalın sayılacak bir romandı. Biraz okudum, sıkıldım. Niye ince bir kitap almamıştım. Ertesi gün bu kitabı en ince kitapla değiştirdim. Onu o gün okuyup bitirdim. Daha sonraki günlerde, içinde birbirinden farklı kısa hikâyelerin olduğu kitapları okudum. Hikâyeleri bitirince kitaplıktaki en ince romanı aldım. Onu da okuyup bitirdim.

Eskiden kitapları okumaya başlar, yarım bırakırdım. Artık başladığım kitabı bitiriyordum. Bir iki derken kitaplıktaki kitapların büyük bir bölümünü okumuştum. Kitap okumaktan müthiş bir zevk almaya başlamıştım. O güne kadar nasıl olmuştu da kitap okumayı sevmemişim, bir türlü aklımlı almıyordu. Şimdi ise kitaplara âşık olmuşum. Kitap okurken sanki kendimden geçiyordum. Kitaplarla seviniyor, kitaplara üzülyordum. Onlarsız yapamıyordum. Dünyanın bağımlılık yapan en güzel alışkanlığı okuma sevgisi olmalıydı.

Kitaptan kitap almak isteyen arkadaşlara yardımcı oluyordum. Hepsini de bendeki değişime şaşırtıyordu. Öğretmenimiz haklı çıkmış, ben de mahcup olmamıştım. Gayret ederek başarmıştım.

Kitaplar, içimdeki beni dışarı çıkarmışlardı. Kendine güvenen, başarılı bir öğrenciydim artık. Cesaretsizliğim, korkaklığım kaybolmuştu. Yine hatalarım, yanlış cevaplarım oluyordu. Yanlış cevabıma arkadaşlarım kahkahalarla yere yatana kadar gülseler de artık üzülüyordum. Ben de onlara gülüyordum. Hatalar ders almak içindi. Utanmak için değildi. Bunu öğrenmiştim.

Bir sonraki yıl bir kişi hariç, bütün arkadaşların oyuyla sınıf başkanı seçildim. Okul piyaselerinde başoyuncuydum. Nerede bir sosyal çalışma var, ben oradaydım. Bu başarılarımı kitaplara borçluydum. Küçük yaşta hayatımın aşkını bulmuştum. Okumak benim aşkımdı. Beni bir tek annem anlamadı. Yaz tatillerinde beni elimde kitapla gören annem: “Sekiz aydır kitaplardan usanmadın mı? Tatilde olsun biraz dinlen.” diye kızıyor. Ah anneciğim! Ben zaten okurken dinleniyordum, diyordum.

Annem iş öğreneyim diye elime verdiği toz beziyle saatlerce kitaplığın tozunu almama ise bir türlü akıl erdiremiyordu. Geçen gün komşuya söylerken duydum:

– Halasına çekmiş, o da evi süpürürken süpürgeyi bırakıp gazete okumaya başladı, diye dert yanıyordu.

Canım annem, biliyorum sen de anlayacaksın beni...

Sema Maraşlı

ÖYKÜLERİN SICAĞINDA CAHİT SITKI

*Ne doğan güne hükmüm geçer,
Ne halden anlayan bulunur;
Ah aklımdan ölümüm geçer;
Sonra bu kuş, bu bahçe, bu nur.*

*Ve gönül Tanrı'sına der ki:
— Pervam yok verdiğin elemden;
Her mihnet kabulüm, yeter ki
Gün eksilmesin pencereden.*

Yalnızlık ve ölüm temalarının unutulmaz şairi Cahit Sıtkı Tarancı'nın ölümsüz bir şiiriyle başlamak istedim. Çünkü “Gün Eksilmesin Pencereden” dizesi artık sadece bu şiirin son dizesi değil, aynı zamanda şairin tüm hikâyelerinin toplandığı kitabın adı. Yeni çıkan bu kitap, Tarancı'nın farklı bir yanıyla tanıştırtıyor bizi.

Orta hâlli bir memurun peşine takılıp İstanbul'u semt semt dolaşmak... Ama 30'ların, 40'ların İstanbul'unu... Hani, tramvayların gezindiği caddeleri ve etrafında bağ bahçe olan o semtleri... Tüm bunlar Cahit Sıtkı'nın anlatım biçimiyle bir anıymış gibi sarıveriyor insanı.

Tarancı'nın hikâyelerinde anlatıcı, birkaç hikâye hariç, birinci kişi. Anlatıcı -kahramanlar-, genellikle şehrin kalabalığında kaybolmuş bireyler. Öyle ki günlük rutinlerini tamamladıktan sonra soluğu, pansiyon ya da ortalama otellerin odalarında alan insanlar. Cahit Sıtkı'nın memurları, Gogol'un memurlarını çağırıştırıyor. Yazıhaneler, bürokrasi, başlangıç ve paydos saatleri, sıkıcı memur yaşamının değişmezliği hikâyelerde önemli bir yer tutuyor.

...

Kahramanlarının yaşadıkları şehirde içten dostluk ilişkilerine rastlamıyoruz. Bunlar karşımıza yolda rastlanan eski bir okul arkadaşı ya da aile dostu olarak çıkıyor. Bundan olsa gerek, ilişkiler de hep ayaküstü kurulan ve devamlılığı olmayan türden.

Bu kitapta, “Sunuş”ta da belirtildiği gibi yabancı kelimeler eserin orijinalliğini bozmamak için değiştirilmemiş. Ancak kitabın sonuna bir sözlük eklenmiş. Bu durum kitabın geneline hâkim olan sadeliği bozmamış. Tarancı'nın şairliği, imgelerindeki zenginlik ve benzetmelerindeki çarpıcılık olarak yansımış hikâyelerine. Bir hikâyeyi okumaya başladığımızda kurgu kadar dilin akıcılığı da sürüklüyor sizi. Yazarın birkaç yerde, cümleleri tekrar ettiğini görüyoruz. Söz konusu noktalarda

amaç anlamı güçlendirmek ve o ana, kişiye ya da duruma vurgu yapmak diye düşünülebilir. Belki de bu durumu onun şairliğine dayandırmalıyız. Sesleri tekrar ederek bir ahenk yaratmak da istemiş olabilir.

Tip çizerken ya da mekân betimlemesi yaparken en küçük detayları bile okurun gözünde canlandırıyor Tarancı. Ruh çözümlemeleri ise oldukça derin. Karakterlerin fiziksel tanımlamalarından sosyal durumlarını, ekonomik düzeylerini ve ruh hâllerini de zaman zaman izleyebilmek mümkün.

...

“Gün Eksilmesin Pencereden”, içindeki hikâyelerin duygu çeşitliliğiyle de okuru şaşırtacak. “Abbas” adındaki öyküyle içlenirken, “Dördüncü Sevgiliyi Ararken” ile kahkaha atmak mümkün. Tarancı’nın hikâyelerinde trajedilerle, ironiler atbaşı gidiyor.

“35 Yaş” şairi olarak tanıyoruz biz onu. 1910 yılında Diyarbakır’da dünyaya gelen Cahit Sıtkı Tarancı, Galatasaray Lisesi mezunu, Lisenin ardından mülkiyeye başlar ancak tamamlamadan Paris’e gider. Orada da fazla kalamaz. Çünkü 2. Dünya Savaşı çıkar ve Türkiye’ye geri dönmek zorunda kalır. Askerliğin ardından, Anadolu Ajansında ve Çalışma Bakanlığında çevirmenlik yapar. 1953 yılında, yakalandığı hastalık sebebiyle Viyana’ya gider. 1956 yılında da hayata veda eder.

“Gün Eksilmesin Pencereden” adını bu kitaba veren kişi, geçtiğimiz yıllarda yitirdiğimiz yazar ve yayıncı Erdal Öz. Kitabın Cahit Sıtkı Tarancı’nın ölümünün 50. yılında yayımlanmış olması da ayrıca dikkat çekilmesi gereken bir konu.

Esra Karaduman Okay

KİTAPLARLA KURULAN DOSTLUK

Ömür boyu dost bildiğim kitap,
Seni cüz adıyla tanıdım önce,
İlk çocukluğumda, masum çağımda,
Bir bez çantaıyla omzumda, elimde.
Küçücükken yitirdiğim
Sevdiklerim için yüreğim
Bir köz gibi yanarken,
Kavrulurken...

Sonra yavaş yavaş
Yaşar oldun derinden derine
Düşüncemde, duygumda.
Masal oldun dilimde,
Gün gün serpildin
Gür bir ağaç gibi,
Bilgi oldun başımda, aklımda
Derken derken...

Bir düz ovada koşarcasına
Yayıldım, dağıldım sayfalarında...
Ben “Tek Adam” Çoğaldım böyle böyle,
Dost oldum Keloğlan’la, Kerem’le,
Dolaştım Karacaoğlan’la dağ tepe,
Aradım
“Erkilet güzelini bağ arasında”...

Coşkun Ertepinar
(Kısaltılmıştır.)

HAVA YAĞACAK GİBİ DURUYOR BUGÜN (Serbest Okuma Metni)

Masamdaki çekmece de bir defterim var. Defterimin kapağında da şöyle bir isim: **Hikâyesiz Kahramanlar Defteri**.

Yüzlerce hikâye kahramanı var bu defterin içinde. Ama çoğunun hikâyesini kimse yazmadı henüz. Ne ben ne de başkası...

Bir hikâye yazacağım zaman defteri açar, onlarla konuşurum önce. İçlerinden birini ya da birkaçını seçer, sonra da hikâyelerimi yazmaya başlarım.

Böyle diyorum ya pek öyle kolay bir iş değildir bu...

Kahramanı olacakları hikâyenin her şeyini tek sorarlar. **Hikâyenin içine** girmemek için **bin dereden su getirirler** bazen. İnatları tutar bazen de. **Nuh der, peygamber demezler** o zaman...

Yaşlı bir denizci, **telleri kırık bir şemsiye**, **para kasasına** sımsıkı yapışmış bir adam, eşini kaybetmiş bir çizme, bir **musluk anahtarı**, iyi derecede Çince konuşan üç Portekizli, **başıboş bir sokak kedisi**, sudan çıkmış bir sıçan, tamirhanede çalışan ve yüzü kapkara olmuş **tamirhaneci bir çocuk** ve ustası, görmüş geçirmiş bir **kutup ayısı**, okumayı yeni sökmüş **ilköğretim birinci sınıfa giden bir kız**, birbirlerinin boynuzlarını sayarak kaç yaşlarında olduklarını hesaplamaya çalışan sekiz geyik, **pilotluk rolü**ne bile sıcak bakan **bir sazan balığı**...

Bir bu kadar kahraman daha vardı sayfada. Şimdi hepsini burada anmak, hem uzun olur hem de gereksiz.

Yaşlı denizciye teklif ettim önce: “**Hikâyenin kahramanı** olur musun?”

“Hikâye denizde mi geçecek?” diye sordu.

“Tabii ki.” dedim.

“Yarın çıkalım.” dedi yaşlı denizci, “Hava yağacak gibi duruyor bugün.”

“Peki.” dedim, “Nasıl istersen!”

Tamirhanede çalışan çocuğa seslendim: “Sen ne dersin?”

“**Kusura bakma** be abi.” dedi. “Akşama kadar şu iki **arabanın motorunu** indirmem lazım. Sonra ustadan **azar işitmeyelim.**”

Sokak kedisi, sudan çıkmış sıçanı göstererek “O da gelirse olur.” dedi.

Sudan çıkmış sıçan, “O olursa ben gelmem.” dedi.

Geyiklere baktım.

Para kasasına sımsıkı yapışmış adam,

“Benim bu işte kârım ne olacak, kaç para kazanacağım?” gibi sorular sordu.

Görmüş geçirmiş kutup ayısı, “Aman, bana hikâye mikâye lazım değil bu yaştan sonra. Ben zaten görmüş geçirmiş bir kutup ayısıyım.” dedi.

Sayfanın alt kısmında kitap okuyan bir çocuk vardı. Okuduğu kitaba o kadar dalmıştı ki ona seslendiğimi duymadı bile.

Omzuna dokundum:

“Yazacağım hikâyenin kahramanı olur musun?”

“Olur ama bir şartla.” dedi. “Okuduğum şu kitap da olacak hikâyede. Şu kitabı, yazacağın hikâyenin içinde de olsa bitirmeliyim.”

“Neden olmasın?” dedim.

Onu ve okuduğu kitabı sayfadan alıp kapattım defteri...

Burhan Eren

BİR KİTAP OKUDUM HAYATIM DEĞİŞTİ (Serbest Okuma Metni)

Kendi **yaşamımızın -hatta evrenimizin- dışına** çıkıp, başka başka yaşamlara tanıklık etme olanağı sunar kitaplar. Ama bazı kitaplar vardır ki; sanki bize seslenmektedirler. Adımızı çağırır gibi... Bir vitrinden ya da sokakta ikinci el satan bir tezgâhtan **göz kırpar büyü** kitabımız. Bilge Karasu'nun dediği gibi, “Okur kitap arar ama kitabın da okuru aradığını ben çok gördüm. Açıklanabilir bir şey söylemiyorum belki, ama ‘**rastlantıların**’ çoğu, açıklayamadığımız için rastlantı görünmez mi?” Kitaplar biraz da **Pandora'nın kutusu** gibi değil midir? Okuma öncesi hazırlıklar yapsak da, yine de **kitabın ilk cümlesiyle** karşılaşana kadar bizi neyin beklediğinden haberimiz

yoktur. **Yazarın** okura söyleyecek bir **sözü** vardır. Ancak bu sözler her kulakta başka başka anlamlarla çınlar.

Yine de, bir kitap yeter mi yaşamı değiştirmeye? “Kitap **içimizdeki donmuş denize inen balta** gibi olmalı.” der Kafka. İşte bu içimizdeki donmuş denize inen, bunu parçalayıp, derinlerde çağıldayan suyun yeryüzüne taşmasına olanak sağlayan kitaplar bir yaşamı değiştirebilirler.

Reşat Nuri Güntekin’in, Çalıküşü Feride’sinin peşinden kent kent Anadolu’yu gezdik. **Michael Ende’nin “Bitmeyecek Öykü”sünün kahramanıyla** birlikte, sığındığımız **çatı katında, düşsel yolculuklara** çıktık. **Tinker Bell (Tinkır Bel)’in omuzlarımıza serptiği peri tozlarıyla olmayan ülkenin semalarında** süzülüp, **Peter Pan’la korsanları alt edişimizdeki heyecanı unutabilir miyiz?** **Don Kişot ile savaş açtık yel değirmenlerine karşı.** **Jules Verne (Jul Vern)’le dünyanın merkezine** seyahat edip 80 günde tamamladık **dünya turunu.** **Jack London (Çek Landın)’ın kaleminden Martin Eden (Martin Edin)’in eğitimsiz bir adamdan, usta bir yazara dönüşümüne tanıklık ettik.** **Martin’in inadına varan azmi hepimizi büyüledi mi? Peyami Safa’nın “Dokuzuncu Hariciye Koğuşu”nda gencecik bir bedenin çektiği acılarla içimiz burkuldu.** **Kahramanın hastanede geçirdiği sanrlı gecelerinde, onunla birlikte soğuk terler dökmedik mi? Tolstoy’un “Anna Karenina”sında yaşanan yasak aşkın peşinden sürüklenirken yüreğimiz Anna’yla birlikte attı.** **Cevat Şakir’in “Parmak Damgası”nda o cennet parçası Ege kasabalarını, balıkçı ağlarının yosunlu kokusunu, bir sünger avcısının vurgunla mühürlenmiş kaderini tanıdık.** **Ahmet Hamdi Tanpınar’ın “Saatleri Ayarlama Enstitüsü”nde Hayri İrdal ile Doktor Ramiz arasında geçen konuşmalar hâlâ zaman zaman çınlamaz mı kulaklarımızda? Oğuz Atay’ın “Tutunamayanlar”ını okuduğumuzda, kendini Don Kişot sanan Selim Işık o yıllarda ne kadar da yakındı bize.**

Tıpkı bizler gibi **bugünün çocukları** da kitaplardan düş kurmayı öğreniyorlar! Kendi ustalarının ellerinde biçimleniyor **düş evrenleri.** **Harry Potter (Heri Potır)’la Sırlar Odası’nın kapısını** aralayıp **Ateş Kadehi’nin** peşine düşüyorlar. **Tolkien (Tolkin)’in kurduğu evrende, kötülüğe karşı savaş açıp bir yüzyükle dünyanın kaderini değiştiriyorlar.** **Uzun İhsan Efendi’nin ağzından efsunlu Osmanlı masalları** dinliyorlar. **Ursula Le Guin (Ursula lö Guyn)’in kitaplarından kelimelerin tılsımını ve ejderhalarla konuşmayı öğreniyorlar.** **Uzay çağı çocuklarının, yıllar sonra büyüdüklerinde hatırladıkları büyümlü kitaplar** neler olacak? Belki bir kadehin peşinden girilen sertiven, belki de bir yüzüğü taşımanın ağırlığı ya da “**uzay gemisindeki koca karının**” **masalları** değiştirecek yaşamlarını! **Gazetemizin ilk sayısında** unutamadığımız, yaşamları değiştiren, kimimizin ilk kitapları olan, **Flaubert(Flubert)’in dediği gibi “Yaşamak için okuduğumuz” kitapları bir kez daha anmak istedik.**

Melisa Ceren Hasmeden

6. Tema: Duygular

DUT AĞACININ KORKUSU

Yine bahar geldi, çiçeklendi ağaçlar. Bahçemizdeki **dut ağacının dallarında** bir tek dut yok yine.

“Anne, bu ağaç hiç dut vermez mi?”

“Bilmem, ben görmedim. Ama bir kere de babana sorsan iyi edersin. O, çocukluğundan beri bu evde oturuyor.”

Babam **kapının önünde** ayakkabılarını boyuyordu. Yanına gelince yardım etmek istediğini sandı, bir fırça uzattı.

“Al bakalım şunu, boyadıklarımı sıkı sıkı fırçala.”

“Ama ben şeyi merak etmişim. **Dut ağacını.**”

“İyi ya, otur şöyle. Hem çalışalım, hem konuşalım. Dut ağacının neden **meyve vermediğini** soracaktın değil mi? O ağacı deden dikmiş. Önceleri birkaç kez meyve vermiş ama son on yıldır bir tek dut bile vermedi. Deden ikide bir, bunu korkutmak gerek, der dururdu.”

“Korkutmak mı? Nasıl şey o?”

“Sana garip gelecek ama benim çocukluğumda meyve vermeyen ağaçları korkutmak çok denenmiş bir yoldu.

Faydalı olduğu bile söylenirdi.”

“Yaa! Kim yapardı bu işi?”

“Kim olursa. **Baltalı kişiler ağacın başına** dikilir, seneye meyve vermezsen seni keseceğiz, derlerdi. Dallarına ve gövdesine baltayla hafifçe vurup yaralarlardı. Ağaç bu konuşmaları işitir, seneye meyve vermezse kesileceğini anlardı. Kimi korkusundan **ertesi sene çiçek açar**, meyve verirdi.”

“Aaa! Olmaz öyle şey! Ağaçlar bizim dilimizden anlamazlar ki!”

“**Mitolojik bir inanıştır** bu. Mitolojiye göre **her ağacın bir perisi** vardır.”

“Peri mi? Nereden çıktı bu? Hani cinler, periler hep uydurmadı?”

Babam gülmeye başladı.

“Benimle alay ediyorsun, değil mi? Ne olur doğrusunu söyle, baba. Bizim **dut ağacının da bir perisi** var mı?”

“Ne bileyim.”

Bizim dut ağacının meyve vermesini öylesine çok istiyordum ki! Onun için her şeyi yapabiliyordum. **Yüreğini ağzına** getirecek bir korkutma töreni bile düzenleyebilirdim. Ama önce havanın kararması gerekiyordu. Karanlıkta cisimlerin **korkunç hâle** geldiğini biliyordum. Geceleri her şeyin **koca bir gölgesi** olur ve **sessiz boşlukta tuhaf yaratıklara** dönüşür.

Gece **el etek çekildikten** sonra balta, bıçak, çekiç ve çakıyı **alet dolabından** alıp bir torbaya koydum. Kafamdan aşağı **beyaz çarşaf** geçirdim. Bir hayaletten farksız olmuştum. Bahçeye çıktım. **Dut ağacının karşısında** durdum. Yaprakları hafif hafif titremeye başladı. **Tabansızın tekiymiş**, hemencecik korktu.

Garip sesler çıkararak etrafında dans etmeye başladım. Torbadaki **kesici aletleri** teker teker çıkarıyor, gövdesine doğru fırlatıyordum. Karanlıkta iyice seçemiyordum ama **ağır yaralar** almış olmalıydı. Bir ara kesik kesik ağladığımı duyar gibi oldum. Ses **Bora Amca'nın köpeğinin sesine** benziyordu. Önce o sandım. Kulübesine baktım, yoktu. Bu ses pekâlâ dut ağacından gelebilirdi.

Sonra ağaçtan hırıltılar yükseldi. Aldığı **yaraların etkisiyle** can çekişiyor olmalıydı. Çarşafı çıkardım, **ağacın yanına** gittim. Başımı biraz yukarı kaldırınca Hacer Teyze'yi gördüm. Kafasını pencereden çıkarmış derin derin soluyordu. Yine astım krizi tutmuş zavallının. **Ağacın arkasına** gizlenip pencereyi kapamasını bekledim. O gidince yine çarşafı başımdan aşağı geçirdim. Kafama, geçen müsamereden kalan **kızılderili başlığını** taktım. **Ağacın perisi** tuhaf görünümünden oldukça etkilenmişti. Yaprakları karıştı, garip bir şekilde hışırdamaya başladı. İstedğim olmuştu. Sonunda **ağacı korkutmayı** başarmıştım.

“Heheheey! Dut ağacı bana bak! Seneye meyve vermezsen seni katur kutur keserim. Anladın mı? Anladıysan yapraklarını hışırdatma!”

Tam o sırada **yaprakların hışırtısı** birden kesildi. **Bembeyaz bir kedi** alelacele ağaçtan ayaklarının dibine inmiş, tatlı tatlı miyavlıyordu.

Karşı pencerelerden biri açıldı ve hemen kapandı. Kısa süren bir sessizlik sonunda tekrar açıldı. Pencereden bakan iki kişi merakla geceyi dinliyorlardı. Beni görürlerse **mahalleyi ayağa** **kaldırabilirdi**. Aletleri ve çarşafı bahçede bırakıp usulca içeri kaçtım. Peşimden bir kadın çığlık çığlığa bağırdı:

“Yakalayın! Hırsız var!”

Kalbim küt küt çarpıyordu. Kapıyı yavaşça kapadım, odama koştum. Işığı yakmadan **perdenin arkasından** sokağa baktım. Yüzlerini seçemediğim **pijamalı birkaç kişi** sokağa fırlamıştı. Ellerinde odun, bıçak, kayış gibi şeyler vardı. Fener taşıyan birini izleyerek sokağı baştan başa yürüdüler. Sonra penceredeki **kadının işareti** üzerine bahçemize girdiler. Feneri dışarı bıraktığım aletlerin üzerine tuttular.

Fenerli adam, peşindekilere döndü:

“Gördünüz mü? Öldürmeyi **göze almış** bir hırsızmış.” dedi. “Allah korudu yine.”

“Evet.” dedi penceredeki ses. “Bıçak, çakı, ne istersen var. Onlarla kesecek, çarşafı boğacaktır herhâlde.”

“Yok canım, hiç **polisye roman** okumadın mı? Çarşaf genellikle üst kata tırmanmak için kullanılır.”

Aniden **bekçi düdüklere** karanlığı böldü. İçim ürpermişti. Bekçiler bahçeye üşüştiler. **Kesici aletleri** bir kâğıda not ederek torbaya doldurdular.

Bekçilerden biri bıyıklarını burarak bizim evi gösterdi.

“Bu evdekilerin haberi var mı?”

“Yoo!” dedi **mavi pijamalı**. “Onlar uyanmadılar.”

Pencereden çekildim. Titriyordum.

Bekçiler kapımızı çalmaya başladılar. Az sonra annemle babam uyanmış, apar topar kapının önüne inmişlerdir.

Hemen yatağa girdim. Pikeyi başıma çektim. Hiç kıpırdamadan olacakları bekledim.

Uzaktan babamın sesi geliyordu.

“Evet, bu aletlerin hepsi benim. Bahçede tamirat yapmıştım. İçeri almayı unutmuşum.”

Sonra kapının kapandığını duydum. Bir iki dakika geçmeden de odamın ışığı yandı. Annemle babam içeri girmişti. Uyur numarası yapıyor, soluk alıp vermekten bile korkuyordum.

Işık söndü, kapı usulca kapandı.

Babam gülererek uzaklaşırken,

“Aynı benim gibi.” diyordu. “Ben de böyle durumlarda yatağa girer, kıpırdamadan kaskatı yatarım. Derin uykuda olduğum, hiçbir şeyden haberim olmadığı sanılsın isterdim.”

Ayaklarımın ucuna basarak pencereye gittim. Dut ağacının gövdesi dikleşmiş, yaprakları irileşmişti. Seneye değil, birkaç güne kadar dut vereceği benziyordu.

Sevim Ak

KİRAZLI ŞAPKA

Hiçbir şey bana sol yanına bir demet kiraz oturtulmuş o güzelim hasır şapkayı unutturamayacaktır. Dünyanın bütün yapma kirazlarını önüme dökseler nafile ve dünyanın bütün hasır şapkalarını... Çünkü o kirazlı şapka, insanoğlunun erişemediği umarlarının, umutlarının, özlemlerinin ve sevdalarının bir simgesi olarak yaşıyor hâlâ, yüreğimin tam ortasında.

Hesaplıyorum ancak beş yaşında olmam gerekiyor. Annem beni Adana'ya götürmüştü, iki dayısını ziyarete giderken. Büyük dayısı rahatsızdı. Adana sıcağında, kocaman bir evin hayatında yatıyordu, alçak bir divanda. O hayatın planını nasıl aklımda tutmuşum bilemiyorum. Hafızamda öyle fotoğraflar var ki bunların “resim seçicisi” kim, onu da çıkaramıyorum. Hatırladığım bir şey de bu misafirlikten için için sıkıldığım. Evde yaşlılarım var, benden biraz daha büyük, biraz daha küçük dayı çocukları. Ama içimin sıkılmasını yine de somut bir şey gibi anımsıyorum.

Bir sabah annem “Hadi, seninle çarşıya gidelim.” dedi, “İster misin?”

İşte o çarşığı, önünden geçtiğimiz dükkânları, mağazaları, satıcıları da anımsıyorum. Bunların içinde, camları yere kadar inmiş büyük bir mağazanın önünden geçiyorduk. Annem durdu ve vitrinde müşteriye sunulan eşyayı seyretmeye başladı. Ben de öyle...

Birden yerdeki kirazlı hasır şapkayı görüverdim. Allahım, ne kadar da güzeldi! İri iri, koyu kırmızı, akide şekeri gibi pırl pırl bir demet kiraz, iki yeşil yaprak ve şapkanın çevresine dolanan kırmızı saten kurdelesini. Tıpkı kirazların renginde, o da pırl pırl.

“Buranın adı ne?” diye sordum anneme. Doğru mu hatırlıyorum, seçemiyorum. Annem sanki bana Orozdibak dedi gibi geliyor. Böyle kalmış aklımda, nasıl kalmışsa, neyin bozmasıysa... Neden mağazanın adını sorduğumu da iyice hatırlıyorum. Vitrinin önünden yürüyüp geçmiştik. Ama ben bir türlü, elimi sıcak bir sevecenlikle tutan anneme “Bu şapkayı bana alır mısın?” diyememiştim, utanmıştım. Şimdi isteğimi erteliyor “Belki sonra söylerim.” diyordum. “Belki o zaman mağazanın adı lazım olur.

İnanın aynen böyle. Annesine, babasına her istediğini söyleme şansı kendisine verilmiş bir çocuktum aslında. Ama nedense bu şansı rahatlıkla kullanamıyordum, kullanamadım.

Eve döndük. Ankara'dakilere birkaç güzel şey de aldık. Ama benim keyfim iyice kaçmıştı. Büyük dayının “Adana'yı sevdin mi, beğendin mi?” gibi sorularına sıradan cevaplar vererek savuşturduğumu biliyorum.

Akşamüstü, o koca hayatın bir köşesinde evin çocuklarıyla oynarken büyük dayıya bir konuk geldi. Neler konuşuyorlardı bilmiyorum. Ama bir ara kulağıma “Çarşıda büyük bir yangın çıktı” haberi erişti. Oyunu bıraktım, usulca onlara yaklaştım. Konuk bey, yangına uğrayan dükkânları sayıyordu. Bunların içinde Orozdibak da vardı. Korktuğuma uğramıştım. Kalbim nasıl kırıldı, içim nasıl acıyla doldu, anlatamam ki. Evin büyükleri de ilk kez, durup dururken neden böyle ağladığımı, neden yüzümü annemin boynuna saklayıp hıçkırığımı bilemediler bir türlü. Birbirlerine sordular usul usul. Sonunda büyük dayı “Belki de” dedi, “Babasını özlemiştir.”

Ertesi gün annem yine seslendi bana: “Benimle çarşıya çıkmak ister misin?” Yolda için için titriyordum. Aynı çarşıya mı gidiyorduk acaba? Bunu hem çok istiyor hem de korkuyordum. Az

sonra yolu tanıdım, **dizlerimin bağı çözüldü**. **Vitrin camları** çatlamış, yer yer çamurlara bulanmış, eşyalar sırlıslıkla. **Sefil bir görüntü** kisası. O sefillik içinde kirazlı şapka yerinde duruyor. Hasırı ıslanmış, pörsümüş, çamurlu. **Kirazlar küskün** artık pırl pırl parlamıyor. **Çocuk yüreğim** nasıl dayandı bu görüntüye bilemiyorum. Ağlamadım ama annemi elinden çekiyor, “Anne, gidelim.” diyordum. “Elimi o kadar sıkma canım.” dedi. Yürüdük. “Annemden isteseydim. O da bana alsaydı. Şimdi başımda olacaktı kirazlı şapka.” diye dertlendim durdum **yol boyu**. Ben bu tür pişmanlıkları çok yaşadım çocukluğumda.

On altı yaşına bastığım gün **evin büyüklerinin ve kardeşlerimin hediye paketlerini** açarken nereden aklıma geldi bilmem, kirazlı şapka olayını anneme anlatıverdim. Gözümden akan, tutamadığım yaşlarla. Beni anlattıklarından pişman edecek kadar etkilendi zavallı. “Neden bana söylemedin?” diye dertlendi.

Sonra bir gün, bir yolculuktan elinde kartondan ama **şık bir şapka kutusuyla** döndü eve. Harikaydı. **Gerçek sevinçimden** daha fazlasını gösterdim ortalıkta. Ama içimde o sevinçle birlikte hüznü de vardı. Bir gece içinde bozuluveren, ıslanan, çamurlanan o güzelim **ilk aşka** ihanet edemeyeceğimi, üzerinde **“La Fayette” etiketi** bile olsa **yeni şapkamı** giyip kimselere fiyaka yapamayacağımı biliyordum. “Bak annem bana ne getirdi?” diye birkaç arkadaşına gösterdikten sonra ikinci kirazlı şapka, kutusuyla birlikte **elbise dolabının rafına** kalktı.

Bazen **gözüm** o kutuya **iliştiğinde** orada bir **zarif şapkadan** daha çok ulaşılammış umutların var olduğunu düşünüyordum. Ama artık hüznü değil. **Annemin armağanı**, bu konudaki hüznü alıp götürmüştü. Yine de ulaşılammış umutlar, doyurulammış özelemler ve bazı tereddütler duruyordu. Giyilmemiş hasır şapka, onların **somut bir simgesi**ydi.

Zamanla içimizde kıpırdayan her umudun gerçekleşmesinin **şart** olmadığını da öğreniyor insan. Umutlar, sırf umut olarak kaldığı sürece sizi **hayal kırıklıklarından** koruyor çünkü. **Düşle gerçek arasında** böyle **ince bir farklılık** görüyorum. Bu benim **iç dünyamı** sakinleştiriyor çoğu zaman. Dengeliyor.

Bazen de düşünüyorum; başlamayan **olguların çekiciliği**, bitmiş, yaşanmış ve tüketilmiş olanlardan daha fazla değil mi?

Bence öyledir. Ya da bana öyle geliyor. Ama bunu hiç yaşamadan... Sadece içimizde depolayarak yaşamak anlamında söylemiyorum kesinlikle! Elbette bir şeyi yaşayacaksa insan... Sonuna kadar ve de gerektiği gibi nefes nefese yaşamalıdır. İşin aslı bu. Benim **kirazlı şapkamın kutusu** içine sakladıklarım, aslında **“yedek akçesi”** dir.

Gerektiğinde kullanmak ve büsbütün eli boş kalmamak için...

Nezihe Araz

1. yedek akçe: Gerektiğinde kullanılmak üzere ayrılmış para.

DUYGUSAL DÜNYAMIZ

İnsan, **toplumsal yaşam** süren bir varlıktır. Onun **doğal çevresi** olduğu kadar **toplumsal çevresi** de önemlidir. İnsanın toplumsallaşması, yalnızca büyümesine ve gelişmesine bağlı değildir. Öteki insanlarla etkileşimine olduğu kadar gördüğü **eğitim-öğretimin süresine** ve niteliğine de bağlıdır.

Toplumsallaşma, insanın **birey durumu**na gelmesidir. İçinde yaşadığı **toplumun değerlerini**, kurallarını öğrenerek benimsemesidir. Toplum içinde belli bir rol ve konum kazanmasıdır.

Günümüz sanayi toplumları, **eski toplumsal yapılara** oranla çok karmaşıklaşmıştır. Bu durum; bireyin toplumsallaşma sürecini uzatmış, dolayısıyla uyumunu güçleştirmiştir. Bazı **toplumsal suçlar** yaygınlaşmıştır. Örneğin hırsızlık, dolandırıcılık, kapkaççılık çoğalmıştır. Gençler arasında iletişim bozulmuş, uyum azalmış, **şiddet olayları** daha çok görülmeye başlanmıştır. Elbette bu tür olaylar öncelikle **toplumsal bir sorundur**.

Toplumsal sorunların çözümünde eğitim-öğretimin özellikle **duygusal eğitimin** yadsınamaz bir **rolü** vardır. **Düşünsel eğitim** üzerinde durulduğu hâlde ne yazık ki duygusal eğitim üzerinde yeterince durulamamıştır.

Yapılan araştırmalar, **insanlar arası iletişim**in büyük ölçüde sözsüz olarak gerçekleştiğini göstermektedir. Duygu ve heyecanlar sözcüklere dökülemeyen bazı düşüncelerin **beden diliyle** yansıtılmasıdır...

İnsan, duygusal yönüyle insandır. Hiç kimsenin duygusallıktan yalıtılmış bir yaşamı yoktur. Duygusal dünyamız, en az araştırılan konulardan biridir. Son zamanlarda bu konuda araştırmalar hızlanmıştır. Çünkü değişen toplumsal yapının karmaşıklaşması; bireyi yalnızlığa, güvensizliğe, uyumsuzluğa saldırgan ve bencil davranışlara itmeye başlamıştır.

İnsana yakışır sağlıklı davranışlar yalnızca düşüncenin gelişmesine bağlı değildir. Düşünsel yetiler, elbette gereklidir ama yeterli değildir. Bunun yanında duygusal yetilerimizin de eğitilmesi gerekir. İnsanın insanlaşmasını sağlayacak, doğal ve toplumsal çevresine uyumunu artıracak bilgi, beceri ve deneyimlerinin gelişmesi ancak duygusal ve düşünsel yetilerin eş güdüm içinde eğitilmesine bağlıdır.

İnsan için düşünsel beceriler kadar duygusal beceriler de önemlidir. İnsan, iyi bir mühendis, iyi bir doktor, iyi bir öğretmen olabilir. Ama iyi bir yürek taşımadıkça mesleklere yönelik edinilen bu bilgi ve becerilerin hiç bir değeri olmaz. Duygusal eğitimden yoksun bir kişi bilgi ve becerilerini kolayca ahlâk dışı kullanabilir. Bunun yanında duygusal eğitimden yoksun olan birey, kendisini geliştiremediği gibi çevresine de kabul ettiremez.

Burada sorun, duygusallığı düşünsel becerilerle uyum içinde dışa vurabilmek, doğru olarak karşımızdakine aktarabilmektir. Çünkü her eylem ve etkinlikte duygusallık vardır. Önemli olan; duyguların denetimini, anlatımını, aktarımını bilgi birikiminin getirdiği düşünsel tutumlarla gerçekleştirebilmektir.

...
Bilişsel yeteneği gelişmemiş olanlar, genellikle yanlış anlaşılabilir eylem ve etkinliklerde daha çok bulunurlar. Bu tür eylemleri yaptıkça da toplumdaki dışlanırlar. Bunun olumsuz sonuçlarını görünce de artık iki yüzlü olmayı öğrenmeye başlarlar. Bu insanlar ne kendilerine ne de başkalarına karşı dürüst davranabilirler. Hissettiklerini söylememeyi alışkanlık durumuna getirirler. Toplumda yer edinebilmek için hep başkalarının beğenilerine göre davranırlar. Başkalarının isteklerini dile getirerek, başkalarının davranışlarını onaylayarak, tatlı dil kullanarak, çıkarlarını korumaya ve kendi gizli amaçlarına ulaşmaya çalışırlar. Duygusal dünyasını tam ve doğru anlatımla dışa vurabilselerdi bütün bu olumsuz kişilik özellikleri oluşmazdı. Sanırım o zaman ne toplumdaki dışlanırlar ne de kendilerini engellenmiş hissederdilerdi.

Hamdullah Aktaş

SOLUK RESİMLER (Serbest Okuma Metni)

Babam şimdi o soluk resimlerde yaşıyor. Ara sıra aile albümünü sandıktan çıkarıp sayfalarını çevirdiğimde onu Birinci Dünya Savaşı'nın bıyıklı bir subayı olarak, ya avukatlık cüppesiyle, ya da bir gazino sandalyesinde düşünürken, Tuna'da arkadaşlarıyla sandalda gezerken, yanında beyaz pantolonlu bir çocukla birlikte; çeşit çeşit fotoğraflarını seyrediyorum. Bu zamanın tokadını yiyen resimlerde onun bütün hayatının hikâyesini okur gibi oluyor, tam kırk altı yıl süren ömrü boyunca bir insanın serüvenini, mutluluğunu, sevinç ve acılarını hayalimde yaşatıyorum:

İşte onunla Çamlıca'da ailece çektiğimiz resim... Büyük bir ağacın altına bir hasır sermişiz, üstüne uzanmışız, solumuzda bir testi, bardaklar, sağımızda yemekler, meyveler... Babam, annem ortada, ben önlerinde, ağabeylerim yanlarımızda kollarını kavuşturmuşlar... Mevsim besbelli yaz sonlarına doğru bir gün, ağacın yaprakları dökülmeye başlamış, güneş hafif, fotoğraf oldukça soluk çıkmış... Birer birer yüzlerimizi seyrediyorum. Annem başında krep örtüsü ile mahzun duruyor. Büyük ağabeyim kaşlarını çatmış, saçları taralı, Valentino kuşağının tam bir örneği, ötekisi hayal içinde, saçlarını rüzgâr uçuruyor, ben dünyadan habersiz bir gülüşle babamın kucağına başımı dayamışım, gökyüzüne bakıyorum. Kim bilir o an niye dalmışım? Bir kuşun uçuşuna mı, toplanan dağılan bulutlara mı? Babamın resminde ilk göze çarpan gözleri. Her şeyi o parlak gözlerde okumak mümkün. Yanında karısı ve çocukları ile mutlu bir anını yaşadığını fotoğrafta bütün huzuruyla göstermeye çalışmış ama bu gözlerin derinliğinde, bütün hayatı boyunca bir sürü hayal yıkıntılarını uğramış bir iç dünya görünüyor...

Bu Çamlıca gezisinden belleğimin kuytu köşelerinden birkaç anı çıkarabiliyorum. Bir arabaya binişimizi, ellerimizde bir sürü paket taşıyışımızı, o gazinoyu, alçak iskemleleri, hasırları, bir bardak buz gibi su içişimi, ateş yakarak ağabeylerimle beraber babamın kebab pişirişlerini, annemin heyecanını görür gibi oluyorum. Bir aralık tek başıma ağaçların arasında dolaşmaya

çıkışımı, uzakta oynayan kızlı-oğlanlı bir sürü çocuğu seyredişimi, esen rüzgâra bağırışımı. Boğaza, geçen ufacık vapurlara şaşkın bakışımı hatırlıyorum.

Başka bir resimde babamla bir masa başındayız, kiraz yiyoruz. Sırtımda golf elbisem var, ayak ayak üstüne atmışım. Bir ötekinde uzun pantolonluyum, mahzun mahzun bakmaktayım. Resimlerin tozunu siliyorum. Babam bu resimlerde yıllarca uzaktan bana gülüyor, hangi fotoğrafçı onu bu sevinçli anlarında yakalamış!.. Gene bir başka resim, bunda da bütün aile bir arada, şimdi her biri ayrı ayrı yerlerde bulunan bu insanlar bir an süren birleşmelerinin huzurunu yıllardan beri ancak bu soluk fotoğrafların içinde sürdürebiliyorlar.

Her resimle birlikte içimden hem gülmek, hem de ağlamak geliyor, yüreğimde bir ağırlık duyuyorum. Bir resmin karşısında ağlamak gülünçtür diyorum, gülüyorum, ama bu gülüş ağlamaktan beter. Yaprakları çeviriyorum. Bu dağınık albüm ne kadar eskimiş!.. Her fotoğraf beni bir anı hazinesi ile karşılaştırıyor. Birer birer düşünüyor, hatırlıyor, üzülüyorum. Gülen, hep gülmek isteyen bir yüz... Neden hep gülümsemek istiyor? O acı gülümseyişi, hafif bıyıkların altındaki ince dudağa çizen nedir?

Bir kez onun öyle acı, öyle sert bakışlı bir resmi ile karşılaştım ki, şaşırdım. Çok sevdiği o kıyı gazinosunda, bir masa başında, yalnızken bu resmi çektiymiş... Etrafta kimseler yok, herhâlde adamakıllı bir sessizlik vardı, çatlak sesli gramofon susmuştu. Yüzündeki derin iki çizgi, acılı gözlerinden daha çok şey anlatıyor. O an neler kuruyordu kim bilir? Birkaç ay sonra ilkbahar bulutlarını, güneşi, ayı, yıldızları, her şeye rağmen sevdiği insanları, evine giden uzun yolu, çiçeklerini, erik ağaçlarını, karısını, çocuklarını, tavla oynadığı arkadaşlarını bırakıp gideceğini aklına hiç getirmemiş miydi? Yıllarca Arnavut kaldırımlarına basa basa sabah erkenden çıktığı, geç vakit döndüğü sokağını, eski zamandan kalan evleri, komşularını bırakacağını, bir daha küçük oğlunu o merdivenli sokağın başındaki elektrik fenerinin altında bekleyemeyeceğini, her gün yeni ve taze hayaller peşinde koşamayacağını o mahzun fotoğrafı çektiği gün düşünmüş müydü?

Babamın şu son resmi o kadar çok şey anlatıyor ki! O resme her bakışında yeni, taze duyguların, içime dolduğunu hissedirim. Babam için birkaç damla gözyaşını içime akıtırım. Her defasında o mahzun yüz bana bir hayat hikâyesi anlatır.

Çok zaman annemle beraber bu eski, silik resimleri elimize alır, bakar ve susardık. Konuşacak tek kelimemiz olmazdı. Sayfaları çevirir, çevirir, sonra albümü eski yerine koyar, aylarca bir daha kapağını açmazdık. Bu konuda hiçbir şey anlatmazdık. Bütün romanımızı ezbere bildirdik. Yalnız o resimler, mahzun hâlleri, soluk görünüşleri ile ta içimizde konuşur, söze gelmeyen nice nice şeyleri bir bir anlatırlardı.

Oktay Akbal

AYRILMANIN BÖYLESİ (Serbest Okuma Metni)

Başlangıçlar güzeldir, bitişler zor... Tanışmalar heyecanlı ve umutlu, ayrılışlar acı. Hele isteyerek ayrılıyorsanız, zorunlu bir görevse bu, daha da acı... Sizden bir şeyler kalır geride. Kırılan kalbinizden bir parça mı, yoksa sevdiklerinizle paylaştığınız anılar mı?

Gerçekten, insanların tüm anlamıyla bir yerden kopmaları mümkün müdür? Bastıkları yerler, soludukları hava, dokundukları eşya onlardan bir şeyler saklamaz mı? Ekilen fidanlar, sulanan çiçekler onları aramaz mı? Doğa, genellikle daha vefalıdır, sakladığını kolay kolay vermez. İnsanlar unutuyor oysa... Çoğu kez “giden ağam, gelen paşam”dır.

Üzücü kurallar aşılp da güpgüzel insan ilişkileri ortaya çıkınca ne rahatlık... Gerçek sevgiler, gerçek saygılar daha açıkça görülebilir. İşte, güneyin şipşirin bir kentinde bir vali ve eşi böyle uğurlanıyorlardı. Kalabalık veda yemeğinde Mersin’in dinamik, zeki, açık yürekli Belediye Başkanı: “Hayatımda ilk kez bir vali ile yakından tanıştım. O da pek kısa sürdü...” diyordu. Vali Bey, Mevlana’nın Şeb-i Arus deyimini ile cevap verdi bu konuşmaya. “Bütün ayrılışlar, bütün görevler düğün gecemizdir bizim. Gidelim ki başka arkadaşlar da gelsin...” dedi gözleri buğulanarak... Yenildi, içildi, dans edildi, konuşuldu... Ben de oradaydım. Güzel “insan ilişkileri”ydi yaşanan. ...

Ve ertesi sabah... Uğurlamaya giden kız kardeşim anlatıyordu:

“Kocaman bir kalabalık... Ağlayan, konuşan, suspus duran... Ve kapıdan iki büklüm giren yaşlı bir nine... Vali, heyecanlı fırladı kapıya doğru. “Sen de mi geldin? Ne zahmet ettin, ninem benim... İzin ver, elini öpeyim.”

Huzurevinden koşup gelmişti, nine... Onları gözeten, onları arayıp yoklayan sevgili valisini, oğlu gibi sevdiği insanı bir kez daha görebilmek için. Ufacık boyuyla yükseldi ayakları üzerinde... Ve sarıldı valisine. Birbirlerine sımsıkı sarıldılar. Yalnızca iki insanın değil, vefanın, dostluğun, sevginin, insanca duyguların kucaklaşmasıydı bu... Kurgular, kurallar ötesi bir yaklaşımdı. İnsanın insana sevgisi, saygısı, içtenliğiydi.”

Böyle bitişler, yepyeni başlangıçlar, demektir. Umutlu, saygılı ve seviyeli başlangıçlar... İnsan olmanın, olabilmenin özünde bu yatmıyor mu?..

Suna Tanaltay

ÖZ GEÇMİŞ

Adı Soyadı : Edip TAŞDEMİR
Doğum Yılı : 1989
Doğum Yeri : Feke
Medeni Hâli : Bekâr

İletişim

Elmek : EdipTsdmr@gmail.com
Tel : (+90) 5344800148

Eğitim

İlköğretim : Paşalı PİO (2004)
Ortaöğretim : Feke Lisesi (2007), Mezuniyet Derecesi: Okul Birinciliği (96,52/100)
Lisans : Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü Türkçe Öğretmenliği Programı (2012), Mezuniyet Derecesi: (3,31/4)
2. Lisans : Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Okul Öncesi Öğretmenliği Programı (2015), Mezuniyet Derecesi: (3,26/4)

Yayın Bilgileri

Taşdemir, E. (2014). Türkçe Eğitimi Bölümü 1 ve 4. Sınıf Öğrencilerinin Kavramlaştırma Becerilerinin Karşılaştırılması. 7. Uluslararası Türkçenin Eğitimi Öğretimi Kurultayı, 19-21 Haziran 2014, Muğla.

Ekinci, N. & Taşdemir, E. (2015). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Öğretmenlik Uygulaması Dersinde Karşılaştığı Sorunlar ve Çözüm Önerileri. 7. Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresi, 28-31 Mayıs 2015, Muğla.

Taşdemir, E. & Coşkun, M. V. (2016). Türkçe Eğitimi Bölümü Öğrencilerinin Bağdaştırma Algıları. 3. Uluslararası Avrasya Eğitim Araştırmaları Kongresi, 31 Mayıs-03 Haziran 2016, Muğla.

Taşdemir, E. & Coşkun, M. V. (2016). Türkçe Ders Kitaplarında Tarihî Değerler. 4. Uluslararası Tarih Eğitimi Sempozyumu, 01-03 Eylül 2016, Muğla.

Taşdemir, E. & Coşkun, M. V. (2016). Türkçe Ders Kitaplarındaki Şiir Türü Metinlerde Uzak Bağdaştırmalar. Uluslararası Çağdaş Eğitim Araştırmaları Kongresi, 29 Eylül-02 Ekim 2016, Muğla.